

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X ปีที่ 9 ฉบับที่ 9 (กันยายน 2565)

E-ISSN: 2630-0362 Vol.9 No.9 (September 2022)

💧 วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษาในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณะ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

◆ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

พระเทพวัชรอาจารย์, รศ.ดร.

พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, รศ.ดร.

พระเทพปัญญาสุธี

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

◆ บรรณาธิการบริหาร

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ กองบรรณาธิการ

พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิศภาพรรณ คุวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิตร์ ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สุขแสน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ดร.มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร.อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☛ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☛ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระไกรสร ปิยสีโล

พระดิศรณ์ สิ่งเพ็ญ

พระเดโช ปุญญวโร

พระบุรีศรี ศรีสุข

สามเณรศักดิ์ถิ่น อาษา

นายอนุชิต ปราบพาล

☛ ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

◆ ออกแบบปก

นายวินัย ชีระพิบูลย์วัฒนา

◆ จัดรูปเล่ม

นายอนุชิต ปราบพาล

◆ พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

◆ เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 9 ประจำปีพุทธศักราช 2565 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 9 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2567) เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ปีที่ 9 ฉบับที่ 9 นี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 24 เรื่อง บทความวิชาการ 8 เรื่อง มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ โควิด-19 กับภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ โดย พระครูสังฆรักษ์ ทวี อภโย, กฤติยาพร คำไชย, เจนนภา หาญไฉน และภาวิณี วงษ์กันหา บทความฉบับนี้กล่าวถึง สถานการณ์โควิด-19 ปัจจุบันนี้กำลังเผชิญกับการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม สร้างความเสียหาย ทำให้ธุรกิจต้องหยุดชะงัก บริษัทหลายแห่งมีการปรับแผนลดคน ลดเงินเดือน บางสถานที่ถึงขั้นเลิกกิจการเพื่อพยุงตัวเองและเพื่อความอยู่รอด ส่งผลให้เกิดภาวะคนตกงานเพิ่มมากขึ้นเป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้กับคนทำงานทุกคน เมื่อตกงานสิ่งที่ตามมาคือความเครียด ความกังวล กลัวจะหางานใหม่ไม่ได้ กลัวหากตกงานนานเกินไปเงินจะไม่พอใช้ และอีกสารพัดความกลัวที่จะตามมา จากสถานการณ์ที่ได้กล่าวมาข้างต้นจึงส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุ ในด้านสภาพจิตใจ เมื่อลูกหลานตกงาน หรือเสาหลักของครอบครัวไม่มีงานทำ ผู้สูงอายุในจำนวนมากก็เกิดความคิดที่ว่าตัวเองเป็นภาระของคนในครอบครัว จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เป็นภาวะซึมเศร้าอาจส่งผลเสียต่อการดำรงชีวิตและนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้ง่าย ในปัจจุบันสถานการณ์โควิด-19 เป็นปัญหาในสังคมที่ประชาชนทุกคนกำลังเผชิญ โดยเฉพาะในกลุ่มวัยผู้สูงอายุและในวัยทำงานที่มีปัญหาในการใช้ชีวิตซึ่งในปัจจุบันนี้ทำให้ผู้สูงอายุมีสภาวะซึมเศร้าเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อมีสถานการณ์ที่วิกฤตได้เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุในด้านร่างกายเนื่องจากผู้สูงอายุจะมีโอกาสติดเชื้อแล้วมีอาการรุนแรงหรือเสียชีวิตมากกว่ากลุ่มวัยอื่นแล้ว ยังกระทบกับสุขภาพทางด้านร่างกาย และสุขภาพจิตอีกด้วย เนื่องด้วยสภาพสังคม เศรษฐกิจจากมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดส่งผลกระทบต่อเป็นวงกว้าง การไปมาหาสู่ในหมู่ญาติ มิตร เป็นไปอย่างยากลำบาก เพราะการเว้นระยะห่างทางสังคม รวมถึงการเผชิญปัญหาทางเศรษฐกิจของลูกหลานที่กระทบถึงความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ ปัญหาเหล่านี้ล้วนมีผลต่อสภาพจิตใจของผู้สูงอายุได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นความเหงา

ความเครียด การอยู่อย่างโดดเดี่ยว ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลนำไปสู่ภาวะซึมเศร้า จนถึงขั้นฆ่าตัวตาย และในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้าไปให้การช่วยเหลือฟื้นฟูสภาพจิตใจร่วมกับทางภาครัฐมีส่วนช่วยเหลือในการเยียวยาทางด้านอาหาร สวัสดิการ และมีการรณรงค์ให้ทุกคนได้รับการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันโรคโควิด-19 ในการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
โควิด-19 กับภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ COVID-19 AND DEPRESSION IN THE ELDERLY พระครูสังฆรักษ์ ทวี อภโย, กฤติยาพร คำไข, เจนนภา หาญโง่น และภาวิณี วงษ์กันหา	1
อนาคตภาพการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม ของวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์ จังหวัดกาญจนบุรี THE FUTURE OF EDUCATION ADMINISTRATION ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF BUDDHISM OF THE SANGHA COLLEGE OF KANCHANABURI SRIPAIBOON, KANCHANABURI PROVINCE พระครูวิโรจน์กาญจนเขต	15
การพัฒนาสมรรถนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพุทธธรรมของเจ้าอาวาส DEVELOPMENT OF COMPETENCE IN THE ADMINISTRATION OF SANGHA AFFAIRS ACCORDING TO THE BUDDHIST PRINCIPLES OF THE ABBOT พระครูเนกขัมมธรรมธาร (มนูญ จารุวณฺโณ, รัตน์พงศ์), พระมหาติลกรัศมี วุฒิยา และพระครูสมุห์ดิฐภูมิ อินทชาติ	29
การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา DEVELOPMENT INDICATOR FEATURES ELEMENTARY MATHEMATIC TEACHER อรชร สิทธิสอน และประเสริฐ เรือนนงการ	43
(Retracted Article)	57

- กระบวนการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา : โรงเรียนอุตรดิตถ์ดรุณี** 73
THE BEST PRACTICES DEVELOPMENT PROCESS OF SCHOOL INTERNAL QUALITY ASSURANCE: UTTARADIT DARUNI SCHOOL
เกศรินทร์ ลินราช
- การพัฒนาอินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ** 91
DEVELOPMENT OF AUGMENTED REALITY INFOGRAPHIC TO ENHANCE LIFE QUALITY OF AGING
ธนรัตน์ ธนาภิจเจริญสุข และยงยุทธ ศรีแสงอ่อน
- มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลการให้บริการการดูดวง** 106
LEGAL MEASURES DESIGNED TO CONTROL FORTUNETELLING
ณัฐชนน เฉลิมแสน และปรมาภรณ์ วีระพันธ์
- การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ในกลุ่มนนท์วัฒนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2** 120
PERSONNEL MANAGEMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN NONWATTANA UNDER THE OFFICE OF NONTHABURI PRIMARY EDUCATIONAL AREA 2
ทัศนพร เกตุอนอม, พันธ์ พุทธานุกรณ์, ลีธิชัย เครืออุดมกุล, สุปัญญา จันทร์เพ็ญศรี และยอร์ช เสมอมิตร
- วิเคราะห์การคิดของปัญญาประดิษฐ์และของมนุษย์ด้วยแนวคิดพุทธปรัชญาเถรวาท** 135
THE ANALYZE THE THINKING OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) AND HUMANS IN THE CONCEPT OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY
มงคล เทียนประเทืองชัย
- การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. (OBEC AWARDS) ระดับชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พัทลุง เขต 1** 147
STRATEGIC MANAGEMENT OF SCHOOL ADMINISTRATOR WHO RECEIVED OBEC AWARDS UNDER THE JURISDICTION OF PHATTHALUNG PRIMARY EDUCATIONAL AREA OFFICE 1
ธนาภรณ์ หมื่นชนะ และเอกรินทร์ สังทอง
- รูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคม** 165
A MODEL OF ADMONISTRATIVE IN THE SHOOOL UNDER THE EDUCATIONAL FUND PROJECT OF HUAI KHA KHANG WITTAYAKHOM SCHOOL
มยุรี นารั้ง และชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์

การพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการทฤษฎีประมวลสารสนเทศและ การเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูด ภาษาเวียดนามสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี 184

THE DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL MODEL BY INTEGRATING INFORMATION PROCESSING THEORY AND SITUATED BASED LEARNING TO ENHANCE VIETNAMESE LISTENING AND SPEAKING COMMUNICATIVE COMPETENCIES FOR UNDERGRADUATE STUDENTS

Tran Thi Bich Thao, เรชา อรัญวงศ์ และนิติกร อ่อนโยน

การพัฒนากลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 201

THE DEVELOPMENT OF STRATEGY OF STUDENTS SUPPORTING SYSTEM TO IMPROVE A QUALITY OF LEARNERS OF NAKHON SI THAMMARAT INDUSTRIAL AND COMMUNITY COLLEGE THROUGH COMMUNITY PARTICIPATION

พันธ์เพ็ญ โพธิ์ใบ

ภาวะเปราะบางในผู้สูงอายุ: สถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19 217

FRAILTY IN OLDER ADULTS DURING THE COVID19- PANDEMICS

ชนิดดา อนุพัฒน์, ปิยะพร พรหมแก้ว และอดิภัทร พรหมสมบัติ

ทำอย่างไรให้กลุ่มคนทำงานวัย Generation Y: ไม่เปลี่ยนงานใหม่ 228

HOW TO DEAL WITH GENERATION Y WORKERS NOT CHANGING WORK

ภัชดา สุวรรณนวล, สุภาภรณ์ โสภา, พระสมุห์ชวลิต สุวรรณจันทร์

และพระปลัดนิคม กตปญโญ (นำชม)

การศึกษาปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ และความต้องการโรงเรือน และ ระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ 242

THE STUDY OF PROBLEMS IN PLANTING ORGANIC AGRICULTURE CROPS AND THE NEEDS FOR GREENHOUSE AND THE INTELLIGENT TECHNOLOGY SYSTEMS IN PLANTING ORGANIC AGRICULTURE CROPS

อุมาพร บ่อพิมาย, นิคม ลนขุนทด, อัสภา วรรณกายนต์ และเที่ยงธรรม สิทธิจันทเสน

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ในช่วง ภาวะวิกฤติ COVID-19 258

THE RELATIONSHIP BETWEEN DIGITAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND EFFECTIVENESS OF SCHOOLS UNDER PATTANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1 DURING THE COVID-19 PANDEMIC

วุฒิชัย เนียมเทศ และภัทราภรณ์ บุญชู

การประยุกต์ใช้หลักสารานิยธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม 270
ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา

APPLICATION OF SARANIYADHAMMA IN PARITICIPATPON OF THE COMMUNITY
OF WATSRIWITHTSANGKHARAM, SAMNAKKHAM SUBDISTRICT SADAQ
DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

พระปลัดสุบิน ธนีสโร (วงศ์แสง) , พระครูวิจิตรศีลาจารย์, พระครูโมลีตวัณณานุกูล
และพระครูวาทีธรรมวิภา

การพัฒนาแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ใน 284
ศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช

THE DEVELOPMENT OF INTERNAL SUPERVISION MODEL TO ENHANCE
PROFICIENCY OF LEARNING MANAGEMENT IN THE 21TH CENTURY OF NAKHON
SI THAMMARAT INDUSTRIAL AND COMMUNITY COLLEGE

พันธ์เพ็ญ โพธิ์ใบ

การประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลัก 296
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

KNOWLEDGE APPLICATION OF LOCAL WISDOM IN COMMUNITY SELF-
MANAGEMENT ACCORDING TO THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY

หทัยชนก คะตะสมบุรณ์

การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีต่อสมรรถนะการฟังและ 314
การพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรีใน
มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง

DEVELOPMENT OF CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF FACTORS AFFECTING
COMMUNICATIVE ENGLISH LISTENING AND SPEAKING COMPETENCY FOR
UNDERGRADUATE STUDENTS OF RAJABHAT UNIVERSITIES IN THE CENTRAL
REGION

รุ่งอรุณ วนิชชนะชากร, สมบัติ คชสิทธิ์, พัทธ์ชัย นิลนพคุณ และกันต์ฤทัย คลังพหล

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว 328
โดยใช้แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการ
แก้ปัญหาของโพลยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

THE DEVELOPMENT OF MATHEMATICS LEARNING ACTIVITIES ON LINEAR
EQUATION BASED ON CONSTRUCTIVIST THEORY SUPPLEMENTED BY POYA'S
PROBLEM SOLVING PRACTICE FOR MATHAYOMSUKSA 1 STUDENTS

ทัศนรัตน์ ศรีจันทร์

- นวัตกรรมทางสังคมของพระสงฆ์ในสถานการณ์โควิด-19** 339
 SOCIAL INNOVATION OF MONKS DURING THE PANDEMIC OF COVID-19
 ชญาพัฒน์ เลิศอำนาจกิจเสรี
- รายงานการพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการ
จัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านพุน้อย** 352
 REPORT ON THE DEVELOPMENT OF AN INTEGRATED SUPERVISION MODEL TO
 PROMOTE COMPETENCYPROACTIVE LEARNING MANAGEMENT OF BAN PHU
 LIAP SCHOOL TEACHERS
 อานนท์ เกียรติสาร
- นโยบายสาธารณะ: การศึกษา เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** 361
 PUBLIC POLICY: PENSION FOR THE ELDERLY, LOCAL ADMINISTRATIVE
 ORGANIZATIONS
 ภัชดา สุวรรณวล, พระครูธีรธรรมพิมล, พระปลัดนิคม กตปญโญ (น้าชม)
 และพระปลัดนิคม ปญญาวิโร (ปักษ์)
- รูปแบบการปฏิบัติตามแนวทางคฤหัสถ์โพธิสัตว์ ในพระพุทธศาสนาหายาน** 375
 THE PRACTICAL MODEL OF BODHISATTVA LAITY IN MAHAYANA BUDDHISM
 ทศพร คุ่มภัย
- การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสาราณียธรรมในเขตพื้นที่
เทศบาลตำบลขอนอม อำเภอนม จังหวัดนครศรีธรรมราช** 392
 THE PARTICIPATORY DEVELOPMENT OF THE PEOPLE ACCORDING TO
 SĀRĀṆİYADHAMMA PRINCIPLES IN KHANOM SUB – DISTRICT MUNICIPALITY,
 KHANOM, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE
 อดิสร คงทอง, พระครูวิจิตรธรรมโชติ, ดิเรก นุ่นกล้า, พระครูวาทีธรรมวิภา
 และพระครูรัตนสุตากร
- รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลัง
สวน จังหวัดชุมพร** 406
 TOURISM MANAGEMENT MODEL OF KOH PITAK COMMUNITY BANGNAMCHUET
 SUB-DISTRICT, LANGSUAN DISTRICT, CHUMPHON PROVINCE
 ธัญญรัตน์ รักษาวงศ์
- กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา** 422
 THE TACTCS ACTUATION OF THE FIVE PRECEPTS VILLAGE IN NAKHON
 RATCHASIMA
 พระครูวิริยธรรมานุศาสน์ และประสิทธิ์ ชะนะมาร

การจัดการนวัตกรรมหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบของสังคมไทย 436

MANAGEMENT OF THE INNOVATION OF COMMUNITIES IN THAI SOCIETY

พระครูภาวนาจันทคุณ

การศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอ 451

เมือง จังหวัดเชียงราย และเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัด เชียงราย

A COMPARATIVE STUDY OF THE CARING POTENTIAL FOR THE ELDERLY IN BANDO SUB-DISTRICT MUNICIPALITY, MUANG DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE AND BOONRUANG SUB-DISTRICT MUNICIPALITY, CHIANG KHONG DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE

สุนันท์ แก้วจันทา, ยิ่งยง เทาประเสริฐ, กันยานุช เทาประเสริฐ และศิวพงษ์ ต้นสุวรรณวงศ์

ผลของการใช้ปุ๋ยหมักที่มีส่วนผสมของกะลากาแฟสูตรต่างกันต่อการเจริญเติบโต 468

ของผักกวางตุ้ง

EFFECT OF USING FERMENTED FERTILIZER WITH COFFEE PARCHMENT IN DIFFERENT MIXTURES ON THE GROWTH OF PAK CHOI

สมาพร เรืองสังข์ และวรวิมล พืชพรม

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

ณ

โควิด-19 กับภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ* COVID-19 AND DEPRESSION IN THE ELDERLY

พระครูสังฆรักษ์ ทวี อภโย

Phakrusangkharak Thawee Abhayo

กฤติยาพร คำไข

Kittiyaporn Kamkhai

เจนนภา หาญโง

Chennapa Hanngon

ภาวิณี วงษ์กันหา

Pavinee Wongkanha

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Thailand

E-mail: thawee.kha@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ผู้เขียนได้เขียนขึ้นเพื่อนำเสนอเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับโควิด-19 กับภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้ คือ เพื่อทบทวนความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ของโควิด -19 ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุภาวะซึมเศร้าและเป็นการประเมินภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ และหาแนวทางการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า เนื่องจากปัจจุบันนี้กำลังเผชิญกับการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม สร้างความเสียหาย ทำให้ธุรกิจต้องหยุดชะงัก บริษัทหลายแห่งมีการปรับแผนลดคน ลดเงินเดือน บางสถานที่ถึงขั้นเลิกกิจการเพื่อพยุงตัวเองและเพื่อความอยู่รอด ส่งผลให้เกิดภาวะคนตกงานเพิ่มมากขึ้นเป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้กับคนทำงานทุกคน เมื่อตกงานสิ่งที่ตามมาก็คือความเครียด ความกังวล กลัวจะหางานใหม่ไม่ได้ กลัวหากตกงานนานเกินไปเงินจะไม่พอใช้ และอีกสารพัดความกลัวที่จะตามมา จากสถานการณ์ที่ได้กล่าวมาข้างต้นจึงส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุ ในด้านสภาพจิตใจ เมื่อลูกหลานตกงาน หรือเสาหลักของครอบครัวไม่มีงานทำ ผู้สูงอายุในจำนวนมากก็เกิดความคิดที่ว่าตัวเองเป็นภาระของคนในครอบครัว จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เป็นภาวะซึมเศร้าอาจส่งผลเสียต่อการดำรงชีวิตและนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้ง่าย จึงเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งที่ต้องมีการทบทวนสภาวะซึมเศร้าใน

* Received January 18, 2022; Revised May 23, 2022; Accepted July 28, 2022

ผู้สูงอายุอย่างจริงจังก่อการพัฒนาคูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นวัยเปราะบางทางสังคม ซึ่งจะต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษจากคนในครอบครัวในการดำเนินชีวิตตลอดจนถึงความเป็นอยู่ในสังคมของผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: โควิด-19, ผู้สูงอายุ, ภาวะซึมเศร้า

Abstract

This academic paper is written by the authors to present a guide to the study of COVID-19 with depression in the elderly. The objectives of the study were as follows: to review the knowledge of the situation of COVID-19 affecting the mental health of the elderly with depression and to assess depression in the elderly and find ways to help the elderly with depression. The current facing epidemic of COVID-19 which affected the economic and social system, causing damage to businesses and breaking business. Many companies have adjusted plans to cut people, cut salaries, and some places even go out of business to support themselves and to survive. Increasing unemployment is a change that can happen to all workers. When people lose their job, what follows is stress, anxiety, and fear of not being able to find a new job. The people were afraid that if they lose their job for too long, their money won't be enough, and other fears that will follow. From the situations mentioned above, they affect the elderly in terms of mind when their children lose their jobs or the pillar of the family has no work. Many older people believe they are a burden on their families. Therefore, it is the cause of depression that can adversely affect life and lead to suicide easily. Therefore, it is one of the reasons that depression in the elderly needs to be seriously reviewed for the process of improving the quality of life of the elderly. Because the elderly is socially fragile. This will require special care from family members in their lives as well as the social well-being of the elderly.

Keyword: Covid-19, Elderly, Depression

บทนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด -19 ในปัจจุบันนี้ที่มียอดผู้ติดเชื้อเป็นจำนวนมาก ทำให้การใช้ชีวิตในสังคมค่อนข้างลำบาก โดยเฉพาะในวัยผู้สูงอายุที่มีโอกาสเสี่ยงในการติดเชื้อได้ง่ายกว่าทุกช่วงวัย เนื่องจากสภาพทางร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุไม่แข็งแรง

และมีภูมิคุ้มกันที่ต่ำ รวมถึงผู้สูงอายุเองมีโรคประจำตัวอยู่แล้ว และต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในทางเสื่อมลงทุกด้านของร่างกาย ไม่สามารถทำงานได้อย่างปกติ ช่วยเหลือตนเองได้น้อยลง ทำให้ต้องพึ่งพิงบุคคลรอบข้างมากขึ้น ทำให้ไม่มีความสุข ท้อแท้ รู้สึกไร้ค่า การเปลี่ยนแปลงในทางที่เสื่อมลงเหล่านี้อาจทำให้ผู้สูงอายุเกิดภาวะซึมเศร้า ภาวะซึมเศร้าจึงเป็นปัญหาสุขภาพจิตที่พบได้บ่อยในผู้สูงอายุ ปัญหาเหล่านี้ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง ล้วนมีส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหและพัฒนากลุ่มเป้าหมายในทุกมิติ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ที่นำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง ร่วมมือและเสริมสร้างเครือข่ายในด้านสาธารณสุข ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (นริสา วงศ์พนารักษ์ และสายสมร เฌลย กิตติ, 2557) ในการที่จะดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า

ภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญ ที่อาจไม่ถูกตรวจพบและไม่ได้รับการรักษา ทำให้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต การทำหน้าที่ในชีวิตประจำวัน การพึ่งพา และอาจนำไปสู่การฆ่าตัวตาย การพยาบาลผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้าควรต้องดูแลอย่างลุ่มลึกในหลายประเด็น ได้แก่ การประเมินที่ต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายด้านการมีลักษณะของภาวะซึมเศร้าที่แตกต่างจากวัยผู้ใหญ่ ลักษณะความแตกต่างระหว่างความซึมเศร้าและภาวะสมองเสื่อม การใช้แบบประเมินที่มีความเฉพาะเจาะจง การให้ความรู้และสนับสนุนผู้สูงอายุ ครอบครัวและผู้ดูแลเพื่อให้ได้รับยาอย่างต่อเนื่อง ป้องกันการกลับเป็นซ้ำและสามารถสังเกตอาการข้างเคียงและปฏิกิริยาระหว่างยาซึ่งมีข้อควรระวังมากในผู้สูงอายุ รวมทั้งการใช้การบำบัดด้านจิตสังคมที่มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุเฉพาะบุคคลในการบำบัดร่วมกับการรักษาด้วยยา เพื่อให้การดูแลรักษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ประสพสุข ศรีแสนปาง, 2561) โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์โควิดผู้สูงอายุต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่อสุขภาพ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพเป็นหลัก

ประเด็นทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดโควิด-19

1) การรับรู้ ความเข้าใจต่อโควิด-19 ไม่ถูกต้องของแรงงานต่างชาติส่งผลให้เกิดอคติต่อผู้ติดเชื้อและส่งผลกระทบต่อการดูแลสุขภาพในการดูแลผู้ติดเชื้อ หลังเกิดเหตุการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 ระลอกใหม่ในกลุ่มแรงงานพม่า จะมี ปัญหาการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้ป่วยพม่า ที่ส่งผลกระทบต่อระบบการดูแลสุขภาพในการสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องกับผู้ที่เชื่อว่า หากมีผู้ติดเชื้อโควิด-19 แล้วจะเป็นอันตรายกับทุกคนที่อยู่ใกล้มีการขับไล่ครอบครัวที่มีการติดเชื้อ ซึ่งเป็นความรุนแรง ข้ำเติมปัญหาการติดเชื้อ แต่ถ้ามีการทำความเข้าใจอย่างแท้จริง จะรับรู้ว่าจะสามารถป้องกันได้ โดยการใส่ หน้ากากอนามัย ไม่เอามือเช็ดหน้า ล้างมือบ่อยๆ ไม่อยู่ในที่ชุมชน ระยะห่างกับผู้คน 1.50 - 2 เมตร อยู่ในที่อากาศถ่ายเท สะดวกเสมอ

2) การถูกตีตราจากสังคม การรับรู้และความเข้าใจของคนที่อาจติดเชื้อโควิด-19 ต่อสังคมในวงกว้างมีข้อสรุปว่า คนกลุ่มดังกล่าวเป็น “เชื้อโรคโควิด-19” ที่ต้องไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว ไม่ควรเข้าใกล้ เพราะจะทำให้ไปแพร่เชื้อโรคให้กับผู้อื่น จึงส่งผลให้คนกลุ่มดังกล่าวที่เป็นกลุ่มเสี่ยงที่ควรได้รับการดูแลที่ถูกต้อง กลับไม่ได้รับการดูแล และหากเป็นผู้ที่ได้สัมผัส กับผู้ที่อาจติดเชื้อโควิด-19 ก็ไม่อยากแสดงตัว แต่กลับใช้ชีวิตเป็นปกติ จนกระทั่งมีอาการมากขึ้น จึงจะเข้าสู่ระบบการไปตรวจรักษาจากโรงพยาบาล สำหรับระลอกใหม่ที่เกิดขึ้นในกลุ่มแรงงานพม่าจะมีการถูกตีตราจากทั้งในกลุ่มแรงงานพม่า นายจ้าง และคนไทยในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร เช่น นายจ้างนำลูกจ้างพม่าไปปล่อยทิ้ง

3) การถูกปฏิเสธให้อยู่ในบ้านและชุมชน “คนที่อาจติดเชื้อโควิด-19” การเคลื่อนย้ายของแรงงานพม่าออกจาก พื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร ระยะที่ยังไม่มีมาตรการควบคุมโรคที่ชัดเจน แรงงานพม่าส่วนหนึ่งได้มีการเคลื่อนย้ายตัวเองออกมาใน เขตปริณทล คนที่ถูกสงสัยว่าติดเชื้อโควิด-19 จะถูกรังเกียจไม่สามารถกลับบ้านได้ เนื่องจากถูกปฏิเสธจากคนในครอบครัว คนในชุมชน ในกรณีที่เขาอยู่หอพักหรือคอนโดเนียม เจ้าของที่อยู่ก็จะปฏิเสธการให้พักอาศัย ต่อเนื่องจากเกรงว่า จะทำให้ผู้อื่นติดเชื้อได้ ปฏิบัติการที่เกิดขึ้นกับเขาคือ การถูกคนในครอบครัว และชุมชนแสดงท่าทีรังเกียจหรือการมองว่า “คนที่ อาจติดเชื้อ โควิด-19” หรือ “คนที่ถูกสงสัยว่าติดเชื้อโควิด-19 คือ ตัวเชื้อโควิด-19)

4) การไม่ยอมรับให้อยู่ร่วมกับผู้อื่น ผู้ที่ผ่านการกักตัว 14 วันและผู้ป่วยที่หายแล้ว ขาดความมั่นใจที่จะเปิดเผย ตนเอง จึงส่งผลให้การใช้ชีวิตประจำวันของผู้ที่ผ่านการกักตัว 14 วัน และผู้ป่วยที่หายแล้ว เช่น รู้สึกกังวลใจ กลัวถูกรังเกลียด จึงทำให้อาจนำไปสู่การเกิดบาดแผลทางใจกับบุคคลเหล่านี้ได้ การมองตนเองเชิงลบ ขาดความมั่นใจในตนเอง กักตัวไม่กล้า ออกไปข้างนอก ซึ่งในหลายประเทศในยุโรป มีการพาของใส่ การด่าทอคนจีนหรือชาวต่างชาติอย่างรุนแรง นอกจากนั้นคนในครอบครัวก็หวาดระแวง หากมีเพื่อนบ้านหรือคนในชุมชนทราบว่ามีคนในบ้านติดเชื้อก็จะขับไล่ให้คนในครอบครัวเดือดร้อนด้วยเช่นกัน

5) การตกงาน ไม่มีรายได้ เด็กไม่ได้รับการดูแลจากครอบครัว เมื่ออยู่ในภาวะเจ็บป่วย อาจส่งผลกระทบให้ ผู้ป่วยที่เป็นหัวหน้าครอบครัวส่วนหนึ่งมีอาชีพรับจ้างรายวัน ขาดรายได้ หากผู้ที่ต้องสงสัยถูกกักตัวไว้ 14 วันก็จะทำให้ ครอบครัวเดือดร้อน และประเด็นหากพ่อและแม่เด็กเป็นผู้เข้าข่ายสงสัยจะได้รับการสัมผัสกับผู้ป่วยก็จะทำให้เด็กขาดผู้ดูแล ดังนั้นหน่วยงานรัฐจึงควรมีระบบการคุ้มครองดูแลเด็กที่พ่อและแม่ถูกกักตัว 14 วัน รวมทั้งมีการติดตามเฝ้าระวังอาการ เจ็บป่วยของเด็กกว่าจะได้รับเชื้อจากพ่อแม่หรือไม่ ภาวะการเจ็บป่วยแบบองค์รวมที่ต้องดูแลทั้งครอบครัวทั้งระบบกายจิตและสังคมจึงมีความสำคัญมาก

6) จำนวนผู้ป่วยที่จะเพิ่มมากขึ้นส่งผลต่อการขาดแคลนทรัพยากรทางการแพทย์ สถานการณ์การเพิ่มขึ้นของผู้ติดเชื้อโควิด- 19 ระยะ 2 อาจส่งผลกระทบให้จำนวนเตียงที่จะให้

ผู้ป่วยได้รับการรักษาตัวไม่เพียงพอ การเปิดโรงพยาบาล สนามจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมของบุคลากรและเครื่องมือแพทย์อย่างเพียงพอมีฉะนั้นอาจทำให้บุคลากรทางการแพทย์มีความเสี่ยงต่อการได้รับเชื้อโควิด-19 เช่นกัน จากข้อมูลการให้บริการโรงพยาบาลสนาม ธรรมศาสตร์ งานสังคม สงเคราะห์ทางการแพทย์เริ่ม พบว่า มีผู้ป่วยส่วนหนึ่งถูกปฏิเสธจากคนในครอบครัวที่จะกลับบ้าน กลับไปยังคอนโดมิเนียม ไม่กล้าแจ้งกับครอบครัวว่าติดเชื้อ จึงทำให้ผู้ป่วยเกิดความเครียด วิตกกังวลที่จะกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างปกติ

7) ปัญหาสุขภาพจิตของผู้ป่วยและคนในครอบครัว ผู้ป่วยและผู้ถูกกักตัว 14 วัน อาจรู้สึกเครียด วิตกกังวลมาก หากไม่มีกระบวนการดูแลอย่างถูกต้องจากนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ก็จะทำให้บุคคลเหล่านี้ทำร้ายตัวเอง และ อาจนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้ อุบัติการณ์ที่พบคือ ผู้ป่วยบางรายและผู้ถูกกักตัวที่ไม่ได้เตรียมตัว เตรียมใจ ไม่สามารถปรับตัวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้

8) การไม่ได้รับการเผาศพในวัด เมื่อผู้ติดเชื้อโควิด-19 เสียชีวิต ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับการเสียชีวิตของผู้ติดเชื้อโควิด-19 พบว่า วัดไม่รับให้นำศพเข้าไปเผาในวัด เนื่องจากผู้เกี่ยวข้องในวัดส่วนหนึ่งมีอคติต่อผู้ติดเชื้อ และกลัวว่าจะทำให้เกิดการแพร่ระบาดในวัดได้ จึงทำให้เกิดปัญหาการจัดการศพไม่ได้รับการเผาตามประเพณี ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับครอบครัวคือ ครอบครัวถูกรังเกียจจากคนในชุมชน ดังนั้นการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ไม่ได้มีประเด็นทางสุขภาพเพียงอย่างเดียว และในวันที่ 11 มกราคม 2564 โรงพยาบาลสนาม ธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติได้เปิดตัวใหม่ให้บริการดูแลผู้ป่วยและเป็น สถานที่กักกันตัว

โดยส่วนใหญ่จะมีคนเกิดในวัยทำงาน ผู้สูงอายุ ซึ่งมีผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ในสถานการณ์นี้ตัวเลขยังคงพุ่งสูงมีผู้ติดเชื้อ โควิด-19 รายวันจำนวนหลักพันต่อเนื่องโดยยังไม่มีทีท่าจะลดน้อยลง ส่งผลให้หลายคนเกิดความเครียด รู้สึกผิดหวัง หรือมีอารมณ์เศร้าหมองที่เพียงแค่ออกเผชิญปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพไม่สามารถดำเนินไปได้ตามปกติ แล้วยังต้องมากังวลหากป่วยแล้วจะมีที่รับรักษาหรือไม่ ซึ่งถ้าความเครียด ความเศร้า เหล่านี้ดำเนินติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน อาจเป็นสัญญาณบ่งบอกว่าคนๆ นั้นกำลังเป็น โรคซึมเศร้า (ศาสตราจารย์ระพีพรรณ คำหอม และคณะ, 2564)

ความหมายของภาวะซึมเศร้า

นันทิรา หงษ์ศรีสุวรรณ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะซึมเศร้า หมายถึง ภาวะจิตใจที่มีลักษณะแสดงออกให้เห็นถึงความหม่นหมอง เศร้าโศก ไม่มีความสุข ขาดสมาธิ ไม่มีชีวิตชีวา ท้อแท้ เบื่อหน่าย ภาวะซึมเศร้าซึ่งมีระดับน้อยจนถึงระดับรุนแรง ภาวะซึมเศร้าที่มีความรุนแรงจะมีการซึมเศร้าเพียงบางประการที่ไม่รุนแรง โดยยังไม่มีผลผิดปกติในกิจวัตรประจำวัน หรือความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น มีเพียงความรู้สึกหงุดหงิด เศร้าหรือร้องไห้ ส่วนภาวะ

ซึมเศร้าที่เกิดขึ้นรุนแรงจะมีความผิดปกติและส่งผลต่อกิจวัตรประจำวันและความสัมพันธ์กับผู้อื่น (นนทิรา หงษ์ศรีสุวรรณ, 2559)

ลักษณะอาการของภาวะซึมเศร้า

ลักษณะอาการของภาวะซึมเศร้า ซึ่ง มาโนช หล่อตระกูล ได้กล่าวไว้มีดังนี้

1) **อารมณ์เปลี่ยนแปลงไป** ที่พบบ่อยคือจะกลายเป็นคนเศร้าสร้อย หดหู่ สะเทือนใจง่าย ร้องไห้บ่อย เรื่องเล็กน้อยๆ ก็ดูเหมือนจะอ่อนไหวไปหมด บางคนอาจไม่มีอารมณ์เศร้าชัดเจนแต่จะบอกว่าจิตใจหม่นหมอง ไม่แจ่มใส ไม่สดชื่นเหมือนเดิม บางคนอาจมีความรู้สึกเบื่อหน่ายไปหมดทุกสิ่งทุกอย่าง สิ่งที่เคยมีคนเคยทำแล้วเพลินใจหรือสบายใจ เช่น ฟังเพลง พบปะเพื่อนฝูง เข้าวัด ก็ไม่อยากจะทำหรือทำแล้วก็ไม่ทำให้สบายใจขึ้น บ้างก็รู้สึกเบื่อไปหมดตั้งแต่ตื่นเข้ามา บางคนอาจมีอาการหงุดหงิดฉุนเฉียวง่าย อะไรก็ดูขวางหูขวางตาไปหมด กลายเป็นคนอารมณ์ร้าย ไม่ใจเย็นเหมือนก่อน

2) **ความคิดเปลี่ยนแปลง** มองอะไรก็รู้สึกว่าย่ำแย่ไปหมด มองชีวิตที่ผ่านมาในอดีตก็เห็นแต่ความผิดพลาดความล้มเหลวของตนเอง ชีวิตตอนนี้ก็รู้สึกว่าจะอะไรๆ ก็ดูแย่ไปหมด ไม่มีใครช่วยอะไรได้ ไม่เห็นทางออก มองอนาคตไม่เห็น รู้สึกท้อแท้หมดหวังกับชีวิต บางคนกลายเป็นคนไม่มั่นใจตนเองไป จะตัดสินใจอะไรก็ลังเลไปหมด รู้สึกว่าตนเองไร้ความสามารถ ไร้คุณค่า เป็นภาระแก่คนอื่น ทั้งๆ ที่ญาติหรือเพื่อนๆ ก็ยืนยันว่ายินดีช่วยเหลือ เขาไม่เป็นภาระอะไรแต่ก็ยังคิดเช่นนั้นอยู่ ความรู้สึกที่ตนเองไร้ค่า ความคับข้องใจ ทรมานจิตใจ เหล่านี้อาจทำให้เจ้าตัวคิดถึงเรื่องการตายอยู่บ่อยๆ แรกๆ ก็อาจคิดเพียงแค่อยากไปให้พ้นๆ จากสภาพตอนนี้ ต่อมาเริ่มคิดอยากตายแต่ก็ไม่ได้คิดถึงแผนการณอะไรที่แน่นอน เมื่ออารมณ์เศร้าหรือความรู้สึกหมดหวังมีมากขึ้น ก็จะเริ่มคิดเป็นเรื่องเป็นราวว่าจะทำอย่างไร ในช่วงนี้หากมีเหตุการณ์มากระทบกระเทือนจิตใจก็อาจเกิดการฆ่าตัวตายได้จากการฉวยโอกาส

3) **สมาธิความจำแย่ลง** จะหลงลืมง่าย โดยเฉพาะกับเรื่องใหม่ๆ วางของไว้ที่ไหนก็นึกไม่ออก ญาติเพิ่งพูดด้วยเมื่อเช้านี้ก็นึกไม่ออกว่าเขาสั่งว่าอะไร จิตใจเหม่อลอยบ่อย ทำอะไรไม่ได้นานเนื่องจากสมาธิไม่มี ดูโทรทัศน์นานๆ จะไม่รู้เรื่อง อ่านหนังสือก็ไม่ได้ถึงหน้า ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง ทำงานผิดๆ ถูกๆ

4) **มีอาการทางร่างกายต่างๆ** ร่วม ที่พบบ่อยคือจะรู้สึกอ่อนเพลีย ไม่มีเรี่ยวแรง ซึ่งเมื่อพบร่วมกับอารมณ์รู้สึกเบื่อหน่ายไม่อยากจะทำอะไร ก็จะทำให้คนอื่นดูว่าเป็นคนขี้เกียจ ปัญหาด้านการนอนก็พบบ่อยเช่นกัน มักจะหลับยาก นอนไม่เต็มอิ่ม หลับๆ ตื่นๆ บางคนตื่นแต่เช้ามืดแล้วนอนต่อไม่ได้ ส่วนใหญ่จะรู้สึกเบื่ออาหาร ไม่เจริญอาหารเหมือนเดิม น้ำหนักลดลงมาก บางคนลดลงหลายกิโลกรัมภายใน 1 เดือน นอกจากนี้ยังอาจมีอาการท้องผูก อึดแน่นท้อง ปากคอแห้ง บางคนอาจมีอาการปวดหัว ปวดเมื่อยตามตัว

5) ความสัมพันธ์กับคนรอบข้างเปลี่ยนไป ดังกล่าวข้างแล้วข้างต้น ผู้ที่เป็นโรคนี้มักจะดูซึมลง ไม่ร่าเริง แจ่มใส เหมือนก่อน จะเก็บตัวมากขึ้น ไม่ค่อยพูดจากับใคร บางคนอาจกลายเป็นคนใจน้อย อ่อนไหวง่าย ซึ่งคนรอบข้างก็มักจะเข้าใจว่าทำไมเขาถึงเปลี่ยนไป บางคนอาจหงุดหงิดบ่นกว่าเดิม แม้บ้านอาจทนที่ลูกๆ ซนไม่ได้ หรือมีปากเสียงระหว่างคู่ครองบ่อยๆ

6) การงานแย่ลง ความรับผิดชอบต่อการงานก็ลดลง ถ้าเป็นแม่บ้านงานบ้านก็ไม่ได้ทำ หรือทำลวกๆ เพียงให้ผ่านๆ ไป คนที่ทำงานสำนักงานก็จะทำงานที่ละเอียดไม่ได้เพราะสมาธิไม่มี ในช่วงแรกๆ ผู้ที่เป็นอาจจะพอฝืนใจตัวเองให้ทำได้ แต่พอเป็นมากๆ ขึ้นก็จะหมดพลังที่จะต่อสู้ เริ่มลางานขาดงานบ่อยๆ ซึ่งหากไม่มีผู้เข้าใจหรือให้การช่วยเหลือก็มักจะถูกให้ออกจากงาน

7) อาการโรคจิต จะพบในรายที่เป็นรุนแรงซึ่งนอกจากผู้ที่เป็นจะมีอาการซึมเศร้ามากแล้ว จะยังพบว่ามีอาการของโรคจิตได้แก่ อาการหลงผิดหรือประสาทหลอนร่วมด้วย ที่พบบ่อยคือ จะเชื่อว่ามีคนคอยกลั่นแกล้ง หรือประสงค์ร้ายต่อตนเอง อาจมีหูแว่วเสียงคนมาพูดคุยด้วยอย่างไรก็ตามอาการเหล่านี้มักจะเป็นเพียงชั่วคราวเท่านั้น เมื่อได้รับการรักษา อารมณ์เศร้าดีขึ้น อาการโรคจิตก็มักทุเลาตาม (มานโซ หล่อตระกูล, 2565)

ภาวะซึมเศร้าและการประเมินภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ

ภาวะซึมเศร้าเป็นปฏิกิริยาจากการสูญเสีย ทำให้เกิดความรู้สึกมีดมน เหนื่อยหน่าย หดหู่จิตใจ อ่อนเพลีย ท้อแท้ สิ้นหวัง รู้สึกไร้คุณค่า อาจเกิดความรู้สึกไม่อยากมีชีวิตอยู่ต่อไป และทำร้ายตนเองในที่สุด เป็นกลุ่มอาการที่มีองค์ประกอบหลักของการแสดงออก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านอารมณ์ (emotional) ความคิด (cognitive) ร่างกาย (physical) และพฤติกรรม (behavioral) ซึ่งอาการแสดงออกแต่ละด้านมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างกัน ดังนั้นการประเมินภาวะซึมเศร้าจึงต้องประเมินให้ครอบคลุมทั้ง 4 องค์ประกอบหลัก กล่าวคือ การแสดงออกทางอารมณ์ โดยอารมณ์เศร้าเป็นอาการนำหลักของผู้ที่มีภาวะซึมเศร้า ซึ่งจะมีสีหน้าเศร้า เป็นทุกข์ เศร้า เสียบวซึม ขาดชีวิตชีวา กังวล หดหู่ หงอยเหงาและไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นตลอดเวลา อารมณ์เศร้าอาจไม่คงที่ นอกจากนี้ยังมีอารมณ์หงุดหงิด ฉุนเฉียว โกรธ กระวนกระวาย น้อยใจง่าย ความรู้สึกเหนื่อย เบื่อหน่ายและหมดความสนใจ ความรู้สึกผิด และความรู้สึกไร้ค่า การแสดงออกทางความคิด โดยมีความคิดเชิงซ้ำ สมาธิเสีย หรือบางรายอาจหลับมากเกินไป อ่อนเพลีย เบื่ออาหาร และมีผลต่อการขับถ่ายคืออาจพบอาการท้องผูกหรือท้องเสียในผู้ที่มีภาวะซึมเศร้าได้ (นริสา วงศ์พนารักษ์ และสายสมร เฉลยกิตติ, 2557)

ปัจจัยเสี่ยงของการเกิดโรคซึมเศร้าในผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัจจัยทางชีววิทยา เช่น กรรมพันธุ์ สารสื่อประสาทในสมอง เกิดจากความผิดปกติในกระบวนการทำงานของสมองทำ

ให้ปริมาณสารสื่อประสาท ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการควบคุมการแสดงอารมณ์ ได้แก่ ซีโรโทนิน (serotonin) นอร์อิพิเนฟริน (norepinephrine) และโดปามีน (dopamine) เกิดภาวะไม่สมดุลคือลดลงกว่าปกติ และปัจจัยทางจิตวิทยา เช่น บุคลิกภาพ ความคิดบิดเบือน ความรู้สึกสิ้นหวังไร้ค่า ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม เช่น ประสบเหตุร้ายในชีวิต การสูญเสียบุคคลที่เป็นที่รัก คิดสับสนกับสิ่งที่ผ่านไปและปรับตัวไม่ได้ ทำให้สภาพร่างกายและอารมณ์มีการเปลี่ยนแปลง (นริสา วงศ์พนารักษ์ และสายสมร เฉลยกิตติ, 2557)

แนวทางการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า

เนื่องจากสาเหตุการเกิดภาวะซึมเศร้านั้นเกิดจากหลายปัจจัยร่วมกัน ทั้งการทำงานของสมอง การขาดการดูแลเอาใจใส่ของครอบครัว การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายและจิตใจ สังคม สภาพแวดล้อม ประสบการณ์การสูญเสียการบำบัดทางจิตสังคมเป็นการผนวกการรักษา ด้านจิตใจและสังคมเข้าด้วยกัน เป็นการเตรียมความพร้อม จัดการสิ่งค้างคาใจ ปัญหาทางอารมณ์มีกระบวนการที่เกิดการสื่อสาร สัมพันธภาพ กลุ่มเป็นสังคมจำลองที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้เข้าใจตนเอง เข้าใจปัญหา ยอมรับและเผชิญปัญหานั้นๆ ได้ตามศักยภาพของตนเอง ใช้กับผู้สูงอายุตั้งแต่เริ่มมีอาการ เศร้า มีภาวะซึมเศร้าในระดับต่างๆ การบำบัดทางจิตสังคมซึ่ง มีประโยชน์ต่อการบำบัดผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า ช่วยพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ วิธีการดำเนินการบำบัดด้วยจิตสังคมนั้นขึ้นอยู่กับผู้ป่วยแต่ละคน และการบำบัดรักษาสามารถทำได้ทั้งการบำบัดรายบุคคลรายกลุ่มและครอบครัว โดยพิจารณาตามสภาพปัญหาของผู้ป่วยและอาการของผู้ป่วยในระยะต่างๆ (นริสา วงศ์พนารักษ์ และสายสมร เฉลยกิตติ, 2557) กล่าว คือ

1) **การให้การปรึกษา (Counseling)** มักใช้กับผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้าระดับต่ำถึงปานกลาง เป็นกระบวนการช่วยเหลือด้วยการสนทนอย่างมีเป้าหมาย สร้างบรรยากาศและสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษาเป้าหมายคือ ช่วยให้ผู้สูงอายุได้สำรวจตนเอง รู้จักและเข้าใจปัญหา สามารถตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

2) **กลุ่มจิตบำบัด (psychotherapy)** การบำบัดรักษานี้มักใช้กับผู้ที่มีภาวะซึมเศร้าระดับไม่รุนแรง ทำได้โดยการกระตุ้นให้ผู้ที่มีภาวะซึมเศร้ามองเห็น รู้จักและเข้าใจความคิดทางลบ รวมทั้งวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดจากกระบวนการคิดที่บิดเบือนไปจากความเป็นจริงของตนเอง การบำบัดจึงมุ่งปรับเปลี่ยนวิธีคิดให้เป็นไปในแนวทางที่เหมาะสม ดังนั้น การบำบัดจึงต้องพิจารณาใช้ในผู้สูงอายุที่ไม่มีปัญหาด้านความคิด (Cognition) เนื่องจากจะต้องมีกระบวนการเรียนรู้ คิดและทบทวน รวมทั้งการตัดสินใจภายใต้การดำเนินกิจกรรมเหล่านี้

3) **สิ่งแวดล้อมเพื่อการบำบัดหรือนิเวศบำบัด (Milieu Therapy)** เป็นการรักษาผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้าทุกระดับ โดยใช้บรรยากาศของสังคมและสิ่งแวดล้อมในการรักษาผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า โดยที่บุคลากรสหสาขาวิชาชีพที่ต้องเกี่ยวข้อง จัดสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาอารมณ์และทักษะด้านสัมพันธภาพ การจัดบรรยากาศต่าง ๆ จะต้องมีความเหมาะสมและมีวิธีการเฉพาะสำหรับแต่ละราย โดยมีจุดมุ่งหมายให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์มีความสามารถที่จะเรียนรู้ และมีความพยายามจะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ถ้าจัดสิ่งแวดล้อมให้ดีก็จะสามารถโน้มน้าวให้พฤติกรรมมนุษย์ไปในทางที่ดีได้

4) **ครอบครัวบำบัด** เป็นการบำบัดผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้าทุกระดับ ต้องทำให้ครอบครัวได้เข้ามามีส่วนในการดูแล รับฟังปัญหา และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ครอบครัวต้องเป็นผู้ดูแลใกล้ชิด รับฟังปัญหา สังเกตความผิดปกติต่างๆทั้งอารมณ์ พฤติกรรม ความคิด ทำที่คำพูด ที่อาจแสดงถึงความรุนแรงของอารมณ์ ความสิ้นหวัง รู้สึกไม่มีคุณค่า การจากลา การไม่ยอมมีชีวิตอยู่ และมีความคิดฆ่าตัวตาย พยาบาลควรให้สนับสนุนให้ครอบครัวรับฟัง มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจ ชื่นชมเมื่อผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น แนะนำให้สมาชิกในครอบครัวแสดงความรัก ความผูกพันระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว เรียนรู้ที่จะเข้าใจและยอมรับความแตกต่างซึ่งกันและกัน (นริสา วงศ์พนารักษ์ และสายสมร เฉลยกิตติ, 2557)

กระบวนการปฏิบัติงานทางสังคมสงเคราะห์ (Social Work Process)

นางลักษณ์ เทพสวัสดิ์ กล่าวไว้ว่า นักสังคมสงเคราะห์ต้องดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1) การศึกษาหาข้อมูล

การศึกษาหาข้อมูลมีความจำเป็นและความสำคัญเป็นประการแรกที่ใช้ในการปฏิบัติงาน รวมถึงการพูดคุยสร้างสัมพันธภาพกับผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า เพื่อหาข้อเท็จจริงของข้อมูล รวมทั้งการสำรวจการเยี่ยมบ้าน ดูสภาวะแวดล้อมของผู้รับบริการ เป็นต้น

2) การวินิจฉัยหรือประเมินปัญหา

หลังจากได้ศึกษาข้อมูลแล้ว นำข้อมูลนั้นมาประเมินหรือวินิจฉัยปัญหาในด้านจิตใจและสังคม เป็นการประเมินบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมที่มีผลทำให้ผู้สูงอายุเสี่ยงในการเป็นภาวะซึมเศร้า

3) การวางแผนให้ความช่วยเหลือ

หลังจากได้ข้อมูลจากการสำรวจและวิเคราะห์อย่างถูกต้องแล้ว นักสังคมสงเคราะห์จำเป็นต้องนำมาวางแผนและลงมือให้ความช่วยเหลือต่อไป ในการวางแผนให้ความช่วยเหลือนั้นไม่ใช่

เกี่ยวข้องกับนักสังคมสงเคราะห์กับผู้ป่วยภาวะซึมเศร้าเท่านั้น แต่จะต้องมีส่วนในการเชื่อมโยงไปถึงระบบต่างๆ เช่น ระบบในครอบครัว กลุ่ม ชุมชนนั้นๆ อีกด้วย

4) การลงมือให้ความช่วยเหลือ

เป็นการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้าให้มีวิธีการจัดการกับปัญหาของตนเองและเป็นการเลือกแนวทางในการช่วยเหลือในทางที่ดี ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อพัฒนาให้บุคคล ครอบครัว กลุ่ม และชุมชนนั้นๆ เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

5) การติดตามผลและประเมินผล

หลังจากนักสังคมสงเคราะห์ได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือตามกระบวนการ ที่กล่าวมาแล้ว ขั้นตอนต่อไปที่มีความสำคัญมาก คือ การติดตามผลและประเมินผล เพื่อที่จะดูว่าการให้ความช่วยเหลือ ที่ได้ดำเนินการไปมีผลต่อผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้าหรือไม่ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

6) การสิ้นสุดการให้ความช่วยเหลือ

หลังจากการประเมินผลการช่วยเหลือแล้วพบว่าความต้องการของบุคคล ครอบครัว กลุ่ม และชุมชนได้รับการตอบสนองแล้ว นักสังคมสงเคราะห์ต้องคำนึงถึงการสิ้นสุดการช่วยเหลือ ซึ่งต้องมีการเตรียมการและวางแผนไว้ล่วงหน้า โดยการค่อยๆ ลดการติดต่อสัมพันธ์กับผู้รับบริการให้น้อยลง (นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์, 2540)

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างกว้างขวางและรุนแรง แม้ว่าที่ผ่านมาประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในการป้องกันและควบคุมโรค แต่มีการแพร่ระบาดอย่างรุนแรงและต่อเนื่องได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมมีจำนวนผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และกระจายสู่วงกว้างในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ กระทั่งการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตามปกติของประชาชนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จำเป็นต้องให้ความสำคัญและเพิ่มความเข้มข้นในการดำเนินการมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ภาครัฐได้มีการจัดทำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็น 20 การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของภาครัฐและการให้บริการประชาชน ปรับสมดุระบบบริหารจัดการภาครัฐ และพัฒนาระบบบุคลากรอันเป็นพื้นฐานสนับสนุนการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ที่สำคัญ ภายใต้หลักการภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม ให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและภาคส่วนอื่นๆ ได้อย่างตรงจุดโปร่งใส มีคุณภาพและมาตรฐานเทียบเท่าสากล รวดเร็ว ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนาที่ครอบคลุมในทุกมิติ ตั้งแต่เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมี 2 เป้าหมาย ได้แก่ 1) บริการของภาครัฐมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้ใช้บริการ 2) ภาครัฐมีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพด้วยการ

นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการยกระดับการให้บริการประชาชนโดยพัฒนาช่องทางการรับบริการที่รวดเร็วและง่ายขึ้น โดยเฉพาะในสถานการณ์หรือภาวะฉุกเฉิน เช่น ในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 ภาครัฐมีการพัฒนาการให้บริการในรูปแบบดิจิทัลที่สะดวกและตอบสนองต่อประชาชนมากขึ้น และความพึงพอใจด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ร้อยละ 86.25 สะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมของเจ้าหน้าที่ในการให้บริการภาครัฐที่สามารถสื่อสารและสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนที่รับบริการได้อย่างทันทีทันใด และแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานโดยเท่าเทียมกันอย่างรอบคอบ มุ่งมั่น เต็มใจที่จะช่วยเหลือประชาชนทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ รัฐจึงมีมาตรการเพื่อบรรเทาผลกระทบการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยมุ่งเน้นการโอนเงินเยียวยาในช่วงที่มีการล็อกดาวน์ ซึ่งดำเนินการได้ครอบคลุม โดยผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมที่ว่างงานจะได้รับเงินสิทธิประโยชน์และสำหรับผู้ประกันตนที่ยังมีงานทำแต่ได้รับผลกระทบจะสามารถใช้สิทธิเหตุสุดวิสัยซึ่งมีผู้มาใช้สิทธิกว่า 8 แสนรายในช่วงไตรมาสสองสำหรับแรงงานนอกระบบประกันสังคมทั้งในและนอกภาคเกษตรต่างก็ได้รับเงินเยียวยาเช่นเดียวกัน ซึ่งแท้จริงแล้วแรงงานไทยยังอยู่ในระบบประกันสังคมเพียงหนึ่งในสามของแรงงานทั้งหมด ทำให้เมื่อเกิดเหตุวิกฤตภาครัฐจึงต้องใช้งบประมาณในการเยียวยาเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการขยายขอบเขตโครงข่ายความคุ้มครองทางสังคมให้แรงงานเข้าสู่ระบบประกันสังคมจะเป็นวิธีป้องกันความเสี่ยงทางเศรษฐกิจของประเทศได้ในระยะยาวในวิกฤตย่อมมีโอกาสธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ใช้ข้อมูลเชิงลึกในรายละเอียด เพื่อออกแบบมาตรการการช่วยเหลือที่ทันกาล ครอบคลุม และตรงจุด ทั้งในมิติการคลัง การเงิน และการสร้างงานให้มีความเพียงพอรองรับผู้ได้รับผลกระทบ จากข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติและสำนักงานประกันสังคม สะท้อนว่าแรงงานได้รับผลกระทบจากวิกฤตโควิด -19 มาก โดยโครงสร้างตลาดแรงงานไทยที่ผู้ประกอบการมีความระมัดระวังในการเปลี่ยนแปลงการจ้างงานอาจทำให้ตัวเลขผู้ว่างงานและผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมที่ขอรับสิทธิประโยชน์กรณีว่างงานปรับเปลี่ยนไม่มากเท่ากับความรู้สึกของสังคม แต่ตัวเลขเสมือนว่างงานรวมถึงตัวเลขผู้ประกันตนที่ยังมีงานทำแต่ได้รับผลกระทบและใช้สิทธิเหตุสุดวิสัย แสดงให้เห็นผลกระทบในวงกว้าง ซึ่งข้อมูลจากแบบสำรวจภาวะการมีงานทำของประชากรมีส่วนสำคัญในการเติมเต็มช่องว่างของข้อมูลแรงงานนอกระบบประกันสังคมที่ประเทศยังมีไม่มากนัก ทั้งนี้ หากเราสามารถบูรณาการฐานข้อมูลขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นจากการขึ้นทะเบียนทั้งในช่วงก่อนหน้าและในช่วงวิกฤตนี้ เช่น ข้อมูลบัตรสวัสดิการผู้มีรายได้น้อยและข้อมูลเงินช่วยเหลือโครงการเราไม่ทิ้งกัน เป็นต้น (นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ และอมเรศ กลิ่นบัวแก้ว, 2546)

อย่างไรก็ตาม แม้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับกับนโยบายของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องได้รับการช่วยเหลือจาก

กระบวนการต่างของรัฐ ช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ที่ผ่านมามีได้ส่งผลกระทบต่อสภาวะทางจิตใจต่อคนหลายวัย เพราะการระบาดของโรคที่แพร่สะพัดไปทั่ว ทำให้คนส่วนใหญ่ต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตที่ต้องใช้ความระมัดระวังมากขึ้น ทั้งยังออกจากบ้านและพบปะผู้คนน้อยลง บางคนก็ต้อง Work from home แล้วยิ่งหากใครได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจโดยตรงก็จะยิ่งเกิด “ความเครียด” ได้ง่ายและทวีความรุนแรงมากขึ้นไปอีก สำหรับคนในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นเด็กๆ ที่ต้องเรียนออนไลน์ หรือผู้สูงอายุที่นับเป็นกลุ่มเสี่ยง ก็ต้องระวังตัวมากขึ้นไปอีก ด้วยความที่ต้องระแวดระวังมากเป็นพิเศษ จึงก่อให้เกิดเป็นความเครียดสะสมโดยไม่รู้ตัว (พ.ต.อ.หญิง พญ.อัญชลี อีระวงศ์ไพศาล, 2565) จากผลงานวิจัย systematic review ที่เกี่ยวข้องกับการเกิด depression ใน post covid-19 syndrome ในช่วง 1 มกราคม 2563 ถึง 5 มิถุนายน 2564 ผู้มีประวัติติดเชื้อ SARS-CoV-2 มาแล้วอย่างน้อย 12 สัปดาห์ และอาการหายดีแล้ว พบภาวะซึมเศร้า (depression) ได้ตั้งแต่ร้อยละ 11 ถึง ร้อยละ 28 และเป็นภาวะซึมเศร้าระดับรุนแรง ร้อยละ 3 ถึงร้อยละ 12 พบมากในผู้หญิงและผู้สูงอายุ ความรุนแรงของอาการป่วยโควิดไม่สัมพันธ์กับการเกิดภาวะซึมเศร้า และการเกิดภาวะซึมเศร้าสัมพันธ์กับการลดลงของ neurocognitive function (กรมสุขภาพจิต, 2565) จากงานวิจัยของ (ศุภวิทย์ บุญดีสกุลโชค และคณะ, 2565) พบว่า พบผู้ป่วยโควิด-19 จำนวน 263 ราย เป็นเพศหญิงจำนวน 165 ราย (ร้อยละ 62.75) อายุเฉลี่ย 41.94 ± 15.30 ปี มีความชุกภาวะเครียดร้อยละ 6.46 ความชุกภาวะซึมเศร้าร้อยละ 11.79 ไม่พบปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเครียดในผู้ป่วยโควิด 19 อย่างมีนัยสำคัญปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยโควิด-19 คือการได้ยา Dexamethasone (OR 8.02, 95% CI 1.41-45.64, p-value=0.019) ซึ่งจะเห็นได้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่เราต้องยอมรับและรับมือให้ได้ จากงานวิจัยของ (อิสริย์ ศิริวรรณกุลธร, พ.บ. และคณะ, 2564) พบว่า ความชุกภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุในการศึกษานี้สูงเล็กน้อย โดยการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่สัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้า การเพิ่มแรงสนับสนุนจากครอบครัวและคงความสามารถในการช่วยเหลือตนเองในผู้สูงอายุอาจช่วยลดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุได้ ฉะนั้นครอบครัวจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมแรงหรือเสริมพลังในการลดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุเป็นอย่างดี

สรุป

ในปัจจุบันสถานการณ์โควิด-19 เป็นปัญหาในสังคมที่ประชาชนทุกคนกำลังเผชิญ โดยเฉพาะในกลุ่มวัยผู้สูงอายุและในวัยทำงานที่มีปัญหาในการใช้ชีวิตซึ่งในปัจจุบันนี้ทำให้ผู้สูงอายุมีสภาวะซึมเศร้าเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อมีสถานการณ์ที่วิกฤตได้เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุในด้านร่างกายเนื่องจากผู้สูงอายุจะมีโอกาสติดเชื้อแล้วมีอาการรุนแรงหรือเสียชีวิต

มากกว่ากลุ่มวัยอื่นแล้ว ยังกระทบกับสุขภาพทางด้านร่างกาย และสุขภาพจิตอีกด้วย เนื่องด้วยสภาพสังคม เศรษฐกิจจากมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาด ส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง การไปมาหาสู่ในหมู่ญาติ มิตร เป็นไปอย่างยากลำบาก เพราะการเว้นระยะห่างทางสังคม รวมถึงการเผชิญปัญหาทางเศรษฐกิจของลูกหลานที่กระทบถึงความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ ปัญหาเหล่านี้ล้วนมีผลต่อสภาพจิตใจของผู้สูงอายุได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นความเหงา ความเครียด การอยู่อย่างโดดเดี่ยว ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลอาจนำไปสู่ภาวะซึมเศร้า จนถึงขั้นฆ่าตัวตาย และในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้าไปให้การช่วยเหลือฟื้นฟูสภาพจิตใจร่วมกับทางภาครัฐมีส่วนช่วยเหลือในการเยียวยาทางด้านอาหาร สวัสดิการ และมีการรณรงค์ให้ทุกคนได้รับการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันโรคโควิด-19 ในการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2565). แนวปฏิบัติการดูแลรักษาภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยหลังติดเชื้อโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2565 จาก <http://mhtech.dmh.moph.go.th/fileupload/202203141114263113.pdf>
- นริสา วงศ์พนารักษ์ และสายสมร เฉลยกิตติ. (2557). ภาวะซึมเศร้าปัญหาสุขภาพจิตสำคัญในผู้สูงอายุ. วารสารพยาบาลทหารบก, 15(3), 24-31.
- นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ และอมเรศ กลิ่นบัวแก้ว. (2546). แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา(COVID-19). วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 7(8), 27-44.
- นันทิรา หงษ์ศรีสุวรรณ. (2559). ภาวะซึมเศร้า Depression. วารสารมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, 19(38), 105-118.
- ประสพสุข ศรีแสนปาง. (2561). ภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ : ความลุ่มลึกในการพยาบาล. วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ, 41(1), 129-140.
- พ.ต.อ.หญิง พญ.อัญชลี อีระวงศ์ไพศาล. (2565). วิธีจัดการความเครียดภายในครอบครัวและผู้สูงอายุช่วงโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2565 จาก <http://surl.li/ceydb>
- มานิช หล่อตระกูล. (2565). ลักษณะอาการของภาวะซึมเศร้า. เรียกใช้เมื่อ 14 มีนาคม 2565 จาก <https://www.rama.mahidol.ac.th/>
- ศาสตราจารย์ระพีพรรณ คำหอม และคณะ. (2564). ความท้าทายของการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ ภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ระลอกใหม่. เรียกใช้เมื่อ 24 เมษายน 2565 จาก th/uploads/socadmin/file_document/cfp67/%20Processdinga

- ศุภวิชย์ บุญดีสกุลโชค และคณะ. (2565). ความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะเครียดและภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยโควิด 19 ณ โรงพยาบาลสนาม เครือข่ายโรงพยาบาลสระบุรี. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9, 16(2), 367-379.
- อิสริย์ ศิริวรรณกุลธร, พ.บ. และคณะ. (2564). ความชุกของภาวะซึมเศร้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในผู้สูงอายุคลินิกผู้ป่วยนอกเวชศาสตร์ครอบครัวโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่. วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย, 29(1), 1-11.

อนาคตภาพการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม
ของวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์ จังหวัดกาญจนบุรี*
THE FUTURE OF EDUCATION ADMINISTRATION ACCORDING TO
THE PRINCIPLES OF BUDDHISM OF THE SANGHA COLLEGE OF
KANCHANABURI SRIPAIBOON, KANCHANABURI PROVINCE

พระครูวิโรจน์กาญจนเขต

Phrakruwirojkanchanakhet

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรีศรีไพบูลย์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Kanchanaburi Sripaiboon Priest Colleges, Thailand.

E-mail: nuttakrit.pat@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนออนาคตภาพการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม ของวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์ จังหวัดกาญจนบุรี ผู้เขียนศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา วารสารทางด้านการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม พร้อมทั้งถอดองค์ความรู้จากประสบการณ์ในการเป็นอาจารย์สอนนิสิตในวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรีศรีไพบูลย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้ทราบว่า การศึกษาอนาคตเป็นการศึกษาศักยภาพของการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความแตกต่างในอนาคต และยังให้ความสำคัญกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับขององค์กร เพื่อให้มีการกำหนดอนาคตร่วมกัน ซึ่งการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาจะเป็นทางเลือกของอนาคตภาพ และเป็นแนวทางที่ดีในการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะงานด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อนาคตภาพการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรมของวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นรูปแบบอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับงานของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแทบทุกองค์การหลักการบริหารงานสมัยใหม่ จะเน้นไปทางเทคนิครูปแบบกระบวนการบริหารในเชิงระบบซึ่งเป็นแนวทางในการบริหารงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในบริบทในโลกยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่หาก

* Received March 12, 2022; Revised May 20, 2022; Accepted June 28, 2022

ผู้บริหารได้นำหลักพุทธธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เข้ามาประกอบประยุกต์ใช้ควบคู่กับการบริหารงานสมัยใหม่ โดยความสอดคล้องและบูรณาการเข้าด้วยกันอย่างสมดุลแล้ว ถือว่าเป็นการบริหารงานแนวใหม่เข้าสู่การบริหารงานในมิติใหม่ “คนเป็นสุขงานสมบูรณ์”

คำสำคัญ: อนาคตภาพ, การบริหารการศึกษา, หลักพุทธธรรม, วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบุลย์

Abstract

This academic article has a purpose to present The Future of Education Administration According to The Principles of Buddhism of The Sangha College of Kanchanaburi Sripaiboon, Kanchanaburi Province The authors researched from documents, textbooks, and journals on educational administration according to Buddhist principles. as well as removing the body of knowledge from the experience of teaching students in Kanchanaburi Sripaiboon Monastic College Mahachulalongkornrajavidyalaya University Kanchanaburi It was found that future studies study the potential of changing things that will make a difference in the future. It also gives importance to those involved at all levels of the organization. in order to determine the future together which the application of Buddhist principles in educational administration will be an alternative of the future and is a good guideline for improving the efficiency of the administration of the school administrators especially in the field of academic administration budget management personnel management general administration more effectively The Future of Education Administration According to The Principles of Buddhism of The Sangha College of Kanchanaburi Sripaiboon, Kanchanaburi Province It is a form that is related to the work of the school administrators. to achieve the goals set In almost every organization, modern management principles will focus on the technical model of the systemic management process which is a guideline for successful management according to the objectives which effectively corresponds to the changing trend in the current world context But if the administrators have adopted the principles of Buddhism, teachings of Buddhism come into the application together with modern management by conformity and integrated together in a balanced way It is considered a new

management approach into a new dimension of management. "Happy people, complete work"

Keywords: The Future, Educational Administration, Principles of Buddhism, Sangha College of Kanchanaburi Sripaiboon

บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกกำลังอยู่ในยุคที่เรียกกันว่า “โลกาภิวัตน์” (globalization) ความเจริญก้าวหน้าของการสื่อสารโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยปัจจุบันทำให้โลกแคบลง สามารถติดต่อสื่อสารข้อความถึงกันและกันได้อย่างรวดเร็ว ทำให้วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ ความคิดของสังคม สามารถเผยแพร่กระจายและถ่ายโอนกันได้ง่ายและรวดเร็ว (ปาณจิตร สุขุมาลัย และคณะ, 2561) การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสังคมในยุคปัจจุบันและในอนาคตจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง การยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพสามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต พัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างความรู้และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์ สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นไทย โดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐาน และเครือข่ายอุดมศึกษา บนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ ทั้งนี้เพื่อให้อุดมศึกษาสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมความรู้ สังคมอุดมปัญญา (พระวิระพันธ์ ดิกขปัญโญ (เสียงเย็น), 2562)

การศึกษาในระดับอุดมศึกษา จึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการผลิตกำลังคนเพื่อให้ความรู้ในสรรพวิชาการต่าง ๆ อย่างทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลก ควบคู่กับการเป็นผู้มีคุณธรรมและดำรงอยู่ในสังคมด้วยความสันติสุข (เรณูมาศ มาอุ่น, 2559) การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการผลิตกำลังคนในระดับสูง การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และเทคโนโลยีในการพัฒนาประเทศ และสามารถแข่งขันกับนานาชาติประเทศจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพทั้งในด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพที่จะทำการพัฒนาประเทศ (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.), 2564)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันอุดมศึกษาอีกแห่งหนึ่งของประเทศ ที่มีความจำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางของโลก พร้อมกับการรักษาเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของตนเอง ซึ่งโดยเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ ความเจริญงอกงามทางปัญญาและคุณภาพแก่บุคคล สังคม ซึ่งปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่ง

คณะสงฆ์ไทย ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ได้ทรงสถาปนาขึ้นและได้ดำเนินการตามพระราชปณิธาน ในปี พ.ศ. 2540 รัฐบาล โดยการนำของ ฯพณฯ พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ ได้เสนอให้รัฐสภาตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2540 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2540 ส่งผลให้มหาวิทยาลัยมีพระราชบัญญัติรับรองสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ในกำกับของรัฐบาล เน้นจัดการศึกษาวิชาการด้านพระพุทธศาสนา อยู่ในการกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กระทรวงศึกษาธิการตั้งแต่วันที่ 2 ตุลาคม 2540 เป็นต้นมา มหาวิทยาลัยจึงต้องบริหารจัดการภายใต้แผนยุทธศาสตร์อุดมศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เพื่อให้เป็นไปตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย 4 ประการคือ 1) ผลิตบัณฑิต 2) วิจัยและพัฒนา 3) บริการวิชาการแก่สังคม และ 4) ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนโครงสร้างตลอดจนการบริหารจัดการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและประเทศชาติ เพื่อความสอดคล้องกับแนวโน้มการอุดมศึกษาโลก ในเชิงนโยบายของการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยในอนาคต ปัจจุบันเปิดดำเนินการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก มีจำนวนนิสิตที่เพิ่มขึ้นทุกปี และมีการขยายการรองรับนิสิตจากต่างประเทศที่จะเข้ามาศึกษาในประเทศไทย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2559)

ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย เปิดสอนในระดับปริญญาตรี ใน 5 คณะ 1 บัณฑิตวิทยาลัย คณะประกอบไปด้วย คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และคณะนิติศาสตร์ โดยมหาวิทยาลัยได้จัดการเรียนการสอนให้กับพระนิสิตที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร ทำพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร เป็นแห่งแรก โดยในปัจจุบันมหาวิทยาลัยได้ย้ายไปอยู่ที่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และได้ขยายการจัดการศึกษาไปสู่จังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ โดยในปัจจุบันมหาวิทยาลัยมี 11 วิทยาเขต 23 วิทยาลัยสงฆ์ 1 โครงการขยายห้องเรียน 9 หน่วยวิทยบริการ และ 6 มหาวิทยาลัยสมทบ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2565) และในปี พ.ศ. 2564 ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ได้ประกาศรับรองยกวิทยฐานะให้ห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วัดไชยชุมพลชนะสงคราม จังหวัดกาญจนบุรี ขึ้นเป็นวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรีศรีโพธิ์บุลย์

อย่างไรก็ตาม วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีโพธิ์บุลย์ ในปัจจุบัน มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านการจัดการศึกษาและมีการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการเรียนการสอน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุนิยมมากกว่าด้านจิตใจ มีผลกระทบถึงบทบาทของ

ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับคุณธรรมวัฒนธรรม ประเพณีของพุทธศาสนาที่กำหนดไว้ ผู้บริหารสถานศึกษานำมาใช้ในการบริหารงานน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ทำให้การบริหารงานไม่ราบรื่นและไม่ดีเท่าที่ควร ความสำคัญเช่นเดียวกันกับผู้บริหารหน่วยงานอื่น ๆ เพราะหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาก็ต้องปฏิบัติหน้าที่เช่นเดียวกัน แต่บางครั้งการบริหารงานระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชาก็ไม่ราบรื่น อีกทั้งงานด้านคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงได้ดีเท่าที่ควร ทำให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน เช่น การไม่ได้รับความร่วมมือในการพัฒนางานทำให้ผลงานทางด้านการบริหาร งานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณการบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป ไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป ดังนั้น การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องได้ทั้งงานและได้ทั้งน้ำใจของเพื่อนร่วมงาน ในการนี้ผู้บริหารจะต้องใช้ทั้งพระเดชพระคุณ ผู้บริหารที่หวังจะใช้อำนาจหรือพระเดชในการสั่งการให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานอย่างเดียวนั้น ย่อมไม่เกิดประโยชน์ในการทำงาน ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องสร้างเสริมภาพพจน์ให้เป็นที่ศรัทธาเชื่อถือ ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติ คือมีความรัก ความสงสาร ความชื่นชมยินดี ความมีน้ำใจเป็นกลาง ไม่ลำเอียงทั้งรายบุคคลและคณะ ผู้บริหารที่ดีควรใช้พระคุณมากกว่าพระเดช หรือใช้อำนาจบาตรมีมากกว่าอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย (วันเพ็ญ ศุภเสริสกุล, 2564) ซึ่งเป็นเรื่องที่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ในอนาคต

กล่าวได้ว่า การศึกษาอนาคตเป็นการศึกษาศักยภาพของการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความแตกต่างในอนาคต และยังให้ความสำคัญกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับขององค์กร เพื่อให้มีการกำหนดอนาคตร่วมกัน ซึ่งการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาจะเป็นทางเลือกของอนาคตภาพ และเป็นแนวทางที่ดีในการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะงานด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

หลักการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม

พระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นศาสนาแห่งการศึกษา ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้ทรงสั่งสอนเน้นให้พุทธบริษัทเข้าถึงแก่นของพระพุทธศาสนาด้วยปัญญา และกระบวนการพัฒนาปัญญา ก็คือ การศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งพระสงฆ์เป็นพุทธบริษัทที่สำคัญเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่เป็นแบบอย่างแห่งการประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา และเป็นผู้ฝึกอบรมสั่งสอนศีลธรรมและจริยธรรมและเป็นผู้นำด้านจิตใจของประชาชน ซึ่งเป็นบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญของพระสงฆ์เกี่ยวข้องกับหน้าที่ทางสังคมดังพระพุทธพจน์ ที่ว่า "ภิกษุทั้งหลายเธอ

ทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย ” (พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535) นี่คือการประกาศนโยบายการออกเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าในสมัยพุทธกาล ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นใน การบริหารการศึกษาและพระองค์ทรงมีวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำที่ยอดเยี่ยมเป็นแบบอย่างแก่พุทธบริษัท ดังคำกล่าวที่ว่า การบริหารการศึกษาคือใช้คนอื่นทำงานแทน ซึ่งการบริหารการศึกษาต้องมี ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยเหตุนี้ ในการพัฒนาการศึกษาของชาติ จำเป็นต้องเข้าใจเรื่องพลวัต (ความเคลื่อนไหว) ของระบบเพราะเป็นพื้นฐานสำคัญในการเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับพฤติกรรม และผลลัพธ์ของระบบการศึกษา โดยพลวัตที่ต้องเคลื่อนไหวไปพร้อมๆ กัน ประกอบด้วยปรัชญาการศึกษา นโยบายการศึกษา และแผนการศึกษา ที่เป็นระบบบริหารจัดการของรัฐ ครูผู้สอน ผู้เรียน การสอนและการเรียนรู้ หลักสูตรมาตรฐานและสื่อการเรียนรู้ เขตพื้นที่การศึกษาและโครงสร้าง กลุ่มโรงเรียน ผู้บริหารและการบริหารโรงเรียน รวมถึงชุมชนต้องเข้าใจ ด้วยเหตุนี้ การบริหารการศึกษา ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่องทุกยุคทุกสมัย เพราะคุณภาพการศึกษาไทยตกต่ำไม่ทันกระแสโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง ผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับชั้น คุณภาพยังไม่เป็นที่น่าพอใจ และการเข้ารับการศึกษา ยังพบว่าเด็กบางคนยังไม่ได้รับการศึกษาที่ดีเท่าเทียมกัน ด้วยเหตุนี้ การบริหารจัดการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาการศึกษาให้คนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันตามหลัก พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่อไป เมื่อย้อนดูหลักการบริหารการศึกษาโดยบูรณาการหลักทฤษฎี และแนวคิดทางพระพุทธศาสนาจะเห็นว่า การบริหารการศึกษาต้องอาศัยหลาย ๆ อย่างมาบูรณาการกับจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ทั้งอาศัยหลักการบริหาร แนวคิดและทฤษฎีการศึกษามาช่วยชี้แนะในการดำเนินการให้เรียบร้อย และนำหลักพุทธศาสนามาช่วยเป็นเครื่องมือในการจัดการบริหารการศึกษา ให้เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานทุกฝ่าย ในการบริหารการศึกษาของชาติให้มั่นคงขึ้น ปัจจุบันหลักพระพุทธศาสนากำลังได้รับความสนใจ ในกระแสโลกเป็นอย่างมาก ซึ่งให้เห็นว่าหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อจิตใจประชาชน ซึ่งถือว่าเหมาะที่จะนำหลักคำสอนมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา ในอนาคตจึงควรให้ความสำคัญในการทำการศึกษานำหลักพุทธศาสนามาบูรณาการในการบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (พระครูปลัดประวิทย์ วรธมโม และคณะ 2564)

หลักการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม สามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ (สิน งามประโคน, 2560)

1. การบริหารวิชาการตามหลักพุทธธรรม การศึกษา คือการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา เพื่อให้มนุษย์บรรลุสภาวะที่ปราศจากความทุกข์ในที่สุด เป็นกระบวนการแก้ปัญหาเพื่อทำลายอวิชชาและตัณหา พร้อมทั้งเสริมฉันทะและกรุณา จากความหมายนี้

ชี้ให้เห็นว่าการศึกษาคือการฝึกฝนตามหลักไตรสิกขา กล่าวได้ว่า การศึกษานั้นหมายถึงการพัฒนาชีวิตให้ครบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านพฤติกรรม (ศีล)
2. ด้านจิตใจ (สมาธิ)
3. ด้านปัญญา (ปัญญา)

2. การบริหารบุคคลตามหลักพุทธธรรม ระบบการศึกษาในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากร トラบใดที่บุคลากรนั้นยังไม่บรรลุปะเป็นพระอรหันต์ เขาผู้นั้นก็ต้องได้รับการศึกษาอบรมตลอดไป เรียกว่า เสาะ คือ ผู้ยังต้องศึกษา ต่อเมื่อสำเร็จการศึกษาเป็นพระอรหันต์แล้ว จึงเรียกว่าเป็นอเสาะ คือ ผู้ไม่ต้องศึกษา “กระบวนการจัดการศึกษาในทางพระพุทธศาสนายึดหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการ ฝึกอบรม (Training) ที่เน้นภาคปฏิบัติมากกว่าจะเป็นการเรียนการสอนในทางทฤษฎี (Teaching) เมื่อกล่าว ในเชิงบริหารเราต้องยอมรับว่าพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนา บุคลากรเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งการพัฒนาคน

3. การบริหารงบประมาณตามหลักพุทธธรรม สำหรับเทคนิคทางพระพุทธศาสนาในการจัดงบประมาณนั้น พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึง ทรัพยากรที่เป็นงบประมาณซึ่งจะต้องดำเนินการจัดการนั้นมีอยู่ 4 ประการ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของสงฆ์ หรือระบบการจัดการศึกษาภายใต้ระบบสังฆะของพระพุทธศาสนา โดยการบริหารงบประมาณนั้น ถ้ากล่าวถึงเฉพาะตัวเงินหรือปัจจัยที่เป็นของมีค่าพระพุทธเจ้าไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก เพราะชีวิตของสงฆ์ นั้นไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องของเงินทอง หลักการบริหารการจัดงานงบประมาณนั้น พระพุทธองค์ได้วางหลักเกณฑ์เอาไว้ ดังต่อไปนี้ ด้านของการวางแผนการเงิน ด้านของการบริหารจัดการภายใน ขันหาและรักษางบประมาณ ขันบริหารงบประมาณ ขันจ่ายใช้สอยงบประมาณ

4. การบริหารทั่วไปตามหลักพุทธธรรม ได้แก่ 1) การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ในสถานศึกษา หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการจัดการบริหารทั่วไปตามหลักพุทธธรรม ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมให้ร่มรื่นเหมาะแก่การส่งเสริมการเรียนรู้แก่นักเรียน โดยอาศัยหลักพุทธธรรมด้านพระ 5 พรหมวิหาร 4 และ ไตรสิกขา 2) การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา ได้แก่ หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4

ทฤษฎีและหลักการบริหารการศึกษา มีการพัฒนามาตามขั้นตอน และกาลเวลา หากเลือกใช้ทฤษฎีใดสิ่งที่เป็นหัวใจหลักอันดับแรก สิ่งนั้นก็ คือ หลักแห่งพระพุทธศาสนา เพราะหากผู้บริหารมีคุณธรรมแล้วย่อมเป็นที่เชื่อถือศรัทธา รักใคร่ ของผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อได้ใจแล้ว

การร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาสถาบันการศึกษาก็จะประสบผลสำเร็จ ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรมีคุณธรรมที่พึงประสงค์ กล่าวคือมีธรรมะผู้นำ ได้แก่ พรหมวิหาร 4 คือ ธรรมของผู้ใหญ่ เพราะในศาสนาพราหมณ์ถือว่า พระพรหมเป็นผู้สร้างโลก ซึ่งเทียบกับผู้นำซึ่งมีหน้าที่ปกครองและคุ้มครองผู้น้อย ได้แก่ ธรรมะ 4 ข้อ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เมตตา มีรากศัพท์เดียวกับคำว่า ไมตรี คือ ความเป็นมิตร ไม่มุ่งร้ายแต่มุ่งประโยชน์ มุ่งความสุขแก่ผู้น้อย ไม่เบียดเบียนผู้น้อย กรุณา คือการช่วยเหลือ นอกจากคิดดี (เมตตา) แล้วเมื่อมีโอกาสก็ทำดี กรุณา คือช่วยเหลือต่อผู้ที่ประสบปัญหา ตกทุกข์ได้ยากให้เขาพ้นจากความทุกข์นั้น ๆ มุทิตา คือการพลอยยินดี เมื่อผู้น้อยได้ดี ประสบความสำเร็จ ผู้นำก็ไม่คิดอิจฉา แต่ยินดีด้วย และสนับสนุนให้ผู้น้อยประสบความสำเร็จสูงขึ้น ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ตามความสามารถ อุเบกขา คือการรู้จักวางเฉยในสถานการณ์ที่เหมาะสม เช่น ลูกน้องจงใจทำผิด ก็ต้องให้มีการลงโทษไปตามกฎ คือรู้จักใช้ทั้งเมตตา กรุณา มุทิตา ในกาลที่เหมาะสม ไม่ให้เสียธรรม (หลักการ) ทั้งสี่ข้อนี้ เมตตาควรมีอยู่เสมอกับทุก ๆ คน ทุก ๆ เมื่อ กรุณาจะใช้เมื่อผู้ที่กำลังเดือดร้อน มุทิตาใช้กับผู้ที่ได้ดีมีสุขแล้วส่วนอุเบกขาต้องมีปัญญาประกอบว่าจะใช้อีกสามข้อเมื่อใด จะวางเฉยเมื่อใด (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2565) สังคหวัตถุ 4 แปลว่า แนวทางการสงเคราะห์ (ช่วยเหลือ) สี่แบบ จัดเป็นธรรมในการผูกมิตร ทำให้คนทั้งหลายรักใคร่ชอบพอ สี่ข้อนี้ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตา ทาน คือการให้ แบ่งเป็นสามอย่างคือ ให้ทรัพย์สินสิ่งของ ให้ธรรมะคือความรู้ความเข้าใจในหลักความจริงของชีวิต และให้อภัย พระพุทธเจ้าสรรเสริญการให้ธรรมะว่าเป็นการให้อันสูงส่งน่าจะเปรียบเหมือนสอนคนตกปลา กับให้ปลากับคนนั้นเอง ปิยวาจา คือการพูดจาอ่อนหวาน น่าฟัง ไม่ระคายหู ผู้พูดควรมีจิตเมตตาเจริญไว้ จะทำให้การพูดอ่อนหวานฟังเป็นธรรมชาติไม่ดูเสแสร้ง อตถจริยา คือการทำตัวให้เป็นประโยชน์ นั่นคือการช่วยเหลือในการทำงาน หรือ อำนวยความสะดวก ให้งานของเขาคล่องไปโดยง่าย อภิรวมทั้งการให้คำแนะนำ ในฐานะผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์มาก่อนด้วย สมานัตตา คือวางตนอย่างเหมาะสม รู้กาลเทศะว่า ในสถานการณ์ใด ควรวางตัวเช่นไร อีกความหมายหนึ่งคือการวางตัวสม่ำเสมอ ในฐานะผู้ใหญ่ต้องมีความมั่นคง มีจุดยืนไม่ลืมหี้ไป ๆ มา ๆ อคติ 4 ที่ควรต้องเว้นคือ ฉันทาคติ (อคติเพราะรักหรือชอบ) โทสาคติ (อคติเพราะโกรธ) โมหาคติ (อคติเพราะหลง) ภยาคติ (อคติ เพราะกลัวภัย) ผู้นำนั้น มีหน้าที่ต้องตัดสินเรื่องราวต่าง ๆ ต้องจัดการข้อพิพาท ต้องแบ่งผลประโยชน์ระหว่างฝ่ายต่าง ๆ จึงต้องมีการตัดสินใจ ที่มีอคติน้อยที่สุดจึงจะเกิดความเป็นธรรม และได้รับการยอมรับ จากทุก ๆ ฝ่าย เนื่องจากอคติ เป็นอกุศลที่อยู่ภายในจิตใจเราเอง จึงเป็นสิ่งที่รู้ และสังเกตได้ค่อนข้างยาก เพราะคนทั้งหลายย่อมเข้าข้างตัวเอง ผู้บริหารจึงต้องรู้จักรับฟังความเห็นจากคนรอบข้าง ซึ่งจะสังเกตพฤติกรรมที่อาจเกิดจากอคติของเราได้ดีกว่า (Web Programming1-54, 2552) เมื่อมีหลักธรรมดังกล่าวแล้ว จึงนำไปสู่ ศรัทธา คือ เชื่อผู้นำ ยินดีกระทำตามด้วยความรักและนับถือ เมื่อมีขวัญและกำลังความขยันขันแข็ง ก็ตามมา

เรียกว่า เกิดความวิริยะอุตสาหะ พร้อมกันนั้นผู้บริหารจึงพัฒนาปัญญาควบคู่ไปด้วย การกุมหัวใจคนไว้ได้ อุปสรรคใดก็พ่ายแพ้ในที่สุด แน่แน่นอนว่าผู้บริหารทำให้ทุกคนรักศรัทธาไม่ได้ แต่ถ้าคนส่วนใหญ่เชื่อมั่นก็เพียงพอแล้ว

กล่าวได้ว่า วิถีทางหรือข้อกำหนดการดำเนินงานขององค์การให้บรรลุผลสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ การใช้หลักพุทธธรรมเป็นเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อการวิเคราะห์ความต้องการขององค์การ จึงมี 2 วิธีหลัก คือ การวางแผนระบบและการวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ปัจจุบันมีการพัฒนาระบบ การบริหารงานเพิ่มขึ้น เพื่อรองรับทันกับการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ การบริหารงานจึงมุ่งเน้นไปที่ “คน” มากขึ้น รวมทั้งการปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารงาน โครงสร้างขององค์กร หน่วยงานใหม่ เพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับสถานะในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเทคโนโลยีสมัยใหม่รวมถึง นวัตกรรมใหม่ที่เป็นองค์ประกอบสนับสนุนในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จ และในปัจจุบันมีการคำนึงถึงสถานะสิ่งแวดล้อมกันมากขึ้น เพราะการบริหารจัดการต้องมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้บริหารควรต้องคำนึงถึงผลได้ผลเสียอันจะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม ประกอบกับการบริหารงานเป็นสำคัญ

อนาคตภาพการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม ของวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรีศรีโพธิ์

อนาคตภาพการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม ได้เริ่มจากการทำแผนกลยุทธ์ศาสตร์การพัฒนาวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีโพธิ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2564 - 2568 โดยได้มีการจัดทำขึ้นอย่างมีพัฒนาการและเป็นลำดับ นับตั้งแต่ได้ริเริ่มจัดทำกรอบปฏิบัติการการจัดทำแผนยุทธศาสตร์หลักสูตรในปี พ.ศ. 2563 จากผู้เชี่ยวชาญด้านการทำแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติมาเป็นกัลยาณมิตร นำพาให้หลักสูตรได้เรียนรู้การทำแผนยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับแผนบริหารบัณฑิตวิทยาลัย และแผนบริหารพัฒนามหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (พ.ศ. 2560 - 2564) ภายใต้ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทำให้ห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ วัดไชยชุมพลชนะสงคราม จังหวัดกาญจนบุรี สามารถจัดทำแผน กลยุทธ์การพัฒนาวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีโพธิ์ (พ.ศ. 2564 - 2568) โดยกำหนดวิสัยทัศน์ว่า “ศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ที่ทุกคนปรารถนา ในสังคมพหุวัฒนธรรม” สาระสำคัญตามวิสัยทัศน์ประกอบด้วย 5 ประเด็นยุทธศาสตร์ หลัก ๆ ได้แก่ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพของอาจารย์ โดยการส่งเสริมให้คณาจารย์มีผลงานวิจัย ผลงานวิชาการที่ต่อเนื่อง และมีตำแหน่งทางวิชาการ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยการส่งเสริมให้มีสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเพียงพอ เพื่อนำไปสู่การพัฒนานิสิตและ

บัณฑิตให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาการให้บริการวิชาการ โดยการส่งเสริมให้คณาจารย์มีผลงานวิชาการที่เปิดให้สาธารณชนได้เข้าถึงข้อมูล พร้อมทั้งได้รับเชิญเป็นวิทยากรตามสาขาที่เชี่ยวชาญให้กับชุมชนและสังคม ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาการทำนุบำรุงงานศิลปวัฒนธรรม โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ส่งเสริมและสร้างมูลค่าจากศิลปวัฒนธรรม ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ โดยการส่งเสริมให้การดำเนินงานของวิทยาลัยเป็นไปตามแผน มีระบบการบริหารจัดการเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล

อนึ่ง ทีมผู้บริหารและคณาจารย์โครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไชยชุมพลชนะสงคราม จังหวัดกาญจนบุรี เห็นว่า การยกระดับจากห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ ขึ้นเป็นวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพลูลย์ จะเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับประชากรในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีและพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงได้อย่างมากมาย ที่จะได้เข้ามาศึกษาเล่าเรียนเพิ่มมากขึ้น เพราะทางวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพลูลย์ มีแผนที่จะเปิดหลักสูตร สาขาที่ทำการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งเปิดหลักสูตรในระดับบัณฑิตวิทยาลัย ให้ประชากรในพื้นที่ท้องถิ่นห่างไกล ทั้งพื้นที่ชายขอบ เช่น อำเภอส่งขละบุรี ได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้งในระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตวิทยาลัย อันนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่ห่างไกล ได้มีศักยภาพในการประกอบอาชีพ ซึ่งสามารถพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชากรในท้องถิ่นได้ในอนาคต จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับอนาคตภาพการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม โดยผู้เขียนได้ทำการบูรณาการหลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม เพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางในการศึกษาวิจัยอนาคตภาพการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม ดังนี้ (ปารณีย์ เปยทา และคณะ, 2561)

ในการบริหารงานในยุคปัจจุบัน พยายามทำให้เกิดการมีส่วนร่วม (Participation) มากขึ้นการทำงานเป็นทีม (Team work) การพัฒนาคน พัฒนางาน ซึ่งทั้งหมดนี้ ต้องดำเนินการพัฒนาไปพร้อม ๆ กันอย่างมีระบบ โดยผ่านกระบวนการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่เป็นพื้นฐาน เกี่ยวข้องกับการบริหารงานเป็นสิ่งที่เกื้อหนุน สนับสนุนให้งานไปสู่ความสำเร็จมี 4 M คือ

1. M ตัวที่ 1 คือ (man) ในการทำงานถือว่า “คน” เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญมากที่สุดที่จะขับเคลื่อนให้งานไปสู่ความสำเร็จ หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการบริหารงานเกี่ยวกับบุคคล คือ หลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย

1. เมตตา มองความเมตตา รักใคร่ ประารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข หมายถึงผู้ร่วมงาน ผู้ได้บังคับบัญชา

2. กรุณา มีความสงสาร คิดช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อเกิดความเดือดร้อนเป็นทุกข์

3. มุทิตา มีความยินดี ชื่นชมเมื่อผู้อื่นประสบผลสำเร็จ ได้ดีมีความสุข
4. อุเบกขา วางตนเป็นกลางให้ความเสมอภาคกับทุกคน ไม่มีอคติ

2. M ตัวที่ 2 คือ “เงิน” (money) เงิน หรือ งบประมาณ เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารงานที่เกี่ยวข้อง ต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามระเบียบกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด มีความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ ซึ่งผู้บริหารจะต้องตระหนักในเรื่องนี้ให้มาก เพราะถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องคือ โอวาท 3 เป็นธรรมที่ผู้บริหารจะทำงานให้ประสบผลสำเร็จได้ดี ซึ่งพระพุทธองค์ได้วางแนวทางไว้ 3 ประการ คือ

1. เว้นจากทุจริต การประพฤติชั่วทั้งทางกาย วาจา และใจ
2. ประกอบสุจริต คือ ประพฤติชอบทั้งกาย วาจา และใจ
3. ทำใจของตนให้สะอาดบริสุทธิ์ คือ ไมโลภ ไมโกรธ ไม่หลง

3. M ตัวที่ 3 วัสดุ อุปกรณ์ (materials) เป็นการใช่วัตถุ และอุปกรณ์ อย่างประหยัด คุ่มค่า เพราะวัสดุ และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องนั้น ล้วนแต่ใช้งบประมาณในการจัดหาประกอบสนับสนุน และหากใช้อย่างไม่รู้จักคุณค่าจะทำให้สิ้นเปลืองวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนงบประมาณที่ได้จะไม่เหมาะสม สอดคล้อง และการใช้งบประมาณจะต้องตั้งอยู่ในความซื่อสัตย์ สุจริต สอดคล้องกับข้อ M ตัวที่ 2 และหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง

4. M ตัวที่ 4 การบริหารจัดการ (Management) ผู้บริหารสมัยใหม่ที่เป็นมืออาชีพย่อมต้องมีวิสัยทัศน์รู้แจ้งเห็นจริง มองงานอย่างเข้าใจ เชี่ยวชาญ สามารถกำหนดขั้นตอนอธิบายกำกับควบคุม ทั้งคนและงานได้อย่างสอดคล้อง และมีการพัฒนาตนเอง พัฒนางานอย่างสม่ำเสมอมีหลักกระบวนการบริหารงานแบบ PDCA POSDCORB และอื่น ๆ ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก ซึ่งผู้บริหารต้องใช้ดุลยพินิจพิจารณาหยิบยกเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพ บริบท สิ่งแวดล้อม ขององค์กร หน่วยงานที่มีความแตกต่างกันอย่างมีประสิทธิภาพ และหากกล่าวถึงหลักพุทธธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้กับกระบวนการบริหารงานรูปแบบใด หลักพุทธธรรมย่อมเข้าได้ใช้ได้กับทุกบริบท ซึ่งหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐานในการบริหารงานคือ อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมก่อให้เกิดความสำเร็จ ดังนี้

1. ฉันทะ มีความพึงพอใจในงานที่ทำ
2. วิริยะ มีความขยันหมั่นเพียรตั้งใจทำงาน
3. จิตตะ มีความห่วงใย มีใจฝักใฝ่จดจ่อ เอาใจใส่ในงานอย่างต่อเนื่อง
4. วิมังสา มีความคิดรอบคอบ ไตร่ตรอง หาเหตุผล แก้ไขปรับปรุงงานให้

สำเร็จตามเป้าหมาย

กล่าวได้ว่า อนาคตภาพการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรมของวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรีศรีโพธิ์เถลิง จังหวัดกาญจนบุรี เป็นรูปแบบอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับงานของผู้บริหาร

สถานศึกษา เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแทบทุกองค์การหลักการบริหารงานสมัยใหม่ จะเน้นไปทางเทคนิครูปแบบกระบวนการบริหารในเชิงระบบซึ่งเป็นแนวทางในการบริหารงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในบริบทในโลกยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่หากผู้บริหารได้นำหลักพุทธธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เข้ามาประกอบประยุกต์ใช้ควบคู่กับการบริหารงานสมัยใหม่ โดยความสอดคล้องและบูรณาการเข้าด้วยกันอย่างสมดุลแล้ว ถือว่าเป็นการบริหารงานแนวใหม่เข้าสู่การบริหารงานในมิติใหม่ “คนเป็นสุขงานสมบูรณ์” และการบริหารเชิงพุทธตามหลักพุทธธรรมหมายถึง ศิลปะในการทำในสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นผลสำเร็จโดยผู้บริหารไม่ใช่เป็นผู้ปฏิบัติ แต่เป็นผู้ใช้ศิลปะให้ผู้ปฏิบัติทำงานให้เราจนสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารได้ตั้งใจไว้ เป็นกระบวนการในการใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินบริหารโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการและทรัพยากรทางการบริหารเป็นปัจจัยอย่างประหยัด และให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สรุป

อนาคตภาพการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรมของวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบุลย์ จังหวัดกาญจนบุรี มีการใช้ทฤษฎีและหลักการบริหารการศึกษา อย่างมีการพัฒนามาเป็นลำดับขั้นตอน และกาลเวลา หากเลือกใช้ทฤษฎีใดสิ่งที่เป็นหัวใจหลักอันดับแรก สิ่งนั้นก็คือหลักแห่งพระพุทธศาสนา เพราะหากผู้บริหารมีคุณธรรมแล้วย่อมเป็นที่เชื่อถือศรัทธา รักใคร่ของผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อได้ใจแล้ว การร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาสถาบันการศึกษาก็จะประสบผลสำเร็จ ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรมีคุณธรรมที่พึงประสงค์ กล่าวคือมีธรรมะผู้นำ ได้แก่ พรหมวิหาร ๔ คือ ธรรมของผู้ใหญ่ เพราะในศาสนาพราหมณ์ถือว่า พระพรหมเป็นผู้สร้างโลก ซึ่งเทียบกับผู้นำซึ่งมีหน้าที่ปกครองและคุ้มครองผู้น้อย ได้แก่ ธรรมะ ๔ ข้อ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เมตตา มีรากศัพท์เดียวกับคำว่า ไมตรี คือ ความเป็นมิตร ไม่มุ่งร้ายแต่มุ่งประโยชน์ มุ่งความสุขแก่ผู้น้อย ไม่เบียดเบียนผู้น้อย กรุณา คือการช่วยเหลือ นอกจากคิดดี (เมตตา) แล้วเมื่อมีโอกาสก็ทำดี กรุณา คือช่วยเหลือต่อผู้ที่ประสบปัญหา ตกทุกข์ได้ยากให้เขาพ้นจากความทุกข์นั้น ๆ มุทิตา คือการพลอยยินดี เมื่อผู้น้อยได้ดี ประสบความสำเร็จ ผู้นาก็ไม่คิดอิจฉา แต่ยินดีด้วย และสนับสนุนให้ผู้น้อยประสบความสำเร็จสูงขึ้น ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ตามความสามารถ อุเบกขาคือการรู้จักวางเฉยในสถานการณ์ที่เหมาะสม เช่น ลูกน้องจงใจทำผิด ก็ต้องให้มีการลงโทษไปตามกฎ คือรู้จักใช้ทั้งเมตตา กรุณา มุทิตา ในกาลที่เหมาะสม ไม่ให้เสียธรรม (หลักการ) ทั้งสี่ข้อนี้ เมตตาควรมีอยู่เสมอกับทุก ๆ คน ทุก ๆ เมื่อ กรุณาจะใช้เมื่อผู้ที่กำลังเดือดร้อน มุทิตาใช้กับผู้ที่ได้มีความสุขแล้วส่วนอุเบกขาต้องมีปัญญาประกอบว่าจะใช้อีกสามข้อเมื่อใด จะวางเฉยเมื่อใด สังคหวัตถุ ๔ แปลว่า แนวทางการสงเคราะห์ (ช่วยเหลือ) สี่แบบ

จัดเป็นธรรมในการผูกมิตร ทำให้คนทั้งหลายรักใคร่ชอบพอสืบเชื้อนี้ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตา ทาน คือการให้ แบ่งเป็นสามอย่างคือ ให้ทรัพย์สินของ ให้ธรรมะคือ ความรู้ความเข้าใจในหลักความจริงของชีวิต และให้อภัย พระพุทธเจ้าสรรเสริญการให้ธรรมะว่าเป็นการให้อันสูงส่งน่าจะเปรียบเหมือนสอนคนตกปลา กับให้ปลากับคนนั้นเอง ปิยวาจา คือ การพูดจาอ่อนหวาน น่ารัก ไม่ระคายหู ผู้พูดควรมีจิตเมตตาเจริญไว้ จะทำให้การพูดอ่อนหวาน ฟังเป็นธรรมชาติไม่ดูเสแสร้ง อตถจริยา คือการทำตัวให้เป็นประโยชน์ นั่นคือการช่วยเหลือในการทำงาน หรือ อำนวยความสะดวก ให้งานของเขาคล่องไปโดยง่ายอิทธิพลทั้งการให้คำแนะนำ ในฐานะผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์มาก่อนด้วย สมานัตตา คือ วางตนอย่างเหมาะสม รู้กาลเทศะว่าในสถานการณ์ใด ควรวางตัวเช่นไร อีกความหมายหนึ่งคือการวางตัวสม่ำเสมอ ในฐานะผู้ใหญ่ ต้องมีความมั่นคง มีจุดยืนไม่ลังเลไป ๆ มา ๆ อคติ 4 ที่ควรต้องเว้นคือ ฉันทาคติ (อคติ เพราะรักหรือชอบ) โทสาคติ (อคติเพราะโกรธ) โมหาคติ (อคติเพราะหลง) ภยาคติ (อคติ เพราะกลัวภัย) ผู้นำนั้น มีหน้าที่ต้องตัดสินใจเรื่องราวดังกล่าว ต้องจัดการข้อพิพาท ต้องแบ่งผลประโยชน์ระหว่างฝ่ายต่าง ๆ จึงต้องมีการตัดสินใจ ที่มีอคติน้อยที่สุดจึงจะเกิดความเป็นธรรม และได้รับการยอมรับ จากทุก ๆ ฝ่าย เนื่องจากอคติ เป็นอภัสลที่อยู่ภายในจิตใจเราเอง จึงเป็นสิ่งที่รู้ และสังเกตได้ค่อนข้างยาก เพราะคนทั้งหลายย่อมเข้าข้างตัวเอง ผู้บริหารจึงต้อง รู้จักรับฟังความเห็นจากคนรอบข้าง ซึ่งจะสังเกตพฤติกรรมที่อาจเกิดจากอคติของเราได้ดีกว่า เมื่อมีหลักธรรมดังกล่าวแล้ว จึงนำไปสู่ ศรัทธา คือ เชื่อผู้นำ ยินดีกระทำตามด้วยความรักและนับถือ เมื่อมีขวัญและกำลังใจความขยันขันแข็ง ก็ตามมา เรียกว่า เกิดความวิริยะอุตสาหะ พร้อมกันนั้นผู้บริหารจึงพัฒนาปัญญาควบคู่ไปด้วย การกุมหัวใจคนไว้ได้ อุปสรรคใดก็พ่ายแพ้ในที่สุด แน่แน่นอนว่าผู้บริหารทำให้ทุกคนรักศรัทธาไม่ได้ แต่ถ้าคนส่วนใหญ่เชื่อมั่นก็เพียงพอแล้ว

เอกสารอ้างอิง

- ปานจิตร สุขมาลัย และคณะ. (2561). อนาคตภาพมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2557 – 2566). วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 14(1), 137-161.
- ปารณีย์ เปยทา และคณะ. (2561). พุทธบูรณาการการบริหารสถานศึกษาสู่ องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(2), 669-682.
- พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). หลักการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวิระพันธ์ ติกุขปญโญ (เสียงเย็น). (2562). สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาคนในยุค Thailand 4.0 เป็นชุมปัญญาของประเทศ. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, 3(3), 95-111.

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). ประวัติและพัฒนาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- เรณูมาศ มาอ่อน. (2559). การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 9(2), 169-176.
- วันเพ็ญ ศุภเสรีสกุล. (2564). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนใน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤษภาคม 2565 จาก <https://file:///C:/Users/user/Downloads/>
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2565). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤษภาคม 2565 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki>
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.). (2564). บพค. เดินหน้าพัฒนากำลังคนและสถาบันความรู้ เผยปี 2563 - 2564 ผลงานได้ตามเป้า มั่นใจช่วยพัฒนากำลังคน นำไทยพ้นกับดักรายได้ปานกลางสู่ประเทศรายได้สูง ในปี 2570. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤษภาคม 2565 จาก <https://www.nxpo.or.th/th/9559/>
- สิน งามประโคน. (2560). พุทธบริหารการศึกษา: แนวคิดทฤษฎีและการบูรณาการ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 1(2), 103-116.
- Web Programming1-54. (2552). หลักธรรมของนักบริหาร. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤษภาคม 2565 จาก <https://sites.google.com/site/webprogramming154/home/hlak-thrrm-khxng-nak-Brihar>

**การพัฒนาสมรรถนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ตามหลักพุทธธรรมของเจ้าอาวาส***
**DEVELOPMENT OF COMPETENCE IN THE ADMINISTRATION OF
SANGHA AFFAIRS ACCORDING TO THE BUDDHIST PRINTCIPLES OF
THE ABBOT**

พระครูเนกขัมมธรรมธาร (มนูญ จารุวนโณ, รัตนพงศ์)

Phrakrunekhammadhamathan (Manoon Cāruvanṇo, Ruttanapong)

พระมหาดิลกรัศมี วุฒิยา

Pharmaha Dilokrassme Vutiya

พระครูสมุห์ดิฐภูมิ อินทชาติ

Phrakhrusamudithaphum Inthachat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surathani Buddhist College, Thailand

E-mail: phramanun1980@gmail.com

บทคัดย่อ

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพุทธธรรมของเจ้าอาวาส ที่มุ่งเน้นเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะ หรือศักยภาพในการบริหารกิจการองค์กรอย่างเต็มความสามารถโดยใช้ทั้งกลยุทธ์ หลักพุทธธรรม และทักษะเพื่อพัฒนาสมรรถนะที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพใน 3 ด้านได้แก่ การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนาที่สามารถเอื้ออำนวยให้องค์กรสำเร็จบรรลุเป้าหมายได้ และการใช้หลักเมตตาธรรมในการบริหารปกครองและพัฒนาวัด หลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ คือ หลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ 1) เมตตา ความรัก ความปรารถนาดีต่อพระภิกษุสงฆ์ สามเณร ประชาชน และพุทธศาสนา 2) กรุณา มีความกรุณา คอยช่วยเหลือให้ผู้อื่นให้พ้นทุกข์ 3) มุทิตา มีจิตอ่อนโยน มีความยินดีคอยช่วยส่งเสริมพระภิกษุ สามเณร และประชาชนอย่างพอเหมาะพอควร 4) อุเบกขา มีความยุติธรรม เที่ยงธรรม สามารถวางใจเป็นกลางได้ โดยเว้นจากอคติ ให้คงมีบทบาทในชุมชน หรือช่วยส่งเสริมชุมชนในด้านต่าง ๆ ทุกด้าน อีกทั้งส่งเสริม สนับสนุน และใช้ทักษะการบริหารองค์กร ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลศาสนสถานและการกิจการคณะสงฆ์ โดยหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ คือ หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ 1) ฉันทะ มีความพอใจ ตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาส 2)

* Received March 14, 2022; Revised May 11, 2022; Accepted July 29, 2022

วิธียะ มีความพากเพียรพยายามอย่างต่อเนื่อง มีความกล้าที่เผชิญกับอุปสรรคทั้งปวง 3) จิตตะ มีจิตใจมุ่งมั่นเป็นสมาธิในการปฏิบัติหน้าที่ 4) วิมังสา มีปัญญาและรู้จักไตร่ตรอง ทบทวนการทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพที่ดีตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบตามหลักพระธรรมวินัย เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคน สังคมและประเทศชาติต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนา; สมรรถนะ; หลักพุทธธรรม

Abstract

Guidelines for the development of competence in the management of Sangha affairs according to the Buddhist principles of the abbot It focuses on developing competencies or potential for managing an organization to its fullest potential by using strategies, Buddhist principles, and skills to effectively develop existing competencies in three areas as follows: training, education, and development that can enable the organization to achieve its goals and the use of mercy in the administration and development of temples, The Buddhist moral code used is the Four sublime states of mind 1) loving-kindness: love, goodwill towards monks, novices, people, and Buddhism 2) compassion: benevolent, helping others to get out of suffering, 3) sympathetic joy: having a gentle mind, willing to help and support monks, novices and people in moderation. 4) equanimity: fair, upright, able to trust neutral. To have a role in the community or help to promote the community in all aspects, as well as promoting, supporting and using organizational management skills. Allowing the community to take part in the care of religious sites and management of the clergy. The Buddhist moral code used is the Four Foundations for Accomplishment consist of 1) Passion, satisfaction, and willingness to perform the duties of the abbot 2) Diligence, there is continuous effort, daring to face all obstacles. 3) Mind or Consciousness, have a determined mind to concentrate on performing duties. 4) Investigation, wise and contemplative, reviewing the performance of one's duties correctly It has good efficiency according to the teachings of Buddhism in a systematic way according to the principles of the Dharma and Discipline. for the maximum benefit of human development society and the nation in the future.

Keywords: Development; Capacity; Buddhism Dharma

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยเคารพนับถือมากที่สุดและเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย โดยวิถีชีวิตของคนไทยกับพระพุทธศาสนาผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแน่นแฟ้น จึงทำให้พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) ป็นสถานที่สำคัญและเป็นหน่วยงานปกครอง และหน่วยงานดำเนินกิจการคณะสงฆ์และกิจการพระศาสนาที่สำคัญที่สุด และเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนา เป็นองค์กรหลักในการปกครองคณะสงฆ์ (พระเทพปริยัติสุธี วรวิทย์ คงคปญโญ, 2545) นอกจากนี้พระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญสูงมากต่อการดำรงชีวิต และความเป็นอยู่ของชาวบ้านพร้อมกับการพัฒนาชุมชน กล่าวคือ บทบาทในการเผยแพร่หลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและประกอบ พิธีกรรมทางศาสนาให้แก่ชาวบ้านแล้ว พระสงฆ์ยังให้การศึกษากับบุตรหลานของชาวบ้าน โดยการสั่งสอนและอบรมคุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้งช่วยสอนหนังสือแก่นักเรียนในโรงเรียนต่างๆ การสงเคราะห์ชาวบ้านที่ยากจน การสนับสนุนกิจการต่างๆ ที่เป็นส่วนรวมของประชาชน การรักษาผู้ป่วยตามความสามารถของแต่ละท่าน การให้คำแนะนำ ในการประกอบอาชีพ หรือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและแก้ไขปัญหาคบครัวให้กับชาวบ้าน เป็นต้น (พระมหาพระรจน์ อภิปญโญ, 2562) วัดและพระสงฆ์จึงถือว่าเป็นศูนย์กลางเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในการพัฒนาจิตใจและพัฒนาด้านต่างๆ ของประชาชนได้เป็นอย่างดี เพราะฉะนั้นพระสงฆ์จึงเป็นผู้นำการริเริ่ม สร้างสรรค์สิ่งทั้งหลายทั้งปวง ทั้งภายในวัดและภายนอกวัดด้วยหลักความถูกต้อง ดีงาม และได้ประโยชน์สูงสุดสร้างความเจริญก้าวหน้า เป็นปึกแผ่นต่อวัดวาอาราม และเป็นประโยชน์แก่พุทธบริษัทที่เป็นชาวบ้านอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ (พิสิฐ เจริญสุข, 2554)

ในบริบทของคณะสงฆ์ ซึ่งมีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสเป็นกลไกในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มีคุณภาพ เป็นไปตามโครงการสร้างการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ในมาตรา 37 ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า “เจ้าอาวาสมีหน้าที่ 1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี 2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม 3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัย แก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ 4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจ เพราะทำหน้าที่เป็นผู้บริหารวัดและปฏิบัติการกิจของคณะสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้ระบบการบริหารงานของคณะสงฆ์จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยเจ้าอาวาสจึงต้องมีส่วนร่วมที่ครอบคลุมทั้งสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติการกิจ เพื่อให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญสามารถปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น ช่วยให้บรรลุเป้าหมายของคณะสงฆ์และส่งผลต่อการ

บริหารงานของคณะสงฆ์ให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาสมรรถนะของเจ้าอาวาสที่มีความรู้ความสามารถและสมรรถนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อย่างไรก็ตามเจ้าอาวาสก็สามารถที่จะพัฒนาสมรรถนะของตนเองให้มีประสิทธิภาพต่อการบริหารจัดการงานต่าง ๆ ในกิจการคณะสงฆ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม จากความสำคัญของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนจึงขอหยิบยกเอาหลักในการพัฒนาสมรรถนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาส เพื่อเป็นแนวทางให้คณะสงฆ์หรือผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะของเจ้าอาวาสที่ยังด้อยประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ มีคุณลักษณะและคุณสมบัติผู้นำที่ดี มีคุณสมบัติ เช่น มีสติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความดีงามและความสามารถของบุคคล และลักษณะผู้นำที่มีคุณภาพต้องประกอบด้วยหลัก 3 ประการ คือ มองกว้าง คิดไกล และใฝ่สูง ตลอดจนต้องมีประสิทธิภาพที่ดีตามแนวทางของหลักพุทธธรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคนและสังคมต่อไป (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตฺโต, 2546)

การพัฒนาสมรรถนะ หรือศักยภาพ

ความหมาย “ศักยภาพ” มีคำที่เรียกแตกต่างกันออกไป บ้างก็เรียกว่า “ขีดความสามารถ” บ้างก็เรียกว่า “สมรรถนะ” ถึงแม้ว่าจะเรียกแตกต่างกันแต่ก็ล้วนแล้วมาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Competency” หรือ หมายถึงความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal Characteristic or Attributes) ที่ทำให้บุคคลนั้นทำงานในความรับผิดชอบของตนได้ดีกว่าผู้อื่น (Spencer and Spencer, 1993) เป็นคุณลักษณะทั้งในด้านทักษะ ความรู้ และพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติงานในตำแหน่งหนึ่งๆ ให้ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ ศักยภาพหมายถึง ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่จำเป็นต่อการทำงานของบุคคลให้ประสบผลสำเร็จสูงกว่ามาตรฐานทั่วไป สามารถผลักดันให้ปัจเจกบุคคลนั้นสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบ ดังนั้น ศักยภาพ คือ กลุ่มของความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Attributes) ที่เกี่ยวข้องกัน (ชัยญานัญญ์ จินณณัฐชา, 2554) ซึ่งมีผลกระทบต่องานหลักของตำแหน่งงานหนึ่งๆ โดยกลุ่มความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะดังกล่าวสัมพันธ์กับผลงานของตำแหน่งงานนั้นๆ และสามารถวัดผลเทียบกับมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับ และเป็นสิ่งที่สามารถเสริมสร้างขึ้นได้โดยผ่านการฝึกอบรมและการพัฒนาศักยภาพคือคุณลักษณะเชิงพฤติกรรม

องค์ประกอบในการพัฒนาสมรรถนะ การพัฒนาสมรรถนะ หรือศักยภาพนั้น ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1) กลุ่มความรู้ กลุ่มความรู้ (Knowledge) คือ ความสามารถอธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถูกต้องและชัดเจน แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ รู้ความหมาย รู้ขั้นตอน และรู้ประยุกต์ใช้

2) กลุ่มทักษะ (Skills) คือ ความสามารถในการลงมือทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เกิดผลผลิต ผลลัพธ์อันพึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวัดทักษะมี 3 ระดับ คือ ระดับความซับซ้อนในการปฏิบัติ ระดับความหลากหลาย และระดับความสม่ำเสมอ

3) กลุ่มพฤติกรรมหรืออุปนิสัยในการทำงาน (Attributes) คือ รูปแบบการแสดงออกหรือพฤติกรรมของบุคคลที่สอดคล้องกับงานที่ปฏิบัติอยู่ ซึ่งการแสดงออกอันพึงประสงค์ได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ ค่านิยม แนวโน้มการแสดงออก และแรงจูงใจ ซึ่งส่งผลให้องค์กรมีความได้เปรียบคู่แข่งขัน เช่น ความกระตือรือร้น ความอดทน และขยันขันแข็งในการทำงาน ค่านิยมในการยอมรับฟังความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2552) การขาดซึ่งการพัฒนาศักยภาพเป็นสาเหตุของความล้มเหลวในองค์กรมีอยู่ 5 สาเหตุที่สำคัญ คือ ขั้นที่ 1 การกำหนดนิยาม สาเหตุจากการกำหนดปัญหา หรือประเด็นที่จะพัฒนาร่วมกันไม่ชัดเจน หรือไม่ตรงกัน เป็นเหตุทำให้สมาชิกในทีมทำงานไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ให้แก้ไขโดยกำหนดนิยามปัญหาหรือหัวข้อพัฒนาให้ชัดเจน ขั้นที่ 2 การกำหนดวิธีวัด สาเหตุเกิดจากวัดผลการดำเนินงานไม่ได้ จึงยากต่อการสรุปผล ให้แก้ไขโดยกำหนดตัวชี้วัดและวิธีวัดให้ชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อสามารถพิสูจน์ผลการดำเนินการให้ได้ ขั้นที่ 3 วิเคราะห์หาสาเหตุ สาเหตุเกิดจากไม่ทราบถึงปัจจัยหรือสาเหตุของปัญหาหรือประเด็นที่จะพัฒนา ให้แก้ไขโดยการแยกวิเคราะห์หาสาเหตุ หรือองค์ประกอบของปัญหาให้ได้ ขั้นที่ 4 การปรับปรุง หลังจากที่ไม่ทราบค่านิยม ตัววัดสาเหตุหรือปัจจัยแล้วยังไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ถ้าไม่สามารถบอกวิธีพัฒนาหรือวิธีปรับปรุงงาน ในกรณีเช่นนี้ให้แก้ไขโดยการจัดทำแผนพัฒนาหรือแผนปรับปรุง โดยการกำหนดกิจกรรมของแผนนั้น ต้องให้สอดคล้องกับสาเหตุของปัญหาหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับปรุงพัฒนา และขั้นที่ 5 การควบคุมกำกับ เมื่อมีแผนแล้วไม่นำแผนไปสู่การปฏิบัติ และการดำเนินการต่าง ๆ ที่ได้พยายามทำมาตั้งแต่ต้นก็จะไม่บรรลุผลได้อย่างแน่แท้ในกรณีนี้ให้แก้ไขโดยวิธีการกำกับและประเมินผลการปฏิบัติงาน (สุชาติ ณ หนองคาย, 2546) ดังนั้น ศักยภาพจึงเป็นพลังที่สะสมอยู่ในตัวของมนุษย์ เมื่อมีการนำขึ้นมาใช้โดยการกระตุ้นกระบวนอย่างหนึ่งอย่างใดก็จะปรากฏขึ้นมา เช่น การกระตุ้นจากการเรียนรู้ การฝึก ทักษะการอบรม หรือจากแรงบันดาลใจ ศักยภาพจะปรากฏออกมาเรื่อย ๆ ดังนั้น ศักยภาพจึงต้องมีการพัฒนาอยู่บ่อย ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มพลังให้ปรากฏออกมามากที่สุด อันจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานของตนจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ ทำให้เข้าใจว่า ศักยภาพของแต่ละบุคคลนั้น ต้องได้รับการพัฒนา

และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะการทำงาน ล้วนต้องอาศัยศักยภาพทั้งภายในและภายนอกของแต่ละบุคคล การพัฒนาศักยภาพให้ได้ผล ต้องพัฒนาอย่างมีกระบวนการ การพัฒนาศักยภาพมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก คือ ส่วนที่มองเห็นได้ชัด พัฒนาได้ด้วยการศึกษาค้นคว้ามีองค์ประกอบ 2 ประการ ได้แก่ ความรู้ และทักษะ หรือเรียกส่วนนี้ว่า Hard Skills สำหรับที่สองคือส่วนที่ซ่อนเร้นอยู่ในแต่ละบุคคล เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ยากเพราะซ่อนเร้นอยู่ในตัวบุคคล มีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ ทศนคติ ค่านิยม และความเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง บุคลิกลักษณะประจำตัวของแต่ละบุคคล และแรงจูงใจและแรงขับภายในหรือเรียกส่วนนี้ว่า (Matthews, A., and Whelan, J., 1993)

การพัฒนาสมรรถนะในทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ในฐานะที่เป็นทรัพยากรที่สำคัญในการบรรลุถึงการพัฒนาด้านร่างกายและจิตใจ จนถึงขั้นเป็นผู้ประเสริฐสูงสุดคือปัญญา และเชื่อว่ามนุษย์สามารถพัฒนาศักยภาพโดยสามารถมีบทบาทในการสร้างสรรค์ผลักดันสังคมให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาได้ เห็นได้จากที่พุทธองค์ได้ใช้มนุษย์เป็นจุดศูนย์กลางในการบัญญัติคำสอน ถึงแม้ว่าจะมีการกล่าวถึงความรู้ด้านอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับตัวมนุษย์ ก็เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการอธิบายให้เข้าใจในตัวมนุษย์ได้อย่างถูกต้องด้วยเหตุนี้ ในทางพระพุทธศาสนาจึงถือว่ามนุษย์เป็นปรากฏการณ์ชีวิตอย่างหนึ่งที่มีอยู่ในโลกโดยเป็นชีวิตที่มีศักยภาพสูงเป็นผู้ที่สามารถฝึกฝนอบรมตนได้ และเมื่อได้รับการพัฒนาแล้วก็จะเป็นผู้ประเสริฐสูงสุด พระพุทธศาสนาจึงให้ความสำคัญเกี่ยวกับมนุษย์มาก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2536)

หลักการที่พระพุทธศาสนาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์นั้นมี 4 ข้อ คือ 1) พระพุทธศาสนาถือว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นธรรมชาติที่มีอยู่และเป็นไปตามธรรมชาติ ในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยและมนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยของธรรมชาตินั้น เมื่อธรรมชาติเป็นระบบความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัย มนุษย์ซึ่งเป็นธรรมชาติส่วนหนึ่งด้วย ก็จึงเป็นส่วนหนึ่งอยู่ในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยที่เป็นองค์รวม อันนี้ การที่สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัยนี้ เราเรียกว่าความเป็นไปตามกระบวนการของเหตุปัจจัย โลกทั้งโลกจักรวาลทั้งจักรวาล เป็นระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยทั้งสิ้น เมื่อมนุษย์มาเป็นพวกหนึ่งหรือ 2) ในเมื่อมนุษย์อยู่ในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยของธรรมชาติชีวิตและการกระทำของมนุษย์ ก็ย่อมเป็นไปตามระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยนั้น เพราะฉะนั้นมนุษย์ทำอะไรขึ้นมา ก็มีผลในระบบเหตุปัจจัยนี้ กระทบต่อสิ่งภายนอกบ้าง กระทบตัวเองบ้างและในทำนองเดียวกันสิ่งที่เกิดขึ้นภายนอก ก็มีผลกระทบต่อตัวมนุษย์ด้วย คือทั้งในมุกิรียาและปฏิกิรียา ตัวเองทำไปก็กระทบสิ่งอื่น สิ่งอื่นเป็นอย่างไรก็มากระทบตัวเอง

ข้อสำคัญคือมองไปให้ครบตลอดทั่วระบบความสัมพันธ์นี้ ว่าชีวิตและกิจกรรมการกระทำของตนเอง ทั้งเป็นไปตามระบบเหตุปัจจัยแล้วทำให้เกิดผลตามระบบเหตุปัจจัยนั้นด้วย 3) มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ และต้องฝึกทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าเป็นนั้มนะ คือเป็นสัตว์ที่พัฒนาได้ ข้อนี้ถือว่าเป็นความคิดรากฐานที่สำคัญที่สุด การเกิดระบบจริยธรรมในพระพุทธศาสนาขึ้นมาก็เพราะถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้และต้องฝึก หลักนี้เป็นแกนสำคัญของจริยธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้จริยธรรมมีความหมายเท่ากับการศึกษา และเพราะเหตุที่มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกฝนพัฒนาได้ จริยธรรมจึงเป็นระบบที่มีความประสานกลมกลืน เช่นทำให้จริยธรรมกับความสุขเป็นสภาพที่พัฒนาไปด้วยกันได้หรือเป็นจริยธรรมแห่งความสุขหลักการนี้ถือว่า ความประเสริฐของมนุษย์อยู่ที่การฝึกฝนพัฒนา และมนุษย์นั้นเมื่อพัฒนาแล้วสามารถเข้าถึงอิสรภาพและความสุขได้จริงอันนี้เป็นข้อยืนยันของพระพุทธศาสนาว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่พัฒนาได้จนประเสริฐสุดเข้าถึงอิสรภาพและความสุขได้จริง และ 4) ความสามารถของมนุษย์ที่พัฒนาแล้วอย่างหนึ่ง คือการทำให้ความแตกต่างกลายเป็นความประสานเสริมเติมเต็มกลมกลืนซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความสมบูรณ์และดุลยภาพ เมื่อมนุษย์ยังไม่พัฒนา ทำให้เกิดความแตกต่างเป็นขัดแย้งหรือเกิดความสับสนแล้วความแตกต่างก็กลายเป็นความขัดแย้ง ศักยภาพของการพัฒนา คือการทำให้คนสามารถทำให้ความขัดแย้งมีความหมายเป็นความประสานเสริม การพัฒนามนุษย์อย่างนี้จะต้องมาประยุกต์เข้ากับการแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมทั้งหมด ดังนั้นการพัฒนาของมนุษย์ที่แท้จริง ก็คือการพัฒนาความสามารถยิ่งขึ้น ๆ ในการทำให้ความเป็นอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลายเกื้อกูลเอื้อประโยชน์แก่กันมากขึ้นเบียดเบียนกันน้อยลง

ดังนั้น กระบวนการพัฒนาศักยภาพในทางพระพุทธศาสนาจึงใช้วิธีการ 3 แบบ ได้แก่ 1) การฝึกอบรมเน้นในงานปัจจุบันเพื่อให้บุคลากรเข้าใจในหน้าที่การงานของตนและร่วมกันทำให้องค์กรมีความเจริญก้าวหน้าและได้งานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) การศึกษา การพัฒนาศักยภาพ การศึกษาเป็นส่วนสำคัญเพราะการศึกษาทำให้คนพัฒนาขึ้นได้และการศึกษาก็เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาศักยภาพ 3) การพัฒนา การพัฒนาศักยภาพนั้นนอกจากการฝึกอบรม การศึกษาแล้ว ยังมีการพัฒนาซึ่งจะหมายถึงการพัฒนาตนเอง เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทำงาน แต่มุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้องค์กรนั้นเจริญเติบโตและก้าวหน้าต่อไปในอนาคต (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2536)

การพัฒนาสมรรถนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาส

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาวัด ตามมติของมหาเถรสมาคมได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์ที่ทำหน้าที่เจ้าอาวาส หรือที่เรียกว่าพระสังฆาธิการให้มีภาระหน้าที่หลัก ๆ 6 ด้าน ตามที่ (พระอธิการสุพิศ อัสสุโส และพระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, 2563) ดังนี้

1) การพัฒนาศักยภาพในการปกครอง ลักษณะที่เป็นปัญหาและอุปสรรคการปกครองนี้ คือ พระภิกษุสงฆ์และสามเณรยังขาดความรู้ความเข้าใจในกฎ ระเบียบ และแนวทางปฏิบัติต่างๆ รวมทั้งนโยบายที่ทางคณะสงฆ์บังคับใช้ ซึ่งบางรูปเป็นพระภิกษุสามเณรที่บวชใหม่มีพรรษาน้อย ยังไม่ได้ศึกษากฎระเบียบและจารีตประเพณี สิ่งใดควรสิ่งใดไม่ควรกับสมณสาธูปอย่างดีพอ ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติด้านการปกครองได้อย่างเหมาะสม เช่น ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ไม่สนใจในการศึกษาเล่าเรียน และไม่คอยทองบทสวดมนต์ การควบคุมและส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงาม หมายถึงงานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการเจ้าอาวาสในการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณรในเขตปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (พระปริยัติสฐิติ (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2540)

ด้วยเหตุนี้พระสังฆาธิการเจ้าอาวาสจึงต้องดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบ คำสั่งต่างๆ นอกจากนั้นพระสังฆาธิการเจ้าอาวาสยังจะต้องทำหน้าที่ควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุ สามเณรผู้อยู่ใต้เขตปกครองของตน ชี้แจง แนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยพร้อมทั้งการตรวจตรา การประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน ดังนั้น การบริหารปกครองคณะสงฆ์ และการดูแลพระสงฆ์จึงเป็นเรื่องหนึ่งที่จะช่วยสร้างให้ศักยภาพของพระสงฆ์ดีขึ้น แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการปกครองนั้น พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสต้องช่วยพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ทั้งนี้ วัดกับบ้าน พระกับชาวบ้าน เป็นของคู่กันมาช้านานแล้ว โดยที่วัดต้องเป็นแหล่งให้วิทยาการแก่ชาวบ้านทุกด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านศีลธรรมวัฒนธรรม และประเพณี ประชาชนที่จะหันหน้าเข้ามาสู่วัดกันมากขึ้น ซึ่งที่ผ่านมาบทบาทและกิจกรรมที่วัดจัดทำ เป็นผู้นำชุมชนกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาชุมชน ให้ประชาชนในชุมชนนั้นปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่ดี เจ้าอาวาสวัดก็ต้องเริ่มต้นพัฒนาวัดของตนเองเสียก่อน ให้พร้อมที่จะพัฒนาไปเป็นศูนย์กลางของชุมชนได้นั้น (สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ., 2560)

2) การพัฒนาศักยภาพในการศาสนศึกษา ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการศาสนศึกษานี้ เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการศึกษาด้านแผนกธรรมและแผนกบาลีเป็นหลัก กล่าวคือมีพระภิกษุและสามเณรที่สนใจจะศึกษาต่อในแผนกบาลีน้อย โดยส่วนใหญ่มักจะเข้าศึกษาเพียงพระปริยัติธรรมแผนกนักธรรมกับสายสามัญเท่านั้น ดังนั้น การดำเนินการจัดส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมของเจ้าอาวาสทั้งแผนกธรรมบาลีและแผนกสามัญศึกษารวมทั้งการส่งเสริมให้พระภิกษุสงฆ์สามเณรศึกษาพระปริยัติธรรมในทุก ๆ ด้านที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยภายในวัด เพื่อให้วัดเป็นสถานที่เอื้อต่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นตามมา ดังที่

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ในมาตรา 37 ว่า เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ จึงเห็นได้ว่า เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการศาสนศึกษาและวัดเป็นสถานศึกษาให้เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสโดยตรง ซึ่งหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการเป็นธุระเรื่องการศึกษา

ในปัจจุบันนี้ได้มีการจัดระบบในรูปแบบใหม่ คือ (กิตติ ตยัคคานนท์, 2543) การศึกษาที่เป็นระบบของคณะสงฆ์เองโดยเฉพาะเป็นอิสระต่างหากจากระบบของรัฐโดยคณะสงฆ์เป็นผู้จัดดำเนินการเอง ประกอบด้วยการศึกษาที่เรียกว่า “ปริยัติธรรมแผนกนักธรรม” ได้แก่ “นักธรรม” และการศึกษาที่เรียกว่า “ปริยัติธรรมแผนกบาลี” ซึ่งเรียกว่า “ประโยค” มีตั้งแต่ประโยค 1-2 ถึง เปรียญธรรม 9 ประโยค ซึ่งปัจจุบันมีการเทียบความรู้เท่ากับปริญญาตรีในทางโลก และ 2) การศึกษาที่อยู่ในระบบของรัฐหรือที่คณะสงฆ์จัดให้สอดคล้องกับระบบของรัฐ แบ่งเป็นการศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้สอดคล้องกับระบบของรัฐ โดยหน่วยงานหรือบุคคลในพระพุทธศาสนาเป็นผู้จัดดำเนินงาน เป็นการจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ที่รวมหลักสูตรทั้งวิชาการทางโลกและทางธรรมเข้าด้วยกัน และการศึกษาที่รัฐกำหนดขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ ได้แก่ โรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา (มัธยมศึกษาปีที่ 1-6) อีกประการหนึ่งก็คือ การไปสอนวิชาศีลธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ เป็นการอนุเคราะห์สังคมด้วยธรรมทาน การที่ให้พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในการศึกษาของชาติดังกล่าวนี้จะทำให้เยาวชนและสังคมเห็นความสำคัญของวัดและพระสงฆ์เพิ่มขึ้น (พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ, 2525)

3) การพัฒนาศักยภาพในด้านการศึกษาสงเคราะห์ เป็นภารกิจหนึ่งในการพระศาสนาที่เจ้าอาวาสผู้ปกครองคณะสงฆ์ต้องดำเนินการบริหารจัดการให้เป็นไปด้วยดี ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินกิจกรรมของเจ้าอาวาสทางการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล หรืออุดหนุนจนเจือช่วยเหลือนอกด้านการศึกษาจากการศาสนศึกษา หรือสถาบันอื่น หรือบุคคลอื่นที่กำลังศึกษาเล่าเรียน คณะสงฆ์ได้กำหนดภารกิจของการศึกษาสงเคราะห์โดยแยกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ (1) การศึกษานอกเหนือจากการศาสนศึกษาที่เจ้าอาวาสดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชนหรือพระภิกษุสามเณร และ (2) การสงเคราะห์เกื้อกูลการศึกษาแก่สถาบันการศึกษาหรือบุคคลที่กำลังศึกษา ถือเป็นการพัฒนาศักยภาพในด้านการศึกษาสงเคราะห์เป็นผลดีแก่ประเทศชาติโดยรวมและผลสะท้อนย้อนกลับถึงเจ้าอาวาสหรือคณะสงฆ์ การจัดการศึกษาสงเคราะห์เอง การช่วยเหลือทางด้านการศึกษาดำเนินการจัดตั้งกองทุน การช่วยพัฒนาสถานศึกษา การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา การช่วยเหลือเฉพาะบุคคลที่กำลังศึกษาอยู่ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นการจัดเป็นการศึกษาสงเคราะห์ที่เกิดขึ้นมาได้เนื่องจากความเป็นผู้นำทางด้านการศึกษาสงเคราะห์ของเจ้าอาวาสและคณะสงฆ์นั่นเอง

4) การพัฒนาศักยภาพในการเผยแผ่ เป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์มาตั้งแต่พุทธกาล พระสงฆ์ผู้เป็นศาสนทายาทของพระพุทธเจ้า กล่าวคือ เป็นผู้ปฏิบัติตามและดำรงไว้ซึ่งหลักคำสอนตลอดถึงการเผยแผ่ให้ประชาชนได้รับประโยชน์สุขครบวงจรทั้งตนเอง สังคม และประเทศชาติ เจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ผู้เผยแผ่นอกจากปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัยแล้วจำเป็นต้องมีความชำนาญและความสามารถในการสอนหลายๆ ด้านประกอบกัน การสอนธรรมแก่ประชาชนในหน้าที่ของพระธรรมทูต เป็นสิ่งที่ลึกซึ้งกว่าการสอนนักเรียนเพราะประชาชนเป็นผู้มีประสบการณ์มากและความรู้ของประชาชนก็ไม่เสมอภาคกัน ฉะนั้น วิธีการที่เผยแผ่ให้ได้ผล ในเบื้องต้นต้องศึกษาพื้นฐานแห่งจิตใจศึกษาอุปนิสัยใจคอของคนในถิ่นนั้น ๆ พร้อมทั้งต้องทำให้เป็นที่เคารพนับถือและมีหลักการทั่วไปของการสอนด้วยคำพูดสั้น ๆ ว่า แจ่มแจ้ง-จูงใจ-หาญกล้า-ร่าเริง ที่เรียกว่า ต้องสอนให้แจ่มแจ้ง โนมน้าวจิตใจให้ผู้ฟังเกิดความกล้าหาญร่าเริง เป็นต้น การพัฒนาศักยภาพในการเผยแผ่ที่ภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะก็คือหัวใจหลักในการประกาศพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงถาวร การเผยแผ่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นหน้าที่อันสำคัญของเจ้าอาวาสหรือทางคณะสงฆ์ เพราะว่าเจ้าอาวาสที่มาทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นจะต้องมีความรู้ความสามารถและเทคนิควิธีการนอกเหนือจากความรู้ด้านหลักพุทธธรรมจึงจะสามารถทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ

5) การพัฒนาศักยภาพด้านการสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์” ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน กิจการอันเกี่ยวกับวัดคือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัด การศาสนสมบัติของวัด เป็นต้น การสาธารณูปการดังกล่าวนี้ เจ้าอาวาสมีหน้าที่บำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี เช่น ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับยุคพัฒนา ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอควรแก่สภาพท้องถิ่นและให้ก่อสร้างตามแบบแปลน การดูแลบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัดการดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่การดำเนินการให้ วัดทั่วประเทศเป็นวัดโดยสมบูรณ์เป็นที่พำนักอาศัยของพระภิกษุสามเณร เพื่อศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เป็นที่ทำบุญฟังเทศน์ปฏิบัติธรรม และกระทำกิจกรรมสังคมร่วมกันของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชนตลอดจนการรักษาวัฒนธรรมและการอนุรักษ์ศิลปโบราณสถานของสังคมนั้นๆ ด้วย (ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, 2525) การพัฒนาศักยภาพการสาธารณูปการ จึงเป็นงานหนึ่งของเจ้าอาวาสในงาน 6 ด้าน งานการสาธารณูปการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้าง การบูรณะซ่อมแซม ปฏิสังขรณ์ เสาสนะภายในวัด ที่เป็นการบำรุงรักษาและส่งเสริมสร้างวัดให้เป็นที่ยอมรับประโยชน์แก่ประชาชน เพื่อให้วัดกลับมามีบทบาทแก่สังคมที่วัดตั้งอยู่ เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการเผยแผ่

หลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่นำมาซึ่งความศรัทธาแห่งพุทธบริษัทเพื่อความมั่นคงของชาติ และพระศาสนาสืบไป

6) การพัฒนาศักยภาพด้านการสาธารณสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการต่าง ๆ ของเจ้าอาวาสหรือทางคณะสงฆ์เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของแก่ หน่วยงานหรือของบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรือการอุดหนุน จุนเจือสถานที่ ซึ่งเป็น สาธารณะสมบัติ หรือประชาชนทั่วไปกระทำได้ แนะนำชักจูงให้ผู้อื่นกระทำเช่น การ สาธารณูปโภค จัดให้มีโรงเรียน โรงพยาบาล ถนน บ่อน้ำ นำสิ่งของหรือบริการที่รับจากผู้อื่นมา แบ่งปันให้มีประโยชน์กว้างขวางออกไป คือ ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางนำไปบริการแก่สังคม ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ในการในสังคมไทยในปัจจุบัน จึงเป็นการพัฒนาบทบาทและ หน้าที่สนองงานการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ ครบทั้ง 6 ด้าน คือการปกครองคณะสงฆ์ ด้าน การศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ การศึกษาสงเคราะห์ เพื่อเป็นการช่วยให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพสืบไป ศักยภาพของพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถในการตัดสินใจในการนำพาตนเอง หมู่คณะ และองค์กรให้ดำเนินการไปได้ ซึ่ง ต้องประกอบไปด้วยคุณสมบัติของภาวะผู้นำที่ดีของพระสงฆ์ 3 ประการ คือหลักการ ครองตน ครองคนและครองงาน โดยมุ่งเน้นให้ผู้นำเกิดการพัฒนาด้าน พัฒนาคน และพัฒนา ระบบงานให้มีคุณภาพที่สมบูรณ์แบบทั้ง 2 ด้าน คือด้านจิตใจและด้านความสามารถ เพื่อให้ สามารถพัฒนาศักยภาพในการดำเนินกิจการงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วาง ไว้ และศักยภาพของผู้นำในฐานะพระสงฆ์ในการในสังคมไทยที่มีประสิทธิภาพ ควรมีคุณสมบัติ ประกอบไปด้วยความชำนาญในการใช้ความคิด เป็นผู้ชำนาญในงานและมีความชำนาญด้าน มนุษย์สัมพันธ์ อีกทั้งยังต้องเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตนสำรวม ระมัดระวังตนให้สมควรแก่ความ เป็นเจ้าอาวาสที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำ คือ เป็นผู้มีศีล สำรวมอินทรีย์ มีสติปัญญามีความอดทน และ มีความเพียรพยายามเป็นใหญ่

หลักพุทธธรรมในการพัฒนาสมรรถนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้า อาวาส

คำว่า “หลักพุทธธรรม” ในที่นี้หมายถึง หลักธรรม คำสอน ที่เชื่อกันว่า เป็นผลแห่ง การค้นคว้า เป็นภูมิรู้ ภูมิปัญญา ของพระพุทธองค์ ที่ถูกถ่ายทอดสืบต่อมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2550 ปี แล้ว และได้ชื่อว่า เป็นภูมิปัญญาโลก เป็นภูมิปัญญาของมนุษยชาติ เป็นมรดกโลก ที่ หาค่ามิได้ (สุภาภย์ อินทองคง, 2550); (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552) ให้ความหมายคำว่า “พุทธ ธรรม” หรือ “พระธรรม” หมายถึง ธรรม ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงค้นพบและนำออกเผยแผ่ หรือ คำสอนของพระพุทธเจ้า เกี่ยวกับความจริงตามธรรมชาติของทุกซ์และวิธีการดับทุกซ์ พุทธ

ธรรมของพระพุทธเจ้า เรียกว่า พระไตรปิฎก เพราะหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ตรัสสอนไว้นั้น เป็น “สัจธรรม” เพราะ “คนเราจะล่วงพ้นความทุกข์ได้ เพราะความเพียรในการทำความดี” ผู้ใส่ใจในธรรมเท่านั้น ถึงจะรู้ถึงแท้ หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนา ศักยภาพของพระสงฆ์ในสังคมไทยในปัจจุบัน รวมทั้งมีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริม ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ เพราะเป็นหลักในการทำหน้าที่ของเจ้าอาวาสให้มีความรู้ ความ เข้าใจ และปฏิบัติเป็นตัวอย่างให้กับประชาชนได้มีความเชื่อมั่นและกล้าที่จะทำบุญและ ประพฤติตามคำสั่งสอน พร้อมทั้งให้การสนับสนุนโดยมีพระสงฆ์เป็นตัวอย่างที่ดี เมื่อ เข้าใจหลักพุทธธรรมแล้วก็จะมีความสำคัญในการช่วยเป็นหลักในการศึกษาเรียนรู้และทำความ เข้าใจ เมื่อนำไปปฏิบัติถูกต้อง ก็จะสามารถควบคุมกาย วาจา และจิตใจ ให้มีประสิทธิภาพ เมื่อนำไปใช้ทำงานในตำแหน่งพระสงฆ์ก็จะยิ่งช่วยให้ภาระหรือภาระที่ได้รับมอบหมายตาม หน้าที่และอำนาจพระสงฆ์เป็นไปได้อย่างดี ผู้ที่สามารถฝึกตนตามหลักพุทธธรรมได้จะเป็น ผู้ที่มีคุณสมบัติที่โลกต้องการ สามารถทำหน้าที่บริหารกิจการวัดได้ดี หลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ ส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของพระสงฆ์หรือเจ้าอาวาส คือ หลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ 1) เมตตา ความรัก ความปรารถนาดีต่อพระภิกษุสงฆ์ สามเณร ประชาชน และพุทธศาสนา 2) กรุณา ความกรุณา คอยช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ 3) มุทิตา มีจิตอ่อนโยน มีความยินดีคอยช่วย ส่งเสริมพระภิกษุ สามเณร และประชาชนอย่างพอเหมาะพอควร 4) อุเบกขา มีความยุติธรรม เที่ยงธรรม สามารถวางใจเป็นกลางได้ โดยเว้นจากอคติ ส่วนหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ส่งเสริม การทำงานของเจ้าอาวาสให้ประสบความสำเร็จ คือ หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ 1) ฉันทะ มีความ พอใจ เต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาส 2) วิริยะ มีความพากเพียรพยายามอย่างต่อเนื่อง มีความกล้าที่เผชิญกับอุปสรรคทั้งปวง 3) จิตตะ มีจิตใจมุ่งมั่นเป็นสมาธิในการปฏิบัติหน้าที่ 4) วิมังสา มีปัญญา รู้จักไตร่ตรอง ทบทวนการทำงานที่ของตนเองได้อย่างถูกต้อง การนำหลัก พรหมวิหาร 4 มาใช้ส่งเสริมการพัฒนา ศักยภาพของเจ้าอาวาส พระสงฆ์ และใช้หลักอิทธิ บาท 4 มาส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของเจ้าอาวาสในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จึงมีความ จำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งที่สามารถส่งผลให้เกิดเป็นความเจริญรุ่งเรืองในการทำหน้าที่ ของเจ้าอาวาสทั้งโดยส่วนตัว ส่วนรวมและส่วนพระพุทธรูปศาสนาได้เป็นอย่างดี

สรุป

การพัฒนาสมรรถนะในการบริหารงานของพระสงฆ์ในสังคมไทยในปัจจุบัน เป็นการ พัฒนาบทบาทและหน้าที่สนองงานการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ ครบทั้ง 6 ด้าน คือการ ปกครองคณะสงฆ์ ด้านการศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การสา ธารณสงเคราะห์ การศึกษาสงเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยให้พระพุทธรูปศาสนาดำรงอยู่ได้อย่าง มีประสิทธิภาพสืบไป ผู้บริหารจัดการคณะสงฆ์ในระดับวัด หรือเจ้าอาวาสที่มีประสิทธิภาพ

ต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้นำที่มีความรู้ความสามารถในการตัดสินใจในการนำพาตนเอง หมู่คณะ และองค์การให้ดำเนินการไปได้ อีกทั้งยังต้องเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตนสำรวม ระเบียบระวางตน ให้สมควรแก่ความเป็นเจ้าอาวาสที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำ คือ เป็นผู้มั่งคั่ง สำรวมอินทรีย์ มีสติปัญญา มีความอดทน และมีความเพียรพยายามเป็นใหญ่ ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะของเจ้าอาวาสในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านต่าง ๆ โดยการนำหลักพรหมวิหาร 4 และหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสจึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่ง สามารถทำหน้าที่บริหารกิจการวัดหรือภาระงานตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสให้ประสบผลสำเร็จด้วยดี ก่อให้เกิดเป็นความเจริญรุ่งเรืองทั้งโดยส่วนตัวและส่วนรวม รวมถึงส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาให้สามารถดำรงอยู่คู่กับสังคมได้อย่างยาวนานและมั่นคง

เอกสารอ้างอิง

- กิติ ตัยคานนท์. (2543). เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เปลวอักษร.
- ชัยญาณันท์ จินณณัฐชา. (2554). การพัฒนาบุคลากรโดยใช้แนวทางสมรรถนะ. . ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศบัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร.
- ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์. (2525). การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงของชาติ. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- พระเทพปริยัติสุธี วรวิทย์ คงคปญโญ. (2545). การคณะสงฆ์และการศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต. (2546). ภาวะผู้นำความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- พระปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2540). วิทยาพระสังฆาธิการ เล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2536). พุทธศาสนากับการพัฒนามนุษย์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- พระมหาพระรจน์ อภิปัญโญ. (2562). การศึกษาวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงพุทธของเจ้าอาวาส: กรณีศึกษาเจ้าอาวาส ในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ. (2525). บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เกล็ดไทยจำกัด.
- พระอธิการสุพิศ อัสสือโล และพระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ. (2563). การพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการในสังคมไทย. วารสารพุทธมคค์, 5(2), 130-139.
- พิสิฐ เจริญสุข. (2554). คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2552). แผนพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2552-2555. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). คู่มือการประเมินผลภายในของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา การออกแบบระบบประเมินผลภายใน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สุภาภรณ์ อินทองคง. (2550). การใช้หลักพุทธธรรมนำการวิจัยและพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สุขภาพองค์กรรวม. เรียกใช้เมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <http://www.thaingo.org>
- สุรชาติ ฅ หนองคาย. (2546). การวางแผน การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์และหลักการประเมินผล. กรุงเทพมหานคร: สถาบันจีอีซี.
- Matthews, A., and Whelan, J. (1993). In Charge of the Ward. (3rd Ed.). Australia: Blackwell Scientific Publications.
- Spencer and Spencer. (1993). Competency at Work: Model for Superior Performance. New York: Wiley & Sons.

การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์
ในระดับประถมศึกษา*

DEVELOPMENT INDICATOR FEATURES ELEMENTARY
MATHEMATIC TEACHER

อรชร สิทธิสอน

Orachon Sitthisorn

ประเสริฐ เรือนนการ

Prasert Ruannakarn

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand

E-mail: krubeer1992@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา 2) เพื่อสำรวจตัวบ่งชี้ย่อยคุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา 3) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา ประถมศึกษา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์ในระดับชั้น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1,200 คน ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) จำนวน 600 คน และใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) จำนวน 600 คน โดยการสุ่มหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้คือ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 2) แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 60 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ได้ตัวบ่งชี้ทั้งหมด 6 องค์ประกอบ 60 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านหลักสูตร ด้านการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านมนุษยสัมพันธ์และด้านเจตคติ 2) ผลการสำรวจตัวบ่งชี้ย่อย ประกอบด้วย 4 ด้าน 52 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจด้านการสอน, ด้านกระบวนการจัดทำและพัฒนา

* Received May 9, 2022; Revised June 26, 2022; Accepted July 1, 2022

หลักสูตร, ด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อนักเรียนและผู้อื่น และด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ 3) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง จากการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลที่สร้างขึ้น พบว่าสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อยู่ในเกณฑ์ค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 1582.099, $DF = 970$, $P = 0.0625$, $GFI = 0.950$, $AGFI = 0.923$, $CFI = 0.942$, $SRMR = 0.054$, $RMSEA = 0.045$

คำสำคัญ : การพัฒนาตัวบ่งชี้, คุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์, ประถมศึกษา

Abstract

The purpose of this research article was 1) to develop character indicators of elementary mathematics teacher 2) to survey the sub-indicators of elementary mathematics teacher 3) confirmatory factor analysis of the character indicators of elementary mathematics teacher. The research is quantitative research. The samples used in this study of 1,200 elementary Mathematic Studies Teacher in Lower Northeast Region of academic year 2017. Used in the Exploratory Factor Analysis: EFA 600 people and Used in the Confirmatory Factor Analysis: CFA 600 people random by Multistage Random Sampling. The research instruments were: 1) a structured interview form 2) the questionnaire rating scale, 60 variables. For data analysis by basic statistical analysis, Exploratory Factor Analysis (EFA) and Confirmatory Factor Analysis (CFA) using a computer program. The findings the development of indicators were all 6 components of 60 indicators, Academic, Curriculum, Teaching, Measurement and evaluation, Human relation and Attitude. The findings sub-indicator survey development indicator features elementary mathematics teacher composed of 4 in the 52 indicators aspects of Knowledge and Understanding for teaching, Process and curriculum development, Morals and ethics to student and others and Human relation. The second confirmatory factor analysis check the consistency by the hypothetical model based on empirical data, the statistics value showed $\chi^2=1582.099$, $df=970$, $P\text{-Value}=0.0625$, $GFI=0.950$, $AGFI=0.923$, $CFI = 0.942$, $SRMR = 0.054$, $RMSEA = 0.045$

Keywords: The Development of Indicators, Mathematics teacher features, Primary

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจแก้ปัญหา ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่น ๆ อันเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีคุณภาพและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ทัดเทียมกับนานาชาติ นอกจากนี้ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมมากขึ้น ซึ่งพื้นฐานความเจริญเหล่านี้ ล้วนมาจากความรู้ทางคณิตศาสตร์เป็นสำคัญ เช่น ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ และการแพทย์ เป็นต้น (ยุพิน พิพิธกุล, 2524) และวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่สำคัญมากในการพัฒนาคุณภาพบุคคล เนื่องจากวิชานี้ได้ฝึกทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล การคิดสร้างสรรค์ที่เป็นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต และการเตรียมตัวเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม รู้จักวิธีการแก้ปัญหาและสามารถตัดสินใจในการเลือกอาชีพตามความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตนเอง (สิริพร ทิพย์คง, 2544)

แต่ที่ผ่านมาจากการศึกษาของนักวิชาการและนักการศึกษา พบว่าการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ของไทย มีปัญหามากมาย เช่น การศึกษาของ (ฉวีวรรณ กิรติกร., 2547) ได้สรุปปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ในด้านครูผู้สอนคณิตศาสตร์ว่ามีสาเหตุมาจากครูไม่ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร คู่มือครู การวัดผล และการประเมินผล ครูใช้วิธีสอนไม่ถูกต้องและใช้วิธีอธิบายความรู้มากที่สุด รองลงไปก็คือ การฟังผู้เรียนพูด นอกจากนั้นมีการถามนักเรียนตอบคำถาม เขียนกระดานดำ ตรวจงานนักเรียนและชมเชย มีครูเพียงส่วนน้อยที่มีกิจกรรมร่วมกับนักเรียน การปกครองชั้นเรียนไม่ถูกต้อง บรรยากาศการเรียนการสอน หรือความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่มีลักษณะ ที่ครูเป็นศูนย์กลาง ใช้วิธีปกครองแบบควบคุมดูแลการทำงานหรือการทำแบบฝึกหัดผิด ครูไม่มีความรู้เกี่ยวกับการสอนคณิตศาสตร์และไม่เคยได้รับการนิเทศ แต่ถึงกระนั้นก็ตามยังมีครูหลายโรงเรียนที่ไม่เคยประชุมทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร คู่มือครูและหนังสือเรียนคณิตศาสตร์ ครูมักไม่วัดผลการเรียนคณิตศาสตร์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะครูไม่เคยใช้คู่มือครู ไม่ดำเนินการสอนตามขั้นตอนที่ควรทำ และไม่เคยนำผลการประเมินมาใช้เป็นเป็นเครื่องมือปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งกระบวนการและวิธีการดังกล่าวเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของความเป็นครูและบ่งบอกถึงระดับความสามารถหรือคุณลักษณะของครูถ้าครูผู้สอนไม่มีคุณลักษณะในการสอนก็จะส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน

คุณภาพของครูผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะมีข้อค้นพบจากงานวิจัยหลายฉบับของกลุ่มประเทศองค์กรเพื่อความร่วมมือทาง

เศรษฐกิจและ การพัฒนา (OECD : Organisation for Economic and Co-operation Development) ซึ่งมีผล การวิจัยสำคัญในรัฐเทนเนสซี สหรัฐอเมริกา โดยให้นักเรียนอายุ 8 ปี ที่เรียนอยู่ในระดับปานกลาง 2 คน คนหนึ่งเรียนกับครูที่สอนเก่ง (high-performance teacher) ส่วนอีกคนเรียนกับครูที่สอน ไม่เก่ง (low-performance teacher) พบว่าภายใน 3 ปี ผลการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งสองคนจะมี ความแตกต่างกันมากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาประเด็นดังกล่าวที่ดัลลัสในช่วงเวลาเดียวกันก็พบว่าสอดคล้องกัน คือนักเรียนที่มีโอกาสได้เรียนกับครูที่สอนเก่งจะมีพัฒนาการ ที่ก้าวหน้ามากกว่านักเรียนที่เรียนกับครูที่สอนไม่เก่งถึง 3 เท่า และพบด้วยว่า นักเรียนระดับประถมศึกษาที่เรียนกับครูที่สอนไม่เก่ง ติดต่อกันหลายปีจะมีความล่าช้าทางการศึกษาไปอย่างที่ไม่สามารถ จะหวนกลับคืนมาได้ โดยเฉพาะในช่วงแรกของการศึกษา ดังนั้น นักเรียนที่ไม่ได้รับ การส่งเสริมให้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพตั้งแต่ช่วงแรกของการศึกษาเนื่องจากครูผู้สอนขาดคุณภาพ มีโอกาสน้อยมากที่จะแก้ไขในสิ่งที่สูญเสียไปจากการขาดโอกาสเหล่านั้น แม้ว่าจะได้กลับมาเรียนใน โรงเรียนที่มีคุณภาพดีในภายหลังก็ตาม (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555) คุณลักษณะของครูจึง เป็นผู้ที่มีความรอบรู้มากขึ้น มีความเป็นมืออาชีพ มีความสามารถและศักยภาพสูง เป็นผู้มีนวัตกรรม การสอนเพื่อให้นักเรียนได้ผลการเรียนรู้ที่ต้องการและเตรียมความพร้อมให้แก่ นักเรียนใน การเข้าสู่โลกของการทำงาน รักในอาชีพ มีชีวิตเรียบง่ายและมีจิตวิญญาณของความเป็นครู (พิณสุตา สิริรังศรี, 2557) การกำหนดสมรรถนะของครูโดยภาพรวมประกอบด้วย 1) ความรู้ในเนื้อหาวิชา 2) การสื่อสารและการใช้ภาษา 3) การพัฒนาหลักสูตร 4) การจัดการเรียนรู้ 5) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 6) การบริหารจัดการชั้นเรียน 7) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมทางการศึกษา 8)การวัดและประเมินผล 9) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 10) จิตวิทยาสำหรับครู 11) การสร้างความสัมพันธ์ กับชุมชน 12) คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ 13) ภาวะผู้นำและการทำงาน เป็นทีม 14) การพัฒนาตนเองและวิชาชีพ 15) การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์และคณะ, 2555)

จากแนวคิดของนักวิชาการการศึกษาที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่าการพัฒนาครูให้มีคุณภาพมีความรู้ความสามารถในการสอนคณิตศาสตร์ จำเป็นต้องพัฒนาคุณลักษณะของครูคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการจัดการการสอนคณิตศาสตร์ให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร จากการศึกษาเกี่ยวกับตัวบ่งชี้คุณภาพการปฏิบัติการสอน เอกสาร งานวิจัย ทฤษฎี ตัวบ่งชี้องค์ประกอบ (Composites Indicators) งานวิจัยปัจจุบัน ยังไม่พบ การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษา เหตุผลดังกล่าวนี้ผู้วิจัยจึงสนใจ ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษา เพื่อให้ได้ตัวบ่งชี้คุณลักษณะ ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษา ที่สามารถ ใช้เป็นแนวทางใน

การพัฒนาการเรียน การสอน และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครูผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์ใน
ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา โรงเรียน
ประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
- 2) เพื่อสำรวจตัวบ่งชี้ย่อยคุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา โรงเรียน
ประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
- 3) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับ
ประถมศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย ครูผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษา
โรงเรียนประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ในปีการศึกษา 2560 จำนวน 21,808
คน

กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา ในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้เกณฑ์
20 เท่าของจำนวนตัวแปร ในการวิจัย มีจำนวน 60 ตัวแปร คิดเป็นกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า
1,200 คน ผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,200 คน เพื่อให้มีความเป็นตัวแทนที่ดีของ
ประชากร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมา จำนวน 3 ฉบับ
ดังนี้

ฉบับที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิแบบมีโครงสร้าง

ฉบับที่ 2 แบบสอบถาม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) สำหรับการ
วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) ของครูผู้สอน
คณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา

ฉบับที่ 3 แบบสอบถาม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) สำหรับการ
วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) ของครูผู้สอน
คณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา

4. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูของผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา แบ่งเป็น 3 ระยะ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ศึกษาทฤษฎี แนวคิดและเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวบ่งชี้คุณลักษณะของครูคณิตศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษา

2) สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ใช้ในการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะของครูคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา

3) นำองค์ประกอบที่สังเคราะห์ได้ร่างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะของครูคณิตศาสตร์

4) นำกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ร่างขึ้นไปสัมภาษณ์ (interview) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 ท่าน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

5) ปรับข้อความคำถามตัวบ่งชี้บางข้อเพื่อให้มีความชัดเจนด้านภาษาลดความซ้ำซ้อนของตัวบ่งชี้ที่มีลักษณะเดียวกัน ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

6) คัดเลือกตัวบ่งชี้ที่ผ่านการพิจารณาความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิตามที่ได้แก้ไขในข้อ 1.5

ระยะที่ 2 การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลคุณลักษณะของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) สร้างแบบสอบถามตัวบ่งชี้คุณลักษณะของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา ตามตัวบ่งชี้ที่คัดเลือกได้ในข้อ 1.6

2) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและปรับปรุงแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในด้านการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 5 ท่าน

3) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ ผู้วิจัยได้จัดพิมพ์เครื่องมือเพื่อนำไปทดลองใช้โดยได้ทำการทดลองใช้กับครูคณิตศาสตร์ทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน

4) นำแบบสอบถามที่มีคุณภาพแล้วไปจัดพิมพ์เป็นฉบับที่สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis)

ระยะที่ 3 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโครงสร้างเชิงเส้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) นำข้อมูลที่ได้จากระยะที่ ข้อ 4) มาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโครงสร้างเชิงเส้น

2) กำหนดน้ำหนักตัวแปรย่อยที่ใช้ในการสร้างตัวบ่งชี้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าน้ำหนักตัวแปรย่อยที่ใช้ในการสร้างตัวบ่งชี้และทำการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลการวิจัยที่เป็นตัวแบบเชิงทฤษฎีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับข้อมูล เชิงประจักษ์

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ใช้แบบสัมภาษณ์สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแบบสอบถามเก็บข้อมูลกับครูที่สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ขั้นตอนที่ 4 สร้างแบบสอบถามเก็บข้อมูลกับครูที่สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ขั้นตอนที่ 5 นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับครูที่สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมมาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อคำนวณค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแบบสอบถาม

2) วิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ดำเนินการ 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

1) คำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนระหว่างข้อคำถามโดยใช้สูตรเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

2) นำตัวที่มีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นอย่างมีนัยสำคัญไปสกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) โดยวิธีสกัดองค์ประกอบหลัก (Principal Component)

3) หมุนแกนองค์ประกอบ (Factor Rotation) แบบอโรทอนอล เพื่อให้ได้องค์ประกอบที่เป็นอิสระต่อกันด้วยวิธีวาริแมกซ์ (Varimax)

4) พิจารณาองค์ประกอบที่มีค่าไอเกนมากกว่า 1 และเพื่อให้ได้องค์ประกอบที่ชัดเจน จึงคัดเลือกตัวแปรที่มีน้ำหนักเกิน 0.50 ขึ้นไป โดยการพิจารณาว่าตัวแปรใดควรอยู่ในองค์ประกอบใดครั้งนี้ผู้วิจัยพิจารณา คำนำนํ้าหนักองค์ประกอบ ดังนี้ (Hair, J. F. et al., 2006)

(1) องค์ประกอบต้องมีตัวแปรสังเกตได้ ตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป

(2) นำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบไปกำหนดชื่อองค์ประกอบตัวบ่งชี้คุณลักษณะของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา ในแต่ละองค์ประกอบ

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) คำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนระหว่างข้อคำถามโดยใช้สูตรเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

2) ตรวจสอบเมตริกซ์สหสัมพันธ์ของข้อมูลแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ โดยพิจารณาจากค่าการทดสอบข้อมูลมีความเหมาะสมในการใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบหลักโดยคำนวณจากค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy โดยค่า KMO ซึ่งค่าที่ได้ควรจะมากกว่า 0.5 เป็นการทดสอบว่าข้อมูลมีความเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ

3) การตรวจสอบความเป็นเอกลักษณ์ของเมตริกซ์โดยใช้ Bartlett's Test of Sphericity เป็นการตรวจสอบเมตริกซ์สหสัมพันธ์ของประชากรว่าเป็นเมตริกซ์เอกลักษณ์หรือไม่ ดังนั้นค่า Bartlett's Test ควรจะมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) หมายความว่าเมตริกซ์สหสัมพันธ์ไม่เป็นเมตริกซ์เอกลักษณ์

4) นำเมตริกซ์สหสัมพันธ์ของข้อมูลที่มีคุณสมบัติตามการตรวจสอบข้างต้นมาดำเนินการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง ด้วยการพิจารณาความสอดคล้องความกลมกลืนระหว่างโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์จากค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืน

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา พบว่าประกอบด้วย 6 คุณลักษณะ 60 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย

1.1 คุณลักษณะความรู้ความเข้าใจด้านวิชาการ 10 ตัวบ่งชี้ คือ 1. ความรู้ในด้านเนื้อหาสาระคณิตศาสตร์ 2. มีความรู้ความเข้าใจธรรมชาติคณิตศาสตร์ 3. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ 4. มีความรอบรู้แสวงหาความรู้ใหม่ๆ ตลอดเวลา 5. มีความรู้พื้นฐานทางคณิตศาสตร์ 6. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมทางการศึกษา 7. มีความรู้ด้านจิตวิทยาของนักเรียนประถมศึกษา 8. มีความรู้ความเข้าใจ

เกี่ยวกับภาระงานต่าง ๆ 9. มีความรู้เกี่ยวกับสื่อ อุปกรณ์ 10. มีความสามารถในการศิลปะ วิทยาการหลาย ๆ ด้าน

1.2 คุณลักษณะความรู้ความเข้าใจด้านหลักสูตร 8 ตัวบ่งชี้ คือ 1. มีความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตร 2. เข้าใจหลักสูตรปัจจุบันและเปรียบเทียบกับข้อดีข้อเสียได้ 3. รู้จักใช้วิธีการที่จะปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพท้องถิ่น 4. เข้าใจความมุ่งหมายของหลักสูตร 5. จัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์และพัฒนา แผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 6. ตระหนักในความสำคัญของหลักสูตรและ การวางแผนการสอน 7. ตีความจุดประสงค์เฉพาะวิชาที่เขียนไว้ในหนังสือหลักสูตร ออกเป็น พฤติกรรมที่ปฏิบัติได้ 8. ปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมหรือบริบทของโรงเรียน

1.3 คุณลักษณะความรู้ความเข้าใจด้านการสอน 16 ตัวบ่งชี้ คือ 1. รู้ปัญหา ในการสอนคณิตศาสตร์ 2. เข้าใจและสามารถใช้ยุทธวิธีการสอนที่หลากหลาย 3. ใช้เทคนิคการ สื่อสารที่มีประสิทธิภาพทั้งวาจา ท่าทาง 4. วางแผนการสอนบนฐานความรู้ในเนื้อหาวิชา 5. มี ทักษะการสอนคณิตศาสตร์ 6. รู้จักเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนและเทคนิคการสอน 7. มี ความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอน 8. มีความรู้ในการเลือกกิจกรรมและการนำคู่มือเพื่อใช้ ประกอบการเรียนการสอน 9. รู้จุดประสงค์ของการเรียนการสอน 10. มีความรู้ความเข้าใจใน ระดับการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน 11. มีความรู้ เข้าใจ และความสามารถในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการสร้างแรงจูงใจ การเสริมแรง การตอบสนองของผู้เรียนในการ เรียนรู้ 1.2 มีทักษะ ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้/องค์ ความรู้ของตัวเอง ตลอดจนฝึกการค้นหาคำตอบและวิธีการตรวจคำตอบ 13. มีความสามารถ ในการจัดระเบียบเนื้อหาสาระการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้สอดคล้องเหมาะสมกับ วัยของผู้เรียน 14. มีความรู้ความสามารถในการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ กระตุ้นความ สนใจใฝ่รู้และมีความสุข สนุกในการเรียนการสอน สามารถการสังเกตและรู้จัก แก้ไขพฤติกรรม การเสริมแรงและการลงโทษที่เหมาะสม 15. บูรณาการความรู้จากคณิตศาสตร์ เข้ากับสาระอื่น ๆ ได้ 16. มีวิธีสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนตามศักยภาพ

1.4 คุณลักษณะความรู้ความเข้าใจด้านการวัดและประเมินผล 9 ตัวบ่งชี้ คือ 1. มีการประเมินผลการเรียนรู้เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม 2. มีบันทึกวัดผลการพัฒนา และ ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน 3. มีความรู้ความเข้าใจหลักการวิธีวัดผลการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ 4. มีทักษะการวัดผลประเมินผลทั้งความรู้และกระบวนการเรียนรู้ 5. ใช้ สถานการณ์เป็นฐาน ในการวัดประเมินเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง 6. ตรวจสอบ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้การเรียนรู้ ของสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลบ่งชี้คุณภาพการจัดการเรียนการสอน 7. สามารถวินิจฉัย/ประเมินระดับ ความรู้ ความคิด กระบวนการเรียนรู้คณิตศาสตร์ 8. สนับสนุน/เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้

ประเมินผลการเรียนของตนเอง 9. ใช้ผลการวัดประเมินเป็นสารสนเทศสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งของผู้เรียนและผู้สอน

1.5 คุณลักษณะความรู้ความเข้าใจด้านมนุษยสัมพันธ์ 9 ตัวบ่งชี้ คือ 1. มีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 2. สนับสนุนการเรียนรู้ทั้งของผู้เรียนและผู้สอนกับเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครองและหน่วยงานต่าง ๆ 3. มีอารมณ์แจ่มใสสำเร็จ มีอัธยาศัยดี 4. มีความคิดกว้างไกล มีความสุขุมรอบคอบ มีความกตัญญู มีความยุติธรรมแก่ทุกคน 5. รู้จักปรับตัวและมีความยืดหยุ่น 6. ความเป็นมิตรและความวางใจต่อนักเรียนสูง 7. การช่วยเหลือบุคลากรในวิชาอาชีพและต่อชุมชน 8. มีทักษะในการทำงานร่วมกัน 9. มีการปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 คุณลักษณะความรู้ความเข้าใจด้านเจตคติ 8 ตัวบ่งชี้ คือ 1. มีวิสัยทัศน์และตักเตือนทางความคิดเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียน 2. เข้มแข็งในจรรยาบรรณคุณธรรม จริยธรรมและชักชวนให้ผู้อื่นทำเพื่อสังคม 3. มีความมูทิตา ความรัก ปราบปรามและความห่วงใยอย่างจริงใจแก่ผู้เรียน 4. เป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูและผู้ให้ 5. มีศรัทธาความเป็นครู 6. มีทักษะในการสอดแทรกและเสริมสร้างเจตคติในวิชาคณิตศาสตร์ 7. สามารถควบคุมอารมณ์ตัวเองได้ 8. ต้องรักษาความซื่อสัตย์ รักษาความจริงใจ

2. ผลการสำรวจตัวบ่งชี้ย่อยคุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาพบว่า ประกอบด้วย 4 คุณลักษณะ 52 ตัวบ่งชี้มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.515 ถึง 0.890 ประกอบด้วยองค์ประกอบ

2.1 ด้านความรู้ความเข้าใจด้านการสอน ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 25 ตัวบ่งชี้มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง.536 ถึง .833 มีค่าผลรวมความแปรปรวน 17.872 คิดเป็นร้อยละ 29.787 ของความแปรปรวนทั้งหมด มีค่าความแปรปรวนสะสมร้อยละ 29.787

2.2 ด้านกระบวนการจัดทำและพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 14 ตัวบ่งชี้มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง.791 ถึง .850 มีค่าผลรวมความแปรปรวน 12.051 คิดเป็นร้อยละ 20.086 ของความแปรปรวนทั้งหมด มีค่าความแปรปรวนสะสมร้อยละ 49.873

2.3 คุณธรรมจริยธรรมต่อนักเรียนและผู้อื่น ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 9 ตัวบ่งชี้มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง.515 ถึง .890 มีค่าผลรวมความแปรปรวน 6.902 คิดเป็นร้อยละ 11.503 ของความแปรปรวนทั้งหมด มีค่าความแปรปรวนสะสมร้อยละ 61.376

2.4 ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง.531 ถึง .719 มีค่าผลรวมความแปรปรวน 2.869 คิดเป็นร้อยละ 4.781ของความแปรปรวนทั้งหมด มีค่าความแปรปรวนสะสมร้อยละ 66.157

3. ผลการวิเคราะห์หิมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองตัวบ่งชี้การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูคณิตศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษา พบว่า ประกอบด้วย 4 คุณลักษณะ 52 ตัว

บ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเป็นบวก ตั้งแต่ มีค่าตั้งแต่ 0.695 ถึง 0.953 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ ด้านคุณธรรม จริยธรรมต่อนักเรียนและผู้อื่น ด้านการจัดทำและพัฒนาหลักสูตร ด้านความรู้ความเข้าใจด้านการสอนคณิตศาสตร์และด้านมนุษยสัมพันธ์ น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.953, , 0.851, 0.826 และ 0.695 ตามลำดับ มีดัชนีวัดระดับความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 1582.099 ค่าความน่าจะเป็น (P-Value) เท่ากับ 0.0625 ท็องศาอิสระ (df) เท่ากับ 970 ค่า GFI = 0.950 ค่า AGFI = 0.923 ค่า CFI = 0.942 ค่า SRMR = 0.054 ค่า RMSEA = 0.045 แสดงว่า โมเดลมีความตรงเชิงโครงสร้าง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาโดยทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ เพื่อนำมาสร้างกรอบแนวคิดการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาผู้วิจัยได้นำตัวบ่งชี้เหล่านี้มาผ่านกระบวนการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์และให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา ปรากฏว่า ทำให้ได้ตัวบ่งชี้ทั้ง 6 องค์ประกอบ 60 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านหลักสูตร ด้านการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านมนุษยสัมพันธ์และด้านเจตคติ และผลการศึกษา มีความสอดคล้องกับ (ยุพิน พิพิธกุล, 2524) ครูคณิตศาสตร์ ควรมีสมรรถภาพดังนี้ สมรรถภาพทางด้านวิชาการ สมรรถภาพด้านหลักสูตร เรื่องนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับครูทุกคน ครูควรจะต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจและถ่องแท้ ในด้านหลักสูตรนั้น สมรรถภาพด้านการดำเนินการสอน สมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์และ สมรรถภาพด้านเจตคติ

2. ผลการสำรวจตัวบ่งชี้ย่อยคุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ปรากฏว่าตัวแปรในองค์ประกอบเดียวกันมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ 39555.54 แสดงว่ามีค่ามาก แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดัชนีไกเซอร์-ไมเยอร์-ออลคิน (KMO) ซึ่งเป็นดัชนีบอกความแตกต่างระหว่างเมตริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ ควรมีค่ามากกว่า .80 จากผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีไกเซอร์-ไมเยอร์-ออลคิน (KMO) มีค่าเท่ากับ 0.96 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบได้ ซึ่งได้องค์ประกอบตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา 4 องค์ประกอบ ตัวแปรสังเกตได้มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.515 ถึง 0.890 ประกอบด้วย ด้านความรู้ความเข้าใจด้านการสอนคณิตศาสตร์ ด้าน

กระบวนการจัดทำและพัฒนาหลักสูตร ด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อนักเรียนและผู้อื่นและด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับ (เกื้อจิตต์ จิมทิม., 2532) คุณลักษณะของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ แบ่งออกได้ 4 ด้าน สมรรถภาพด้านวิชาการ สมรรถภาพด้านการดำเนินการสอน สมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์และสมรรถภาพด้านเจตคติ

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Secondary Confirmatory Factor Analysis) การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาพบว่า ตัวบ่งชี้คุณลักษณะคุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 52 ตัวบ่งชี้ ค่าเป็นบวก มีค่าตั้งแต่ 0.695 ถึง 0.953 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ ด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อนักเรียนและผู้อื่น ด้านการจัดทำและพัฒนาหลักสูตร ด้านความรู้ความเข้าใจด้านการสอนคณิตศาสตร์และด้านมนุษยสัมพันธ์ น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.953, 0.844, 0.851, 0.826 และ 0.695 โดยด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อนักเรียนและผู้อื่นมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ (ธีรศักดิ์ อัครบรร, 2542) คุณลักษณะเด่นของครูที่ดีอันเป็นลักษณะร่วมกว้าง ๆ มีดังนี้คือ มีอารมณ์แจ่มใสร่าเริง มีอัธยาศัยดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นผู้ที่ช่วยเหลือผู้อื่น มีความรักศิษย์ ห่วงใยเอาใจใส่ต่อศิษย์โดยไม่ปิดบังอำพราง เป็นคนไม่ถือตัว มีความมกน้อย มีจิตใจแน่วแน่มั่นคง มีความกล้าหาญ ให้เกียรติยกย่องผู้อื่น มีน้ำใจนักกีฬา มีความเลื่อมใสในศาสนาอย่างจริงจัง ความเป็นผู้นำ มีขันติ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และมีระเบียบวินัย วินัย (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2553) ได้จัดทำมาตรฐานครูคณิตศาสตร์ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูให้มีการตรวจสอบและประเมินตนเองและให้สถานศึกษานำแนวทางไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมความรู้ ความพร้อมของครูคณิตศาสตร์ ซึ่งในมาตรฐานที่ 10 กล่าวถึงการนำชุมชนมาร่วมจัดการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน และให้โอกาสผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและ ชุมชนซึ่งสอดคล้องกับ (สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัตติ, 2556) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า ครูมีสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ทำงานเป็นทีมได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ได้ตัวบ่งชี้ทั้งหมด 6 องค์ประกอบ 60 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านหลักสูตร ด้านการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านมนุษยสัมพันธ์และด้านเจตคติ ผลการสำรวจตัวบ่งชี้อยู่ ประกอบด้วย 4 ด้าน 52 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ด้าน

ความรู้ความเข้าใจด้านการสอน, ด้านกระบวนการจัดทำและพัฒนาหลักสูตร, ด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อนักเรียนและผู้อื่น และด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ และ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง จากการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลที่สร้างขึ้น พบว่าสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นผู้บริหารหรือหน่วยงานที่ผลิต และหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับครู สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา เพื่อปรับปรุงพัฒนาครูคณิตศาสตร์ให้เป็นไปตามแนวทาง ประพฤติปฏิบัติให้มีความเหมาะสมและทันต่อการเปลี่ยนแปลง ในการวิจัยครั้งต่อไปควรจะมีการศึกษาต่อ โดยการนำองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ ไปศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมคุณลักษณะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาแนววิธีการอย่างไรจึงจะเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม และมีความเหมาะสมกับบริบทสภาพแวดล้อมของผู้เรียน ควรมีการศึกษาคุณลักษณะของครูคณิตศาสตร์ที่สอนระดับมัธยมศึกษาในภูมิภาคอื่น ๆ และการสร้างข้อคำถามควรพิจารณาข้อความไม่ให้ใกล้เคียงกัน เพื่อให้ได้ผลการวิจัยใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- เกื้อจิตต์ ฉิมทิม. (2532). หลักสูตรและการสอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์.
- ฉวีวรรณ กิตติกร. (2547). แนวคิดเกี่ยวกับการสอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธีรศักดิ์ อัครบวร. (2542). ความเป็นครู. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- พิณสุตา สิริรังศรี. (2557). ครูในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยครูศาสตร์มหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิต สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์และคณะ. (2555). สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ยุพิน พิพิธกุล. (2524). การเรียนการสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2553). มาตรฐานครูคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2555). รายงานการวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหาร สถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ระยะที่ 1. กรุงเทพมหานคร: พรักหวาน กราฟฟิค.
- สิริพร ทิพย์คง. (2544). เอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีและวิธีสอนวิชาคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวดี. (2556). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Hair, J. F. et al. (2006). Multivariate Data Analysis. (6th ed.). New Jersey: Prentice Hall.

บทความเรื่อง
การพัฒนาเยาวชนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรมของคณะสงฆ์
จังหวัดสุราษฎร์ธานี
DEVELOPMENT PROTOTYPE FOR YOUTH OF MORALITY AND
ETHICS TRAINING OF SANGHA URATTHANI PROVINCE
เลขหน้า 57-72

การพัฒนาเยาวชนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรมของคณะสงฆ์
จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

DEVELOPMENT PROTOTYPE FOR YOUTH OF MORALITY AND ETHICS
TRAINING OF SANGHA URATTHANI PROVINCE

พระปลัดนิคม กตปญโญ

Phrapalad Nikhom katapanyo

พระสุธีวีรบัณฑิต

Phrasutivirabandit

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ

Phrapalad Raphin Phutthisaro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: patchlada_@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการพัฒนาเยาวชนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) เพื่อศึกษากระบวนการการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็น การวิจัยเชิงผสมผสานวิธี มีขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ ด้านเนื้อหาหลักสูตรอบรม ด้านการจัด กิจกรรมการอบรม การใช้สื่อการสอนในการอบรม หลักการบริหาร 4 M และไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา กลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชนที่เข้าร่วมปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรม จำนวน 283 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิทยากร ผู้อำนวยการสำนักงาน พระพุทธศาสนา จำนวน 18 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม/สัมภาษณ์ ได้ค่าความ เชื่อมั่นแบบสอบถามเท่ากับ 0.97 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพทั่วไปการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านเนื้อหาหลักสูตรอบรม เด็กและเยาวชนขาดการอบรมสั่งสอนให้มีความรู้ ความ เข้าใจในหลักธรรม ด้านการจัดกิจกรรมเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับช่วงวัยของ ผู้เข้ารับการอบรม มุ่งเน้นที่เด็กและเยาวชน กิจกรรมการฝึกอบรมคุณธรรมมุ่งพัฒนากาย ความ ประพฤติ จิต ปัญญา ด้านการใช้สื่อการสอนในการอบรม สื่อการสอนเป็นตัวกลางระหว่าง

* Received May 28, 2022; Revised June 13, 2022; Accepted July 1, 2022

ผู้สอนและเข้าอบรม 2. ผลการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัด กิจกรรมการอบรม ด้านเนื้อหาหลักสูตรอบรม และการใช้สื่อการสอนในการอบรม 3. นำเสนอ รูปแบบการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม คือ มีความกตัญญูกตเวที มีความสุข ด้วยหลักธรรม กิจกรรมทำวัตรสวดมนต์ มีสื่อการอบรมที่ทำจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ภาพนิ่ง

คำสำคัญ: การพัฒนาเยาวชนต้นแบบ,ด้านคุณธรรมจริยธรรม, คณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the general condition of model youth development. 2) To study the model youth development process morality and ethics; and 3) to present a model of youth development model. morality It is an integrated research method. There is a scope of content, including the content of training courses. in organizing training activities the use of teaching media in training Principles of 4M administration and trisikkha, morality, concentration, and wisdom. The sample group consisted of 283 youths who attended the Dharma practice in the Dharma Practice Office. The key information was the head of the Dharma Practice Office, Phra Wittayakorn, Director of the Office of Buddhism, totaling 18 figures/person. The tool used was a questionnaire/ interview The questionnaire reliability was 0.97. The data were analyzed by using basic statistics such as mean, standard deviation. morality The content of the training course Children and youth lack training to teach them knowledge. understanding of the principles In terms of organizing activities, it is the process of organizing activities suitable for the age of the trainees. Focus on children and youth Moral training activities aimed at developing physical, behavioral, mental, and intellectual use of teaching media in training. Teaching media is an intermediary between the teachers and the training participants. 2. The results of the analysis of the model youth development process. morality Overall, the overall level was at a high level, in descending order, namely, training activities. The content of the training course and the use of teaching media in training. 3. To present a model of youth development model Moral and ethical aspects are filial piety. happy with principles Prayer activity There are training materials made from computer programs, still images.

Keywords: Model youth development, morality and ethics, Suratthani Province Sangha

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้มีคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ” และมาตรา 24 ได้กำหนดไว้ว่า “การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการจัดการเรียนการสอนให้ผสมผสานสาระความรู้ได้อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันโดยเฉพาะการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา” เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมที่จะเกิดขึ้นกับเยาวชนผู้ที่เป็นเยาวชนของชาติในอนาคต (เชวง เตชะโกศยะ, 2563) ดังนั้นประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนวิธีการและกระบวนการในการบริหารงานเพื่อพัฒนาศักยภาพของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทางการศึกษาซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเยาวชนอันเป็นอนาคตของชาติ รากฐานของการพัฒนาประเทศต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพของประชากรภายในประเทศเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) และการจะพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่เด็ก เพราะเด็กจะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมต่อไป พลเมืองในประเทศไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทยและเป็นสถาบันหลักของสังคมไทยที่แทรกอยู่ในวัฒนธรรมวิถีดำเนินชีวิตของคนไทย ดังนั้นเด็กไทยจึงสมควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรม ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับวัยและเป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริงตั้งแต่เริ่มแรก (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2550)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จึงได้กำหนดให้นักเรียนที่เป็นชาวพุทธเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตลอดหลักสูตร ส่วนนักเรียนที่นับถือศาสนาอื่นก็กำหนดให้เรียนคุณธรรมพื้นฐาน 13 ประการ และระบุว่าการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้ได้ผลสมบูรณ์นั้นควรกำหนดจุดมุ่งหมายหลักคือ ต้องให้นักเรียนรับรู้ เข้าใจ ศรัทธา และเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาและพระรัตนตรัย ปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม แม้กระทรวงศึกษาธิการจะจัดให้มีการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนาทุกชั้น และทุกระดับการศึกษาตลอดระยะเวลาเรียน 12 ปีก็ตาม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) แต่ก็ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่มากกล่าวคือ การบริหารและการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนายังขาดประสิทธิภาพ ขาดความเอาใจใส่ และไม่มีมาตรการเสริมอย่างเป็น

รูปธรรม สถานศึกษาหลายแห่งจึงไม่ได้จัดให้มีการเรียนการสอนอย่างจริงจัง รวมทั้งขาดการบูรณาการการเรียนการสอนด้านศีลธรรมเข้ากับวิชาสามัญโดยทั่วไปอีกทั้งไม่ให้ความสำคัญต่อพระภิกษุที่มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอย่างถ่องแท้เข้ามาเป็นครูหรือวิทยากรในสถานศึกษา การเรียนการสอนที่เกี่ยวกับจริยธรรมเดิมครูจะจัดให้มีการสวดมนต์ทุกวันศุกร์ เป็นเวลา 1 ชั่วโมงกว่า ๆ และมีชั่วโมงวิชาศีลธรรมด้วยแต่ในการเรียนการสอนในปัจจุบันแทบจะไม่ได้ให้ความสนใจในการสวดมนต์และวิชาดังกล่าวมากนัก เพราะคิดว่าเป็นเรื่องน่าเบื่อ แต่เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ในขณะที่ความรู้เนื้อหาวิชาบางเรื่องจะลืมนั่นไปแต่ประสบการณ์การสวดมนต์ที่โรงเรียนยังคงติดตัวอยู่จนทุกวันนี้ หากต้องการสอนเด็กให้เป็นคนดีมีความสุข มีสุขภาพจิตที่ดี มีหลักธรรมของศาสนาเข้ามาประคับประคองจิตใจเด็กจึงต้องปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของเด็กให้สูงขึ้นไม่ว่าจะเป็นทางด้านวิชาการ คุณธรรมและจิตใจควรจะทำไปพร้อมกัน มิใช่สอนแต่วิชาการอย่างเดียว เด็กก็จะไม่รู้เรื่องศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2544 ข)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง “การพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี” เพื่อศึกษาในการวางแผนการส่งเสริมนักเรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมควบคู่ไปกับความรู้ซึ่งจะช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในสังคมไทย เพื่อชีวิตก้าวไปสู่ความสุข และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัด สุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษากระบวนการการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัด สุราษฎร์ธานี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัด สุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการสังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎี 4 M ได้แก่ 1) ด้านบุคลากร 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ 4) ด้านการจัดการ หลัก

ไตรสิกขา ได้แก่ 1) ศีล 2) สมาธิ 3) ปัญญา และการจัดการค่ายคุณธรรมเยาวชน ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหาหลักสูตรอบรม 2) ด้านการจัดกิจกรรมการอบรม 3) ด้านการใช้สื่อการสอนในการอบรม

2. ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูล ประชากร ได้แก่ เยาวชนที่เข้าร่วมปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมจำนวน 283 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิทยากร ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จำนวน 18 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างมี 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรม จริยธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลักการบริหาร 4 M ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการจัดการ ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา และแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาหลักสูตรอบรม ด้านการจัดกิจกรรมการอบรม และการใช้สื่อการสอนในการอบรม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานปฏิบัติธรรมในจังหวัด สุราษฎร์ธานี เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง และตรวจสอบความถูกต้องและข้อความในการตอบแบบสอบถาม เก็บแบบสอบถามได้ทั้งหมด 283 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล วิจัยเชิงปริมาณ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน คือ วิจัยเชิงปริมาณ 1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติบรรยาย การหาค่าความถี่ และร้อยละ 2. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 วิเคราะห์กระบวนการการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3. การวิเคราะห์ รูปแบบการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยการวิเคราะห์เนื้อหาสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการวิจัย

1.สรุปผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1) ด้านเนื้อหาหลักสูตรอบรม สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน มีการแข่งขันทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาวะความเป็นอยู่ของบุคคล เด็กและเยาวชนขาดการ

อบรมสั่งสอนให้มีความรู้ ความเข้าใจในการศึกษาหลักธรรม คุณธรรม จริยธรรม เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข การแข่งขันอย่างรุนแรงทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้คนส่วนใหญ่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ขาดความตระหนักในความรับผิดชอบต่อสังคม ประเทศชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ จึงต้องจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักหน้าที่ของตนและฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศชาติ ส่งเสริมให้ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา และนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน การที่เด็กและเยาวชนไทย ขาดคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยได้ทวีความรุนแรง และมีความหลากหลายมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากสภาพแวดล้อม และเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารไร้พรมแดน และปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคม ยังส่งผลถึงเด็ก เยาวชน และประชาชนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ให้หลงผิดและมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ขาดระเบียบวินัย ซึ่งทำให้ภูมิคุ้มกันของเด็กเยาวชนและประชาชนในสังคมที่จะต้านทานกับปัญหา ต้องขาดความมั่นคงจนเกิดปัญหาต่าง ๆ ของสังคมตามมา เช่น สำหรับเด็กและเยาวชน ได้แก่ ปัญหาการก่อเหตุทะเลาะวิวาท ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ปัญหาการติดเกมส์ สำหรับประชาชนทั่วไป ได้แก่ ปัญหาการทำงานที่ไม่มีความสุข ปัญหาความสามัคคีในองค์กร เป็นต้น

2) ด้านการจัดกิจกรรมการ เป็นกระบวนการ การจัดกิจกรรมที่มุ่งให้เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เข้ารับ การอบรม เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุน คุณธรรมศีลธรรม ให้แก่ประชาชนในทุกภาคส่วน โดยมุ่งเน้นไปที่เด็กและ เยาวชนผู้เป็นอนาคตของประเทศชาติ กระบวนการดำเนินงานประกอบด้วย กิจกรรมการฝึกอบรมคุณธรรมที่มุ่งพัฒนา 4 ด้าน คือ พัฒนากาย พัฒนาความประพฤติ พัฒนาจิต พัฒนาปัญญา กิจกรรมนันทนาการสวดแทรก คุณธรรม เกม/เพลงธรรมะ และการบรรยายประกอบสื่อมัลติมีเดีย เนื้อหาของหลักสูตรในแต่ละหลักสูตรมีการสวดแทรก ธรรมะในรูปแบบกิจกรรมที่ผสมกับศาสตร์และศิลป์ มุ่งเน้น ให้ผู้อบรมได้เรียนรู้้อย่างเหมาะสมกับตนเองและสามารถ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ พระวิทยากรจัดกิจกรรมการเรียนสอนไม่เข้าใจทำให้นักเรียนเกิดความน่าเบื่อและง่วงนอนมาก กิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เป็นแบบเรียบง่าย ชอบให้ทำกิจกรรมแบบเดิม ๆ ซ้ำแล้วซ้ำอีก กิจกรรมการเรียนการสอนไม่มีการสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง กิจกรรมการเรียนการสอนนั้นเน้นการบรรยายมากเกินไป นักเรียนไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มที่ กิจกรรมการเรียนการสอนเน้น วิชาการมากเกินไป ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมเลยในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา วันสำคัญทางพระพุทธศาสนามีการจัดกิจกรรม และทำกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนสอนให้แก่เยาวชน

3) ด้านการใช้สื่อการสอนในการอบรม พระสังฆาธิการแต่ละท่านได้ให้ความเห็นถึงลักษณะข้อนี้ไว้ว่า ปัจจุบันสื่อการสอน ยังไม่เป็นที่แพร่หลายในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา เป็นเพราะว่าบุคลากรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ขาดอุปกรณ์ในการเผยแพร่เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ เพราะขาดการสนับสนุนทั้งในภาคคณะสงฆ์และภาครัฐ ไม่มีการดำเนินการจัดสรรงบประมาณ เพื่อดำเนินการในการสนับสนุนงานเผยแพร่ นอกจากนี้ในบางพื้นที่ ยังมีการใช้สื่อที่ไม่ตรงกับ กลุ่มเป้าหมาย และไม่ครอบคลุม เพียงพอ ทำให้ไม่มีประสิทธิภาพในการเผยแพร่ เพราะบุคลากร ขาดความรู้ บุคลากรไม่นิยมใช้สื่อการสอน การใช้สื่อการสอนอาจจำกัดผู้รับสาร การปรับปรุง แก้ไขนั้น สามารถดำเนินการแก้ไขได้ โดยควรอบรมเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนให้กับบุคลากร บุคลากรควรเลือกสื่อการสอนให้เหมาะกับผู้รับสาร หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้การสนับสนุน ในด้านการเผยแพร่ ทั้งภาครัฐ และเอกชน ควรมีการสำรวจหาข้อมูล ความต้องการของ พุทธศาสนิกชน ทั้งหลายถึงความต้องการ ในการรับรู้ข้อมูล นำข้อมูลความต้องการที่ได้มา วิเคราะห์ละเอียดให้ตรงกับความต้องการให้มากที่สุด สื่อการสอนเป็นตัวกลางระหว่างผู้สอนและ เข้าอบรม ผู้สอนแต่ละคนจะมีแนวคิดเป็นของตนเองว่าควรจะนำเสนอเนื้อหาอะไรลงในสื่อการ สอน แต่ปัญหาที่เข้าอบรมมักประสบอยู่เสนออีกคือ การที่ต้องศึกษาจากสื่อใด ๆ ก็ตามที่เต็มไปด้วย เนื้อหาสาระจนไม่สามารถแยกได้ว่าอะไรคือสาระสำคัญ เช่น ภาพที่เต็มไปด้วยรายละเอียด แผ่นโปสเตอร์หรือสไลด์ที่เต็มไปด้วยข้อความ และมีจำนวนมากเกินกว่าที่จะรับรู้และเรียนรู้ใน ครั้งหนึ่ง ๆ การแก้ปัญหาเหล่านี้ทำได้ไม่ยากเลย ถ้าเพียงแต่ผู้สอนจะศึกษาเนื้อหาที่ตนจะสอน ให้ดีแล้วคัดเลือกเฉพาะส่วนที่สำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนดีขึ้น เมื่อคัดเลือกแล้วลอง พิจารณาด้วยว่า ข้อความหรือภาพที่ตั้งใจจะใส่ลงในสื่อการสอนนั้นตนเองจะสามารถบรรยาย ให้ผู้เรียนเข้าใจได้หรือไม่ ถ้าได้ก็ไม่จำเป็นต้องทำเป็นสื่อการสอน แต่ถ้าคิดว่าการบรรยายเพียง อย่างเดียวไม่เพียงพอก็ให้วางแผนทำสื่อการสอนต่อไป

2. ผลการวิเคราะห์กระบวนการการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นกระบวนการพัฒนา เยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม

ลำดับ	การพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การ แปล ผล
1	ด้านเนื้อหาหลักสูตรอบรม	4.00	0.324	มาก
2	ด้านการจัดกิจกรรมการอบรม	4.09	0.320	มาก
3	ด้านการใช้สื่อการสอนในการอบรม	3.68	0.352	มาก
	ภาพรวม	3.92	0.189	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัด สุราษฎร์ธานีโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการอบรมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาด้านเนื้อหาหลักสูตรอบรม และด้านการใช้สื่อการสอนในการอบรม ตามลำดับ

กระบวนการการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัด สุราษฎร์ธานี พบว่า การอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน เป็นการมุ่งเน้นที่มีความมุ่งหมายในการสร้างพลเมืองของชาติให้มีคุณภาพ สามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็นสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางสังคมได้อย่างปกติ การอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนนั้น จึงเป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับมนุษย์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อผลิตคนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอยู่ตลอดเวลา ให้สามารถพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะ ความรู้สึก หรือค่านิยมที่ดีงามให้แก่คนในสังคม ดังนี้ 1. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ และการปกครอง ศาสนากับการดำรงชีวิต 2. เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาของสังคม สามารถแก้ปัญหาและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมตามบทบาทหน้าที่ของตน โดยใช้เหตุผล กระบวนการกลุ่ม และวิธีการที่หลากหลายระของหลักสูตรการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน โดยจะมีขอบข่ายเนื้อหาสาระและจุดเน้นของการเรียนรู้แตกต่างกันไปในแต่ละหัวข้อของแต่ละรายวิชา จุดเน้น ในบางเรื่องต้องการให้เรียนรู้ในเรื่องเดียวกัน ตลอดทุกชั้น ดังนั้น เนื้อหาสาระจะเหมือนกันตลอด แต่การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนจะแตกต่างกันไปตามวัยและความจำเป็นของผู้เรียนแต่ละระดับ โดยกรอบสาระหลักสูตรการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ทั้ง 8 หัวข้อ มีดังนี้ 1) ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา 2) พุทธประวัติ ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา และชาวพุทธตัวอย่าง 3) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 4) พระสงฆ์และการปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์ 5) พระไตรปิฎก พุทธศาสนสุภาษิต ภาษาบาลี และคำศัพท์ทางพระพุทธศาสนา 6) หน้าที่ชาวพุทธ 7) การบริหารจัดการและเจริญปัญญา 8) มารยาทชาวพุทธ ศาสนพิธี วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

3. นำเสนอรูปแบบการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านเนื้อหาหลักสูตรอบรมการจัดกิจกรรมโดยวิธีต่าง ๆ อย่างหลากหลายที่มุ่งให้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงเกิดการพัฒนาตนและสังคมคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมของประเทศชาติต่อไป การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนจึงต้องใช้เทคนิควิธีการเรียนรู้รูปแบบการสอน กระบวนการเรียนการสอนในหลากหลายวิธี ซึ่งจำแนกได้ดังนี้ 1. เนื้อหาหลักสูตรอบรมทางอ้อมได้แก่การเรียนรู้แบบสืบค้นแบบค้นพบแบบแก้ปัญหาแบบสร้างแผนผังความคิดแบบใช้กรณีศึกษาแบบตั้งคำถามแบบใช้การตัดสินใจ 2. เทคนิคการศึกษาเป็นรายบุคคลได้แก่วิธีการเรียนแบบศูนย์การเรียนแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบชุดกิจกรรมการ

เรียนรู้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน 3. เทคนิคการจัดกิจกรรมการอบรมโดยใช้เทคโนโลยีต่างๆ ประกอบการเรียน เช่น การใช้สิ่งพิมพ์ตำราเรียนและแบบฝึกหัดการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ชุดการสอนคอมพิวเตอร์ ช่วยสอนบทเรียนสำเร็จรูป 4. เทคนิคเนื้อหาหลักสูตรอบรมแบบเน้นปฏิสัมพันธ์ประกอบการได้วาทะ กลุ่มการอภิปรายการระดมพลังสมองกลุ่ม แก้ปัญหากลุ่มตัวอย่างการประชุมต่าง ๆ การแสดงบทบาทสมมติกลุ่มสืบค้นคู่คิดการฝึกปฏิบัติเป็น ต้น 5. เทคนิคเนื้อหาหลักสูตรอบรมแบบเน้นประสบการณ์ เช่น การจัดกิจกรรมการอบรมแบบ มีส่วนร่วมเกมกรณีตัวอย่างสถานการณ์จำลองละครเกมกรณีตัวอย่างสถานการณ์จำลองละคร บทบาทสมมติ 6. เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือได้แก่ปริศนาความคิดร่วมมือแข่งขันหรือกลุ่ม สืบค้นกลุ่มเรียนรู้ร่วมกันร่วมกันคิดกลุ่มร่วมมือ 7. เทคนิคการอบรมคุณธรรมแก่เยาวชนแบบ บูรณาการได้แก่การเรียนการสอนแบบใช้วันเล่าเรื่องและการเรียนการสอนแบบแก้ปัญหา

ด้านการจัดกิจกรรมการอบรมการทำงานใด ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นผู้ดำเนินการจะต้อง มีการเตรียมการเป็นอย่างดี เช่น ในการสร้างอาคาร จะต้องมีการแบบแปลนมีการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ในการก่อสร้างและมีการติดตามตรวจสอบให้ เป็นไปตามแบบแปลนนั้น ๆ จึงจะได้อาคารที่น่าอยู่หรือ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน หรือในการเดินทางไปสถานที่ต่าง ๆ ก็เช่นเดียวกันการที่จะ ไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพไม่เกิดการหลงทางหรือมีการเดินทางที่วุ่น ผู้เดินทาง จะต้องมีการเตรียมการ และมีการกำหนดแผนการเดินทางเป็นอย่างดีในการอบรมในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง หรือการไป บรรยายเรื่องใดเรื่องหนึ่งในการฝึกอบรมก็ตามการ ที่จะดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นั้นผู้สอนจะต้องมีการเตรียมการสอนไว้เป็นอย่างดีซึ่งสิ่งที่ ผู้สอนจะต้องจัดเตรียมก่อนการสอน เรื่องใดเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็คือแผนการสอนสำหรับใช้สอนเรื่องนั้น ๆ นั่นเอง แผนการจัดกิจกรรม การอบรมหมายถึงแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดให้ผู้อบรม ปฏิบัติตามขั้นตอน การจัดกิจกรรมซึ่งกำหนดรายละเอียดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นลายลักษณ์ อักษรเพื่อให้ ผู้สอนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการอบรม แผนการจัดกิจกรรมการอบรมคือผลของการเตรียมการวางแผนการจัดกิจกรรมการอบรมอย่าง เป็นระบบโดยนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคมา สร้างหน่วยการเรียนรู้คำอธิบายรายวิชาและกระบวนการเรียนรู้โดยเขียนเป็นแผนการจัด กิจกรรมการอบรมให้ เป็นไปตามศักยภาพของผู้เรียน องค์ประกอบสำคัญในแผนการจัด กิจกรรมการอบรมของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วยผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของผู้เข้า อบรมคุณธรรมจริยธรรมกิจกรรมสาระความรู้สื่อการเรียนรู้การวัดผลประเมินผลจำนวนชั่วโมง ของการจัดการเรียนการสอนและบันทึกผลการใช้แผนการจัดกิจกรรมการอบรม แผนปฏิบัติ งานหรือคู่มือปฏิบัติงานของพระวิทยากรเป็นเอกสารคู่มือการทำงานของพระวิทยากรที่ สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาซึ่งพระวิทยากร

ทุกคนมีภาระงานตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบหรือมีส่วนร่วมกับผู้เกี่ยวข้องในการอบรม คู่มือการปฏิบัติงานของพระวิทยากรมีองค์ประกอบที่สำคัญคือภาระงานระยะเวลาการดำเนินงานและผลงานที่คาดว่าจะได้รับการงานที่ปรากฏในคู่มือการปฏิบัติงานของพระวิทยากร มีดังนี้การเตรียมการสอนและการวางแผนการวัดผลและประเมินผลการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการอบรมหรือแผนการอบรมคุณธรรมบัณฑิตการบันทึกการปฏิบัติงานการจัดทำแฟ้มสะสมงานการวิจัยในชั้นเรียนการศึกษาและแก้ไขปัญหาการจัดทำหลักสูตรและบริหารหลักสูตรการจัดหาผลิตสื่อการสอนและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาการวัดผลและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนการอบรมสัมมนาศึกษาดูงานการรายงานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เป็นต้น

ด้านการใช้สื่อการสอนในการอบรมการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการอบรมคุณธรรม จริยธรรมให้เยาวชนเข้าถึง ความรู้ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพสื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภททั้งสื่อธรรมชาติสื่อสิ่งพิมพ์สื่อเทคโนโลยีและเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมระดับพัฒนาการและลีลาการเรียนรู้ที่ หลากหลายของผู้เรียนการจัดหาสื่อการเรียนรู้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง หรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาควรจัดให้มีอย่างพอเพียงเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง และผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานควรดำเนินการดังนี้ 1. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ศูนย์สื่อการเรียนรู้ระบบสารสนเทศการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชนเพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาท้องถิ่นชุมชนสังคมโลก 2. จัดให้มีการกำกับติดตามประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ และสม่ำเสมอในการจัดทำเลือกใช้และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษาควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตรวัตถุประสงค์การเรียนรู้การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเนื้อหามีความถูกต้องและทันสมัยไม่กระทบความมั่นคงของชาติไม่ขัดต่อศีลธรรมมีการใช้ภาษาที่ถูกต้องรูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ

อภิปรายผล

1. ด้านเนื้อหาหลักสูตรอบรม จากผลการวิจัย พบว่า สอนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและเห็นคุณค่าของพระรัตนตรัยมีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน น่าสนใจเข้าใจง่าย

สามารถปฏิบัติตามได้ ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผู้ปฏิบัติธรรมให้ความคิดเห็นในด้านเนื้อหาสาระอยู่ในระดับมากยกเว้นสอนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและเห็นคุณค่าของพระรัตนตรัย อยู่ในระดับมากที่สุด แต่ก็มีปัญหาอุปสรรคบ้างจากแบบสอบถามปลายเปิด ส่วนมากเป็นปัญหาของผู้มาปฏิบัติใหม่ๆ อาทิ เข้าใจภาษาพระยาก เปิดหน้าหนังสือสวดมนต์ไม่ทัน แสดงให้เห็นว่า ผู้ปฏิบัติธรรมมีความสนใจในเนื้อหาสาระเพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้รับประโยชน์เห็นคุณค่าของพระรัตนตรัย มีการกำหนดนโยบาย เนื้อหาหลักอบรมคุณธรรมหรือวิธีอบรมคุณธรรม การจัดสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมจริยศึกษาและการประเมินผลทางจริยธรรม องค์ประกอบในการส่งเสริมจริยธรรมดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ด้วยการกำกับดูแลของผู้บริหารโรงเรียน รวมถึงความร่วมมือของครูผู้สอนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับพระครูสมุห์บุญเลิศ ชยวโส (ชัชวรงค์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1” (พระครูสมุห์บุญเลิศ ชยวโส (ชัชวรงค์), 2552) ผลการวิจัย พบว่า สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านสื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยี ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง

2. ด้านการจัดกิจกรรมการอบรม จากผลการวิจัย พบว่า มีขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติธรรม กิจกรรม ระยะเวลาที่เหมาะสม เครื่องขยายเสียงฟังชัด ผู้ปฏิบัติธรรมให้ความคิดเห็นในด้านรูปแบบการอบรมอยู่ในระดับมาก แต่ก็มีปัญหาอุปสรรคบ้างจากแบบสอบถามปลายเปิด กำหนดเวลาทำกิจกรรมไม่ชัดเจน เดินจงกรมน้อยไป แบ่งเวลาไม่เหมาะสม บางกิจกรรมใช้เวลาไม่เท่ากัน เวลานั่งสมาธิวิทยากรใช้เสียงบรรยาย เสียงรบกวนสมาธิ จิตไม่อยู่ในอารมณ์กรรมฐาน นั่งอบรมนานเมื่อย ระดับความรู้ความสามารถของผู้เข้ารับการอบรมแต่ละคนไม่เท่ากัน แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการอบรมเป็นที่น่าพึงพอใจต่อผู้ปฏิบัติธรรม แต่ปัญหาอุปสรรคมีบ้าง ด้วยระดับความรู้ความสามารถของผู้เข้ารับการอบรมแต่ละคนไม่เท่ากัน นั่งสมาธิเสียงบรรยายรบกวนเดินจงกรมน้อยไป การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จะต้องมีการดำเนินการให้ครบถ้วนทั้งนอกโรงเรียนและในโรงเรียน ควรปลูกฝังในด้านวิชาการ การเรียนการสอน ขณะที่นอกโรงเรียนควรปลูกฝังพื้นฐานด้านชีวิตและสังคมจะช่วยให้นักศึกษาเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมอย่างครบถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูนิวาสิตพวิริยคุณ (โพธิวิชัย) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดลำพูน” (พระครูนิวาสิตพวิริยคุณ (โพธิวิชัย), 2550) ผลการวิจัยพบว่า ครูและเยาวชนมีความเห็นว่า โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดลำพูน ดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนในระดับมากทั้ง 4 วิธี ดังนี้ (1) ครูมีความคิดเห็นว่า วิธีที่ดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

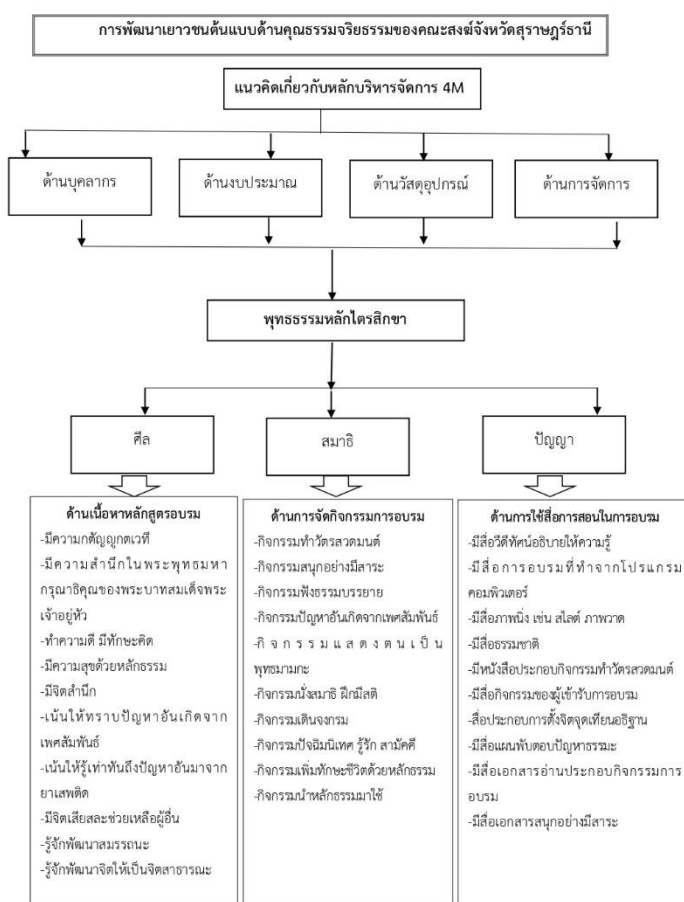

เยาวชนควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมของโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การกำหนดระเบียบปฏิบัติและการควบคุมการปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชน (2) เยาวชนมีความคิดเห็นว่า วิธีที่ดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนเรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ กิจกรรมของโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมการกำหนดระเบียบปฏิบัติและการควบคุมการปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชน (3) แนวทางพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนตามความคิดเห็นของครู คือ บุคลากรทุกคนของโรงเรียนต้องร่วมมือกันอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต้องให้เยาวชนมีส่วนร่วมมากกว่าที่ดำเนินการในปัจจุบัน (4) แนวทางพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนตามความคิดเห็นของเยาวชน คือ ครูผู้สอนควรใส่ใจต่อการแก้ปัญหาความประพฤติของเยาวชน ให้ขวัญกำลังใจแก่เยาวชนและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ควรจัดสภาพแวดล้อมให้สวยงามและให้เยาวชนมีส่วนร่วม ให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม และสอดคล้องกับพระอติศร ฐานวุฑโฒ (กลุ่มประสิทธิ์) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม: ศีลภาครณิศาัยธรรมทายาทของฝ่ายบริการฝึกอบรม ส่วนธรรมนิเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” (พระอติศร ฐานวุฑโฒ (กลุ่มประสิทธิ์), 2552) จากผลการวิจัยพบว่า (1) การอบรมคุณธรรมจริยธรรมค่ายธรรมทายาทมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยของฝ่ายบริการฝึกอบรม ส่วนธรรมนิเทศ เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สามารถพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ

3. ด้านการใช้สื่อการสอนในการอบรม จากผลการวิจัย พบว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนควรใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ช่วยการในอบรม โดยให้พระวิทยากรหรือครูอธิบายค่านิยมต่างๆ อธิบายถึงหลักการปฏิบัติให้มีคุณธรรมจริยธรรมที่ช่วยสังคม เช่น รักเมืองไทย กินของไทย ใช้ของไทย เทียวเมืองไทย พยายามเน้นทฤษฎีสู่การปฏิบัติให้อยู่ในศีลธรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วย ซึ่งสอดคล้อง พระประกาศิต ปญญาธโร (ยามประโคน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสะแกข่า ตำบลสะแกข่า อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์” (พระประกาศิต ปญญาธโร (ยามประโคน), 2552) ผลการวิจัย พบว่า ครู เป็นผู้ที่มีบทบาทต่อนักเรียนทั่วไปในด้านการจัดการเรียนการสอน การเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับนักเรียน การใช้เทคนิคและวิธีการสอน ครูยังเป็นผู้ช่วยพัฒนาจริยธรรมแก่นักเรียน โดยมุ่งหวังพัฒนาให้ศิษย์เป็นคนดี คนเก่ง มีทักษะความคิด และการปฏิบัติตนให้ถูกต้อง ในด้านเทคนิค และวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่า ครูใช้กิจกรรมต่างๆ สำหรับการสอน เพื่อพัฒนานักเรียนทั้งในด้าน

พฤติกรรมทางกาย วาจาและจิตใจ ปลุกเร้าให้มีส่วนร่วม ให้โอกาสและเห็นความสำคัญ มีการฝึกทักษะใหม่ให้นักเรียน จัดสถานที่ให้เหมาะสมแก่นักเรียน สร้างบรรยากาศและมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ส่วนวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่สำคัญ คือ แบบบรรยาย แบบสาธิต ทำกิจกรรมกลุ่ม การแสดงบทบาทของนักเรียน แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียน พบว่า ครูและโรงเรียนได้จัดกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมไหว้ครู กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมวันพบผู้ปกครอง กิจกรรมเสวนาธรรม กิจกรรมเดินจงกรมเพื่อสุขภาพ กิจกรรมต้นไม้พูดได้ กิจกรรมนั่งสมาธิ โครงการค่ายพุทธบุตร การสวดมนต์ทุกวันศุกร์ และการสอบสนามหลวง ฯลฯ กิจกรรมดังกล่าวเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดจิตสำนึก และเป็นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในทางอ้อม ที่แสดงถึงความสามัคคี ความเสียสละ การประพฤติตนตามหลักพระพุทธศาสนา

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเยาวชนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ซึ่งอธิบายใน รายละเอียด ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช มี 3 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านเนื้อหาหลักสูตรอบรม การจัดการอบรมคุณธรรม จริยธรรม พระวิทยากรและผู้บริหารดำเนินการวิเคราะห์และวางแผนการจัดการอบรมโดยลักษณะการประชุมเชิงปฏิบัติการ บริหารบุคคลให้เหมาะสมกับแผนการอบรมตามลักษณะของโรงเรียน อบรมให้สอดคล้องกับ สนับสนุน วัสดุ เงิน ตามความสำคัญ การสนับสนุนการอบรมคุณธรรม จริยธรรม 2. ด้านการจัดกิจกรรมการอบรม การจัดกิจกรรมการอบรมคุณธรรม จริยธรรม จัดกิจกรรมการอบรมในรูปแบบใหม่ ผสมผสานระหว่างการบรรยายและการนำสื่อวีดิทัศน์มาใช้กระตุ้นการเรียนรู้ การนำวิธีการเรียนรู้เชิงวิเคราะห์หรือทดลองตามหลักการทางพระพุทธศาสนา โดยใช้หลักไตรสิกขา จัดกิจกรรมฝึกทักษะทางพระพุทธศาสนา เน้นเยาวชนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่พระวิทยากรและผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันสร้างขึ้น รวมถึงจัดกิจกรรมให้ผู้เข้ารับการอบรมได้บรรยายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การคิดวิเคราะห์ทางพระพุทธศาสนา 3. การใช้สื่อการสอนในการอบรม การจัดอบรมคุณธรรม จริยธรรม โดยอาศัยการใช้สื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้ เป็นกลไกหลักในการอบรม ซึ่งพระวิทยากรต้องผลิตสื่อการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสม พร้อมกับฝึกใช้หรือทดลองใช้กับโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อให้สื่อการอบรมมีประสิทธิภาพสูงสุด และจัดการอบรมแบบผสมผสานวิธีโดยนำเยาวชนเข้าไปเรียนรู้ยังแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน วัด เจดีย์ กิจกรรมทางประเพณีพุทธศาสนา เป็นต้น ซึ่งพระวิทยากรสามารถนำมาสนับสนุน การอบรมคุณธรรม จริยธรรม หากแหล่งเรียนรู้ใดมีลักษณะชำรุดทรุดโทรม สามารถนำเยาวชนและประชาชนเข้าปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้

2. กระบวนการพัฒนาเยาวชนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี มี (4M) ดังนี้ 1. การบริหารบุคคล คือ พระทำหน้าที่ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมประจำโรงเรียนเพื่อช่วยในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามจุดประสงค์ของโรงเรียนและเป้าหมายให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม เพิ่มจำนวนพระทำหน้าที่ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้มากขึ้นเพื่อให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน มีรถรับส่งพระทำหน้าที่ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมเพื่ออำนวยความสะดวกในการเพิ่มเวลาเรียนวิชาพระพุทธศาสนาให้กับพระวิทยากรในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าเดิม มีการประชุมร่วมกันระหว่างพระทำหน้าที่ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมและผู้บริหารของโรงเรียนเพื่อให้การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาสอดคล้องและเหมาะสมกับหลักสูตร มีการกำหนดระยะเวลาในการสรรหาบุคลากรด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจนและมีการเปิดโอกาสให้ผู้มีคุณสมบัติได้ทำหน้าที่และมีการกลั่นกรองตรวจสอบคุณสมบัติขั้นต้นการพิจารณาความสามารถในการปฏิบัติงานและการจัดวางตัวบุคคล

ปฏิบัติงานในตำแหน่งต่าง ๆ 2. การบริหารการเงิน คือ การบริหารด้วยความโปร่งใส ประหยัด ใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ตามระเบียบข้อบังคับและมีเนื้อหาหลักสูตรอบรมตามโรงเรียนทั่วประเทศเพื่อวัตถุประสงค์ให้เยาวชนมีคุณธรรมจริยธรรม 3. การบริหารวัสดุอุปกรณ์ คือ การบริหารวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนจัดหาสื่อและวัสดุอุปกรณ์ให้สอดคล้องและครอบคลุมเนื้อหาวิชา มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาสื่อการสอนให้ทันสมัย และเพิ่มเทคนิคการสอนให้สอดคล้องกับวัยและความต้องการของเด็กนักเรียน การบริหารวัสดุอุปกรณ์ ประกอบการเรียนการสอน เช่น โรงเรียน ห้องเรียน ชั้นเรียน ห้องสมุด ห้องประชุม ห้องน้ำ หนังสือเรียน ตำราเรียน สมุด ดินสอ ปากกา กระดาษ กระดานเขียน โต๊ะ เก้าอี้ โปรเจคเตอร์ ช่วยสอน คอมพิวเตอร์ สื่อการสอน ไฟฟ้า น้ำประปา อาหารมีพร้อมสมบูรณ์ และการรักษาความสะอาด 4. การจัดการ คือ การจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานในรอบปีการศึกษาหนึ่ง ๆ จะมีกิจกรรม หลายอย่างที่โรงเรียนจะต้องปฏิบัติการจัดใหม่ปฏิทินปฏิบัติงานเพื่อกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ให้ชัดเจนว่า จะกระทำวันใดเดือนใดและขณะเดียวกันก็จะเป็นเครื่องเตือนความจำของผู้ที่รับผิดชอบให้สามารถ ปฏิบัติงานได้สำเร็จตามกำหนดเวลานอกจากนี้ปฏิทินปฏิบัติงานยังช่วยกระจายกิจกรรมต่าง ๆ ของ โรงเรียนให้สัมพันธ์และเหมาะสมในแต่ละภาคเรียนโดยป้องกันมิให้กระจุกอยู่ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านเนื้อหาหลักสูตรอบรม ควรเป็นภาษาที่ฟังแล้วเข้าใจง่ายสมกับภูมิรู้ของผู้ปฏิบัติธรรม เพราะยังใช้ศัพท์คำสอนที่สูงฟังแล้วเข้าใจยาก ต้องเป็นภาษาชาวบ้าน มีการอุปมาอุปไมยให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบันหรือเรื่องราวในท้องถิ่น จะทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมเข้าใจธรรมง่ายขึ้น และยังเพิ่มสาระธรรมที่ยังนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันของผู้ปฏิบัติและควบคุมอารมณ์ตัวเองได้สาระธรรมที่วิทยากรสอนควรเป็นธรรมปฏิบัติจริงที่เป็นที่เคยปฏิบัติผ่านมาแล้วซึ่งเป็นประสบการณ์จริงเอาไว้มาก่อนถึงทางจิตหรือปัญหาทางธรรมของผู้ปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

2. ด้านการจัดกิจกรรมการอบรม ควรกำหนดกิจกรรมให้ชัดเจน สื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม มีความพร้อม ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาบูรณาการใช้ร่วมกัน มีตารางการอบรมและระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสมกับวัยและระดับความรู้ เพราะผู้ปฏิบัติธรรมมีระดับการรับความรู้ หรือมีปัญหาไม่เท่ากัน ควรให้การเอาใจใส่ตรวจตราแนะนำผู้ปฏิบัติให้ทั่วถึงเป็นการสร้างรูปแบบที่เพิ่มความศรัทธาในการปฏิบัติ

3. ด้านการใช้สื่อการสอนในการอบรม ควรจัดให้มีโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในรูปแบบที่หลากหลายในสถานศึกษาโดยเน้นในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมจริยธรรม เช่น มีจิตถาด ซีดี วีดีโอ แสดงถึงควมมีจริยธรรมที่เป็นตัวอย่างแก่นักเรียนและมีบทลงโทษนักเรียนที่ประพฤติตนไม่ถูกต้องตามหลักคุณธรรมจริยธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). คู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองศีลธรรมระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- เชวง เตชะโกศยะ. (2563). การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่นักศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.jariyatam.com/th/moral-cultivation>
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2544 ข). การพัฒนาจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- พระครูนิวติ์วิริยคุณ (โปธารวิชัย). (2550). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดลำพูน. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- พระครูสมุห์บุญเลิศ ขยวโส (ชัยวงษ์). (2552). สภาพการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระประกาศิต ปญญาธโร (ยามประโคน). (2552). บทบาทของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสะแกขำ ตำบลสะแกขำ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอดิสร ฐานวุฑโฒ (กลุ่มประสิทธิ์). (2552). ศึกษาการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม: ศึกษากรณีค่ายธรรม ทายาทของฝ่ายบริการฝึกอบรม ส่วนธรรมนิเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรัทธกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). แผนพัฒนาศรัทธกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 – 2554. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการ พัฒนาศรัทธกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2550). มาตรฐานตัวบ่งชี้และเกณฑ์ พิจารณาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท จุฑทอง จำกัด.

กระบวนการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา : โรงเรียนอุตรดิตถ์ดรุณี*

THE BEST PRACTICES DEVELOPMENT PROCESS OF SCHOOL INTERNAL QUALITY ASSURANCE: UTTARADIT DARUNI SCHOOL

เกศรินทร์ ลินราช

Kedsarin Linrat

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

Uttaradit Rajabhat University

E-mail: jankedsarin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และออกแบบกระบวนการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ดรุณี จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร นักวิชาการการศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ดรุณี และ อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวมทั้งสิ้น 27 คน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา มีการดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ได้แก่ 1) มีการศึกษาและเตรียมการ 2) มีการวางแผนประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 3) มีการนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาไปใช้ 4) มีการตรวจสอบทบทวนคุณภาพการศึกษา 5) มีการพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานคุณภาพการศึกษา 6) การเตรียมรับการประเมินภายนอก และ 2. การออกแบบกระบวนการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ดรุณี โดยยึดหลักปฏิบัติงานตามกระบวนการ PDCA โดยใช้ UDN MODEL ดำเนินงานใน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การนำองค์กร กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และกลยุทธ์ 2) การวางแผน จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี จัดทำแนวทางการปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 3) การดำเนินงานแผน

* Received May 6, 2022; Revised June 16, 2022; Accepted July 12, 2022

แต่งตั้งคณะทำงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สร้างคู่มือประกอบการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน ประชุมชี้แจงให้กับบุคลากรในโรงเรียน จัดทำข้อมูลพื้นฐานและสารสนเทศของโรงเรียน 4) การติดตามและประเมินผล ผู้บริหารและหัวหน้างาน นิเทศ กำกับติดตามผลการปฏิบัติงาน และ 5) ประเมินผลตามมาตรฐาน พัฒนา และปรับปรุง โดยตรวจสอบ ทบทวน สรุปผลคุณภาพการศึกษา และเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไข

คำสำคัญ: กระบวนการพัฒนา, แนวปฏิบัติที่ดี, ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา, โรงเรียนอุตรดิตถ์

Abstracts

The purpose of this research article was to use qualitative research methods to assess the operational aspects of the school internal educational quality assurance system and to design a process for developing good practice guidelines for it at Uttaradit Daruni School in the province of Uttaradit. Administrators, academicians, teachers at Uttaradit Daruni School in charge of internal educational quality assurance, and lecturers of Uttaradit Rajabhat University were included in the populations. Data were gathered from a total of 27 key informants utilizing structured interview questions and content analysis. The investigation's findings were as follows: 1. The internal educational quality assurance system of the educational institution was put into operation in accordance with its operational guidelines, which were as follows: 1) Conducting research studies and preparation. 2) There was a plan for school internal educational quality assurance. 3) The school internal educational quality assurance plan was implemented. 4) Educational quality review was conducted. 5) Educational quality standards were developed and improved. 6) Preparation for an external assessment., and 2. Using the UDN MODEL to designed the development process for best practices of the school internal educational quality assurance system of Uttaradit Daruni School based on the PDCA implementation principles. It operated in 5 steps: 1) Leading the organization: setting vision, mission, goal, and strategy. 2) Planning: creating school development plan, annual action plan, and operating guideline for school internal quality assurance. 3) Implementation of the plan: appointing a working

group for educational quality assurance, creating a manual for the implementation of school internal educational quality assurance operations, setting an operational calendar, holding meetings to provide clarification for school staff, and preparing basic information and information systems of school. 4) Monitoring and evaluation: the administrator and operating head controlled and monitored operating result. And 5) Standard assessment: developing and improving through assessing and analyzing educational quality, summarizing examining results and reviewing educational quality, and presented to the Board of Education for improving followed recommendation.

Keywords: developing process, the best practice, school internal quality assurance system, Uttaradit Daruni School

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21 การศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถทันการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทย ให้มีทักษะ มีความรู้ความสามารถ มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ ภายใต้แรงกดดันภายนอกประเทศ จากกระแสโลกาภิวัตน์ และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถก้าวข้ามอุปสรรคปัญหาของประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนา พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ และส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)เมื่อให้ความสำคัญการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ จำเป็นต้องให้การศึกษาที่มีคุณภาพ การศึกษาที่มีคุณภาพต้องมีการควบคุมคุณภาพ มีกลไกรักษาคุณภาพและยกระดับมาตรฐานคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะทำให้เกิดความมั่นใจแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และคงไว้ซึ่งมาตรฐาน (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561)

กระทรวงศึกษาธิการ มีการปฏิรูประบบการประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีการปรับปรุงมาตรฐานและประเด็นพิจารณาให้สะท้อนถึงคุณภาพอย่างแท้จริง กำหนดเกณฑ์ และรายการประเมินแบบองค์รวม ซึ่งเป็นการประเมินโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ ลดภาระการจัดทำเอกสารที่ใช้ในการประเมิน ยึดหลักการตัดสินระดับคุณภาพตามหลักการตัดสินโดยอาศัยความเชี่ยวชาญของผู้ประเมิน และใช้การตรวจทานผลการประเมินโดยคณะกรรมการประเมินในระดับเดียวกัน ปรับกระบวนการตัดสินในการประเมินที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาบนพื้นฐานบริบทของสถานศึกษา และประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาในระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ ประกาศ ณ วันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2561 เพื่อเป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน กำกับดูแล และติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา จะเห็นได้ว่าระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นเหมือนแผนที่ในการเดินทางพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญ และใช้เป็นแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563) ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาได้บรรจุไว้ในแผนระยะยาว จากแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ในยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา มีแนวทางการพัฒนา โดยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งมีสาระเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาคือ ปรับปรุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นระบบที่ ไม่ยุ่งยากต่อการปฏิบัติ และไม่เป็นภาระของผู้สอน สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละระดับและเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ตลอดจนส่งเสริมการนำผลการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการวางแผนการปฏิบัติ การตรวจสอบ ติดตามเพื่อการปรับปรุง พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จึงเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในทุกระดับของวงการศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างเป็นระบบ มุ่งไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยภาพรวมคุณภาพการศึกษาของไทยยังไม่มีที่พึงพอใจของสังคม ซึ่งมีสาเหตุหลายประการที่ทำให้การศึกษาไม่ได้มาตรฐาน แต่สาเหตุหนึ่งมาจากการที่ไม่ได้ให้ความสำคัญเรื่องการประเมินและการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ดังนั้นปัญหาดังกล่าวสามารถแก้ปัญหาโดยการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ตามระบบ และขั้นตอนของการประกันคุณภาพการศึกษา และหาแนวทางพัฒนาต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

โรงเรียนอุตรดิตถ์ตรุณี เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ เนื่องจากโรงเรียนอุตรดิตถ์ตรุณีมีบุคลากรเป็นจำนวนมากในการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียนจะแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน โดยครูแต่ละคนจะรับผิดชอบงานหลักเพียงฝ่ายเดียว สภาพดังกล่าวจึงทำให้ครูในโรงเรียนมีทักษะและความสามารถในการด้านที่ตัวเองรับผิดชอบเป็นหลัก ในด้านการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาก็เช่นกัน พบว่ามีครูที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนเท่านั้นที่จะมีความรู้ และเข้าใจเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ส่วนคนอื่น ๆ ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา และเป็นหน้าที่ของครูทุกคนที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (โรงเรียนอุตรดิตถ์ตรุณี, 2563)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ว่ามีเรื่องใดบ้างที่เป็นแนวปฏิบัติที่ทำให้โรงเรียนอุตรดิตถ์ตรุณีประสบความสำเร็จและนำไปสู่ความเป็นเลิศตามเป้าหมายการจัดการเรียนรู้หรือวิธีการปฏิบัติที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และปฏิบัติอย่างต่อเนื่องกระทั่งเกิดผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ ยอมรับ และมีหลักฐานของความสำเร็จปรากฏชัดเจนพิเศษ โดยนำมาเรียบเรียงสรุปวิธีปฏิบัติหรือขั้นตอนการปฏิบัติ และเผยแพร่ให้หน่วยงานภายในหรือภายนอกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ตรุณี
2. เพื่อออกแบบกระบวนการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ตรุณี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ
2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร นักวิชาการการศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ตรุณี และอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ มีรายละเอียดดังนี้
 - 1) ผู้บริหารโรงเรียนอุตรดิตถ์ตรุณี จำนวน 5 คน ได้แก่ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคล จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการ

กลุ่มบริหารทั่วไป จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงบประมาณ จำนวน 1 คน และ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารกิจการนักเรียน จำนวน 1 คน

2) นักวิชาการการศึกษา จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา จำนวน 1 คน ศึกษาวิเคราะห์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จำนวน 1 คน และศึกษานิเทศก์ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุดรดิตถ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จำนวน 1 คน

3) อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ จำนวน 1 คน

4) ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียน อุดรดิตถ์ดรุณี จำนวน 18 คน ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา จำนวน 9 คน ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของ แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 9 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวนทั้งสิ้น 27 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาของโรงเรียนอุดรดิตถ์ดรุณี โดยมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของ เครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา

2) เลือกรูปแบบการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

3) ร่างประเด็นข้อคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์

4) นำร่างประเด็นคำถามไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดย ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และเลือกประเด็นคำถามที่มี $IOC \geq 0.5$ ขึ้นไป

5) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

6) นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 2 ออกแบบกระบวนการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนอุดรดิตถ์ดรุณี โดยมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบ คุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของระบบ ประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2) ออกแบบโมเดลกระบวนการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนอุดรดิตถ์ดรุณี

3) นำร่างโมเดลไปเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

4) ปรับปรุง แกไขโมเดลให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

1) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนอุตรดิตถ์ตรุณี จำนวน 5 คน ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ตรุณี จำนวน 13 คน

2) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำข้อมูลสภาพการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ตรุณี จากระยะที่ 1 และจากการศึกษาการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนที่ได้รับการยอมรับว่ามีแนวปฏิบัติที่ดี โดยร่างเป็นโมเดลของโรงเรียนอุตรดิตถ์ตรุณี เพื่อทำการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งกระบวนการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ตรุณี โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ตรุณี จำนวน 5 คน นักวิชาการการศึกษา จำนวน 3 คน และอาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 1 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในส่วนที่มีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการประมวลผลข้อมูลที่เก็บมาได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วรายงานผลตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้

ผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ตรุณี ปรากฏผลดังรายละเอียด ดังนี้

1.1 การศึกษาและเตรียมการ

1) มีการแต่งตั้งคณะทำงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยมีการแต่งตั้งเป็นลายลักษณ์อักษร วิธีดำเนินการ กลุ่มบริหารและกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มส่งรายชื่อครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาให้แก่กลุ่มบริหารวิชาการ เพื่อรวบรวมและจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ตรุณีอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีทั้งหมด 3 ทีมประกอบด้วย

(1) ทีมนำ คือ ฝ่ายอำนวยการ ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ตรุณีทั้ง 5 ท่าน

(2) ทีมประสาน ประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และหัวหน้ากลุ่มงานทั้ง 5 กลุ่มงาน

(3) ทีมทำ ประกอบด้วย คณะกรรมการงานประกันคุณภาพการศึกษาของกลุ่มงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้และของโรงเรียน

2) คณะทำงานได้รับการพัฒนาให้มีความรู้เกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ วิธีดำเนินการ คณะทำงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้เกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ โดยจะได้รับการพัฒนาจากการประชุม นิเทศ ติดตาม และจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะมีทั้งรูปแบบที่ระบุบุคคลที่จะต้องเข้าร่วมอบรม และรูปแบบเข้าร่วมอบรมคณะกรรมการงานประกันคุณภาพการศึกษาทั้งหมด

3) คณะทำงานสร้างคู่มือ และเครื่องมือเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา วิธีดำเนินการ คณะทำงานประกันคุณภาพการศึกษาจะมีคู่มือที่เป็นมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ดรุณีโดยเฉพาะ โดยทางคณะทำงานประกันคุณภาพการศึกษาสร้างขึ้นตามมาตรฐาน 3 มาตรฐาน แยกตามประเด็นพิเคราะห์ย่อย เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการต่าง ๆ ว่าบรรลุค่าเป้าหมายหรือไม่ ซึ่งการดำเนินงานจะอ้างอิงจากคู่มือของกระทรวงที่กำหนดให้ โดยได้นำมาปรับสร้างเป็นคู่มือของโรงเรียน โดยการจัดทำคู่มือนี้จะต้องมีการประชุมกับกลุ่มบริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และหัวหน้ากลุ่มงานต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งคู่มือนี้

1.2 การวางแผนประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1) มีการจัดทำข้อมูลพื้นฐานและสารสนเทศของโรงเรียน วิธีดำเนินการ จัดทำข้อมูลพื้นฐานและสารสนเทศของโรงเรียนเป็นประจำทุกปี ซึ่งจะเป็นหน้าที่รับผิดชอบของฝ่ายสารสนเทศของโรงเรียน โดยฝ่ายสารสนเทศของโรงเรียนจะนำข้อมูลจากฝ่ายสารสนเทศของกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกลุ่มงานต่าง ๆ มารวบรวมและจัดทำเป็นสารสนเทศของโรงเรียน

2) การจัดทำมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา วิธีดำเนินการ จัดทำมาตรฐานคุณภาพการศึกษาเป็นประจำทุกปีการศึกษา โดยจะดำเนินการตอนต้นของภาคเรียนที่ 1 เมื่อสิ้นปีการศึกษาก็จะมีการดำเนินการทำเล่ม SAR ซึ่งก็คือผลการดำเนินงานของปีการศึกษานั้น ๆ และนำผลที่ได้ไปสร้างมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในปีการศึกษาถัดไป มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

- (1) ประชุม วางแผน วิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศ
- (2) ร่างมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- (3) ประชุมพิจารณาโดยคณะกรรมการบริหารโรงเรียน
- (4) เสนอคณะกรรมการสถานศึกษาให้ความเห็นชอบ
- (5) ประกาศมาตรฐาน

3) การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี วิธีดำเนินการ ผู้รับผิดชอบงานแผนงานของโรงเรียน จะมีการประชุมชี้แจงการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้กับผู้ที่รับผิดชอบได้ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการของแต่ละกลุ่มบริหาร และกลุ่มสาระการเรียนรู้จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาหลอมรวมเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนอีกครั้ง แต่การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีจะต้องรองรับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของงานประกันคุณภาพการศึกษาให้ครบทั้ง 3 มาตรฐาน

4) การจัดทำแนวทางการปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา วิธีดำเนินการ มีการจัดทำแนวทางการปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยจัดทำเป็นคู่มือให้กับคุณครูที่รับผิดชอบในแต่ละมาตรฐาน

1.3 การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาไปใช้

1) ดำเนินการทบทวน และทำความเข้าใจแผนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา วิธีดำเนินการ มีการดำเนินการทบทวนและทำความเข้าใจแผนการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ต้นปีการศึกษา คณะกรรมการงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนจะมีการประชุมกับฝ่ายบริหาร หัวหน้ากลุ่มงาน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อนำจุดเด่น จุดด้อยของปีการศึกษาที่ผ่านมา มาวางแผนการส่งเสริม พัฒนา และกำหนดค่าเป้าหมายของแต่ละมาตรฐาน

2) ประชุมเพื่อชี้แจงให้กับบุคลากรดำเนินงานตามแผนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา วิธีดำเนินการ คณะกรรมการงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน จะแจ้งค่าเป้าหมายของแต่ละมาตรฐานการศึกษาเพื่อให้ครูทั้งโรงเรียนดำเนินการไปตามเป้าหมายพร้อมกัน โดยจะแจ้งในการประชุมใหญ่ของโรงเรียนและการชี้แจงย่อย ๆ กับผู้รับผิดชอบงานการประกันคุณภาพการศึกษาของกลุ่มงาน และของกลุ่มสาระการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง

3) กำหนดนโยบายการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา วิธีดำเนินการ คณะกรรมการบริหารโรงเรียนเป็นผู้กำหนดนโยบายการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยนโยบายจะเป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปีและดำเนินงานต่าง ๆ ตามกลยุทธ์ของโรงเรียน

4) กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน วิธีดำเนินการ กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานเป็นปีการศึกษาจะดำเนินการพร้อม ๆ กับการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และแจ้งให้คณะครูที่ทำงานเกี่ยวข้องกับงานประกันคุณภาพการศึกษาทุกคน มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

- (1) ประชุม วางแผนกำหนดการร่วมกับคณะทำงานประกันคุณภาพการศึกษา
- (2) เสนอปฏิทินการปฏิบัติงานกับผู้บริหาร
- (3) ประกาศปฏิทิน

5) นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา วิธีดำเนินการ มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน การประกันคุณภาพการศึกษา โดยจะเป็นการนิเทศ กำกับ ติดตาม จากฝ่ายบริหารของโรงเรียน อุดรดิตถ์ดรุณี ศึกษาานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุดรดิตถ์ และจากคณะกรรมการสถานศึกษา

1.4 การตรวจสอบทบทวนคุณภาพการศึกษา (การประเมินคุณภาพภายใน)

1) แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา วิธีดำเนินการ งาน การประกันคุณภาพการศึกษาได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบทบทวนคุณภาพการศึกษา เป็นประจำทุกปี โดยดำเนินการ ดังนี้

- (1) ประชุมคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการ
- (2) เสนอชื่อคณะกรรมการที่มีความเหมาะสม
- (3) ดำเนินการแต่งตั้งโดยออกเป็นคำสั่งโรงเรียน

2) กำหนดแนวปฏิบัติในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา วิธีดำเนินการ มีการกำหนดแนวปฏิบัติในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาโดยกำหนดว่าคนที่มา ตรวจสอบเป็นใครบ้าง มีวิธีดำเนินการตรวจสอบอย่างไร และกำหนดแนวทางในการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ถือปฏิบัติร่วมกันทุกมาตรฐาน โดย จะต้องเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องงานประกันคุณภาพการศึกษาและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของ โรงเรียน

3) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ประกอบการประเมินคุณภาพ ภายในวิธีดำเนินการ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ประกอบการประเมิน คุณภาพภายในทุกมาตรฐาน สืบเนื่องมาจากการแต่งตั้งคณะกรรมการทำงานเป็นมาตรฐาน และจะมีการมอบหมายแฟ้มของแต่ละมาตรฐานเพื่อให้คณะกรรมการของแต่ละมาตรฐานไป เก็บรวบรวมข้อมูลของแต่ละมาตรฐานใส่แฟ้มของตนเองโดยเก็บในรูปแบบของเอกสารและ ไฟล์ข้อมูล

4) สรุปผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา วิธีดำเนินการ หลังจากการ ประเมินคุณภาพการศึกษา หรือการทำ SAR เรียบร้อยแล้วจะมีการส่งข้อมูลให้กับ คณะกรรมการในโรงเรียนที่ได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่สรุปผลการตรวจสอบและทบทวน คุณภาพการศึกษา และฝ่ายบริหาร

5) นำเสนอผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาต่อคณะกรรมการ สถานศึกษา วิธีดำเนินการ คณะทำงานได้จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษา มีการนำเสนอผล การตรวจสอบให้กับผู้บริหารได้พิจารณา และเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาได้รับทราบ และเห็นชอบเพื่อรับรองผลการประเมินปีละ 1 ครั้ง

6) นำเสนอรายงานผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ต่อหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิธีดำเนินการ นำเสนอรายงานผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ต่อหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำเป็นประจำทุกปี โดยส่งรายงานในช่วงเดือนพฤษภาคมของทุกปี

1.5 การพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

1) คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนา และปรับปรุงมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา วิธีดำเนินการ คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนา และปรับปรุงมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีส่วนร่วมในการประชุม วิเคราะห์ข้อมูล วางแผนดำเนินการ และตั้งค่าเป้าหมายในปีถัดไป

2) การพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานการปฏิบัติงานของแต่ละฝ่ายงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้และบุคคล วิธีดำเนินการ ในแต่ละมาตรฐานจะมีข้อมูลทั้งของฝ่ายงานและของกลุ่มสาระการเรียนรู้ หลังจากได้รับผลรายงานมาจากฝ่ายงานและกลุ่มสาระการเรียนรู้แล้ว ทางฝ่ายบริหารจะแจ้งให้ทราบว่าผลที่ส่งมาจากฝ่ายงานและกลุ่มสาระการเรียนรู้บรรลุค่าเป้าหมายหรือไม่ ถ้าบรรลุค่าเป้าหมายให้พัฒนายิ่ง ๆ ขึ้นไป แต่ถ้าไม่บรรลุค่าเป้าหมายก็ต้องดำเนินการปรับปรุงและเขียนแผนปฏิบัติการเพื่อให้บรรลุค่าเป้าหมายให้ได้

1.6 การเตรียมรับการประเมินภายนอก

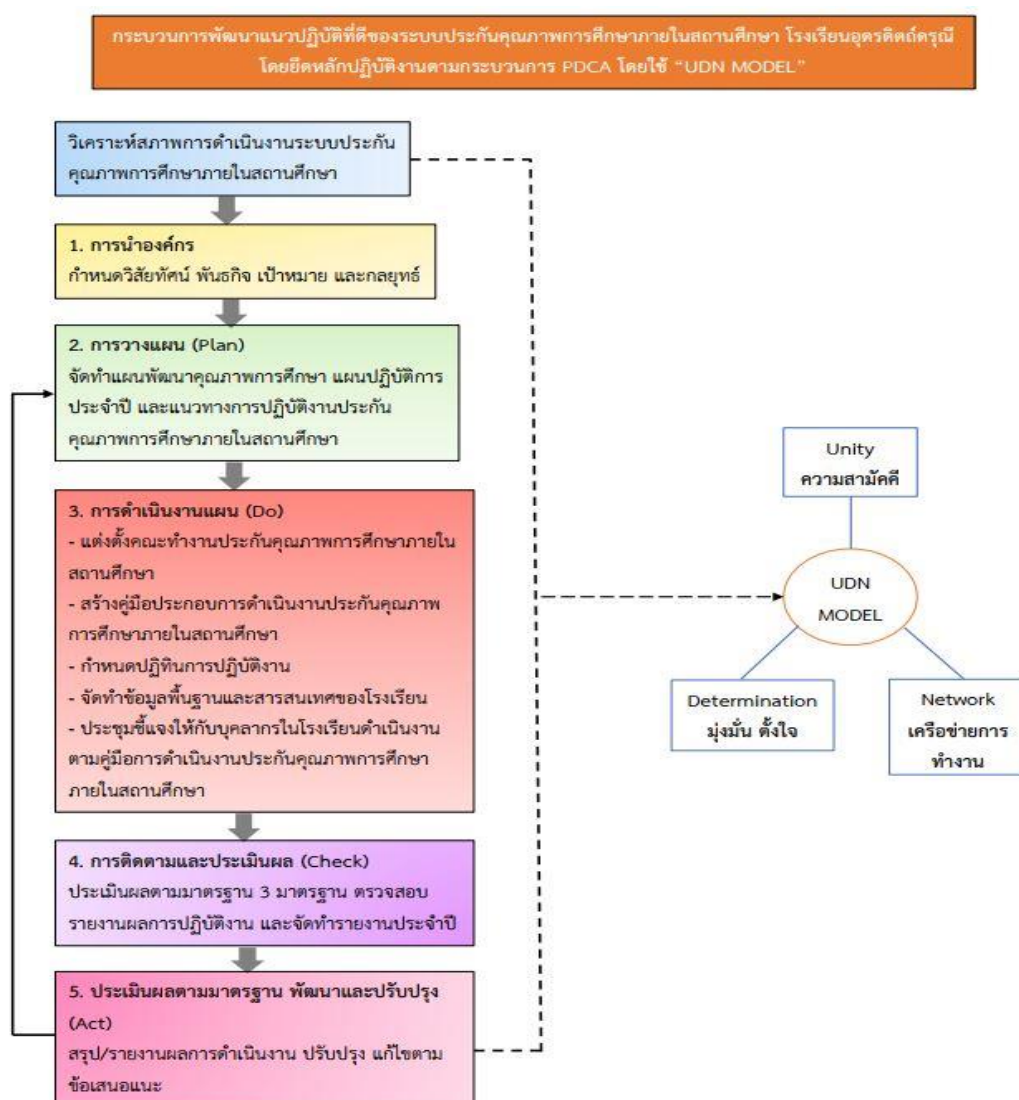
1) การให้ความรู้ ความเข้าใจ แก่บุคลากรเพื่อเตรียมรับการประเมินภายนอกจาก สมศ. วิธีดำเนินการ คณะทำงานประกันคุณภาพการศึกษาจะให้ความรู้ ความเข้าใจแก่คณะครูว่าควรจะทำอย่างไรในแต่ละภาคเรียน เผยแพร่แนวปฏิบัติในการประเมินภายนอกจาก สมศ. ให้บุคลากรในโรงเรียนทุกคนได้รับทราบทุกช่องทาง เช่น ไลน์ข่าวสารของโรงเรียน การประชุมใหญ่ประจำเดือน และแจ้งโดยตรงกับผู้รับผิดชอบในแต่ละมาตรฐาน

2) แต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบในแต่ละมาตรฐาน เพื่อเตรียมรับการประเมินภายนอกจาก สมศ. วิธีดำเนินการ มีการแต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบในแต่ละมาตรฐานโดยออกเป็นคำสั่งโรงเรียน และกำหนดช่วงเวลาดำเนินงานจัดส่งข้อมูลที่ชัดเจน เพื่อเตรียมรับการประเมินภายนอกจาก สมศ.

3) การเตรียมเอกสาร สื่อ อุปกรณ์ หลักฐาน ร่องรอยการปฏิบัติงาน และผลการปฏิบัติงาน ในการรับการประเมินภายนอกจาก สมศ. วิธีดำเนินการ คณะกรรมการงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบในแต่ละมาตรฐาน แต่ละตัวบ่งชี้ เพื่อดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ร่องรอยการปฏิบัติงาน และผลการปฏิบัติงาน มีการเตรียมแฟ้มของแต่ละมาตรฐาน เตรียมโครงการและแผนปฏิบัติการต่าง ๆ และมีโครงการประกันคุณภาพการศึกษารองรับการประเมินในทุกปีการศึกษา ให้คณะกรรมการที่รับผิดชอบในแต่ละมาตรฐานเตรียมหลักฐาน ร่องรอย ทุกปีการศึกษา

2. การออกแบบกระบวนการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ ปรากฏผลการศึกษา ทำให้ได้แนวคิด สภาพการดำเนินงาน ปัญหา และนำกรอบแนวคิดมาเป็นแนวทางในการจัดทำกระบวนการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ โดยยึดหลักปฏิบัติงานตามกระบวนการ PDCA โดยใช้ “UDN MODEL” ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ โดยยึดหลักปฏิบัติงานตามกระบวนการ PDCA โดยใช้ “UDN MODEL”

จากภาพที่ 1 กระบวนการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ดรุณี โดยยึดหลักปฏิบัติงานตามกระบวนการ PDCA โดยใช้ “UDN MODEL” มีองค์ประกอบและรายละเอียด ดังนี้

“UDN MODEL”

Unity – ความสามัคคี

Determination – มุ่งมั่น ตั้งใจ

Network – เครือข่ายการทำงาน

2.1 การนำองค์กร

1) กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และกลยุทธ์อย่างชัดเจนจากการวิเคราะห์บริบทและสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

2.2 การวางแผน (Plan)

1) จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2) จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

3) จัดทำแนวทางการปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ผู้รับผิดชอบงานแผนงานของโรงเรียน จะมีการประชุมชี้แจงการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้กับผู้ที่รับผิดชอบในแต่ละกลุ่มบริหารและกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาหลอมรวมเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนอีกครั้ง ซึ่งการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีจะต้องรองรับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของงานประกันคุณภาพการศึกษาให้ครบทั้ง 3 มาตรฐาน

2.3 การดำเนินงานแผน (Do)

1) แต่งตั้งคณะทำงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2) สร้างคู่มือประกอบการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

3) กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน

4) จัดทำข้อมูลพื้นฐานและสารสนเทศของโรงเรียน

5) ประชุมชี้แจงให้กับบุคลากรในโรงเรียนดำเนินงานตามคู่มือการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

6) มีการแต่งตั้งคณะทำงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยมีการแต่งตั้งเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีทั้งหมด 3 ทีม ประกอบด้วย

(1) ทีมนำ คือ ฝ่ายอำนวยการ ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ดรุณีทั้ง 5 ท่าน

(2) ทีมประสาน ประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และ หัวหน้ากลุ่มงานทั้ง 5 กลุ่มงาน

(3) ทีมทำ ประกอบด้วย คณะกรรมการงานประกันคุณภาพ การศึกษาของกลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มงาน และของโรงเรียน

2.4 การติดตามและประเมินผล (Check)

1) ผู้บริหารและหัวหน้างาน นิเทศ กำกับ ติดตามผลการปฏิบัติงาน
2) ตรวจสอบรายงานผลการปฏิบัติงานของแต่ละกลุ่มงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

3) คณะทำงานประกันของโรงเรียนรวบรวมข้อมูลจัดทำรายงานประจำปี

4) มอบหมายแฟ้มของแต่ละมาตรฐานเพื่อให้คณะกรรมการของแต่ละ มาตรฐานไปเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละมาตรฐานใส่แฟ้มของตนเองโดยเก็บในรูปแบบของ เอกสารและไฟล์ข้อมูล

5) นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพ การศึกษา โดยการนิเทศ กำกับ ติดตาม จากฝ่ายบริหารของโรงเรียนอุดรดิตถ์ ศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ และจาก คณะกรรมการสถานศึกษา

2.5 ประเมินผลตามมาตรฐาน พัฒนา และปรับปรุง (Act)

1) ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
2) สรุปผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา และเสนอต่อ คณะกรรมการสถานศึกษา
3) แก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ
4) แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบทบทวนคุณภาพการศึกษาเป็นประจำทุกปี โดยดำเนินการ ดังนี้

(1) ประชุมคณะผู้บริหาร คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและ วิชาการ

(2) เสนอชื่อคณะกรรมการที่มีความเหมาะสม

(3) ดำเนินการแต่งตั้งโดยออกเป็นคำสั่งโรงเรียน

5) กำหนดแนวปฏิบัติในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาโดย กำหนด

(1) คณะกรรมการผู้ตรวจสอบจะต้องเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องงาน ประกันคุณภาพการศึกษา และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโรงเรียน

(2) มีวิธีดำเนินการตรวจสอบอย่าง

(3) แนวทางในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันถือปฏิบัติร่วมกันทุกมาตรฐาน

6) จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษา นำเสนอผลการตรวจสอบให้กับผู้บริหารได้พิจารณา และเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาได้รับทราบและเห็นชอบเพื่อรับรองผลการประเมินปีละ 1 ครั้ง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. จากการศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสภาพการดำเนินงานและความคิดเห็น เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โรงเรียนอุตรดิตถ์ตฤณี จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และคณะครูที่เกี่ยวข้อง พบว่า โรงเรียนอุตรดิตถ์ตฤณี มีการดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา แต่ยังมีปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการงานดังกล่าว สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (วันทนา เนื่อน้อย, 2560) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 1 พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 1 ได้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาขาดความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศไม่เป็นระบบ ตลอดจนขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วาณิช ลิทา, 2560) ได้ศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีปัญหาสำคัญดังนี้ ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผน ไม่สามารถดำเนินการได้ตามปฏิทินการปฏิบัติงาน ขาดระบบและความไม่จริงจังของคณะกรรมการประกันคุณภาพ ขาดงบประมาณและความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน

2. จากการศึกษาเพื่อออกแบบหากระบวนการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ตฤณี ทำให้ได้กรอบแนวคิดเพื่อออกแบบกระบวนการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โรงเรียนอุตรดิตถ์ตฤณี โดยยึดหลักปฏิบัติงานตามกระบวนการ PDCA โดยใช้ “UDN MODEL” ประกอบไปด้วย Unity – ความสามัคคี, Determination – มุ่งมั่น ตั้งใจ, Network – เครือข่ายการทำงาน มีวิธีการดำเนินการ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การนำองค์กร 2) การ

วางแผน 3) การดำเนินงานแผน 4) การติดตามและประเมินผล และ 5) ประเมินผลตามมาตรฐาน พัฒนา และปรับปรุง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (เปี่ยมนันต์ บุญธิมา, 2561) ได้ศึกษารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนวัดห้วยม้าโก้ง ในรูป Model มีชื่อว่า 6 5 2 Model พบว่า รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนวัดห้วยม้าโก้ง ในรูป Model มีชื่อว่า 6 5 2 Model ประกอบไปด้วยการดำเนินการระดับโรงเรียน 6 ขั้นตอน คือ 1) สำรวจผลการดำเนินงาน 2) ประสานเตรียมการ 3) วางแผนและดำเนินงาน 4) ติดตามตรวจสอบเพื่อพัฒนา 5) สะท้อนคุณภาพเพื่อปรับปรุง และ 6) ประเมินตนเองและประเมินรูปแบบ ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีความใกล้เคียงกับกระบวนการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของ (คณะกรรมการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนอุตรดิตถ์ตรุณี, 2565) ซึ่งได้ออกแบบวิธีการดำเนินงานไว้ 5 ขั้นตอน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (सानนท์ สุขจรูญ, 2564) ที่ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในตามกฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 พบว่าการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ประกอบด้วยกิจกรรมดำเนินงานจำนวน 19 รายการ ซึ่งแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ 1) การกำหนดมาตรฐาน 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) การดำเนินการตามแผนที่กำหนด 4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5) ด้านการรายงานผล อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ณัฐชา จิวประเสริฐ, 2563) ที่ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ตามวงจรคุณภาพ PDCA ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าแนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในตามวงจรคุณภาพ PDCA ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพ 4) การประเมินคุณภาพการศึกษา 5) การประเมินคุณภาพการศึกษา และงานวิจัยของ (ภักวิภา ลูกเงาะ, 2562) ที่ได้ศึกษาสภาพและแนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ผลการวิจัยสรุปได้ว่าแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 เป็นดังนี้ สถานศึกษาควรจัดโครงสร้างหรือระบบการบริหารงานของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสร้างความตระหนักแก่ผู้รับผิดชอบงาน โดยแต่งตั้งคณะกรรมการ กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน วิเคราะห์จุดเด่น

จุดด้อยของการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อนำมาเป็นข้อมูลสารสนเทศในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปีต่อไป นำผลการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบด้วยวิธีการที่หลากหลาย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ 6 ขั้นตอน คือ การศึกษาและเตรียมการ การวางแผนประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาไปใช้ การตรวจสอบทบทวนคุณภาพการศึกษา (การประเมินคุณภาพภายใน) การพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานคุณภาพการศึกษา และการเตรียมรับการประเมินภายนอก การออกแบบกระบวนการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์ สรุปได้ดังนี้ ยึดหลักปฏิบัติงานตามกระบวนการ PDCA โดยใช้ UDN MODEL ประกอบไปด้วย Unity – ความสามัคคี, Determination – มุ่งมั่น ตั้งใจ, Network – เครือข่ายการทำงาน มีวิธีการดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ การนำองค์กร การวางแผน การดำเนินงานแผน การติดตามและประเมินผล และประเมินผลตามมาตรฐาน พัฒนา และปรับปรุง ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้โรงเรียนที่มีขนาดใกล้เคียงกับโรงเรียนอุตรดิตถ์ ควรนำการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนอุตรดิตถ์ UDN MODEL ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการตาม UDN MODEL จะได้ผลการดำเนินการตามการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สามารถนำไปใช้ประกอบการประเมินคุณภาพภายในของ สมศ.ได้ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการประยุกต์ใช้กระบวนการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยยึดหลักปฏิบัติงานตามกระบวนการ PDCA โดยใช้ UDN MODEL ในโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนอุตรดิตถ์.
(3-5 กุมภาพันธ์ 2565). สภาพการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
สถานศึกษาของโรงเรียนอุตรดิตถ์. (นางสาวเกศรินทร์ ลินราช, ผู้สัมภาษณ์)

- ณัฐชา จิวประเสริฐ. (2563). แนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ตามวงจรคุณภาพPDCA ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ปิยานันต์ บุญธิมา. (2561). รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนวัดห้วยม้าโก้ง ในรูป Model มีชื่อว่า 6 5 2 Model. เรียกใช้เมื่อ 23 พฤศจิกายน 2564 จาก http://www.ska2.go.th/reis/data/research/25611231_112314_2243.pdf
- ภักติวิภา ลูกเงาะ. (2562). สภาพและแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- โรงเรียนอุตรดิตถ์ดรุณี. (2563). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาโรงเรียนอุตรดิตถ์ดรุณี. เรียกใช้เมื่อ 23 พฤศจิกายน 2564 จาก <http://www.un.ac.th/wordpress/>
- วันทนา เนื่อน้อย. (2560). การดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- วาณิช ลิทา. (2560). สภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. . วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 17(1), 97-103.
- सानนท์ สุขจรูญ. (2564). ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในตามกฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. . วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า, 8(1), 66-73.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท 프리ทวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2561). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัยระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2563). แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษาพ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรตดิ้ง.

การพัฒนาอินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุ*

DEVELOPMENT OF AUGMENTED REALITY INFOGRAPHIC TO ENHANCE LIFE QUALITY OF AGING

ธนรัตน์ ธนาภิจเจริญสุข

Thanarat Thanakijcharoensuk

ยงยุทธ ศรีแสงอ่อน

Yongyuth Srisangoon

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Rajamangala University of Technology Thanyaburi

E-mail: drthanarat2016@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ 2. เพื่อพัฒนาอินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และ 3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปจำนวนทั้งสิ้น 3,879 คน ที่อาศัยอยู่ในอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ซึ่งประกอบด้วย 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลบึงยี่โถ ตำบลรังสิต ตำบลลำผักกูด ตำบลบึงสนั่น ตำบลบึงน้ำรักษ์ และ ตำบลประชาธิปไตย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุ จำนวน 360 คน (ใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน) โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ อินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ แบบประเมินสื่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อและด้านเนื้อหา แบบสัมภาษณ์ความต้องการของผู้สูงอายุ และ แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้สูงอายุ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ 1. ความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ การมีสุขภาพที่ดี มีร่างกายแข็งแรง มีความสัมพันธ์ทางสังคม มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ตามลำดับ 2. อินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่พัฒนาขึ้น มีระดับคุณภาพด้านเนื้อหาอยู่ในระดับดี และ

* Received November 7, 2021; Revised April 11, 2022; Accepted June 20, 2022

คุณภาพด้านสื่อ อยู่ในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.11 และ 4.21 ตามลำดับ) 3. ความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.12)

คำสำคัญ : อินโฟกราฟิก, ความจริงเสริม, คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ

Abstract

The proposes of this research were 1) to study the needs of the elderly towards guidelines for promoting good quality of life for the aging 2) to develop augmented reality infographics that promote the quality of life of the aging and 3) to study the satisfaction of the aging with the augmented reality infographic promoting the quality of life of the aging. The population was 3,879 elderly age 60 years and over in Thanyaburi District Pathum Thani Province consists of 6 sub-districts: Bueng Yitho, Rangsit, Lam Phak Kut, Bueng Sanan, Bueng Nam Rak, and Prachathipat. The sample group was 360 aging (Krejcie & Morgan table) were chosen by purposive selection. Research tools were composed of augmented reality infographic to enhance life quality of aging, media and content evaluation form, need of aging interview form and satisfaction questionnaire. The analysis of the data was to find mean and standard deviation. The results of the research were as follows: 1. Needs of the aging towards guidelines for promoting good quality of life for the aging were good healthy, strength of body, social relationship, good environment, respectively. 2. An augmented reality infographic that promotes the wellbeing of the aging. was at a good level of content quality and excellent level of media quality (mean = 4.11, 4.21 respectively) 3. The satisfaction of the elderly with the augmented reality infographic that promotes the quality of life of the elderly was at a high level.

Keywords: infographic, augmented reality, quality of life, aging

บทนำ

ประเทศไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยมีประชากรที่อายุตั้งแต่ 60 ขึ้นไปประมาณ 11,627,130 คน คิดเป็นร้อยละ 17.57 ของประชากรทั้งหมด กระทรวงสาธารณสุข ระบุว่า พ.ศ.2563 ประเทศไทยมีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวนมากกว่า 12 ล้านคน หรือราว 18% ของจำนวนประชากรทั้งหมด และจะเพิ่มเป็น 20% ในปี พ.ศ.2564 ซึ่งให้เห็นว่าประเทศ

ไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว และกำลังจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แบบในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) สำนักงานสถิติแห่งชาติ คาดการณ์ว่า ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวในปี พ.ศ.2565 และในปี พ.ศ. 2573 จะมีสัดส่วนประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 26.9 ของประชากรทั้งประเทศ สถานการณ์นี้เป็นผลมาจากการลดภาวะเจริญพันธุ์อย่างรวดเร็ว และการลดลงอย่างต่อเนื่องของระดับการตายของประชากร ทำให้จำนวนและสัดส่วนประชากรสูงอายุของไทย เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และกำลังเผชิญกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ หรือ ภาวะประชากรสูงวัย (Old Population) จึงมีความจำเป็นต้องวางแผนบริหารจัดการให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ตลอดจนพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 (กรมสุขภาพจิต, 2563) ดังนั้นการให้ความสำคัญกับการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่จึงเป็นส่วนสำคัญ ซึ่งหลักการการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีบทบาทอย่างยิ่งในการกระตุ้นเพื่อพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีอาชีพ มีรายได้ และสามารถดูแลตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) โดยการนำเอาเทคโนโลยีต่าง ๆ มาช่วยในการส่งเสริม ให้ความรู้ผ่านสื่อแก่ผู้สูงอายุ ได้แก่ เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมหรือความจริงเสริม (Augmented Reality Technology) ความเป็นจริงเสริมหรือความจริงเสริม เป็นเทคโนโลยีที่ผสมผสานระหว่างความเป็นจริง และโลกเสมือนที่สร้างขึ้นมาผสานเข้าด้วยกันผ่านซอฟต์แวร์และอุปกรณ์เชื่อมต่อต่าง ๆ ซึ่งถือว่าการสร้างข้อมูลอีกข้อมูลหนึ่งที่เป็นส่วนประกอบบนโลกเสมือน (virtual world) เช่น ภาพกราฟิก วิดีโอ รูปทรงสามมิติ และข้อความ ตัวอักษร ให้ผนวกซ้อนทับกับภาพในโลกจริงที่ปรากฏบนกล้อง เทคโนโลยี AR แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แบบที่ใช้ภาพสัญลักษณ์และแบบที่ใช้ระบบพิกัดในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างข้อมูลบนโลกเสมือนจริง ซึ่งในทางเทคนิคแล้วภาพสัญลักษณ์ที่ใช้ จะนิยมเรียกว่า “Marker” หรืออาจจะเรียกว่า AR Code ก็ได้ โดยใช้กล้องเว็บแคมในการรับภาพ เมื่อซอฟต์แวร์ที่เราใช้งานอยู่ประมวลผลรูปภาพเจอสัญลักษณ์ที่กำหนดไว้ก็จะแสดงข้อมูลภาพสามมิติที่ถูกระบุไว้ในโปรแกรมให้เห็น เราสามารถที่จะหมุนดูภาพที่ปรากฏได้ทุกทิศทางหรือเรียกว่าหมุนได้ 360 องศา ในปัจจุบันเทคโนโลยีความจริงเสริม เป็นเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่สามารถทำงาน และสร้างประโยชน์ให้กับโครงการด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น ใช้เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งตีพิมพ์ประเภทหนังสือ แผ่นพับ วารสาร ใช้เป็นส่วนหนึ่งของเกมส์คอมพิวเตอร์ ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการโฆษณา ประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดความสนใจ

และสร้างความประทับใจให้กับผู้พบเห็นใช้เป็นส่วนหนึ่งของการสาธิตสภาพและรูปแบบของอาคาร สถานที่ต่าง ๆ ในรูปแบบของอินโฟกราฟิก (infographic)

อินโฟกราฟิก เป็นหนึ่งในนวัตกรรมที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถช่วยทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย เป็นการนำข้อมูลหรือความรู้มาสรุปเป็นสารสนเทศในลักษณะของข้อมูล และกราฟิกที่เป็นลายเส้น สัญลักษณ์ กราฟ แผนภูมิ ไดอะแกรม แผนที่ ฯลฯ ที่ออกแบบเป็นภาพนิ่ง หรือภาพเคลื่อนไหว ดูแล้วเข้าใจง่ายในเวลารวดเร็วและชัดเจน สามารถสื่อให้ผู้ชมได้เข้าใจความหมายของข้อมูลทั้งหมด ดังนั้นอินโฟกราฟิกจึงสามารถสร้างประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีโดยอ้างอิงจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์รับรู้ข้อมูลจาก 5 แหล่ง (เห็น สัมผัส ได้ยิน กลิ่น รส) งานวิจัยพบว่าการมองเห็นสำคัญกว่าแหล่งอื่น ๆ ทั้งหมด ร้อยละ 50 ของสมองมนุษย์ ถูกใช้เพื่อการทำงานด้านการมองเห็นจนสมองสามารถย่อยข้อมูลผ่านสิ่งที่ได้รับ ทั้งหมดในทันที แต่สำหรับข้อความนั้นสมองย่อยในลักษณะเป็นเส้นตรง กล่าวคือ เริ่มจากต้นไปท้ายโดยเรียงกันไปตามลำดับ ซึ่งทั้งหมดนี้หมายความว่า มนุษย์ใช้เวลามากกว่าในการรับทราบข้อมูลจากข้อความ ยิ่งไปกว่านั้น จากงานวิจัยของพิชญ์นันท์ รักษาวงศ์ พบว่า ร้อยละ 65 ของจำนวนประชากรโดยทั่วไปเป็นผู้เรียนรู้จาก การมอง (visual learners) เมื่อเปรียบเทียบกับการเรียนรู้จากการได้ยิน การอ่าน เขียนและเรียนรู้จากประสบการณ์ (พิชญ์นันท์ รักษาวงศ์, 2562) ดังนั้น อินโฟกราฟิก จึงสามารถเข้าถึงผู้คนส่วนใหญ่ และสามารถย่อยข้อมูลได้รวดเร็วกว่า ง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้อ่านทุกกลุ่ม ทั้งนักเรียน ครูและ บุคลากรต่าง ๆ ด้านการศึกษา ผู้ใช้สามารถจดจำเนื้อหาซับซ้อนได้ง่ายขึ้นเป็นประโยชน์ในการทำซ้ำหรือเผยแพร่ข้อมูล ประหยัดเวลาของผู้อ่าน เพราะความอ่านง่ายทำให้สามารถศึกษาข้อมูลยาก ๆ ได้เร็ว ดึงดูดความสนใจได้ง่าย เพราะอินโฟกราฟิก ประกอบด้วยสีสันและลวดลายที่น่าสนใจ

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยประกอบกับยุทธศาสตร์ Thailand 4.0 ที่กำลังนำประเทศเข้าสู่ความเข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุผ่านเทคโนโลยีอินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตด้วยตนเองได้ ไม่เป็นภาระต่อสังคม ให้ความพอเพียง พอประมาณ และมีภูมิคุ้มกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ
2. เพื่อพัฒนาอินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุในอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไปจำนวนทั้งสิ้น 3,879 คน (ข้อมูลสำรวจ ณ ปีพ.ศ. 2563) ที่อาศัยอยู่ในอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 6 ตำบล คือ บึงยี่โถ รังสิต ลำผักกูด บึงสนั่น บึงนาร์ักษ์ และ ประชาธิปัตย์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุ ได้แก่ ผู้สูงอายุในอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไปจำนวน 360 คน (ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan) โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตำบลละ 60 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ความต้องการของผู้สูงอายุเป็นแบบปลายเปิด ที่ผ่านการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1 โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญคือเป็นผู้เชี่ยวชาญสาขาวัดและประเมินผล หรือทางด้านจิตวิทยาหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ลงพื้นที่ตามที่กำหนดเพื่อสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. การพัฒนาอินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพของสื่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ จำนวน 3 ท่านและผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน รวม 6 ท่าน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สื่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและแบบประเมินสื่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อและด้านเนื้อหาเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผ่านการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยมีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 โดยเกณฑ์การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญสื่อและเนื้อหาคือผู้เชี่ยวชาญสาขาเทคโนโลยีทางการศึกษาและสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง

โดยมีขั้นตอนสร้างอินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการผลิต (PRE-PRODUCTION)
 - ศึกษาแอปพลิเคชันวิดีโอ
 - ออกแบบอินโฟกราฟิก/ภาพประกอบ
 - จัดเตรียมวัสดุเครื่องมือเพื่อใช้ในการผลิต
2. ขั้นผลิต (PRODUCTION)
 - ผลิตตามงานที่ออกแบบ
3. ขั้นหลังการผลิต (POST-PRODUCTION)
 - ตรวจสอบความถูกต้อง
 - ตัดต่อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. พัฒนาสื่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อจำนวน 3 ท่านและผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน (โดยเกณฑ์การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญสื่อและเนื้อหาคือผู้เชี่ยวชาญสาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา และสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง)

2. นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ผลและปรับปรุงสื่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

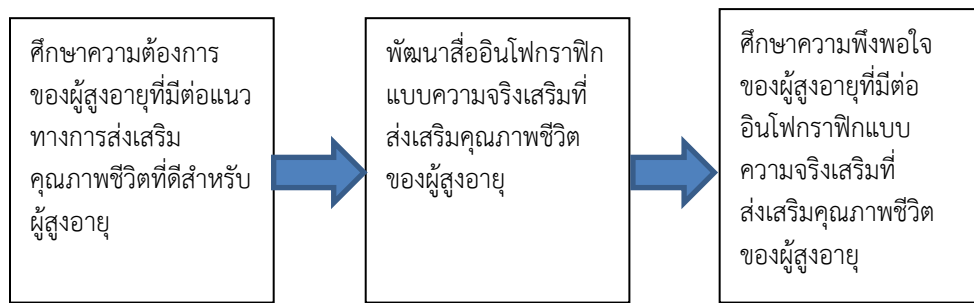
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุในอำเภोधัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไปจำนวนทั้งสิ้น 3,879 คน ที่อาศัยอยู่ใน อำเภोधัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 6 ตำบล คือ บึงยี่โถ รังสิต, ลำผักกูด บึงสนั่น บึงน้ำรักษ์ และประชาติปัตย์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไปจำนวน 360 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตำบลละ 60 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจ ที่ผ่านการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1 โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญคือเป็นผู้เชี่ยวชาญสาขาวัดและประเมินผล หรือทางด้านจิตวิทยา หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ลงพื้นที่ตามที่กำหนด ให้ผู้สูงอายุทดลองใช้สื่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมและตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ

ในการศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยใช้ข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิดกับผู้สูงอายุจำนวน 360 คน โดยใช้ข้อคำถามว่า “ท่านคิดว่าสิ่งที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับท่านคืออะไรบ้าง” จากนั้นนำคำตอบที่ได้มาใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดได้เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ มีสุขภาพที่ดี มีความถี่มากที่สุด รองลงมาคือมีร่างกายแข็งแรง มีความสัมพันธ์ทางสังคม มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ตามลำดับ จากผลการศึกษาผู้วิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้เลือกประเด็นการมีสุขภาพที่ดีใช้เป็นเนื้อหาในสื่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริม

2. การพัฒนาอินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ในการพัฒนาอินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้ใช้แอปพลิเคชันวิดิโนติ (Vidinoti) และใช้เนื้อหาเรื่องการมีสุขภาพดีที่ได้มาจากการศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในการสร้างอินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดังนี้

ภาพที่ 3 แอปพลิเคชันวิดิโนติ (Vidinoti) ที่ใช้ในการพัฒนาอินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริม

ภาพที่ 4 สื่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ภาพที่ 5 อินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านอาหาร

ภาพที่ 6 อินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านการออกกำลังกาย

สรุป สื่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นแอปพลิเคชันแบบความจริงเสริมที่เปิดผ่านโปรแกรม v-player สามารถเปิดดูด้วยมือถือหรือแท็บเล็ตรองรับทั้งระบบปฏิบัติการ IOS และ Android เนื้อหาเกี่ยวกับการมีสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุประกอบด้วยทานอย่างไรให้สมดุล สารอาหารในผู้สูงอายุ ท่าทางออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุและคำแนะนำสำหรับการออกกำลังกาย ในการประเมินสื่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาจำนวน 3 ท่าน แสดงผลตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินอินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมฯโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ความคิดเห็น
ด้านเนื้อหา			
1. เนื้อหามีความสอดคล้องและครอบคลุมวัตถุประสงค์	3.97	.78	ดี
2. เนื้อหา มีการแบ่งหัวข้อที่ถูกต้องเหมาะสม	4.32	.66	ดีมาก
3. เนื้อหา มีการจัดเรียงลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่องเข้าใจง่าย	4.11	.83	ดี
4. เนื้อหาในแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กัน	4.00	.80	ดี
5. เนื้อหา มีความยาก ง่าย เหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้เรียน	4.08	.71	ดี
6. ภาษาที่ใช้เหมาะสม ชัดเจน ถูกต้อง	4.21	.77	ดีมาก
รวม	4.11	.75	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา มีความคิดเห็นต่อสื่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 4.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .75 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า เนื้อหา มีการแบ่งหัวข้อที่ถูกต้องเหมาะสม และ ภาษาที่ใช้ ชัดเจน ถูกต้อง อยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 และ 4.21 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินอินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมฯโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ความคิดเห็น
ด้านสื่อ			
1. รูปแบบตัวอักษรที่ใช้อ่านง่าย เหมาะสมและกลมกลืน	4.20	.61	ดี
2. ภาพประกอบสื่อความหมายตรงวัตถุประสงค์ของเนื้อหาบทเรียน	4.27	.64	ดีมาก
3. ใช้สีกลมกลืนในทุก ๆ หน้า และสามารถสื่อความหมายชัดเจน	4.27	.64	ดีมาก
4. ใช้ปุ่มและไอคอนที่สื่อความหมายชัดเจนและวางในตำแหน่งที่เหมาะสม	4.20	.61	ดี
5. มีการจัดองค์ประกอบโดยรวมอย่างกลมกลืน มีเอกลักษณ์ที่ชัดเจน	4.13	.73	ดี
6. มีการเชื่อมโยงข้อมูลภายในที่เหมาะสม	4.20	.61	ดี
รวม	4.21	.64	ดีมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ มีความคิดเห็นต่อสื่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ย 4.21 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .64 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ภาพประกอบสื่อความหมายตรงวัตถุประสงค์ของเนื้อหาบทเรียน และใช้สีกลมกลืนในทุก ๆ หน้า และสามารถสื่อความหมายชัดเจนอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 และ 4.27 ตามลำดับ

3. การศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

จากการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่ได้ทดลองใช้สื่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ แสดงตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมฯ

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. สื่อามีรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสมและมีความน่าสนใจ	4.26	.59	มากที่สุด
2. สื่อามีรูปแบบการจัดวางในตำแหน่งที่เหมาะสม	4.09	.74	มาก
3. สื่อามีรูปแบบการจัดปริมาณเนื้อหาในแต่ละหน้าที่เหมาะสม	4.13	.67	มาก
4. สื่อามีรูปแบบการจัดลำดับ ขั้นตอนของเนื้อหาที่เหมาะสมและเข้าใจง่าย	4.03	.69	มาก
รวม	4.12	.22	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้สูงอายุ มีความพึงพอใจต่อสื่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.12 ส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน เท่ากับ .22 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สื่อมีรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสมและมีความน่าสนใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยและพัฒนาอินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาทำการอภิปรายผล ได้ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า ความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ มีสุขภาพที่ดี มีร่างกายแข็งแรง มีความสัมพันธ์ทางสังคม มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ตามลำดับ เนื่องจากในการศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ได้ผ่านกระบวนการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ และมีการถอดความที่เชื่อถือได้ ทำให้ได้ข้อมูลตามสภาพจริงของบริบท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภนิช จันทร์สอง และศิโรช แทนรัตนกุล ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และสร้างสมการพยากรณ์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ศุภนิช จันทร์สอง และศิโรช แทนรัตนกุล, 2564) พบว่า 1. คุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับสูง (Mean=4.03, S.D.=0.86) ระดับคุณภาพชีวิตรายด้านอยู่ในระดับสูงทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสภาพแวดล้อม 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ความแข็งแรงของร่างกาย การมีสมาธิในการทำงาน ความพึงพอใจที่ได้ผูกมิตรกับคนอื่น และชีวิตความเป็นอยู่ภาพรวม ส่งผลต่อระดับคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสภาพแวดล้อม ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ โกศล สอดส่อง, ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (โกศล สอดส่อง, 2561) ตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลก ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า มีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาผลของแต่ละด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ และด้านร่างกาย ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา สถานที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครอบครัว และรายได้ที่ต่างกัน มีคุณภาพชีวิตโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจษฎา นกน้อย, ศึกษาคุณภาพชีวิต และปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุใน จังหวัด

สงขลา (เจษฎา นกน้อย, 2560) พบว่า ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ความสุขในการดำเนินชีวิต การเข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชน การอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี สะดวก และปลอดภัยแก่การใช้ชีวิต อาชีพหลักก่อนอายุ 60 ปี และความสัมพันธ์ภายในครอบครัวสามารถอธิบายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลาได้ร้อยละ 39.2

2.ผลการพัฒนาอินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมีลักษณะเป็นแอปพลิเคชันแบบความจริงเสริมที่สามารถเปิดดูผ่านมือถือหรือแท็บเล็ตรองรับทั้งระบบปฏิบัติการIOS และ Android ได้ทุกที่ทุกเวลา เนื้อหาประกอบด้วยทานอย่างไรให้สมดุล สารอาหารในผู้สูงอายุ ท่าทางออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุและคำแนะนำสำหรับการออกกำลังกาย และพบว่า ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา มีความคิดเห็นต่อสื่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.11 และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ มีความคิดเห็นต่อสื่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.21 เนื่องจากผู้วิจัย มีการศึกษาข้อบกพร่องและนำมาปรับปรุงแก้ไขจนสื่อที่ได้มีคุณภาพ รวมถึงได้มีการใช้กระบวนการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีความเหมาะสมก่อนนำไปใช้ทดลองจริงโดยแบบประเมินต่าง ๆ ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านวัดและประเมินผล สอดคล้องการงานวิจัยของทรงศักดิ์ รักพ่วง และภุชงค์ เสนานุช ศึกษาเรื่องนวัตกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ: ความสำคัญต่อสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย (ทรงศักดิ์ รักพ่วง และภุชงค์ เสนานุช, 2562) พบว่านวัตกรรมหลายชิ้นที่ถูกผลิตคิดค้นขึ้นมาด้วยแนวคิดที่ต่างกันออกไปจากเดิมนั้น ไม่ได้มุ่งหวังเพื่อสร้างสิ่งที่แสดงถึงความล้ำสมัยเพียงอย่างเดียวแต่นวัตกรรมที่ถูกสร้างขึ้นมามีเหล่านี้สามารถย้อนกลับไปที่ความสำคัญในการคิดค้นผลิตภัณฑ์ที่จะมารองรับกิจกรรมต่าง ๆ ในวิถีชีวิตให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพและสะดวกสบายยิ่งขึ้น ยกกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขึ้นมาตามความต้องการของแต่ละคน ทั้งที่เป็นนวัตกรรมที่ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และนวัตกรรมที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ผลิตขึ้นเองในชุมชนและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฌมมน ธนินธญากร ศึกษาพฤติกรรมผู้สูงอายุในชุมชนตามหลักของสุขภาวะชุมชน และศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน (ฌมมน ธนินธญากร, 2561) พบว่า ด้านสังคมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีพฤติกรรมด้านสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านปัญญาอยู่ในระดับมาก โดยมีพฤติกรรมด้านความหวังต่อความสำเร็จ ในการใช้ชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุดด้านจิตใจอยู่ในระดับมากโดยมีการจัดการความเครียดอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านร่างกายอยู่ในระดับมากโดยมีการปฏิบัติตนเมื่อเจ็บป่วยอยู่ในระดับมาก และ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคือการตั้งชมรมการออกกำลังกายโดยมีสถานที่และอุปกรณ์การออกกำลังกาย

กายที่เหมาะสมสำหรับ ผู้สูงอายุ การทำปฏินิกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณี ต่าง ๆ ของชุมชนทุกครั้งอย่างต่อเนื่อง การช่วยเหลือด้านสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทุกด้าน และ การส่งเสริมงานอดิเรกและจัดให้มีโครงการช่วยเหลือสังคมเท่าที่ผู้สูงอายุจะสามารถทำได้เพื่อให้ผู้สูงอายุ ตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.12. เนื่องจาก มีการศึกษาตรวจสอบเครื่องมือทั้งด้านเนื้อหาและด้านสื่อการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาและสื่อตามลำดับ ได้นำเอาข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขจนสื่อที่ได้มีคุณภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของระวีวรรณ ทรัพย์อินทร์ และญาติณี เคารพธรรม ทำการศึกษาเรื่อง สื่อกับผู้สูงอายุในประเทศไทย (ระวีวรรณ ทรัพย์อินทร์ และญาติณี เคารพธรรม, 2560) พบว่า ผู้สูงอายุมีแนวโน้มพฤติกรรมในการใช้สื่อออนไลน์มากขึ้น โดยปัจจัยทางกายภาพซึ่งได้แก่พื้นที่อยู่อาศัยส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้สื่อ นอกจากนี้เนื้อหาในสื่อที่ผู้สูงอายุต้องการ คือ เนื้อหา ลักษณะที่ส่งเสริมภาพลักษณ์เชิงบวกที่สะท้อนศักยภาพของผู้สูงอายุ และเนื้อหาที่เน้นความรัก ความผูกพันระหว่างผู้สูงอายุกับครอบครัว และสอดคล้องกับงานวิจัยของสาโรจน์ ไวยคงคา พบว่า เรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับคะแนนปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการรับชมสื่อ ดิจิทัลจากสมาร์ตโฟน (สาโรจน์ ไวยคงคา, 2564) พบว่าโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า 1) ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อปัจจัยความพึงพอใจในการรับชมสื่อ ดิจิทัลจากสมาร์ตโฟนที่ไม่แตกต่าง ยกเว้น ด้านระดับศึกษาและรายได้ที่แตกต่าง ส่วนลักษณะทางประชากรศาสตร์ ของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน ที่ส่งผลต่อปัจจัยความ พึงพอใจในการรับชมสื่อดิจิทัลจำแนกตามประเภทสื่อ 1.ด้านเนื้อหา 2.ด้านภาพนิ่ง 3.ด้าน ภาพเคลื่อนไหว 4.ด้านวิดีโอ ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านรายได้และโครงสร้างของครอบครัว 2) พฤติกรรมในการรับชมสื่อดิจิทัลของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการรับชมสื่อดิจิทัลจากสมาร์ตโฟน 2.1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความพึงพอใจในการรับชมสื่อดิจิทัลจากสมาร์ตโฟน แตกต่างกัน 2.2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความ พึงพอใจในการรับชมสื่อดิจิทัลจากสมาร์ตโฟน จำแนกตามประเภทของสื่อดิจิทัลประกอบด้วย 1. ด้านเนื้อหา 2.ด้านเสียง 3.ด้านภาพนิ่ง 4.ด้านภาพเคลื่อนไหว 5.ด้านวิดีโอ แตกต่างกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โดยสรุป จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า การที่ผู้สูงอายุทราบถึงแนวทางที่ทำให้มีสุขภาพที่ดีผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้และนำไปปฏิบัติซึ่งจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการรับรู้ข้อมูลผ่านสื่ออินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น 1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ในการวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบ Mixed Method ที่นักวิชาการ นักการศึกษา และผู้สนใจทั่วไปสามารถนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ในการทำวิจัยต่อไป การนำเสนอความจริงเสริมไปใช้ก็ต้องมีการจัดเตรียม เครื่องมืออุปกรณ์ (Tools) ต่าง ๆ ล่วงหน้า รวมถึงต้องคำนึงถึงความเร็วของสัญญาณอินเทอร์เน็ตด้วย 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการพัฒนาอินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ควรทำการวิจัยเพื่อขยายผลต่อไปในลักษณะอื่น เช่น ควรศึกษาวิจัยสื่อ/แอปพลิเคชันอื่น ๆ เช่น สื่อพื้นฐาน หรือ สื่อสมัยใหม่ เป็นต้นว่าจะส่งผลกระทบต่อผลการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ แตกต่าง มากน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2563). สถิติผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2565 จาก [HTTPS://WWW.DOP.GO.TH/TH/KNOW/SIDE/1/1/968](https://www.dop.go.th/th/KNOW/SIDE/1/1/968)
- กรมสุขภาพจิต. (2563). ก้าวอย่างของประเทศไทย สู้สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แบบ. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2565 จาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30476>
- โกศล สอดส่อง. (2561). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารศึกษาศาสตร์ มจร, 6 (1), 162-175.
- เจษฎา นกน้อย. (2560). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 9 (3), 94- 105.
- ณมน ธนิธญากร. (2561). การศึกษาพฤติกรรมและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักสุขภาวะชุมชน : บ้านปลาบุ ตำบลหนองแสง อำเภอบางบาล จังหวัดมหาสารคาม. วารสารชุมชนวิจัย , 12 (2), 192-203.
- ทรงศักดิ์ รักพ่วง และภุชงค์ เสนานุช. (2562). นวัตกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ: ความสำคัญต่อสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 7(2) 205-215.
- พิชญนันท์ รักษาวงศ์. (2562). การพัฒนาอินโฟกราฟิก เรื่อง ความปลอดภัยในงานอุตสาหกรรม. ใน รายงานการวิจัย . มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ระวีวรรณ ทรัพย์อินทร์ และญาศิณี เคารพธรรม. (2560). สื่อกับผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต, 11(2) 367-387.

- ศุภนิช จันทรสอง และศิโรช แทนรัตน์กุล. (2564). นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สาโรจน์ ไวยคงคา. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการรับชมสื่อดิจิทัลจากสมาร์ทโฟนของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานคร. วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตย์ , 15 (1) 70-98.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) . ใน สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปีพ.ศ. 2560 – 2580. ฉบับเสนอสมานิติบัญญัติแห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2565 จาก http://www.nesdb.go.th/download/document/SAC/NS_DraftplanJune2018F.pdf

บทความวิจัย

มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลการให้บริการการดูดวง*

LEGAL MEASURES DESIGNED TO CONTROL FORTUNETELLING

ณัฐชนน เฉลิมแสน

Natchanon Chalermson

ปรมารณ วีระพันธ์

Paramaporn Weeraphan

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University Nong Khai Campus

E-mail: natchanon_ch@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลการให้บริการการดูดวงในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลการให้บริการการดูดวงในต่างประเทศ 3) เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการควบคุมการให้บริการการดูดวงในประเทศไทย เป็นการวิจัยทางเอกสาร โดยการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ อินเทอร์เน็ต ตลอดจนวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลการให้บริการการดูดวง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านกฎหมายการให้บริการการดูดวงในประเทศไทย ประกอบด้วย ปัญหาการกำหนดนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการการดูดวงกับผู้รับบริการการดูดวง ปัญหาความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ให้บริการการดูดวง และปัญหาการเยียวยาความเสียหายจากการรับบริการการดูดวง พร้อมกันนี้เมื่อศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลการให้บริการการดูดวงในต่างประเทศ พบว่าได้มีการกำหนดสัมพันธ์ผู้ให้บริการการดูดวงกับผู้รับบริการการดูดวงได้อย่างชัดเจนเพื่อควบคุมความปลอดภัยแก่ผู้รับบริการการดูดวง และยังมีแนวทางการแก้ไขปัญหาความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ให้บริการการดูดวง เช่น กำหนดบทลงโทษสำหรับบุคคลผู้ให้บริการการดูดวงที่ไม่มีใบอนุญาตนั้นถือเป็นการกระทำความผิดอาญา และแนวทางการเยียวยาความเสียหายของผู้รับบริการการดูดวง ดังนั้นเพื่อให้สามารถวางมาตรการควบคุมการให้บริการการดูดวงได้อย่างเป็นระบบควรมีมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลส่งเสริมเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในสังคม

คำสำคัญ: การดูดวง, การคุ้มครองผู้รับบริการ, มาตรการทางกฎหมาย

* Received September 23, 2021; Revised January 14, 2022; Accepted August 3, 2022

Abstract

The purpose of the research article was 1) to study legal problems related to the supervision of fortunetelling services in Thailand, 2) to study the legal measures for the supervision of fortunetelling services in foreign countries, and 3) to propose guidelines for solving problems and suggesting guidelines for solving problems controlling fortunetelling services in Thailand with documentary research by researching and collecting information from books, the Internet, as well as thesis that study concepts and literature related to legal measures for the supervision of fortunetelling services. Use content analysis. The results showed that legal problems for fortunetelling services in Thailand consist of problems in determining the legal relationship between fortunetelling service providers and fortunetelling service recipients. Criminal Liability Issues of fortunetelling providers and the problem of remedies from receiving fortunetelling services. At the same time, when studying the legal measures to supervise the service of fortune-telling abroad It was found that the relationship of the fortune-teller service provider and the fortune-telling service provider was clearly established to control the safety of the fortune-telling service recipient. And there are also guidelines for solving the criminal liability of fortune-telling service providers. For example, penalties for unlicensed fortunetelling services have been imposed as criminal offenses. and methods of remedying the damage of fortunetelling service recipients. Therefore, to be able to systematically control measures to provide fortunetelling services, there should be legal measures to control, supervise and promote to protect the rights of people in society.

Keywords: Fortunetelling, Client Protection, Legal Measures

บทนำ

การดูดวง (Fortunetelling) ถือได้ว่าเป็นการกระทำใด ๆ เพื่อพยากรณ์ข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตบุคคล ที่พึ่งพิงและสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของผู้รับบริการ นอกจากนี้ยังมีผลต่อการตัดสินใจของผู้รับบริการ ความละเอียดอ่อนจากผลกระทบของการรับบริการการดูดวงสามารถชักนำการตัดสินใจกระทำหรือสามารถเปลี่ยนแปลงความคิดได้ โดยการดูดวงมีหลักการสำคัญเกี่ยวข้องกันอยู่สองประการ คือ หนึ่ง ปราภฏในหลักของปราภฏการณ์บาร์นัม (Barnum

Effect) หลักดังกล่าวได้อธิบายคำพยากรณ์ที่ได้จากการดูดวงว่าจะตรงกับจุดอ่อนในทางจิตใจของผู้รับบริการการดูดวงแม้ว่าโอกาสที่ผู้ให้บริการการดูดวงจะพุดถูกจนตรงกับความรู้สึกของผู้รับบริการการดูดวง นั้นเป็นการเดาสุ่ม ผู้ให้บริการการดูดวงอาจกล่าวบางสิ่ง สอง คือ การดูดวงสามารถกลายเป็นพฤติกรรมที่เสพติดได้ตามเกณฑ์การวัดการเสพติดดูดวงของ Griffith's "component" Model (Grall) (Rae, A., & Alexander, R., 2017)

การให้บริการการดูดวงปรากฏในประเทศไทยมาตั้งแต่สมัยอดีต จุดกำเนิดการให้บริการการดูดวงเกิดจากการที่ประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากพราหมณ์ที่อพยพหนีสงครามของพระเจ้าอโศกมหาราชเข้ามายังไทยในช่วงยุคปีพ.ศ. 200 ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณีของลัทธิทางศาสนาพราหมณ์จึงได้แพร่กระจายเข้าสู่ประเทศไทย โดยเฉพาะความเชื่อด้านโหราศาสตร์ที่ถือเป็นการดูดวงรูปแบบหนึ่งได้ปรากฏหลักฐานการให้บริการการดูดวงอยู่ในศิลาจารึก ณ วัดป่ามะม่วงอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย คาดการณ์ว่าสร้างขึ้นในพ.ศ. 1904 เป็นอีกหนึ่งหลักฐานสำคัญแสดงให้เห็นว่าการให้บริการการดูดวงไม่ได้เพิ่งเกิดขึ้น (อชิรพจนินา พลายนาถ, 2553) ในอดีตการให้บริการการดูดวงอาจเป็นไปในแง่ของพิธีกรรมของศาสนา ความเชื่อ หรือประเพณีวัฒนธรรม แต่ในปัจจุบันการให้บริการการดูดวงมีลักษณะเป็นเชิงพาณิชย์มากขึ้น คือ เป็นการให้บริการที่มีค่าตอบแทนทั้งทางตรงและทางอ้อม ฉะนั้น จำเป็นต้องแยกการดูดวง (Foretell) ที่เป็นการให้บริการที่มีค่าตอบแทน กับการทำนาย โชคชะตา (Divination) ซึ่งเป็นการกระทำตามความเชื่อ ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรมที่ไม่คิดค่าบริการทั้งทางตรงและอ้อมออกจากกัน (รินญา นภาศัพท์, 2551)

อีกทั้งประเทศไทยไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการกำกับควบคุมการให้บริการการดูดวงไว้เป็นการเฉพาะ จึงก่อให้เกิดปัญหาในการให้บริการการดูดวงหลายประการ เช่น การขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับให้บริการการดูดวงไปในแนวทางปลอดภัยต่อผู้รับบริการและไม่มีมาตรฐานความปลอดภัยเป็นที่ยอมรับของผู้รับบริการ ทำให้ผู้ให้บริการการดูดวงที่ปฏิบัติอย่างดีมีมาตรฐานอย่างผู้ให้บริการที่ดีต้องได้รับความเดือดร้อนเพราะเสียเปรียบในเชิงผลประโยชน์ที่ไม่สุจริตและในเชิงพาณิชย์ พร้อมทั้งผู้ให้บริการการดูดวงไม่ได้ถูกยอมรับว่าเป็นอาชีพหรือธุรกิจประเภทหนึ่ง จึงขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในแง่ของการประกอบอาชีพหรือการประกอบธุรกิจ ข้อยกเว้นบางอย่างหรือการสนับสนุนจากภาครัฐบางอย่างจึงไม่สามารถเข้าถึงผู้ให้บริการการดูดวงได้ (ปริญญา นาคปฐม, 2560) และไม่มีการรับรองมาตรฐานการให้บริการการดูดวงเนื่องจากไม่ได้อยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง โดยเฉพาะ รวมถึงไม่จำเป็นต้องมีการขอใบอนุญาตให้บริการการดูดวงจึงไม่มีการรับรองมาตรฐานขั้นพื้นฐาน เช่น การตรวจสอบประวัติอาชญากรรมของผู้ให้บริการการดู ดวง เป็นต้น (พระครูสุภัทรวชิรานุกุล, พูนชัย ปันธิยะ, เทพประวิณ จันทรแรง, & เยื้อง ปั่นเหน่งเพ็ชร , 2563)

พิจารณาในเชิงเศรษฐกิจจะพบว่า การให้บริการการตรวจในประเทศทั้งยังไม่มีระบบทั้งในเรื่องการจัดเก็บภาษี (พิริยะ ผลพิรุฬห์, 2553) ซึ่งในทางกลับกันการคาดการณ์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ในปี 2563 จะมีการจดทะเบียนทำธุรกิจ ใหม่เพิ่มขึ้น หนึ่งในธุรกิจที่มีแนวโน้มเติบโตสูงคือธุรกิจความเชื่อ เช่น การตรวจ ดูดวงจี้ และสวดคล้องกับอัตราการเติบโตในแนวโน้มขึ้นจากการสำรวจของโพลศูนย์วิจัยกสิกรไทยเมื่อปี 2550 เท่ากับว่าจะมีการเกิดขึ้นของผู้ประกอบธุรกิจความเชื่อและผู้ให้บริการการตรวจเพิ่มขึ้นในทุกปีอย่างต่อเนื่อง ศูนย์วิจัย (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2551) แต่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อกำกับดูแลการให้บริการการตรวจ ประเทศไทยในขณะนี้เพียงแต่อาศัยกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่งมาปรับใช้ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การให้บริการการตรวจ เป็นไปในลักษณะของ สัญญาบริการ ซึ่งเป็นสัญญาจ้างทำของชนิดหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 587 กล่าวคือ เป็นสัญญาที่ผู้รับบริการ ตกลงจะให้ค่าตอบแทนแก่ผู้ให้บริการ เพื่อตอบแทนงานที่ผู้ให้บริการทำ โดยมีความมุ่งหวังที่ผลสำเร็จของงานเป็นสำคัญ ตามลักษณะ แบบ คุณสมบัติ และมาตรฐานที่ผู้รับบริการกำหนด สัญญาจ้างทำของเป็นเอกเทศสัญญา อยู่ในบังคับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 587 ถึง มาตรา 607 เจตนารมณ์ของกฎหมายมุ่งเน้นผลสำเร็จของงานเป็นสำคัญ ไม่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อควบคุมการให้บริการการตรวจได้ดี เพราะหากมุ่งเน้นที่ผลสำเร็จของงานการตรวจ คือ การได้รับคำพยากรณ์เพียงอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงมาตรฐานและวิธีการ เฉพาะอย่างยิ่งด้วยการตรวจนั้นมียุติวิธีที่หลากหลาย มีศาสตร์และทฤษฎีที่ถูกใช้การมานับแต่อดีตจนเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศและระดับสากล อาจทำให้เกิดผลเสียได้มากกว่าผลดีหากปรับใช้กับบทบัญญัติข้างทำของ จึงมาสู่คำถามการวิจัยที่ว่า มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลการให้บริการการตรวจภายใต้กฎหมายประเทศไทยจะมีรูปแบบเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อศึกษาปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลการให้บริการการตรวจในประเทศไทย
- (2) เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลการให้บริการการตรวจในประเทศต่างประเทศ
- (3) เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาคควบคุมการให้บริการการตรวจในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ รูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากการทบทวนเอกสารทั้งภายในประเทศและ

ต่างประเทศจากแหล่งข้อมูล คือหนังสือ บทความ คำอธิบาย วารสาร วิทยานิพนธ์ ตำรา กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติและสารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งได้จากห้องสมุดของสถาบันต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้ได้ข้อสรุปตามประเด็นที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในรูปแบบรายงานเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการศึกษา

(1) เพื่อศึกษาปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลการให้บริการการดูดวงในประเทศไทย

การให้บริการการดูดวงเป็นสิ่งที่มียุอยู่ในสังคมไทยมาอย่างยาวนานจวบจนกระทั่งปัจจุบัน เป็นธุรกิจภาคบริการที่สร้างเม็ดเงินสะพัดให้กับเศรษฐกิจไทยได้ถึงปีละ 2,500 ล้านบาท แต่ประเทศไทยไม่ได้ยอมรับการให้บริการการดูดวงอย่างเป็นทางการจากหน่วยงานภาครัฐ จึงกลายเป็นว่าการให้บริการการดูดวงเป็นการให้บริการที่มีกึ่งกลางระหว่างความเป็นวิชาชีพกับการหลอกลวงเนื่องจากการให้บริการที่มีความใกล้ชิดกับสภาวะอารมณ์ความรู้สึกของผู้รับบริการทั้งที่ผู้ให้บริการการดูดวงซึ่งมีจรรยาบรรณในการให้บริการมีอยู่จำนวนมากแต่กลับไม่ได้รับจุดยืนในสังคม นอกจากนี้ยังถูกผู้ให้บริการการดูดวงที่ไม่สุจริตให้บริการจนทำให้ผู้ให้บริการการดูดวงอื่นนั้นเสื่อมเสียชื่อเสียงจนถูกครหาจากผู้คนในสังคมจำนวนหนึ่งว่าเป็นการหลอกลวงทั้งที่เป็นบริการให้คำปรึกษาถึงมีอาชีพซึ่งเป็นการให้คำปรึกษาทางเลือกหนึ่งซึ่งมีผู้รับบริการจำนวนหนึ่งอันเป็นจำนวนมากประทับใจจากการรับบริการและสามารถช่วยเหลือเยียวยาจิตใจผู้คนเหล่านั้นได้ อันเป็นปัญหาด้านการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้รับบริการการดูดวงซึ่งสืบเนื่องมาจากการไม่มีกฎหมายกำกับดูแลการให้บริการการดูดวงเป็นการเฉพาะ ส่งผลให้ไม่มีหน่วยงานภาครัฐใดเข้ามากำกับดูแลในเรื่องนี้เมื่อพิจารณาแล้ว ปัญหาดังกล่าวนั้นมีสาเหตุจากสองประการ คือ ไม่มีกฎหมายกำกับดูแลการให้บริการการดูดวงส่งผลกระทบต่อ การกำกับดูแลและควบคุมการให้บริการการดูดวง และไม่มี การกำหนดหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะ ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ไม่มีมาตรการควบคุมการให้บริการการดูดวง จากปัญหาดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง มีกฎหมายเฉพาะขึ้นเพื่อที่จะได้มีมาตรการควบคุมการให้บริการการดูดวง

จากการศึกษาข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงเอกสารโดยการศึกษามาตรการทางกฎหมาย และมาตรการควบคุมการให้บริการการดูดวงในประเทศไทย สามารถสรุปปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการปรับใช้กฎหมายในการควบคุมการให้บริการการดูดวงได้ดังนี้

ปัญหาการกำหนดนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการการดูดวงกับผู้รับบริการการดูดวง

เมื่อพิจารณาลักษณะของข้อตกลงในการรับบริการการดูดวงซึ่งผู้ให้บริการตกลงที่จะให้บริการแก่ผู้รับบริการที่ตกลงจะจ่ายค่าจ้างตามงานที่ผู้บริการมอบให้นั้นคือการให้บริการ จะเห็นได้ว่าข้อตกลงดังกล่าวมีลักษณะคล้ายสัญญาจ้างทำของตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สัญญาจ้างทำของกฎหมายไม่ได้กำหนดให้ทำเป็นลายลักษณ์อักษร คู่สัญญาตกลงผูกพันกันตามสัญญาได้โดยไม่ต้องมีแบบแห่งสัญญา แต่บทบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาจ้างทำของนั้นไม่สอดคล้องกับสภาพการให้บริการการดูดวงซึ่งมีลักษณะเฉพาะดังที่กล่าวไว้ เมื่อนำมาปรับใช้ ผู้วิจัยจึงพบข้อสังเกตที่พิจารณา คือ ปัญหาการตีความตามลักษณะสัญญาจ้างทำของ เพราะเมื่อการให้บริการการดูดวงไม่มีบทบัญญัติกฎหมายโดยเฉพาะจึงต้องปรับเข้ากับบทบัญญัติที่ใกล้เคียงที่สุดอย่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยสัญญาจ้างทำของ เนื่องจากการให้บริการการดูดวงความมุ่งหมายของการบริการคือคำพยากรณ์จากผู้ให้บริการโดยมีค่าตอบแทนเป็นค่าใช้บริการ ซึ่งมีลักษณะเข้าเงื่อนไขตามมาตรา 587 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าจ้างทำของ เมื่อเข้าลักษณะของสัญญาจ้างทำของ นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการการดูดวงกับผู้รับบริการการดูดวงจึงเป็นไปในลักษณะ ผู้ว่าจ้างกับผู้รับจ้าง เมื่อนิติสัมพันธ์การให้บริการการดูดวงเป็นไปตามสัญญาจ้างทำของในลักษณะผู้ว่าจ้างกับผู้รับจ้างจึงต้องนำกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยสัญญาจ้างทำของมาบังคับใช้คือ มาตรา 587 ถึงมาตรา 607 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบทบัญญัติเหล่านี้ไม่ตอบสนองต่อลักษณะของการบริการการดูดวง คือ การให้บริการการดูดวงไม่พบปัญหาด้านความชำรุดบกพร่องหรือความชักช้าของงานเพราะการมอบคำพยากรณ์ที่เป็นการคาดการณ์อนาคตก็ถือว่าทำงานจนสำเร็จล่วงแล้ว ไม่เกี่ยวว่าหากเหตุการณ์ในอนาคตไม่ตรงกับคำพยากรณ์จะเป็นการทำงานที่ชำรุดบกพร่องของการให้บริการการดูดวงเนื่องจากผลสำเร็จของงานคือการมอบคำพยากรณ์และการส่งมอบงานหรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องก็ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสัญญาจ้างบริการการดูดวงซึ่งมีลักษณะส่งมอบงานภายในวันที่ได้รับบริการในทันที หรือการเริ่มต้นการทำงานก็เริ่มนับตั้งแต่วันที่ตกลงจ้างบริการ

ปัญหาความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ให้บริการการดูดวง

ในการกระทำที่เป็นผิดอาญากฎหมายอาญาสามารถกำกับดูแลได้เป็นอย่างดีตามหลักทฤษฎีการลงโทษ แต่ความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 343 ซึ่งต้องกระทำการหลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งและโดยการหลอกลวงดังกล่าวนี้ไปได้ซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 3074/2539 วางหลักไว้ว่าคำทำนายพยากรณ์อนาคตซึ่งเป็นสิ่งไม่แน่นอนนั้น ไม่ใช่คำหลอกลวงแต่เป็นคำยืนยันเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอน ไม่ใช่คำ

หลอกลวงแต่เป็นคำคาดการณ์ จึงไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน ดังนั้นหากเกิดเหตุที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันการกระทำดังกล่าวจะไม่ใช่การกระทำความผิด

ปัญหาการเยียวยาความเสียหายจากการรับบริการการดูดวง

เมื่อเข้าลักษณะของสัญญาจ้างทำของ ผู้วิจัยพบว่ามาตราตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยสัญญาจ้างทำของคือ มาตรา 587 ถึง มาตรา 607 ไม่สามารถเยียวยาความเสียหายแก่ผู้รับบริการการดูดวงได้เนื่องจากตามลักษณะจ้างทำของนั้น เพียงทำตามที่ตกลงจะทำการงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จให้แก่บุคคลหนึ่งก็ย่อมสมบูรณ์แล้ว การเยียวยาความเสียหายนิติสัมพันธ์สัญญาจ้างทำของจึงยากที่จะได้รับการเยียวยา ดังนั้น การจ้างให้บริการดูดวงเป็นไปในลักษณะสัญญาจ้างทำของ แต่กฎหมายไม่ได้กำหนดให้ต้องทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรเพียงตกลงกันด้วยวาจาถือว่าสัญญาเกิดขึ้นสมบูรณ์แล้ว และบริบทการทำสัญญาจ้างบริการการดูดวงในประเทศไทยมีลักษณะการทำสัญญาด้วยปากเปล่า ไม่มีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้รับบริการการดูดวงเพียงแต่ติดต่อพูดคุยเจรจาทกลงกับผู้ให้บริการการดูดวงถึงราคาค่าบริการและสิ่งที่ผู้ให้บริการการดูดวงจะให้บริการ บางครั้งผู้ให้บริการการดูดวงจะไม่ได้กำหนดค่าบริการการดูดวงที่ชัดเจนแต่จะให้ผู้รับบริการการดูดวงจ่ายค่าบริการตามความต้องการของผู้รับบริการการดูดวงหรือ “ตามศรัทธา” ซึ่งมีลักษณะหยุ่งเชิงและไม่มีความแน่นอนในการกำหนดค่าบริการ รวมถึงเมื่อไม่มีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรการกำหนดนิติสัมพันธ์ก็ต้องยึดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยสัญญาจ้างทำของซึ่งไม่ตอบสนองต่อสภาพความเป็นจริงของการให้บริการการดูดวง

(2) เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลการให้บริการการดูดวงในต่างประเทศ

การกำหนดนิติสัมพันธ์ผู้ให้บริการการดูดวงกับผู้รับบริการการดูดวง

กฎหมายมลรัฐนิวยอร์ก (New York Laws PEN - Penal Part 3 - SPECIFIC OFFENSES Title J - OFFENSES INVOLVING THEFT Article 165 OTHER OFFENSES RELATING TO THEFT 165.35 - Fortune telling.) มาตรา 165.35 การกระทำความผิดอื่นที่เกี่ยวข้องกับการลักทรัพย์ การดูดวง ได้นิยามการกระทำความผิดจากการดูดวงไว้ว่า เมื่อให้บริการดูดวงเพื่อรับค่าบริการไม่ว่าจะเป็นค่าบริการทางตรงหรือทางอ้อมหรือเมื่อผู้ให้บริการอ้างว่าพวกเขาสามารถทำนายอนาคตได้ หรือถือว่าตนมีความสามารถในการอ้างหรือสร้างว่าใช้อำนาจลึกลับ เพื่อตอบคำถามให้คำแนะนำในเรื่องส่วนตัว หรือเพื่อโน้มน้าวให้กระทำการใด กระทำการหนึ่งหรือส่งผลกระทบต่อวิญญาณชั่วร้ายหรือคำสาป เห็นได้ว่ากฎหมายมลรัฐนิวยอร์กดังกล่าวนิยามออกมาเป็นลักษณะการกระทำที่เป็นการดูดวงในลักษณะของการกระทำใดบ้างเป็นการกระทำความผิด ประเทศไทยสามารถนำมาปรับใช้ได้ในส่วนของนิยามการกระทำใดเป็นการกระทำที่มีลักษณะเป็นการบริการการดูดวง เช่น การดูดวงทั่วไป (General Foretell)

หมายความว่า การทำนายข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตบุคคลโดยอาศัยศาสตร์วิชาและข้อมูลเชิงสถิติ เช่น ทารุหรือไฟบิซี อานลายมือลายเท้า ดุคุณลักษณะ คำนวนตัวเลข เป็นต้น การดุดวง โหราศาสตร์ (Astrology) หมายความว่า การทำนายข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตบุคคลโดยอาศัย ตำแหน่งดวงดาวบนท้องฟ้าเพื่อนำมาคำนวณแล้ววิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูล และการดุดวงที่ไม่ได้ใช้หลักการหรือวิธีการใดเป็นการเฉพาะ รวมถึงการดุดวงอื่นนอกเหนือจาก (1) และ (2)

กฎหมายเมืองแอนดโรว์ (Town of North Andover, MA Fortune Tellers) กำหนดนิยามการให้บริการการดุดวงไว้ในมาตรา § 100-1 ไว้ว่าผู้ใดกล่าวอ้างในนาม หมอดู ผู้พยากรณ์ ผู้ให้คำปรึกษาหรือผู้หยั่งรู้ นักบำบัดทางจิตวิญญาณ ร่างทรง นักอ่านลายมือ หรืออย่างอื่นทำนองเดียวกัน ให้ถือเป็นผู้ให้บริการการดุดวง และกฎหมายเมืองแอนดโรว์ดังกล่าวได้นิยามอย่างชัดเจนถึงการให้บริการชนิดใดบ้างที่ถือว่าเป็นบริการดุดวง แต่ด้วยวัฒนธรรมความเชื่อประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐแมสซาชูเซตส์ เมืองแอนดโรว์ไม่เหมือนกัน จึงอาจนำมาปรับใช้ในบริบทสังคมไทยได้ในลักษณะแบ่งกลุ่มประเภทการให้บริการดุดวง เช่น การดุดวงทั่วไป (General Foretell) การดุดวงโหราศาสตร์ (Astrology) และการดุดวงที่ไม่ได้ใช้หลักการหรือวิธีการใดเป็นการเฉพาะนอกเหนือจากการดุดวงทั่วไปและการดุดวงโหราศาสตร์

กล่าวโดยสรุปกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดนิยามการให้บริการการดุดวง ไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้ง่ายต่อการตีความมีกฎหมายที่กำหนดนิติสัมพันธ์ชัดเจนในลักษณะของการกำหนดนิยามบริการการดุดวง ผู้ให้บริการการดุดวง ผู้รับบริการการดุดวง กำหนดคุณสมบัติผู้ให้บริการการดุดวง และกำหนดการขึ้นทะเบียนผู้ให้บริการการดุดวงก็จะทำให้ผู้รับบริการการดุดวงรู้ถึงนิติสัมพันธ์ของตนกับผู้ให้บริการการดุดวงซึ่งจะรักษาผลประโยชน์พึงได้ของผู้รับบริการและทำให้ทราบถึงว่าจะได้รับบริการ ซึ่งนำไปสู่ความชัดเจนในการดำเนินการทางกฎหมายต่อไปในอนาคตเมื่อเกิดปัญหาขึ้น

แนวทางการแก้ไขปัญหาคำพิพาททางอาญาของผู้ให้บริการการดุดวง

(1) กฎหมายรัฐนิวยอร์ค (Town of North Andover, MA, § 100-2 License required; application; background check) มาตรา 165.35 ภายใต้กฎหมายของรัฐนิวยอร์ค การให้บริการการดุดวงถือเป็นความผิดทางอาญาระดับ "B" (Class B Misdemeanor) ซึ่งหมายถึง ความผิดอาญาที่มีโทษจำคุกน้อยกว่า 12 เดือนหรือมีโทษให้บริการชุมชน หรือคุมประพฤติ หรือลงโทษเป็นค่าปรับ หากกระทำความผิดตามมาตรานี้จะได้รับโทษ จำคุกสูงสุด 90 วันหรือคุมประพฤติ หรือการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน หรือ การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน หรือการกำหนดโทษก่อนหน้าของจำเลยในขณะที่รอการพิจารณาคดี (Time Served) การดุดวงในบริบทของรัฐนิวยอร์คเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายคือ ห้ามมีการดุดวงที่เรียกค่าใช้บริการหรือผลประโยชน์อื่นใด เว้นแต่จะเป็นการดุดวงเพื่อความ

บันเทิงและไม่มีการเรียกเก็บเงินหรือค่าใช้จ่าย การนำมาปรับใช้ทั้งหมดกับประเทศไทยจึงขัดกับบริบทของสังคมไทยที่มองว่าการดูดวงเป็นที่พึ่งทางจิตใจรูปแบบหนึ่ง ดังนั้นจึงอาจนำมาปรับใช้กับความรับผิดชอบทางอาญาของประเทศไทยได้โดยอาจนำมาปรับใช้เป็นเหตุฉกรรจ์เพิ่มโทษทางอาญาในการกระทำความผิด

(2) กฎหมายรัฐแมรีแลนด์ ค.ศ. 2014 (Maryland Code Local Government Division III) มาตรา 13-205 ได้กำหนดบทลงโทษสำหรับบุคคลผู้ให้บริการการดูดวงโดยไม่มีใบอนุญาตนั้นเป็นการกระทำความผิดอาญา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือปรับไม่น้อยกว่า 100 ดอลลาร์สหรัฐฯ และไม่เกิน 500 ดอลลาร์สหรัฐฯ หรือทั้งจำทั้งปรับ ประเทศไทยสามารถนำมาตรากฎหมายดังกล่าวมาปรับใช้ได้เป็นบทลงโทษผู้ให้บริการการดูดวงที่ให้บริการดูดวงโดยไม่มีใบอนุญาตเพื่อกำกับดูแลและควบคุมผู้ให้บริการการดูดวงจะต้องขอใบอนุญาตให้บริการการดูดวงก่อนจึงจะให้บริการได้

(3) กฎหมายรัฐแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts law about fortune tellers) มาตรา 266 § 75 ได้กำหนดบทลงโทษสำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการให้บริการการดูดวงไว้ว่า ผู้ใดโดยทุจริตได้ไปซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่นด้วยแสลงทำเป็นดูดวง ต้องระวางโทษตาม คดีลักทรัพย์ ทรัพย์สินที่มีมูลค่าเท่ากัน

สรุปซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวแตกต่างกับการบัญญัติของกฎหมายประเทศไทยเนื่องจากประเทศไทยไม่สามารถนำมาตรากฎหมายดังกล่าวบัญญัติเป็นการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงดูดวงได้ตามมาตรา 341 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เช่น “ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสลงทำเป็นดูดวง และโดยการหลอกลวงดังว่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม” เนื่องจากการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงด้วยวิธีการดูดวงและเข้าองค์ประกอบความผิด เพราะหากยังใช้กฎหมายเดิมตามมาตรา 341 หรือ มาตรา 344 ไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดในลักษณะฉ้อโกงหรือฉ้อโกงประชาชนได้เพราะไม่ครบองค์ประกอบความผิด “หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ” ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3074/253 ซึ่ง หากมีการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการดูดวงโดยเฉพาะจะทำให้สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดที่ใช้การให้บริการการดูดวงก่อความผิดได้ และสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดจากการให้บริการการดูดวงด้วยบทลงโทษที่สอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู ทำให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับมาอยู่ในสังคมได้อีกครั้ง

จากการศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลการให้บริการการดูดวงในประเทศไทย และมาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลการให้บริการการดูดวงในต่างประเทศ สามารถเปรียบเทียบให้เห็นภาพรวมได้ตามตารางที่ 1 การเปรียบเทียบในมาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลการให้บริการการดูดวง

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบในมาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลการให้บริการการดูดวง

รูปแบบ ประเทศ	กฎหมายการกำหนดนิติสัมพันธ์	
	ระหว่าง ผู้ให้บริการการดูดวงกับ ผู้รับบริการการ ดูดวง	กฎหมายกำหนดความรับผิดชอบ ผิดทางอาญาของผู้ ให้บริการการดูดวง
ประเทศไทย	1) ประมวลกฎหมายแพ่งและ พาณิชย์-สัญญาจ้างทำของ 2) พรบ คุ่มครองผู้บริโภค 2522	ประมวลกฎหมายอาญา
สหรัฐอเมริกา	มลรัฐนิวยอร์ก	Consolidated Laws of New York ARTICLE 165 Other Offenses Relating to Theft SECTION 165.35 Fortune telling)
	มลรัฐแมรี่แลนด์	2014 Maryland Code Local Government Division III – Counties Title 13 - Other Powers of Counties – Regulatory Subtitle 2 - Tourism and Entertainment § 13-205. Fortune- tellers -- Calvert County
	มลรัฐแมสซาชูเซตส์	MGL c.140, § 185I “Fortune tellers licensing. Requires 1 year residence in city or town where license is granted
	เทศมณฑลซาลเลม	Sec. 14-83. – penalty for violation of division
	เมืองแอนดโอเวอร์	Town of North Andover, MA, § 100-2 License required; application; background check.

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลการให้บริการการดูแลในประเทศไทยจะพบได้ว่ามีประเด็นที่สอดคล้องกับผลงานวิจัยดังนี้

ปัญหาการกำหนดนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการการดูแลกับผู้รับบริการการดูแล เนื่องจากการศึกษาพบว่า เข้าข่ายลักษณะของสัญญาจ้างทำของ นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการการดูแลกับผู้รับบริการการดูแลจึงเป็นไปในลักษณะ ผู้ว่าจ้างกับผู้รับจ้าง เมื่อนิติสัมพันธ์การให้บริการการดูแลเป็นไปตามสัญญาจ้างทำของในลักษณะผู้ว่าจ้างกับผู้รับจ้างจึงต้องนำกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยสัญญาจ้างทำของเป็นไปตามการฟ้องความเสียหายให้รับผิดชอบตามหลักกฎหมายแพ่งทั่วไปเรื่องละเมิด (จำปี โสทธิพันธุ์, 2546) และตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ รัฐสภา จุริมาศ ที่ได้ทำการศึกษาด้านแนวทางการคุ้มครองผู้บริโภคจากความไม่ได้มาตรฐานของสินค้า: กรณีศึกษาประเทศสิงคโปร์ (รัฐสภา จุริมาศ, 2564) พบว่าแม้หลักกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันแม้จะกำหนดลักษณะการคุ้มครองผู้บริโภคสามารถเรียกร้องความเสียหายได้ แต่ยังมีช่องว่างที่ผู้บริโภคอาจไม่ได้รับความคุ้มครองจากกระบวนการต่าง ๆ ที่มีข้อจำกัดและความสัมพันธ์ในทางกฎหมายระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคไม่ได้เกิดขึ้นโดยตรง

ปัญหาความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ให้บริการการดูแล พบว่าศาลฎีกาได้วางแนวคำพิพากษาว่าทำนายพยากรณ์อนาคตซึ่งเป็นสิ่งไม่แน่นอนนั้น ไม่ใช่คำหลอกลวงแต่เป็นคำยืนยันเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอน ไม่ใช่คำหลอกลวงแต่เป็นคำคาดการณ์ จึงไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน ดังนั้นหากเกิดเหตุที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันการกระทำดังกล่าวจะไม่ใช้การกระทำความผิด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Rae & Alexander ที่ได้ทำการศึกษาด้านเรื่อง การพยากรณ์หรือการทำนายดวงชะตา: การตัดสินใจของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเสี่ยงด้านความปลอดภัย (Rae, A., & Alexander, R., 2017) พบว่าในการทำนายดวงชะตาเกิดจากการวิเคราะห์ในเชิงอัตวิสัย พร้อมทั้งเป็นสิ่งที่รับบริการจะต้องใช้วิจารณญาณและได้รับการศึกษาอย่างหนักเสียก่อนที่จะเชื่อในสิ่งที่ได้รับฟังดังนั้น จึงเกิดจากความสมัครใจของทั้ง 2 ฝ่ายในการเข้ารับบริการในแต่ละครั้ง

2. มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลการให้บริการการดูแลในต่างประเทศ จากการศึกษาพบว่าสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่การควบคุมและการกำหนดนิติสัมพันธ์ทางกฎหมายไว้อย่างเป็นรูปธรรมในการดูแลหรือการทำนายพยากรณ์ (Chohaney, M. L., 2014); (Goodman, D., 2012) ซึ่งจากการศึกษาจะเห็นได้ว่า ปัญหาการกำหนดนิติสัมพันธ์ผู้ให้บริการการดูแลกับผู้รับบริการการดูแลโดยกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดนิยามการให้บริการการดูแล ไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้ง่ายต่อการตีความมีกฎหมายที่กำหนดนิติสัมพันธ์ชัดเจนในลักษณะของการกำหนดนิยามบริการการดูแล ผู้ให้บริการการดูแล ผู้รับบริการการ

คูดวง กำหนดคุณสมบัติผู้ให้บริการการคูดวง และกำหนดการขึ้นทะเบียนผู้ให้บริการการคูดวง ก็จะทำให้ผู้รับบริการการคูดวงรู้ถึงนิติสัมพันธ์ของตนกับผู้ให้บริการการคูดวงซึ่งจะรักษาผลประโยชน์พึงได้ของผู้รับบริการ (Grall-Bronnec, M., Bulteau, S., Victorri-Vigneau, C., Bouju, G., & Sauvaget, A., 2015) และทำให้ทราบถึงว่าจะได้รับการ ซึ่งนำไปสู่ความชัดเจนในการดำเนินการทางกฎหมายต่อไปในอนาคตเมื่อเกิดปัญหาขึ้น (James, R. J., & Tunney, R. J., 2017) แนวทางการแก้ไขปัญหาความรับผิดทางอาญาของผู้ให้บริการการคูดวง โดยกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดให้บริการการคูดวงถือเป็นความผิดทางอาญา (Klinge, C., 2019) พร้อมทั้งมีการกำหนดพร้อมทั้งมีบทลงโทษสำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการให้บริการการคูดวงไว้สำหรับบุคคลผู้ให้บริการการคูดวงโดยไม่มีใบอนุญาต ซึ่งแตกต่างจากประเทศไทยเนื่องจากประเทศไทยไม่สามารถนำมาตรากฎหมายดังกล่าวบัญญัติเป็นการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงคูดวงได้ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3074/253

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลการให้บริการการคูดวงได้ทำการศึกษถึงการให้บริการการคูดวงของประเทศไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายการควบคุมการให้บริการการคูดวงของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่ มลรัฐนิวยอร์ก มลรัฐแมรีแลนด์ มลรัฐแมสซาชูเซตส์ เทศมณฑลซาลेमในรัฐแมสซาชูเซตส์ และเมืองแอนดีโรว์ในเทศมณฑลเอสเซกซ์ในรัฐแมสซาชูเซตส์ ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติเกี่ยวกับการให้บริการการคูดวงไว้โดยเฉพาะ โดยผลการศึกษาพบว่าปัญหาการคูดวงในประเทศไทยมีสาเหตุมาจากการไม่มีการขึ้นทะเบียนผู้ให้บริการการคูดวง ทำให้ไม่มีการตรวจสอบมาตรฐานการให้บริการ ส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐไม่มีฐานข้อมูลผู้ให้บริการการคูดวงในระบบจึงทำให้ไม่สามารถกำกับดูแลสนับสนุน หรือมีนโยบายเกี่ยวข้องกับการคูดวงได้ ทั้งยังส่งผลไปถึงการคุ้มครองผู้เข้ารับบริการที่ไม่มีประสิทธิภาพและไม่ทั่วถึง จนเกิดความกังวลในผู้รับบริการและกระทบถึงผู้ให้บริการซึ่งมีมาตรฐานแต่ขาดการรับรองจากภาครัฐจนขาดรายได้

ประเทศไทยควรออกกฎหมายกำกับดูแลและควบคุมเกี่ยวกับการให้บริการการคูดวง ทั้งในส่วนของการให้บริการการคูดวงและการมอบอำนาจให้หน่วยงานภาครัฐมีอำนาจรับผิดชอบกำกับดูแลการให้บริการการคูดวงซึ่งควรมอบหมายให้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นผู้รับผิดชอบหลัก และให้มีข้อบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการควบคุมการให้บริการการคูดวงในธุรกิจการคูดวง เนื่องจากเป็นหน่วยงานในพื้นที่ที่ใกล้ชิดกับการให้บริการการคูดวง โดยควรมีเนื้อหาดังต่อไปนี้ คือ นิยามบริการการคูดวงหรือผู้ให้บริการการคูดวง เขตพื้นที่ที่ให้บริการการคูดวง เงื่อนไขและคุณสมบัติการลงทะเบียนผู้ให้บริการการคูดวง

ค่าธรรมเนียมและอายุใบอนุญาตการให้บริการการดูดวง หน้าที่ของผู้ให้บริการการดูดวงต่อผู้รับบริการการ การเพิกถอนใบอนุญาต บทลงโทษ และหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐหรือคณะกรรมการ เพื่อให้สามารถวางมาตรการควบคุมการให้บริการการดูดวงได้อย่างเป็นระบบโดยมีการกำกับดูแล ส่งเสริม และพัฒนาไปพร้อมกันทุกด้าน ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจประเมินมาตรฐานผู้ให้บริการการดูดวงเพื่อทำหน้าที่ในการกำหนดมาตรการในการควบคุมการให้บริการการดูดวง พร้อมจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการให้บริการการดูดวงโดยจัดสรรจากงบประมาณที่หน่วยงานต่าง ๆ มีเพื่อใช้เกี่ยวกับการวางมาตรการกำกับดูแลหรือส่งเสริมและพัฒนาการให้บริการการดูดวงซึ่งอาจจะได้จากการเก็บค่าธรรมเนียมจดทะเบียนผู้ให้บริการการดูดวง ต่อทะเบียนผู้ให้บริการการดูดวงรายปี หรือค่าปรับกรณีผู้ให้บริการการดูดวงกระทำผิดต่อกฎหมายในฐานะผู้ให้บริการการดูดวง และการให้บริการการดูดวงควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนในนโยบายระดับประเทศเนื่องจากเงินสะสมในธุรกิจการให้บริการการดูดวงหรือธุรกิจอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับการให้บริการการดูดวง เช่น ธุรกิจความเชื่อ สร้างเงินสะสมจำนวนมากให้แก่ระบบเศรษฐกิจไทย หากภาครัฐไม่มีนโยบายเกี่ยวกับการให้บริการการดูดวงหรือสนับสนุนการให้บริการการดูดวงย่อมสร้างผลกระทบต่อประเทศไทยได้ เช่น ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจที่สามารถกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ผลกระทบต่อรัฐในการจัดเก็บภาษี การเอารัฐเอาเปรียบของภาคเอกชนต่อผู้รับบริการการดูดวง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จำปี โสทธิพันธุ์. (2546). คำอธิบายหลักกฎหมายนิติกรรม-สัญญา. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. ปริญา นาคปทุม. (2560). รูปแบบและพฤติกรรมในการใช้บริการศาสตร์พยากรณ์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 8(1), 68-94.
- พระครูสุภัทรวชิรานุกุล, พูนชัย ปันธิยะ, เทพประวิณ จันทรแรง, & เยื้อง ปั่นเหง่งเพ็ชร . (2563). การประยุกต์ใช้หลักโหราศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 11(2). 410-426.
- พิริยะ ผลพิรุฬห์. (2553). ความเต็มใจจ่ายในการใช้บริการหมอดู. วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์, 28(2), 107-126.
- รัฐสภา จูริมาศ . (2564). แนวทางการคุ้มครองผู้บริโภคจากความไม่ได้มาตรฐานของสินค้า: กรณีศึกษาประเทศสิงคโปร์: Guideline to Consumer Protection on Defective Products: Case Study of Singapore. AU Law Journal, 12(1), 102-102.

- รินญา นาศัพท์. (2551). พุทธศาสนากับโหราศาสตร์. ใน รายงานวิจัย. วิทยาลัยศาสนศึกษา: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2551). “ธุรกิจหมอดูปี 51-ปี 52 : ลูกค้าใช้บริการเพิ่ม แต่เม็ดเงินชะลอตัว”. เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2564 จาก <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/business>
- อชิรพจนินา พลายนาค. (2553). การใช้โหราศาสตร์เป็นวิถีทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา. คณะอักษรศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Chohaney, M. L. (2014). Locational determinants and valuation of Vlach Rom (Gypsy) fortune-telling territories in the United States: An integrated application of economic and cultural logics and methods. *Applied Geography*, 53(1), 32-44.
- Goodman, D. (2012). Making early American broadcasting's public sphere: Radio fortune telling and the demarcation of private and public speech. *Historical Journal of Film, Radio and Television*, 32(2), 187-205.
- Grall-Bronnec, M., Bulteau, S., Victorri-Vigneau, C., Bouju, G., & Sauvaget, A. (2015). Fortune telling addiction: Unfortunately a serious topic about a case report. *Journal of Behavioral Addictions*, 4(1), 27-31.
- James, R. J., & Tunney, R. J. (2017). The need for a behavioural analysis of behavioural addictions. *Clinical Psychology Review*, 52, 69-76.
- Klinge, C. (2019). Measuring change. *The Journal of Criminal Law and Criminology*, (1973-), 109(4), 769-817.
- Rae, A., & Alexander, R. (2017). Forecasts or fortune-telling: When are expert judgements of safety risk valid? *Safety Science*, 99(1), 156-165.

บทความวิจัย

**การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ในกลุ่มนนท์วัฒนะ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2***
**PERSONNEL MANAGEMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN
NONWATTANA UNDER THE OFFICE OF NONTHABURI PRIMARY
EDUCATIONAL AREA 2**

ทศพร เกตุอนอม

Thasporn Kettanom

พนธ์ พุทธานุกรณ์

Pon Putthanukorn

สิทธิชัย เครือวุฒิกุล

Sithichai Klurvudtikul

สุปัญญา จันทร์เพ็ญศรี

Supanya Chanpensre

ยอร์ช เสมอมิตร

George Semermit

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

Southeast Asia University, Thailand

E-mail: Kettanom23@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาาระดับและเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา กลุ่มนนท์วัฒนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในครั้งนี้เป็น ข้าราชการครูในสถานศึกษา ในกลุ่มนนท์วัฒนะ ปีการศึกษา 2563 จำนวน 315 คน ใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน ใช้ระดับชั้นเรียนเป็นชั้น แล้วสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 175 คน และตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความเที่ยงตรงของเนื้อหา และ ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่, ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว เครื่องมือที่ใช้วิจัยเป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่า

* Received February 24, 2022; Revised May 26, 2022; Accepted August 1, 2022

ดัชนีความสอดคล้องอยู่ตั้งแต่ 0.60 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ในกลุ่มนนทวฒนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการออกจากราชการ และ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง และข้าราชการครูและบุคคลในสถานศึกษา ในกลุ่มนนทวฒนะ ที่มีระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา กลุ่มนนทวฒนะสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, สถานศึกษา, กลุ่มนนทวฒนะ, สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

Abstract

This research article aims to study levels and compare personnel management in educational institutions. Nonwattana Group Under the Office of Nonthaburi Primary Educational Service Area 2, using a quantitative research model The population used in this time was government teachers in educational institutions in Nonwattana group, academic year 2020, 315 people. By using Craigsie and Morgan's sample size tables, using grade levels. then easily random a sample of 175 people were obtained and answered the questionnaire. Analyze data with statistical software packages. The statistics used in the research were content validity and questionnaire confidence. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-way analysis of variance. IOC was between 0.60-1.00 and the reliability values were 0.88. The results showed that Personnel management in educational institutions in Nonwattana group Under the Office of Nonthaburi Primary Educational Service Area 2, the overall level was at a high level. When considering each aspect, it was at a high level in every aspect. They are arranged in descending order as follows: Enhancement of efficiency in government service Nomination and Appointment Discipline and Discipline in terms of layoffs and on manpower planning and positioning. And government teachers and persons in educational institutions in Nonwattana group with education Work experiences

have different opinions on personnel management in educational institutions. Nonthaburi Group under Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2, overall and each aspect was not different.

Keywords: Personnel administration, educational institutions, Nonwattana Group, under the Office of Nonthaburi Primary Educational Service Area 2

บทนำ

สภาพของสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจและสังคมความเจริญก้าวหน้าทาง เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาตนเองและสังคม เพื่อได้นำความรู้ไปพัฒนาตนเองและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้ครูและบุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล มีระเบียบวินัย กล้าคิดกล้าตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยให้ก้าวหน้าต่อการเปลี่ยนแปลงปลูกฝังให้มีจิตสำนึกมีระเบียบวินัยคิดถึงประโยชน์ส่วนร่วมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย การพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการศึกษาทุกระดับให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของครูและบุคลากร การศึกษาจะสอนให้ทุกคนทั้งเก่งทั้งดีมาเป็นกำลังในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมีคุณภาพและศักยภาพอย่างเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมสามารถนำไปใช้ในทางที่ถูกต้อง (ฟาฏินา วงศ์เลขา, 2555)

การเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพสูง ภายใต้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงไปสู่โครงสร้างประชากรสังคมสูงวัยสมบูรณ์เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จำนวนประชากรวัยแรงงานลดลงต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2558 และเกิดการขาดแคลนแรงงานผลิตภาพแรงงานต่ำ คุณภาพคนยังมีปัญหาในทุกช่วงวัยและส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงกันตลอดช่วงชีวิต ตั้งแต่พัฒนาการไม่สมวัยในเด็กปฐมวัย ผลลัพธ์ทางการศึกษาของเด็กวัยเรียนค่อนข้างต่ำ แรงงานมีปัญหาทั้งในเรื่องความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดงาน และผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพโดยที่จำนวนไม่น้อยต้องพึ่งพิงผู้อื่นในการดำเนินชีวิต เป็นต้น ดังนั้น จุดเน้นการพัฒนาคนที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 39 สรุปรว่า กระทรวงศึกษาธิการได้กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคลและด้านการบริหารทั่วไป ปัจจัยการบริหาร

สถานศึกษาโดยบริบททั่วไปนับได้ว่า งานบริหารบุคคลถือเป็นหัวใจของการบริหาร (สมเดช สีแสง, 2545)

โรงเรียนเป็นองค์การหนึ่งของสังคมที่ต้องดำเนินงานเพื่อให้การศึกษาสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพจึงต้องอาศัยบุคลากรเข้าช่วยในการดำเนินงาน คุณภาพของการบริหารการศึกษาจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับบุคลากรที่ทำหน้าที่ในองค์การ จึงมีสภาพปัญหาด้านบุคลากรให้เห็นชัดเจน การปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนมักมีการเกี่ยวเนื่องกันทำ บุคลากรมีความคิดขัดแย้งกันในการทำงานอันเป็นเหตุให้ทำงานไม่เต็มความสามารถของตนเองและไม่เต็มศักยภาพ ถ้าครุขาดความกระตือรือร้นในเรื่องการเรียนการสอนย่อมทำให้การศึกษาขาดคุณภาพ จึงจำเป็นต้องพัฒนาครูด้วยวิธีต่าง ๆ อยู่เป็นระยะ ๆ (สุธีระ ทานตวนิช, 2545)

องค์ประกอบที่สำคัญในการบริหารคือ คนและงาน งานเป็นภารกิจที่ต้องดำเนินการให้สำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ ในการที่จะดำเนินการได้ทุกอย่างนั้นต้องอาศัยคนที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมและเพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ งานที่ดำเนินการจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและจัดระบบ การวางแผน การควบคุม กำกับติดตามและประเมินผลเรียกว่าการบริหาร สำหรับคน จำเป็นต้องดำเนินการสรรหาเพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มาทำงาน ให้ภารกิจของหน่วยงานหรือองค์การประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งเรียกว่า “การบริหารงานบุคคล” แต่ในบางองค์กร บางหน่วยงานก็มักเรียกว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึงองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการจัดคุณภาพโดยรวมโดยเฉพาะในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลต่างก็เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ เพราะถือว่ามนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการ ถ้ามนุษย์ได้รับการพัฒนาแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างก็จะพัฒนาง่ายขึ้น

สมาน รังสิโยภุชญา ให้แนวคิดว่าในการบริหารงานใด ๆ ก็ตามเป็นที่ยอมรับกันว่าเรื่องเกี่ยวกับตัวบุคคลเป็นเรื่องที่สำคัญและยุ่งยากที่สุด ทั้งนี้เพราะตามหลักทั่วไปในการบริหารนั้นแม้ว่าจะมีงบประมาณให้เพียงพอ มีการจัดองค์การและการบริหารงานที่ดีมีอุปกรณ์และวัสดุต่าง ๆ พร้อมสักเพียงใดถ้าผู้ปฏิบัติงานไม่ดี ไม่มีความรู้ ความสามารถ ขาดความซื่อสัตย์สุจริตและไม่ประพฤติตนอยู่ในระเบียบวินัยอันดีก็เป็นการยากที่การบริหารงานจะบรรลุตามความมุ่งหมาย (สมาน รังสิโยภุชญา, 2544)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดกรอบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษาเพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัวมีประสิทธิภาพ ระเบียบเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญโดยภารกิจในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา 5 ด้าน คือ 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 3) การสร้างเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ 4) วินัยและการรักษาวินัย 5) การลาออกจากราชการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

จะเห็นได้ว่าองค์การหรือหน่วยงานใดที่มีความสามารถดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การได้ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ หลายประการซึ่งประกอบด้วย คน เงิน วัสดุอุปกรณ์และการจัดการ ผู้บริหารนับว่าเป็นบุคคลสำคัญของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นอันมากเพราะเป็นหัวหน้าของหน่วยงานที่ควบคุม ดูแลดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความราบรื่นและลุล่วงสำเร็จตามเป้าหมาย การศึกษาจะมีการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการเรียนการสอนและการพัฒนาการต่าง ๆ ของคนในชาติผู้บริหารต้องเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในทุกด้านซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า คุณภาพของผู้บริหารการศึกษาหมายถึงความพร้อมในการบริหารจัดการที่มีคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาโดยให้เห็นถึงศักยภาพ กระบวนการพัฒนาคุณภาพและการควบคุมคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา (วีระยุทธ ขาตะกาญจน์, 2547)

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ในกลุ่มนันทวadhanะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาในกลุ่มนันทวadhanะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จึงมีความประสงค์ที่จะทราบว่าในขณะนี้สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาในกลุ่มนันทวadhanะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 มากน้อยเพียงใด จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา 5 ด้าน คือ 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 3) การสร้างเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ 4) วินัยและการรักษาวินัย 5) การลาออกจากราชการ เพื่อที่จะได้นำไปเป็นข้อมูลในการบริหารงานและเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการศึกษาได้นำไปพัฒนาการบริหารงานบุคคลให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาในกลุ่มนันทวadhanะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู ในกลุ่มนันทวadhanะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมีขอบเขตการวิจัย ด้านเนื้อหา คือ มุ่งศึกษาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา กลุ่มนันทวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ใน 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการวางแผน อัตราค่าจ้างและการกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ด้านวินัยและการรักษาวินัย และด้านการออกจากราชการ ด้านอาคารสถานที่

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษากลุ่มนันทวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 315 คน จาก 6 โรงเรียน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษากลุ่มนันทวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 175 คน จาก 6 โรงเรียน ได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) จากนั้นสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ระดับชั้นเรียนเป็นชั้น (Strata) แล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3. เครื่องมือการวิจัย

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ ได้ดำเนินการสร้างและทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้ ศึกษาเอกสารงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ในกลุ่มนันทวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จากนั้นศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) สร้างแบบสอบถามโดยกำหนดประเด็นของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญโรงเรียนวัดบ่อ (นันทวิทยา) นครปากเกร็ด 1 รองผู้อำนวยการชำนาญการโรงเรียนคลองเกลือ และ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดผาสุกมณีจักร จังหวัดนนทบุรี จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence: IOC) กำหนดค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ถือได้ว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ .60-1.00 และนำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุง

แล้วไปทดลองใช้ (Try – Out) กับข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการตามขั้นตอน คือทำหนังสือส่งถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำแบบสอบถามไปพบกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 175 ฉบับ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์และอธิบายวิธีตอบแบบสอบถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง และได้รับแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ จำนวน 175 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

ได้นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบถูกต้องสมบูรณ์และตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดมาวิเคราะห์ และประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS for Window ในการ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) การหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำรูปตารางมาแปลผลด้วยการบรรยายและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ในกลุ่มนันทวฒนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) โดยมีค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 1.00 – 5.00 ในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด แล้วนำมาเสนอในรูปแบบตารางและประมวลผลด้วยการบรรยาย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ในกลุ่มนันทวฒนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา ใช้สถิติทดสอบที (t-test for Independent Samples) และประสบการณ์ในการทำงาน โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Analysis of Variance: ANOVA)

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) สถิติที่คุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence: IOC)

และความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์, 2542)

2) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency: F) ร้อยละ (Percentage: P) (ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ, 2548) ค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2544) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2545)

3) สถิติทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ สถิติทดสอบที (t-test of Independent Samples) (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2549) และ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Analysis of Variance : ANOVA) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2546)

ผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ในกลุ่มนันทวัฒน์ะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดย เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการออกจากราชการ และด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง เมื่อพิจารณาในรายละเอียดปรากฏผลดังนี้

1.1 ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้มีการจัดทำแผนอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา มีการรวบรวมข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเพื่อวางแผนกำลังคนของสถานศึกษา และมีการวางแผนอัตรากำลังของสถานศึกษาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้ายคือมีการประเมินความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษา

1.2 ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้มีการบรรจุบุคคลโดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถและความเหมาะสมในตำแหน่ง มีการประชาสัมพันธ์การรับสมัครผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น หน่วยงานราชการ อินเทอร์เน็ต และมีการดำเนินการสรรหาเพื่อบรรจุบุคคลเข้ารับราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้าย คือมีการกำหนดหลักเกณฑ์การสรรหาบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความโปร่งใส และยุติธรรม

1.3 ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจาก

มากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ มีการสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาได้ไปศึกษาดูงาน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานกับบุคลากรในสถานศึกษาอื่น ๆ ตามความเหมาะสม มีการกำหนดค่าตอบแทนที่จูงใจให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสถานศึกษามีการดำเนินการอบรมเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้าย คือมีการเลื่อนขั้นเงินเดือนของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามนโยบายหลักเกณฑ์และวิธีการที่โรงเรียน

1.4 ด้านวินัยและการรักษาวินัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้อง ชอบด้วยระเบียบและแนวปฏิบัติด้านวินัยและการรักษาวินัย มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับวินัยและการรักษาวินัยความผิดวินัยร้ายแรงและกรณีความผิดวินัยไม่ร้ายแรง และมีการสังเกต ตรวจสอบ ดูแล เอาใจใส่ ป้องกัน ขจัดเหตุ เพื่อมิให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนกระทำความผิดวินัย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้าย คือมีการดำเนินการแก้ไขบุคลากรที่มีปัญหาหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบวินัยในรูปของคณะกรรมการ

1.5 ด้านการออกจากราชการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติและสอบสวน กรณีเหตุอันสมควรสงสัยตามระเบียบปฏิบัติที่ถูกต้อง มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบตามที่กำหนดในมาตรฐานการกำหนดตำแหน่ง และมีการให้รางวัลประกาศเกียรติคุณเมื่อบุคคลในสถานศึกษาเกื้อหนุนอายุราชการ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้าย คือ มีการดำเนินการเกี่ยวกับการลาออกจากราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ในกลุ่มนนทิวฒนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 (ตารางเปรียบเทียบ)

ตารางเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ในกลุ่มนนทิวฒนะ

(n=175)

ด้านการวางแผนอัตรากำลังและ การกำหนดตำแหน่ง	ระหว่างกลุ่ม	.266	2	.133	.904	.407
	ภายในกลุ่ม	24.539	167	.147		
	รวม	24.805	169			
ด้านการสรรหาและการบรรจุ แต่งตั้ง	ระหว่างกลุ่ม	.009	2	.005	.037	.964
	ภายในกลุ่ม	20.995	167	.126		
	รวม	21.004	169			
	ระหว่างกลุ่ม	.701	2	.351	2.810	.063

ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ	ภายในกลุ่ม	20.843	167	.125		
	รวม	21.544	169			
ด้านวินัยและการรักษาวินัย	ระหว่างกลุ่ม	.417	2	.209	1.662	.193
	ภายในกลุ่ม	20.962	167	.126		
	รวม	21.379	169			
ด้านการออกจากราชการ	ระหว่างกลุ่ม	.057	2	.028	.213	.809
	ภายในกลุ่ม	22.258	167	.133		
	รวม	22.315	169			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	.179	2	.089	1.139	.323
	ภายในกลุ่ม	13.108	167	.078		
	รวม	13.287	169			

พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ในกลุ่มนันทวฒนะสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านที่ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ระดับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ในกลุ่มนันทวฒนะสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง วินัยและการรักษาวินัย การออกจากราชการ และลำดับสุดท้าย คือการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะการบริหารงานบุคคล เป็นหัวใจของการบริหารไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานประเภทใด หากการบริหารงานบุคคลบกพร่อง หน่วยงานนั้นจะเจริญก้าวหน้าได้ยาก เพราะว่า บุคคลเป็นผู้ปฏิบัติงาน ผลงานจะดีหรือจะเสีย อยู่ที่บุคคลที่ทำงานนั้น ถ้าบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานขวัญไม่ดี ไม่มีกำลังใจ ไม่มีสมรรถภาพผลงานก็จะบกพร่อง แต่ถ้การบริหารงานบุคคลได้รับความสำเร็จ บุคคลทุกฝ่ายจะร่วมมือกันปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อหน่วยงาน ทุกคนในหน่วยงานเกิดความพึงพอใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ (สุตา สุวรรณภิรมย์, 2548)กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานบุคลากรเป็นงานที่ผู้บริหารในองค์กรทุกคนต้องให้ความสำคัญทั้งนี้เพราะงานด้านการบริหารงานบุคลากรเป็นงานที่มุ่งเลือกสรรบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์มีทัศนคติที่ดีเข้ามาทำงานในองค์กร อีกทั้งยังดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อฝึกอบรมพัฒนาและปรับปรุงให้บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกในองค์กรเหล่านี้มีความรู้ความสามารถเพิ่มพูนมากขึ้นและทำงานในฝ่ายของตนเองรวมทั้ง

ประสานงานระหว่างฝ่ายหรือหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ในกลุ่มนันทวัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งผู้วิจัยขอนำมาอภิปรายตามลำดับ ดังนี้

1.1 ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการจัดทำแผนอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ (โสภณ เกียรติพคุณ, 2555) ที่ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามขอบข่ายการบริหารงานด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการบรรจุบุคคลโดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถและความเหมาะสมในตำแหน่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระธนากร วชิรธมโม (โพธิ์วัน), 2554) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการวางแผนบุคลากร ด้านการสรรหาบุคลากร ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านการพัฒนาบุคลากร มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาได้ไปศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานกับบุคลากรในสถานศึกษาอื่น ๆ ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระแสง ปภัสสร (วงศ์พันธุ์เสือ), 2555) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ และด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการออกจากราชการ อยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านวินัยและการรักษาวินัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการส่งเสริม สนับสนุนให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้อง ขอบด้วยระเบียบและแนวปฏิบัติด้านวินัยและการรักษาวินัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาถาวร กลยาณเมธี (บุญสอน), 2556) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของโรงเรียน

พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับความคิดเห็นของ ผู้บริหารและครูที่มีต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านการออกจากราชการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมี การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติและสอบสวน กรณีเหตุอันสมควร สงสัยตามระเบียบปฏิบัติที่ถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (กาญจนา คงมี, 2556) ได้ศึกษา เรื่องความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานอยู่ ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ในกลุ่มนนท์วัฒนะ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา และ ประสบการณ์ในการทำงาน ปรากฏผลดังนี้

2.1 จากการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ในกลุ่มนนท์ วัฒนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกระดับการศึกษา พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ใน กลุ่มนนท์วัฒนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมและ รายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างก็มีความเห็นตรงกันว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ ความสำคัญกับการบริหารบุคคล เพราะเป็นภารกิจที่ผู้บริหาร สถานศึกษาจะต้องใช้ความรู้ความสามารถในการ บริหารทุกคนในสถานศึกษาร่วมมือกัน ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถ ปฏิบัติงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุภาภรณ์ หาญณรงค์ชัยกิจ, 2561) วิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพ การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.2 ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงาน บุคคลในสถานศึกษา ในกลุ่มนนท์วัฒนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 2 โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (มานนท์ จันทร์ เจริญ, 2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานสถานศึกษา โรงเรียน ในกลุ่มภูเก็ลใต้ อำเภอภูเก็ล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานสถานศึกษา

โรงเรียนในกลุ่มภูเกลิ้อใต้ อำเภอบ่อเกลือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 2
โดยภาพรวมไม่พบความแตกต่าง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ระดับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ในกลุ่มนนท์
วัฒนะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา
ข้าราชการครูที่มีระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการ
บริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ในกลุ่มนนท์วัฒนะ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน โดยมี
ข้อเสนอแนะดังนี้ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ในการบริหารงาน
บุคคลในสถานศึกษา ควรมีการประเมินความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษา ด้าน
การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ควรมีการกำหนด
หลักเกณฑ์การสรรหาบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความ
โปร่งใส และยุติธรรม ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ในการบริหารงาน
บุคคลในสถานศึกษา ควรมีการเลื่อนขั้นเงินเดือนของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
ตามนโยบายหลักเกณฑ์และวิธีการที่โรงเรียน ด้านวินัยและการรักษาวินัย ในการบริหารงาน
บุคคลในสถานศึกษา ควรมีการดำเนินการแก้ไขบุคลากรที่มีปัญหาหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบ
วินัยในรูปของคณะกรรมการ และด้านการออกจากราชการ ในการบริหารงานบุคคลใน
สถานศึกษา ควรมีการดำเนินการเกี่ยวกับการลาออกจากราชการของข้าราชการครูและ
บุคลากรทางการศึกษา ส่วนข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาความ
คิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา และเจ้าหน้าที่ที่
ปฏิบัติงานในสถานศึกษา ที่มีต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ควรศึกษาการ
บริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียนในระดับจังหวัด หรือสังกัดอื่น ๆ เช่น
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 และควรศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน
ต่อการบริหารงานในสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ศุภสภา.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2545). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติเพื่อการบริหารและวิจัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2546). การใช้ SPSS for Window ในการวิเคราะห์ข้อมูล.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

- กาญจนา คงมี. (2556). ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2544). การวิจัยเพื่อการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์ลิเคชั่น.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2549). เทคนิคการเขียนเค้าโครงการวิจัย: แนวทางสู่ความสำเร็จ. นนทบุรี: ไทเนรมิตกิจอินเตอร์โปรเกรสซิฟ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. (2542). ระเบียบวิธีวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). บุรีรัมย์: สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.
- พระธนากร วชิรธมโม (โพธิ์วัน). (2554). การบริหารงานบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตบางกอกใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาถาวร กลยาณเมธี (บุญสอน). (2556). การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดอ่างทอง. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเส็ง ปกสุสโร (วงศ์พันธุ์เสือ). (2555). การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ฟาฏินา วงศ์เลขา. (2555). พัฒนาคณบดีให้เป็นคนเก่งในสังคม เพื่อดูแลชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งและยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า.
- มานนธ์ จันทร์เจียม. (2558). ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มภูเก็ลใต้ อำเภอบ่อเกลือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วีระยุทธ ขาตะกาญจน์. (2547). การพัฒนาตัวชี้วัดสถานภาพทางการศึกษาในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. (2548). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสาร จำกัด.

- สมเดช สีแสง. (2545). คู่มือการบริหารโรงเรียน สถานศึกษาตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สมาน รังสิโยภักษ์. (2544). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สวัสดิการสำนักงาน ก.พ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). การขับเคลื่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 : รายงานการประชุมปฏิบัติการร่วมภาครัฐและเอกชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุดา สุวรรณภิมย์. (2548). เอกสารคำสอนวิชาการบริหารงานบุคคล (Personal Management). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุธีระ ทานตวนิช. (2545). การบริหารงานโรงเรียนและการนิเทศการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- สุภาภรณ์ หาญณรงค์ชัยกิจ. (2561). การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- โสภณ เกียรติพคุณ. (2555). การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Retrieved May 8, 2022, from https://home.kku.ac.th/sompong/guest_speaker/KrejcieandMorgan_article.pdf

วิเคราะห์การคิดของปัญญาประดิษฐ์และของมนุษย์ ด้วยแนวคิดพุทธปรัชญาเถรวาท*

THE ANALYZE THE THINKING OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) AND HUMANS IN THE CONCEPT OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY

มงคล เทียนประเทืองชัย

Mongkol Thianprathuangchai

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University

E-mail: Mongthian65@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง “วิเคราะห์การคิดของปัญญาประดิษฐ์และของมนุษย์ด้วยแนวคิดพุทธปรัชญาเถรวาท” นี้ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1. เพื่อทราบการคิดของปัญญาประดิษฐ์ว่าคิดได้เองเหมือนมนุษย์หรือไม่ และ 2. เพื่อทราบการคิดของปัญญาประดิษฐ์จะมีโทษ คือเป็นอันตรายต่อสังคมมนุษย์หรือไม่ โดยใช้แนวคิดพุทธปรัชญาเถรวาท (ขันธห้าและปฏิจลสมุปบาท) ในการวิเคราะห์ พบว่า การคิดของปัญญาประดิษฐ์ คิดได้ไม่เหมือนมนุษย์เนื่องจากขันธห้าแตกต่างกัน ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญญาประดิษฐ์ไม่มีส่วนที่ทำให้ตื่นรู้ทางกายและตื่นรู้ทางจิต แต่ปัญญาประดิษฐ์ก็อาจคิดได้เองเหมือนมนุษย์แต่คนที่คิดแตกต่างกันไป ถ้าเราไม่นิยามว่า การคิดเกิดจากจิตที่เป็นอสังขารเท่านั้น แต่สังขารก็อาจคิดเองได้ เช่น สมอ (ของสัตว์) หรือสมอกล (ของคอมพิวเตอร์) เป็นต้น ส่วนวัตถุประสงค์ประการที่สอง พบว่า นอกจากปัญญาประดิษฐ์จะมีคุณประโยชน์มากมาย แต่ก็อาจจะมีอันตรายต่อมนุษย์ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสร้างโปรแกรมเบื้องต้นก่อนที่จะมีการคิดต่อยอดแบบคิดได้เองไว้ดีหรือร้าย ตามหลักเหตุปัจจัยหรือปฏิจลสมุปบาท เห็นว่า ถ้าสร้างโปรแกรมเบื้องต้นที่ใช้ป้อนเข้าไปในปัญญาประดิษฐ์นั้นเป็นเรื่องที่ดี การคิดต่อยอดหรือคิดได้เองก็มีแนวโน้มไปในทางดี แต่ถ้าสร้างโปรแกรมเบื้องต้นที่ใช้ป้อนเข้าไปในปัญญาประดิษฐ์นั้น เป็นความคิดไม่ดีหรือชั่วร้าย แนวโน้มการคิดต่อยอดหรือการคิดได้เองของปัญญาประดิษฐ์ก็มีแนวโน้มที่จะเป็นไปในทางไม่ดีหรือคิดร้าย อันอาจจะนำไปสู่การกระทำที่เป็นอันตรายต่อสังคมมนุษย์ได้

* Received April 25, 2022; Revised June 13, 2022; Accepted July 11, 2022

คำสำคัญ: การคิด, ปัญญาประดิษฐ์, มนุษย์, พุทธปรัชญาเถรวาท

Abstract

This Academic article on "The Analyze the thinking of Artificial Intelligence (AI) and humans in the Concept of Theravada Buddhist philosophy" There are two objectives: 1. To know the thinking of artificial intelligence whether it can think like humans or not, and 2. To know the thinking of artificial intelligence will be harmful. Is it harmful to human society or not? By analyze method The Concept of Theravada Buddhist philosophy (Pancakkhandha: the Five Aggregates and Patikkasamuppada: the Dependent Origination; the Law of Causation). From the analysis, I found that the thinking of artificial intelligence Can't think like a human because the five aggregates are different both in quantity and quality In particular, artificial intelligence has no part in physical awakening and mental awakening. But artificial intelligence can think for itself, like every human being who thinks differently. If we do not define Thinking only arises from the mind (immaterial or Soul). But the Material can think for themselves, such as the animal brains or the computer brains etc. As for the second objective, I found that in addition to artificial intelligence, there are many benefits. But it may be dangerous to humans. Depending are on how to create a preliminary program before thinking of further thinking, good or bad. It's a good idea to create a preliminary program that is used to enter artificial intelligence. Thinking of further improvement or being able to think for themselves is likely to be in a good way. But if creating an initial program that is used to feed into artificial intelligence. Is it a bad or evil idea? Artificial Intelligence's tendency to ideology is either negative or malicious. Which can lead to actions, they are harmful to human society.

Keywords: Thinking, Artificial Intelligence, Human, Theravada Buddhist Philosophy

บทนำ

ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence หรือ AI) มีแนวโน้มเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์มากขึ้น ประกอบกับจากข้อถกเถียงที่ว่า ปัญญาประดิษฐ์คิดได้เองเหมือนมนุษย์หรือไม่ หรือดีกว่ามนุษย์ และจะมีคุณ (ประโยชน์) หรือโทษอย่างไรต่อสังคมมนุษย์ ตั้งแต่อดีตจนถึง

ปัจจุบัน ดังจะพบได้บางส่วนในข้อถกเถียงระหว่าง ทัวริง (Alan Mathison Turing: 1912-1954) กับ เซิร์ล (John Rogers Searle: 1932-ปัจจุบัน) (สมภาร พรหมทา, 2561) ระหว่าง มัสก์ (Elon Reeve Musk: 1971-ปัจจุบัน) กับ ซักเคอร์เบิร์ก (Mark Eliot Zuckerberg: 1984-ปัจจุบัน) (Karoont. chetpayark, 2017) และระหว่าง มัสก์ (Elon Reeve Musk: 1971-ปัจจุบัน) กับ แจ็ค หม่า (Jack Ma Yun: 1964-ปัจจุบัน) (ผู้จัดการออนไลน์, 2562) เป็นต้น ที่ฝ่ายแรกคิดว่าปัญญาประดิษฐ์คิดเองได้และอาจดีกว่ามนุษย์ นอกจากมีประโยชน์อย่างมากมาแล้วในทางกลับกันอาจมีโทษได้ด้วย แต่ฝ่ายหลังกลับเห็นว่าเป็นไปไม่ได้ นั่น ปัญหาใหญ่คงไม่ได้อยู่แค่ว่าปัญญาประดิษฐ์คิดเหมือนมนุษย์ได้หรือไม่เท่านั้น แต่ลึกลงไปมากกว่านั้น คือปัญญาประดิษฐ์ (AI) จะฉลาดกว่ามนุษย์หรือคิดเหนือมนุษย์ได้หรือไม่ เพราะความคิดจะนำมาซึ่งการกระทำ เมื่อคิดไม่เหมือนการกระทำก็ย่อมไม่เหมือน รวมไปถึงการคิดหรือการกระทำอย่างมีเหตุผลด้วย ถ้ายังเป็นการคิดและการกระทำที่เหนือกว่ามนุษย์แล้ว ยิ่งน่ากลัวว่าจะเป็นอันตรายต่อมวลมนุษยชาติ นอกเหนือจากการใช้ประโยชน์และ Disruptive แล้ว ปัญญาประดิษฐ์ (AI) อาจทำลายล้างเผ่าพันธุ์มนุษย์ ซึ่งสามารถพบได้บางส่วน เช่น ปัญหาหุ่นยนต์ฆ่ามนุษย์ ปัญหา Bob and Alice ของ Facebook, ปัญหา Auto Pilot ในรถยนต์และเครื่องบิน, ปัญหา XQbot and Darknetbot ของ Wikipedia ปัญหา Google assistant ของ Google Home และปัญหาอากาศยานไร้คนขับ (Skynet) เป็นต้น (Abdulthaitube, 2017) ในประเด็นเหล่านี้ ผู้วิจัยคิดว่าบทความนี้อาจช่วยตอบให้ชัดเจนขึ้นได้บางส่วน โดยเฉพาะส่วนของสิ่งที่เป็นตัวคิด (ประธาน) ที่ก่อให้เกิดการคิด (กริยา) เมื่อมองด้วยแนวคิดแบบพุทธปรัชญา (เช่น เรื่องขันธ 5 หรือเบญจขันธ์) ที่อาจกล่าวได้ว่าครอบคลุมแนวคิดทางปรัชญาตะวันตก ทั้งในด้านอภิปรัชญา (Metaphysics) เช่น แนวแนวคิดแบบจิตนิยม (Idealism) แนวคิดแบบสสารนิยม (Materialism) แนวคิดแบบทวินิยม (Dualism) และแนวคิดแบบธรรมชาตินิยม (Naturalism) หรือสัจนิยม (Realism) รวมถึงแนวคิดเรื่อง Being ของไฮด์เกกเกอร์ไว้ด้วย ในด้านญาณวิทยา (Epistemology) เช่น แนวคิดแบบประสบการณ์นิยมหรือประจักษ์นิยม (Empiricism) และแนวคิดแบบเหตุผลนิยม (Rationalism) ในด้านจริยศาสตร์ (Ethics) เช่น แนวคิดเรื่องจริยธรรม ศีลธรรม จาริตประเพณี และมารยาท เป็นต้น และในด้านตรรกศาสตร์ (Logic) เช่น วิธีนิรนัยและอุปนัย เป็นต้น เป็นหลักในการวิเคราะห์ว่าปัญญามนุษย์ (Natural Intelligence or Human Intelligence) และปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence หรือ AI) คิดเหมือนกันหรือแตกต่างกัน รวมถึงใครฉลาดเหนือใครอย่างไรด้วย ใช้สิ่งใดในกระบวนการคิดทำหน้าที่คิดและจะมีคุณ (ประโยชน์) หรือมีโทษอย่างไรต่อสังคมมนุษย์

แนวคิด/ทฤษฎีทางพุทธปรัชญาเถรวาท

พุทธปรัชญาเถรวาทนั้น มีแนวคิด/ทฤษฎีใหญ่ที่สำคัญหลายแนวคิด/ทฤษฎี เช่น แนวคิดเรื่องนิพพาน แนวคิด/ทฤษฎีทุกข์ แนวคิด/ทฤษฎีจิต และแนวคิดสังขารแห่งชีวิต เป็นต้น และสามารถจัดอยู่ทั้งในด้านอภิปรัชญา (Metaphysics) ด้านญาณวิทยา (Epistemology) และด้านจริยศาสตร์ (Ethics) ในที่นี้จะขอเน้นแนวคิด/ทฤษฎีจิต และแนวคิดสังขารแห่งชีวิต ที่เชื่อว่า จิตเป็นตัวคิดใช่หรือไม่ และชีวิตคืออะไร โดยจะนำเอาแนวคิดย่อยที่สำคัญ คือแนวคิดเรื่องขันธห้าหรือเบญจขันธและปฏิจจสมุปบาท มาเป็นหลักในการวิเคราะห์ เพราะเห็นว่า ติความได้ครอบคลุมแนวคิดในปรัชญาตะวันตกได้เกือบทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดจิตนิยม (Idealism หรือ Psychism: เอกนิยม (Monism) และลัทธิเพลโต (Platonism) แนวคิดสสารนิยม (Materialism: ปริมาณนิยม (Atomism) และพลังนิยม (Energetism) แนวคิดทวินิยม (Dualism: รังสรรค์นิยม (Creationism) และชีวิตรังสรรค์นิยม (Hylozoism) (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2563) และแนวคิดธรรมชาตินิยม (Naturalism) หรือสัจนิยม (Realism) และแนวคิดเรื่องความมีอยู่จริงของสสารหรือสภาวะ (Being) ของไฮเดกเกอร์ ในด้านญาณวิทยา (Epistemology) เช่น แนวคิดประสบการณ์นิยมหรือประจักษ์นิยม (Empiricism) ก็เทียบได้กับอายตนะ 5 (ตา หู จมูก ลิ้น และกายประสาท) และแนวคิดแบบเหตุผลนิยม (Rationalism) เทียบได้กับอายตนะที่ 6 คือ จิตใจ และจริยศาสตร์ (Ethics) หรือเกณฑ์ตัดสินสรรพสิ่ง เช่น จริยธรรม ศีลธรรม จาริตประเพณี และมารยาท (พุทธฯ ยังมีเกณฑ์แบบโลกุตระเพิ่มเข้าไปอีก) เป็นต้น รวมไปถึงทางตรรกวิทยา (Logical) เช่น วิธีนิรนัย และอุปนัย พุทธปรัชญาเถรวาทก็มีอยู่ด้วย

กล่าวคือแนวคิดเรื่องขันธ 5 หรือเบญจขันธ ของพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น ในภาพกว้างๆ เห็นว่า จักรวาลถูกแบ่งออกเป็นส่วนประกอบสำคัญ 2 ส่วน คือ 1. วัตถุ (matter) และ 2. สิ่งที่มีใช้วัตถุ (non-matter) (สนธิ ศรีสำแดง, 2548) พุทธปรัชญาเถรวาท อาจจัดเป็นแนวคิดแบบทวินิยม (Dualism) แบบหนึ่งที่มีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง

1. ส่วนที่เป็นวัตถุหรือสสาร (matter) การมีอยู่จริงของสรรพสิ่ง (สสารหรือสภาวะ=Being) คล้ายๆ แนวคิดธรรมชาตินิยม (Naturalism) หรือสัจนิยม (Realism) เห็นได้จากที่พุทธศาสนาปฏิเสธสิ่งเหนือธรรมชาติ (Supernature) ปฏิเสธการเปิดเผยของพระเจ้า แต่ยอมรับความสำคัญด้านสติปัญญาของมนุษย์ พระพุทธศาสนายึดหลักธรรมชาติและกฎธรรมชาติ เป็นแนวทางในการอธิบายปรากฏการณ์ หลักเบญจขันธ ไตรลักษณ์ ปฏิจจสมุปบาท อริยสัจ 4 แม้แต่นิพพาน และกฎแห่งกรรมก็เป็นเรื่องของธรรมชาติและกฎธรรมชาติ พวกที่ยึดธรรมชาติ คือ รูปขันธ เป็นหลัก แล้วเอาอุปาทานใส่เข้าไป ยึดมั่นว่าความจริงคือธรรมชาติล้วนๆ ทุกอย่างเป็นธรรมชาติ และเป็นไปตามกฎธรรมชาตินั้น สามารถแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มวัตถุนิยม (Materialism or Physicalism) เช่น ลัทธิทุนนิยม (Capitalism) ลัทธิสังคมนิยม

(Socialism) คอมมิวนิสม์ (Communism) ลัทธิบริโภคนิยม (Materialism) ลัทธิอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ลัทธิประชาธิปไตย (Democracy) และลัทธิวิทยาศาสตร์นิยม (Scientism) (2) กลุ่มกลไกนิยม (Mechanism) และ (3) กลุ่มอินทรีย์นิยม (Organism) (สนธิ ศรีสำแดง, 2548)

2. สิ่งที่มีใช้วัตถุ (non-matter) หรืออาจจะเรียกว่า ส่วนที่อัสสารมียอยู่ในลักษณะเป็นนามธรรม มองไม่เห็น สัมผัสด้วยประสาททั้งห้าไม่ได้ วัตถุไม่ได้ ชั่งไม่ได้ แต่มีอยู่จริง มีลักษณะว่องไว มีพลัง ในชั้น 5 จำแนกไว้ 4 อย่างคือ เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ตัวแท้คือวิญญาณ (=จิตหรือมโน) ส่วนเวทนา สัญญา สังขาร เป็นตัวประกอบหรือเจตสิก แต่เกิดดับพร้อมกับจิต สิ่งที่มีใช้วัตถุ เป็นหนึ่งในส่วนประกอบของจักรวาล ลัทธิที่ยึดถือจิตเท่านั้นมีจริง วัตถุเป็นเพียงเครื่องมือเป็นทาสของจิต เช่น แนวคิดจิตนิยม (Idealism) เป็นต้น โดยที่แนวคิดจิตนิยมนี้สามารถแบ่งย่อยลงไปได้อีกหลายแบบ ดังนั้น พุทธปรัชญาเถรวาท ที่ตีความได้จากแนวคิด/ทฤษฎีจิต และแนวคิดสังขารแห่งชีวิต ก็อาจจัดเป็นจิตนิยมแบบหนึ่งที่มีอัตลักษณ์เป็นของตนเองแบบพุทธอภิปรัชญา ที่สามารถพบได้ในแนวคิดเรื่องชั้น 5 หรือเบญจชั้น (ส่วนประกอบห้าอย่างของชีวิต) ซึ่งเรื่องนี้ อาจถือว่าเป็นญาณวิทยาด้วย ดังจะพบได้ในเรื่องอายตนะ 6: แตนรับรู้และเสพส่วยโลก และครอบคลุมด้านจริยศาสตร์ โดยเฉพาะพุทธจริยศาสตร์ทั้ง 3 ระดับ (พระครูวินัยธรอำนาจ พลปญโญ และคณะ, 2560) หรือภูมิธรรม ที่ใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินในระดับต่างๆ ได้แก่ พิธีกรรม มารยาท จาริตประเพณี ศีลธรรม จริยธรรม (คุณธรรม) และโลกุตระ (ลอย ชุนพงษ์ทอง, 2564) รวมด้านตรรกะด้วย โดยทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะนำไปใช้วิเคราะห์การคิดของปัญญาประดิษฐ์และของมนุษย์ดังต่อไปนี้

วิเคราะห์เปรียบเทียบองค์ประกอบของชีวิตระหว่างมนุษย์กับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในแนวคิดแบบพุทธปรัชญาเถรวาท

แนวคิดเบื้องต้นแบบกว้างๆ ของพระพุทธศาสนา เห็นว่า มนุษย์ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ รูปกับนาม แต่เมื่อมองทางปรัชญา คือ พุทธปรัชญาเถรวาท อาจตีความได้ 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ รูป=ร่างกาย นามบางส่วน=จิต และนามบางส่วนที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างกายกับจิต=วิญญาณ เมื่อเทียบกับปัญญาประดิษฐ์ที่มีเพียง 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ Hardware=Body หรือร่างกาย และ Software หรือ Intelligence=จิต เมื่อมองลึกลงไปในแนวคิดเรื่องชั้น 5 หรือเบญจชั้น มนุษย์แต่ละคนประกอบไปด้วยชั้น 5 คือ กองรูปหรือรูปชั้น และในส่วนนามนั้นแบ่งออกเป็น 4 กอง คือ เวทนาชั้น สัญญาชั้น สังขารชั้น และวิญญาณชั้น รวมทั้งหมดเป็น 5 กองหรือ 5 ชั้น แต่ปัญญาประดิษฐ์ (AI) นั้น ถ้าตีความตามแนวคิดเรื่องชั้นห้าแล้วอาจมีไม่ครบเหมือนของมนุษย์ ดังจะกล่าวให้เห็นต่อไปนี้

1. รูป (Corporeality) ได้แก่ส่วนประกอบฝ่ายรูปธรรมทั้งหมดร่างกายและพฤติกรรมทั้งหมดของร่างกาย หรือสสารและพลังงานฝ่ายวัตถุ พร้อมทั้งคุณสมบัติ และพฤติกรรมต่างๆ ของสสารพลังงานเหล่านั้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2562) ส่วนใหญ่เป็นสสารประเภทชีวภาพ ถ้าเรามองจากภายนอกเข้าไปสู่ภายในหรือจากใหญ่ไปหาเล็กในแง่วิทยาศาสตร์ชีวภาพ จะพบว่า ร่างกายของมนุษย์ประกอบไปด้วย 11 ระบบ (1. ระบบห่อหุ้มร่างกาย 2 ระบบโครงสร้าง 3. ระบบกล้ามเนื้อ 4. ระบบประสาท 5. ระบบไหลเวียนโลหิต 6. ระบบหายใจ 7. ระบบต่อมไร้ท่อ 8. ระบบน้ำเหลือง 9. ระบบย่อยอาหาร 10. ระบบขับถ่ายปัสสาวะ และ 11. ระบบสืบพันธุ์) หรือโครงสร้าง 5 ระดับ คือ ระบบอวัยวะ อวัยวะ เนื้อเยื่อ เซลล์ และสโมเลกุล เมื่อเทียบกับร่างกาย (Body) ของปัญญาประดิษฐ์ก็ได้แก่ส่วนที่เป็น Hardware ที่ทำด้วยวัตถุต่างๆ ที่เป็นสสาร ถึงแม้จะทำด้วยวัสดุที่คล้ายเซลล์ของมนุษย์มากที่สุด และนิยามว่าเป็นร่างกาย หรือรูปขันธ์เหมือนกัน แต่พุทธปรัชญาเถรวาทมองว่าในรูปขันธ์นี้ยังต้องประกอบไปด้วยแดนแห่งการรับรู้ได้ด้วย อายุตนะ ๕ คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย ที่ทำให้เกิดตื่นรู้ (Consciousness) ทางกายด้วย ถึงจะเรียกว่า “ชีวิต” ดังนั้น ในแนวคิดแบบวิทยาศาสตร์ อาจถือว่าปัญญาประดิษฐ์เป็นสสารไม่มีชีวิต คิดเองไม่ได้ จะถือว่ามีชีวิตก็ต่อเมื่อโครงสร้างทั้ง 5 เมื่อประกอบกันอย่างเหมาะสมสามารถแสดงปรากฏการณ์ออกมาที่เรียกว่าชีวิตหรือจิต ที่เป็นสสารอยู่ในลักษณะของพลังงาน เมื่อจิตทำงานร่วมกับอวัยวะส่วนที่เรียกว่าสมองแล้วถึงจะคิดได้ (ร่างกายที่มีสมองและมีชีวิตคิดได้ ส่วนร่างกายที่ตายแล้วหรือสมองที่ตายแล้วคิดไม่ได้)

แต่ในทางปรัชญานั้น การจะตอบว่าอะไรเป็นอะไร หรือสิ่งใดมีอยู่จริงหรือไม่มีอยู่ ควรตอบบนฐานแห่งความรู้ มิใช่ตอบบนฐานแห่งความไม่รู้ เช่น แนวคิดแบบวิทยาศาสตร์ที่ใช้เหตุผลแบบประสบการณ์นิยมหรือประจักษ์นิยม ที่พออายุตนะ 5 (ตา หู จมูก ลิ้น กายประสาท) รับรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้แล้วไปสรุปว่า ไม่มีหรือไม่จริง อย่าลืมนะว่าสิ่งใดที่มนุษย์ไม่รู้ก็ไม่ได้หมายความว่าไม่มี สิ่งใดที่มนุษย์พิสูจน์ไม่ได้ก็ไม่ได้หมายความว่าไม่จริง (อาจพบในอนาคตก็ได้) ดังจะพบได้ในแนวคิดแบบเหตุผลนิยม ที่ใช้วิธีเก็งหรือคาดการณ์ความจริง (Speculation) ดังนั้น ปัญญาประดิษฐ์อาจจะมีชีวิต มีจิต และมีสมองก็ได้ เพียงแต่เป็นชีวิต จิต หรือสมองคนละประเภทกับของมนุษย์ หรือในแนวคิดแบบ Functional Materialism เห็นว่ามนุษย์เราตอนลงไปที่คือสสาร สสารเป็นผู้คิด (คิดคำนวณประมวลที่เรียกว่า Computing สสารคิดเองได้ และมนุษย์อาจเป็น Digital Computer ชนิดหนึ่งที่มีสมองเป็นก้อนไขมันจึงคิดได้ (การคิดได้เอง อาจจะไม่เกี่ยวกับการมีชีวิต มีจิต หรือมีสมองเลยก็ได้)

2. นาม ได้แก่ เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณของมนุษย์ เมื่อเทียบกับปัญญาประดิษฐ์ก็ได้แก่ส่วนที่เป็น Soft wear หรือโปรแกรมต่างๆ เช่น Coding, Algorithms,

Mathematical Language, Big Data, Data Science, Machine Learning และ Deep Learning เป็นต้น จะเห็นว่าแตกต่างกัน คือ

2.1 เวทนา (Feeling หรือ Sensation) ได้แก่ความรู้สึกสุข ทุกข์หรือเฉยๆ ซึ่งเกิดจากผัสสะทางประสาทตา หู จมูก ลิ้น กายประสาท และทางใจ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2562) เมื่อเทียบกับปัญญาประดิษฐ์แล้ว ในส่วนนี้ ถ้ามีได้ก็น่าจะเป็นเพียงเป็นไปตามโปรแกรมที่มนุษย์ตั้งหรือกำหนดไว้ จึงเชื่อว่ายังไม่เหมือนเวทนาในมนุษย์

2.2 สัญญา (Perception) ได้แก่ความกำหนดได้ หรือหมายรู้ คือกำหนดรู้อาการเครื่องหมายลักษณะต่างๆ อันเป็นเหตุให้จำอารมณ์ (object) นั้นๆ ได้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2562) เมื่อเทียบกับปัญญาประดิษฐ์แล้ว หลายส่วนพบได้ในปัญญาประดิษฐ์ในระดับต่างๆ แต่เป็นเพียงการกำหนดได้ หมายรู้ ตามข้อมูลในโปรแกรมที่กำหนดไว้ หรืออาจจะต่อยอดเพิ่มโดยการประมวลผลจากข้อมูลต่างๆ ที่ป้อนเข้าไป ในอนาคตถ้าหากมีก็เชื่อว่า ไม่น่าจะเหมือนสัญญาในมนุษย์

2.3 สังขาร (Mental Formations หรือ Volitional Activities) ได้แก่องค์ประกอบหรือคุณสมบัติต่างๆ ของจิต ที่ปรุงแต่งจิตให้ดีหรือชั่วหรือเป็นกลางๆ โดยมีเจตนาเป็นตัวนำ พุดต่างๆ ว่า ความนึกคิดชั่วต่างๆ เช่น ศรัทธา สติ หิริ โอตตัปปะ เมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา ปัญญา โมหะ โทสะ โลภะ มานะ ทิฏฐิ อิสสา มัจฉริยะ เป็นต้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2562) เมื่อเทียบกับปัญญาประดิษฐ์แล้ว พบว่า มีมากพอสมควร แต่เป็นเพียงการประมวลต่อยอดจากข้อมูลต่างๆ ที่ป้อนเข้าไปไว้ให้ ที่เห็นเด่นชัด คือ ปัญญา (Intelligence) แต่เป็นปัญญาเทียมที่มนุษย์สร้างที่เรียกว่า “Artificial Intelligence” ในอนาคตแม้มนุษย์จะพยายามสร้างให้เหมือนสังขารของมนุษย์ แต่เชื่อว่าอย่างดีที่สุดก็แค่คล้ายๆ

2.4 วิญญาณ (Consciousness) จิต หรือมโน มี 6 กลุ่ม คือ จักขุวิญญาณ โสตวิญญาณ ฆาตวิญาณ ชิวหาวิญญาณ กายวิญญาณ และมโนวิญญาณ (สนธิ ศรีสำแดง, 2548) อีกนัยหนึ่ง วิญญาณ ได้แก่ความรู้แจ้งอารมณ์ทางประสาททั้งห้า และทางใจ คือ การเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรู้รส ความรู้สัมผัสทางกาย และการรู้อารมณ์ทางใจ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2562) จึงพอตีความได้ว่า พุทธปรัชญาเห็นว่าจิตทำงานร่วมกับเวทนา สัญญา สังขาร และรูป ในการคิด จิตไม่ได้ทำงานอย่างเดียว เหมือนแนวคิดแบบจิตนิยมหรือแนวคิดแบบสสารนิยม แต่จิตทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นทีม คล้ายแนวคิดแบบทวินิยม และแนวคิดแบบธรรมชาตินิยมหรือสังขารนิยม โดยจิตหรือวิญญาณเป็นผู้ใช้ (The User) สมองเป็นผู้ถูกใช้ (The Use) เมื่อเทียบกับปัญญาประดิษฐ์แล้ว ยังไม่พบว่าปัญญาประดิษฐ์มีจิตหรือวิญญาณ ในฐานะที่เป็นผู้ใช้ (The User) คือไม่ตกอยู่ในอำนาจครอบงำของสิ่งใด คิดเองได้ อย่างอิสระ แต่มักจะอยู่ในฐานะผู้ถูกใช้ (The Use) คือถูกกำหนดด้วยโปรแกรมต่างๆ ถึงจะมีการคิดต่อยอดแบบที่คิดได้เองอย่างอิสระ หรือในอนาคตอาจมีการใส่เข้าไปได้ ก็ไม่น่าจะ

เหมือนวิญญาณหรือจิตของมนุษย์ กล่าวคือ ระหว่าง รูป หรือ Corporeality (ร่างกายที่รับรู้ได้ คือประสาทรับ+สารเคมี) กับ นาม หรือ Mind (สัญญา=หมายรู้ สังขาร = ปัญญา หรือ Intelligence และเวทนา=ความรู้สึก) นั้น มีตัวเชื่อม คือ วิญญาณ (ลอย ชุนพงษ์ทอง, 2564)

โดยเราจะพบว่าปัญญาความคิด (Intelligence) นั้นเกิดจากกองสังขาร คือ 1) แก่นจิต ก่อให้เกิดปัญญาที่กำหนดความคิด ความเข้าใจ (Mental Formations) และ 2. ความคิดในแง่ การกระทำที่สร้าง (จิตที่ปรุงแล้ว) และเปลี่ยนแปลงแก่นจิต (Volitional Activities) คือการ ปรุงจิตตามปรารถนา ประกอบด้วยสัญญาและเวทนาส่งต่อไปยังวิญญาณที่เชื่อมต่อไปยังรูป (สมอง) ที่ประกอบไปด้วยประสาทรับและสารเคมีต่างๆ ทำให้ตื่นรู้ทางกายและตื่นรู้ทางจิต เป็น การทำงานในการคิดของชั้น 5 ตามแนวคิดของพุทธปรัชญาเถรวาท

ดังนั้น จึงพอสรุปเปรียบเทียบกันระหว่างปัญญามนุษย์กับปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence หรือ AI) ได้ดังนี้

ประเภทของสรรพสิ่ง (ชีวิต โลก และ จักรวาล) ที่เปรียบเทียบ	Human Intelligence	Artificial Intelligence หรือ AI
1. ร่างกาย = Body = Hardware ร่างกายที่รับรู้ = รูป = Corporeality	√ (ตาย) √	√ √ (เทียม)
2. จิต = Mind = Software	√ (ธรรมชาติ)	√ (เทียม)
3. ส่วนเชื่อมต่อระหว่างร่างกายหรือรูปกับจิต = สามัญสำนึก = ตื่นรู้ทางกาย, ตื่นรู้ทางจิต (Consciousness) เช่น เวลาสลบก็หายไป เวลาฟื้นก็กลับมา	√	×

จากข้อถกเถียงที่กล่าวไว้ในตอนต้น คือ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence หรือ AI) คิดได้เหมือนมนุษย์หรือไม่ ถ้าไม่เหมือน ดีกว่าหรือฉลาดกว่าหรือเหนือกว่าหรือไม่ อย่างไร และนอกจากมีประโยชน์มากมายแล้ว จะมีโทษหรือไม่ อย่างไร ถึงตรงนี้อาจแยกได้เป็น 2 นัย คือ

นัยแรก ปัญหาว่า คิดได้เหมือนมนุษย์ ในความหมายที่ว่าเท่าเทียมกันหรือเสมอกัน ทั้ง ในด้านปริมาณและคุณภาพของการคิด ทำนองเท่าเทียมกันแบบคณิตศาสตร์ เช่น ในแนวคิด เลขยกกำลัง หรือ $1=1$, $2=2$ ในแนวคิดของพิทาโกรัส (Pythagoras) เป็นต้น (ในแง่นี้ในความ เป็นจริงอาจไม่มีใครเหมือนใครได้ 100%)

นัยที่สอง คิดได้เองเหมือนมนุษย์หรือสัตว์อื่นๆ แบบต่างฝ่ายต่างคิดได้เองอย่างอิสระ ไม่อยู่ในอำนาจครอบงำของอวัยวะหนึ่งหรือของใคร ส่วนจะดีหรือไม่ดี และมีคุณ (ประโยชน์) หรือมีโทษอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับระดับหรือคุณภาพของจิตหรือสมองของแต่ละบุคคลหรือแต่ละสิ่ง แตกต่างกันไป (แต่คิดได้เองเหมือนกัน)

จากการวิเคราะห์ด้วยพุทธปรัชญาเถรวาท โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องขันธ 5 แล้ว น่าเชื่อได้ว่า คงไม่ต้องการคำตอบตามนัยแรกมากนัก เพราะใครๆ ก็เห็นได้แบบพื้นๆ ของสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิตในแนวคิดแบบวิทยาศาสตร์ แต่น่าจะต้องการแสวงหาคำตอบที่วิทยาศาสตร์ก็ยังไม่ได้อย่างชัดเจน เช่นคำตอบตามนัยที่สองมากกว่า เพราะเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างปัญญามนุษย์ (Natural Intelligence or Human Intelligence) กับปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence หรือ AI) ด้วยแนวคิดพุทธปรัชญาเถรวาท ในเรื่องขันธ 5 แล้ว เห็นชัดเจนว่า แตกต่างกันหลายประการ ทั้งด้านปริมาณและด้านคุณภาพของขันธ โดยเฉพาะประการที่ 3 เรื่อง ตัวเชื่อม คือ วิญญาณหรือมโน (Consciousness) ที่จะทำให้เกิดจิตกับสมองทำงานร่วมกันในการคิด ที่ก่อให้เกิดปัญญา (Intelligence) .ในกองสังขาร ที่มีอยู่ในมนุษย์ แต่ในปัญญาประดิษฐ์ไม่มี เมื่อมีความแตกต่างกันในประเด็นสำคัญนี้ มนุษย์จึงเห็นว่าปัญญาประดิษฐ์จะคิดเองได้ดีกว่าหรือฉลาดกว่าหรือเหนือกว่ามนุษย์ นอกจากจะเป็นประโยชน์อย่างมากมาแล้วอาจเกิดโทษ คืออาจฆ่าหรือทำลายล้างเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ได้

ในประเด็น คิดดีกว่าหรือฉลาดกว่าหรือเหนือกว่ามนุษย์นั้น เท่าที่พบมีเพียงบางด้านเท่านั้น เช่น ด้านคิดได้รวดเร็ว ด้านคิดได้อย่างแม่นยำ ด้านคิดได้มากในเวลาน้อย และด้านมีความอดทนในการคิด เป็นต้น ดังนั้น ปัญญาประดิษฐ์จึงถูกนำมาใช้ในงานต่างๆ เพื่อช่วยมนุษย์ส่วนใหญ่ยังคิดไปตามโปรแกรมที่มนุษย์กำหนดไว้ อาจจะมีการประมวลต่อยอดจากข้อมูลเดิมไปบ้าง แต่ยังไม่ถึงขั้นซ่อมหรือสร้างตัวเองได้อย่างอิสระจากโปรแกรมของมนุษย์

ส่วนประเด็นด้านการคิดดีหรือคิดร้าย ทั้งในระดับต้นหรือพุทธจริยศาสตร์ขั้นพื้นฐาน: เบญจศีล-เบญจธรรม (พระครูปลัดสวพัฒนพุทธคุณ (ประมวล พานิช) และคณะ, 2562) ในระดับกลางหรือพุทธจริยศาสตร์ชั้นกลาง: กุศล-อกุศลกรรมบถ) และในระดับสูงหรือพุทธจริยศาสตร์ชั้นสูง: โลกุตระ (พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญ และคณะ, 2560) หรืออาจจะเรียกว่า ภูมิธรรมก็น่าจะได้ ที่มีตั้งแต่ระดับต่ำสุดไปหาระดับสูงสุด คือ พิธีกรรม มารยาท ศีลธรรม จริยธรรม (คุณธรรม) และโลกุตระ (ลอย ขุนพงษ์ทอง, 2564) ต่อมนุषย์นั้น เป็นประเด็นใหญ่อีกประเด็นหนึ่งควรวิเคราะห์กันอีกต่อไป ในที่นี้ขอกล่าวโดยสังเขป ถ้าวิเคราะห์ตามหลักปฏิจาสมุปบาทหรือเหตุปัจจัยการในแนวคิดของพุทธปรัชญาเถรวาท เบื้องต้นนี้พอตอบได้ว่า ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัย คือโปรแกรมพื้นฐานที่ป้อนเข้าไปในปัญญาประดิษฐ์นั้น ถ้าโปรแกรมนั้นเป็นเรื่องที่ดี การคิดต่อยอด (รวมถึงการคิดได้เองด้วย) ก็น่าจะดี เมื่อคิดดีก็มีแนวโน้มในการกระทำที่ดี แต่ถ้าโปรแกรมพื้นฐานที่ป้อนเข้าไปในปัญญาประดิษฐ์เป็นการคิดที่ไม่ดีหรือคิดร้าย การคิดต่อยอด (รวมถึงการคิดได้เอง) ของปัญญาประดิษฐ์ก็มีแนวโน้มเป็นการคิดที่ไม่ดีหรือคิดร้าย (พุทธปรัชญาเถรวาทไม่ได้ยืนยันว่าต้องเกิดแน่นอนเป็นเพียงแนวโน้ม เช่น ตามหลักปฏิจาสมุปบาท) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เมื่อการคิดนำการกระทำก็อาจนำไปสู่การกระทำที่ไม่ดีหรือเป็นอันตรายต่อสังคมมนุษย์ได้ ทั้งนี้จะต้องพิจารณาจิตของ

ผู้สร้างโปรแกรมพื้นฐานที่ป้อนเป็นข้อมูลให้ปัญญาประดิษฐ์นั้นๆ ด้วย ว่าเป็นจิตที่คิดดีหรือคิดร้าย เนื่องจากการคิดได้เองนี้ไม่มีใครเหมือนกัน แม้จะมีขั้นห้าเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแมร์โล ปองตี ที่เห็นว่า การคิดได้เองนี้ไม่ได้มีอิสระจากร่างกาย (Body) ทุกร่างกายจึงคิดไม่เหมือนกัน และแนวคิดของไฮเด็กเกอร์ ที่เห็นว่า being และ Being ของมนุษย์แต่ละคนไม่เหมือนกัน

สรุป

ตามนัยแรก (จากข้อถกเถียงว่าปัญญาประดิษฐ์ (AI) คิดได้เหมือนมนุษย์หรือไม่) เมื่อวิเคราะห์ด้วยแนวคิดแบบพุทธปรัชญาเถรวาท โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องขั้น 5 แล้ว พบว่า การคิดของปัญญาประดิษฐ์ (AI) อย่างไรก็ไม่เหมือนการคิดของมนุษย์ เนื่องจากมีขั้นห้าที่ต่างกัน ทั้งปริมาณและคุณภาพ ต่อให้มีการอัปโหลดขั้นต่างๆ ของมนุษย์เข้าไปในปัญญาประดิษฐ์ก็ตาม ถ้าใช้เกณฑ์ตัดสิน ความเหมือนแบบเท่าเทียมหรือเสมอภาคกัน ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ แบบคณิตศาสตร์ แม้แต่มวลมนุษย์ด้วยกัน ที่คิดเองได้อย่างอิสระ ก็ยังไม่มีใครคิดเหมือนใคร 100% สักคนเลย ต่างคนต่างคิดต่างจิตต่างใจกันไป ส่วนการคิดของมวลมนุษย์ดีหรือไม่ดี เป็นคุณ (ประโยชน์) หรือเป็นโทษนั้น ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัย ตามแนวคิดแบบพุทธปรัชญาเถรวาท เช่น แนวคิดในหลักปฏิจจสมุปบาท เป็นต้น ถ้าเหตุแห่งการคิดดีก็มีแนวโน้มผลจะดี แต่ถ้าเหตุแห่งการคิดร้ายผลที่ออกมาก็มีแนวโน้มที่จะร้าย คล้ายๆ แนวคิดแบบธรรมชาตินิยมหรือสังคมนิยม เป็นเรื่องธรรมดาของธรรมชาติหรือกฎธรรมชาติ ที่การคิดของมนุษย์แต่ละคนคิดได้เองที่แตกต่างกันไป ไม่มีใครเหมือนกันทุกอย่างในหมู่มวลมนุษย์ ต่อให้แต่ละคนมีขั้นห้าเหมือนกัน แต่ขั้นห้าของแต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะวิญญานขั้นห้าหรือจิต จิตมนุษย์สูง-ต่ำไม่เท่ากัน (แต่พัฒนาได้) สอดคล้องกับแนวคิดของแมร์โล ปองตี ที่เห็นว่า ความคิดไม่ได้เป็นอิสระจาก Body และ Body ทุก Body ไม่เหมือนกัน และแนวคิดของไฮเด็กเกอร์ที่เห็นว่า being และ Being ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ถ้าจิตซึ่งเป็นตัวคิด คิดดีก็มีแนวโน้มที่จะกระทำดีมีคุณ (ประโยชน์) ในทางกลับกันถ้าจิตคิดไม่ดีหรือคิดร้าย ก็มีแนวโน้มที่จะกระทำไม่ดีมีอันตราย ขึ้นอยู่กับการพัฒนาจิตของแต่ละคน ในปัญญาประดิษฐ์ (AI) ก็ทำนองเดียวกันคิดดี-ไม่ดี เป็นคุณ (ประโยชน์) หรือเป็นโทษ เป็นอีกประเภทหนึ่งที่เป็นไปตามธรรมชาติของปัญญาประดิษฐ์แต่ละระดับแต่ละยุค

ส่วนตามนัยที่สอง พบว่า พุทธปรัชญาเถรวาท ไม่ได้ปฏิเสธ ว่าสสารคิดเองไม่ได้ แต่ก็ไม่ได้ยืนยันว่า สสารทุกชนิดคิดเองได้ แต่สิ่งที่พบในขั้นห้า คือ สสารในกองรูป ที่สมมติเรียก ร่วมกันว่า “สมอง” ของมนุษย์และสัตว์เมื่อทำงานร่วมกับออสสาร (นามทั้ง 4 กอง) ที่สมมติเรียก ร่วมกันว่า “จิต” หรือ “วิญญาน” หรือ “มโน” ที่อยู่ในมนุษย์และสัตว์ คิดได้เอง ส่วนจิตหรือสมองในปัญญาประดิษฐ์คิดเองได้หรือไม่ (ลึกลงไปมากกว่านั้นคือมีอยู่จริงหรือไม่) พุทธปรัชญา

เถรวาทไม่ได้ยืนยัน แต่ถ้าเชื่อว่าสสารทุกชนิดหรือบางชนิดคิดได้เองก็คงจำเป็นต้องพิจารณาปัญหานี้ (คือมีชีวิต จิต สมองหรือไม่) ดังนั้นปัญญาประดิษฐ์ (AI) ซึ่งเป็นสสารชนิดหนึ่งก็น่าจะคิดได้ ส่วนจะคิดดีหรือฉลาดเหมือนมนุษย์หรือไม่อย่างไร และมีคุณ (ประโยชน์) หรือมีโทษอย่างไร ก็เป็นไปตามเหตุปัจจัยหรือปัจจัยการ (กฎปฏิบัติสมุปบาท) คือถ้าสร้างโปรแกรมเบื้องต้น (รวมถึงจิตใจผู้สร้างโปรแกรมด้วย) ไว้ดี มีประโยชน์ แนวโน้มของการคิดต่อยอด (รวมถึงการคิดได้เองด้วย) ของปัญญาประดิษฐ์ก็น่าจะดีมีประโยชน์ แต่ถ้าสร้างโปรแกรมพื้นฐานไว้ไม่ดีหรือคิดร้าย ทำลายล้าง แนวโน้มของการคิดต่อยอดก็น่าจะเป็นอันตรายหรือเป็นโทษต่อมวลมนุษย์เป็นธรรมดาตามกฎหมายของธรรมชาติ

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2563). ปรัชญาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2562). “3 มุมมอง AI จาก Jack Ma และ Elon Musk ฉบับชาวบ้าน” ข่าวไอที. เรียกใช้เมื่อ 21 มิถุนายน 2565 จาก <https://mgronline.com/cyberbiz/detail/9620000083983>
- พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ (ประมวล พานิช) และคณะ. (2562). พุทธจริยศาสตร์เพื่อความสุขในสังคม. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 6(2), 1-13.
- พระครูวินัยธรอำนาจ พลปัญญา และคณะ. (2560). พุทธจริยศาสตร์กับการพัฒนาการศึกษาเรื่องความจริงความรู้ ความดี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 5(1), 332-342.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (เล่ม 16). (โปรแกรมพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย). เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2565 จาก <http://www.geocities.ws/tmchote/tpd-mcu/tpd16.htm>
- ลอย ชุนพงษ์ทอง. (2564). ชุดพุทธธรรม(Clips VDO EP.12-14) ใน Academy/playlist. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2564 จาก <https://www.youtube.com/c/Loy>
- สนิท ศรีสำแดง. (2548). ปรัชญาเถรวาท, (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จรัสสนิทวงศ์การพิมพ์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2562). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. (พิมพ์ครั้งที่ 22 ฉบับข้อมูลคอมพิวเตอร์). เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2564 จาก https://www.watnyanaves.net/uploads/File/books/pdf/buddhadhamma_extended_edition.pdf

- สมภาร พรหมทา. (2561). “คำบรรยายวิชาปรัชญาปรากฏการณ์วิทยาและอัตถิภาวนิยม ตอนที่แปด: Existentialism ของ Heidegger” ในศูนย์ศึกษาพุทธปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช-วิทยาลัย. เรียกใช้เมื่อ 14 ตุลาคม 2562 จาก <http://csbp.mcu.ac.th/>
- Abdulthaitube. (2017). 10 อันดับหุ่นยนต์และปัญญาประดิษฐ์ AI ที่เป็นภัยคุกคามต่อมนุษย์ (Clip V.D.O.). เรียกใช้เมื่อ 18 ตุลาคม 2562 จาก <https://www.youtube.com/watch?v=e4qKigFgwXI>
- Karoonp. chetpayark. (2017). “ศึกหยุตโลก เมื่อเหล่าผู้เชี่ยวชาญเห็นต่างเรื่อง AI”. บทความออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 21 มิถุนายน 2565 จาก <https://thematter.co/science-tech/ai-opinion-war/30774>

การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา
ที่ได้รับรางวัลทรงคุณค่า สพฐ.(OBEC AWARDS) ระดับชาติ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1*
STRATEGIC MANAGEMENT OF SCHOOL ADMINISTRATOR WHO
RECEIVED OBEC AWARDS UNDER THE JURISDICTION OF
PHATTHALUNG PRIMARY EDUCATIONAL AREA OFFICE 1

ธนาภรณ์ หมื่นชนะ

Tanaporn Muenchana

โรงเรียนอนุบาลศรีบรรพต

Anubansribunpot School, Thailand

เอกรินทร์ สังทอง

Ekkarin Sungtong

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Faculty of Education of Prince of Songkhla University, Thailand

E-mail: Tanaporn.muenchana@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. (OBEC AWARDS) ระดับชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกแบบเจาะจงเป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัล OBEC AWARDS เหรียญทองลำดับที่ 1 ระดับชาติ ปีการศึกษา 2562 คือ โรงเรียนวัดเขาป่าเจ้าและโรงเรียนบ้านนาวง โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 2 คน ครูผู้สอน 4 คน และกรรมการสถานศึกษา 4 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา สร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้หลักการตรวจสอบสามเส้า และหลักสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัล OBEC AWARDS ระดับชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

* Received May 19, 2022; Revised June 3, 2022; Accepted July 18, 2022

ประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 สรุปประเด็นหลักตามขอบเขตเนื้อหาได้ดังนี้ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการวางแผนกลยุทธ์เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน โดยทั้ง 2 โรงเรียนมีมุมมองที่ให้ความสำคัญเรื่องที่แตกต่างกัน 2) การกำหนดกลยุทธ์ขององค์กรทั้ง 2 โรงเรียนมีการดำเนินงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนได้เสียได้เสนอความคิดเห็นเพื่อวางแผนเป็นกรอบในการดำเนินงาน 3) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนโดยใช้หลักการกระจายอำนาจและสร้างความเข้าใจร่วมกันการผ่านการสื่อสารหรือการแลกเปลี่ยนความคิดผ่านชุมชนการเรียนรู้ (PLC) ซึ่งทั้ง 2 โรงเรียนมีแนวปฏิบัติเดียวกัน และ 4) การควบคุมและประเมินกลยุทธ์มีวิธีการนิเทศติดตามความก้าวหน้าของงานที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: กลยุทธ์ของผู้บริหาร, รางวัลทรงคุณค่า, คุณภาพทางการศึกษา

Abstract

The objective of this research article was to study the strategic management of school administrator who received OBEC AWARDS under the jurisdiction of Phatthalung Primary Educational Service Area Office 1 by using the methodology of qualitative research. The schools were selected by using purposive sampling. There were 2 schools that were awarded, OBEC AWARD, gold medal for the first place in academic year 2020: Wat Kao Pa Je School and Baan Na Wong School. There were 10 key informants which consisted of 2 school administrators, 4 teachers and 4 educational committees. The research instruments were the Semi-structured interview form and the documentary analysis form. The analysis was content analysis. The data credibility was built by using triangulation and good relationship with key informants. The research findings were as follow; 1) Environment analysis was very important to set up the strategy in order to be consistent with the school context. Both schools had different perspectives on the subject matter. 2) Strategy formulation of the two schools was used the same way: providing opportunities for stakeholders to voice their opinions in order to plan as a framework for implementation. 3) The strategy was implemented by defining clear responsibilities using decentralized principles and building mutual understanding through communication or exchanging ideas through the Professional Learning Community (PLC). 4) The strategy control and

assessment of the two schools were different in term of methods for monitoring the progress of work.

Keywords: The strategic management, OBEC Awards, Educational quality

บทนำ

แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 เน้นยุทธศาสตร์ การพัฒนาการศึกษา เพราะการจัดการศึกษานับได้ว่าเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีความรู้ความสามารถมีทักษะเพื่อเตรียมความพร้อมในการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีความรู้ความสามารถมีทักษะเพื่อเตรียมความพร้อมใน การพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ให้มีความเจริญมั่นคงในอนาคตซึ่งความมุ่งหมายและหลักการ จัดการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) มีเจตนารมณ์ที่ต้องการเน้นย้ำว่าการ จัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่าง มีความสุข โดยกำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนโดยให้ สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตามแนวทางการจัดการศึกษาที่ต้องยึดผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ซึ่งผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ ดังนั้นเพื่อให้เห็นถึงการจัดการศึกษาที่เป็นเลิศอย่างเป็นรูปธรรม จึงต้องมี เกณฑ์การประเมินหรือรางวัลต่าง ๆ มารองรับการปฏิบัติงานของบุคคลหรือคุณภาพของ หน่วยงานซึ่งรางวัลที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ที่มี ผลงานและเป็นที่ยอมรับของสังคม นั้นคือรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. หรือ รางวัล OBEC AWARDS รางวัลทรงคุณค่า สพฐ. เป็นรางวัลที่ยกย่องเชิดชูเกียรติและส่งเสริมบุคลากรที่มีผลงานและ ความประพฤดีในการครองตน ครองคน ครองงาน เป็นแบบอย่างที่ดีและยอมรับของบุคคลใน วิชาชีพและสังคม รางวัลที่จัดขึ้นโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริม ให้บุคลากรในสังกัดได้ตระหนักถึงคุณค่าการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ ดี ประพฤติปฏิบัติตามรอยพระยุคลบาท มีจรรยาบรรณวิชาชีพต่อผู้เรียนต่อตนเอง และต่อ สังคม การคัดเลือกและการประเมินรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. นั้นผู้ขอรับการประเมินและ หน่วยงานการศึกษาต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานด้วยความอดทน ทุ่มเท เสียสละ จนทำให้เกิดผลดี แก่ราชการสัมฤทธิ์เป็นที่ยอมรับจึงสามารถเสนอผลงานด้านวิชาการยอดเยี่ยม ด้านการ บริหารยอดเยี่ยม และด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านการสอนยอดเยี่ยม โดยมีการกำหนด หลักเกณฑ์การประเมินอย่างชัดเจน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555) ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารให้ประสบผลสำเร็จนั้นจะต้องมีการวางแผนเตรียมการกำหนด ทิศทางในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพโดยการวิเคราะห์ความพร้อมของสถานศึกษาในทุก ๆ

ด้านเพื่อสร้างแนวปฏิบัติในการดำเนินงานของสถานศึกษาและมีการควบคุมและประเมินผล การจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ และสุพานิ สฤกษ์ วานิขม ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารเชิงกลยุทธ์ว่า ช่วยให้ผู้บริหารได้มีการตื่นตัวต่อ การเปลี่ยนแปลงเห็นโอกาสใหม่ ๆ ทำให้องค์กรสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของ สภาพแวดล้อมได้ดีกว่าคู่แข่ง และใช้จุดแข็งขององค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุดทำให้องค์กร สามารถอยู่รอดและเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ (สุ พานิ สฤกษ์วานิช, 2544)

จะเห็นได้ว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นการบริหารรูปแบบหนึ่งที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ เนื่องจากการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นการกำหนดวิธีการหรือแนวทางในการดำเนินงานและ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ ศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัล OBEC AWARDS สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 เนื่องจากโรงเรียนในสังกัดได้รับรางวัลที่ 1 ระดับชาติ โดยจะนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยให้ทราบถึงการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ได้รับ รางวัล OBEC AWARDS จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางสำหรับ สถานการศึกษาชั้นพื้นฐาน เพื่อนำผลการวิจัยไปสู่การกำหนดรางวัลคุณภาพทางการศึกษา ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. (OBEC AWARDS) ระดับชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยแบบกรณีศึกษา มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการ วิจัยทั้งหมด 10 คน ได้แก่โดยมีผู้อำนวยการผู้โรงเรียน 2 คน ครูผู้สอนจำนวน 4 คน โดยเป็น คุณครูฝ่ายวิชาการของโรงเรียนซึ่งทั้งสองโรงเรียนมีครูวิชาการโรงเรียนละ 2 คน และกรรมการ สถานศึกษาจำนวน 4 คน คัดเลือกจากการสุ่มของผู้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด เน้นการ เจาะลึกของการสัมภาษณ์ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และแบบวิเคราะห์เอกสาร ทั้งนี้ผู้วิจัย ได้สร้าง ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือโดยอาศัยการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน คือ 1) ดร. มนต์ทิwa ไชยแก้ว ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษโรงเรียนวัดวิหารเบิกเขี้ยวชาญในด้านการ บริหารสถานศึกษาและรางวัล OBEC AWARDS 2) นายวุฒิไกร เลื่อนแป้น รองผู้อำนวยการ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 เขี้ยวชาญในด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร

สถานศึกษา และ 3) นายมุฮัมหมัด เนสะและ อาจารย์ประจำสาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เชี่ยวชาญในด้านการบริหารการศึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมประเด็นข้อคำถามเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้วิจัยก่อนจะนำไปใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ ประมาณ 2 ชั่วโมง เป็นช่วงเวลาที่มีความเหมาะสมสำหรับการสัมภาษณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ เริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี สร้างความประทับใจ และความไว้วางใจ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรู้สึกกดดันหรือกังวล และกล้าเปิดเผยด้วยการให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ณ โรงเรียนที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสังกัดอยู่ และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนปฏิบัติการประจำปี บันทึกการประชุม และเอกสารอื่น ๆ ของโรงเรียนเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย

คือการนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ร่วมกัน โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งในวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เกี่ยวกับกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับรางวัล OBEC AWARDS ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์และการสังเกตเอกสาร มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ถอดเทปบทสัมภาษณ์ จากบทสัมภาษณ์ทั้งหมดและบันทึกบทสัมภาษณ์ในไฟล์เอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word แล้วจัดเก็บบทสัมภาษณ์ที่ถอดเทปแล้วลงในแฟ้มเอกสารที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้ จากนั้นการตรวจสอบข้อมูลอีกครั้งเพื่อความถูกต้อง ความสมบูรณ์ ครบถ้วนของข้อมูลครอบคลุมทุกประเด็นการวิจัยจากบทสัมภาษณ์และของเอกสารหลักฐานของโรงเรียนก่อนนำข้อมูลไปทำการวิเคราะห์

2. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์แล้วนำข้อมูลที่ได้มาจัดแยกประเภทของข้อมูล ตามองค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์รูปแบบและใจความหลักของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งสองโรงเรียน โดยใช้วิธีเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของข้อมูลในแต่ละบทสัมภาษณ์ในโรงเรียนเดียวกันและต่างโรงเรียน โดยใช้วิธีการเปรียบเทียบแบบสลับไปสลับมา เพื่อศึกษาความเหมือนและความต่างของข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยจะนำไปเป็นประเด็นของการสร้างกรอบแนวคิดหลัก

3. สร้างกรอบแนวคิดหลัก จากการวิเคราะห์ข้อมูลของบทสัมภาษณ์ รวมถึงเอกสารทางราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นตัวตั้ง ตรวจสอบและสะท้อนคิดการวิเคราะห์ข้อมูล จากบทสัมภาษณ์และเอกสารที่เกี่ยวข้องอีกครั้งแบบกลับไปกลับมาเพื่อให้มั่นใจว่ากรอบแนวคิดนั้น ๆ มีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ทำวิเคราะห์โดย

พิจารณาจากความอึดตัวของข้อมูล ยืนยันการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสุดท้าย เพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปของข้อค้นพบจากการวิจัย

การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. (OBEC AWARDS) ระดับชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

ภาพที่ 1 การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัล OBEC AWARDS ระดับชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้สรุปเป็นประเด็นสำคัญเกี่ยวกับ 4 ด้าน ได้ดังนี้

1. ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ประกอบด้วย การค้นหาจุดเด่นและจุดด้อย การวิเคราะห์นโยบายวิเคราะห์และความพร้อมของบุคลากรและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก โดยมีวิธีการดำเนินงานดังนี้

1.1 การค้นหาจุดเด่นและจุดด้อย

ผลการวิจัยพบว่าการค้นหาจุดเด่นและจุดด้อยมีความสำคัญอย่างมากและเป็นขั้นตอนแรก ในการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งทั้งสองโรงเรียนมีมุมมองที่แตกต่างกัน โดยโรงเรียนวัดเขาป่าเจ้าได้ให้ความสำคัญในเรื่องจุดเด่นของโรงเรียน แต่โรงเรียนบ้านนางใต้ให้ความสำคัญกับจุดด้อย โดย ผอ. โรงเรียนวัดเขาป่าเจ้า อธิบายไว้ว่า

“...ด้วยโรงเรียนของเราเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ไม่เคยมองว่ามันเป็นปัญหาเรามองทุกอย่างเป็นจุดเด่นเสมอเพราะการที่เรามีนักเรียนน้อยทำให้เราเข้าถึงนักเรียนได้ง่ายและได้รู้ถึงสภาพที่แท้จริงของครอบครัวของนักเรียนโดยการเยี่ยมบ้านซึ่ง จะทำให้สามารถพัฒนานักเรียนได้ตรงจุดและตรงตามความต้องการส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ผลการ SWOT ของเราดกที่ตำแหน่ง Star...” (ภัทรพร หนูปักชิด, 2564)

แตกต่างจาก ผอ. โรงเรียนบ้านนาหวงที่ให้ความสำคัญไปในทิศทางการหาจุด
ด้อยโดยได้นำสภาพปัญหาของโรงเรียนมาเป็นแนวทางในการบริหารงาน โดยกล่าวว่า

“...พยายามหาจุดอ่อนของโรงเรียนและให้ความสำคัญกับจุดอ่อนก่อน
จากนั้นเอาปัญหาเป็นตัวตั้ง และเอาตัวเองไปคลุกคลีตั้งแต่ห้องเรียนและงานต่าง ๆ จนมอง
ออกว่าโรงเรียนนี้มีปัญหาอะไรบ้าง ควรแก้ปัญหาตรงไหนให้เร่งด่วนที่สุดตามลำดับชั้น
ความสำคัญ และจะเอาปัญหาเหล่านั้นมาตั้งเป็นกลยุทธ์ในการบริหารโรงเรียน...” (ฐกฤต อธิณา
พิพัฒน์, 2564)

สอดคล้องกับแบบวิเคราะห์เอกสารของผู้วิจัย โดยโรงเรียนวัดเขาป่าเจ้าได้ระบุ
วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยของโรงเรียนไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนหน้า 32 - 39
เช่นเดียวกับโรงเรียนโรงเรียนบ้านนาหวงที่ได้ระบุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษา หน้า 52 - 54

1.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

ผลการวิจัยพบว่าการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกทั้งสองโรงเรียนมี
มุมมองที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยครูจรรยา (ครูโรงเรียนวัดเขาป่าเจ้า) อธิบายไว้ว่า

“...ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนไม่ว่าจะเป็น ที่ตั้ง
การคมนาคมและบริบทของพื้นที่รวมไปถึงรายได้และอาชีพของผู้ปกครอง ซึ่งจากสถานการณ์
ปัจจุบันเศรษฐกิจกำลังตกต่ำ ทำให้ผู้ปกครองของนักเรียนบางคนโดนออกจากงานรายได้ไม่พอ
รายจ่ายจะส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียนในบางส่วนโรงเรียนจึงจัดหาทุนการศึกษาให้นักเรียน
ที่มีความลำบาก...” (จรรยา ปานเพชร, 2564)

เช่นเดียวกับกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนวัดเขาป่าเจ้า โดยได้กล่าวเพิ่มเติมใน
ประเด็นทุนการศึกษา

“...เนื่องจากโรงเรียนนี้ไม่ได้อยู่ไกลจากตัวเมืองมากนัก ผู้ปกครองที่มีความ
พร้อมส่วนใหญ่ก็จะส่งลูกไปเรียนโรงเรียนในเมืองแต่เมื่อไม่นานมานี้โรงเรียนพัฒนาไปในทางที่
ดีขึ้นนักเรียนอ่านออก เขียนได้เกือบ100% ทำให้มีนักเรียนบางส่วนได้ย้ายจากโรงเรียนในเมือง
มาเรียนที่โรงเรียนนี้...” (พะยอม คงหนู, 2564)

สอดคล้องกับแบบวิเคราะห์เอกสารของผู้วิจัยในผล RT บันทึกการเยี่ยมบ้าน
และเอกสารธุรการชั้นเรียนที่มีข้อมูลนักเรียนและผู้ปกครองเป็นปัจจุบันจากทั้งสองโรงเรียน

1.3 การวิเคราะห์นโยบายและความพร้อมของบุคลากร

ผลการวิจัยพบว่าการวิเคราะห์นโยบายและความพร้อมของบุคลากร
สอดคล้องกับนโยบายของต้นสังกัดและได้มีการสำรวจความพร้อมของบุคลากร รวมไปถึงการ
จัดคนให้ตรงกับความสามารถ ทั้งสองโรงเรียนมีมุมมองที่คล้ายคลึงกัน โดย ผอ.โรงเรียนบ้านนา
หวง กล่าวเกี่ยวกับการวิเคราะห์นโยบายไว้ว่า

“...ทางโรงเรียนได้มีการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สอดคล้องกับ สพป. พัทลุง เขต 1 มีนโยบาย Lesson Study ให้ครูทุกคนต้องผ่านการ Lesson Study เดือนละ 1 ครั้ง ผมจึงเลือกนวัตกรรมตัวนี้มาเป็นตัวขับเคลื่อน...” (ฐกฤต อัจฉนาพิพัฒน์, 2564)

เช่นเดียวกับครูทั้งสองคนของโรงเรียนบ้านนางวังที่มองว่างานที่กำลังปฏิบัติอยู่ จะช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์นักเรียนอย่างจริงโดยครูลัดดา (ครูโรงเรียนบ้านนางวัง) กล่าวว่า

“...การ Lesson Study ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการยกระดับผลสัมฤทธิ์และ โรงเรียนของเราได้เพิ่มการสอนโดยใช้ข้อสอบที่เป็นมาตรฐานให้นักเรียนได้ลองทำทุกๆ ชั่วโมง และนี่เป็นนโยบายของท่าน ผอ.ซึ่งในปีแรกโรงเรียนได้ยกระดับผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจนในคือผล O-net...” (ลัดดา พริกเป็ญจะ, 2564)

และ ผอ.โรงเรียนวัดเขาป่าเจ้าได้อธิบายการจัดการคนให้ตรงกับงานว่า

“...โรงเรียนของเรามีครูน้อยมีจำนวนไม่ครบชั้น แต่เราจะทำอย่างไรให้เกิด คุณภาพสูงสุด นั่นคือเราต้องเรียนรู้ว่าแต่ละคนมีความรู้ความสามารถในเรื่องใด เราเลยใช้ วิธีการ put the right man on the right job...” (ภัทรพร หนูปักขิม, 2564)

สอดคล้องกับแบบวิเคราะห์เอกสารของผู้วิจัยในรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ปี การศึกษา 2562 หน้า 54

สรุปได้ว่าการ SWOT เพื่อหาจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรคของโรงเรียนถือว่ามีความสำคัญในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของโรงเรียน และรวมไปถึงการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายนอกสภาพสังคมเศรษฐกิจในปัจจุบัน แล้ววิเคราะห์นโยบายที่มีความ สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และบริบทของโรงเรียน จากนั้นสำรวจความพร้อมของบุคลากรที่มีอยู่ รวมไปถึงการแบ่งงานให้ตรงกับความสามารถของคน

2. ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ประกอบด้วย การระดมความคิด การกำหนดวัตถุประสงค์ และการจัดทำแผนและโครงการโดยมีวิธีดำเนินงานดังนี้

2.1 การระดมความคิด

ผลการวิจัยพบว่า การระดมความคิดของบุคลากรในโรงเรียนและผู้มีส่วนได้เสียมีความสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนได้รับรางวัล OBEC AWARDS ทั้งสองโรงเรียนมี มุมมองที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยครูจุฬารัตน์ (ครูโรงเรียนวัดเขาป่าเจ้า) อธิบายไว้ว่า

“... ผอ.ท่านให้ออกาสกับครูและทุกคนที่มีส่วนได้เสียได้มีสิทธิ์เสนอแนะออก ความคิดเห็นร่วมกัน โดยนำข้อมูลเดิมที่มีอยู่และมาทบทวนพร้อมทั้งแก้ไขปรับปรุงให้ไปใน กรอบที่ได้วางไว้...”

(จุฬารัตน์ เมืองแก้ว, 2564)

สอดคล้องกับ ผอ.โรงเรียนวัดเขาป่าเจ้า ที่ได้กล่าวถึงการดำเนินงานในโรงเรียนว่า

“...กลยุทธ์ในการทำงานของโรงเรียนเราเป็นแบบพี่น้อง หุ่นช่วยเหลือความร่วมมือของทุกฝ่าย และที่ได้รับรางวัลส่วนสำคัญเป็นเพราะครุมีความเชี่ยวชาญด้านวิชาชีพและถือว่าเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงานของครูต่อไป และการนำพาองค์กรต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆฝ่าย โดยต้องนำข้อมูลเชิงประจักษ์การตรวจสอบความเป็นเหตุเป็นผล การใช้ดุลยพินิจและการคาดการณ์ซึ่งสิ่งเหล่านี้เราจะต้องมีข้อมูลที่เพียงพอ หรือต้องรวมความคิดจากหลายๆฝ่าย เพื่อจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ดีที่สุด และเกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด...” (ภัทรพร หนูปักชิน, 2564)

สอดคล้องกับแบบวิเคราะห์เอกสารของผู้วิจัย โดยการระดมความคิดของโรงเรียนวัดเขาป่าเจ้าและโรงเรียนบ้านนาวงมีข้อมูลจากแหล่งเดียวกัน คือ บันทึกการประชุมของคณะครูและกรรมการสถานศึกษา บันทึกการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านชุมชนการเรียนรู้ (PLC)

2.2 การกำหนดวัตถุประสงค์

ผลการวิจัยพบว่าการกำหนดวัตถุประสงค์ของโรงเรียนได้รับรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. (OBEC AWARDS) ทั้งสองโรงเรียนมีมุมมองที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดย ผอ.โรงเรียนบ้านนาวง ได้อธิบายไว้ว่า

“...ต้องเริ่มจากวิสัยทัศน์ของผู้บริหารต้องมีความท้าทายและสามารถทำให้เป็นที่ประจักษ์ รวมทั้งการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จให้บรรลุวัตถุประสงค์ในแต่ละด้านโดยยึดหลักที่ว่าเราจะทำอะไรเพื่อให้ใครได้ประโยชน์ และทำอะไรถึงจะให้ถึงที่หมาย และต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ด้วย...” (ฐกฤต อธิณาพิพัฒน์, 2564)

สอดคล้องกับ ผอ.โรงเรียนวัดเขาป่าเจ้าที่ได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ว่า

“...เราต้องมองในภาพกว้างและความเป็นไปได้ก่อนเพราะการกำหนดวัตถุประสงค์ของการทำงานนั้นถือเป้าหมายหลักในการดำเนินงาน และการกำหนดวัตถุประสงค์ต้องสอดคล้องกับความ SWOT ของโรงเรียนด้วยจากนั้นต้องมีโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ มาสนับสนุนการดำเนินงาน (ภัทรพร หนูปักชิน, 2564)

สอดคล้องกับแบบวิเคราะห์เอกสารของผู้วิจัย โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ของโรงเรียนวัดเขาป่าเจ้าและโรงเรียนบ้านนาวงมีข้อมูลจากแหล่งเดียวกัน คือ แผนพัฒนาการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ โรงเรียนวัดเขาป่าเจ้าอยู่ในแผนพัฒนาการศึกษาหน้า 3 และแผนปฏิบัติการหน้า 2 โรงเรียนบ้านนาวงอยู่ในแผนพัฒนาการศึกษาหน้า 3 แผนปฏิบัติการหน้า 4

2.3 การจัดทำแผนและโครงการ

ผลการวิจัยพบว่ากรำทำแผนและโครงการโรงเรียนได้รับรางวัล OBEC AWARDS ทั้งสองโรงเรียนมีมุมมองที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยครูจรรยา (ครูโรงเรียนวัดเขาป่าเจ้า) อธิบายไว้ว่า

“...โรงเรียนของเราได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี มีการกำหนดทิศทาง นโยบาย แผนงานและโครงการแล้วจึงแบ่งสัดส่วนงบประมาณแต่ละกลุ่มงานและโครงการไว้อย่างชัดเจนและได้จัดโครงการที่จะมีความหลากหลายและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้...” (จรรยา ปานเพชร, 2564)

สอดคล้องกับ ครูลัดดา และครูอนัญญา ได้อธิบายถึงวิธีการจัดทำแผนและที่มาของข้อมูลในแผนพัฒนาการศึกษา ซึ่งครูทั้ง 2 มีมุมมองว่าการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาต้องสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีที่ต้องมีความชัดเจน และต้องอยู่บนพื้นฐานของความเป็นไปได้

สอดคล้องกับแบบวิเคราะห์เอกสารของผู้วิจัย โดยการจัดทำแผนและโครงการของโรงเรียนวัดเขาป่าเจ้าและโรงเรียนบ้านนาวงมีข้อมูลจากแหล่งเดียวกัน คือ แผนพัฒนาการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีและแผนงบประมาณของโรงเรียน

สรุปได้ว่าการนำพาองค์กรต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายโดยต้องเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียได้เสนอความคิดเห็นหรือมาระดมความคิดร่วมกัน เมื่อมีข้อมูลที่เพียงพอแล้วจะได้นำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กรโดยยึดหลักที่ว่า จะทำอะไรเพื่อให้ใครได้ประโยชน์ และทำอะไรถึงจะให้ถึงที่หมาย ทั้งนี้ต้องอาศัยการจัดทำแผนงานและโครงการต่างๆ ที่หลากหลายและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้

3. ด้านการนำกลยุทธ์มาปฏิบัติ ประกอบด้วย กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ การสร้างเข้าใจร่วมกัน และการจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

3.1 กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนได้รับรางวัล OBEC AWARDS สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ทั้งสองโรงเรียนมีมุมมองที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยครูอนัญญา อธิบายไว้ว่า

“...การทำงานกับกลุ่มคนต้องแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบที่ชัดเจนโดยใช้หลักการกระจายอำนาจซึ่งมีผู้บริหารเป็นหัวเรือหลักในการดำเนินงาน เริ่มจากการประชุมแบ่งฝ่ายงาน โรงเรียนของเราจะมีการสภากาแฟทุกวันศุกร์ จะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นงานที่ได้รับมอบหมาย พร้อมทั้งได้ทราบความคืบหน้าของงานจากรวมไปถึงการรายงานปัญหาอุปสรรค และวิธีการไปสู่ความสำเร็จ...” (อนัญญา เนียมชุม, 2564)

เช่นเดียวกับ ผอ.โรงเรียนบ้านเขาป่าเจ้า ที่ได้กล่าวว่า

“...การแบ่งงานจะแบ่งตามความถนัดของครูแต่ละคน คนที่เป็นผู้อำนวยการ ต้องคอยสังเกตว่าใครถนัดในเรื่องใด จากนั้นแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจนมีการตามคำสั่งเพื่อเป็น หลักฐาน แต่ในความจริงแล้วเราไม่ได้แบ่งงานกันขาด ผอ.ต้องคอยเป็นตัวเชื่อมงาน และต้อง คอยเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำแก่ครู...”

(ภัทรพร หนูปักขิน, 2564)

สอดคล้องกับแบบวิเคราะห์เอกสารของผู้วิจัย โดยการกำหนดหน้าที่และ ความรับผิดชอบของโรงเรียนวัดเขาป่าเจ้าและโรงเรียนบ้านนาวงมีข้อมูลจากแหล่งเดียวกัน คือ คำสั่งมอบหมายงานประจำปี คำสั่งต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานของโรงเรียน รวมไปถึงบันทึกการ ประชุม และแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน

3.2 การสร้างเข้าใจร่วมกัน

ผลการวิจัยพบว่าการสร้างความเข้าใจร่วมกันโรงเรียนได้รับรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. (OBEC AWARDS) ทั้งสองโรงเรียนมีมุมมองที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดย ผอ.โรงเรียน บ้านนาวง อธิบายไว้ว่า

“...การทำงานทุกอย่างถ้าหากคนทำงานเขาไม่รู้ทิศทาง ไม่รู้กระบวนการ ทำงานของเขางานก็จะออกมาไม่ดี โดย ผอ.ต้องสื่อสารให้เข้าใจ ให้กำลังใจ แก่คณะครู ผู้ปกครอง และนักเรียนแล้วต้องกำหนดทิศทางหรือผลลัพธ์ความสำเร็จให้ชัดเจนชี้แจงให้เห็น ถึงกระบวนการปฏิบัติอย่างแท้จริง...” (ฐกฤต อธิณาพิพัฒน์, 2564)

เช่นเดียวกับ ครูจรรยา (โรงเรียนวัดเขาป่าเจ้า) กล่าวว่า

“...ด้วยลักษณะการทำงานของครูในโรงเรียนจะทำงานการแบบครบวงจร เมื่อได้รับหน้าที่ของตัวเองแล้วเราก็จะพูดคุยกันตลอดมีทั้งแบบไม่เป็นทางการและเป็นทางการ หรือเรียกว่าการ PLC...” (จรรยา ปานเพชร, 2564)

สอดคล้องกับแบบวิเคราะห์เอกสารของผู้วิจัย โดยการสร้างความเข้าใจของ โรงเรียนวัดเขาป่าเจ้าและโรงเรียนบ้านนาวงมีข้อมูลจากแหล่งเดียวกัน คือ บันทึกการประชุม ของคณะครู และแฟ้มบันทึกการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านชุมชนการเรียนรู้ (PLC)

3.3 การจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน

ผลการวิจัยพบว่าทั้งสองโรงเรียนมีแนวปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน โดยครู อนุรักษ์ (ครูโรงเรียนบ้านนาวง) อธิบายไว้ว่า

“...การดำเนินในโรงเรียนจะมีปฏิทินการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน มีกำหนดการ ส่งที่แน่นอน แต่บาง อาจมีงานนอกหรือนโยบายต่างๆที่เข้ามาแทรก โดยที่ไม่สามารถควบคุม ได้ ทำให้เราต้องมุงงานอื่นก่อน แต่ไม่ได้ล่าช้าเลื่อนไปมาก จะมีขอบเขตในการส่งหรือการ ปฏิบัติงาน แต่ส่วนใหญ่จะทำเอการให้เป็นปัจจุบันโดยยึดหลักทำทุกวัน ทำทุกคน...” (อนุรักษ์ เนียมชุม, 2564)

สอดคล้องกับ ผอ.โรงเรียนวัดเขาป่าเจ้าและครูจุฬารัตน์ ที่ได้มีมุมมองในการปฏิบัติงานว่าต้องมีปฏิทินการดำเนินงานที่ชัดเจน โดย ครูจุฬารัตน์ (ครูโรงเรียนวัดเขาป่าเจ้า) ได้กล่าวว่า

“...โรงเรียนของเรามีปฏิทินการปฏิบัติงานที่แน่นอน เดือนนี้ต้องทำโครงการ และ กิจกรรมอะไรบ้าง จะได้ประชุมวางแผนเพื่อเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เตรียมสถานที่ เตรียมคน ดังนั้นในแต่ละปีการศึกษาเราต้องมีปฏิทินที่ชัดเจน และการส่งเอกสารของครูที่ต้องส่งเป็นประจำตามกรอบที่ตกลงร่วมกัน...” (จุฬารัตน์ เมืองแก้ว, 2564)

สอดคล้องกับแบบวิเคราะห์เอกสารของผู้วิจัยโดยโรงเรียนวัดเขาป่าเจ้าและโรงเรียนบ้านนาหว้าได้จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานของโรงเรียนเพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงานทุกปี

สรุปได้ว่าการทำงานร่วมกันต้องกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจนและต้องใช้หลักการกระจายอำนาจโดยมีผู้บริหารเป็นหลักในการดำเนินงาน จากนั้นต้องสร้างเข้าใจร่วมกันการโดยผ่านสื่อสาร หรือแฟ้มบันทึกการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านชุมชนการเรียนรู้ (PLC) นอกจากนี้เพื่อให้การทำงานเป็นไปตามกรอบหรือแบบแผนที่ได้วางไว้ต้องจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานประจำปีการศึกษาให้ชัดเจน

4. ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ประกอบด้วย การควบคุมและการประเมินผล โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

4.1 การควบคุม

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนได้รับรางวัล OBEC AWARDS ระดับชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ทั้งสองโรงเรียนมีมุมมองที่แตกต่างกัน โดย ผอ.โรงเรียนบ้านนาหว้ากล่าวว่า

“...ใช้การนิเทศการสอนแบบ walk around ไม่เป็นทางการ เพื่อลดความกดดันในการทำงานของครู อยากจะเห็นสิ่งที่เป็นธรรมชาติ และตัว ผอ. เองไม่เคยนั่งทำงานในห้อง ส่วนใหญ่จะนั่งทำงานอยู่ข้างนอกมุมนี้มันจะเห็นหมดทุกห้องเลยว่าครูเขากำลังสอนและการเก็บนักเรียนอย่างไร แต่ในบางครั้งการนิเทศติดตามของผมคือการเอาตัวเองลงไปสัมผัสด้วยตัวเอง...” (ฐกฤต อธิณานิพัฒน์, 2564)

ต่างจาก ผอ.โรงเรียนวัดเขาป่าเจ้าที่ได้ให้มุมมองไว้ว่า

“...ผอ.ใช้การนิเทศแบบกัลยาณมิตรมีการกำหนดปฏิทินการทำงานที่ชัดเจน โดยที่ทุกคนจะมีสมุดนิเทศเป็นรายบุคคลใช้สำหรับการนิเทศการทำงานของครูโดยเฉพาะในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน ไม่ใช่แค่เพียงผอ. ให้ผู้ปกครอง และเพื่อนครูที่เป็นกรรมการในการนิเทศ ถือว่าเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มุมมองเพื่อปรับการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด...” (ภัทรพร หนูปักขิม, 2564)

สอดคล้องกับแบบวิเคราะห์เอกสารของผู้วิจัย ซึ่งโรงเรียนวัดเขาป่าเฒ่าได้จัดทำแบบนิเทศของครูแต่ละคน โดยต้องผ่านการนิเทศจากผู้บริหารอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

4.2 ประเมินกลยุทธ์

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนได้รับรางวัล OBEC AWARDS สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ทั้งสองโรงเรียนมีมุมมองที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยผอ.โรงเรียนบ้านนาวง อธิบายไว้ว่า

“...ในระหว่างที่ปฏิบัติตามกลยุทธ์ของโรงเรียนนั้นต้องมีการควบคุม กำกับ ติดตามความก้าวหน้า หากพบปัญหาหรืออุปสรรคจะได้แก้ไขได้ทันท่วงที และสิ่งสำคัญคือการประเมินผลความสำเร็จซึ่งจะประเมินเป็นระยะ ๆ โดยจะการใช้ข้อมูลย้อนกลับการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ตั้งผ่านการทำกิจกรรมอะไรบ้าง รวมไปถึงการดำเนินงานอย่างไร แล้วให้สอดคล้องกันและยิ่งไปกว่านั้นคือต้องดูคุณภาพของผลผลิต ถือว่าเป็นการวัดประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานอย่างหนึ่ง ถึงแม้ว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามเวลาที่กำหนด แต่หากงานไม่มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ก็ถือว่ายังไม่สำเร็จนั้นคือวิธีการประเมินผลของ ผอ....” (ฐกฤต อธิณาพิพัฒน์, 2564)

สอดคล้องกับแบบวิเคราะห์เอกสารของผู้วิจัย โดยการประเมินโครงการของโรงเรียนวัดเขาป่าเฒ่าและโรงเรียนบ้านนาวงมีข้อมูลจากแหล่งเดียวกัน คือ รายงานโครงการปีการศึกษา 2562

สรุปได้ว่าการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายต้องมีการการควบคุมการทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าของงาน หากพบปัญหาหรืออุปสรรคจะได้แก้ไขได้ทันท่วงที และการประเมินผลความสำเร็จเป็นระยะ ๆ โดยใช้ข้อมูลย้อนกลับต้องกลับไปดูว่าได้ตั้งตั้งผลสำเร็จนั้นไว้อย่างไร ให้สอดคล้องกับผลลัพธ์

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยพบว่าเรื่อง การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ได้รับรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. (OBEC AWARDS) ระดับชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 มีความเชื่อมโยงกับหลักการแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยจะเสนอแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ได้รับรางวัล OBEC AWARDSระดับชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 มองว่าการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการวางแผนกลยุทธ์ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนได้ให้ความสำคัญในการค้นหาจุดเด่นและจุดด้อย รวมไปถึงการวิเคราะห์โอกาส และอุปสรรค

ให้เหมาะสมตามบริบทของโรงเรียน โดยอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงสภาพแวดล้อมภายนอก ความเป็นอยู่สังคม วัฒนธรรมและสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบัน และการวิเคราะห์นโยบายที่ต้องสอดคล้องกับต้นสังกัด และนโยบายระดับประเทศ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความพร้อมของบุคลากร ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ พิบูล ทีปะपाल ที่ตั้งข้อสังเกตว่าการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมโดยเฉพาะการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในนั้นบ่อยครั้งที่ผลออกมาไม่เป็นไปตามข้อเท็จจริงเพราะผู้ประเมินมีอคติเข้าข้างตนเอง ดังนั้นต้องใช้หลายวิธีเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงมากถึงแม้ว่าสถานศึกษา จะเป็นสถานศึกษาที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อหา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นสิ่งที่ทำให้ทราบถึงทิศทางของสถานศึกษาและจะได้ร่วมกันวางแผนได้ถูกต้อง (พิบูล ทีปะपाल, 2555) เช่นเดียวกับ รินรดา น้ำใจสุข กล่าวว่าการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม คือ การที่ผู้บริหารมีการศึกษาองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อจะได้กำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และ 2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก จากผลการวิจัยข้างต้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดของผู้วิจัยว่าการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมมีความจำเป็นในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานขององค์กร ใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ซึ่งต้องให้ความสำคัญในการค้นหาจุดเด่นและจุดด้อย การวิเคราะห์โอกาส และอุปสรรค ตามบริบทของโรงเรียน การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน สังคมวัฒนธรรม จากนั้นการวิเคราะห์นโยบายของประเทศและต้นสังกัด ต้องสอดคล้องกับความเป็นไปได้ของโรงเรียน และทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความพร้อมของบุคลากรเป็นหลัก (รินรดา น้ำใจสุข, 2556)

2. การกำหนดกลยุทธ์

ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ได้รับรางวัล OBEC AWARDSระดับชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 มองว่าการกำหนดกลยุทธ์ มีความสำคัญเป็นการกำหนดแนวทางในการดำเนินงาน โดยการระดมความคิด มีกำหนดภาพความสำเร็จรวมไปถึงการสร้างจุดประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้ต้องจัดทำแผนและโครงการกิจกรรมขึ้นมาเพื่อไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับ วีรณัฐ ทิมย้ายงาม ได้อธิบายว่าการกำหนด กลยุทธ์ขององค์กร เป็นการระดมความคิดของคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาพิจารณาจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษากำหนดแนวทางในการดำเนินงาน กำหนดกลยุทธ์โดยดูจากจุดอ่อน จุดแข็ง กำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะและตัวชี้วัดความสำเร็จที่จะทำให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ มีการวางแผนภาพความสำเร็จที่สถานศึกษาต้องการให้เกิดขึ้นในอีก 3 - 5 ปีข้างหน้าแล้วนำมาวิเคราะห์หาทางเลือกที่ดีที่สุดกำหนดเป็นกลยุทธ์ของสถานศึกษาแล้วระบุแผนงานโครงการกิจกรรมเพื่อดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดไว้ให้บรรลุเป้าหมาย

(วีรณัฐ ทิมย้ายงาม, 2556) และยังสอดคล้องกับมุมมองของ จักรกฤษณ์ พันธุ์โพคา กล่าวว่า การกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร คือวิธีการได้มาซึ่งกลยุทธ์ด้วยการระดมความคิดของผู้มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยการกำหนดแนวทางในการดำเนินงาน การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะและกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จการระบุภาพความสำเร็จที่ต้องการการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของทางเลือกแต่ละทางและการระบุแผนงานโครงการ กิจกรรมผลที่ได้รับเพื่อไปสู่การปฏิบัติที่ต้องให้เกิดขึ้นตามกลยุทธ์เพื่อให้กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (จักรกฤษณ์ พันธุ์โพคา, 2558) ซึ่ง นุชจรินทร์ ปิ่นทอง ได้กล่าวไว้ว่าการกำหนดกลยุทธ์เป็นการนำข้อมูลและความรู้ต่าง ๆ จากการกำหนดทิศทางองค์กร และการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและภายในองค์กรมาจัดทำเป็นกลยุทธ์ในระดับและรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการประเมินและคัดเลือกกว่ากลยุทธ์ใดมีความเหมาะสมกับองค์กรมากที่สุด จากผลการวิจัยข้างต้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดของผู้วิจัยว่า การกำหนดกลยุทธ์ต้องมาจากการระดมความคิดจากหลายฝ่าย ต้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และสอดคล้องกับเป้าหมายพันธกิจนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ต้องมีความชัดเจนโดยมีแผนงาน และโครงการกิจกรรมต่าง ๆ มารองรับเพื่อดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมาย (นุชจรินทร์ ปิ่นทอง, 2559)

3. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ

ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ได้รับรางวัล OBEC AWARDS ระดับชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 มองว่า การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติต้องกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจนและต้องใช้หลักการกระจายอำนาจโดยมีผู้บริหารมีหน้าที่สำคัญในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ให้ไปสู่ความสำเร็จโดยเริ่มจากแต่งตั้งคณะทำงานอย่างชัดเจนการสร้างเข้าใจร่วมกัน และเพื่อให้การทำงานเป็นไปตามกรอบต้องจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานให้ชัดเจน ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับวีรณัฐ ทิมย้ายงาม ที่ได้กล่าวไว้ว่าการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติไว้ว่าเป็นการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบแต่งตั้งคณะทำงานอย่างชัดเจนมีการทำปฏิทินการปฏิบัติงานกำหนดระยะเวลาการดำเนินงานตามกลยุทธ์ของสถานศึกษาอย่างชัดเจน มีการจัดเตรียมข้อมูลปัจจุบันที่มีความถูกต้องครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษามีการสร้างการเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมระดมความคิดในการดำเนินที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตนตามกลยุทธ์ของสถานศึกษาที่วางไว้ตามปฏิทินปฏิบัติงาน (วีรณัฐ ทิมย้ายงาม, 2556) และมุมมองของ จักรกฤษณ์ พันธุ์โพคา ได้เสนอว่าการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติคือการแปลงแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติด้วยการนำแผนกลยุทธ์ที่กำหนดไปจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการโดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมในการระดมความคิดที่ได้ปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ด้วยการจัดระบบงานแต่งตั้งคณะทำงานการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบการมอบหมายงานการจัดทำ

ปฏิทินการปฏิบัติงานการจัดเตรียมข้อมูลให้ครอบคลุมทุกภารกิจการสร้างความสำเร็จในบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการปฏิบัติตามกลยุทธ์ ผลการวิจัยข้างต้นและความสอดคล้องกับแนวคิดของผู้วิจัยการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติต้องกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน ใช้หลักการกระจายอำนาจ ผู้บริหารมีหน้าที่สำคัญในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ไปสู่ความสำเร็จ โดยเริ่มจากการสร้างเข้าใจร่วมกัน นอกจากนี้เพื่อให้การทำงานเป็นไปตามกรอบหรือแบบแผนที่ได้วางไว้ต้องจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานประจำปีการศึกษาให้ชัดเจน (จักรกฤษณ์ พันธุ์โพคา, 2558)

4. การควบคุมและประเมินกลยุทธ์

ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ได้รับรางวัล OBEC AWARDSระดับชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 มองว่าการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ยังเป็นสิ่งที่จำเป็นในดำเนินงานให้เกิดความต่อเนื่องจากการควบคุมติดตามและใช้เครื่องมือในตรวจสอบเพื่อประเมินผลสำเร็จของกลยุทธ์ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ เพ็ญพิชชา โคตรชาติ กล่าวถึงการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ไว้ว่าเป็นการติดตามตรวจสอบประเมินผลกลยุทธ์ที่นำไปปฏิบัติในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยกำหนดมาตรวัดการดำเนินงานที่เหมาะสมกับแต่ละองค์กร (เพ็ญพิชชา โคตรชาติ, 2556)เช่นเดียวกับ รุ่งนิริญ พุทธิเสน กล่าวว่าการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ หมายถึง การกำกับติดตามตรวจสอบและประเมินผลปฏิบัติงานโดยการตรวจสอบผลการดำเนินงานการติดตามสถานการณ์และเงื่อนไขต่าง ๆ ในการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับมาตรฐานที่กำหนด การตรวจสอบผลการดำเนินงานหมายถึงการสร้างเข้าใจและความตระหนักในการดำเนินงาน มีกลไกและเครื่องมือในการตรวจสอบมีการรายงานและสะท้อนผลการดำเนินงานมีการรายงานและสะท้อนผล จากผลการวิจัยข้างต้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดของผู้วิจัยว่าการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ยังเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในงานโดยใช้การนิเทศติดตาม และการประเมินต้องอาศัยเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโดยที่เครื่องมือต้องมีคุณภาพและประเมินได้ตรงตามตัวชี้วัดของกลยุทธ์ที่ได้กำหนดไว้ และต้องมีสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจที่ได้วางไว้ด้วย (รุ่งนิริญ พุทธิเสน, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัล OBEC AWARDSระดับชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 สรุปเนื้อหาได้ดังนี้ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการวางแผนกลยุทธ์เพื่อให้มีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน 2) การกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร คือ การเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนได้เสียได้เสนอความคิดเห็นเพื่อวางแผนเป็นกรอบในการดำเนินงาน 3. การนำกลยุทธ์ไป

ปฏิบัติ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนโดยใช้หลักการกระจายอำนาจ และสร้างความเข้าใจร่วมกันการผ่านการสื่อสารหรือการแลกเปลี่ยนความคิดผ่านชุมชนการเรียนรู้ (PLC) และ 4. การควบคุมและประเมินกลยุทธ์มีวิธีการนิเทศติดตามความก้าวหน้าของงาน และข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไปควรเลือกวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของโรงเรียน เนื่องจากการบริหารเชิงกลยุทธ์บางข้อทั้งสองโรงเรียนมีมุมมองและการดำเนินงานที่แตกต่างกัน และในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัล OBEC AWARDS ที่ปีการศึกษาที่ต่างก็นำมาเปรียบเทียบกับจะให้เห็นถึงความแตกต่างของวิธีการดำเนินงาน พร้อมทั้งศึกษาภาพปัญหา และอุปสรรคของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ได้รับรางวัล OBEC AWARDS

เอกสารอ้างอิง

- จรรยา ปานเพชร. (11 กุมภาพันธ์ 2564). การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัล ทรงคุณค่า สพฐระดับชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 . (นางสาวธนาภรณ์ หมั่นชนะ, ผู้สัมภาษณ์)
- จักรกฤษณ์ พันธุ์โพคา. (2558). การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- จุฬารัตน์ เมืองแก้ว. (11 กุมภาพันธ์ 2564). การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัล ทรงคุณค่า สพฐระดับชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพัทลุง เขต 1. (นางสาวธนาภรณ์ หมั่นชนะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ฐกฤต อธิมาพิพัฒน์. (17 กุมภาพันธ์ 2564). การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัล ทรงคุณค่า สพฐระดับชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพัทลุง เขต 1. (นางสาวธนาภรณ์ หมั่นชนะ, ผู้สัมภาษณ์)
- นุชจรินทร์ ปิ่นทอง. (2559). ปัจจัยที่ส่งต่อกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม เขต 10. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก (19 สิงหาคม 2542).
- พะยอม คงหนู. (12 กุมภาพันธ์ 2564). การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลทรงคุณค่า สพฐระดับชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 . (นางสาวธนาภรณ์ หมั่นชนะ, ผู้สัมภาษณ์)

- พิบูล ทีปะปาล. (2555). การจัดการเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- เพ็ญพิชชา โคตรชาติ. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็น องค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูงของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา . มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ภัทราพร หนูปักขิน. (10 กุมภาพันธ์ 2564). การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัล ทรงคุณค่า สพฐระดับชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 . (นางสาวธนาภรณ์ หมั่นชนะ, ผู้สัมภาษณ์)
- รินรดา น้ำใจสุข. (2556). การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะประจำสายงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา . มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- รุ่งนริฏ พุทธิเสน. (2557). องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ลัดดา พริกเบญจะ. (18 กุมภาพันธ์ 2564). การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัล ทรงคุณค่า สพฐระดับชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1. (นางสาวธนาภรณ์ หมั่นชนะ, ผู้สัมภาษณ์)
- วีรณัฐ ทิมย้ายงาม. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). คู่มือการประเมิน OBEC AWARDS เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุพานี สฤกษ์วานิช. (2544). การบริหารเชิงกลยุทธ์ แนวคิดและทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนัญญา เนียมขุม. (18 กุมภาพันธ์ 2564). การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัล ทรงคุณค่า สพฐระดับชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 . (นางสาวธนาภรณ์ หมั่นชนะ, ผู้สัมภาษณ์)

รูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา
สู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคม*
A MODEL OF ADMINISTRATION IN THE SCHOOL
UNDER THE EDUCATIONAL FUND PROJECT OF
HUAI KHA KHANG WITTAYAKHOM SCHOOL

มยุรี นารัง

Mayuree Narang

โรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคม

Huakhakangwitayakhom School, Thailand

เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์

Chaowarit Jongkatkorn

วิทยาลัยสงฆ์อุทัยธานี

Uthai Thani Buddhist College, Thailand

E-mail: Jchaowarit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ และ 2) ประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคม โดยใช้รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ การวิจัยมี 2 ระยะ ได้แก่ การศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ และการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคม กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในระยะที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารและครูของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา รุ่นที่ 1 - รุ่นที่ 3 ที่มีผลการปฏิบัติเป็นเลิศ จำนวน 30 คน โดยการสอบถาม และเลือกแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในระยะที่ 2 แบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินความสำเร็จที่เกิดจากการใช้รูปแบบ ได้แก่ คณะกรรมการโครงการโรงเรียนกองทุนการศึกษา จำนวน 3 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินความพึงพอใจ ได้แก่ ผู้บริหารและครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานชั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง นักเรียน จำนวน 512 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบ

* Received May 30, 2022; Revised June 13, 2022; Accepted July 12, 2022

ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ พบว่า มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การพัฒนาครูและบุคลากร การนิเทศและสะท้อนผล การถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยน และการประเมินผล 2) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ พบว่า มีผลการดำเนินงานเป็นไปตามค่าเป้าหมายตามแผนพัฒนาการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 100 และความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: โรงเรียนในโครงการ, รูปแบบการบริหาร, คุณภาพบุคลากร

Abstract

The objectives of this research aimed to: 1) create a model of administrative in the school under the educational fund project to success 2) Assessing the model of administrative in the school under the educational fund project to success of Huai Kha Khaeng Wittayakhom School. This research was conducted in 2 phases: Phase I was a model of administrative in the school under the educational fund project to success; Phase II was assessing the model of administrative in the school under the educational fund project to success of Huai Kha Khaeng Wittayakhom School based on the quantitative research and qualitative research. The target group in phase I consisted of 30 administrator and teachers in the school under the educational fund project in generation 1-3 having best practice with questionnaire and purposive sampling; phase I consisted of 30 administrator and teachers in the school under the educational fund project in generation 1-3 having best practice with questionnaire and purposive sampling; phase II consisted of 3 the committee in the school under the educational fund project and 512 samples of administrators, teachers, students, parents and committee of the basic education. The instrument used in research is the questionnaire and evaluation form. Statistic in this research used the content analysis, percentage, mean and Standard Deviation. This research found that's; 1) the components of model of administrative in the school under the educational fund project to success were 6 components namely Plan, Do, Teacher and Educator Development, Reflective Coaching, AAR and Knowledge Sharing and Evaluation. 2) Assessing the model of administrative in the school under the educational fund project to success of Huai Kha Khaeng Wittayakhom

School with the performance in the target values according to the development plan at 100 percent and the satisfaction of the model of administrative in the school under the educational fund project to success of Huai Kha Khaeng Wittayakhom School was at a highest level ($\bar{x} = 4.85$, S.D. = .85).

Keywords: school under the educational fund project, model of administrative, personnel quality

บทนำ

ในปัจจุบันการศึกษาในประเทศไทยเน้นสอนให้เข้าใจผู้อื่นมากกว่าตนเอง สอนให้เป็นคนเก่งมากกว่าคนดี ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนระบบการศึกษาใหม่ด้วยการสอนให้เป็นคนดีเหนือสิ่งอื่น เพราะถ้าเป็นคนดีแล้วจะเป็นคนเก่งโดยอัตโนมัติ การศึกษาที่ถูกต้องควรนำหลักจริยธรรม ศิล สมาธิ ปัญญา ไปบูรณาการกับการเรียนการสอนทุกวิชาซึ่งจะทำให้ประเทศไทยสามารถก้าวกระโดดเหนือประเทศที่เจริญทางเทคโนโลยีได้ (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับ เกษม วัฒนชัย ที่กล่าวว่า ปัจจุบันจำเป็นต้องทำให้ต้นทุนที่เราไม่มีมีคุณค่าขึ้นมา โดยสถาบันหลักของไทย คือ สถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันศาสนา สถาบันครอบครัว และชุมชน ซึ่งการปรับกระบวนการทั้ง 5 ข้อ คือ 1) พอเพียง 2) วินัย 3) สุจริต 4) จิตสาธารณะ และ 5) รับผิดชอบ ซึ่งจำเป็นจะต้องทำให้เกิดขึ้นจริง ไม่ใช่เพียงให้สอนกันในโรงเรียนและให้เด็กท่องจำเพื่อหวังคะแนนอย่างเดียว แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องนำไปปฏิบัติต่อให้เกิดผล (เกษม วัฒนชัย, 2561) ซึ่งโครงการโรงเรียนคุณธรรมที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงริเริ่มไว้เป็นต้นแบบสำคัญของการปรับใช้เป็นกระบวนการทั้ง 5 ข้อ อันได้แก่ พอเพียง วินัย สุจริต จิตสาธารณะ และ รับผิดชอบต่อ ซึ่งทรงตรัสว่า “การสร้างคนดีให้แก่วัยรุ่นเป็นเรื่องที่ยากและยาวแต่ก็ต้องทำ” สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การเรียนการสอนจะไม่ได้เน้นให้เด็กเก่ง แต่ทำให้เด็กมีน้ำใจ มีจิตอาสา สามัคคี หันมาช่วยเหลือกัน ซึ่งพบว่าเด็กที่มีน้ำใจ มีคุณธรรม ส่งผลให้เด็กเรียนดีขึ้นกว่าเดิม วัดได้จากสถิติการสอบโอเน็ตอยู่ในลำดับที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ หากจะสร้างให้เด็กมีวินัยได้ต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งปัจจุบันเด็กอยู่ในระบบการศึกษา จึงต้องให้ความสำคัญในประเด็นการสร้างคน โดยเน้นคนดี มากกว่าคนเรียนเก่ง ไม่ใช่แข่งกันเรียน แข่งกันกวาดวิชา แต่ต้องปรับความคิดมีจิตอาสา เด็กช่วยกันติว ให้คำแนะนำกันเรื่องการเรียน เน้นเรื่องระบบธรรมาภิบาล ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้องค์กรหรือโรงเรียนมีคุณภาพ คุณธรรม จัดสิ่งแวดล้อม เชื่อว่า 5 - 10 ปีนี้ ประเทศจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น นอกจากนี้ (ปริยานุช พิบูลสรารุ, 2560); (วิไลวรรณ เสาร์อินทร์, 2561); (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี, 2562) ยังได้กล่าวอีกว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ทรงเห็นความสำคัญ

ด้านการศึกษา และพระราชทานราโชบายด้านการศึกษา ซึ่งทรงต้องการให้การศึกษาต้อง มุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน คือ 1) ทักษะคิดที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง เข้าใจในพื้นฐานของบ้านเมือง ยึดมั่นในศาสนา มั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์ และเอื้ออาทรต่อครอบครัวชุมชน 2) พื้นฐานชีวิตที่มั่นคงเข้มแข็ง รู้จักแยกแยะผิดชอบชั่วดี ปฏิบัติแต่สิ่งที่ชอบ สิ่งที่ดี ปฏิเสธสิ่งที่ผิด สิ่งชั่วร้าย ช่วยกันสร้างคนดีแก่บ้านเมือง 3) มีอาชีพ มีงานทำ ไม่ใช่เรียนอย่างเดียวแต่ไม่สามารถนำมาปฏิบัติใช้ได้ และ 4) เป็นพลเมืองดี ไม่ว่าครอบครัว สถานศึกษา สถานประกอบการ ต้องส่งเสริมให้โอกาสทำหน้าที่พลเมืองดี โดยเห็นอะไรที่ดีต่อชาติบ้านเมืองก็ต้องทำ เช่น งานจิตอาสา เป็นต้น

ในการสืบสานการสร้างพลเมืองให้เป็นคนดีเพื่อสนองพระบรมราโชบายของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร จึงดำเนินการขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนกองทุนการศึกษา อย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักการ 3 เสาหลัก คือ ให้เด็กได้เรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพ ให้เด็กสำเร็จการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และปลูกฝังวินัย คุณธรรม จริยธรรม และ 5 กลยุทธ์ ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน กลยุทธ์ที่ 2 การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ และกลยุทธ์ที่ 5 การบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพ ในการขับเคลื่อนโรงเรียนในโครงการ กองทุนการศึกษา ในจังหวัดอุทัยธานีมีโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ โรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคม โรงเรียนบ้านใหม่คลองอังวะ โรงเรียนบ้านอิมาดอิทราย และโรงเรียนบ้านสมอทอง ซึ่งการดำเนินงานเพื่อสร้างสรรค์คนดีนั้น มีความจำเป็นต้องใช้ความร่วมมือจากบุคลากรหลายฝ่ายด้วยกัน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559); (สาทิพย์ ครุฑจันทร์, 2559); (นุชรินทร์ ปามูล, 2560) เห็นพ้องกันว่า จากการที่โรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคมเป็นโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา รุ่นที่ 4 ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งมีข้อจำกัดหลายประการที่จะทำให้โรงเรียนไม่สามารถพัฒนาได้ทัดเทียมกับโรงเรียนในเมืองหรือโรงเรียนขนาดใหญ่ เนื่องจากความไม่พร้อมทางด้านปัจจัยหลาย ๆ ด้านของโรงเรียน พบสภาพปัญหาของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคม ดังนี้ 1) ด้านคุณภาพการศึกษา มีค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้น้อย 2) ด้านการบริหารจัดการ พบว่า อัตราส่วนครูต่อนักเรียน และนักเรียนต่อห้องเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน แต่ค่าใช้จ่ายต่อนักเรียน 1 คน มีอัตราสูง และมีปัญหาในการเดินทางของนักเรียน ซึ่งบริบทจะต่างไปจากโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีความเจริญ ตลอดจนการเคลื่อนย้ายและอพยพของประชากรเพื่อไปรับจ้างในพื้นที่ต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียน 3) ด้านการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนในสภาพที่ครูไม่ครบชั้น ครูสอนไม่เต็มเวลาและเต็มความสามารถ เพราะมีภารกิจอื่น ๆ นอกเหนือจากการเรียนการสอนที่ครูจำเป็นต้องปฏิบัติ หลักสูตรไม่สอดคล้องกับบริบทของ

โรงเรียน สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้มีจำนวนจำกัด ซึ่งมีสาเหตุมาจากโรงเรียนได้รับงบประมาณน้อย และไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ 4) ด้านความพร้อมและปัจจัยสนับสนุน พบว่าได้รับจัดสรรบุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และสิ่งก่อสร้างเป็นจำนวนน้อย สภาพอาคารเรียนและบ้านพักครูเก่าชำรุด ทรุดโทรม คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน อุปกรณ์การเรียนและเครื่องแต่งกายของนักเรียนไม่พร้อมที่จะให้นักเรียนนำมาใช้ในการเรียน เพราะสาเหตุผู้ปกครองและชุมชนมีความยากจน และนักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า สถานศึกษาขาดการดำเนินงานในด้านการประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรอื่น ทั้งภาครัฐและเอกชน และในบางพื้นที่ผู้ปกครองและชุมชนมีปัญหาความยากจน และไม่สามารถให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้เท่าที่ควร ดังนั้น สภาพความแตกต่างทางด้านความพร้อมของสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดปัญหาในการบริหารงานของทุกด้าน และปัญหาเหล่านี้มักเกิดขึ้นกับโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4, 2562)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพการบริหารงานของโรงเรียน ห้วยขาแข้งวิทยาาคม ที่ยังมีข้อบกพร่องในการบริหารจัดการ และขาดแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานโรงเรียน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากกระบวนการบริหารและการปฏิบัติงานที่ไม่เป็นระบบ การขาดความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และการขาดความต่อเนื่องของการดำเนินการ ดังนั้น โรงเรียนที่จะมีคุณภาพ และประสิทธิภาพในการบริหารงานนั้น จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาและแก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการและการกิจตามขอบข่ายการบริหารงานที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดในการบริหารงานโรงเรียนในขอบข่ายงานทั้ง 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปและเพื่อให้การบริหารจัดการโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาาคม มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการบริหาร (วรพงษ์ เถาว์ขาลี, 2557) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุน การศึกษาสู่ความสำเร็จ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีคุณธรรม เป็นคนดีของสังคม ทั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติการ ด้านการบริหารจัดการศึกษา เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพทางการศึกษาโดยรวมของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ
2. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาาคม ผู้วิจัยได้เลือกใช้ระเบียบและวิธีในการดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ (Quantitative and Qualitative Research) มีการดำเนินการวิจัย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ

ในการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ และ 2) การประเมินด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. วิธีดำเนินการ

1.1 ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยสรุปได้เป็นร่างรูปแบบ ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการใน 6 ด้าน คือ ด้านการวางแผน (Plan) ด้านการลงมือปฏิบัติ (Do) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร (Teacher and Educator Development) ด้านการนิเทศและสะท้อนผล (Reflective Coaching) ด้านการถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (AAR and Knowledge Sharing) และด้านการประเมินผล (Evaluation)

1.2 ดำเนินระดมความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาาคม โดยพิจารณาถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ที่พัฒนาขึ้นต่อการนำรูปแบบไปใช้บริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา โดยดำเนินการการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 11 คน โดยการกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญในสถาบันอุดมศึกษาด้านการบริหารการศึกษาเพื่อประเมินและให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้ง

1.3 ดำเนินการปรับปรุงรูปแบบและจัดทำคู่มือจากคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่ร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ให้ผู้วิจัยจัดทำ

คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคม เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้

1.3.1 ดำเนินการเขียนคู่มือที่เพื่อนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคม

1.3.2 นำคู่มือให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญในสถาบันอุดมศึกษาด้านการบริหารการศึกษา ในการประเมินคุณภาพของคู่มือ การบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคม เพื่อให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อคู่มือ ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบ ด้านเนื้อหา และด้านคุณค่า

1.3.3 ดำเนินการปรับแก้คู่มือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำคู่มือไปทดลองใช้ ต่อไป

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในตอนต้นที่ 1 ได้แก่

2.1 ผู้บริหารและครูของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา รุ่นที่ 1 - รุ่นที่ 3 ที่มีผลการปฏิบัติเป็นเลิศ จำนวน 30 คน

2.2 ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินคุณภาพของรูปแบบ จำนวน 11 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในตอนต้นที่ 1 ได้แก่

3.1 แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ จำนวน 70 ข้อ สร้างมาจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ จากนั้น นำแบบสอบถามรูปแบบเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความสอดคล้องของข้อคำถามกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC เท่ากับ .50 ขึ้นไป ปรากฏว่า ผลการหาค่า IOC ของแบบสอบถาม มีค่า IOC ระหว่าง .80 - 1.00

3.2 แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบ ได้แก่ แบบประเมินด้านความเหมาะสม (Propriety) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Utility)

3.3 แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุน การศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคม ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบ ด้านเนื้อหา และด้านคุณค่า

4. การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) และประสานการส่งหนังสือ วันและเวลาในการดำเนินสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง

4.2 ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ในวันที่ 27 ตุลาคม 2562 ณ ห้องประชุมโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคม

4.3 รวบรวมผลการประเมินและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

5.1.1 การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

5.1.2 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert

5.1.3 การวิเคราะห์คุณภาพของรูปแบบ ด้านการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มตัวอย่าง (Standard Deviation) (สุภมาส อังคุโชติ และคณะ, 2557)

ตอนที่ 2 การประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ

1. วิธีดำเนินการ

ในการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ เป็นการประเมิน ใน 2 ประเด็นได้แก่

1.1 การประเมินความสำเร็จที่เกิดจากการใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สู่ความสำเร็จ โดยมีคณะกรรมการประเมิน ได้แก่ คณะกรรมการ

โครงการโรงเรียนกองทุนการศึกษา ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถ และมีประสบการณ์ด้านการเงิน การศึกษา และการประเมินผล จำนวน 3 คน ที่ได้รับการแต่งตั้งจากโครงการกองทุนการศึกษา

1.2 การประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่เกิดจากการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินความสำเร็จที่เกิดจากการใช้รูปแบบ ได้แก่ คณะกรรมการโครงการโรงเรียนกองทุนการศึกษา จำนวน 3 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินความพึงพอใจ ได้แก่ ผู้บริหารและครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานชั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง นักเรียน จำนวน 512 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบประเมินความสำเร็จ โดยใช้แบบประเมินของโครงการกองทุนการศึกษา ที่เป็นไปตามตัวชี้วัดของค่าเป้าหมายตามแผนพัฒนา ใน 5 กลยุทธ์ โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเป้าหมายที่กำหนด

3.2 แบบประเมินความพึงพอใจความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่เกิดจากการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยา โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ

4. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเอง แล้วนำมาวิเคราะห์ และสรุปผลการสอบถามความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลที่เกิดจากการใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยา ได้รับแบบประเมินกลับมา จำนวน 225 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิจัยตอนที่ 2 โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นระดับความพึงพอใจโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ความพึงพอใจ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเชื่อมั่น และเกณฑ์การประเมินความพึงพอใจ 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษารายการประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ พบว่า มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวางแผน (Plan) 2) การลงมือปฏิบัติ (Do) 3) การพัฒนาครูและบุคลากร (Teacher and Educator Development) 4) การนิเทศและสะท้อนผล (Reflective Coaching) 5) การถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (AAR and Knowledge Sharing) และ 6) การประเมินผล (Evaluation) มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ด้านการวางแผน

1.1.1 ระดับปฐมวัย พบว่า กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีจำนวน 1 โครงการ กลยุทธ์ที่ 2 การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 6 โครงการ กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม จำนวน 8 โครงการ กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ จำนวน 5 โครงการ และกลยุทธ์ที่ 5 การบริหารจัดการโรงเรียนให้มีคุณภาพ จำนวน 5 โครงการ และทุกกลยุทธ์มีการกำหนดค่าเป้าหมายความสำเร็จ ร้อยละ 85 ทุกโครงการ

1.1.2 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีจำนวน 1 โครงการ กลยุทธ์ที่ 2 การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 1 โครงการ กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม จำนวน 7 โครงการ กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ จำนวน 5 โครงการ และกลยุทธ์ที่ 5 การบริหารจัดการโรงเรียนให้มีคุณภาพ จำนวน 5 โครงการ และทุกกลยุทธ์มีการกำหนดค่าเป้าหมายความสำเร็จโดยกำหนดจากการวิเคราะห์และมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.2 การลงมือปฏิบัติ (Do)

ดำเนินการจัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารและดำเนินการตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สนองกลยุทธ์ของโครงการกองทุนการศึกษา ทั้ง 5 กลยุทธ์ เพื่อการพัฒนาผู้เรียน โดยผู้รับผิดชอบดำเนินการตามโครงการ/กิจกรรมตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแต่ละโครงการ และเมื่อสิ้นสุดโครงการ ผู้รับผิดชอบดำเนินการประเมินผลโครงการโดยการเปรียบเทียบกับค่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อนำผลมาปรับปรุงพัฒนาในปีการศึกษาต่อไป

1.3 การพัฒนาครูและบุคลากร (Teacher and Educator Development)

มีการแต่งตั้งคณะทำงานด้านการบริหารบุคคลเพื่อพัฒนาครูของโรงเรียนในโครงการกองทุน การศึกษา โดยมีการประเมินความต้องการความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน และพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดทำสื่อ การสร้างนวัตกรรม การวัดประเมินผล เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน รวมทั้งจัดกิจกรรมครูทวิชัยในชั้นเรียน ผ่าน

กิจกรรม PLC เพื่อร่วมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีการจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากร โดยครูทุกคน ได้รับการอบรมพัฒนาและสัมมนา และอบรมพัฒนา กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบ โครงงาน ศึกษาดูงานปีละไม่น้อยกว่า จำนวน 20 ชั่วโมง เช่น ศึกษาดูงานโรงเรียนวิถิพุทธ พระราชทาน ณ โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จังหวัดขอนแก่น นอกจากนี้ครูยังได้รับการเชิญเกียรติและ บำรุงขวัญกำลังใจบุคลากร ทั้งนี้ ในการดำเนินการพัฒนาบุคลากรตามแผนดำเนินการของ โรงเรียนนั้น ยึดหลักพัฒนาครูทั้งด้าน 3 เสาหลัก และ 5 กลยุทธ์ของโครงการกองทุนการศึกษา เพื่อให้ครูมีภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยจัดให้มีโอกาสเข้าอบรมและแลกเปลี่ยนความรู้ อย่าง ต่อเนื่องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

1.4 การนิเทศและสะท้อนผล (Reflective Coaching)

มีการกำหนดนโยบาย และจัดทำคำสั่งคณะกรรมการนิเทศภายใน เพื่อทำ หน้าที่นิเทศและสะท้อนผล (Reflective Coaching) การดำเนินโครงการตามระยะเวลาที่ กำหนดในแผนโดยกำหนดเป็นปฏิทินการนิเทศ มีการสร้างเกณฑ์การนิเทศติดตามและ ประเมินผล และทำการนิเทศกำกับติดตามอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เป็นการนิเทศและสะท้อนผล (Reflective Coaching) ตามคำเป้าหมายที่กำหนดของแต่ละโครงการ

1.5 การถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (AAR and Knowledge Sharing)

การถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (AAR and Knowledge Sharing) มี การจัดทำคำสั่งแต่งตั้งการถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนในโครงการกอง ทุนการศึกษา มีการแต่งตั้งกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการดำเนินการของโรงเรียนใน โครงการกองทุนการศึกษา มีการสร้างชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีกระบวนการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลายช่องทาง ซึ่งในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นั้น จะมีการวิเคราะห์ โรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาเพื่อนำไปสู่การถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการ ประเมินผล การถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา และทำการเผยแพร่การถอดบทเรียนของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่สาธารณชน

1.6 การประเมินผล (Evaluation)

1.6.1 ผลการประเมินผล (Evaluation) ตามคำเป้าหมาย ระดับ ปฐมวัย พบว่า โดยภาพรวมมีผลการประเมินบรรลุตามคำเป้าหมายทุกโครงการ

ตารางที่ 1 ผลการประเมินผล (Evaluation) ตามค่าเป้าหมาย ระดับปฐมวัย

กลยุทธ์ที่	โครงการ	ค่าเป้าหมาย (ร้อยละ)	ผลการดำเนินการ (ร้อยละ)
1	โครงการพัฒนาบุคลากรปฐมวัย	70.00	80.69
2	โครงการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เหมาะสมกับวัย	70.00	89.00
3	โครงการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (เรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ)	70.00	100.00
4	โครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ชุมชน	70.00	97.07
5	โครงการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ การศึกษา	70.00	89.50

1.6.2 ผลการประเมินผล (Evaluation) ตามค่าเป้าหมาย ระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โดยภาพรวมมีผลการประเมินบรรลุตามค่าเป้าหมายทุกโครงการ

ตารางที่ 2 ผลการประเมินผล (Evaluation) ตามค่าเป้าหมาย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลยุทธ์ ที่	โครงการ	ค่าเป้าหมาย (ร้อยละ)	ผลการดำเนินการ (ร้อยละ)
1	โครงการพัฒนาบุคลากร	70.00	100.00
2	โครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	70.00	91.88
3	โครงการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้มี วินัย คุณธรรม จริยธรรม	70.00	94.28
4	โครงการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ	70.00	92.15
5	โครงการบริหารจัดการโรงเรียนให้มีคุณภาพ	70.00	98.34

2. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่
ความสำเร็จ มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินความสำเร็จที่เกิดจากการใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียน
ในโครงการกองทุนการศึกษา พบว่า มีผลการดำเนินงานเป็นไปตามค่าเป้าหมายตาม
แผนพัฒนาการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 100

2.2 ผลการประเมินความพึงพอใจ

2.2.1 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและ
บุคลากรทางการศึกษาที่ใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่
ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาาคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.2.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่เกิดจากการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาาคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จพบว่า มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวางแผน (Plan) 2) การลงมือปฏิบัติ (Do) 3) การพัฒนาครูและบุคลากร (Teacher and Educator Development) 4) การนิเทศและสะท้อนผล (Reflective Coaching) 5) การถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (AAR and Knowledge Sharing) และ 6) การประเมินผล (Evaluation) ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสู่ความเป็นเลิศ ตลอดจนศึกษาเกี่ยวกับโครงการกองทุนการศึกษาและการบริหารโรงเรียนโครงการกองทุนการศึกษา ตลอดจนได้มีการศึกษาโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา รุ่นที่ 1 - รุ่นที่ 3 ที่มีผลการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) นอกจากนี้ ในการจัดทำแบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จนั้น ได้มีการนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ และนำไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) และค่าอำนาจจำแนก ทำให้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น มีความเชื่อมั่นสามารถนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อนำไปสอบถามในโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา รุ่นที่ 1 - รุ่นที่ 3 ที่มีผลการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) พบว่าความคิดเห็นโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาทิพย์ ครุฑจันทร์ ที่ได้วิจัยเรื่องแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานโรงเรียนโครงการกองทุนการศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนโครงการกองทุนการศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี ทั้ง 3 โรงเรียน มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานโรงเรียนโครงการกองทุน การศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี มีการปฏิบัติงาน 16 งาน ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น 2) การวางแผนงานด้านวิชาการ 3) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 5) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 6) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การแนะแนว 9) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น 10) การพัฒนาและ

ใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 11) การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้งบประมาณ 12) การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา 13) การวางแผนพัสดุ 14) การวางแผนอัตรากำลัง 15) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม และ 16) งานกิจการนักเรียน (สาทิพย์ ครุฑจันทร์, 2559) และงานวิจัยของ สมพร ลีภัยรัตน์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียน มาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษาได้ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) การพัฒนา บุคลากร 3) การสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนา 4) การสร้างทีมงานในการพัฒนานักเรียน 5) การควบคุมคุณภาพ 6) คุณภาพนักเรียน 7) การนำนโยบายคุณภาพสู่การปฏิบัติ และ 8) การบริหารจัดการการประเมิน (สมพร ลีภัยรัตน์ และคณะ, 2561)

2. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินความสำเร็จที่เกิดจากการใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา พบว่า มีผลการดำเนินงานเป็นไปตามค่าเป้าหมายตามแผนพัฒนาการศึกษา คิดเป็น ร้อยละ 100 ทั้งนี้ เนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคม ทั้ง 6 องค์ประกอบ ซึ่งได้แก่ การวางแผน (Plan) การลงมือปฏิบัติ (Do) การพัฒนาครูและบุคลากร (Teacher and Educator Development) การนิเทศและสะท้อนผล (Reflective Coaching) การถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (AAR and Knowledge Sharing) การประเมินผล (Evaluation) ดังนั้น เมื่อคณะกรรมการของโครงการกองทุนการศึกษาได้ทำการประเมินโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา ทั้ง 5 กลยุทธ์ เมื่อพิจารณาในระดับปฐมวัยพบว่า โดยภาพรวมมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์ทุกโครงการ เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า โครงการทัศนศึกษา ตามกลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ มีผลการดำเนินการ ร้อยละ 70 ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินผล และในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โดยภาพรวมมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์ทุกโครงการ เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า โครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ตามกลยุทธ์ที่ 2 การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมจัดการเรียนการสอนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ 2) กิจกรรมพัฒนา O-NET นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 3) กิจกรรมพัฒนา NT นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 4) โครงการทัศนศึกษา ได้แก่ ทัศนศึกษาระดับปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา จากจำนวนกิจกรรมทั้งหมด 43 กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 9.30 ทั้งนี้ ยังพบว่า กิจกรรมพัฒนาข้อสอบมาตรฐานกลางทุก

ระดับชั้น ไม่มีการทดสอบโครงการทัศนศึกษา คิดเห็นร้อยละ 2.33 ซึ่งโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคมมีผลการดำเนินการสำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา และได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของโครงการกองทุนการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2563 ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ เบญจนารถ อมรประสิทธิ์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด พบว่า รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักของการบริหารสู่ความเป็นเลิศ 2) คณะกรรมการบริหารสู่ความเป็นเลิศ 3) ขอบข่ายงานบริหารสู่ความเป็นเลิศ และ 4) แนวทางการบริหารสู่ความเป็นเลิศ (เบญจนารถ อมรประสิทธิ์ และคณะ, 2558) โดยผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด 81 คน มีความคิดเห็นว่า รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดในภาพรวม มีความถูกต้องและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด และเมื่อนำรูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดไปใช้พบว่าโรงเรียนมีผลการประเมินอยู่ในระดับยอดเยี่ยม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมภาพร ลิ้มยรัตน์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียน มาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษาได้ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) การพัฒนา บุคลากร 3) การสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนา 4) การสร้างทีมงานในการพัฒนานักเรียน 5) การควบคุม คุณภาพ 6) คุณภาพนักเรียน 7) การนำนโยบายคุณภาพสู่การปฏิบัติ และ 8) การบริหารจัดการการประเมินรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อนำรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษาไปใช้ พบว่าโรงเรียนมีผลการปฏิบัติเป็นเลิศทุกรายการ (สมภาพร ลิ้มยรัตน์ และคณะ, 2561)

2.2 ผลการประเมินความพึงพอใจ

2.2.1 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ ตลอดจนได้มีการศึกษาโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา รุ่นที่ 1 - รุ่นที่ 3 ที่มีผลการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) เพื่อให้ได้ข้อมูลอันจะนำไปสู่การพัฒนารูปแบบ อีกทั้งในการจัดทำแบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จนั้น ได้มีการนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับองค์ประกอบการบริหาร

โรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ และก่อนนำไปทดลองใช้ (Try out) ได้มีการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงของโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) และค่าอำนาจจำแนก ทำให้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีความเชื่อมั่นสามารถนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อนำไปสอบถามในโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา รุ่นที่ 1 - รุ่นที่ 3 ที่มีผลการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) พบว่ากลุ่มเป้าหมายในโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา รุ่นที่ 1 - รุ่นที่ 3 ที่มีผลการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) โดยรวมมีความพึงพอใจทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้สร้างคู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคม เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำรูปแบบไปใช้ จึงส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.2.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่เกิดจากการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ ตลอดจนได้มีการศึกษาโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา รุ่นที่ 1 - รุ่นที่ 3 ที่มีผลการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) เพื่อให้ได้ข้อมูลอันจะนำไปสู่การพัฒนาารูปแบบ อีกทั้งในการจัดทำแบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จนั้น ได้มีการนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ ตลอดจนผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับแก้ข้อคำถามในแบบสอบถามด้านการใช้ภาษา การจัดเรียงลำดับข้อคำถามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ และก่อนนำไปทดลองใช้ (Try out) ได้มีการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงของโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) และค่าอำนาจจำแนก ทำให้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีความเชื่อมั่นสามารถนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจนาถ อมรประสิทธิ์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด พบว่า รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักของการบริหารสู่ความเป็นเลิศ คณะกรรมการบริหารสู่ความเป็นเลิศ ขอบข่ายงานบริหารสู่ความเป็นเลิศ และแนวทางการบริหารสู่ความเป็นเลิศ (เบญจนาถ อมรประสิทธิ์ และคณะ, 2558) โดยผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด 81 คน มีความคิดเห็นว่า รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดในภาพรวม มีความถูกต้องและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด และเมื่อนำรูปแบบการบริหาร

สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพร ลิ้มยรัตน์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียน มาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษาได้ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การพัฒนาบุคลากร การสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนา การสร้างทีมงานในการพัฒนานักเรียน การควบคุมคุณภาพ คุณภาพนักเรียน การนำนโยบายคุณภาพสู่การปฏิบัติ และการบริหารจัดการการประเมิน เมื่อนำรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษาไปใช้ พบว่าผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (สมพร ลิ้มยรัตน์ และคณะ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ โรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาอื่น สามารถนำไปประยุกต์ใช้นำรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคมไปใช้ในการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จได้ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของแต่ละหน่วยงานในการ เนื่องจากรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อนำไปรูปแบบไปใช้ยังพบว่าส่งผลให้สถานศึกษาผ่านเกณฑ์ความสำเร็จตามค่าเป้าหมาย และได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของโครงการกองทุนการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2563 นอกจากนี้ รูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคม ได้ทำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพบว่าส่งผลสู่ความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา ทั้งนี้ สถานศึกษาอื่นสามารถนำไปประยุกต์ในการบริหารสถานศึกษาสู่ความสำเร็จตามความเหมาะสม ตลอดจนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาอื่น สามารถนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคมไปปรับประยุกต์ใช้ในการวางแผนบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อพัฒนาโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา และการบริหารสถานศึกษาอื่น ๆ ได้ และในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาพความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จ เพื่อให้ได้รูปแบบหรือแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพและยั่งยืน รวมทั้งควรมีการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาสู่ความสำเร็จของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคมไปใช้กับสถานศึกษาอื่น ๆ เพื่อเป็น

การยืนยันความถูกต้องของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น และนำมาพัฒนารูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และควรมีการพัฒนาต่อยอดรูปแบบการบริหารโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาของโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาเขตความเป็นเลิศ

เอกสารอ้างอิง

- เกษม วัฒนชัย. (2561). เส้นทางสู่ความพอเพียง. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี่จำกัด.
- นุชรินทร์ ปามูล. (2560). แนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารห้องเรียนพิเศษ โรงเรียนสามัคคีวิทยาคมจังหวัดเชียงราย. ใน คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2(3), 1-15.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุวีริยาสาส์น จำกัด.
- เบญจนาถ อมรประสิทธิ์ และคณะ. (2558). รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 17(3), 1-9.
- ปรียานุช พิบูลสรารุช. (2560). เศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ด้านการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.
- วรพงษ์ เถาว์ขาลี. (2557). ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาที่สัมพันธ์กับการเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใน. วารสาร Veridian E Journal ฯ สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 7(2), 852-868.
- วิไลวรรณ เสาร์อินทร์. (2561). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ ของโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา ใน. วารสาร Veridian E Journal ฯ สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(1), หน้า 1041 – 1055.
- สมาพร ถ้ายรัตน์ และคณะ. (2561). รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา. สุทธิปริทัศน์, 31(100), 261-272.
- สาทิพย์ ครุฑจันทร์. (2559). แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานโรงเรียนโครงการกองทุนการศึกษา ในจังหวัดสุพรรณบุรี ใน. วารสารสังคมศาสตร์วิจัย, 8(2), หน้า 105 – 123.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4. (2562). การขับเคลื่อนโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษาและเครือข่าย. กาญจนบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี. (2562). หลักสูตรภาคีเครือข่ายร่วมพัฒนา
ศึกษานิเทศก์คุณธรรมเพื่อขับเคลื่อนโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา จังหวัด
กาญจนบุรี. กาญจนบุรี: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี.

สุภมาส อังศุโชติ และคณะ. (2557). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และ
พฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร:
เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2559). อัจฉริยะบนเส้นทางสีขาว. กรุงเทพมหานคร: พรีเมียม.

การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนโดยบูรณาการทฤษฎีประมวลสารสนเทศ
และการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสาร
ด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี*

THE DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL MODEL BY
INTEGRATING INFORMATION PROCESSING THEORY AND SITUATED
BASED LEARNING TO ENHANCE VIETNAMESE LISTENING AND
SPEAKING COMMUNICATIVE COMPETENCIES FOR UNDERGRADUATE
STUDENTS

เจิ่น ถิ บิ๊ก ถาว

Tran Thi Bich Thao

เรขา อรุณวงศ์

Rekha Arunwong

นิติกร อ่อนโยน

Nitikorn Onyon

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Valaya Alongkorn Rajabhat University under Royal Patronage

E-mail: thibichthao@vru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม 2) พัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนโดยบูรณาการทฤษฎีประมวลสารสนเทศและการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้สอนภาษาเวียดนามในระดับปริญญาตรีจำนวน 10 คน วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้สอนภาษาเวียดนาม 2) แบบประเมินคุณภาพของกรอบสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม 3) แบบแผนการเรียนการสอน และ 4) แบบประเมินคุณภาพของแบบแผนการเรียนการสอน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนาแบบแผน

* Received June 15, 2022; Revised June 29, 2022; Accepted July 11, 2022

เรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนามมี 4 ส่วน ได้แก่ 1. สภาพการจัดการเรียนการสอน 2. ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน 3. สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอน และ 4. ปัจจัยที่ส่งเสริมและพัฒนาในการจัดการเรียนการสอน และผลการประเมินคุณภาพของกรอบสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนามโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการทฤษฎีประมวลสารสนเทศและการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบและผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: สมรรถนะการสื่อสารการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม, รูปแบบการเรียนการสอน, ทฤษฎีประมวลสารสนเทศ, แนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study basic information to develop an instructional model to enhance Vietnamese listening and speaking communicative competencies, 2) develop an instructional model by integrating information processing theory and situated based learning to enhance Vietnamese listening and speaking communicative competencies. The samples used in the research were 10 Vietnamese teachers who teach for undergraduate was selected by using purposive sampling. The research tools are 1) An in-depth interview for Vietnamese teachers 2) A quality assessment form of the Vietnamese listening and speaking communicative competence framework 3) An instructional and 4) Quality assessment form of instructional model, used content analysis and descriptive statistical data analysis, including averages and standard deviations. The results found that 1) to develop an instructional model to enhance Vietnamese listening and speaking communicative competencies was divided into four sections: 1. Teaching conditions 2. Problems in teaching and learning 3. Causes of problems in teaching and learning, and 4. The factors that promote and develop in teaching and learning, and the quality assessment result of the Vietnamese listening and speaking communicative competences framework for undergraduate students as the highest level 2) The development of an instructional model by integrating information processing theory and situated based learning to

enhance Vietnamese listening and speaking communicative competencies for undergraduate students consists of 8 elements. The quality assessment result of the overall instructional model is the highest level.

Keyword: listening and speaking communicative competencies, an instructional model, information processing theory, situated based learning

บทนำ

ปัจจุบันการเรียนการสอนภาษาเวียดนามในระดับปริญญาตรีที่ประเทศไทยมีการเรียนการสอนที่แพร่หลาย เป็นทั้งวิชาเอกในหลายหลักสูตร หรือเป็นวิชาเลือกเสรี ภาษาเวียดนามเป็นหนึ่งในกลุ่มภาษาอาเซียนที่เพิ่มโอกาสในการทำงานหลังจบการศึกษา เนื่องจากเวียดนามเป็นประเทศกำลังพัฒนา มีประชากรกว่า 90 ล้านคน ถือเป็นตลาดใหญ่และมีศักยภาพในการลงทุนหรือขยายกิจการธุรกิจ การเรียนการสอนภาษาเวียดนามได้รับความสนใจจากผู้เรียนชาวไทย มีการสอนภาษาเวียดนามในหลายสถาบันทั่วประเทศไทย แต่ยังพบปัญหาในด้านการเรียนการสอน การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรและการสอน การออกแบบกระบวนการเรียนการสอน รวมถึงการนำทฤษฎี แนวคิด หลักการต่าง ๆ ที่เข้ามาเพื่อช่วยส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและแก้ปัญหาในการเรียนของผู้เรียน

จากการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาเวียดนามและภาษาต่างประเทศ จากงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า งานวิจัยที่ศึกษาในลักษณะบูรณาการความรู้ ความสามารถ ทักษะ ภาษา โดยเฉพาะการพัฒนาด้านการฟังและการพูดให้กับผู้เรียนยังมีจำนวนไม่มาก และส่วนใหญ่เป็นการศึกษาและพัฒนาเพียงทักษะเดียว เช่น การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน ซึ่งผู้วิจัยส่วนใหญ่มีความสนใจในด้านการทำวิจัยเกี่ยวกับการฟังและการอ่านซึ่งเป็นทักษะการรับรู้ (Receptive Skill) มากกว่าด้านทักษะการผลิตการ (Productive Skill) เช่น ทักษะการพูด หรือทักษะการเขียนหรือเน้นการสอนด้านไวยากรณ์โดยให้ความสนใจในการเพิ่มพูนความรู้ด้านคำศัพท์ผ่านการใช้รูปภาพ หรือการพัฒนาหลักสูตรภาษาเวียดนามเบื้องต้นโดยมุ่งเน้นที่ทักษะการสื่อสารมากกว่า เป็นต้น (รุ่งพนอ รักอยู่, 2017) ; (ฤทัยรัตน์ ศรีพวงมาลัย, 2561) ; (เหิงยงเถียน เหลียง, 2563) ซึ่งหากพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการประยุกต์ความรู้ความสามารถด้านทักษะต่าง ๆ ของภาษาต่างประเทศไปใช้ในชีวิตประจำวัน การฟังถือเป็นทักษะแรกในการรับรู้ภาษาและเป็นทักษะพื้นฐานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทักษะภาษาด้านอื่น ๆ การฟังเป็นทักษะสำคัญและมีความเกี่ยวข้องอย่างแน่นแฟ้นเพื่อพัฒนาทักษะการพูด การฟังไม่ได้เป็นทักษะเดียวแต่เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องและช่วยส่งเสริมพัฒนาทักษะการพูด ผู้เรียนที่เรียนภาษาต่างประเทศ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความสามารถทั้งการฟังและการพูด ระดับความสามารถในการพูดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความเข้าใจในการฟัง การเรียนการสอน

สอนภาษาต่างประเทศควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทั้งการฟังและการพูดควบคู่กันเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาสื่อสารในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Oxford, R., 1990) ; (Harmer, J., 2007)

จากการศึกษางานวิจัยด้านหลักสูตรและการสอนภาษาเวียดนามพบว่า ส่วนใหญ่เน้นการออกแบบหลักสูตรภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร หรือพัฒนาทักษะภาษาเวียดนามมากกว่า ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะในการเรียนการสอนภาษาเวียดนามซึ่งพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียน เนื่องจาก สมรรถนะ หมายถึง ความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะอื่น ๆ ที่มีอยู่ในตัวบุคคลซึ่งจะสะท้อนออกมาในรูปแบบของผลงาน การปฏิบัติงาน ระดับสมรรถนะของแต่ละคนมีความแตกต่างกัน มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันและเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนามนุษย์สู่ความสำเร็จ (Spencer, L. M. JR. & Spencer, S. M., 1993) ; (OECD, 2003) ; (Vikram, S. C. & Sandeep, S., 2014) ; (ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี และ จินตการต์ สุธรรมดี, 2560)

ในด้านการออกแบบและพัฒนาระบบการเรียนการสอนภาษาเวียดนาม พบว่า มีการออกแบบกิจกรรมโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วมาบูรณาการกับทักษะที่ผู้วิจัยสนใจพัฒนา เช่น การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ประกอบเกมทางภาษา (เหงียน ถิ ทุ ถ้วน, 2563) การจัดการเรียนรู้แบบตอบสนองด้วยท่าทางเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม (เหงียน ถิ ทุ ถ้วน, 2563) แต่ยังไม่พบงานวิจัยที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความรู้ ความสามารถของผู้เรียน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ยังไม่มีกระบวนการเรียนการสอนที่ชัดเจนและสอดคล้องกับลักษณะของแต่ละทักษะหรือปัญหาที่ต้องแก้ไขในการเรียนการสอน ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอน ยังสอนในภาพรวมตามจุดมุ่งหมายของรายวิชามากกว่าการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนบนพื้นฐานของปัญหาและความจำเป็นในการเรียน

การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนามสำหรับนักศึกษาปริญญาตรีเป็นกระบวนการที่ได้มาจากการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีประมวลสารสนเทศ และแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะผู้เรียนตามนโยบายภาครัฐกำลังส่งเสริม โดยการจัดการเรียนการสอนเน้นการจัดสถานการณ์ สิ่งเร้าที่น่าสนใจ บริบทที่เหมือนจริง สอดคล้องกับการดำเนินในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนใส่ใจและมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ซึ่งนำไปสู่ความสนใจต่อเนื้อหาที่จะเรียน การจัดการเรียนการสอนเน้นการคัดเลือกข้อมูลที่ตรงกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อการรับรู้ข้อมูล สามารถเชื่อมโยงกับความรู้เดิม และเกิดสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม ผู้สอนออกแบบกระบวนการ

เรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝน ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองทั้งในลักษณะรายเดี่ยวหรือกลุ่ม โดยผ่านบริบทที่เป็นจริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถฝึกฝนกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันและช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ได้จัดในลักษณะของการบูรณาการโดยเน้นที่กระบวนการเรียนการสอน การแสดงออกและสภาพจริงและเป็นแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะให้นักศึกษาระดับปริญญาตรี ให้มีทั้งความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะในการเรียนภาษาเวียดนามมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นแนวทางและตัวอย่างให้กับผู้สอนภาษาเวียดนามที่ได้นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนามสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการทฤษฎีประมวลสารสนเทศและการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนามสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูด ทฤษฎีประมวลสารสนเทศ แนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ และรูปแบบการเรียนการสอน
2. สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนภาษาเวียดนาม จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก
2. แบบประเมินคุณภาพของกรอบสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก ดำเนินการโดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ตามโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์
2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งกรอบสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนามพร้อมแบบประเมินคุณภาพกรอบสมรรถนะซึ่งเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)
2. ข้อมูลการประเมินคุณภาพของกรอบสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูด
ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์การแปลค่าเฉลี่ยเป็น
ระดับตามความเหมาะสม

**ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการทฤษฎีประมวลสารสนเทศ
และการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษา
เวียดนาม มี 4 ขั้นตอน ดังนี้**

1. ศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียน รวมทั้งผลที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1
2. ร่างรูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการทฤษฎีประมวลสารสนเทศและการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนามซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน
3. ประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการทฤษฎีประมวลสารสนเทศและการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนามและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

4. ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน

การรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเสนอรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นพร้อมแบบประเมินคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนแก่ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 คน ด้านภาษาเวียดนาม จำนวน 1 คน ด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน

2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์การแปลระดับคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม

1.1 จากการสัมภาษณ์ผู้สอนภาษาเวียดนามเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม ผู้วิจัยได้สรุปดังนี้

สภาพการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย การออกแบบการเรียนการสอน สื่อการสอน วิธีการวัดและประเมินผล ซึ่งในด้านการออกแบบการเรียนการสอน มี 7 ประเด็น ได้แก่ 1) กิจกรรมการสอนการฟังและการพูดโดยเน้นประเภทภาพและเสียง 2) กิจกรรมการสอนการฟังและการพูดโดยเน้นการสอนกฎเกณฑ์และโครงสร้างภาษา 3) กิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม 4) กิจกรรมนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน 5) การประยุกต์ใช้วิธีการสอนต่าง ๆ ในการสอนการฟังและการพูด 6) กิจกรรมการเรียนรู้โดยการมอบหมายการบ้าน 7) กิจกรรมที่มุ่งเน้นความเป็นอิสระในการเลือกเนื้อหาและประเภทสื่อของผู้เรียน ส่วนด้านสื่อการสอนที่ประกอบด้วย 5 ประเภท ได้แก่ 1) สื่อประเภทตำรา 2) สื่อประเภทเสียง 3) สื่อประเภทภาพและเสียง 4) สื่อประเภทต่าง ๆ จากช่องทางอินเทอร์เน็ต 5) สื่อประเภทเกมการศึกษา ด้านวิธีการวัดและประเมินผล ได้แก่ 1) การประเมินผลหลังเรียน (Summative Assessment) ซึ่งใช้ในการสอบกลางภาคและปลายภาคการศึกษาเพื่อตัดคะแนน และ 2) การประเมินระหว่างเรียน (Formative Assessment)

ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน มี 4 ประเด็น 1) ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า จำนวนชั่วโมงที่เรียนการฟังและการพูดค่อนข้างน้อย เวลาสำหรับการฝึกฝนโดยเฉพาะการฝึกเป็นรายบุคคลเพื่อเน้นการออกเสียงยังน้อย 2) ปัญหาด้านสื่อการสอน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นซีดีประกอบในตำรา หนังสือเรียนภาษาเวียดนามที่ได้จำหน่ายนานพอสมควร ซึ่งเนื้อหาบางส่วนอาจไม่ทันสมัย ไม่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนในปัจจุบัน 3) ปัญหาด้านผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนไม่กล้าแสดงออก ขาดความมั่นใจในการเสนอความคิดเห็นของตนเอง วงคำศัพท์น้อยและขาดกลวิธีในการขยายวงคำศัพท์ ได้ตอบหรือสื่อสารกับผู้สอนและเพื่อนร่วมห้องได้ แต่นำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงไม่ได้ 4) ปัญหาขาดโอกาสนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ผู้เรียนส่วนใหญ่เรียนภาษาเวียดนามเฉพาะในห้องเรียน ไม่มีโอกาสนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และภาษาเวียดนามยังป็นภาษาที่แปลกใหม่ที่ได้อสอนในสถาบันการศึกษาเพียงบางแห่งทำให้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการฝึกฝนภาษาเวียดนามไม่ดีเท่าที่ควร

สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอน พบ 4 สาเหตุ 1) สาเหตุจากการจัดการเรียนการสอนของผู้สอน พบว่า ผู้สอนยังมีข้อจำกัดในการออกแบบ

กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยังเน้นรูปแบบการบรรยาย อธิบายในด้านของไวยากรณ์ หลักการใช้ภาษาเป็นหลัก กระบวนการพัฒนาการสื่อสารด้านการฟังและการพูดยังไม่ได้รวมเป็นกระบวนการเดียวกัน ส่วนใหญ่จะเน้นการแยกเป็นการสอนฟังและพูดต่างหาก 2) สาเหตุจากผู้เรียน มีข้อจำกัดในการจำคำศัพท์ นำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่เหมาะสมและขาดกลวิธีในการขยายวงคำศัพท์ด้วยตนเอง ผู้เรียนยังไม่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ขาดแรงบันดาลใจและเป้าหมายในการเรียน 3) สาเหตุจากความแตกต่างของภาษา ภาษาเวียดนามและภาษาไทยมีความแตกต่างกันในหลายประเด็น ทั้งตัวอักษร วรรณยุกต์ พยัญชนะ ตัวสะกด จนถึงโครงสร้างประโยค ความหมายของคำในการสื่อสารที่แตกต่างกัน สำเนียงที่หลากหลายและมีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดในแต่ละภาค 4) สาเหตุจากสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษา พบว่ายังมีข้อจำกัดในเรื่องเวลาค่อนข้างน้อย ชั่วโมงเรียนภาษาเวียดนามในแต่ละสัปดาห์ไม่มาก ขาดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการฝึกฝนห้องเรียนภาษาต่างประเทศ

ปัจจัยที่ส่งเสริมและพัฒนาในการจัดการเรียนการสอน พบ 4 ประเด็น 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสภาพแวดล้อมและสื่ออุปกรณ์ทางการเรียนภาษา 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน 3 ประเด็นคือ ลักษณะนิสัย แรงจูงใจ และทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษา 3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สอนและการสอน 4) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมจากโครงการต่าง ๆ

1.2 ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม

ผลการศึกษา วิเคราะห์และประเมินคุณภาพองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของกรอบสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม มี 5 องค์ประกอบและ 25 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

1) สมรรถนะด้านกฎเกณฑ์และโครงสร้าง (Grammatical competence) ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ใช้คำศัพท์และสำนวนพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อต่าง ๆ ที่คุ้นเคยในชีวิตประจำวันได้ 2) ใช้เสียงสูงต่ำ ระดับเสียง จังหวะอย่างเหมาะสม 3) ใช้โครงสร้างประโยคพื้นฐานในชีวิตประจำวันได้ 4) จำแนกประเภทของคำศัพท์ได้

2) สมรรถนะด้านภาษาศาสตร์เชิงสังคม (Sociolinguistic competence) ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ได้แก่ 1) ใช้ภาษาพูดอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการได้ 2) ใช้คำศัพท์เพื่อแสดงความสุภาพในการสนทนา 3) มีความรู้ในการใช้ท่าทางควบคู่กับภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม 4) ใช้คำขอร้อง แนะนำ ขอความช่วยเหลือได้อย่างชัดเจน

3) สมรรถนะด้านการเชื่อมโยงข้อความ (Discourse competence) ประกอบด้วย 8 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) สามารถเชื่อมคำหรือวลีให้เป็นประโยคได้ 2) สามารถบอกวัตถุประสงค์และสรุปใจความสำคัญได้ 3) สามารถเข้าใจและโต้ตอบในการสนทนาในหัวข้อเกี่ยวกับชีวิตประจำวันได้ 4) สามารถเข้าใจและบอกหัวเรื่องของสนทนาหรือสถานการณ์ได้

5) สามารถเข้าใจและระบุลำดับเหตุการณ์ในบทสนทนาหรือสถานการณ์ได้ 6) สามารถสอบถามข้อมูลเป็นลำดับขั้นตอนได้ 7) สามารถเข้าใจและสนทนาเพื่อแสดงความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่นได้ 8) สามารถนำเสนอข้อมูลพื้นฐาน ประสบการณ์เกี่ยวกับตนเองและผู้อื่นได้

4) สมรรถนะด้านการใช้กลยุทธ์ในการสื่อสาร (Strategic competence) ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ตอบสนองด้วยการใช้สีหน้าและสบตาสอดคล้องกับสถานการณ์ได้ 2) ใช้การพูดซ้ำ พูดอ้อมในการสื่อสารได้ 3) ใช้ท่าทางแทนคำพูดในการสื่อสารได้ 4) ใช้ระดับของน้ำเสียงในการสื่อความหมายได้

5) คุณลักษณะที่นำไปสู่ความสำเร็จในการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม (Attributes lead to the success of Vietnamese listening and speaking communicative competencies) มี 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 2) กล้าแสดงออกเชื่อมั่นในตนเอง 3) มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน 4) รู้จักวางแผนในการเรียนของตนเอง 5) มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

2. ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการทฤษฎีประมวลสารสนเทศและการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม

1) รูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการทฤษฎีประมวลสารสนเทศและการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม มีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ (1) หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน (2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน (3) เนื้อหาสาระ (4) กระบวนการเรียนการสอน (5) ระบบสังคม (6) หลักในการแสดงออก (7) ระบบสนับสนุน (8) การวัดและประเมินผล กระบวนการเรียนการสอน ซึ่งมี 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 เสนอสถานการณ์ ขั้นที่ 2 ฟังอย่างเพิลิตเพิลิน ขั้นที่ 3 ร่วมกันสร้างความรู้ ขั้นที่ 4 เพียรพยายามฝึกฝน ขั้นที่ 5 สะท้อนสมรรถนะ ขั้นที่ 6 ประเมินผล การเรียนรู้

2) ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการทฤษฎีประมวลสารสนเทศและการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนามสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในภาพรวมอยู่ที่ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.50) รายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการทฤษฎีประมวลสารสนเทศและการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนามสำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ ความ เหมาะสม
1. หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน	4.60	0.52	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน	5	0	มากที่สุด
3. เนื้อหาของรูปแบบการเรียนการสอน	4.50	0.53	มากที่สุด
4. กระบวนการเรียนการสอน	4.40	0.50	มาก
5. ระบบสังคมของรูปแบบการเรียนการสอน	4.80	0.42	มากที่สุด
6. หลักในการแสดงออกของรูปแบบการเรียนการสอน	4.40	0.52	มาก
7. ระบบสนับสนุนของรูปแบบการเรียนการสอน	4.33	0.49	มาก
8. การวัดและประเมินผลของรูปแบบการเรียนการสอน	4.13	0.35	มาก
ผลการประเมินโดยรวม	4.52	0.50	มากที่สุด

3) ผลการประเมินคุณภาพของเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการทฤษฎีประมวลสารสนเทศและการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนามสำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ได้แก่คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผลการประเมินคุณภาพของคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, $SD = 0.50$) และผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยรวมมี มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, $SD = 0.49$)

อภิปรายผล

1.1 ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม

1) สภาพการจัดการเรียนการสอน มีส่วนต่อการวางแผนการจัดการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้เอื้อต่อการเรียนภาษา เช่น การบริหารจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมส่งเสริม การสร้างแหล่งเรียนรู้ การสร้างสรรค์สื่อการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Harmer, J., 2007) ได้เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการพูดโดยเน้นที่การฝึกซ้อม (Rehearsal) การให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระ เปิดโอกาสให้ได้ฝึกซ้อมการพูดจริงนอกห้องเรียน การให้ผู้เรียนได้เล่นบทบาทสมมุติทำให้มีโอกาสฝึกซ้อม

เหตุการณ์จริงในห้องเรียนด้วยความรู้สึกลึกซึ้งคงปลอดภัย ผู้สอนจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้พูดคุยเกี่ยวกับหัวข้อหรืออ่านคำถามก่อนเพื่อให้มีความพร้อมก่อนฟัง นอกจากนั้นผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนตอบสนองต่อเนื้อหาของสิ่งที่ฟังด้วย และกำหนดงานให้แตกต่างกันตามลำดับขั้นตอนการฟังเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเรื่องและตอบคำถามโดยทั่ว ๆ ไปได้

2) ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน จากการศึกษาพบว่า ผู้เรียนยังไม่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ขาดความมั่นใจ กล้าแสดงออกและนำความรู้ ความเข้าใจในการเรียนสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cu, T.M.N., พบว่า ผู้เรียนชาวเกาหลีใต้ส่วนใหญ่ใช้ภาษาเวียดนามในศูนย์การค้า ร้านค้า สื่อสารกับพนักงานของร้าน ผู้เรียนร้อยละ 10 พูดคุยกับเพื่อนร่วมห้องที่เป็นชาวต่างชาติ ผู้เรียนร้อยละ 3.8 พูดคุยกับเพื่อนชาวเวียดนามนอกห้องเรียน ซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก เนื่องจากว่าผู้เรียนมีปัญหาในการฟังและโต้ตอบกับชาวเวียดนามนอกห้องเรียน สาเหตุมาจากความแตกต่างระหว่างการเรียนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ในขณะที่ผู้สอนพูดช้าและเข้าใจผู้เรียนเมื่อเรียนในห้องเรียน แต่ข้างนอกห้องเรียนผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจได้เพราะสำเนียงแตกต่างกัน นอกจากนั้น ผู้เรียนยังขาดความมั่นใจและไม่กล้าเข้าไปสื่อสาร ขาดเป้าหมายในการเรียนที่ชัดเจนจึงส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียน (Cu, T.M.N., 2017)

3) สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอน จากผลการวิจัยพบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอน คือ สาเหตุที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียนที่ยังมีข้อจำกัดในการศึกษา กลวิธีในการเรียนอย่างเหมาะสม ขาดแรงบันดาลใจและเป้าหมายในการเรียนอย่างจริงจัง ยังไม่เห็นถึงความสำคัญของการเรียนภาษาเวียดนามซึ่ง ประเด็นที่กล่าวมานี้ล้วนแต่เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นต้องมีของผู้เรียนเมื่อเรียนภาษาต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Stern, H.H., ได้เสนอรายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียนที่เรียนภาษาที่ดี ดังนั้น ผู้เรียนภาษาที่ดีต้องมีแรงจูงใจและสนใจใช้ภาษาสื่อสารกับผู้อื่นโดยมีวิธีการใช้ภาษาเพื่อให้การสื่อสารประสบความสำเร็จ กล้าเสี่ยง ลองผิดลองถูกในการใช้ภาษาและไม่กลัวความผิดพลาดเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้ภาษาที่ดีขึ้น มีความสนใจในรูปแบบการใช้ภาษาโดยการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลทางภาษาที่ได้เรียนรู้และจัดประเภทข้อมูลอย่างเป็นระบบ มุ่งมั่นฝึกฝนการใช้ภาษาอย่างสม่ำเสมอ เช่น ฝึกออกเสียงคำศัพท์ นำคำศัพท์มาเรียบเรียงเป็นประโยค ฟังเพลงหรือชมภาพยนตร์ และหาโอกาสใช้ภาษากับเจ้าของภาษา สนใจกับการใช้ภาษาในสถานการณ์หรือบริบทที่แตกต่างกัน (Stern, H. H., 1975)

4) ปัจจัยที่ส่งเสริมและพัฒนากิจการจัดการเรียนการสอน จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญได้แก่ ปัจจัยด้านการสร้างสภาพแวดล้อมและสื่ออุปกรณ์ ด้านผู้เรียน ด้านผู้สอนและการสอน และด้านโครงการต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nguyen, T. H. V. & Nguyen, T. H., ได้ศึกษาการสร้างและการนำบทเรียนแบบฝึกหัดภาษาเวียดนามไปใช้ในบริบท

ของการสอนภาษาเวียดนามในฐานะภาษาที่สอง ได้อธิบายบทบาทและความรับผิดชอบของผู้สอนว่า เป็นผู้ที่สามารถรวบรวมและผสมผสานการใช้งานทั้งตำราสอน เครื่องมือ อุปกรณ์ในการสอน และสื่อการสอนอย่างยืดหยุ่น ผู้สอนต้องแนะนำเนื้อหา วิธีการใช้หนังสือ เป็นคนออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ จัดเตรียมอุปกรณ์ในการสอน แบบฝึกหัดต่าง ๆ นอกจากนั้น ผู้สอนต้องเน้นการเสริมสร้างความรู้ด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์กับภาษาเข้าด้วยกันผ่านเนื้อหาของบทเรียน รับฟังความคิดเห็นจากผู้เรียนเพื่อนำไปปรับปรุงเนื้อหา ออกแบบวิธีการสอนที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน สามารถทำการวัดและประเมินผลด้วยวิธีที่หลากหลายและใช้ผลการประเมินเพื่อนำไปปรับปรุง ต่อยอดเพื่อการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Nguyen, T.H.V. & Nguyen, T.H., 2018)

สำหรับปัจจัยด้านการส่งเสริมจากโครงการต่าง ๆ เห็นว่า การเรียนภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาที่ใหม่และยังไม่ได้ได้รับความนิยมอย่างภาษาเวียดนาม จำเป็นต้องมีการสร้างโอกาสทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้กับผู้เรียน ควรมีกิจกรรมและโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับสถานการณ์ทางสังคมที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุจรี สุทธิพันธ์ พบว่า ผลการทดสอบความสามารถในการฟังภาษาจีนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 หลักสูตรภาษาจีน มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ทั้งก่อนและหลังจากการเข้าร่วมโครงการ In Country Study พบว่า ความสามารถในการฟังภาษาจีนของนักศึกษาหลังไปศึกษาที่ประเทศจีนสูงกว่าก่อนไปประเทศจีน และจากการสัมภาษณ์นักศึกษาก็พบว่า การเรียนภาษาจีนในสภาพแวดล้อมที่มีชาวจีนจะช่วยให้ทักษะการฟังของนักศึกษาดี้นขึ้นมากกว่าการที่ไม่ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีชาวจีน เพราะสภาพแวดล้อมที่มีชาวจีนทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้สำเนียงทางภาษาที่แตกต่างกัน ซึ่งช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้และเข้าใจขณะที่เพื่อนชาวจีนหรืออาจารย์ชาวจีนพูดได้มากขึ้น (นุจรี สุทธิพันธ์, 2017)

1.2 ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบและ 25 ตัวบ่งชี้ มีความสอดคล้องและความสำคัญต่อการส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม โดยผู้วิจัยอภิปรายผล ดังนี้

1) องค์ประกอบที่ 1 สมรรถนะด้านกฎเกณฑ์และโครงสร้าง (Grammatical competence) สอดคล้องกับ Savignon, S. J., โดยกล่าวถึงสมรรถนะด้านโครงสร้างและไวยากรณ์ (Grammatical Competence) หมายถึง ความสามารถในการจำคำศัพท์ หน่วยเสียง หน่วยคำ โครงสร้าง การผสมผสานองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้เข้าเป็นรูปคำหรือรูปประโยค (Savignon, S. J., 1983) และยังสอดคล้องกับ Bachman, L. F. & Palmer, A. S., กล่าวว่า ผู้เรียนที่มีสมรรถนะในการสื่อสารนั้นต้องมีความสามารถด้านภาษาศาสตร์ (Linguistic Competence) ได้แก่ ความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอย่างถูกต้องตามหลัก

ภาษาศาสตร์และมีความสามารถในการสื่อสารโดยอาศัยพื้นฐานทางภาษาศาสตร์ เช่น การออกเสียง คำศัพท์ และไวยากรณ์ สามารถแก้ไขประโยคนั้นให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ (Bachman, L. F. & Palmer, A. S., 1982)

2) องค์ประกอบที่ 2 สมรรถนะด้านภาษาศาสตร์เชิงสังคม (Sociolinguistic competence) สอดคล้องกับ Bachman, L. F. & Palmer, A. S., อธิบายว่า เป็นความรู้ความสามารถทางภาษาศาสตร์เชิงสังคมของผู้ใช้ภาษาร่วมกันทั้งผู้สื่อสารและผู้รับภาษา นั่นคือ มีความสามารถใช้รูปแบบของภาษา ทำเนียบภาษา อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในสังคม ซึ่งประกอบด้วยวัฒนธรรม ฐานะสังคม บทบาท เป็นต้น เมื่อผู้เรียนมีความเข้าใจแล้วจะรู้โดยอัตโนมัติว่าควรใช้ภาษาลักษณะใดกับบุคคลใดจึงจะถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะ (Bachman, L. F. & Palmer, A. S., 1982)

3) องค์ประกอบที่ 3 สมรรถนะด้านการเชื่อมโยงข้อความ (Discourse competence) สอดคล้องกับ Savignon, S. J., ให้แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะด้านการเชื่อมโยงข้อความ (Discourse Competence) ว่าเป็นความสามารถที่ไม่เกี่ยวข้องกับการตีความประโยคเพียงอย่างเดียวแต่จะตีความตัวเชื่อมของประโยคหรือคำพูดเพื่อสร้างความหมาย (Savignon, S. J., 1983) และยังสอดคล้องกับ Canale, M. & Swain, M., ได้กล่าวว่า สมรรถนะด้านการเชื่อมโยงข้อความ (Discourse Competence) หมายถึง ความสามารถในการสัมพันธ์และเชื่อมโยงระหว่างข้อความระดับปรนัยโดยใช้ความรู้ทางไวยากรณ์ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงข้อความได้อย่างถูกต้องและสื่อความหมายทางภาษาได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์การใช้ภาษา (Canale, M. & Swain, M., 1980)

4) องค์ประกอบที่ 4 สมรรถนะด้านการใช้กลยุทธ์ด้านการสื่อสาร (Strategic competence) สอดคล้องกับ Oxford, R., มีแนวคิดว่าการเรียนภาษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ในการเรียนเพื่อส่งเสริมให้การเรียนนั้นเกิดประสิทธิภาพ การสอนกลยุทธ์ให้ผู้เรียนอย่างเหมาะสมและเปิดโอกาสในการฝึกใช้อย่างสม่ำเสมอทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จโดยได้เสนอกลยุทธ์การเรียนทางตรง เป็นกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางสมองของผู้เรียนโดยผู้เรียนกำหนดควบคุมความนึกคิดและปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อช่วยให้การเรียนภาษาดีขึ้น (Oxford, R., 1990)

5) องค์ประกอบที่ 5 คุณลักษณะที่นำไปสู่ความสำเร็จในการสื่อสารด้านการฟังและและการพูดภาษาเวียดนาม (Attributes lead to the success of Vietnamese listening and speaking communicative competency) สอดคล้องกับ Stern, H. H., ที่ได้อธิบายลักษณะของผู้เรียนที่เรียนภาษาที่ดีคือ เป็นคนที่มีแรงจูงใจและสนใจใช้ภาษาสื่อสารกับผู้อื่นโดยมีวิธีการใช้ภาษาเพื่อให้การสื่อสารประสบความสำเร็จ เช่น การพูดอ้อม การอธิบายคำที่ต้องการสื่อความหมาย การสร้างคำใหม่ หรือการใช้ท่าทาง มีความกล้าเสี่ยง มุ่งมั่นฝึกฝน

การใช้ภาษาอย่างสม่ำเสมอเช่น ฟังออกเสียงคำศัพท์ นำคำศัพท์มาเรียบเรียงเป็นประโยค ฟังเพลงหรือชมภาพยนตร์ และหาโอกาสใช้ภาษากับเจ้าของภาษา เป็นคนหมั่นตรวจสอบการใช้ภาษาของตนเองและผู้อื่นโดยการเรียนรู้และปรับปรุงการใช้ภาษาจากข้อผิดพลาดที่พบ มีความสนใจกับการใช้ภาษาในสถานการณ์หรือบริบทที่แตกต่างกัน (Stern, H. H., 1975)

2. รูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการทฤษฎีประมวลสารสนเทศและการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนามสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการทฤษฎีประมวลสารสนเทศและการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนามสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีองค์ประกอบ 8 ประการ ได้แก่

(1) หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน 3) เนื้อหาสาระ 4) กระบวนการเรียนการสอน 5) ระบบสังคม 6) หลักในการแสดงออก 7) ระบบสนับสนุน และ 8) การวัดและการประเมินผล โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และนำเสนอผ่านคณะกรรมการปรึกษาวิทยานิพนธ์ และประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนของ ทิศนา ขัมมณี ได้กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญซึ่งได้จัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามหลัก ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ ประกอบด้วย กระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือ และได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น (ทิศนา ขัมมณี, 2550)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 รูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการทฤษฎีประมวลสารสนเทศและการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนามสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า องค์ประกอบของสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม ประกอบด้วย สมรรถนะด้านกฎเกณฑ์และโครงสร้าง สมรรถนะด้านภาษาศาสตร์เชิงสังคม สมรรถนะด้านการเชื่อมโยงข้อความ สมรรถนะด้านการใช้กลยุทธ์ด้านการสื่อสาร คุณลักษณะที่นำไปสู่ความสำเร็จในการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนาม ซึ่งครูผู้สอนภาษาเวียดนามสามารถนำไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ

2. จากการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน พบว่า กระบวนการเรียนการสอนมีขั้นตอนที่สำคัญ 6 ขั้นตอน ซึ่งครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมโดยที่ครูออกแบบสถานการณ์ที่สอดคล้องกับบริบทหรือสถานการณ์คล้ายจริงเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการฟังและการพูดอย่างเพียงพอ มีการสะท้อนความรู้ ความคิด ทักษะพัฒนาเป็นสมรรถนะที่ตนเองรู้ตัวและประเมินตนเองได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากข้อค้นพบด้านองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนโดยโดยบูรณาการทฤษฎีประมวลสารสนเทศและการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนามควรทำการวิจัยโดยนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนภาษาเวียดนาม โดยมีการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะการสื่อสารด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนามให้สอดคล้องกับองค์ประกอบทั้ง 5 ด้านที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี และ จินตการต์ สุธรรมดี. (2560). การประยุกต์ใช้สมรรถนะเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 11(1), 262-269.
- ทีศนา แคมมณี. (2550). รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นุจรี สุธิพันธ์. (2017). ปัจจัยที่มีผลต่อการฟังภาษาจีนของนักศึกษาหลักสูตรภาษาจีนมหาวิทยาลัยวลัย-ลักษณ์ กรณีศึกษานักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ In Country Study Program ประจำปีการศึกษา 2560. ใน รายงานการประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 10. 223 -238.
- รุ่งพนอ รักอยู่. (2017). ความสามารถด้านการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศในสถาบันการพลศึกษาในเขตภาคกลาง. วารสารชุมชนวิจัย, 13(3), 81-94.
- ฤทัยรัตน์ ศรีพวงมลัย. (2561). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยการจัดการเรียนรู้ผ่านพอดคาสต์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนหนองกุงศาลาบน้ำเที่ยงวิทยากร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปกร.
- เหิงยีน ถิ ทุ แถ่น. (2563). การจัดการเรียนรู้แบบตอบสนองด้วยท่าทางเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการฟังและการพูดภาษาเวียดนามของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลย-อลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- เหิงยีน ถิ เหลียว. (2563). การศึกษาความสามารถในการสื่อสารภาษาเวียดนามเบื้องต้นโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ประกอบเกมทางภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. ใน วิทยานิพนธ์

ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลย
อลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

- Bachman, L. F. & Palmer, A. S. (1982). The Construct validation of some components of communicative proficiency. *TESOL Quarterly*, 16(4), 449-465.
- Canale, M. & Swain, M. (1980). Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing. *Applied Linguistics*, 1 (1), 1-47.
- Cu, T.M.N. (2017). Difficulties in practicing Vietnamese outside classroom of Korean's students at Faculty of Vietnamese Studies, University of Social Science and Humanity, Vietnam National University Ho Chi Minh city. In *Proceeding of National Academic Conference: Researching, Teaching Vietnamese studies and Vietnamese: Theoretical and Pratical Problem* (pp. 219-226).
- Harmer, J. (2007). *How to teach English* (2nd ed.). Harlow: Pearson Education Limited.
- Nguyen, T.H.V. & Nguyen, T.H. (2018). Teaching Vietnamese as the Second Foreign Language – Building and Using the Lesson Vietnamese Teaching Model and Exercise Type. *tional Research*, 6 (5), 519-525.
- OECD. (2003). Key competencies for a successful life and well- functioning society. In *The definition and selection of key competencies. Executive summary*.
- Oxford, R. (1990). *Language learning strategies: What every teacher should know*. New York: Newbury House Publishers.
- Savignon, S. J. (1983). *Communicative Competence: Theory and Classroom Practice*. Reading, MA: Addison -Wesley Publishing Company.
- Spencer, L. M. JR. & Spencer, S. M. (1993). *Competence at Work: Model for Superior Performance*. New York: John Wiley & Sons.
- Stern, H. H. (1975). "What can we learn from the good language learner?". *Canadian Modern Language Review*, 31 (4), 304-318.
- Vikram, S. C. & Sandeep, S. (2014). Understanding Competencies and Competency Modeling - A Literature Survey. *IOSR Journal of Business and Management* , 16(1), 14-22.

การพัฒนากลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพ
ผู้เรียนวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน*
THE DEVELOPMENT OF STRATEGY OF STUDENTS SUPPORTING
SYSTEM TO IMPROVE A QUALITY OF LEARNERS OF NAKHON SI
THAMMARAT INDUSTRIAL AND COMMUNITY COLLEGE THROUGH
COMMUNITY PARTICIPATION

พันธ์เพ็ญ โพธิ์ใบ

Punpen Phobai

วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Industrial and Community College,

E-mail: panpunpho@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ 2) พัฒนากลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) ศึกษาผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา และ 4) ศึกษาความพึงพอใจในผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้รูปแบบ การวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครู และตัวแทนชุมชน จำนวน 113 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ สถิติในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น จัดทำกลยุทธ์ ใช้เทคนิค SWOT วิเคราะห์สภาพแวดล้อม นำผลการวิเคราะห์มาจัดทำรายการกลยุทธ์และตรวจสอบกลยุทธ์ โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) กลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก 13 กลยุทธ์รอง ได้แก่ กลยุทธ์หลักที่ 1 ค้นหาความรู้คู่ชุมชน ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์รอง กลยุทธ์หลักที่ 2 ร่วมมือวางแผน ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง กลยุทธ์หลักที่ 3 ขับเคลื่อนงานด้วยเครือข่ายเข้มแข็ง ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง กลยุทธ์หลักที่ 4 ประเมินผลอย่างมี

* Received June 22, 2022; Revised July 1, 2022; Accepted July 19, 2022

คุณภาพ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง และกลยุทธ์หลักที่ 5 รับผลประโยชน์และขยายต่อความสำเร็จร่วมกัน ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์รอง 3) ความสำเร็จของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงสุด ผู้เรียนมีความประพฤติดี กริยามารยาทเรียบร้อย มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ 4) ความพึงพอใจในผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนากลยุทธ์, ระบบดูแลช่วยเหลือพัฒนาคุณภาพผู้เรียน, วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) investigate the present condition and the desirable condition 2) to develop the students supporting system 3) study the operating result of the student supporting system in aspect of quality of learners according to the standard of vocational education and 4) to assess the satisfaction towards the operating result of students supporting system to improve a quality of learners Industrial and Community College through the community participation. was the mixed methods research and the samples were committees of a student supporting system, teachers, and community representatives, 113 participants in total. The data was collected by a structured interview and questionnaire and analyzed by percentage, mean, and standard deviation. The need analysis was also conducted. Then, the strategy was conducted by the SWOT analysis and the result was used to build and investigate the strategy by the experts group discussion. The result revealed that 1) the present condition of the student's supporting system was at a moderate level and the desirable condition of the student's supporting system was overall at a high level. 2) the strategy of students supporting system consisted of 5 grand strategies and 13 subordinate strategies. The first grand strategy, searching and acknowledgement, was composed of 2 subordinate strategies. The second grand strategy, collaborative planning, was composed of 3 subordinate strategies. The third grand strategy, work drive and strong network, was composed of 3 subordinate strategies. The fourth grand strategy, effective assessment, was composed of 3 subordinate strategies. The fifth grand strategy, accepting benefits and extension of mutual success, was composed of 2 subordinate strategies. 3)

the successes of students supporting system were students' learning achievement which was in the highest level, students' good behavior and manner, and students' good health and 4) the satisfaction towards the student's supporting system was in the highest level.

Keywords: Strategy Development, Students Supporting System, Nakhon Si Thammarat Industrial and Community College, Community Participation

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 เล็งเห็นถึงความสำคัญของเยาวชนที่จะต้องได้รับการช่วยเหลือและดูแลให้เป็นคนดี เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล อีกทั้งประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553) นักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ถือเป็นกลุ่มผู้เรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างรวดเร็ว เริ่มวัยเจริญพันธุ์ เพื่อนร่วมวัยมีอิทธิพลในด้านต่าง ๆ ถูกล่อลวงเป็นใหญ่ในบางแง่มุม และอาจมีช่องว่างระหว่างวัยกับผู้ปกครองรวมทั้งการได้รับผลกระทบ จากการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม และการไหลบ่าทางวัฒนธรรม ทำให้พฤติกรรมความคิด และทัศนคติของเด็กเปลี่ยนแปลงไปทั้งในส่วนที่เป็นประโยชน์และโทษกับตัวเด็กเอง การพัฒนาเด็กและเยาวชนที่อยู่ในระบบของสถานศึกษาสามารถอยู่รอดและได้รับโอกาสการพัฒนาทุกด้าน เพื่อเติบโตเป็นกำลังสำคัญของประเทศในอนาคตจึงเป็นส่วนสำคัญยิ่ง การจะดำเนินการตามภารกิจดังกล่าวให้บรรลุเป้าหมายสร้างเด็กดี มีคุณธรรม สถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตรอบข้างของนักเรียน โดยความร่วมมือของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา การประสานความร่วมมือกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักติดตามประเมินผลการอาชีวศึกษา, 2559)

วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช มีการดำเนินการเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลายด้าน ประกอบด้วย การเยี่ยมบ้านนักเรียนโดยครูทุกคน เพื่อทราบปัญหาพื้นฐานร่วมกับผู้ปกครอง การพบปะสนทนากับนักเรียนในช่วงโฮมรูม การประชุมผู้ปกครอง การคัดกรองนักเรียน การจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ปัญหา หนังสือเชิญผู้ปกครอง ส่งเสริมการแสดงออกของนักเรียนอย่างสร้างสรรค์ การจัดสภาพแวดล้อม จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ยังขาดการดำเนินการในการมีส่วนร่วมกับชุมชน ซึ่งเป็น

องค์ประกอบที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากยิ่งขึ้น (วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช, 2563)

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนากลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อจะทำให้ทราบถึงข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการและพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ โดยการบริหารจัดการบนพื้นฐานของการร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชนรวมถึงผู้เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานต้นสังกัดที่รับผิดชอบเชิงนโยบาย สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อประกอบการจัดทำข้อเสนอแนะ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีคุณภาพ และเป็นการบริหารจัดการศึกษาที่มีความเป็นไปได้นบนฐานของข้อมูลแห่งความเป็นจริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง /ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มตัวอย่างศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ได้แก่ คณะกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 17 คน ครู จำนวน 46 คน ตัวแทนชุมชน 50 คน รวม 113 คน กลุ่มตัวอย่างศึกษาความพึงพอใจ ได้แก่ นักเรียน

จำนวน 710 คน ครู 46 คน ผู้ปกครอง จำนวน 680 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,436 คน ใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิโดยการสนทนากลุ่ม สุ่มแบบเจาะจง ได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ในการจัดทำกลยุทธ์ ใช้เทคนิค SWOT การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน นำผลการวิเคราะห์มาจัดทำรายการกลยุทธ์และตรวจสอบกลยุทธ์โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

4. การเก็บรวบรวม โดยเก็บข้อมูลจากคณะกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คณะครู นักเรียน ผู้ปกครอง และตัวแทนชุมชน ใช้ผลการวิจัยมาศึกษาและสรุป เพื่อออกแบบกลยุทธ์ โดยใช้วิธีการ SWOT Analysis ตรวจสอบกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการประชุมสนทนากลุ่ม (focus group discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ศึกษาผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา โดยใช้วิธีการรวบรวมจากแบบบันทึกรายการ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยผลการเรียนของนักเรียนตามหมวดวิชาการเรียนรู้ ผลงานดีเด่นของนักเรียนทางด้านวิชาการ ด้านความประพฤติริยา มารยาท ด้านดนตรี กีฬา และด้านทุนการศึกษา ศึกษาความพึงพอใจผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเก็บข้อมูลจาก กลุ่มตัวอย่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ได้วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น กำหนดกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช ได้ออกแบบกลยุทธ์โดยใช้วิธีการ SWOT Analysis

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบผลการวิจัย ดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย คณะกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครู และตัวแทนชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดลำดับแรก คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการค้นหารับรู้ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับผลประโยชน์และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผล

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย คณะกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครู และตัวแทนชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนใน

ภาพรวม เมื่อพิจารณาในภาพรวมสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดลำดับแรก คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการค้นหาวิธี ร่องลงมา คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการ และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผล

2. การพัฒนากลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบผลการวิจัย ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีดังนี้

1) สภาพแวดล้อมภายใน

จุดแข็ง (Strength)

(1) สถานศึกษา ผู้บริหาร ครู มีการจัดกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ผู้ปกครอง ผู้เรียน และองค์กรต่าง ๆ ทำให้เกิดการร่วมมือกันทำงานอย่างดีเหมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน

(2) สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดกิจกรรมในการทางบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษา มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย มีความสะดวกและรวดเร็วในการใช้ข้อมูลเพื่อดำเนินงานและให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาอย่างดี

(3) ผู้บริหารและครูตระหนัก เห็นคุณค่า มีการชี้แจงนโยบายการจัดการศึกษา และงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ผู้ปกครองและชุมชนรับทราบ มีการนิเทศ กำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง

(4) ผู้บริหารเป็นคนท้องถิ่นจึงสามารถที่จะสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้อย่างรวดเร็ว และเข้าร่วมงานกับชุมชนทุกครั้ง และทุกเรื่องที่ชุมชนของความร่วมมือกับสถานศึกษาทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

จุดอ่อน (Weakness)

(1) สถานศึกษาขาดการประชาสัมพันธ์ การนำข้อมูลสารสนเทศ จึงส่งผลให้ชุมชนไม่มีความเข้าใจและไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

(2) สถานศึกษามีโครงสร้างการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่มีความชัดเจน

(3) ผู้บริหารยังขาดประสบการณ์การบริหารงานในด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

(4) สถานศึกษาขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญในงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทำให้ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในสถานศึกษา

(5) สถานศึกษาขาดการชี้แจงภารกิจของสถานศึกษาความชัดเจนในด้านบทบาทหน้าที่ของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

โอกาส (Opportunities)

(1) ชุมชนให้การช่วยเหลือในการแจ้งข้อมูลข่าวสารและเบาะแสต่าง ๆ ให้กับทางสถานศึกษา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการติดตามและตรวจสอบของสถานศึกษาต่อไป

(2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน มีบทบาทให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาด้านทุนการศึกษา

(3) ชุมชนตระหนัก เห็นคุณค่า และความสำคัญของงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในด้านการจัดการศึกษา

(4) หน่วยงานต้นสังกัด มีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

อุปสรรค (Threats)

(1) ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชน มีภาระในการประกอบอาชีพ

(2) ในชุมชนมีสถานที่ที่ไม่เหมาะสมกับผู้เรียน

(3) มีความไม่ต่อเนื่องในด้านนโยบายการสนับสนุนการศึกษา เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือผู้บริหาร

(4) ชุมชนขาดความรู้และความเข้าใจงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2 ผลการตรวจสอบกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในครั้งนี้ เมื่อได้ร่างกลยุทธ์เบื้องต้นแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบกลยุทธ์ดังกล่าว โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการประชุมมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อร่างกลยุทธ์ สรุปได้ ดังนี้

1) ในด้านวิธีการของกลยุทธ์ ควรมีการเน้น และให้ความสำคัญแบบเจาะลึกไปในเรื่องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนให้มากยิ่งขึ้น

2) ในด้านของข้อความของวิธีการของกลยุทธ์ ยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับ กลยุทธ์ โดยเสนอให้ดูถึงความสอดคล้องในเนื้อหาสาระของวิธีการที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ดังกล่าว

3) ในด้านข้อความกลยุทธ์ ควรเป็นข้อความที่สร้างแรงกระตุ้น แรงจูงใจในการดำเนินงาน เช่น “มุ่งส่งเสริม” “มุ่งสร้าง” เป็นต้น และในส่วนข้อความของวิธีการ ควรเป็นไปในลักษณะเชิงปฏิบัติการ (Action) ให้มากยิ่งขึ้น

4) ในด้านของข้อความของวิธีการของกลยุทธ์ ควรจะมีประธาน กริยา และกรรม เพื่อให้การปฏิบัติกิจกรรมเกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

5) ในด้านกลยุทธ์ ให้เพิ่มเติมในส่วนของกลยุทธ์รอง โดยจากเดิมมีกลยุทธ์หลักและวิธีการ ให้เป็น กลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และวิธีการ เพื่อเพิ่มความชัดเจนให้มากยิ่งขึ้น

6) ในด้านวิธีการ ควรมีการสรุปเป็นประเด็นที่สำคัญ ๆ มานำเสนอ เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนและจำนวนข้อปฏิบัติมากเกินไป ซึ่งอาจส่งผลทำให้ผู้ปฏิบัติตามนั้น ไม่สามารถปฏิบัติได้ครบถ้วนตามที่เสนอไว้

7) ในด้านวิธีการ ควรเน้นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครู และนักเรียนให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากบุคลากรดังกล่าวมีส่วนในการขับเคลื่อนงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

2.3 ผลการนำเสนอกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า กลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก และ 13 กลยุทธ์รอง ได้แก่

กลยุทธ์หลักที่ 1 คำนึงรับรู้คู่ชุมชน

กลยุทธ์รองที่ 1 มุ่งสร้างความตระหนัก และพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ ความสามารถงานระบบ ดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนให้กับบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชน

กลยุทธ์รองที่ 2 ส่งเสริมความสัมพันธ์ร่วมกันในชุมชน

กลยุทธ์หลักที่ 2 ร่วมมือวางแผน

กลยุทธ์รองที่ 1 มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการร่วมมือในการวางแผนงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษาและชุมชน

กลยุทธ์รองที่ 2 ส่งเสริมการวางแผนการทำงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

กลยุทธ์รองที่ 3 มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานในรูปแบบการเป็นคณะกรรมการร่วมกันของทุกฝ่าย

กลยุทธ์หลักที่ 3 ขับเคลื่อนงานด้วยเครือข่ายเข้มแข็ง

กลยุทธ์รองที่ 1 มุ่งสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กลยุทธ์รองที่ 2 พัฒนาคือความสัมพันธ์ด้วยเครือข่ายผู้ปกครองเข้มแข็ง

กลยุทธ์รองที่ 3 ส่งเสริมพลังสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมจากองค์กรภายนอก

กลยุทธ์หลักที่ 4 ประเมินผลอย่างมีคุณภาพ

กลยุทธ์รองที่ 1 สนับสนุนการประเมินผลการวิจัยอย่างมีคุณภาพ

กลยุทธ์รองที่ 2 มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์รองที่ 3 ส่งเสริมให้สถานศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลอย่างหลากหลาย

กลยุทธ์หลักที่ 5 รับผลประโยชน์และขยายต่อความสำเร็จร่วมกัน

กลยุทธ์รองที่ 1 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการมีส่วนร่วมรับรู้และกระจายผลประโยชน์งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กลยุทธ์รองที่ 2 ส่งเสริมการแสดงผลงานของสถานศึกษาสู่สาธารณชน

3. ผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา พบผลการวิจัย ดังนี้

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของผู้เรียน ระหว่างปีการศึกษา 2563 - 2564 สูงขึ้นทุกหมวดวิชา และทุกระดับชั้น

2) ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถทางวิชาการเข้าร่วมการแข่งขันทักษะทางวิชาการในระดับต่าง ๆ

3) ผู้เรียนมีความประพฤติดี กริยามารยาทเรียบร้อย ถูกต้อง ตามวัฒนธรรมประเพณีไทย ปรากฏผลงาน จากการที่ผู้เรียนได้รับรางวัลจากการเข้าประกวดในระดับต่าง ๆ

4) ผู้เรียนมีความสามารถด้านดนตรี ชอบเล่นกีฬา และมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ ได้รับรางวัลในระดับต่าง ๆ

5) ผู้เรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากชุมชน ผู้มีอุปการคุณ และหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ทุน การศึกษา เครื่องมืออุปกรณ์ทางการเรียน

4. ความพึงพอใจผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบผลการวิจัย ดังนี้

ครู ผู้ปกครองและผู้เรียน มีความพึงพอใจผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยครูได้ไปเยี่ยมบ้านผู้เรียนหรือผู้ปกครองที่บ้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมา คือ วิทยาลัยจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนครู ผู้ปกครอง และผู้เรียนได้ใช้ข้อมูลข่าวสารในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน อภิปรายผลได้ว่า

1.1 สภาพปัจจุบันของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีสภาพการดำเนินการในปัจจุบันของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ยังเป็นไปในลักษณะที่ต้องมีการพัฒนาให้มีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม และชัดเจนมากยิ่งขึ้น อันเนื่อง มาจากการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการดำเนินการในสถานศึกษา ยังขาดการเชื่อมโยงกับชุมชน ซึ่ง สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา ได้ค้นพบว่า กระบวนการสื่อสารและการทำความเข้าใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ยังต้องมีการเร่งปรับปรุงให้เกิดความเข้าใจให้ตรงกัน กระชับ และมีความถี่ในการสื่อสารด้วยวิธีการต่าง ๆ มากขึ้น (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2548)

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีสภาพที่พึงประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นว่า คณะกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครู และตัวแทนชุมชน มีความต้องการในการที่จะพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมาก ซึ่ง สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้กล่าวไว้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นนวัตกรรมที่จะช่วยให้ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ใช้เป็นกลไกในการพิทักษ์ ปกป้องคุ้มครองและดูแลช่วยเหลือเด็กและเยาวชนให้รอดและปลอดภัยจากปัญหาต่าง ๆ ได้ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการค้นหาเรียนรู้ และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผล นั่นหมายถึง คณะกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครู และตัวแทนชุมชน มีความเห็นที่สอดคล้องกันและมีความต้องการที่จะดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้ดียิ่งขึ้น และเพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2561)

2. พัฒนากลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนา คุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน อภิปรายได้ว่า

จากการศึกษาและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในของการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น ประกอบ ไปด้วย 5 กลยุทธ์หลัก 13 กลยุทธ์รอง เป็นงานที่ต้องมีการขับเคลื่อนอย่างจริงจัง โดยกลยุทธ์ดังกล่าวจะช่วยในการผลักดันให้การทำงานนี้สำเร็จได้หากจะต้องเกิดจากความร่วมมือ

กันในทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น คณะกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูและชุมชน ซึ่ง ประดับ บุญธรรม ได้กล่าวว่า การสนับสนุนการใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริม สนับสนุนความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ประดับ บุญธรรม, 2552) และ นางลักษณ์ วิรัชชัยและคณะ ได้กล่าวไว้ว่า การแก้ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะต้องได้รับความร่วมมืออย่าง สม่่าเสมอจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน ผู้ปกครอง และครู ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน อย่างจริงจังเพื่อลดปัญหาให้น้อยลง (นางลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ, 2548) และจากการศึกษา ของผู้วิจัย จึงได้นำเสนอกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

2.1. กลยุทธ์หลัก : ค้นหารับรู้คู่ชุมชน

โดยมีกลยุทธ์รอง 2 กลยุทธ์ คือ 1) มุ่งสร้างความตระหนักและพัฒนา ศักยภาพด้านความรู้ ความสามารถงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้กับบุคลากรใน สถานศึกษาและชุมชน 2) ส่งเสริมความสัมพันธ์ร่วมกันในชุมชน สำหรับกลยุทธ์รอง มุ่งสร้าง ความตระหนักและพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ความสามารถงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้กับบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชน จะประกอบไปด้วย วิธีการที่สำคัญ ดังเช่น การจัด กิจกรรมการสร้างความรู้ความตระหนัก และเจตคติที่ดีกับงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ครู และชุมชน อันเนื่องมาจากการเริ่มต้นในการปฏิบัติงานทุกอย่าง ผู้ปฏิบัติย่อมจะต้องมีการสร้าง ความเข้าใจ ความตระหนักและเจตคติกับการทำงาน ดังเช่น อาบรามส์ กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่จะ ส่งผลการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง คือ การสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองจะเป็นการเสริมสร้าง พลังอำนาจและความร่วมมือให้ผู้ปกครองมากขึ้นได้ รวมทั้งวิธีการสร้างจิตสำนึกในการเป็น เจ้าของในสถานศึกษาให้กับชุมชนก็เป็นสิ่งสำคัญ เมื่อชุมชนเกิดความรักและความห่วงแทน ใน สถานศึกษาของตนและชุมชนแล้วก็จะให้ความร่วมมือในด้านการทำงานทุกอย่าง (Arams, C., 2000)

2.2 กลยุทธ์หลัก : ร่วมมือวางแผน

โดยมีกลยุทธ์รอง 2 กลยุทธ์ คือ 1) มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการร่วมมือในการ วางแผนงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษา และชุมชน 2) ส่งเสริมการวางแผน การทำงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ 3) มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการทำงาน ในรูปแบบการเป็นคณะกรรมการร่วมกันของทุกฝ่าย เห็นได้ว่ากลยุทธ์ ร่วมมือวางแผนนี้ จะ เป็นการเพิ่มพลังในการที่จะขับเคลื่อนกระบวนการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อ พัฒนาคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราชโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ โดย การวางแผนงานนั้นเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจะทำงานต่อไป ดังที่ ยงยุทธ เกสร สาคร กล่าวถึงการวางแผนว่าเป็นสิ่งที่นับว่ามีคุณค่าอย่างมากต่อการกำหนดทิศทางนำไปสู่

ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ (objective) ขององค์กรหรือหน่วยงานและมีความสำคัญยิ่งต่อความต้องการกระบวนการกลุ่มและความต้องการส่วนตนของแต่ละบุคคลในการปฏิบัติภารกิจนั้น ๆ ซึ่งการวางแผนเป็นกระบวนการที่บุคคล หรือหน่วยงานได้กำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้า เพื่อการปฏิบัติงานในอนาคต (ยงยุทธ เกสรสาคร, 2552)

2.3 กลยุทธ์หลัก : ขับเคลื่อนงานด้วยเครือข่ายเข้มแข็ง

โดยมีกลยุทธ์รอง 2 กลยุทธ์ คือ 1) มุ่งสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) พัฒนาสานสัมพันธ์ด้วยเครือข่ายผู้ปกครองเข้มแข็ง 3) เสริมพลังสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมจากองค์กรภายนอก เห็นได้ว่ากลยุทธ์ ขับเคลื่อนงานด้วยเครือข่ายเข้มแข็งนี้ จะประกอบไปด้วยการสร้างความเข้มแข็งภายในสถานศึกษาและชุมชน รวมทั้งการสานสัมพันธ์กับชุมชนและการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมขององค์กรภายนอก ซึ่งนอกจากวิธีการให้ความรู้ความเข้าใจและเจตคติแก่ผู้ทำงานแล้ว การทำงานอย่างเป็นระบบและการมีนโยบายและโครงสร้างการดำเนินงานนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ ดังเช่นที่ วันชัย มีชาติ กล่าวไว้ว่า โครงสร้างองค์การเป็นการจัดส่วนประกอบต่าง ๆ ขององค์การให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกันให้บรรลุเป้าหมาย โดยการแบ่งงานกันทำ และจัดคนให้ทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ แสดงถึงสายการบังคับบัญชา ระดับของตำแหน่งการปฏิบัติตามกฎระเบียบของบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ ซึ่งแต่ละตำแหน่งระบุไว้โครงสร้างจึงเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในองค์การ (วันชัย มีชาติ, 2552)

2.4 กลยุทธ์หลัก : ประเมินผลอย่างมีคุณภาพ

โดยมีกลยุทธ์รอง 3 กลยุทธ์ คือ 1) สนับสนุนงานวิจัยและการประเมินผลอย่างมีคุณภาพ 2) มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง 3) ส่งเสริมให้สถานศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลอย่างหลากหลาย เห็นได้ว่ากลยุทธ์ประเมินผลอย่างมีคุณภาพนี้ จะมีเรื่องของการทำงานที่มีระบบและต่อเนื่อง ซึ่งการทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องก็จะส่งผลดีต่อการปฏิบัติงาน ตามที่ สัมภาษณ์ อุปัญญา ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการจะพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น จะต้องมีการติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และต้องมีการจัดงานนี้ให้เป็นส่วนหนึ่งในงานที่สำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง นอกจากนี้ การนิเทศของผู้บริหารก็นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง (สัมภาษณ์ อุปัญญา, 2546) และ ณรงค์ชัย साไพรวัลย์ ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนควรมีคณะกรรมการในการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ (ณรงค์ชัย साไพรวัลย์, 2546)

2.5 กลยุทธ์หลัก : รับผลประโยชน์และขยายต่อความสำเร็จร่วมกัน

โดยมีกลยุทธ์รอง 2 กลยุทธ์ คือ 1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการมีส่วนร่วมรับรู้และกระจายผลประโยชน์งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) ส่งเสริมการแสดง

ผลงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่สาธารณชน ในการร่วมรับผลประโยชน์ของชุมชน สถานศึกษาควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ชุมชนรับทราบความเคลื่อนไหว ซึ่ง หัสพงษ์ งานดี ที่กล่าวว่า โรงเรียนควรที่จะมี การประกาศคุณงามความดีของนักเรียนติดบอร์ดประชาสัมพันธ์ มีการขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผลงานดีเด่นของนักเรียนและกิจกรรมเด่น ๆ ไว้ที่หน้าโรงเรียน ซึ่งงานวิจัยนี้ได้มีวิธีการในการทำให้กระบวนการรับผลประโยชน์ร่วมกัน มุ่งสู่ความสำเร็จ คือ การจัดกิจกรรมเพื่อให้ชุมชนมีการรับรู้และกระจายผลประโยชน์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การส่งเสริมและสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ ความสำเร็จ และประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้ชุมชนรับทราบความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ (หัสพงศ์ งานดี, 2551)

3. ผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน อภิปรายได้ว่า

จากการพัฒนาดังกล่าวส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นตามเป้าหมายที่กำหนด ในทุกหมวดวิชาการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความสนใจใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ฝึกความเป็นผู้นำ มีความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลินในการเรียนรู้ อันเป็นแนวทางการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามกรอบแนวคิดของการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมีความเท่าเทียมกัน ทั้งในด้านมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษามีการพัฒนาและมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่ง สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้เสนอแนวทางการดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพนักเรียน และกระบวนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับระบบภายในคุณภาพสถานศึกษา สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน กล่าวคือเป็นคนดี มีปัญญา มีความเป็นไทยและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553)

4. ความพึงพอใจผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน อภิปรายได้ว่า

ครู ผู้ปกครองและผู้เรียนมีความพึงพอใจผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือของสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยครูวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช ได้ไปเยี่ยมผู้เรียนหรือผู้ปกครองที่บ้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงที่สุด ส่วนครู ผู้ปกครอง ผู้เรียนได้ใช้ข้อมูลข่าวสารในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะการพัฒนา ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษียึดหลักการบริหารความเสี่ยงตามคู่มือครูที่ปรึกษาวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช (วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า สภาพปัจจุบันของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก กลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก 13 กลยุทธ์รอง ได้แก่ กลยุทธ์หลักที่ 1 ค้นหาเรียนรู้คู่ชุมชน ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์รอง กลยุทธ์หลักที่ 2 ร่วมมือวางแผน ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง กลยุทธ์หลักที่ 3 ขับเคลื่อนงานด้วยเครือข่ายเข้มแข็ง ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง กลยุทธ์หลักที่ 4 ประเมินผลอย่างมีคุณภาพ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง และกลยุทธ์หลักที่ 5 รับผลประโยชน์และขยายต่อความสำเร็จร่วมกัน ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์รอง ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงสุดทุกหมวดวิชาการเรียนรู้ และทุกระดับชั้น ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถทางวิชาการได้รับรางวัลการแข่งขันทักษะทางวิชาการในระดับต่าง ๆ ผู้เรียนมีความประพฤติดี กิริยามารยาทเรียบร้อย ผู้เรียนมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ ชอบออกกำลังกาย ผู้เรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากชุมชน ผู้มีอุปการคุณและหน่วยงานต่าง ๆ และความพึงพอใจของครู ผู้ปกครอง และผู้เรียนต่อผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะ การวิจัยในครั้งนี้ทำในขอบเขตของการบริหารสถานศึกษาระดับปวช.และปวส. ดังนั้น ควรศึกษาในบริบทที่เป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อาจจะมีการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนในเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นงานของสถานศึกษา เช่น งานบริหารวิชาการ งานบริหารงานบุคคล เป็นต้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้มีการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาร่วมกับชุมชนมีประสิทธิภาพและคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป และผู้วิจัยได้นำเสนอกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ของวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยนำเสนอเป็นกลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และวิธีการ ดังนั้นเมื่อนำไปสู่การปฏิบัติแล้ว ควรจะมีการปรับปรุงหรือแก้ไข กลยุทธ์ใด และปัจจัยใดที่จะส่งผลให้ กลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนประสบความสำเร็จ รวมทั้งการติดตามประเมินผลกลยุทธ์ควรเป็นอย่างไร ซึ่งจะทำให้กลยุทธ์นี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นได้ 3) ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้เป็นรูปแบบที่ดีและเหมาะสมกับนักเรียนในระดับช่วงชั้นต่าง ๆ และควรศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพในสถานศึกษาเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ชัย สาไพรวัลย์. (2546). การติดตามผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมหาชัยพิทยาคาร จังหวัดมหาสารคาม. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ. (2548). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยรัตนนคร.
- ประดับ บุญธรรม. (2552). ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี : พุทธิภูมิศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขาวิชาวิจัยการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยงยุทธ เกสรสาคร. (2552). การวางแผนและนโยบายทางด้านทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- วันชัย มีชาติ. (2552). การบริหารองค์การ. กรุงเทพมหานคร: สมมติ.
- วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช. (2563). คู่มือครูที่ปรึกษา. เรียกใช้เมื่อ 30 มีนาคม 2564 จาก <http://www.nicc.ac.th/>
- สัมพันธ์ อุปัญญา. (2546). การพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนคำชะอีพิทยาคม จังหวัดมุกดาหาร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2561). แนวทางการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- สำนักติดตามประเมินผลการอาชีวศึกษา. (2559). เอกสารประกอบการปฏิบัติงานโครงการการลดปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนอาชีวศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2548). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

- หัสพงส์ งานดี. (2551). การศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน:กรณีศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Arams, C. (2000). Man's struggle for shelter in an urbanizing world. Cambridge: Mass : M. I. T. Press.

ภาวะเปราะบางในผู้สูงอายุ: สถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19*

FRAILITY IN OLDER ADULTS DURING THE COVID19- PANDEMICS

ชนัดดา อนุพัฒน์

Chanatda Anupat

ปิยะพร พรหมแก้ว

Piyaporn Promkeaw

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช สถาบันพระบรมราชชนก

Boromarajonani College of Nursing, Nakhon Si Thammarat, Praboromarajchanok Institute

อติภัทร พรหมสมบัติ

Atiphat Promsombut

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพุทธรบาท สถาบันพระบรมราชชนก

Boromarajonani College of Nursing, Phra Phutthabat, Praboromarajchanok Institute

chanatda@bcnnakhon.ac.th

บทคัดย่อ

ในปีพ.ศ.2565 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ และในอีก 20 ปีข้างหน้า จำนวนผู้ที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไปจะมีมากถึง 3.4 ล้านคน โดยคิดเป็นร้อยละ 5.2 ของประชากรทั้งหมด ภาวะเปราะบาง (Frailty) เป็นกลุ่มอาการทางคลินิกที่พบได้บ่อยในผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อการสูญเสียความสามารถในการปรับตัวเข้าสู่สภาวะสมดุล ทำให้พลังงานสำรองของร่างกายลดลง ผู้สูงอายุที่มีภาวะเปราะบางจะมีระยะเวลาในการรักษาตัวในโรงพยาบาลนาน เกิดภาวะพึ่งพิง และมีอัตราการเสียชีวิตสูงเมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุที่ไม่มีภาวะเปราะบาง สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กระทรวงสาธารณสุขได้จัดให้กลุ่มผู้สูงอายุเป็น 1 ใน 8 กลุ่มเสี่ยงเนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคง่าย และมีอาการรุนแรงมากกว่ากลุ่มวัยอื่น โดยเฉพาะในผู้สูงอายุที่มีภาวะเปราะบางซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการอักเสบเรื้อรัง และระบบภูมิคุ้มกันที่ทำงานผิดปกติ หากผู้สูงอายุที่มีภาวะเปราะบางติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงย่อมเกิดผลลัพธ์ทางสุขภาพที่ไม่พึงประสงค์ และเพิ่มอัตราการเสียชีวิตได้ บทบาทพยาบาลระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 มีความสำคัญอย่างมากในการส่งเสริม ป้องกัน และลดความรุนแรงของภาวะเปราะบาง โดยความร่วมมือในการทำงานกับสหสาขาวิชาชีพในการดูแล

* Received June 26, 2022; Revised July 2, 2022; Accepted July 12, 2022

ผู้สูงอายุที่มีภาวะเปราะบาง ดังนั้นการประเมินและคัดกรองและให้การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเปราะบางรายบุคคลรวมถึงการเสริมแรงทางบวกในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุที่มีภาวะเปราะบางจะสามารถพัฒนาผลลัพธ์ทางสุขภาพโดยรวมและลดการเกิดผลลัพธ์ที่ไม่พึงประสงค์ในผู้สูงอายุที่มีภาวะเปราะบางได้

คำสำคัญ: ภาวะเปราะบาง, ผู้สูงอายุ, โควิด 19, บทบาทพยาบาล

Abstract

Thailand will become absolutely an aged society in 2022. Also, the population of older adults in the next 20 years is increasing 3.4 million which is the 5.4 percent of Thai population. Frailty is a common clinical syndrome in older adults that leading to loss of dynamic homeostasis, reducing physiological reserve. The older adults with frailty is resulting in an increase of hospital stay, dependency, and mortality rate compared without non-frailty. Because of the spread of Coronavirus-19, The ministry of public health categorized the older adults are at risk Coronavirus-19 infection. As a result of the older adults with frailty, most of them had comorbidity resulting in risk of infection and severe symptoms which caused by the inflammatory response and decrease immune function. Therefore, The older adults with frailty who infected Coronavirus-19 are resulting in adverse health outcomes, and high mortality rate. Nurses' role during the pandemic of covid-19 are the important for promoting, preventing, and reducing severity of frailty by the multidisciplinary team collaboration of caring those older adults. Hence, screening, assessing, providing individual care, and reinforcing for self-care in those older adults can improve their health outcomes, and reduce adverse event outcomes.

Keyword: Frailty, Older adults, Covid-19, Nurse's role

บทนำ

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2017) ; WHO) ได้รายงานถึงสถานการณ์ผู้สูงอายุทั่วโลกว่า ตั้งแต่ในปีค.ศ. 1986 มีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปทั่วโลกประมาณ 435 ล้านคนจากจำนวนประชากรทั่วโลกทั้งหมด 5,000 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.8 จากนั้นมีการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุที่มากขึ้นร้อยละ 3.1 ต่อปี คาดการณ์ว่าในปีค.ศ.2050 จะมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุทั่วโลกถึง 2,000 ล้านคน (World Health

Organization, 2018) ประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 17 เป็นอันดับ 2 ของอาเซียน โดยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ตั้งแต่ในปีพ.ศ. 2543 เนื่องจากมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด และในปีพ.ศ.2565 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ และในอีก 20 ปีข้างหน้า จำนวนผู้ที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไปจะมีมากถึง 3.4 ล้านคน โดยคิดเป็นร้อยละ 5.2 ของประชากรทั้งหมด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2564)

ภาวะเปราะบาง (Frailty) เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาจากความสามารถในการทำงานของอวัยวะหลายระบบผิดปกติ และพลังงานสำรองของร่างกายผู้สูงอายุ ลดลงเป็นหนึ่งในภาวะที่พบได้บ่อยในผู้สูงอายุและเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญ (World Health Organization, 2017) จากการศึกษาความชุกของภาวะเปราะบางในกลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 60 ปีขึ้นไปใน 28 ประเทศพบภาวะเปราะบางร้อยละ 13.6 และมีอัตราอุบัติการณ์ภาวะเปราะบาง 43.4 รายต่อ 1000 คน-ปี (95% CI, 37.3-50.4; $I^2 = 98.5\%$) (Ofori-Asenso, R. et al., 2019) ในประเทศไทยพบผู้สูงอายุที่มีภาวะเปราะบางระหว่างร้อยละ 15.9-33.20 (ชนิดดา อนุพัฒน์ และคณะ, 2563) ; (Wongtrakulruang P., et al., 2020) ผู้สูงอายุที่มีภาวะเปราะบางจะมีระยะเวลาในการรักษาตัวในโรงพยาบาลนาน เกิดภาวะพึ่งพิง และมีอัตราการเสียชีวิตสูงเมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุที่ไม่มีภาวะเปราะบาง โดยพบว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะเปราะบางจะเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล ความสามารถในการดำเนินกิจกรรมประจำวันลดลง และมีโอกาสเสียชีวิตมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีภาวะเปราะบางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) (Vermeiren, S. et al., 2016)

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กระทรวงสาธารณสุขได้จัดให้กลุ่มผู้สูงอายุเป็น 1 ใน 8 กลุ่มเสี่ยงเนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคง่าย และมีอาการรุนแรงมากกว่ากลุ่มวัยอื่น (กรมการแพทย์, 2563) ณ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2563 – 1 กันยายน พ.ศ. 2564 พบผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปติดเชื้อสะสม จำนวน 101,937 ราย (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) โดยจากการศึกษากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่ติดเชื้อ covid 2019 ร่วมกับพบภาวะเปราะบางจะมีโอกาสเสี่ยงต่อการเสียชีวิตมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีภาวะเปราะบาง 2.39 เท่า (Adjusted HR 2.39, 95% CI 1.50–3.81, $p < .001$) (Hewitt, J. et al., 2020) ดังนั้น ผู้ที่มีภาวะเปราะบางหรือมีภาวะเสี่ยงที่จะเกิดภาวะเปราะบางที่จะต้องได้รับการวินิจฉัย และต้องให้การดูแลอย่างเหมาะสม

1. ความหมายของภาวะเปราะบาง

การกำหนดคำจำกัดความและแนวคิดเกี่ยวกับภาวะเปราะบางเริ่มมีอย่างเห็นได้ชัดตั้งแต่ปีค.ศ.1988 ซึ่งได้มีการให้คำจำกัดความภาวะเปราะบางว่า ภาวะที่ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปที่มีความอ่อนแอ ต้องพึ่งพาผู้อื่น และมีภาวะโรคเรื้อรัง และต้องการการดูแลระยะ

ยาวในโรงพยาบาลรวมถึงพบกลุ่มอาการสูงอายุ (Geriatric syndrome) เช่น หกล้ม สับสน ไม่เดิน อุจจาระปัสสาวะรด และแผลกดทับ (World Health Organization, 2017) หลังจากนั้นได้มีการให้คำจำกัดความภาวะเปราะบางที่เกี่ยวข้องกับพยาธิสรีรวิทยา โดยกล่าวว่าเป็นภาวะที่สูญเสียพลังสำรองของร่างกาย ทำให้มีความเสี่ยงเพิ่มขึ้นต่อการเกิดความพิการ การทำงานของอวัยวะและระบบต่างๆของร่างกายผิดปกติ ทำให้สูญเสียความสามารถในการปรับสมดุลของร่างกาย พลังงานสำรองในร่างกายผิดปกติ (Energy dysregulation) (Fried, L. P. et al., 2001) ซึ่งเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง และเป็นภาวะที่พลังงานความสามารถทางกายภาพ การรับรู้และสุขภาพพลดลง กระทบกับอารมณ์และสังคมของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังมีการจำกัดความภาวะเปราะบางที่เกิดความผิดปกติทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคม ได้แก่ ภาวะโภชนาการ การเคลื่อนไหวร่างกาย กิจกรรมทางกาย ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ความทนทานของร่างกาย การทรงตัวของร่างกาย การทำงานของประสาทสัมผัส สมรรถภาพสมอง อารมณ์ การเผชิญปัญหา ความสัมพันธ์ทางสังคม และการสนับสนุนทางสังคม

2. ภาวะเปราะบางในผู้สูงอายุ

เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงของอวัยวะต่างๆในร่างกาย เช่น ระบบหัวใจและหลอดเลือด มีแคลเซียมมาเกาะบริเวณลิ้นหัวใจทำให้แข็งและหนาขึ้นเกิดภาวะหัวใจโต หลอดเลือดมีอีลาสตินลดลง แคลเซียมและไขมันเกาะทำให้หลอดเลือดแข็งตัว ความต้านทานเพิ่มขึ้น อาจส่งผลให้เกิดภาวะความดันโลหิตสูง ระบบทางเดินหายใจผู้สูงอายุจะมีจำนวนถุงลมลดลงแต่ขนาดใหญ่ขึ้น แต่ผนังถุงลมแตกง่ายเนื่องจากมี collagen ลดลงและมีการเชื่อมตามขวางมากขึ้นส่งผลให้เกิดโรคถุงลมโป่งพอง (Chronic Obstructive Pulmonary Disease; COPD) ระบบประสาทผู้สูงอายุมีเซลล์สมองและเซลล์ประสาทมีจำนวนลดลงเรื่อยๆ การเกิดใหม่ของเซลล์สมองล่าช้า กระทบต่อการส่งสัญญาณเชื่อมต่อระหว่างเซลล์ประสาท ส่วน hippocampus มีการสูญเสียตามอายุ Lipofuscin และ senile plaques ใน amyloid มาสะสมมากขึ้นทำให้สมรรถภาพสมองลดลง เกิดโรคสมองเสื่อม และการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างและการทำงานของสมองยังมีผลต่อ microglial cell และ immune cell ใน CNS ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดภาวะสับสนเฉียบพลันได้ ระบบทางเดินปัสสาวะที่ไตมีน้ำหนักลดลงจำนวน glomeruli ลดลง การทำงานของ central nerve และ peripheral nerve ที่ถูกควบคุมการบีบรัดตัวของกระเพาะปัสสาวะและการคลายตัวของท่อปัสสาวะลดลงส่งผลให้การควบคุมการขับถ่ายทั้งเพศชายและเพศหญิงยากขึ้น เนื่องจากปัจจัยของเพศชายมีต่อมลูกหมากที่กดเบียดท่อปัสสาวะ หรือเพศหญิงมีกำลังของกล้ามเนื้อบริเวณท่อปัสสาวะลดลงทำให้เกิดการขับถ่ายปัสสาวะที่ผิดปกติ เช่น ปัสสาวะกระปริดกระปรอย ปัสสาวะเล็ด ระบบขับถ่ายอุจจาระมีการเคลื่อนไหวของลำไส้ใหญ่ลดลง เกิดการหย่อนตัวของ mucosa และ

submucosa กล้ามเนื้อหูรูดชั้นนอกของทวารหนักหย่อนตัว ทำให้กลืนอาหารไม่ได้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดโรคเรื้อรัง และกลุ่มอาการสูงอายุและพบว่ายังมีความสัมพันธ์กับภาวะเปราะบาง โดยเฉพาะระบบต่อมไร้ท่อ กระดูกและกล้ามเนื้อ และระบบภูมิคุ้มกัน

ระบบต่อมไร้ท่อ การเปลี่ยนแปลงของต่อมใต้สมอง pituitary gland เป็นสาเหตุให้เกิดการสร้าง insulin-like growth factor-1 (IGF-1) ในตับและอวัยวะอื่นๆ ลดลง รวมถึงฮอร์โมนเพศ และ dehydroepiandrosterone (DHEA) ผู้สูงอายุที่มีภาวะเปราะบางนั้นมีระดับ IGF-I และ DHEA ในเลือดต่ำ แต่มีระดับ cortisol สูงเรื้อรังอย่างต่อเนื่องมีทำให้อาการ catabolism เพิ่มขึ้น จะนำไปสู่การสูญเสียมวลกล้ามเนื้อ อาการเบื่ออาหาร และน้ำหนักลด ซึ่งเป็นคุณสมบัติทางคลินิกที่สำคัญของภาวะเปราะบาง

ระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ จำนวนและขนาดเส้นใยของกล้ามเนื้อ ประสิทธิภาพการทำงานของ myosin ATPase กำลังการหดตัวของกล้ามเนื้อน้อยลง และฮอร์โมนช่วยในการสร้างกล้ามเนื้อ เช่น estrogen, testosterone และ GH ลดลง ผู้สูงอายุที่มีภาวะเปราะบางมีความหนาแน่นของกล้ามเนื้อ และมวลไขมันที่สูงขึ้น รวมถึงปัญหาด้านโภชนาการที่เกิดจากการเบื่ออาหารและการไม่ออกกำลังกายของผู้สูงอายุเกิดภาวะมวลกล้ามเนื้อน้อย (sarcopenia)

ระบบภูมิคุ้มกัน จากการมีจำนวน stem cell การทำงานของ T-cell และ B-cell รวมถึงการจับกินสิ่งแปลกปลอมลดลงของ neutrophils, macrophage และ NK-cell ปฏิกริยาตอบสนองต่อสิ่งแปลกปลอมด้วยระบบภูมิคุ้มกันผิดปกติไปกระทบกับกระบวนการอักเสบของร่างกาย ทำให้ Cytokines ซึ่งเป็นสารที่สร้างและหลั่งโดยเซลล์ในระบบภูมิคุ้มกัน ซึ่งมีบทบาทในการก่อการอักเสบจะมีระดับเพิ่มสูงขึ้น เช่น interleukin-6 (IL-6), C-reactive protein (CRP), tumor necrosis factor- α (TNF α) และ CXC chemokine ligand-10 (CXCL-10) และทำให้มีการอักเสบมากขึ้น กระตุ้นให้เกิดปฏิกิริยาไกลเคชัน (Glycation) เกิดสาร Advanced Glycation End-Products (AGEs) ส่งผลให้เซลล์บริเวณนั้นตายหรือเสื่อมสมรรถภาพในการทำงานลง การเสื่อมถอยของการซ่อมแซมในระดับเซลล์เนื้อเยื่อ ทำให้อวัยวะต่างๆ ของร่างกายสูญเสียหน้าที่ในการซ่อมแซมและฟื้นฟูเซลล์สะสมแบบค่อยเป็นค่อยไปจนสูญเสียความสามารถในการปรับตัวเข้าสู่ภาวะสมดุลและพลังงานสำรองของร่างกายลดลง (Clegg, A. et al., 2013) ; (Chen, X. et al., 2014)

ภาวะเปราะบางมีอาการและอาการแสดงที่สำคัญ 5 อาการ ได้แก่ กล้ามเนื้ออ่อนแรง กิจกรรมทางกายต่ำ เดินช้า เหนื่อยง่าย และน้ำหนักลดลงโดยไม่ตั้งใจ (Fried, L. P. et al., 2001) และสูญเสียการทำงานทั้งด้านร่างกายด้านอื่นๆ เช่น การทำงานของประสาทสัมผัส การเรียนรู้และความจำ ผู้สูงอายุเผชิญการเปลี่ยนแปลงของชีวิต เช่น การเกษียณอายุ การออกจากงาน และมีการเผชิญกับความสูญเสียของบุคคลอันเป็นที่รักทำให้พบว่าผู้สูงอายุจะมีอารมณ์หงุดหงิด วิตกกังวล ซึ่งพบว่าปัจจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับภาวะเปราะบางที่เพิ่มมากขึ้น

(Gobbens, R. J. et al., 2017) ; หากภาวะเปราะบางไม่ได้รับการดูแลแก้ไขก็จะนำมาซึ่งผลลัพธ์ทางสุขภาพที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การพลัดตกหกล้ม การเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล พิกการ หรืออาจเสียชีวิตได้

4. ภาวะเปราะบางกับ Covid-19

เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ถูกใช้กำหนดชื่อโดยองค์การอนามัยโลก (WHO) สำหรับไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ที่ทำให้เกิดการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจรุนแรง เชื้อไวรัสมีลักษณะมีกลุ่มของคาร์โบไฮเดรตเป็นปุ่ม (Spikes) ลักษณะคล้ายมงกุฎยื่นออกจากอนุภาคจับตัวรับจำเพาะบนผิวเซลล์ของเจ้าบ้าน (Host) ปลดปล่อยสารพันธุกรรมเข้าสู่เซลล์ และเพิ่มจำนวนพันธุกรรม โดยเชื้อไวรัสติดต่อผ่านทางละอองขนาดเล็กจากการสัมผัสโดยตรง หรือการสูดดมละอองฝอยเข้าไป ระยะฟักตัวของโรคอยู่ในช่วง 2-14 วัน โดยมีอาการไข้ ไอแห้ง หรือไอมีเสมหะ หรืออาจจะไอบ่อยเป็นเลือด อ่อนเพลีย หายใจลำบาก ปวดกล้ามเนื้อหรือปวดข้อ เจ็บคอ ปวดศีรษะ หนาวสั่น คลื่นไส้ อาเจียน คัดจมูก ท้องเสีย ตาแดง (World Health Organization, 2021) ; (สุรียา ฆมานมานะ และคณะ, 2563)

กระบวนการอักเสบเรื้อรัง และระบบภูมิคุ้มกันเป็นกลไกสำคัญทำให้เกิดภาวะเปราะบาง ทำให้สมดุลของพลังงานสำรองร่างกายเปลี่ยนแปลงจากที่กล่าวข้างต้น (Chen, X. et al., 2014) หากผู้สูงอายุที่มีภาวะเปราะบางติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงย่อมเกิดผลลัพธ์ทางสุขภาพที่ไม่พึงประสงค์ และเพิ่มอัตราการเสียชีวิตได้ (Sinclair, A. J., & Abdelhafiz, A. H. , 2020) ในขณะเดียวกันผู้สูงอายุที่มีติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นั้นจะเร่งกระบวนการอักเสบในระยะเฉียบพลันจากการที่ Cytokines เพิ่ม Interleukin-6 (IL-6) กระตุ้นการทำงานของ STAT3 โดย tyrosine phosphorylation เพื่อกระตุ้นการตอบสนองของกระบวนการอักเสบผ่าน JAK /STAT pathway ที่มีบทบาทในการสร้างเม็ดเลือด (hematopoiesis) และควบคุมการตอบสนองของระบบภูมิคุ้มกันโดยผ่านหลายกระบวนการรวมถึงเพิ่มการทำงานของ leukocytes อีกทั้งสามารถสร้าง Reactive Oxygen Species (ROS) ทำให้เกิดความเสียหายจากปฏิกิริยาออกซิเดชันและการกระตุ้นการขยายตัวของเซลล์ Cytokines ทำให้เกิดการอักเสบเรื้อรังบริเวณการบาดเจ็บของเนื้อเยื่อ เพิ่มความเสี่ยงของการเกิดลิ้มเลือด และสัมพันธ์กับความเสี่ยงของมวลกล้ามเนื้อลดลง และสูญเสียความแข็งแรงนำไปสู่ภาวะมวลกล้ามเนื้อน้อย (sarcopenia) ทำให้การทำงานของอวัยวะหลายระบบลดลง และเกิดภาวะเปราะบาง (She, Q. et al., 2021)

5. บทบาทพยาบาลในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเปราะบางในสถานการณ์การแพร่ระบาด Covid-19

1) การประเมินภาวะสุขภาพและการประเมินภาวะเปราะบาง ความแข็งแรงของร่างกายและโรคเรื้อรังส่งผลต่อความเสี่ยงในการติดเชื้อและมีอาการรุนแรงเพิ่มขึ้นหากมีการติดเชื้อโควิด 19 การติดตามอาการผ่านทางโทรศัพท์ การใช้โทรศัพท์ภาพ (VDO Calling) หรือระบบออนไลน์ และพิจารณาเยี่ยมบ้านเป็นรายกรณี (ราชวิทยาลัยแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวแห่งประเทศไทย, 2563) และใช้ช่องทางในการส่งยาให้กับผู้ป่วยผ่านทางไปรษณีย์เพื่อเป็นการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาด ลดความเสี่ยงของผู้ป่วยในการเดินทางมายังหน่วยบริการ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2564) รวมถึงประเมินภาวะสุขภาพครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคม คัดกรองภาวะเปราะบางจากการทบทวนวรรณกรรมพบแบบประเมินภาวะเปราะบางซึ่งเหมาะสมในสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งมีข้อคำถามแบบเลือกตอบ และใช้เวลาในการประเมินไม่เกิน 10 นาที เช่น Edmonton Frailty Scale (Rolfson, D. B. et al., 2006) PRISMA-7 (Raiche, M., et al., 2008) The Tilburg Frailty Indicator (TFI) (Gobbens, R. J. et al., 2010) เพื่อใช้ในการวางแผนในการดูแลผู้สูงอายุเป็นข้อมูลอ้างอิงในการประเมินผลการดูแล (World Health Organization, 2017)

2) การส่งเสริมความรู้ในการปรับพฤติกรรมเพื่อป้องกัน Covid-19 โดยเน้นย้ำการล้างมือและการสวมใส่หน้ากากอนามัยที่ถูกต้อง การเว้นระยะห่างอย่างน้อย 1-2 เมตร รวมถึงการได้รับวัคซีนเพื่อลดความรุนแรงของโรคและอัตราการเสียชีวิต (World Health Organization, 2021) และให้คำแนะนำกับผู้ดูแลผู้สูงอายุในการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ covid 19 เช่น ควรมีผู้ดูแลหลักคนเดียวและควรหลีกเลี่ยงสถานที่แออัด งดหรือลดการเยี่ยมผู้สูงอายุ สวมใส่หน้ากากอนามัยและมีระยะห่างอย่างน้อย 2 เมตรขณะเยี่ยม เป็นต้น (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564)

2) การส่งเสริมการออกกำลังกาย การออกกำลังกายจะช่วยเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ความทนทานของร่างกาย สมรรถภาพทางกายสูงขึ้น ลดความเหนื่อยล้าในผู้สูงอายุ (World Health Organization, 2017) อีกทั้งยังช่วยเพิ่มการตอบสนองของระบบภูมิคุ้มกัน และเพิ่มความสามารถในการต้านไวรัสของไมโตรคอนเดรียของร่างกาย (She, Q. et al., 2021) การออกกำลังกายแบบมีแรงต้าน (Resistance exercise) โดยการยกน้ำหนักจะช่วยเพิ่มมวลกล้ามเนื้อทำให้ความแข็งแรงมากขึ้น กระตุ้นการเพิ่มมวลกระดูก โดยควรใช้น้ำหนักร้อยละ 70-95 ของ 1RM หรือปริมาณน้ำหนักที่สามารถยกต้านแรงโน้มถ่วงได้จนสุดพิสัยข้อได้ 1 ครั้ง (Repetition maximum) จำนวน 10-15 ครั้ง/เซตอย่างน้อย 3 เซต การออกกำลังกายเสริมการทรงตัว (Balance Exercise) เช่น การฝึกกล้ามเนื้อขา การฝึกการทรงตัว การยืนยกขาเดียว จะช่วยให้ร่างกายมีการทรงตัวได้ดีขึ้น เพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและข้อต่อและ

ป้องกันการหกล้มของผู้สูงอายุ การออกกำลังกายแบบแอโรบิก (Aerobic exercise) เช่น การปั่นจักรยาน การเดิน การแกว่งแขน จะช่วยกระตุ้นการทำงานของหัวใจ การหายใจและการไหลเวียนเลือดให้ดีขึ้น และเพิ่มสมรรถภาพทางสมอง ในผู้สูงอายุที่มีภาวะเปราะบางจะมีโอกาสพบอาการอ่อนเพลีย หรือเหนื่อยง่าย ระยะเวลาที่เหมาะสมของการออกกำลังกายอยู่ระหว่าง 30-45 นาทีและไม่ควรเกิน 60 นาทีต่อครั้งอย่างน้อย 3 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยแนะนำให้ผู้สูงอายุออกกำลังกายในบ้าน หรือพื้นที่บริเวณบ้าน และมีการติดตามผลการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ เพื่อช่วยกระตุ้นผู้สูงอายุ และเพิ่มประสิทธิผลของการออกกำลังกาย (Uchmanowicz, I., et al., 2018) ; She, Q. et al., 2021)

3) การดูแลภาวะโภชนาการของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุควรรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และมีคุณค่าทางอาหารสูง โดยเฉพาะสารอาหารประเภทโปรตีนวันละ 1.2-1.5 กรัม ต่อ กิโลกรัมของน้ำหนักตัว และวิตามิน D อย่างน้อยวันละ 800IU รวมถึงแคลเซียม วิตามิน A วิตามิน E วิตามิน B6 วิตามิน B12 และ Zinc ที่สามารถต้านอนุมูลอิสระ ยับยั้งกระบวนการอักเสบของร่างกาย และลดการเกิดภาวะเปราะบางได้ พยาบาลควรมีการประเมินภาวะโภชนาการของผู้สูงอายุทุกราย การจัดการปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านโภชนาการ การให้ความรู้ด้านโภชนาการแก่ผู้สูงอายุและผู้ดูแล (Uchmanowicz, I., et al., 2018) ; (She, Q. et al., 2021)

4) การฝึกการทำงานของสมอง (Cognition training) โดยการกระตุ้นของสมองส่วนของหน่วยความจำ เช่น การตั้งชื่อตามหมวดหมู่ เพื่อฝึกการสังเกตเห็นความแตกต่างการฝึกสมองเชิงเมทริกซ์ (Matrix reasoning exercises) หรือเกมส์แทนแกรม (Tangram-like games) ซึ่งเป็นแผ่นตัวต่อปริศนาชิ้นส่วนรูปเรขาคณิตสองมิติ สามารถนำมาประกอบเป็นรูปร่างต่างๆ เพื่อมุ่งเน้นการใช้เหตุผลและความสามารถในการแก้ปัญหา หรือการบันทึกในปฏิทินในการเตือนความจำ เป็นต้น และควรสนับสนุนการเรียนรู้สิ่งใหม่ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้สูงอายุ (Hering, A. et al., 2014)

5) การพักผ่อนอย่างเพียงพอ ผู้สูงอายุควรนอนหลับพักผ่อนอย่างเพียงพอ 6-8 ชั่วโมง โดยจากการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ พบว่า คุณภาพการนอนหลับที่ไม่ดีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับของภาวะเปราะบาง และส่งผลให้มีระดับภาวะเปราะบางเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญสถิติ (Peng H., & Hsieh C. , 2017) โดยเฉพาะในกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่มีการนอนหลับน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ชั่วโมงและนอนหลับมากกว่าหรือเท่ากับ 9 ชั่วโมง (Van Oostrom, S. H. et al, 2017)

6) การลดพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพ ได้แก่ การสูบบุหรี่ และการดื่มแอลกอฮอล์ จากการศึกษาพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ในทวีปยุโรป พบว่า การสูบบุหรี่และการดื่มเครื่องดื่ม

แอลกอฮอล์เป็นพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดภาวะเปราะบางเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่มีพฤติกรรมดังกล่าว (Van Oostrom, S. H. et al, 2017)

7) การดูแลด้านจิตใจและสังคม จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ผู้สูงอายุมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรม รวมถึงลดการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม โดยผู้สูงอายุที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกับครอบครัวและชุมชนส่งผลต่อโอกาสเสี่ยงเกิดภาวะเปราะบาง (Teo, N. et al., 2017) โรคซึมเศร้า ภาวะวิตกกังวล และความรู้สึกลดเดี๋ยวเพิ่มมากขึ้น แนะนำสมาชิกในครอบครัวติดต่อกับผู้สูงอายุผ่านทางโทรศัพท์ การใช้โทรศัพท์ภาพ บ่อย แนะนำการเข้ากลุ่มที่ผู้สูงอายุสนใจทำกิจกรรมร่วมกันผ่านระบบออนไลน์ (Berg-Weger, M. & Morley, J. E., 2020)

สรุป

ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นั้นส่งผลต่อความเสี่ยงในการติดเชื้อ และความรุนแรงที่เพิ่มมากขึ้นของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรัง และมีภาวะเปราะบาง พยาบาลมีบทบาทที่สำคัญในดูแลภาวะสุขภาพ และภาวะเปราะบางเชิงรุกในผู้สูงอายุ โดยใช้หลักการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ และใช้เทคโนโลยีในการประเมินภาวะเปราะบาง และให้การพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพ และชะลอการเกิดภาวะเปราะบาง เช่น การออกกำลังกาย การฝึกการทำงานของสมอง การจัดการภาวะโภชนาการ เป็นต้น และเป็นผู้ประสานงานในการดูแลผู้สูงอายุร่วมกันของทีมสหสาขาวิชาชีพ ย่อมสามารถลดการเกิดภาวะเปราะบางในผู้สูงอายุ รวมถึงลดความรุนแรงของผลลัพธ์ที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจเกิดขึ้นได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการแพทย์. (2563). แนวทางการดูแลผู้สูงอายุในช่วงที่มีการระบาดของเชื้อโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 5 กันยายน 2564 จาก https://covid19.dms.go.th/Content/Select_Landding_page?ContentId=45
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). ผู้สูงอายุติดเชื้อ Covid-19 ในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2564 จาก <https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/857>
- ชนัดดา อนุพัฒน์ และคณะ. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะเปราะบางในผู้สูงอายุ. วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 14(1), 43-54.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2564). รายงานเรื่องสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2563. เรียกใช้เมื่อ 5 กันยายน 2564 จาก <https://thaitgri.org/?p=39772>
- ราชวิทยาลัยแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวแห่งประเทศไทย. (2563). แนวทางปฏิบัติการเยี่ยมบ้านและการดูแลสุขภาพประชาชนที่บ้านในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อ

- ไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019) หรือ โรคโควิด-19 สำหรับทีมบริการสุขภาพปฐมภูมิ. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2564 จาก <https://thaifammed.org/general-news-and-events/1421/>
- สุรียา ฆมานมานะ และคณะ. (2563). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). วารสารสถาบันบำราศนราดูร, 14(2), 124-133.
- Berg-Weger, M. & Morley, J. E. (2020). Loneliness and social isolation in older adults during. In the Covid-19 pandemic. Implications for gerontological social work.
- Chen, X. et al. (2014). Frailty syndrome: an overview. Clinical interventions in aging, 9, 433.
- Clegg, A. et al. (2013). Frailty in elderly people. The lancet, 381(9868) 752-762.
- Fried, L. P. et al. (2001). Frailty in older adults: evidence for a phenotype. Gerontology Series A: Biological Sciences and Medical Sciences, 56(3), M146-M157.
- Gobbens, R. J. et al. (2010). The Tilburg frailty indicator: psychometric properties. Journal of the American Medical Directors Association, 11(5), 344-355.
- Gobbens, R. J. et al. (2017). Exploring the efficiency of the Tilburg Frailty Indicator: a review. Clinical Interventions in Aging, 12, 1739.
- Hering, A. et al. (2014). Prospective memory training in older adults and its relevance for successful aging. Psychological research, 78(6), 892-904.
- Hewitt, J. et al. (2020). The effect of frailty on survival in patients with COVID-19 (COPE): a multicentre, European, observational cohort study. The Lancet Public Health, 5(8), e444-e451.
- Ofori-Asenso, R. et al. (2019). Global incidence of frailty and prefrailty among community-dwelling older adults: a systematic review and meta-analysis. JAMA network open, 2(8), e198398-e198398.
- Peng H., & Hsieh C. . (2017). The association between frailty and sleep quality in older adults living in self-paid care homes. Innovation Aging, 1, 1133.
- Raiche, M., et al. (2008). PRISMA-7: a case-finding tool to identify older adults with Moderate to severe disabilities. Archives of Gerontology and Geriatrics, 47(1), 9-18.

- Rolfson, D. B. et al. (2006). Validity and reliability of the Edmonton Frail Scale. *Age and Ageing*, 35(5), 526-529.
- She, Q. et al. (2021). Frailty Pathogenesis, assessment, and management in older adults with COVID-19. *Frontiers in Medicine*, 8.
- Sinclair, A. J., & Abdelhafiz, A. H. . (2020). Age, frailty and diabetes–triple jeopardy for vulnerability to COVID-19 infection. *EClinicalMedicine*, 22. 1-2.
- Teo, N. et al. (2017). Social frailty and functional disability: Findings from the Singapore Longitudinal Ageing Studies. *Journal of the American Medical Directors Association*, 18(7), 637-e13.
- Uchmanowicz, I., et al. (2018). Frailty Syndrome Nursing Interventions. *SAGE Open Nursing*, 4, 1–11.
- Van Oostrom, S. H. et al. (2017). A four-domain approach of frailty explored in the Doetinchem Cohort Study. *BMC geriatrics*, 17(1), 1-11.
- Vermeiren, S. et al. (2016). Frailty and the prediction of negative health outcomes: a meta-analysis. *Journal of the American Medical Directors Association*, 17(12), 1163-e1.
- Wongtrakulruang P., et al. (2020). The prevalence of cognitive frailty and pre-frailty among older people in Bangkok metropolitan area: a multicenter study of hospital-based outpatient clinics. *Journal of frailty, sarcopenia and falls*, 5(3), 62.
- World Health Organization. (2017). WHO Clinical Consortium on Healthy Ageing Topic focus: frailty and intrinsic capacity. Retrieved September 5, 2021, from [http:// apps.who.int /iris/bitstream/handle/ 10665/ 272437/WHO-FWC- ALC17. 2eng. pdf?sequence= 1&isAlloweng. pdf?sequence= 1&is Allowed=y](http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/272437/WHO-FWC-ALC17.2eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
- World Health Organization. (2018). Fact Sheet: Ageing and health 2018. Retrieved September 15, 2021, from [http:// www. who. int/ news- room/ fact-sheets/detail/ageing-and-health](http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health)
- World Health Organization. (2021). Coronavirus disease (COVID-19): Risks and safety for older people. Retrieved September 5, 2021 , from [https://www.who.int/news-room/q-a-detail/coronavirus- disease-covid- 19-risks-and-safety-for-older-people](https://www.who.int/news-room/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19-risks-and-safety-for-older-people)

ทำอย่างไรให้กลุ่มคนทำงานวัย Generation Y: ไม่เปลี่ยนงานใหม่* HOW TO DEAL WITH GENERATION Y WORKERS NOT CHANGING WORK

ภัชลดา สุวรรณวล

Patchlada Suwannual

สุภาภรณ์ โสภา

Supaporn Sopha

พระสมุห์ชาลิต สุวรรณจันทร์

Phrasmu Chawalit Suwannachan

พระปลัดนิคม กตปญโญ (นำชม)

Phrapalad Nikhom katapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surathani Buddhist College, Thailand

E-mail: patchlada_@hotmail.com

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนงานของบุคลากร เป็นผลกระทบต่อการในการสูญเสียผลประโยชน์ระยะยาวจากการลงทุนเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถของพนักงาน ซึ่งหากองค์กรรับพนักงานที่มีพฤติกรรมเปลี่ยนงานบ่อยเข้ามาทำงานในองค์กรจะเกิดความเสี่ยงต่อการรับคนที่ไม่มีความรู้ ความสามารถ ตามที่ควรจะเป็นก็ได้ นอกจากนี้ในมุมมองของการบริหารค่าจ้างในองค์กร กระทบต่อระบบโครงสร้างการบริหารค่าจ้างของพนักงานในองค์กรไม่เหมาะสม "Gen - Y" ซึ่งเป็นคนวัยตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนปลายถึงเริ่มทำงานใหม่ อยู่ในช่วงอายุ 25 - 42 ปี เนื่องจากกลุ่มนี้จากเติบโตมาในยุคที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงและมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างมาก ทำให้มีความอดทนเริ่มน้อยลง สมาธิสั้นและเปลี่ยนงานบ่อย ไม่ชอบขึ้นชั้นการทำงานและใช้ชีวิต ชอบการทำงานเป็นทีม หางานที่ถูกใจทำโดยต้องใช้ชีวิตสบายไปพร้อม ๆ กับค่าตอบแทนสูง ไม่ต้องเข้าออฟฟิศ อดทนอดกลั้น ไม่ต้องการเวลาทำงานที่แน่นอน ทำงานร่วมกันมากกว่าฟังคำสั่งจากหัวหน้าหรือผู้นำอย่างเดียว ดังนั้นเพื่อไม่ให้กลุ่มคนทำงานวัย Generation Y: ไม่เปลี่ยนงานใหม่ ผู้บริหารจะต้องเสริมสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในงาน คือ งานที่ต้องมีความท้าทาย สามารถใช้ทักษะและความสามารถที่หลากหลาย มีอิสระในการทำงาน มีผลตอบแทนที่ยุติธรรม มีความมั่นคงในงาน มี

* Received June 18, 2022; Revised July 2, 2022; Accepted July 30, 2022

ผู้บังคับบัญชาที่ดี และสอดคล้องกับยุคปัจจุบันคือยุคดิจิทัล เป็นการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาปรับใช้ในองค์กร เนื่องจากคนกลุ่มนี้ เก่งกล้าสามารถทั้งทางด้านการคิด และการแสดงออก ขณะเดียวกัน ก็ส่งผลให้เชิงบวกต่อองค์กร ทำให้ง่ายต่อการเปลี่ยนแปลงและยอมรับสิ่งใหม่ ๆ

คำสำคัญ: เปลี่ยนงานใหม่, คนวัยทำงาน, รุ่นวาย

Abstract

Personnel change It affects the organization in the loss of long-term benefits from investments in knowledge development. employee competence If the organization employs employees with frequent job change behaviors to work in the organization means that Risk of accepting people without knowledge The ability as it should be In addition, in the corner of the management of wages in the organization Affects the system of the wage management structure of employees in the organization is not appropriate "Gen - Y", which is a person of high school age from high school to start a new job. They are in the age range of 25-42 years, because this group of people grew up in an era of high economic growth and great technological advancement. causing less patience Short attention span and frequent job changes Dislikes working and living classes like to work as a team Find a job that you enjoy while enjoying a comfortable life with high pay. No need to go to the office, measure at the work, do not need a certain working time Collaborate more than just listening to instructions from supervisors or leaders. Therefore, in order to avoid the generation of working people of Generation Y: do not change a new job. Executives must strengthen motivation to achieve job satisfaction, that is, the work that is done must be challenging. Can use a variety of skills and abilities independent to work have fair returns job stability have good supervisors And in line with the current era is the digital era. It is the application of innovation and technology in the organization. because of this group capable of both thinking and expression at the same time resulting in positive results for the organization This makes it easy to change and accept new things.

Keywords: Change a new job, working age, Generation Y

บทนำ

ในยุคดิจิทัล 4.0 ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตในการดูแลตนเอง ตลอดจนการใช้ดิจิทัลในการติดต่อสื่อสาร เพื่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ เทคโนโลยีถูกนำมาพัฒนาต่อยอดเพื่อลดบทบาทของมนุษย์ การเรียนรู้ และทักษะที่จำเป็นต่อการปรับตัวในยุคนี้ เช่น การทำงานที่บ้าน การเรียนที่บ้าน การสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ การใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ ในการทำธุรกรรมทางการเงิน หรือสิ่งงานอื่น ๆ กับเครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้านตัวเองผ่านแอปพลิเคชันโดยไม่ต้องเดินไปกดสวิตช์ จึงอาจกล่าวได้ว่า นอกจากทักษะพื้นฐานที่จำเป็นที่ทุกคนได้ศึกษาเล่าเรียนมาคือ 3Rs = การอ่าน - Read การเขียน - wRite และการคิดเลข-aRithematics แล้ว ยังต้องมองหาทักษะใหม่ ๆ ที่จำเป็นสำหรับในยุคนี้ ที่หลายคนต้องหาทักษะการดำเนินชีวิตด้วยการใช้ดิจิทัล เช่น ทักษะเกิดการเรียนรู้สื่อใหม่ New Media Literacy แทนการอ่านข่าวหรือเรื่องราวต่าง ๆ จากหนังสือพิมพ์ เกิดขึ้นตลอดเวลาในยุคดิจิทัล การเรียนรู้เครื่องมือใหม่ แอปพลิเคชัน Tik Tok ที่ได้รับความนิยมอยู่ในขณะนี้

อย่างไรก็ดี คนรุ่นใหม่อย่างกลุ่มคนวัยทำงาน Generation Y เกิดมาในยุคที่มีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นระบบที่สมบูรณ์ การมีคอมพิวเตอร์และการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตไม่ได้เป็นสิ่งพิเศษ เป็นผู้ที่มิมุมมองโลกกว้าง สามารถเข้าถึง อ่าน เขียนในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศได้มากและเร็ว ทำให้คนกลุ่มนี้อยู่ในโลกของการสื่อสารแบบทันที จึงเกิดความแตกต่างกับคนรุ่นเก่าที่หลาย ๆ คนมีอีเมล (E-mail) และเว็บไซต์ส่วนตัว (Web Site) รูปแบบการเขียน การอ่านจึงเปลี่ยนไปจากเดิมมาก คนรุ่นใหม่รับรู้และเรียนรู้ได้เร็วกว่า การรู้และใช้สื่อ คือ ทักษะในการรู้เท่าทันสื่อ คือ ความสามารถในการป้องกันตนเองจากการถูกโน้มน้าวด้วยภาพ ข้อความต่าง ๆ บนโลกออนไลน์ที่เป็นเท็จและมีผลกระทบหรือความเสียหายต่อผู้รับสื่อ เพื่อไม่ให้ตัวเองตกเป็นเครื่องมือหรือผลประโยชน์ที่สื่อต้องการนำเสนอ โดยผู้รับสารสามารถ ตีความ วิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาสาระของสื่อให้ได้ก่อนที่จะนำเสนอไปเผยแพร่ให้กับบุคคลอื่น เช่น การแชร์ข้อมูลต่าง ๆ ในอินเทอร์เน็ต ทักษะความสามารถในการใช้ดิจิทัลใช้สำหรับชีวิตประจำวัน สามารถใช้ดิจิทัลเพื่อชีวิตประจำวันได้ เช่น การติดต่อ ติดตามข่าวสาร ค้นหาข้อมูลสินค้าและบริการ รวมถึงธุรกรรมออนไลน์ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการทำงาน การใช้โปรแกรมหรือซอฟต์แวร์ เช่น Microsoft Offices การใช้อินเทอร์เน็ตเป็นตัวกลางในการทำงาน เช่น การส่งอีเมลหรือ การประชุมออนไลน์ หรือการทำธุรกิจหรือร้านค้าออนไลน์ เป็นต้น ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะระดับสูง การเขียนโปรแกรม และการบริหารจัดการระบบความปลอดภัยของคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต รู้จักบริหารจัดการดูแลเอกลักษณ์แห่งตัวตน เช่น รหัสผ่าน ลายนิ้วมือ เลขบัตรประชาชน 13 หลัก ใช้อย่างรู้คุณค่า มีคุณธรรม จริยธรรมกับการใช้งาน ใช้อย่างรับผิดชอบ รู้และเข้าใจพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ ทักษะการใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อประโยชน์เชิงวิชาการ รู้จักแหล่งเรียนรู้ คลังความรู้ ฐานข้อมูลวิชาการ การอ้างอิง มีความ

เป็นผู้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เรียนรู้จากการให้บริการทางการศึกษาที่มีในระบบดิจิทัล การจัดการเรียนรู้จากสื่อสาระ การเรียนออนไลน์ การทำวิจัยสร้างสรรค์ผลงานจากดิจิทัล รู้เทคนิคการค้นหา แพลตฟอร์ม ประเมิน การจัดการ ข่าวสาร การแบ่งปัน การส่งกระจาย การมองเห็น การใช้ประโยชน์ สิ่งที่สำคัญคือ ต้องให้บุคลากรอยู่กับโลกยุคใหม่ที่ใช้ดิจิทัลได้อย่างมีความสุขและถูกต้อง (ปริทัศน์ คล่องดี และกาญจณระวี อนันตอัศวกุล, 2558)

การเปลี่ยนงานหรือการลาออกของบุคลากรย่อมส่งผลกระทบต่อต่าง ๆ ทั้งต่อผู้บริหารเอง หรือต่อองค์กรเป็นอย่างมาก เพราะการเปลี่ยนงานของพนักงานอาจจะทำให้ การดำเนินงานของหน่วยงานต้องหยุดชั่วคราว การบรรลุเป้าหมายขององค์กรล่าช้า เกิดการสูญเสียค่าใช้จ่ายเวลาและแรงงานเป็นอย่างมาก เช่น การสรรหา คัดเลือก และพัฒนาบุคลากรใหม่มาทดแทนพนักงานคนเก่า ส่วนตัวพนักงานที่เปลี่ยนงานเองก็ย่อมได้รับผลกระทบเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการเกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว มีความวิตกกังวลและเครียดจากการปรับตัว ขาดเป้าหมายในชีวิตหรือแม้แต่มลกระทบต่อครอบครัวจนถึงความสัมพันธ์ในสังคม (Loughead, T. A., & Black, D. R., 1990) การเปลี่ยนงาน นั้นไม่ใช่ปรากฏการณ์แปลกใหม่ หากแต่เป็นสิ่งที่ปรากฏขึ้นมานานจนเป็นเรื่องปกติ (West. M.A. & Nicholson, N., 1952) ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเทศอุตสาหกรรมใหม่หรือแม้แต่ในประเทศที่กำลังพัฒนา สิ่งที่เกี่ยวข้องต่อการเปลี่ยนงานของพนักงานนั้นมีอยู่ หลายประการ เช่น ความพึงพอใจในงาน ได้แก่ สาระของงาน เช่น ความมีอิสระในการทำงาน ความท้าทายของงาน ความหลากหลายของงาน เป็นต้น สิ่งแวดล้อมของการทำงาน เช่น ความสัมพันธ์กับบุคคลในที่ทำงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร เช่น โอกาสในการได้งานใหม่ ความไม่พอใจในงานจะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนงานได้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นมีโอกาสในการเลือกงานใหม่สูง การเปลี่ยนงานก่อให้เกิดผลดีต่อองค์กร คือ ทำให้ได้คนใหม่ที่ดีกว่า หรือมีประสิทธิภาพมากกว่าเข้ามาแทนที่คนเก่าที่ปฏิบัติงานไม่ดีและมีความเบื่อหน่าย และได้รับความรู้ แนวคิด เทคโนโลยี ๆ จากคนใหม่ที่มีความรู้ ความสามารถเข้ามา การที่คนในองค์กรมีการเปลี่ยนงานจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้บริหารหาวิธีการในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์กรในทางที่ดีขึ้น

ดังนั้น ประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กรย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของพนักงานที่ ปฏิบัติงานในองค์กรนั้น ๆ และผู้บริหารจะต้องสามารถบริหารและจัดการหาพนักงานให้เหมาะสมกับตำแหน่งงานที่ทำ นอกจากนี้ยังต้องเสริมสร้างปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานแก่พนักงานเพื่อให้พนักงานทุ่มเทแรงใจและแรงกายให้กับการทำงาน เมื่อพนักงาน มีความพึงพอใจในการทำงานแล้วเขาย่อมมีความผูกพันและเกิดความรักต่อองค์กรในที่สุด ปัญหาความไม่พึงพอใจในการทำงาน การเฉื่อยชาในงาน การเปลี่ยนงานก็จะไม่เกิดขึ้น องค์กรสามารถรักษาพนักงานที่มีความรู้ความสามารถเป็นกำลัง

สำคัญในการทำงานอยู่กับองค์กรได้ต่อไป นอกจากนี้ ยังช่วยลดต้นทุนด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลได้อีกทางหนึ่งด้วย (ทัศนีย์ ศรีกิตติศักดิ์, 2554)

อย่างไรก็ตาม การที่พนักงานอยู่ร่วมงานกับองค์กรได้เป็นเวลานาน ๆ นั้นอาจไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ค่าตอบแทน หรือได้รับสวัสดิการดี ดังเช่น องค์กรพยายามที่จะจัดหาให้กับพนักงาน แต่อาจขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ของพนักงานที่จะทำให้พนักงานตัดสินใจที่จะเปลี่ยนงานหรือจะอยู่กับองค์กร บุคลากรเหล่านี้เปลี่ยนงานหรือลาออกจากองค์กรไปถือเป็นผลกระทบโดยตรงขององค์กรในการจ้างแรงงานใหม่เข้ามาทดแทนพนักงานที่เปลี่ยนงานหรือลาออกไป และสูญเสียค่าใช้จ่ายในการอบรม

ความหมายพฤติกรรมกรรมการเปลี่ยนงาน

การปรับเปลี่ยน หรือโยกย้ายตำแหน่งการทำงาน โดยยังคงอยู่ภายในสายงานหรืออาชีพเดิม การเปลี่ยนงานเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนอาชีพ แต่มีความแตกต่างไปจากการเปลี่ยนอาชีพ คือ การเปลี่ยนอาชีพเป็น ย้ายชีวิตการทำงานทั้งหมดกระบวนการเปลี่ยนงานอาจเกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวหรือหลายครั้ง ในชีวิตได้ (สุธิดา คิวานนท์, 2555) ความตั้งใจที่จะเปลี่ยนงานหรือลาออกจากงานสามารถทำนายได้ง่ายกว่าการเปลี่ยนงานหรือลาออกจากงานจริง ทั้งนี้เพราะความตั้งใจที่จะเปลี่ยนงานหรือลาออกจากงานอยู่ภายใต้การควบคุมของบุคลากรมากกว่าการเปลี่ยนงานหรือลาออกจากงานจริงที่ต้องเกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกอย่างอื่นมาก ความตั้งใจที่จะเปลี่ยนงานหรือลาออกจากงานมีความสัมพันธ์สูงกับพฤติกรรมกรรมการเปลี่ยนงานหรือลาออกจากงาน (สุภาภรณ์ อินทแพทย์, 2550) การลาออกหรือการเปลี่ยนงานเป็นพฤติกรรมส่วนบุคคลที่มีความประสงค์จะเปลี่ยนงาน โดยมีความคาดหวังว่า การเปลี่ยนงานจะทำให้มีความเป็นอยู่ในการทำงานที่ดีขึ้นกว่าเดิม เช่น คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี

สรุปได้ว่า พฤติกรรมการเปลี่ยนงาน หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่มีความต้องการเปลี่ยนงานที่มีความสนใจมากขึ้นหรือเพื่อนร่วมงานเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนงานในลักษณะเปลี่ยนที่ทำงานใหม่ หรือ โยกย้ายตำแหน่งการทำงาน โดยยังคงอยู่ภายในสายงานหรืออาชีพเดิม

คุณลักษณะของคน เจนเนอเรชันวาย (Generation Y)

Generation เป็นการแบ่งกลุ่มประชากรตามหลักประชากรศาสตร์ โดยแบ่งตามช่วงเวลาอายุที่คนเกิดและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามลำดับเวลา มีประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน จนเป็นที่มาของการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเดียวกัน (Mannheim, K., 1952) นักวิชาการจึงให้ความสำคัญเกี่ยวกับแนวคิดเรื่อง Generation ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกัน การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องทางด้าน

สังคม เทคโนโลยี ผ่านกระบวนการต่าง ๆ ของคนรุ่นใหม่ที่กำลังเข้ามาแทนคนรุ่นเก่า ความแตกต่างของคนแต่ละ Generation ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ กับสังคม ทั้งในระดับครอบครัว หน่วยงาน องค์กรและประเทศชาติ ดังนั้นการทำความเข้าใจ ถึงความแตกต่างระหว่างคนในแต่ละ Generation ในเชิงคุณลักษณะ ความคิด ความเชื่อ ทักษะ ทักษะคติ แนวโน้มพฤติกรรมในการใช้ชีวิต และวิธีการทำงานของคนทุกยุคจนเข้าใจจะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานและการพัฒนาบุคลากรได้เป็นอย่างดี (Glass, A., 2007); (Mannheim, K., 1952) การบริหารกลุ่มคนตามแต่ละ Generation นั้นต้องที่ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหาร เพราะคนกลุ่มนี้จะกลายเป็นแกนนำในองค์กร เป็นคนคุณภาพที่ทำให้องค์กรก้าวหน้าต่อไปได้ แต่การที่องค์กรจะดำเนินต่อไปได้ต้องอาศัยคนหลาย Generation ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ที่ต่างกัน มีความถนัดต่างกันที่จะทำให้งานนั้นสมบูรณ์แบบได้ เพราะฉะนั้นฝ่ายบริหารรวมถึงฝ่ายบุคคลขององค์กรจึงต้องให้ความสำคัญ โดยใช้ความเข้าใจและจัดการให้คนทุกคน รู้สึกว่าการทำงานให้กับองค์กรนั้นทำให้พวกเขามีคุณค่า และมีความสุขที่จะร่วมงานกันต่อไป

เจนเนอเรชั่นวาย (Generation Y) หรือ "Gen-Y" ซึ่งเป็นคนวัยตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนปลายถึงวัยเริ่มทำงานใหม่ คือ คนที่เกิดปี พ.ศ. 2523 - 2540 คนกลุ่มนี้เกิดมาพร้อมเทคโนโลยีที่ทันสมัยและแพร่หลาย มีความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีไม่ว่าจะทำงาน ติดต่อสื่อสาร มีความสามารถรอบด้าน และมีสามารถทำงานหลาย ๆ อย่างได้ในเวลาเดียวกัน ทำให้มีความอดทนน้อยลง สมาธิสั้นขึ้น และเปลี่ยนงานบ่อย คนกลุ่มนี้ไม่ชอบการแบ่งชั้น ชั้นยศ ชอบความเสมอภาค มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง กล้าตัดสินใจ ซึ่งในที่นี้หมายถึงการทำงานและใช้ชีวิต คนกลุ่มนี้ชอบการทำงานเป็นทีม กล้าแสดงความคิดเห็น ชอบความท้าทาย ไม่ชอบการขู่ เข้มบังคับ (สรพรเพชญ์ ไชยสิริยะสวัสดิ์, 2564) กลุ่มคนรุ่นวายหรือคน Gen Y เป็นเด็กรุ่นใหม่ต้องการเหตุผลทำในสิ่งที่ตนเองชอบ และปฏิเสธในสิ่งที่ตนเองไม่ชอบ คนกลุ่มนี้มีโอกาสทางการศึกษาที่ดี จะกล้าแสดงออก มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ไม่สนใจต่อคำวิจารณ์ มีความมั่นใจในตัวเอง และมีความสามารถด้านเทคโนโลยี ค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต สมัครงานผ่านอินเทอร์เน็ต คุยกันทางอินเทอร์เน็ต มีสมาร์ตโฟนรุ่นต่าง ๆ มีเสียงเพลงเป็นเพื่อน หางานที่ถูกใจทำโดยต้องใช้ชีวิตสบายไปพร้อม ๆ กับค่าตอบแทนสูง ไม่ต้องเข้าออฟฟิศ ทำงานที่ไหนก็ได้ ไม่สนใจยูนิฟอร์ม ขอให้อัดกันที่ผลงาน ต้องการความชัดเจนในการทำงานว่างานที่ทำมีผลต่อตัวเองอย่างไร ต้องการการอย่างไร (อุทิศ ศิริวรรณ, 2558) จัดเป็นกลุ่มที่มีอายุโตขึ้นมาอยู่ในกลุ่มวัยรุ่นเข้าสู่วัยทำงาน จะเป็นคนที่สามารถก้าวผ่านเข้าไปสู่วัยทำงานได้อย่างมีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป คนกลุ่มนี้จะเกิดมาพร้อมกับความสงสัย แต่เกิดมาบนความเพียบพร้อมทันสมัย เกิดมาในช่วงเวลาบ้านเมืองสงบและเรียบง่ายเศรษฐกิจดีขึ้น คนกลุ่มนี้ไม่รู้จักประวัติศาสตร์ไทย ก่อนหน้านี้ มีแม่บ้านคอยดูแลทำความสะอาดบ้าน มีรถที่พ่อแม่ซื้อให้ เชี่ยวชาญอินเทอร์เน็ต เคเบิล

ทีวี และโทรศัพท์มือถือซึ่งทำให้เข้าถึงหาข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว (นิเวศน์ ธรรมะ, 2552) กลุ่มคนรุ่นใหม่ ซึ่งเกิดมาท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงหลายด้าน เศรษฐกิจ เทคโนโลยี พ่อแม่มักออกไปทำงานนอกบ้านและมีจำนวนมากที่เติบโตมาในครอบครัวที่พ่อแม่แยกทางกัน มีอิสระในการใช้ชีวิตนอกบ้านน้อยกว่ากลุ่ม Generation อื่น ๆ เนื่องจากพ่อแม่เห็นถึงความไม่ปลอดภัยของสังคมภายนอก ส่งผลให้ Generation Y มีวุฒิภาวะหรือความเป็นผู้ใหญ่น้อยกว่า Baby Boomers หรือกลุ่ม Generation X ในช่วงอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน Generation Y มีชื่อที่ใช้เรียกหลากหลาย เช่น Millennial, WHY, Dot Com หรือ KIPPERS (Kids in Parents' Pockets Eroding Retirement Saving) โดยคนกลุ่มนี้เติบโตมาในยุคที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงและมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างมาก รวมถึงเป็น Generation ที่ได้รับประสบการณ์และเผชิญวิกฤตความรุนแรงทางสังคมอย่างมาก เช่น ภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่ที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจหลาย ๆ ประเทศ เหตุการณ์ก่อการร้าย ภัยธรรมชาติที่รุนแรงและคาดไม่ถึง ส่งผลให้กลุ่มเจนเนอเรชันวัยนี้มีวิธีการดำเนินชีวิตที่รวดเร็ว มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง ต้องการการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน ชอบความท้าทายและอยากรู้ อยากเห็น แต่มีความอ่อนไหวต่อสิ่งเร้า จึงมักมีเงื่อนไขในการทำงานเสมอ ทำงานเพื่อวันนี้ไม่มีการวางแผนระยะยาว ไม่คำนึงถึงอนาคต ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการบริโภคที่รวดเร็ว ให้ความสำคัญกับกระบวนการคิดมากกว่าการท่องจำและมีความสามารถในการทำงานหลายอย่างในเวลาเดียวกัน (เดชา วัฒนะไพศาล, 2552)

สรุปได้ว่า Generation Y คนกลุ่มนี้เกิดมาพร้อมเทคโนโลยีทันสมัยและแพร่หลาย รวมทั้งองค์ความรู้ ทำให้มีความอดทนเริ่มน้อยลง สมาธิสั้นขึ้น และเปลี่ยนงานบ่อย คนเจนนี้ไม่ชอบชนชั้น หางานที่ถูกใจทำโดยต้องใช้ชีวิตสบายไปพร้อม ๆ กับค่าตอบแทนสูง ไม่ต้องเข้าออฟฟิศ เน้นที่ผลงาน ไม่ต้องการเวลาทำงานที่แน่นอนและงานหนักต้องมาพร้อมกับผลตอบแทนที่ทันพอใจ ซึ่งตรงนี้หมายถึงการทำงานและใช้ชีวิต โดยเด็กยุคนี้ชอบการทำงานเป็นทีม เนื่องจากเติบโตมาในยุคที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงและมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างมาก ส่งผลให้กลุ่ม Generation Y มีวิธีการดำเนินชีวิตที่รวดเร็ว ความเป็นตัวของตัวเองสูง ต้องการการยอมรับ ชอบความท้าทายและอยากรู้ อยากเห็นแต่มีความอ่อนไหวต่อสิ่งเร้าจึงมักมีเงื่อนไขในการทำงานเสมอ ทำงานเพื่อวันนี้ ไม่คำนึงถึงอนาคต ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการบริโภคอย่างเร่งด่วนให้ความสำคัญกับกระบวนการคิดมากกว่าการท่องจำและมีความสามารถในการทำงานหลายอย่างในเวลาเดียวกัน

พฤติกรรมเปลี่ยนงานบ่อย กับคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Y

คนวัยทำงานกลุ่ม Generation Y หรือชื่อที่รู้จักกันโดยทั่วไปในคือ Generation Next, Nexus Generation, Millennials (Wong, Gardiner, Lang & Coulon, 2008) คือคน

ที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2523 - 2538 หรือมีอายุระหว่าง 18 - 35 ปี หากเปรียบเทียบกับ Generation อื่น ๆ ปัจจุบัน Generation Y จัดได้ว่าเป็นประชากรกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดในโลก หรือประมาณหนึ่งในสามของประชากรโลก และกล่าวได้ว่ากลุ่ม Generation Y เป็นกลุ่มแรงงานกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด ตามผลสำรวจของบริษัท ไพร์ซฮอเวอร์เฮาส์คูเปอร์ส จำกัด (PwC) เกี่ยวกับ Next Gen : A global generational study ในปี 2556 พบว่า ในปี 2559 จำนวนคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Y จะมีสัดส่วนมากถึงร้อยละ 80 ของแรงงานทั้งหมด ด้วยเหตุนี้คนวัยทำงานกลุ่ม Generation Y จึงเป็นทรัพยากรที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรที่กำลังจะเข้ามาแทนที่คนกลุ่ม Baby Boomers และ Generation X ที่กำลังเตรียมพร้อมเข้าสู่วัยเกษียณอายุต่อไป คุณลักษณะในการทำงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Y หรือทัศนคติและพฤติกรรมที่เด่นชัด คือ มีความมั่นใจในตนเองสูง มีความต้องการความก้าวหน้าในการทำงานอย่างรวดเร็ว ไม่ชอบกฎระเบียบ คือ เน้นผลสำเร็จของงานมากกว่ากระบวนการทำงาน และมีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ (พรพิมล สุขพงษ์, 2557) ในขณะเดียวกันพบว่า การให้ความสำคัญกับผลสำเร็จของงานมากกว่ากระบวนการทำงาน ส่งผลให้คนวัยทำงานกลุ่ม Generation Y ไม่มีความอดทนในการทำงานและไม่มีความจงรักภักดีต่อองค์กร (พนิดา ไชยแก้ว, 2559)

แนวโน้มของพฤติกรรมย้ายงานบ่อยกับคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Y มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ โดยเฉพาะกลุ่ม Baby Boomer ซึ่งคนกลุ่มนี้เป็นคนที่มีความทุ่มเทในการทำงานมีชีวิตเพื่อการทำงาน มีความอดทนสูง สู้งาน ชอบความมั่นคงทำให้มีความรักและภักดีต่อองค์กรสูง ให้ความเคารพในระเบียบกฎเกณฑ์ ทำให้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด พฤติกรรมย้ายงานบ่อย ในกลุ่มคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Y โดยมีการสำรวจความคิดเห็นของนายจ้างในระดับตำแหน่งผู้จัดการ และนักทรัพยากรมนุษย์ ในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่ามากกว่าร้อยละ 55 ของนายจ้างได้รับคนที่ย้ายงานบ่อยเข้ามาทำงานในองค์กร โดยคนเหล่านี้มีความคิดเห็นว่าจะอยู่ในองค์กรอีกไม่เกิน 2 ปีหรือน้อยกว่าสอดคล้องกับ (จตุรงค์ นภธร, 2560) พบว่า คนวัยทำงานกลุ่ม Generation Y มีการย้ายงานในช่วงเวลา 1 ปี มากกว่ากลุ่มคนยุคอื่น ๆ 2 - 3 เท่า กล่าวคือ มักจะไม่ชอบปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรใดองค์กรหนึ่งเป็นระยะเวลานาน ๆ หากตนเองรู้สึกไม่พอใจกับงานที่ทำอยู่ สำหรับในประเทศไทย พบว่า คนวัยทำงานกลุ่ม Generation Y มีแนวโน้มการย้ายงานสูงที่ได้ทำการสำรวจพนักงานธนาคารไทยพาณิชย์ พบว่ามากกว่าร้อยละ 50 ของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Y เปลี่ยนงานมาแล้ว 2-3 ครั้ง ภายในระยะเวลาการทำงานไม่ถึง 10 ปี ซึ่งมากกว่าคนกลุ่ม Baby Boomer และ Generation X ที่ทำงานอยู่ในองค์กรมากกว่า 10 ปี โดยยังคงทำงานอยู่ในที่ทำงานแห่งแรกหรือที่ทำงานแห่งที่สอง ซึ่งลักษณะการทำงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Y คือ เป็นคนเปลี่ยนงานบ่อย มีความผูกพันต่อองค์กรและความจงรักภักดีน้อยกว่าคนกลุ่มอื่น และมีความคิดว่าการ

เปลี่ยนงานเป็นเรื่องปกติ (รัชฎา อธิสนธิสกุล และอ้อยอุมมา รุ่งเรือง, 2548) ทั้งนี้คุณลักษณะในการทำงาน ทักษะและพฤติกรรมที่เด่นชัดของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Y มีความมั่นใจในตนเองสูง ต้องการความก้าวหน้าในการทำงาน ไม่ชอบกฎระเบียบ ให้ความสำคัญกับสมดุลชีวิตและการทำงานเป็นทีม ชอบประคองมอง เน้นผลสำเร็จของงานมากกว่ากระบวนการทำงาน (พรพิมล สุขพงษ์, 2557) ในขณะเดียวกันพบว่า การให้ความสำคัญกับผลสำเร็จของงานมากกว่ากระบวนการทำงาน ของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Y อาจทำให้คนกลุ่มนี้ มีความอดทนในการทำงานต่ำ ส่งผลให้มีความจงรักภักดีต่อองค์กรต่ำไปด้วย เนื่องจากคนกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับค่าตอบแทนและความก้าวหน้า

สรุปได้ว่า คนส่วนมากมักมองว่าปัจจัยที่ส่งผลให้คนวัยทำงานกลุ่ม Generation Y เปลี่ยนงานบ่อย อาจเกิดจากปัจจัยทางด้านพฤติกรรมส่วนตัว ที่ชอบความท้าทาย และปัจจัยทางด้านการขยายขอบเขตการทำงาน ความสับสนทางบทบาทหน้าที่ ความขัดแย้งทางบทบาทหน้าที่ ปริมาณงานที่มากเกินไป ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ค่านิยมองค์กร ความยุติธรรมในการให้ผลตอบแทน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจลาออก ในทิศทางตรงกันข้าม ในขณะที่ปัจจัยด้านความเหนื่อยล้าจากการทำงานเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกัน คือ เมื่อมีความเหนื่อยล้าจากการทำงานมากขึ้นจะส่งผลบุคลากร ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีความตั้งใจลาออกจากงานที่เพิ่มขึ้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนงานบ่อย

จากการศึกษาแนวคิดและปัจจัยที่เป็นสาเหตุที่ทำให้คนเปลี่ยนงานหรือลาออกจากองค์กรเดิมไปสู่องค์กรใหม่ พบว่า มีการศึกษาไว้ค่อนข้างมาก (อุษณี มงคลพิทักษ์สุข, 2537) ได้สรุปว่า ปัจจัยหลักต้นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนงาน เนื่องมาจากความไม่พึงพอใจในระบบการบริหาร การขาดโอกาสก้าวหน้าในสายงาน และค่าตอบแทนและผลประโยชน์อื่น ๆ ส่วนปัจจัยดึงดูดให้เกิดการย้ายงานมาจากการเสนอลักษณะงานที่น่าสนใจ ค่าตอบแทนที่ดึงดูด และการให้โอกาสในการแสดงความสามารถในการใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ ผลการศึกษา พบว่า แรงผลักดันภายในเกิดจากความไม่พึงพอใจในที่ทำงานมีผลทำให้เกิดการลาออก ได้แก่ ลักษณะงานที่ซ้ำซากจำเจ ด้านเงินเดือนหรือสวัสดิการที่เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยหรือไม่เพิ่มขึ้น และด้านความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน สำหรับแรงดึงดูดจากภายนอกองค์กรที่ส่งผลให้เกิดการย้ายงาน ได้แก่ โอกาสการได้รับตำแหน่งงานหรือได้รับข้อเสนอจูงใจอื่นๆ ที่ดีกว่า ทั้งนี้ ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจออกจากงานของพนักงาน Generation Y พบว่า ปัจจัยด้านอายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกันมีผลต่อความตั้งใจออกจากงาน อีกทั้งปัจจัยผลักดันจากภายในองค์กรเดิม ได้แก่ แรงกดดันในองค์กร ค่าตอบแทนไม่เพียงพอ โอกาสทางการศึกษาน้อย และปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในองค์กรล้วนมีผลทำให้เกิดการลาออกทั้งสิ้นส่วนในด้านปัจจัยดึงดูด

จากองค์การใหม่ ได้แก่ โอกาสในการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โอกาสด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการที่สูงขึ้น รวมถึงโอกาสความก้าวหน้าทางสายงาน ต่างก็เป็นสิ่งดึงดูดใจให้บุคคลย้ายงานเช่นกัน นอกจากนี้ (ปริทัศน์ คล่องดี และกาญจนา ธีระวี อนันต์อักษรกุล, 2558) ได้อธิบายว่า ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางด้านการคบกับเพื่อนร่วมงาน ส่งผลให้เกิดความตั้งใจลาออกของพนักงาน Generation Y ในเขตกรุงเทพมหานครและ (อรรธรณ วงศ์สนิท, 2555) ได้อธิบายว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการย้ายงานของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมสหรัตนนคร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมและด้านค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ด้านสภาพแวดล้อมที่ทำงานถูกสุขลักษณะและปลอดภัย และ (จตุพงศ์ แก้วคง, 2552) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายงานของวิศวกรโยธา คือ ปัจจัยด้านความปลอดภัยและความมั่นคงในการทำงาน และปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และ (อรรจนา เกตุแก้ว, 2560) พบว่าปัจจัยหลัก 5 ด้าน ที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของพนักงานโรงแรม ได้แก่ ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ขององค์กร ความผูกพันและทัศนคติที่ดีต่อองค์กร คุณภาพชีวิตในการทำงาน ผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์ และความยุติธรรมของผลตอบแทนและสวัสดิการ

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนงานโดยส่วนใหญ่ คือ ปัจจัยด้านโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพ ปัจจัยด้านค่าตอบแทน ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงาน และความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจที่เกี่ยวข้องกับงาน นอกจากนี้จะพบว่าลักษณะอาชีพที่แตกต่างกันจะมีผลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนงานต่างกัน

ความพึงพอใจในงาน

ในส่วนนี้เป็นการสรุปประเด็นและสาระสำคัญที่เกี่ยวกับความพึงพอใจในงานที่นักวิชาการได้มีการศึกษาไว้ ดังนี้ (Glimmer, 1971) ได้ศึกษาพบองค์ประกอบความพึงพอใจในงาน ได้แก่ ลักษณะงานที่ทำ การบังคับบัญชา ความมั่นคงและการบริหารงาน สภาพการทำงาน ค่าจ้าง หรือรายได้ที่สูง โอกาสก้าวหน้าในการทำงาน ลักษณะทางสังคม การติดต่อสื่อสาร และสิทธิประโยชน์ เห็นว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในงาน ได้แก่ ภาพรวมขององค์การ ค่าตอบแทน ความก้าวหน้า ตัวงาน ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และ (ณัฐพงศ์ พุ่มงาม, 2560) กล่าวถึงความพึงพอใจในงานว่า เป็นทัศนคติที่ดีของบุคคลที่มีต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของงาน มีความสุข ความกระตือรือร้น และความมุ่งมั่นที่จะทำงาน ให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานของตน Spector ได้เสนอองค์ประกอบความพึงพอใจในงาน ได้แก่ ค่าตอบแทน ความก้าวหน้า การบังคับบัญชา สวัสดิการ การชมเชย สภาพการปฏิบัติงาน เพื่อนร่วมงาน ลักษณะงาน การสื่อสาร ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในงาน (Spector, 1997) ได้แก่ ด้านโอกาสการควบคุม ในระดับบุคคล ประกอบด้วย ความมีอิสระในการทำงาน และการควบคุมตนเอง โอกาสในการใช้ทักษะ

ด้านเป้าหมายที่เกิดขึ้นจากภายนอก ประกอบด้วย ความต้องการทำงาน และภาระหน้าที่รับผิดชอบและกฎเกณฑ์ที่จำเป็นในการทำงาน ด้านความหลากหลาย ประกอบด้วย ความหลากหลายทางทักษะ และความหลากหลายของงาน ด้านความชัดเจนของสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย ความคาดหวัง ข้อมูลป้อนกลับ และความมั่นคงของงาน ความเพียงพอของเงินที่สามารถใช้จ่ายได้ ความปลอดภัยทางกายภาพ การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา โอกาสในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านสถานภาพทางสังคมที่มีคุณค่า ประกอบด้วย ชื่อเสียงเกียรติยศจากอาชีพในการทำงาน และงานที่มีความสำคัญ Robbins Stephen P. ได้ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของความพึงพอใจในงาน ได้แก่ ด้านความท้าทาย เป็นงานที่ทำให้บุคลากรสามารถใช้ทักษะและความสามารถที่หลากหลาย มีอิสระในการทำงาน มีข้อมูลป้อนกลับจากการประเมินผล ด้านผลตอบแทนที่ยุติธรรม เป็นนโยบายการจ่ายค่าตอบแทนและการประเมินผลการปฏิบัติงานที่มีความยุติธรรม (Robbins Stephen P., 2001) การสนับสนุนการทำงาน เป็นสภาพแวดล้อมของการทำงานที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกมีสิ่งสนับสนุน และมีความปลอดภัยในการทำงาน การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน ความสอดคล้องของบุคลิกภาพกับงาน เป็นความสามารถและทักษะในการทำงานของบุคลากรที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับงาน และลักษณะของบุคคล พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในงาน ได้แก่ ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นการมองว่าตนเองชอบหรือไม่ชอบในตนเอง ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นการมองว่าตนเองมีความสามารถหรือไม่ ด้านความเชื่ออำนาจควบคุมตนเอง เป็นความรู้สึกของตนเองว่ามีอำนาจในการควบคุมสิ่งแวดล้อมของตนเองหรือไม่ และความมั่นคงในอารมณ์ของตนเอง

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจในงานประกอบด้วย งานที่ต้องมีความท้าทาย ทำให้บุคลากรสามารถใช้ทักษะและความสามารถที่หลากหลาย มีอิสระในการทำงาน มีผลตอบแทนที่ยุติธรรม มีความมั่นคงในงาน มีความก้าวหน้า มีผู้บังคับบัญชาที่ดี มีสภาพแวดล้อมของการทำงานที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกมีสิ่งสนับสนุน และความปลอดภัยในการทำงาน การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน

สรุป

การเปลี่ยนงาน หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่มีความต้องการเปลี่ยนงานที่มีความสนใจมากขึ้นหรือเพื่อนร่วมงานเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนงานในลักษณะเปลี่ยนที่ทำงานใหม่ หรือ โยกย้ายตำแหน่งการทำงาน โดยยังคงอยู่ ภายในสายงานหรืออาชีพเดิม การเปลี่ยนงานมีผลกระทบต่อการในการสูญเสียผลประโยชน์ระยะยาวจากการลงทุนเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถของพนักงาน ซึ่งหากองค์กรรับพนักงานที่มีพฤติกรรมเปลี่ยนงานบ่อยเข้ามาทำงานในองค์กรก็อาจหมายความว่า เสี่ยงต่อการรับคนที่ไม่มีความรู้ ความสามารถ

ตามที่เราจะเป็นก็เป็นได้ นอกจากนี้ในมุมมองของการบริหารค่าจ้างในองค์กร อาจกระทบต่อระบบโครงสร้างการบริหารค่าจ้างของบุคลากรในองค์กร ทำให้บุคลากรในองค์กรรับรู้ถึงความไม่เป็นธรรมในการจ่ายค่าจ้างได้ ในขณะเดียวกันข้อดี คือ จะได้ประโยชน์จากบุคลากรที่เปลี่ยนงานบ่อย ๆ คือ ช่วยให้องค์กรได้รับประโยชน์จากความรู้ และประสบการณ์ที่หลากหลายของคนเหล่านี้ โดยสามารถนำมาปรับใช้เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับองค์กรต่อไปได้ดีกว่าคนที่มีประสบการณ์น้อยกว่า สำหรับในประเทศไทยยังพบว่าคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Y มีแนวโน้มการย้ายงานสูง ดังนั้นเพื่อไม่ให้คนวัยทำงานกลุ่ม Generation Y เปลี่ยนงานบ่อยๆ จะต้องมีการจูงใจเหล่านี้ ได้แก่ ความหลากหลายทางทักษะ และความหลากหลายของงาน ให้อิสระในการทำงาน มีการทำงานเป็นทีม มีโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพ ค่าตอบแทนสูง มีความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงานที่ดี เนื่องจากคนวัยทำงานกลุ่มนี้มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง และมีความสามารถในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบันคือ ยุคดิจิทัล เป็นการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้บรรลุผล จำเป็นจะต้องมีพนักงานที่มีความสามารถ และพร้อมที่จะนำเอาไอเดียไปทำให้เกิดผลสำเร็จได้จริง

เอกสารอ้างอิง

- จตุรงค์ นภาธร. (2560). การบริหารพนักงานหลากหลายกลุ่มวัย Managing A Multi-Generational Workforce. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จตุพงษ์ แก้วคง. (2552). ปัจจัยที่มีผลในการเปลี่ยนงานของวิศวกรโยธา. ใน วิทยานิพนธ์ วิศวกรรมศาสตร์ สาขาวิศวกรรมศาสตร์และอุตสาหกรรมวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ณัฐพงศ์ พุ่มงาม. (2560). ปัจจัยด้านการเห็นคุณค่าในตนเองและความพึงพอใจในงาน ที่มีผลต่อความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนายทหารชั้นประทวน ในหน่วยบัญชาการต่อสู้อากาศยานและรักษาฝั่ง กองทัพเรือ. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เดชา วัฒนะไพศาล. (2552). การรับรู้คุณลักษณะของเจนเนอเรชั่นวายและแรงจูงใจในการทำงาน: มุมมองระหว่าง เจนเนอเรชั่นต่าง ๆ ในองค์กร. จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์, 31(121), 1-25.
- ทัศนีย์ ศรีกิตติศักดิ์. (2554). เจนเนอเรชั่นในองค์กรบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบและปัจจัยจูงใจในการทำงาน: กรณีศึกษาพนักงานบริษัทประกันภัยแห่งหนึ่ง. เรียกใช้เมื่อ 12 เมษายน 2564 จาก https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:120080

- นิเวศน์ ธรรมะ. (2552). การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาด การจัดการการตลาด. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปรีทัศน์ คล่องดี และกาญจน์ระวี อนันต์อัครกุล. (2558). การรับรู้สภาพแวดล้อมในการทำงานและความพึงพอใจในงานที่มีผลต่อความตั้งใจลาออกของพนักงาน Generation Y ของบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร. วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ, 6(2), 62-73.
- พนิดา ไชยแก้ว. (2559). อิทธิพลภาวะผู้นำของ Generation Y ต่อความสำเร็จทางธุรกิจ กรณีศึกษาผู้ประกอบการกลุ่ม Generation Y ในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรพิมล สุขพงษ์. (2557). ปัจจัยที่มีผลทำให้เจเนอเรชั่นวาย (Generation Y) ตัดสินใจเปลี่ยนงาน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัชฎา อีสานอิสกุล และอ้อยอุมา รุ่งเรือง. (2548). การสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับเจเนอเรชั่นวาย Generation Y เพื่อประยุกต์ใช้ในสถานที่ทำงาน. ใน สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สรรเพชญ ไชยสิริยะสวัสดิ์. (2564). สแกนนิสัย “คน 4 เจเนอเรชั่น” แม้ต่างกันก็อยู่ร่วมกันได้. เรียกใช้เมื่อ 12 เมษายน 2564 จาก https://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1401795159
- สุธิดา คิวานนท์. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในงานกับความตั้งใจเปลี่ยนงานของบุคลากร สายงานเทคโนโลยีสารสนเทศ. ใน สารนิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุภาภรณ์ อินทแพทย์. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานกับความตั้งใจเปลี่ยนงาน ของพนักงาน. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- อรรถนา เกตุแก้ว. (2560). แนวทางการลดอัตราเปลี่ยนงานของพนักงานโรงแรม 5 ดาว ย่านราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อรวรรณ วงศ์สนิท. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเปลี่ยนงานของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมสหรัตนนคร อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- อุทิส ศิริวรรณ. (2558). จริต 6 กับคนเจนวาย: เปรียบเทียบคน 14 อารมณ์กับคน 3 ยุค. วารสารทางเดิน, 41(174), 34-44.
- อุษณี่ มงคลพิทักษ์สุข. (2537). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเคลื่อนย้ายและเปลี่ยนแปลงงานของผู้บริหารระดับกลางถึงระดับสูง. ใน วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Glass, A. (2007). Understanding generational differences for competitive success. *Industrial and Commercial Training*, 39(2), 98-103.
- Glimmer. (1971). V. H. *Industrial Psychology*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Loughead, T. A., & Black, D. R. (1990). A conceptual framework for job change. *Journal of Career Development*, 17(1), 11-24.
- Mannheim, K. (1952). The problem of Generation, In Kecskemeti, P. (ed.), *Essays on the Sociology of Knowledge*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Robbins Stephen P. (2001). *Organizational Behavior : Concepts Controversies and Applications*. New York : Prentice-Hall Inc.
- Spector. (1997). Turning the Ship Around with a Four-Generation Crew. *Information Management Journal*, 4(6), 25-29.
- West. M.A. & Nicholson, N. (1952). The outcomes of job change. *Journal of Vocational Behavior*, 34(1989), 335-349.
- Wong, Gardiner, Lang & Coulon. (2008). Generational Differences at Work, Introduction and Overview. *Journal of Managerial Psychology*, 23(December), 857-861.

บทความวิจัย

การศึกษาปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ และความต้องการโรงเรือน และระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์*

The Study of Problems in Planting Organic Agriculture Crops and the Needs for Greenhouse and the Intelligent Technology Systems in Planting Organic Agriculture Crops

อุมพร บ่อพิมาย

Umaphon Bophimai

วิทยาลัยเทคนิคนครราชสีมา

Nakhonrahasima Technical College

นิคม ลนขุนทด

Nikom Lonkuntosh

อัษฎา วรรณภานต์

Asada Wannakayont

เที่ยงธรรม สิทธิจันทเสน

Teangtum Sittichantasen

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surindra Rajabhat University, Thailand

E-mail: asada2518@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ 2) ความต้องการโรงเรือน และระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ตัวแทนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ในจังหวัดสุรินทร์ ภายใต้โครงการเกษตรอินทรีย์ วิถีสุรินทร์ 4.0 จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ในการดำเนินการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับกลุ่มตัวอย่างในการสอบถาม และสัมภาษณ์ข้อมูลด้วยตนเองและทางโทรศัพท์ จากนั้น นำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ สรุปผล และนำเข้าร่วมการประชุมสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญทางด้านเกษตรอินทรีย์ ด้านเทคโนโลยีการเกษตร ด้านอิเล็กทรอนิกส์ และด้านการพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อระดมความคิดในการค้นหาข้อสรุป และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ผลการวิจัยพบ 1) ปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ แสงแดด

* Received April 13, 2022; Revised May 23, 2022; Accepted June 18, 2022

ปัญหาของอุณหภูมิ ปัญหาแมลงศัตรูพืช และปัญหาแรงงาน เป็นต้น 2) ความต้องการโรงเรือน ได้แก่ ต้องการโรงเรือนที่มีขนาดโครงสร้างที่เหมาะสม และทำจากวัสดุที่แข็งแรงไม่เป็นสนิม หลังคาทรงโค้งสูงเพื่อให้อากาศหมุนเวียนระบายอากาศได้ดี โรงเรือนคลุมด้วยพลาสติกใส กันแสงได้ ด้านข้างคลุมด้วยมุ้งตาข่ายกันแมลงและให้อากาศถ่ายเท พื้นโรงเรือนต้องเรียบหรือลาดปูนซีเมนต์ มีพัดลมระบายอากาศ มีกล้องเพื่อดูพืชที่เพาะปลูกในโรงเรือนและมีระบบโซล่าเซลล์เพื่อนำไปใช้ในการผลิตไฟฟ้าให้กับระบบ ในพื้นที่ที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ และ 3) ความต้องการระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะ ได้แก่ มีระบบอำนวยความสะดวก ในการรดน้ำ แสดงค่าอุณหภูมิ และค่าความชื้น มีระบบลดอุณหภูมิ เมื่ออุณหภูมิสูงเกินกว่าที่กำหนด และมีระบบที่สามารถควบคุม สั่งงานได้แบบอัตโนมัติ และได้จากระยะไกล

คำสำคัญ : ปัญหาในการปลูกพืช, ความต้องการโรงเรือน, เทคโนโลยีอัจฉริยะ, เกษตรอินทรีย์

Abstract

This survey research objectives were to study 1) the problem in planting organic agriculture crops and 2) the needs for greenhouse and the intelligence technologies system in planting organic agriculture crops. The sample group was 18 participants selected from the representative of the organic agriculture crop cultivator under the Surin 4.0 folklife agricultural organic farming project in Surin Province. The research tools consisted of a questionnaire and an interview form. Using research methodology followed this process, 1) contacted the participants for asking and interviewing information by phone interview. After that, analyzed and summarized the data and used it for discussion in the focus group consisting of the professionals in organic agriculture, agriculture technology, electronic, and information technology system development to brainstorm for finding the conclusions and recommendations of solving the problems in planting the organic agriculture crops. The results found that 1) the problems in planting organic agriculture crops are sunlight, temperature, insects, pests, and labour. 2) the needs for the greenhouse consist of choosing the appropriate structure size, strength materials with no rust and using dome roof form structure for better ventilation, used heat-protected clear plastic covering over the greenhouse with the insect mesh covering by sides for ventilation, building the smooth ground surface or cement ground, used the ventilation fan, installed CCTV for watching the crops, and solar cells system in case of no electricity. And 3) the needs for

the intelligent technologies system included the facilities in watering the plant, showing the temperature and humidity, automatic decreased the temperature when overheating, and auto controller system by remote sensing commands.

Keywords: problems in planting crops, needs for a greenhouse, intelligent technologies, organic agriculture

บทนำ

ภาคการเกษตรนับว่ามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เพราะมีการจ้างงานสูงถึงกว่าร้อยละ 30 ของกำลังแรงงานทั้งประเทศ ครอบคลุมถึง 6.4 ล้านครัวเรือน และที่ดินทำการเกษตรครอบคลุมถึงร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั่วประเทศ แต่ภาคเกษตรกลับมีสัดส่วนในมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพียงร้อยละ 10 มีอัตราการเติบโตช้าและมีความเปราะบางสูงกว่าภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ ของประเทศ และยังคงเติบโตในอัตราที่ช้ากว่าประเทศผู้ผลิตสินค้าเกษตรชั้นนำของโลก หรือแม้แต่ประเทศเพื่อนบ้าน ในเอเชียหลายประเทศ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563) การทำการเกษตรในประเทศไทยโดยส่วนใหญ่จะเป็นการทำการเกษตรตามฤดูกาลเพาะปลูก ที่ขึ้นอยู่กับลมฟ้าอากาศเป็นสำคัญ ประชากรส่วนใหญ่มีการทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ส่วนใหญ่ทำการเกษตรแบบยังชีพ การเกษตรแต่ละพื้นที่จะมีความสอดคล้องกับประเพณี วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของคนแต่ละภาคของไทย (ยอดชาย ทองไทยนันท์, 2551) สาเหตุที่ต้องทำการเกษตรตามฤดูกาลนั้น เป็นเพราะเกษตรกรไม่สามารถควบคุมปัจจัยในการทำการเกษตร รวมไปถึงสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการปลูกพืชได้ ไม่ว่าจะเป็นแสงแดดที่มีความร้อนจนเกินไป ทำให้มีอุณหภูมิที่สูงไม่เหมาะสมในการปลูกพืช ทำให้พืชเหี่ยวเฉา หรืออาจตายได้ ปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก ปัญหาวัชพืช ปัญหาแมลงศัตรูพืชรบกวน ปัญหาผลกระทบจากการปนเปื้อนสารเคมีของพื้นที่ใกล้เคียง ปัญหาน้ำฝนเกินปริมาณความจำเป็น และปัญหากระแสน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก เป็นต้น ในปัจจุบันผู้บริโภค และเกษตรกรได้ให้ความสนใจต่อสุขภาพ และเห็นถึงความอันตรายในการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรมากขึ้น เกษตรอินทรีย์จึงเป็นการทำการเกษตรด้วยกรรมวิธีทางธรรมชาติ โดยพื้นที่ที่ทำการเกษตรนั้น จะต้องไม่มีสารพิษ หรือสารเคมีตกค้าง และหลีกเลี่ยงจากการปนเปื้อนของสารเคมีทั้งทางดิน ทางน้ำ และทางอากาศ โดยไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ หรือสิ่งที่ได้มาจากการตัดต่อพันธุกรรม และมุ่งเน้นการใช้ปัจจัยการผลิตที่มีแผนการจัดการอย่างเป็นระบบในการผลิตภายใต้มาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ให้ได้ผลผลิตสูง อุดมด้วยคุณค่าทางอาหารและปลอดภัยสารพิษ ทั้งยังช่วยลดต้นทุนการผลิต และสามารถประยุกต์ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติเพื่อคุณภาพชีวิต และสนับสนุนแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน), 2563)

จังหวัดสุรินทร์ ได้ดำเนินการขับเคลื่อนนโยบาย "เกษตรอินทรีย์ วิถีสุรินทร์ 4.0" โดยส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มปลูกผักอินทรีย์ให้มีคุณภาพมาตรฐานพร้อมผลักดันสนับสนุนการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรรวมแบบวิถีเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดสุรินทร์เป็นไปอย่างมีระบบและครบวงจรห่วงโซ่แห่งคุณค่าประกอบด้วยต้นทาง คือ การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานการผลิต องค์ความรู้และข้อมูลที่จำเป็นกลางทาง คือ การผลิตตามหลักเกษตรอินทรีย์ การตรวจรับรอง แปรรูป เพิ่มมูลค่าและปลายทาง คือ ระบบขนส่ง การตลาด และพัฒนาสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์ อันจะนำพาขบวนการผลิตภาคการเกษตรของจังหวัดสุรินทร์สู่เกษตรอินทรีย์วิถีสุรินทร์ 4.0 อย่างสมบูรณ์ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภोजอมพระ, 2564) ดังนั้น เกษตรกรทั่วไป และเกษตรกรของจังหวัดสุรินทร์จึงต้องหาวิธี กระบวนการหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ร่วมกันในการทำการเกษตรของไทย จึงต้องปรับตัว ให้เข้าสู่การทำเกษตรสมัยใหม่ หรือเกษตรอัจฉริยะ และเน้นการสร้างผลผลิตให้มีคุณภาพ ด้วยการปรับปรุงแบบการผลิตโดยอาศัยเทรนด์หรือแนวโน้มทางเทคโนโลยีการเกษตรอัจฉริยะ นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้ระบบเกษตรอัจฉริยะจึงถูกนำมาใช้เพื่อลดการใช้ปุ๋ยหรือสารเคมี (ณัฐกิตติ์ ปัทมะ, 2563) ให้สามารถควบคุมปัจจัยในการทำการเกษตรต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด การนำ “เทคโนโลยีโรงเรือนปลูกพืช” มาปรับใช้จึงเป็นทางเลือกที่ได้รับการตอบรับมากขึ้น เพราะช่วยให้เกษตรกรสามารถเพาะปลูกพืชได้ทุกฤดูกาล ควบคุมการให้น้ำและปุ๋ยได้ง่าย ลดการระบาดของ โรคพืช และแมลงศัตรูพืช อีกทั้งยังสามารถวางแผนการผลิตได้อย่างแม่นยำและได้ผลผลิตตามแผน ซึ่งเทคโนโลยีโรงเรือนปลูกพืชมีหลายรูปแบบ การเลือกใช้จึงขึ้นอยู่กับงบประมาณ สภาพแวดล้อม และความรู้ของผู้ใช้ (สถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร, 2563)

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ที่ได้ดำเนินการจากการขับเคลื่อนนโยบาย "เกษตรอินทรีย์ วิถีสุรินทร์ 4.0" ว่าในการทำการเกษตรของเกษตรกรนั้น ผู้ผลิตหรือผู้ปลูกพืชเกษตรอินทรีย์พบปัญหาอะไรบ้าง มีความต้องการเทคโนโลยีโรงเรือน หรือเทคโนโลยีอัจฉริยะในรูปแบบใดเข้ามาช่วยแก้ปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์อย่างไร เพื่อนำมาวิเคราะห์และหาข้อสรุปร่วมกันในการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตรที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาหรือเพิ่มศักยภาพเพิ่มประสิทธิภาพในการทำการเกษตร อาชีพที่อยู่คนไทยมาอย่างช้านานจนกลายเป็นรากฐานที่เสริมสร้างให้อาชีพเกษตรกรอยู่ได้อย่างมีความสุขและมั่นคงในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์
2. เพื่อศึกษาความต้องการโรงเรือน และระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเข้ามาช่วยแก้ปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มเกษตรกร ผู้ผลิตผักปลอดภัยและผักอินทรีย์ ในจังหวัดสุรินทร์ ภายใต้โครงการเกษตรอินทรีย์ วิถีสุรินทร์ 4.0 เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรดังกล่าวเป็นกลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ที่มีการผลิตผักปลอดภัยและผักอินทรีย์มาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังได้รับการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ผลิตผักปลอดภัยและผักอินทรีย์จากภาครัฐ ภายใต้โครงการเกษตรอินทรีย์ ของจังหวัดสุรินทร์ มีจำนวน 18 กลุ่ม ดังนี้

- 1.1.1 กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านดงมัน อำเภอเมืองสุรินทร์
- 1.1.2 กลุ่มผู้ปลูกพืชผักบ้านหัวนาคำใต้ อำเภอชุมพลบุรี
- 1.1.3 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตพืชผักบ้านกระสัง อำเภอลำดวน
- 1.1.4 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนธนาคารพืชผักบ้านสำโรง อำเภอจอมพระ
- 1.1.5 กลุ่มเกษตรอินทรีย์ทฤษฎีใหม่บ้านสวายทอง อำเภอปราสาท
- 1.1.6 กลุ่มสมาชิกตลาดนัดสีเขียวบ้านโดนเลง อำเภอปราสาท
- 1.1.7 กลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลตะเคียน อำเภอกาบเชิง
- 1.1.8 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกองทุนเพื่อสวัสดิการเกษตรกร อำเภอรัตนบุรี
- 1.1.9 กลุ่มเครือข่ายผู้ปลูกผักอินทรีย์ตำบลหัววัง อำเภอสนม
- 1.1.10 กลุ่มปลูกพืชผักบ้านกาเจาะกุดทอง อำเภอศีขรภูมิ
- 1.1.11 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผักปลอดภัยจากสารพิษ อำเภอสังขะ
- 1.1.12 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกพริกเกษตรอินทรีย์ อำเภอลำดวน
- 1.1.13 กลุ่มปลูกผักบ้านตะเคียน อำเภอสำโรงทาบ
- 1.1.14 กลุ่มผลิตผักอินทรีย์บ้านบัวขุนจง อำเภอบัวเชด
- 1.1.15 ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนพลังงานเพื่อชีวิตบ้านเกษตรสมบูรณ์ อำเภอพนมดงรัก
- 1.1.16 กลุ่มปลูกผักบ้านคูขาด อำเภอศรีณรงค์
- 1.1.17 กลุ่มผู้ปลูกผักบ้านแดง อำเภอเขวาสินรินทร์

1.1.18 กลุ่มปลูกผักเสริมรายได้ด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ อำเภอโนน
นารายณ์

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ตัวแทนของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ กลุ่ม
วิสาหกิจชุมชน และกลุ่มเกษตรกร ผู้ผลิตผักปลอดภัยและผักอินทรีย์ในจังหวัดสุรินทร์ ภายใต้
โครงการเกษตรอินทรีย์ วิถีสุรินทร์ 4.0 จำนวน 18 คน โดยคณะผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง
แบบเจาะจง (Purposive Sampling) เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม

2.2 แบบสัมภาษณ์

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการ และได้ข้อสรุปแนวทางในการสร้าง
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.1 การสร้างแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้

3.1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ หลักการ
สร้างแบบสอบถาม การปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ โรงเรือนเพาะปลูกพืช และเทคโนโลยีทางการ
เกษตร เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.1.2 กำหนดประเด็น ข้อคำถามในการสอบถาม ตามวัตถุประสงค์
ให้ครอบคลุม

3.1.3 สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ แบ่งออกเป็น 4
ส่วนคือ

3.1.3.1 ส่วนที่ 1 ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

3.1.3.2 ส่วนที่ 2 ตอนที่ 2 ความคิดเห็นด้านปัญหาในการ
ปลูกพืชเกษตรอินทรีย์

3.1.3.3 ส่วนที่ 3 ตอนที่ 3 ความคิดเห็นด้านความต้องการ
โรงเรือน และระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเข้ามาช่วยแก้ปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์

3.1.3.4 ส่วนที่ 4 ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ตอบ
แบบสอบถาม

3.1.4 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า
(Rating Scale) แบ่งระดับออกเป็น 5 ระดับการพิจารณา มีดังนี้ มากที่สุด มาก ปานกลาง
น้อย และน้อยที่สุด

3.1.5 นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่อที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาความเหมาะสมของ ประเด็นข้อคำถาม ภาษาที่ใช้ และให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำกลับมาปรับปรุงแก้ไข

3.1.6 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of Consistency : IOC) กับผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิชาการ ด้านเกษตรอินทรีย์ และด้านเทคโนโลยีการเกษตร จำนวน 5 คน พบว่า มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เฉลี่ยรวมอยู่ที่ 0.92 แปลว่า ข้อคำถามในแบบสอบถาม สามารถนำไปใช้ในการสอบถามในการ วิจัยได้

3.1.7 ดำเนินการทดลองใช้เครื่องมือวิจัย (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรที่ปลูกพืชเกษตรปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มอย่างแบบเจาะจง จำนวน 30 คน จากการทดลองใช้ ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม มีค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม โดยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.88 แสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อถือได้

3.1.8 นำแบบสอบถามไปจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

3.2 การสร้างแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

ในการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview Protocol) แบบปลายเปิด เน้นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interviews) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนในการสร้างตามลำดับต่อไปนี้

3.2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ หลักการสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้าง และศึกษารูปแบบเครื่องมือที่เหมาะสมกับลักษณะของการวิจัยครั้งนี้

3.2.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ โรงเรือนเพาะปลูกพืช และเทคโนโลยีทางการเกษตร เพื่อนำข้อมูลที่ได้มา กำหนดประเด็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์

3.2.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง

3.2.4 นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างเสนอต่อที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาความเหมาะสมของ ประเด็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ และให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำกลับมาปรับปรุงแก้ไข

3.2.5 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัยต่อไป

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์และความต้องการโรงเรือน และระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเข้ามาช่วยแก้ปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีรายละเอียดของการดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน สามารถสรุปได้ดังนี้

4.1 ดำเนินการติดต่อประสานงานเพื่อขอข้อมูลที่อยู่ และหมายเลขโทรศัพท์มือถือ ตัวแทนกลุ่มเกษตรกรทั้ง 18 กลุ่ม จำนวน 18 คน จากผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน เกษตรตำบล และสำนักงานเกษตรจังหวัดสุรินทร์ เพื่อขอความร่วมมือกลุ่มตัวอย่างในการสอบถามและสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์และความต้องการโรงเรือน และระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเข้ามาช่วยแก้ปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์

4.1.1 การเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

4.1.1.1 โทรศัพท์ประสานกลุ่มตัวอย่าง นัดวัน เวลา และสถานที่ในการสอบถาม สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์และความต้องการโรงเรือน และระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเข้ามาช่วยแก้ปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ โดยดำเนินการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ ในการสอบถามและสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

4.1.1.2 เข้าดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถาม และสัมภาษณ์ปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์และความต้องการโรงเรือน และระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเข้ามาช่วยแก้ปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์กับกลุ่มตัวอย่าง

4.1.2 การเก็บข้อมูลทางโทรศัพท์ (การโทรผ่านโทรศัพท์มือถือ โทรผ่านไลน์และโทรผ่านเฟสบุ๊ก)

4.1.2.1 โทรศัพท์ประสานกลุ่มตัวอย่าง นัดวัน เวลาล่วงหน้า ในการสอบถาม และสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์และความต้องการโรงเรือน และระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเข้ามาช่วยแก้ปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ทางโทรศัพท์กับกลุ่มตัวอย่าง

4.1.2.2 โทรศัพท์สอบถามและสัมภาษณ์ปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์และความต้องการโรงเรือน และระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเข้ามาช่วยแก้ปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ กับกลุ่มตัวอย่าง

4.1.3 นำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามและสัมภาษณ์ปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์และความต้องการโรงเรือน และระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเข้ามาช่วยแก้ปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ มาวิเคราะห์ สรุปผล และนำเข้าไปใช้ในการประชุม สันทนากลุ่มต่อไป

4.2 การประชุมสนทนากลุ่ม

4.2.1 ติดต่อประสานงานเกษตรกรที่ผลิตพืชอินทรีย์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเกษตรอินทรีย์ ด้านเทคโนโลยีการเกษตร ด้านอิเล็กทรอนิกส์ และด้านการพัฒนาระบบสารสนเทศ นัดวัน เวลา และสถานที่ เพื่อขอความร่วมมือในการระดมความคิด เพื่อค้นหาข้อสรุปในประเด็นต่าง ๆ และข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ ในการแก้ไขปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ และความต้องการโรงเรือน และระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์

4.2.2 ผู้วิจัยจัดทำเอกสารสรุปผลการสอบถาม และสัมภาษณ์ เพื่อนำไปใช้ในการประชุมสนทนากลุ่ม ประกอบไปด้วยเอกสารสรุปการสอบถาม และเอกสารสรุปการสัมภาษณ์ และเอกสารต่างๆ ให้ครอบคลุมเนื้อหาในแต่ละประเด็น และแจ้งกำหนดการเข้าประชุมกลุ่มให้กลุ่มตัวอย่างทราบ

4.2.3 ผู้วิจัยลงพื้นที่ จัดเตรียมสถานที่ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการประชุม สนทนากลุ่ม

4.2.4 ผู้วิจัยดำเนินการประชุมสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์และความต้องการโรงเรือน และระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์กับผู้เชี่ยวชาญ ให้ครอบคลุมเนื้อหาในแต่ละประเด็น รวมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะอื่น ๆ

4.2.5 ผู้วิจัยนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาจากการประชุมสนทนากลุ่ม จัดบันทึกและนำมาสรุปประเด็นปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ประเด็นความต้องการโรงเรือน และประเด็นระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ และข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์และความต้องการโรงเรือน และระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลของการสอบถาม

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(N = 18)

ข้อมูลทั่วไป	ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
1.เพศ	ชาย	10	55.56
	หญิง	8	44.44
รวม		18	100

ข้อมูลทั่วไป	ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
2.อายุ	ต่ำกว่า 30ปี	0	0.00
	31-40 ปี	1	5.56
	41-50 ปี	10	55.56
	51-60 ปี	6	33.33
	61 ปีขึ้นไป	1	5.56
รวม		18	100
3.ประสบการณ์ในการเพาะปลูกพืชเกษตรอินทรีย์	ไม่เกิน 1 ปี	0	0.00
	2-3 ปี	1	5.56
	3-4 ปี	5	27.78
	4-5 ปี	0	0.00
	5 ขึ้นไป	12	66.67
รวม		18	100
4.พื้นที่ในการเพาะปลูกพืชเกษตรอินทรีย์	ไม่เกิน 1 ไร่	0	0.00
	1-3 ไร่	4	22.22
	4-6 ไร่	1	5.56
	7-9 ไร่	1	5.56
	10 ไร่ขึ้นไป	12	66.67
รวม		18	100

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56 มีช่วงอายุ 41-50 ปี มีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56 มีประสบการณ์ในการเพาะปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ 5 ปีขึ้นไป มีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 มีพื้นที่ในการเพาะปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ 10 ไร่ขึ้นไป จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67

1.2 ปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์

ตารางที่ 2 ปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปัญหา
1. ปัญหาเกี่ยวกับแมลง ศัตรูพืช	4.50	0.51	มากที่สุด
2. ปัญหาเกี่ยวกับโรคพืช	3.77	0.64	มาก
3. ปัญหาวัชพืช	3.77	0.80	มาก
4. ปัญหาผลกระทบจากการปนเปื้อนสารเคมีของพื้นที่ใกล้เคียง	3.33	0.48	ปานกลาง
5. ปัญหาขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก	3.88	0.83	มาก
6. ปัญหาน้ำฝนเกินปริมาณความจำเป็น	3.88	0.75	มาก
7. ปัญหากระจายน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก	3.33	0.68	ปานกลาง
8. ปัญหาความเหมาะสมของควมชื้น	4.16	0.61	มาก
9. ปัญหาความเหมาะสมของอุณหภูมิ	4.66	0.48	มากที่สุด

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปัญหา
10. ปัญหาแสงแดดจัดเกินความจำเป็นของพืช	4.61	0.60	มากที่สุด
11. ปัญหาความสมบูรณ์ของดินที่ใช้ในการเพาะปลูก	3.55	0.61	มาก
12. ปัญหาการตกค้างของสารเคมีในดิน	3.55	0.70	มาก
13. ปัญหาเกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์	3.33	0.59	ปานกลาง
14. ปัญหาเกี่ยวกับแรงงานที่ใช้ในการทำเกษตรอินทรีย์	4.50	0.51	มากที่สุด
15. ปัญหาเรื่องเวลาในการดูแลพืช	3.88	0.67	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.90	0.77	มาก

จากตารางที่ 2 ปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.90 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่า เท่ากับ 0.77 เมื่อพิจารณาปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 ลำดับแรก มีดังนี้ ปัญหาความเหมาะสมของอุณหภูมิอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.48) รองลงมาคือ ปัญหาแสงแดดจัดเกินความจำเป็นของพืชอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.60) และปัญหาเกี่ยวกับแมลง ศัตรูพืช อยู่ในระดับที่มากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.51) ตามลำดับ

1.3 ความต้องการโรงเรือนในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์

ตารางที่ 3 ความต้องการโรงเรือนในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปัญหา
1. โรงเรือนช่วยป้องกันแมลงศัตรูพืช	4.66	0.48	มากที่สุด
2. โรงเรือนช่วยลดการใช้สารกำจัดศัตรูพืช	4.72	0.46	มากที่สุด
3. โรงเรือนช่วยลดการแพร่กระจายของโรคพืช	4.16	0.61	มาก
4. ลดการปนเปื้อนของสารเคมีของพื้นที่ใกล้เคียง	4.33	0.59	มาก
5. โรงเรือนช่วยป้องกันน้ำฝนที่เกินความจำเป็น	4.55	0.51	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.51	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ความต้องการโรงเรือนในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ในภาพรวมมีความต้องการโรงเรือนในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 0.53 เมื่อพิจารณาความต้องการโรงเรือน และระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะที่มากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ความต้องการโรงเรือนช่วยลดการใช้สารกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.46) รองลงมาคือ โรงเรือนช่วยกรองแสงแดดในเวลากลางวัน และกันน้ำค้างเวลากลางคืนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.46) และโรงเรือนช่วยป้องกันแมลงศัตรูพืช อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.48) ตามลำดับ

1.4 ความต้องการระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์

ตารางที่ 4 ความต้องการระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปัญหา
1. ระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะช่วยควบคุมสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมแก่พืช	4.94	0.23	มากที่สุด
2. ระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะช่วยในการควบคุมการให้น้ำ	4.55	0.51	มากที่สุด
3. ระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะช่วยในการควบคุมการให้ปุ๋ย	4.50	0.51	มากที่สุด
4. ระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะช่วยในการควบคุม อุณหภูมิให้เหมาะสม	4.88	0.32	มากที่สุด
5. ระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะช่วยในการควบคุม ความชื้นให้เหมาะสม	4.72	0.46	มากที่สุด
6. ระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะช่วยทำให้ประหยัดแรงงาน	4.88	0.32	มากที่สุด
7. ระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะช่วยทำให้ประหยัดเวลาในการดูแล	4.66	0.48	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.73	0.40	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 ความต้องการระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ในภาพรวมมีความต้องการระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.73 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่า เท่ากับ 0.40 เมื่อพิจารณาความต้องการระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะที่มากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ความต้องการระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะช่วยควบคุมสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมแก่พืช อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.94$, S.D. = 0.23) รองลงมาคือ ระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะช่วยในการควบคุมอุณหภูมิให้เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.32) และระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะช่วยทำให้ประหยัดแรงงานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.32) ตามลำดับ

2. ผลการสัมภาษณ์

2.1 เกษตรกรมีปัญหาในส่วนของความไม่แน่นอนของอุณหภูมิ และแสงแดด ปัญหาจากแมลง ศัตรูพืช ปัญหาการใช้สารเคมีในพื้นที่ใกล้เคียง และปัญหาการขาดแคลนแรงงาน เป็นต้น

2.2 เกษตรกรมีความต้องการโรงเรือนในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ที่มีโครงสร้างที่แข็งแรง ประกอบติดตั้งง่าย มีลักษณะโปร่ง อากาศถ่ายเทได้สะดวก วัสดุคลุมมีความใสกันแสงแดดผ่าน กันฝน กันแมลงได้ มีขนาดที่เหมาะสมกับพื้นที่ และมีราคาประหยัด

2.3 เกษตรกรมีความต้องการระบบอัจฉริยะที่ใช้ปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ในโรงเรือน ได้แก่ มีความต้องการให้มีระบบรดน้ำได้แบบอัตโนมัติ สามารถที่จะปรับอุณหภูมิให้มีความเหมาะสมกับพืชที่ปลูกได้ สามารถใช้งานได้ในพื้นที่ที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ การดูแล การซ่อมบำรุง ทำได้ง่าย และต้องการให้สามารถสังเกต ผลผลิต รวมไปถึงการทำงาน และควบคุม สิ่งการทำงานได้ง่าย

3. ผลการประชุมสนทนากลุ่ม

3.1 ปัญหาที่พบในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ พบปัญหา ความเหมาะสมของ อุณหภูมิ ปัญหาแสงแดดที่แรงจัด ปัญหาแมลง ศัตรูพืช และปัญหาแรงงาน เป็นต้น

3.2 ความต้องการโรงเรือน ในขนาดที่เหมาะสมไม่ใหญ่เกินไป รอบโรงเรือนคลุมมุ้งหรือตาข่ายเพื่อ กันแมลง ศัตรูพืช ลมผ่านได้สะดวก หลังคามุงด้วยวัสดุคลุมมีความใส กันแสงได้ หลังคาทรงโค้ง สูงระบายอากาศได้ดี โครงโรงเรือนควรทำด้วยเหล็กกลมกันสนิม พื้นโรงเรือนเรียบ หรือลาดพื้นด้วยปูนซีเมนต์ มีพัดลมระบายอากาศ มีกล้องเพื่อดูพืชในโรงเรือน และมีระบบโซลาร์เซลล์เพื่อนำไปใช้ในการผลิตไฟฟ้าให้กับระบบในพื้นที่ที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ ซึ่งโรงเรือนจะช่วยลดอุณหภูมิ รักษาอุณหภูมิภายในโรงเรือนให้คงที่ ลดการใช้สารเคมี ลดการปนเปื้อนที่เกิดจากสารเคมีจากแปลงเกษตรในบริเวณใกล้เคียง ป้องกันโรคติดต่อ โรคพืช และแมลงศัตรูพืชจากภายนอก

3.3 ความต้องการระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะ ให้เข้ามาช่วยอำนวยความสะดวก ในการทำการเกษตร เช่น มีระบบอำนวยความสะดวกในการควบคุม เช่น การรดน้ำในระยะไกล หรืออัตโนมัติ มีระบบลดอุณหภูมิเมื่ออุณหภูมิสูงเกินที่กำหนด มีระบบตรวจสอบความชื้นในดิน ในอากาศ และมีระบบแสดงค่าอุณหภูมิ และความชื้น เป็นต้น

อภิปรายผล

1. การศึกษาปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ทำให้สามารถนำข้อมูลปัญหาที่ได้มา ดำเนินการวางแผนหาสาเหตุเพื่อหาทางออกของปัญหาของเกษตรกร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพโรจน์ บัวสุข พบว่า การหาสาเหตุเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาแบบยั่งยืนของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดขอนแก่น ทำให้เกษตรกร สามารถวางแผนหาสาเหตุเพื่อหาทางออกของ ปัญหา โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน (ไพโรจน์ บัวสุข, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทิศ ทาหอม, สำราญ ฐระตา และคนเนศ วงษา พบว่า การค้นหาคำความรู้เดิม เติบโตความรู้ใหม่ สามารถนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพที่ตรงตาม ความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง (อุทิศ ทาหอม, สำราญ ฐระตา และคนเนศ วงษา, 2562)

2. การศึกษาความต้องการโรงเรือนในการเพาะปลูกพืชของเกษตรกร พบว่า มีความ ต้องการโรงเรือนในการกันฝน กันแสงแดด และกันแมลง และศัตรูพืช เพื่อลดความเสียหายที่ เกิดจากน้ำ และแสงแดดที่อาจจะมากเกินไปจนความจำเป็น ลดการเกิดโรค และแมลงศัตรูพืช สอดคล้องกับที่ สถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร ได้นำเสนอว่า การนำ “เทคโนโลยีโรงเรือนปลูกพืช” มาปรับใช้เป็นทางเลือกที่ได้รับการตอบรับมากขึ้น เพราะช่วยให้ เกษตรกรสามารถเพาะปลูกพืชได้ทุกฤดูกาล ควบคุมการให้น้ำและปุ๋ยได้ง่าย ลดการระบาดของ

โรคและแมลงศัตรูพืช อีกทั้งยังวางแผนการผลิตได้อย่างแม่นยำและได้ผลผลิตตามแผน (สถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร, 2564)

3. การศึกษาความต้องการนำเทคโนโลยีอัจฉริยะ หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหา พบว่า เทคโนโลยีอัจฉริยะ หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ สามารถเข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกในการทำเกษตร ช่วยให้การทำการเกษตรมีประสิทธิภาพ ประหยัดเวลา ลดการใช้แรงงาน ลดต้นทุนการผลิต ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ สอดคล้องกับที่สมบัติ พุทธา ได้เปิดเผยว่า ปัจจุบันการนำแนวคิดเกษตรอัจฉริยะมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิตและปรับปรุงการทำการเกษตร โดยมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการผลิตเพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิตนั้น เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูง เป็นรูปธรรม ทำให้เกษตรกรมีการจัดการแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัดเวลา ต้นทุน และมีรายได้เพิ่มขึ้น (สมบัติ พุทธา, 2564)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ และความต้องการโรงเรือน และระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดภัยและผักอินทรีย์ ในจังหวัดสุรินทร์ ภายใต้โครงการเกษตรอินทรีย์ วิถีสุรินทร์ 4.0 พบว่า ปัญหา ที่เกิดขึ้นในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ ปัญหาของอุณหภูมิที่สูงเกินไป ปัญหาแมลงศัตรูพืช ปัญหาการใช้สารเคมี และปัญหาแรงงาน เป็นต้น ความต้องการโรงเรือน ได้แก่ ความต้องการโรงเรือนที่มีความแข็งแรง ระบายอากาศได้ดี กันฝน กันแมลง และศัตรูพืช มีขนาด และราคาที่เหมาะสม เป็นต้น และความต้องการระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะ ได้แก่ มีความต้องการให้มีระบบรดน้ำได้แบบอัตโนมัติ ระบบลดอุณหภูมิเมื่ออุณหภูมิสูงเกินที่กำหนดให้มีความเหมาะสมกับพืช และสามารถควบคุม สิ่งการทำงานได้ง่าย เป็นต้น เมื่อทราบข้อมูลดังกล่าวในข้างต้น จะทำให้เกษตรกร และหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบ นำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการแก้ไขปัญหา พัฒนาการทำการเกษตร และเทคโนโลยีทางการเกษตรที่เหมาะสม นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา และเพิ่มศักยภาพ เพิ่มประสิทธิภาพในการทำการเกษตรอินทรีย์ที่สามารถอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อม ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มมูลค่าผลผลิต มีความปลอดภัยต่อเกษตรกรผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 1) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ อยู่ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 ทำให้การศึกษาข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างทำได้ลำบาก ดังนั้น ควรมีการหาวิธีหรือนำเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ เข้ามาช่วยในการเก็บข้อมูลที่ต้องการ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่กำหนดไว้ที่จะนำมาวิเคราะห์ ในการตอบปัญหาการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ภาครัฐควรมีนโยบายส่งเสริมในการแก้ปัญหการ

ปลูกพืช และพัฒนาโรงเรือนสำหรับปลูกพืช รวมไปถึงระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเข้ามาช่วยแก้ปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ตามความต้องการของเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ 3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาปัญหาในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ให้ครอบคลุมเกษตรกร และกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ให้ได้มากที่สุด เพื่อรับทราบถึงปัญหาที่เกษตรกรได้พบ และนำข้อมูลที่ได้ เช่น ปัญหา และความต้องการของเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรมาวางแผนหาสาเหตุเพื่อหาทางออกของปัญหาของเกษตรกรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐกิตติ์ ปัทมะ. (2563). การพัฒนาระบบเกษตรอัจฉริยะของประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2563 จาก https://www.senate.go.th/document/Ext23700/23700529_0008.PDF
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). ภูมิทัศน์ภาคเกษตรไทย จะพลิกโฉมอย่างไรสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 22 มีนาคม 2563 จาก <https://www.nstda.or.th/agritec/78-featured-article/303-smart-green-house/>
- ไพโรจน์ บัวสุข. (2557). แนวทางการแก้ไขปัญหาน้ำสิ้นเกษตรกรตามแนวพุทธของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดขอนแก่น. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร , 5(2), 20-28.
- ยอดชาย ทองไทยนันท์. (2551). ความหลากหลายทางชีวภาพกับการผลิตปศุสัตว์ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ กองบำรุงพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์กระทรวงเกษตร และสหกรณ์.
- สถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร. (2563). โรงเรือนอัจฉริยะนวัตกรรมตอบโจทย์เกษตร 4.0. เรียกใช้เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2563 จาก <https://www.nstda.or.th/agritec/78-featured-article/303-smart-green-house/>
- สถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร. (2564). โรงเรือนพลาสติกเพื่อการผลิตพืชผักคุณภาพ. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2564 จาก <https://zhort.link/cqO>
- สมบัติ พุทธา. (2564). สศท.7 โซลาร์แปลงเรียนรู้เกษตรอัจฉริยะ ศกอ. จ.สุพรรณบุรี ดึงเทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2564 จาก <https://zhort.link/cra>
- สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน). (2563). เกษตรอินทรีย์ คือ อะไร และทำไมต้อง เกษตรอินทรีย์. เรียกใช้เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2563 จาก http://www.arda.or.th/Knowledge_detail.php?id=17

- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภोजอมพระ. (2564). เกษตรอินทรีย์วิถีสุรินทร์ 4.0. เรียกใช้เมื่อ 31 มีนาคม 2564 จาก http://oniepr.com/news_show.php?nid=204278
- อุทิศ ทาหอม, สำราญ ชูระตา และคณะ วงษา. (2562). การพัฒนาศักยภาพ เกษตรกรแบบมีส่วนร่วมโดยการประยุกต์ใช้หลักเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อลดต้นทุนการผลิตของ เกษตรกรชุมชนบ้านคูขาดตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ . วารสารพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 21(2), 1-27.

บทความวิจัย

**ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับ
ประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ในช่วงภาวะวิกฤติ COVID-19***

**THE RELATIONSHIP BETWEEN DIGITAL LEADERSHIP OF SCHOOL
ADMINISTRATORS AND EFFECTIVENESS OF SCHOOLS UNDER
PATTANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1 DURING
THE COVID-19 PANDEMIC**

วุฒิชัย เนียมเทศ

Wuttichai Niemted

ภัทราภรณ์ บุญชู

Pattraporn Boonchu

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Prince of Songkla University, Pattani Campus

E-mail: chawut7326@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ในช่วงวิกฤติ COVID-19 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ในช่วงวิกฤติ COVID-19 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 จำนวน 102 โรงเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามโรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอน ในปีการศึกษา 2564 รวม 306 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .928 และแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลของโรงเรียนในช่วงวิกฤติ COVID-19 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .886 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่

* Received June 11, 2022; Revised July 13, 2022; Accepted August 1, 2022

ในระดับมาก 2) ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนในช่วงวิกฤติ COVID-19 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนในช่วงวิกฤติ COVID-19 มีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($r = .780$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล ประสิทธิภาพของโรงเรียน ช่วงวิกฤติ COVID-19

Abstract

The purposes of this research were to study 1) the level of digital leadership of school administrators 2) the level of effectiveness of schools under Pattani Primary Educational Service Area Office I, during the COVID-19 pandemic 3) the relationship between digital leadership of school administrators and effectiveness of schools under Pattani Primary Educational Service Area Office I, during the COVID-19 pandemic. The sample group in this research consisted of 102 schools under Pattani Primary Educational Service Area Office I, academic year 2021 (during the COVID-19 pandemic), and the 3 respondents from each school were school administrators, academic teachers and teachers, totally 306 persons. The research instrument was a Likert-scale questionnaire comprised of digital leadership of school administrators with the reliability of .928 and effectiveness of primary schools during the COVID-19 pandemic with the reliability of .886 and the data was analyzed by the statistics of mean, standard deviation and Pearson's correlation coefficient. The results of this research were found that 1) the level of digital leadership of school administrators in overall was at the high level 2) the level of effectiveness of schools during the COVID-19 pandemic in overall was at the high level 3) the relationship between the digital leadership of school administrators and effectiveness of schools during the COVID-19 pandemic in overall was positively correlated at quite high level with statistically significant at .01.

Keywords: Digital Leadership, Effectiveness of Primary School, COVID-19 Pandemic

บทนำ

เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของผู้คนอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และจะเกิดขึ้นต่อไปอีกในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงการระบาดของ COVID-19 จากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้องค์กรต่าง ๆ ได้รับผลกระทบและจะต้องก้าวทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559) ระบุว่าการพัฒนาศักยภาพของคนในประเทศนั้น เทคโนโลยีดิจิทัลจะเป็นเครื่องมือในการสร้างศักยภาพของทุกคน ยกกระดับไปสู่ฐานความรู้ ให้มีความสามารถในการรู้จักใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพราะโลกของดิจิทัลจะทำให้เข้าถึงฐานข้อมูลมากมายมหาศาลได้อย่างรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน หากองค์กรใดมีการอำนาจทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสูง รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สามารถออกแบบวางแผนจัดการภายในองค์กรได้เป็นอย่างดีและสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการศึกษา ด้วยเช่นกัน ดังปรากฏในแผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563 – 2565 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

การบริหารสถานศึกษาถือเป็นปัจจัยหลัก ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของชาติให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทุกยุคทุกสมัย การมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล คือ สิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จ นอกจากทักษะและความสามารถในการบริหารแล้ว ผู้นำต้องเป็นผู้ที่เท่าทันยุคสมัย มีการปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปสู่ความเป็นดิจิทัล เช่น ด้านการศึกษาที่ได้มีการนำเอาคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์สื่อสารมาใช้ในการเรียนการสอน พัฒนารูปแบบการสอนให้มีความทันสมัย และสามารถตอบสนองวัตถุดิบประสงค์ของการจัดการศึกษารอบด้าน ซึ่งการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลจะประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัยความร่วมมือ ความรู้ความสามารถประสบการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา และครูในการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งนับว่าเป็นบุคคลสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและสร้างวัฒนธรรมที่ดีในโรงเรียน ต้องเป็นผู้บริหารที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ในการยกระดับคุณภาพทางการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เนื่องจาก ความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารส่วนหนึ่ง (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2561)

ประสิทธิผลของสถานศึกษาถือเป็นการจัดสภาพทางสังคม บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้เรียน ให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีความพร้อมในด้านทรัพยากรต่าง ๆ มีบุคลากรที่มีความพร้อม ในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ (สุภาพ ฤทธิ์บำรุง, 2556) ที่ให้ความหมายของประสิทธิผลของโรงเรียนว่าหมายถึง การดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้บรรลุตามเป้าหมายหรือ

วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของโรงเรียน โดยผู้วิจัยเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการ ประสานงานกับบุคลากรและทุกส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ และตรงตามความต้องการของสังคม โดยพิจารณาจากความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง คุณลักษณะของผู้เรียนความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งการปรับตัวและพัฒนาโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาบริบทการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ซึ่งเป็นหน่วยงานทางการศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสถานการณ์ของการปรับเปลี่ยนเนื่องจากการระบาดของ COVID-19 ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานีเขต 1 เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้ไปปรับปรุง แก้ไขและเป็นแนวทางในการบริหารโรงเรียนให้สามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพภายใต้การเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ในช่วงภาวะวิกฤติ COVID-19
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ในช่วงภาวะวิกฤติ COVID-19

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 1 ในปีการศึกษา 2564 ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 136 โรง

กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณ โดยใช้สูตร Yamane (เรชา ชูสุรธรรม, 2561) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 102 โรง ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามขนาดของโรงเรียน จากนั้นสุ่มเลือกโรงเรียนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยมีผู้ตอบแบบสอบถาม

โรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 คน และเลือกครูผู้สอน โรงเรียนละ 1 คนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย รวมทั้งสิ้น 306 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลโรงเรียน โดยแบบสอบถาม ตอนที่ 2 และ 3 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับ ของ Likert (วัชรภรณ์ สุริยาภิวัฒน์, 2556)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ และทดลองใช้ (Try out) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร เท่ากับ .928 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียน เท่ากับ .886

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับภาวะผู้นำดิจิทัล
1	การมีวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล	3.83	.403	มาก
2	การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล	3.84	.466	มาก
3	การบริหารโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล	3.93	.456	มาก
4	การส่งเสริมศักยภาพบุคลากร	3.95	.440	มาก
5	การประพุดิตนเป็นพลเมืองดิจิทัล	3.96	.441	มาก
6	การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลบริหารคุณภาพการศึกษา	3.95	.471	มาก
รวม		3.91	.373	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 มีระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = .373) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยการประพัตินเป็นพลเมืองดิจิทัลมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = .441) สูงกว่าด้านอื่นๆ และการมีวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = .403) ต่ำกว่าด้านอื่นๆ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ประกอบด้วย ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา และความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	ประสิทธิผลของโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับประสิทธิผล
1	ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	3.78	.489	มาก
2	ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก	3.90	.452	มาก
3	ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา	3.97	.458	มาก
4	ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา	3.91	.478	มาก
รวม		3.89	.418	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 มีระดับประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = .418) โดยด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = .458) สูงกว่าด้านอื่นๆ และความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = .489) ต่ำกว่าด้านอื่นๆ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร	ประสิทธิผลของโรงเรียน					รวม
		การผลิต นักเรียน ให้มี ผลสัมฤทธิ์ ทางการ เรียนสูง	การ พัฒนา นักเรียน ให้มีเจต คติ ทางบวก	การ ปรับเปลี่ยน และพัฒนา สถานศึกษา	การ แก้ปัญหา ภายใน สถานศึกษา	
		Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y
การมีวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล	X ₁	.496**	.483**	.459**	.458**	.532**
การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล	X ₂	.544**	.513**	.552**	.541**	.604**
การบริหารโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล	X ₃	.551**	.540**	.573**	.582**	.631**
การส่งเสริมศักยภาพบุคลากร	X ₄	.597**	.584**	.555**	.570**	.647**
การประพุดิตนเป็นพลเมืองดิจิทัล	X ₅	.643**	.630**	.656**	.643**	.722**
การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลบริหารคุณภาพการศึกษา	X ₆	.712**	.655**	.677**	.677**	.764**
รวม	X	.708**	.680**	.695**	.695**	.780**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($P < .01$)

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($P < .05$)

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลของโรงเรียนกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 พบว่า ในภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r = .780$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์รายด้านระหว่างตัวแปรภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับตัวแปรประสิทธิผลของโรงเรียน พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลบริหารคุณภาพการศึกษา (X_6) กับประสิทธิผลของโรงเรียน ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (Y_1) มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($r_{X_6, Y_1} = .712$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สูงกว่าคู่อื่นๆ ในขณะที่ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา การมีวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล (X_1) กับประสิทธิผลของโรงเรียน ด้านการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา (Y_4) มีความสัมพันธ์

ทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง ($r_{x1,y4} = .458$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ต่ำกว่าคู่อื่นๆ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 มีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์และสมมติฐาน ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อ้วน อลัมสตอฟา (2564) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 15 ผลการศึกษา (อ้วน อลัมสตอฟา, 2564) พบว่า ระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับ จุฬาลักษณ์ อักษรณรงค์ (2561) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตหนองหาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จังหวัดอุดรธานี (จุฬาลักษณ์ อักษรณรงค์, 2561) ผลการวิจัย พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 มีความรู้ ความเข้าใจ รู้เท่าทันข้อมูลดิจิทัล จึงใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลทางการศึกษามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนางานบริหาร พัฒนานาคุณภาพ การศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งในด้านการบริหารและการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล คล่องแคล่ว รวมถึงการสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ เป็นพลเมืองดิจิทัล สอดคล้องกับ มาลัย วงศ์ฤทัยวัฒนา (2562) ที่กล่าวว่า ในการบริหารงานของสถานศึกษานั้น จำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพให้มีความรู้ ความสามารถในการสร้างและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างกว้างขวาง ทั้งทางคอมพิวเตอร์ แอปพลิเคชัน และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จัดให้มีสภาพแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีความพร้อม เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด (มาลัย วงศ์ฤทัยวัฒนา, 2562) และสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ได้มีนโยบายวางแผนการพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยการนำ Digital Platform มาเป็นเครื่องมือทั้งการพัฒนา อบรมครู และการจัดทำฐานข้อมูลกำลังคน

อย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นผู้นำการขับเคลื่อนในสถานศึกษา ต้องตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางนวัตกรรมดิจิทัลที่เกิดขึ้น ต้องมีการปรับตัวให้รู้เท่าทันดิจิทัลที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว สามารถเข้าถึง และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนานตนเอง ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและบริหารงานในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานอย่างสูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ในช่วงภาวะวิกฤติ COVID-19 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ชาตรี ประสมศรี (2558) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น (ชาตรี ประสมศรี, 2558) พบว่าระดับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาสามารถดำเนินงานโดยมีการวางแผนที่ดี มีการกำหนดวัตถุประสงค์ กลยุทธ์ โครงสร้างการบริหารงาน กิจกรรม และขั้นตอนการดำเนินงาน ตลอดจนมีเป้าหมายในการดำเนินงานอย่างชัดเจน ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษาไปในทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ธนิต ทองอาจ (2553) กล่าวว่า ผู้บริหารและครูมีบทบาทในการกำหนดนโยบายให้ทันสมัย ปรับรูปแบบการบริหาร และดำเนินการต่าง ๆ ให้เหมาะสมและชัดเจน เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ตลอดจนสามารถผลิตนักเรียนให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และพัฒนานักเรียนให้มีความคิดทางบวก สามารถปรับตัวในการใช้ชีวิตประจำวันในสังคมได้อย่างมีความสุข (ธนิต ทองอาจ, 2553)

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ในช่วงภาวะวิกฤติ COVID-19 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ในช่วงภาวะวิกฤติ COVID-19 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .01 ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับสมมติฐาน โดยภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ในช่วงภาวะวิกฤติ COVID-19 มีความสัมพันธ์ในทางบวก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวิช เขาวนเกษม และคณะ (2563) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 (สุภาวิช เขาวนเกษม และคณะ, 2563) โดยผลการศึกษาพบว่า

สัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลโรงเรียน มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์รายด้านระหว่างตัวแปรภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับตัวแปรประสิทธิผลของโรงเรียน พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลบริหารคุณภาพการศึกษา (X_6) กับประสิทธิผลของโรงเรียน ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (Y_1) มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($r_{X_6, Y_1} = .712$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สูงกว่าคู่อื่นๆ

ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมองเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลบริหารคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะในช่วงเวลาวิกฤติการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ซึ่งเป็นหนทางที่จะช่วยแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนได้ดีที่สุดในขณะนั้น ประกอบกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความรู้ ความสามารถในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลนวัตกรรม แพลตฟอร์มดิจิทัลที่เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา เข้ามาบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการดำเนินงานบนพื้นฐานของการประสานความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง เริ่มจากการพัฒนาที่ตัวบุคคลให้มีความความรู้ ความเข้าใจ รู้เท่าทันข้อมูลดิจิทัล เพื่อให้เกิดความสามารถและทักษะในตัวบุคคลที่สามารถนำมาใช้พัฒนางานในหน้าที่ และการจัดการเรียนการสอนในการพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทำให้นักเรียนสามารถคิด วิเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดีครอบคลุมไปถึงคุณภาพการดำเนินงานในสถานศึกษาทั้งในด้านการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้ทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและแก้ปัญหาภายในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับ Zhong (2016) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการเพื่อปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่อง สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการวัดผลและการประเมินผล เพื่อบำรุงการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Zhong, L., 2016)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาประสิทธิผลของโรงเรียนนั้น ถ้าหากผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำยุคดิจิทัล จะทำให้เกิดการร่วมมือกันในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาในโรงเรียนด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการคุณภาพ ทั้งในด้าน การวางแผนงบประมาณ การสื่อสาร การรวบรวมข้อมูล และการจัดการเรียนการสอน ให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่มีร่วมกัน เน้นการดำเนินงานบนพื้นฐานของการประสานความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดผลผลิตที่มุ่งสู่นักเรียนเป็นสำคัญ ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทำให้นักเรียน

สามารถคิด วิเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดี มีระเบียบวินัยและทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ครอบคลุมไปถึงคุณภาพการดำเนินงานในสถานศึกษาทั้งในด้านการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้ทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และแก้ปัญหาภายในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้น หน่วยงานทางการบริหารการศึกษา ควรจัดโครงการ กิจกรรม หรือจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนเล็งเห็นความสำคัญในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้พัฒนาคุณภาพงาน และมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์เรื่องนวัตกรรมดิจิทัล และควรส่งเสริมให้บุคลากรครูนำแพลตฟอร์มดิจิทัลทางการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือโครงการต่าง ๆ ตลอดจนกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อปรับปรุงแบบการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจ ตรงตามความต้องการและศักยภาพของผู้เรียน ให้ทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมดิจิทัล ทั้งในด้านความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและทรัพยากรการเรียนรู้ ตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรครูในโรงเรียนได้พัฒนาตนเอง เพื่อนำมาพัฒนาการปฏิบัติงานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563 - 2565. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จุฬาลักษณ์ อักษรณรงค์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสภวิทยาเขตหนองหาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จังหวัดอุดรธานี. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 8(2), 178-188.
- ชาตรี ประสมศรี. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา กับ ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 10(31), 19-29.
- ธนิต ทองอาจ. (2553). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร. ใน วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). สกลนคร: บัณฑิตวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- มาลัย วงศ์ฤทัยวัฒนา. (2562). แนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กยุคดิจิทัลสู่ความเป็นเลิศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. วารสารวิจัยและพัฒนาโดยกองกรณีในพระบรมราชูปถัมภ์, 16(1), 22-30.
- เรชา ชูสุวรรณ. (2561). เอกสารประกอบการสอน สถิติและวิธีวิจัยทางการบริหารการศึกษา. ปัตตานี : ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วัชรภรณ์ สุริยาภรณ์. (2556). วิจัยธุรกิจยุคใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2561). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สุภาวิช เชาวน์เกษม และคณะ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. ใน สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุภาพ ฤทธิ์บำรุง. (2556). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30. ในวิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อัพนาน อัลมุตอฟา. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 15. ใน สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Zhong, L. (2016). The Effectiveness of Digital Leadership at K-12 Schools in Mississippi Regarding Communication and Collaboration During CCRS Implementation. ใน (Dissertations. 328, University of Southern Mississippi).

บทความวิจัย

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชน
วัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา*
APPLICATION OF SARANIYADHAMMA IN PARITICIPATPON OF THE
COMMUNITY OF WATSRIWITHETSANGKHARAM, SAMNAKKHAM
SUBDISTRICT SADAO DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

พระปลัดสุบิน ธนีสโร (วงศ์แสง)

Phrapalad subin Thanisaro (Womgsang)

พระครูวิจิตรศีลาจาร

PhrakruWijitsilajarn

พระครูโฆสิตพัฒนานุกูล

Phrakhrukositwattananukul

พระครูวาทิธรรมวิภาช

phrakruwateedhammaviput

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: subinnngssaeng@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักสาราณียธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา และ 3) เสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า หลักสาราณียธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธเจ้าตรัสถึงธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่เคารพกัน เพื่อสงเคราะห์กัน เพื่อความสามัคคี เพื่อความไม่ทะเลาะวิวาท สามารถสรุปได้เป็น 4 ประการ คือ ประการแรก คิด พูด ทำ ด้วยเมตตา ประการที่สอง สาธารณโภคี แบ่งปันให้เท่าเทียมกัน ประการที่สาม สีสสามัญญตา มีศีลเสมอกัน และประการที่สี่ ทัญญูสามัญญตา มีความเห็นลงรอยกัน การมีส่วนร่วมของชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม เป็นชุมชนที่ปลูกฝังคุณธรรมเป็นจุดกลางทางความคิดโดยครอบครัว เพื่อให้

* Received June 5, 2022; Revised June 25, 2022; Accepted July 22, 2022

เกิดความรัก ความเคารพต่อกันบนพื้นฐานความมีน้ำใจอนุเคราะห์ สงเคราะห์ ต่อกันในชุมชน แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชน นั้นเริ่มมาจากสถาบันทางสังคม คือ ครอบครัวที่ช่วยอบรมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคม รวมทั้งถ่ายทอด วัฒนธรรมให้แก่สมาชิกใหม่ที่ถือกำเนิดขึ้นมา เช่น การเรียนรู้แบบแผนและวิธีปฏิบัติตนตามระเบียบของสังคม สถาบันศาสนา ทำหน้าที่ช่วยสนองความต้องการด้านจิตใจ เสริมสร้างกำลังใจให้สมาชิกในสังคมศาสนาเป็นที่ยึดถือและใช้เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, หลักสาราณียธรรม, การมีส่วนร่วม

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study the principles of Saranya Dharma in the scriptures; Theravada Buddhism 2) study the participation of the community at Sri Withesangkham Temple, Samnakham Sub-district, Sadao District, Songkhla Province; Participation in the community of Wat Sri Withet Sangkharam, Samnak Kham Sub-district, Sadao District, Songkhla Province, conducted the research. by using a qualitative research method by in-depth interview and group chat. The results showed that the principles of Saranya Dharma appearing in Theravada Buddhist scriptures The Buddha talks about the Dharma cause to remember each other to be respected to help each other for unity In order to avoid quarreling, it can be summarized into four things: first, think, speak, and act with kindness; secondly, public welfare (equal sharing), thirdly, silamanyata (equal virtue), and fourthly. vision (There are consensus opinions). Participation of Wat Sri Withet Sangkaram Community It is a community where morality is instilled as the center of thought by the family to create love. Respect for each other on the basis of kindness and compassion for each other in the community. Approaches to the application of Saraniya Dharma in community participation that started from social institutions are families that help train them to learn social order. including the transfer of culture to new members who are born, such as learning patterns and practices according to social order, religious institutions serve to help meet the needs of the mind. Strengthen the morale of the members of the society Religion is upheld and used as a guideline in life.

Keywords: application, saranee dharma, participation

บทนำ

การอยู่ร่วมกันของชุมชนจำเป็นต้องนำหลักธรรมของศาสนามาประยุกต์ใช้ เพื่อให้สังคม ชุมชน อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ขจัดป้องกันปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นหรือมีขึ้นได้ในสังคมปัจจุบัน หากสังคมไม่มีภูมิป้องกันที่ดี นั่นก็คือ ภูมิรู้ ภูมิธรรมและภูมิป้องกันที่ว่ามีได้แก่ คำสอน เรื่อง สาราณียธรรมในการอยู่ร่วมกันให้มีความสุข มีเป้าหมายเพื่อให้คนไทยทุกคนมีทักษะและกระบวนการในการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา (รองศาสตราจารย์พูนสุข บุญยสวัสดิ์, 2561) สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีความซื่อสัตย์ สุจริต รู้จักรับผิดชอบชั่วดี มีระเบียบวินัย ประหยัด อุดม มีจิตสำนึก มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ทั้งนี้ การอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างเป็นชุมชนหมู่บ้าน ชุมชนจึงเป็นศูนย์รวมทางความคิดและความเห็น เป็นแหล่งรวมคนหลายวัยเข้าด้วยกัน จึงทำให้สังคมและชุมชนต้องเกิดปัญหาหรือมีความสับสนวุ่นวายขึ้น อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านความคิดของแต่ละคน ซึ่งเมื่อใดก็ตามที่สังคมมีปัญหาขึ้นจะเป็นด้วยเหตุผลใดก็ตาม ผู้ที่จะทำหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นให้หมดสิ้นไปได้ ก็หาเป็นใครที่หาไม่ได้ หากแต่เป็นหน้าที่ของสมาชิกทุก ๆ คนนั่นเองที่จะต้องสามัคคีร่วมใจกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนนั้นให้ดียิ่งขึ้นและมีความเจริญก้าวหน้า (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560) ดังนั้น สาราณียธรรมจึงเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จของชุมชน ความสามัคคีจึงเป็นแหล่งพลังอันยิ่งใหญ่ ที่จะสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงให้เกิดขึ้นได้และเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมทุก ๆ คน ควรที่จะตระหนักเอาใจใส่ และสร้างสรรค์ขึ้นให้มากที่สุด ในทางพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสหลักธรรมอันจะเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในสังคมเอาไว้ 6 ประการ ด้วยกัน ซึ่งอยู่ในหมวดธรรมที่เรียกว่า “สาราณียธรรม 6” (พระพรหมคุณมภรณ์ (ป.อ ปยุตโต), 2551) ซึ่งมีความหมายว่า หลักธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง เป็นหลักธรรมที่จะเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกันและกันอยู่เสมอในยามที่ระลึกถึงกัน ซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความพร้อมเพรียง มีน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า เหมาะแก่การประยุกต์หลักสาราณียธรรมและนำมาใช้ในการสร้างสันติสุขของชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีความรู้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีการพัฒนาประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความรัก ความสามัคคีให้เกิดขึ้น ให้ประสบผลสำเร็จโดยนำหลักธรรมที่เป็นเหตุ เป็นผล เป็นหลักธรรมที่ระลึกถึงกัน เป็นธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคีมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเสริมความเป็นอยู่และความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในชุมชน

จากการวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลาผู้เขียนได้เห็นคนในชุมชนมีความขัดแย้งกันมากไม่มีหลักสาราณียธรรมในจิตใจหรือมีก็ยังน้อยอยู่ผู้เขียนจึงให้ความสำคัญในเรื่องนี้เพื่อให้คนในชุมชนรู้ถึงหลักสาราณียธรรมเพื่อไปใช้ชีวิตประจำวันและสิ่งที่คาดว่าจะ

ได้รับคืออย่างจะสะท้อนให้เห็นว่าถ้าชุมชนมีความเข้าใจเรื่องหลักสาราณียธรรมจะทำให้ชีวิตมีความสุขมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักสาราณียธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสระเคา จังหวัดสงขลา
3. เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสระเคา จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) (สงศรี ชมภูวงศ์, 2554) เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้รู้ เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสระเคา จังหวัดสงขลา มาประกอบเนื้อหาวิทยานิพนธ์ โดยสรุปเป็นขั้นตอน ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ ส่วนข้อมูลจากภาคสนาม ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก กับบุคคลสำคัญในชุมชนที่ต้องการสัมภาษณ์/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบจำเพาะเจาะจง เป็น จำนวน 5 คน 1) นายพรชัย นันทโย อดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม 2) นาง กอบขวัญ แดงบำรุง 3) นาย ราชน อ่อนแก้ว 4) น.ส.จรีภรณ์ เสงี่ยม 5) นางบุปผา เรืองช่วย

ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ทำการเรียบเรียงข้อมูล โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งในส่วนข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ภาคสนาม แล้ววิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด ตามจุดประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขามอำเภอสระเคา จังหวัดสงขลา” สรุปผลวิจัยได้ ดังนี้

1. หลักสาราณียธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธเจ้าตรัสถึงธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่เคารพกันและกัน เพื่อสงเคราะห์กัน เพื่อความสามัคคี

เพื่อความไม่ทะเลาะวิวาท ว่า ภิกษุในธรรมวินัยนี้ **ตั้งมั่นเมตตากายกรรม** ในเพื่อนพรหมจารีทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรมเมื่อนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน **ตั้งมั่นเมตตาวาจกรรม** ในเพื่อนพรหมจารีทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรมเมื่อนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน **ตั้งมั่นเมตตาโมกขกรรม** ในเพื่อนพรหมจารีทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรมเมื่อนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน บริโภคโดยไม่แบ่งแยก ลาภทั้งหลายที่ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรม โดยที่สุดแม้เพียงบิณฑบาต บริโภคกับเพื่อนพรหมจารีทั้งหลายผู้มีศีลทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรมเมื่อนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน เป็นผู้มียศไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่พร้อม เป็นไท ท่านผู้สรรเสริญไม่ถูกตักเตือนและทักท้วงครอบงำ เป็นไปเพื่อสมาธิ เสมอกันกับเพื่อนพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรมเมื่อนี้ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กันเพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน เป็นผู้มียศโดยทักท้วงอันประเสริฐ เป็นนียยานิกธรรม เพื่อความสิ้นทุกข์โดยชอบแก่ผู้ทำตาม เสมอกันกับเพื่อนพรหมจารีทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรมเมื่อนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กันเพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชน วัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยสรุปเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ตารางที่ 1 หลักการปฏิบัติ วิธีการปฏิบัติและเป้าหมาย/แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมระดับครอบครัว

หลักสาราณียธรรม	หลักการปฏิบัติ	วิธีการปฏิบัติ	เป้าหมาย/แนวทางการประยุกต์ใช้
1. เมตตากายกรรมระดับครอบครัว	ทำดีต่อกันด้วยเมตตา	เชื่อฟังพ่อแม่ ผู้ปกครอง ไม่ดื้อ ร้น ไม่ก้าวร้าว ไม่พูดโกหก มีกิจกรรมยามที่สุภาพ อ่อน น้อม ชยันตั้งใจเล่าเรียน หนังสือ ช่วยเหลืองานบ้านต่าง ๆ	ประพฤติดนอย่างสุภาพ ให้ ความเคารพ มี กิจกรรมยามที่สุภาพ อ่อน น้อม (มี สัมมากรรมันตะ) คือ การ ประพฤติดีงามทางกาย หรือกิจกรรมทางกายทั้งปวง

หลักสารณียธรรม	หลักการปฏิบัติ	วิธีการปฏิบัติ	เป้าหมาย/แนวทางการประยุกต์ใช้
2. เมตตาวัจจกรรม ระดับครอบครัว	พูดดีกันด้วยเมตตา	ให้ความรู้ หรือคำแนะนำที่ดี ต่อบุคคลในครอบครัวด้วยการ กล่าววาจาสุภาพ พูดจริง ไม่ พูดคำหยาบหรือใช้สื่อเสียด	เพื่อให้เกิดความรักใคร่ อันเกิดจากการพูดจา ด้วยวาจาที่สุภาพ อ่อน น้อมถ่อมตน ตามฐานะ และวัย (มีสัมมาวาจา) คือ เจรจาชอบ หมายถึง การ พูดสนทนาแต่ในสิ่งที่ สร้างสรรค์ดีงาม
3. เมตตามโนกรรม ระดับครอบครัว	คิดดีต่อกันด้วย เมตตา	ตั้งจิตปรารถนาที่จะทำคุณงาม ความดี คิดมั่นในการสร้างบุญ กุศล และมีจิตเมตตาช่วยเหลือ ด้วยความหวังดี	ปรารถนาดีต่อสมาชิกใน ครอบครัว คิดดีต่อทุกคน ในบ้าน ไม่มุ่งร้าย เบียดเบียนกัน (มีสัมมา สังกัปปะ) คือ ดำริชอบ หมายถึง การใช้สมอง ความคิดพิจารณาแต่ ในทางกุศล หรือความดี งาม
4. สาธารณโภคี ระดับครอบครัว	แบ่งปันสิ่งที่ได้มา โดยชอบธรรม	แบ่งปันอย่างยุติธรรม รักลูก หรือบุคคลในครอบครัวอย่าง เท่าเทียมกัน	แบ่งปันลาภผลที่ร่วมกัน หากร่วมกันทำโดย ยุติธรรมแม้สิ่งของที่ ได้มาจะน้อย แต่ก็ แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วม ใช้สอยบริโภคทั่วถึงกัน นั่น คือ การร่วมสุข ร่วม ทุกข์ (มีสัมมนาอาชีวะ คือ การทำมาหากินอย่าง สุ จ ร ติ ช น , มี สัมมาวายามะ) คือ ความ อุตสาหะพยายาม ประกอบความเพียรใน การกุศลกรรม
5. สีลสามัญญตา ระดับครอบครัว	มีความประพฤติ เสมอภาคกัน	ประพฤติสุจริตในสิ่งที่ดีงาม อย่างสม่ำเสมอ ประพฤติตน อย่างมีระเบียบวินัยเหมือน ผู้อื่น ไม่ประพฤติดนินทา	ปฏิบัติ ตามกฎบ้าน ประพฤติดนที่ดี มีสัมมา การระต่อผู้หลักผู้ใหญ่ มี สัมมาสติ คือ การไม่

หลักสารานุกรม	หลักการปฏิบัติ	วิธีการปฏิบัติ	เป้าหมาย/แนวทางการประยุกต์ใช้
		แตกแยกจนเป็นที่ขัดข้อง หมองใจต่อผู้อื่น หรือเสื่อมเสีย แก่หมู่คณะ	ปล่อยให้เกิดความ พลั้งเผลอ จิตเลือนลอย ดำรงอยู่ด้วยความรู้ตัว อยู่เป็นปกติ
6. ทัศนวิสัยระดับครอบครัว	มีความเสมอภาค กันทางความคิด	เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น	ปรับความคิดความเห็น ตนเองให้มีเหตุผลถูกต้อง เหมือนกับผู้อื่น และหมู่ คณะภายใต้เหตุ และผล ในทางที่ตรง พร้อมกับ เคารพเหตุผล ยึดหลัก ความตรง เป็นอุดมคติ คือ การฝึกจิตให้ตั้งมั่น สงบ สงัดจากกิเลส นิวรณ์อยู่เป็นปกติ

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยสรุปผลได้ ดังนี้ ว่าการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนคิดริเริ่มจัดทำเป็นกิจกรรมหรือโครงการ ทั้งนี้เพราะคนในชุมชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม เพราะว่าประชาชนในชุมชนเป็นผู้รู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของชุมชนตนเองเป็นอย่างดี จากบทสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำมาพอที่จะสรุปประเด็นสำคัญ ที่สะท้อนถึงการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา นั้นนำมาสรุป ดังนี้ นางกอบขวัญ แดงบำรุง กล่าวว่า “ในการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น การประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน ถือว่าสำคัญ ก่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลและสังคม เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกัน” (นางกอบขวัญ แดงบำรุง, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดศรีวิเทศสังฆาราม, 2565)

แนวคิดของการพัฒนาชุมชนจึงต้องมุ่งเน้นที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในขบวนการพัฒนาชุมชนนั้น ๆ ผ่านขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นระบบ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่บนพื้นฐานของการส่งเสริมในการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การจัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของประชาชนเพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องประเด็นต่าง ๆ หรือการพัฒนาผู้นำเครือข่าย เพื่อให้ผู้นำเกิดความมั่นใจในความสามารถที่จะช่วยให้สามารถริเริ่มกิจกรรมการแก้ไขปัญหา หรือกิจกรรมการมีส่วนร่วมพัฒนาในชุมชนได้ ซึ่งผลที่ได้จากการ

มีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ทำให้คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น มีการสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาว นายราชัน อ่อนแก้ว กล่าวว่า “การจะให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม ผมว่า “ผู้นำ” มีส่วนสำคัญที่จะชักชวน ชักจูง ทำให้ความเข้าใจกับชาวบ้านให้ดีขึ้น เกี่ยวกับผลประโยชน์ของการเข้าร่วม ให้โอกาสทุกคน ทุกกลุ่มในหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่จะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ” (นายราชัน อ่อนแก้ว. สมาชิกสภาเทศบาลตำบลลำปาง ขาม, 2565)

การนำไปปฏิบัติก็ง่ายขึ้น เพราะการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำ และทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคตตามลักษณะที่ชุมชนต้องการ ที่สอดคล้องบนความเชื่อพื้นฐานของชุมชนเอง เป็นการบำเพ็ญประโยชน์อย่างเต็มที่ที่จะมีส่วนร่วม นางบุผา เรืองช่วย กล่าวว่า “การสนับสนุน หรือการช่วยเหลืออำนวยความสะดวกต่างๆ จากรัฐบาลเพื่อช่วยสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจ สร้างความไว้วางใจระหว่างชุมชนด้วยกัน การให้อิสระแก่ชุมชน เพื่อตัวเอง และเพื่อหมู่บ้านของเขาเอง เริ่มโดยการรวมกลุ่มประชาชน ตามกิจกรรมพัฒนาที่จัดขึ้น และค่อย ๆ เพิ่มความสามารถและความรับผิดชอบใน” (นางบุผา เรืองช่วย. ข้าราชการบำนาญครู, 2565)

ตารางที่ 2 หลักการปฏิบัติ วิธีการปฏิบัติและเป้าหมาย/แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมระดับชุมชน

หลักสาราณียธรรม	หลักการปฏิบัติ	วิธีการปฏิบัติ	เป้าหมาย/แนวทางการประยุกต์ใช้
1. เมตตาทายกรรมระดับชุมชน	ทำดีต่อกันด้วยเมตตาต่อบุคคลในชุมชน	ให้เกียรติ เคารพบน้อมต่อบุคคลในชุมชนตามวัย	ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของชุมชนไม่ทิ้งขยะลงในที่สาธารณะ ไม่ทำลายสิ่งของที่ เป็นของสาธารณะ
2. เมตตาواجิกรรมระดับชุมชน	พูดดีกันด้วยหลักเมตตาต่อบุคคลในชุมชน	พูดวาจาที่เป็นคำสัตย์ คำจริงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมานสามัคคี ด้วยคำไพเราะ น่าฟัง และคำที่มีประโยชน์	รักษาคำพูด คำสัตย์จริงใช้วาจาสุภาพ เคารพและจริงใจต่อกันในชุมชน
3. เมตตาโมกกรรมระดับชุมชน	คิดดีต่อกันด้วยหลักเมตตาต่อบุคคลในชุมชน	คิดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ไม่คิดเบียดเบียน	ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความไม่มีเวร ไม่มีภัย ไม่เบียดเบียนกัน ไม่คิดประทุษร้ายกัน

หลักสารณียธรรม	หลักการปฏิบัติ	วิธีการปฏิบัติ	เป้าหมาย/แนวทางการประยุกต์ใช้
4. สาธารณโภคีระดับชุมชน	แบ่งปันสิ่งที่ได้มาโดยชอบธรรม	ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ต่อส่วนรวม	ยึดตามหลักการจัดสรรปันที่ เป็นธรรมส่วนคำนึงถึงส่วนรวมเป็นหลักในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับ
5. สีสสามัญญตา ระดับชุมชน	มีความประพฤติดีเสมอภาคกัน	ยอมรับนับถือบุคคลผู้อาวุโสในชุมชน	เคารพให้เกียรติ ยกย่องเชิดชู ประพฤติปฏิบัติตามคุณงามความดีของท่านผู้รู้ที่อยู่ในชุมชน ที่เป็นที่ยอมรับและเคารพ
6. ทิฏฐิสามัญญตา ระดับชุมชน	มีความเสมอภาคกันทางความคิด	เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น	เชื่อฟังและปฏิบัติตามมติของชุมชน แม้ความคิดเห็นของตนไม่ตรงกับของคนส่วนใหญ่

3. การประยุกต์ใช้หลักสารณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

การประยุกต์ใช้หลักสารณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา นั้นเริ่มมาจากสถาบันทางสังคม คือ ครอบครัวที่ช่วยอบรมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคม รวมทั้งถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่สมาชิกใหม่ที่ถือกำเนิดขึ้นมา เช่น การพูด การแต่งกาย การดำรงชีวิต การรู้จักพิจารณาว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ตลอดจนการเรียนรู้แบบแผนและวิธีปฏิบัติตนตามระเบียบของสังคม มีศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดถือและใช้เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ด้วยวิธีการสร้างกลยุทธ์ให้มีส่วนร่วม คือ การจัดกิจกรรมหรือโครงการ การสื่อสารหรือให้คำแนะนำ สนับสนุนภาวะผู้นำกระตุ้นชักจูงชาวชุมชนให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมด้วยการสร้างความไว้วางใจ

ตารางที่ 3 หลักการปฏิบัติ วิธีการปฏิบัติและเป้าหมาย/แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสารณียธรรมระดับสังคม/ประเทศชาติ

หลักสารณียธรรม	หลักการปฏิบัติ	วิธีการปฏิบัติ	เป้าหมาย/แนวทางการประยุกต์ใช้
1. เมตตาทายกรรม ระดับสังคม	ทำดี ต่อกันด้วยเมตตา ต่อสมาชิกในสังคม และประเทศชาติ	แสดงออกซึ่งความเป็นมิตรทางกายต่อเพื่อนบ้าน และนานาชาติ	แสดงออกต่อมิตรทางสังคมหรือประเทศต่างๆ ด้วยไมตรีจิตที่เป็นมิตร

หลักสารณียธรรม	หลักการปฏิบัติ	วิธีการปฏิบัติ	เป้าหมาย/แนวทางการประยุกต์ใช้
2. เมตตาวัจจกรรม ระดับสังคม	พูดดีกันด้วยหลัก เมตตาต่อสังคมและ ประเทศชาติ	มีการกระทำทางวาจาที่ แสดงออกถึงความปรารถนาดี ต่อมิตรประเทศ เช่น ไม่กล่าว ติเตียน ให้ร้าย	ปรารถนาดีต่อมิตร ประเทศด้วยการเจรจา ทางการทูตอย่างไมตรี จิต
3. เมตตามโนกรรม ระดับสังคม	คิดดีต่อกันด้วยหลัก เมตตาต่อสังคมและ ประเทศชาติ	มีจิตใจปรารถนาดีกับมิตร ประเทศปราศจากอกุศลจิต ไม่หาวาทะแวง	ปรารถนาดีต่อมิตร ประเทศ 'ไม่' มุ่งร้าย ทำลายล้างเพื่อนบ้าน ประเทศใกล้เคียง มี ความจริงใจที่ดีต่อกัน
4. สาธารณโคภี ระดับสังคม	มีความประพฤติ เสมอภาคกัน	ดำเนินนโยบายต่างประเทศให้ สอดคล้องกับมติสากล เพื่อ การอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข	ดำเนินการตามวิธีการ ทูต เคารพอธิปไตยของ ประเทศอื่น
5. สีสสามัญญตา ระดับสังคม	มีความประพฤติ เสมอภาคกัน	ดำเนินนโยบายต่างประเทศให้ สอดคล้องกับมติสากล เพื่อ การอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข	ดำเนินการตามวิธีการ ทูต เคารพอธิปไตยของ ประเทศอื่น
6. ทิฐิสามัญญตา ระดับสังคม	มีความเสมอภาคกัน ทางความคิด	ยอมรับกฎเกณฑ์กติกาที่ นานาชาติกำหนดไว้	เคารพสิทธิเสรีภาพของ ประเทศอื่นๆ ไม่ก้าว ล่วงละเมิด เพื่อ ผลประโยชน์ที่แอบแฝง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสารณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา” อภิปรายผล ดังนี้

1. ศึกษาหลักสารณียธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทหลักสารณียธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธเจ้าตรัสถึงธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่เคารพกันและกัน เพื่อสงเคราะห์กัน เพื่อความสามัคคี เพื่อความไม่ทะเลาะวิวาท ว่า ภิกษุในธรรมวินัยนี้ 1) ตั้งมั่นเมตตาภาวกรรม ในเพื่อนพรหมจารีทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลังสารณียธรรมแม้นี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน 2) ตั้งมั่นเมตตาวัจจกรรม ในเพื่อนพรหมจารีทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลังสารณียธรรมแม้นี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน 3) ตั้งมั่นเมตตามโนกรรม ในเพื่อนพรหมจารีทั้งหลายทั้งต่อหน้า

และลบล้างสาราณียธรรมเมื่อนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน 4) บริโภคโดยไม่แบ่งแยก ลากทั้งหลายที่ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรม โดยที่สุตแต่เพียงบิดนทบาท บริโภคกับเพื่อน พรหมจารีทั้งหลายผู้มีศีลทั้งต่อหน้าและลบล้าง สาราณียธรรมเมื่อนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน 5) เป็นผู้มืศีลไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่พร้อม เป็นไท ท่านผู้สรรเสริญไม่ถูกตณหาและทิกฐิครอบงำ เป็นไปเพื่อสมาธิก เสมอกันกับเพื่อนพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลบล้าง สาราณียธรรมเมื่อนี้ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กันเพื่อความไม่วาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน 6) เป็นผู้มืทิกฐิโดยทิกฐิอันประเสริฐ เป็นนินยานิกธรรม เพื่อความสิ้นทุกขโดยชอบแก่ผู้ทำตาม เสมอกันกับเพื่อนพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลบล้าง สาราณียธรรมเมื่อนี้ ทำให้เป็น ที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ ปยุตโต), 2551)

2. ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา

ชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เป็นชุมชนดั้งเดิมของผู้นับถือศาสนาพุทธ มักจะมีการทำกิจกรรมทางศาสนาาร่วมกัน และมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในรูปแบบการใช้ชีวิตทางศาสนา มีวัดเป็นศูนย์กลางสำหรับทำกิจกรรมทางศาสนา โดยมีผู้นำ (ท่านเจ้าอาวาส) ของวัดเป็นตัวเชื่อมหลักระหว่างผู้คนในชุมชนและศาสนา สังเกตได้เป็นอย่างดี คือ การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา และวันสำคัญอื่น ๆ วัดจะเป็นสถานที่สำหรับการทำบุญของผู้คน ในชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ของชาวพุทธ จะมีกิจกรรมทางศาสนาากบ้าง น้อยบ้าง ขึ้นกับผู้นำทางศาสนา (เจ้าอาวาส) ที่จะมีทิศทางของความคิดแบบใด แต่ดูเหมือนกิจกรรมทางศาสนาที่เป็นหลักของทุกวัดทั่วประเทศ คือ การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้จะได้รับความร่วมมือจากชุมชนชาวพุทธทั้งไกลและใกล้ อาจกล่าวได้ว่า เป็นความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้าน โดยอาศัยกิจกรรมทางศาสนาาร่วมกัน และเป็นการแสดงถึงความเป็นชุมชนของผู้นับถือพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้นำของสงฆ์ เป็นผู้ที่มืบทบาทอย่างมากในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต่อสมาชิกในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกับวัดหรือองค์กรต่าง ๆ ผ่านวิธีการเผยแผ่ คือ 1) การเทศนา คือ การแสดงธรรมสั่งสอนตามหลักพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งวิธีนี้ พระภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่อยู่เป็นประจำทุกวันธัมมัสสวนะ (วันพระ) 2) ปาฐกถาธรรม คือ การบรรยายธรรมะให้ผู้อื่นฟัง โดยทั่วไปจะยืนพูด และผู้พูดจะต้องมีลีลาในการพูด เพื่อโน้มน้าว

จิตใจผู้ฟังเป็นพิเศษ เป็นวิธีการแสดงธรรมแบบใหม่ 3) อภิปรายธรรม คือ การชี้แจงหรือแสดงความคิดเห็นในหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่งให้ผู้อื่นเข้าใจ เป็นการเผยแผ่อีกรูปแบบหนึ่ง 4) สนทนาธรรม คือ การพูดจาหารือกันในหลักธรรม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาชีวิต โดยยึดหลักทางสายกลาง 5) การสอนสมถกรรมฐาน หรือวิปัสสนากรรมฐาน คือ การสอนให้นั่งสมาธิภาวนาเพื่อให้ใจเป็นสมาธิหรือเข้าใจสภาวะตามความเป็นจริงของสังขารตามหลักไตรลักษณ์ จำเป็นอย่างยิ่งที่พระสงฆ์ ต้องเข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้น สอนให้คนหันมาสร้างชีวิตที่ดี ชัดเจนจิตใจให้เรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากขึ้น ด้วยการเรียนการสอนหลักธรรมต่าง ๆ ชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา มีท่านเจ้าอาวาสวัดศรีวิเทศสังฆาราม ช่วยชี้แนะทางให้เป็นคนดี มีหลักการสำหรับการดำรงชีวิตและหลักการเพื่อการพิจารณาความเป็นคนดีหลายประการ เช่น สิ่งหนึ่งที่ท่านนำมาสอนให้ชาวชุมชนได้พิจารณา คือ “สาราณียธรรม” ธรรมดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความเสมอภาคในความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ความโปร่งใสทั้งทางกาย วาจา และใจ

3. เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่มีพื้นฐานความเชื่อมาจากศาสนา ที่คิดว่าทำได้ดี จึงได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนคิดริเริ่ม จัดทำเป็นกิจกรรมหรือโครงการ ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่า เป็นเพราะคนในชุมชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม เพราะถือว่าเป็นผู้ที่รู้ถึงสภาพปัญหาในชุมชน และความต้องการต่าง ๆ ของชุมชนตนเองเป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของประชัย ศรีจามร ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนา โดยผ่านทางกระบวนการส่งเสริม ชักนำ การสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ การริเริ่มในการคิด ร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนา ร่วมแก้ไขและวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทรัพยากรทางการบริการ ตลอดจนอำนาจในการตัดสินใจในการกำหนดกิจกรรมแนวทางการดำเนินกิจกรรมของตนเองให้เกิดขึ้น เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถของตนเอง (ประชัย ศรีจามร, 2549) สอดคล้องกับแนวคิดของ เมธี จันทจารย์ และสุธิดา รัตนวาณิชพันธ์ ที่กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง และการที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (เมธี จันทจารย์ และสุธิดา รัตนวาณิชพันธ์, 2541) แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นกมล บงกชกาญจน์ ที่วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองการบินทหารเรือ กองเรือ

ยุทธการ” ที่มีข้อเสนอแนะว่า ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากร ศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองการบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ พบว่า มีการแสดงความเคารพซึ่งกันและกันเฉพาะภายในที่ทำงานเท่านั้น เมื่อผู้อื่นมีความเดือดร้อนยังให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือน้อยอยู่ เมื่อมีการทำงานผิดพลาดมักจะมีการดูตำหนิว่ากล่าวมากกว่าการแนะนำ ยังมีการหลีกเลี่ยงงานที่กระทำร่วมกัน การแบ่งปันสิ่งของบางอย่างยังไม่ทั่วถึงทุกคน ยังมีการประพฤติผิดระเบียบวินัย การประชุมบางครั้งไม่สามารถตกลงกันได้ จึงทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาที่ต้องการได้ และบางคนไม่มีโอกาส ในการแสดงความคิดเห็นในการร่วมกิจกรรม (นภดล บงกชกาญจน, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัย เรื่อง “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชน วัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักสาราณียธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา และเพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา” ข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรศึกษาผลที่เกิดจากการนำหลักการสาราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ในการมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการต่าง ๆ 2) ควรศึกษาวิจัยเชิงปริมาณควบคู่กับงานวิจัยคุณภาพในการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สังเกตการณ์ไปพร้อม ๆ กัน 3) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับศาสนวิธีในการมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักธรรมแบบความแตกต่างของศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- ชูชาติ พวงสมจิตร. (2560). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(2), 1342-1354.
- นภดล บงกชกาญจน. (2557). การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากร ศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองการบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- นางกอบขวัญ แดงบำรุง. ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดศรีวิเทศสังฆาราม. (24 เมษายน 2565). การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชน. (พระปลัดสุบิน ธนีสโร (วงศ์แสง), ผู้สัมภาษณ์)
- นางบุผา เรืองช่วย. ข้าราชการบำนาญครู. (24 เมษายน 2565). การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชน. (พระปลัดสุบิน ธนีสโร (วงศ์แสง), ผู้สัมภาษณ์)

- นายราชัน อ่อนแก้ว. สมาชิกสภาเทศบาลตำบลสำนักขาม. (24 เมษายน 2565). การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการมีส่วนร่วมของชุมชน. (พระปลัดสุบิน ธนีสสุโร (วงศ์แสง), ผู้สัมภาษณ์)
- ประชัย ศรีจามร. (2549). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปลูกป่าภาครัฐ กรณีศึกษาตำบลป่าอ้อดอนชัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 6 มีนาคม 2565 จาก <https://dric.nrct.go.th/index.php?/Search/SearchDetail/176700>
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- เมธี ขจันท์จารุภรณ์ และสุธิดา รัตนวาณิชพันธ์. (2541). วิทยาการชุมชน : การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างประชาชน. นครสวรรค์: สุขุมและบุตร.
- รองศาสตราจารย์พูนสุข บุญยสวัสดิ์. (2561). คุณธรรมและเจตคติสำหรับเด็กอนุบาล. เรียกใช้เมื่อ 6 มีนาคม 2565 จาก <http://www.pecerathailand.org/2018/01/664.html>
- สงศรี ชมภูวงศ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครศรีธรรมราช: วีพีเอส.

บทความวิจัย

การพัฒนาแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพ การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยการอาชีพ นครศรีธรรมราช*

THE DEVELOPMENT OF INTERNAL SUPERVISION MODEL TO ENHANCE PROFICIENCY OF LEARNING MANAGEMENT IN THE 21TH CENTURY OF NAKHON SI THAMMARAT INDUSTRIAL AND COMMUNITY COLLEGE

พันธ์เพ็ญ โพธิ์ใบ

Punpen Phobai

วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Industrial and Community College, Nakhon Si Thammarat, Thailand

E-mail: panpunpho@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการการนิเทศภายในกลุ่มเป้าหมายคือ ตัวแทนผู้บริหาร จำนวน 4 คน และครูผู้สอน 49 คน รวม 53 คน รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมายและข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่ม 15 คน 2) การพัฒนาแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน 3) การทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กับกลุ่มเป้าหมายที่ทดลองใช้รูปแบบ 4) การประเมินรูปแบบการนิเทศภายใน โดยผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนาด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานการนิเทศภายใน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และความต้องการการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน 3) ผลการทดลอง

* Received April 14, 2022; Revised May 26, 2022; Accepted June 18, 2022

ใช้รูปแบบการนิเทศภายใน พบว่า ผู้บริหารและครูมีความพึงพอใจระดับมากและผู้บริหารมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก 4) ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายใน ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความถูกต้องโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะในการใช้รูปแบบคือ การนำรูปแบบไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการพัฒนาจากภายในอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การนิเทศภายใน, ส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้, วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช

Abstract

The objectives of this research article were to develop the model of internal supervision of the institution to enhance the proficiency of a learning management in the 21st century of Nakhon Si Thammarat Industrial and Community College. The research method which was divided into 4 steps: 1) Studying the working condition and the need for internal supervision. The samples were 4 representatives of the administrators and 49 teachers, in total 53 people. The quantitative data was collected by a set of questionnaires and the qualitative data was collected by 15 people group discussion. 2) Developing the model of internal supervision by 5 experts verification. 3) Conducting the trial of the internal supervision model of the institution to enhance the proficiency of a learning management in the 21st with the target group and 4) Evaluating the model of internal supervision by the experts. The quantitative data were analyzed by descriptive statistics, frequency, percentage, mean, and standard deviation. The analysis of qualitative data was accomplished by a content analysis. The study findings were as follows. 1) The working condition of internal supervision was overall at a moderate level and the need for internal supervision was overall at a high level. 2) The model of internal supervision of the institution to enhance the proficiency of a learning management in the 21st century consisted of 8 steps. 3) The satisfaction of administrators and teachers towards of the model of internal supervision was at a high level and the students' satisfaction towards the learning management of teachers was overall at a high level. 4) The evaluating results about the appropriateness, the possibility, the usefulness and the accuracy of the model of internal supervision were overall at

a high level. Moreover, the recommendation of using the model was the application of the model for developing the instructional management for a continual internal development.

Keywords: Model Development, Internal Supervision, Learning Management Proficiency, Nakhon Si Thammarat Industrial and Community Education College

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 ถือเป็นช่วงเวลาที่ทำลายความสามารถของมนุษย์ เพราะเป็นยุคที่โลกต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับข้อมูลข่าวสารทุกอย่างก็ไม่ได้จำกัดอยู่ เพียงเฉพาะรอบตัวเราอีกต่อไป แค่เพียงคลิกที่ปลายนิ้ว เราก็สามารถก้าวข้ามพรมแดนไปได้ทุกซอก ทุกมุมของโลก ซึ่งแนวทางการศึกษาทั่วโลกต่างก้าวพ้นรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้ครูเป็น ศูนย์กลาง มาเป็นการเรียนรู้ในแบบกระบวนทัศน์ใหม่ เรียกได้ว่าเป็นการจัดการศึกษายุคฐานแห่ง เทคโนโลยี (Technology Based Paradigm) ดังนั้น การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องพัฒนาคนไทยให้มีการเรียนรู้ ตลอดชีวิต และต่อเนื่องในเรื่องการศึกษา ทักษะการทำงาน และการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่แก้ไข เพิ่มเติม กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาในมาตรา 6 ซึ่งกำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติ ปัญญาความรู้ และ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” มาตรา 8 ได้กำหนดหลักการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก 3 ประการ คือเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้ เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (อนงค์ สิริสุนทร, 2562)

การจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาในปัจจุบันจะต้องให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศ จึงต้องมีความร่วมมือกับสถานประกอบการในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการศึกษาและการวัดประเมินผล เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตามมาตรฐานอาชีพและหรือมาตรฐานสากล มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา ทักษะทางภาษาและการสื่อสาร ทักษะด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นทักษะที่เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสามารถสนองตอบความต้องการกำลังคน ตลอดจนความต้องการของผู้เรียนเองที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ตรงตามสาขาที่เรียน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้เพื่อความก้าวหน้าตามเส้นทางอาชีพ (สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ, 2562) การจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาได้เร่งพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและพัฒนา

คุณภาพของครูให้มีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะในแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งครูจะต้องปรับแนวทางการเรียนการสอน (pedagogy) โดยครูจะต้องทำให้นักเรียนรักที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีเป้าหมายในการสอนที่จะทำให้นักเรียนมีทักษะชีวิต ทักษะการคิดและทักษะด้านไอที สามารถหาข้อมูล (data) และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ได้ว่าข้อมูลเหล่านั้นมีความน่าเชื่อถือเพียงใด และสามารถแปลงข้อมูลเป็นความรู้ (knowledge) ได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องเกิดจากการฝึกฝน ครูจะต้องให้นักเรียนได้มีโอกาสทดลองด้วยตนเองการจัดการเรียนการสอน การฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ต้องใช้ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ไม่ใช่ ทักษะด้านการท่องจำอีกต่อไป การสร้างผู้เรียนให้มีศักยภาพในการใช้ชีวิตอยู่ได้ในสังคมเศรษฐกิจ สมัยใหม่จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยครูต้องเป็นผู้สร้างผู้เรียนทุกคนให้มีความรู้ความสามารถและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช, 2556) วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราชเป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ยึดหลักการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับนักเรียน นักศึกษาและประชาชน โดยมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้เร่งพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียน การสอนและพัฒนาคุณภาพของครูให้มีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ ในการดำเนินการจัดการศึกษาที่ผ่านมา มีปัญหาติดขัดหลายประการ ด้วยเป็นสถานศึกษาที่มีอาคารที่เก่า ทุรุดโทรม ต้องซ่อมแซมจำนวนมาก ขาดงบประมาณในการซ่อมแซมและทั้งจำนวนผู้เรียนที่ลดลง ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดของสถานศึกษา ด้านครูผู้สอนพบว่าครูมีภาระงานอื่นนอกเหนือจากการสอนทำให้ครูมีเวลาในการเตรียมการสอนลดลง ครูส่วนหนึ่งขาดทักษะทางด้านไอซีที ในการบริหารจัดการพบว่ายังไม่ได้กำหนดกลยุทธ์ที่ชัดเจน จำเป็นต้องพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ พัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ จึงต้องมีการกำกับติดตาม หรือการนิเทศ ซึ่งเป็นกลยุทธ์ สำคัญในการปรับปรุงพัฒนาการสอนของครูและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนยิ่งขึ้น ทั้งเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในด้านการวางแผนพัฒนาหลักสูตร วิธีสอน สื่อ การวัดผลประเมินผล การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน และการบริหารโรงเรียนด้านอื่น ๆ (อารมณ ฉนวนจิตร, 2551) การนิเทศการศึกษาเป็นแนวทางหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพการศึกษาและคุณภาพครูโดยตรง เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนิเทศภายในและการกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงานนิเทศภายในเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ของครูได้มาตรฐานและมีคุณภาพภายใต้สถานการณ์และความจำกัดของทรัพยากรคือศึกษานิเทศก์ซึ่งมีจำนวนจำกัด ไม่สามารถนิเทศได้อย่างทั่วถึงและเจาะลึกถึงการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน มีการขยายตัวในด้านจำนวนสถานศึกษา ประกอบกับการศึกษาด้านอาชีวศึกษามีความหลากหลายในวิชาชีพความชำนาญ ความรู้เฉพาะสาขาทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ การจัดศึกษานิเทศก์ให้ครบตามสาขาและเพียงพอจึงเป็นสิ่งที่ทำได้จำกัด

การนิเทศภายในสถานศึกษาซึ่งเป็นทางออกด้านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาอันส่งผลต่อการที่จะพัฒนาบุคลากร ทุกคนให้สามารถทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นการสร้างความใกล้ชิด ความคุ้นเคยในการทำงานร่วมกัน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันและเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันในการทำงานนำไปสู่ความสำเร็จของการดำเนินงาน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2548) จากการศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายในของสถานศึกษา พบว่า ครูบางส่วนไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริงของการนิเทศภายใน เข้าใจว่าการนิเทศภายในเป็นเพียงการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร ประเมินการสอนของครู ไม่สร้างแรงจูงใจให้กับครู ไม่มั่นใจว่าระบบการนิเทศเป็นผลดีและเกิดประโยชน์ การดำเนินการไม่ได้เกิดจากความต้องการพัฒนาของครู และไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากครู อีกทั้งสื่อเครื่องมือที่ใช้ไม่เหมาะสมไม่น่าสนใจทำให้ระบบการนิเทศภายในที่ดำเนินการไม่บรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย ทั้งยังขาดเรื่องรูปแบบการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจะต้องมีบทบาทสำคัญในการนิเทศการศึกษาซึ่งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา (วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช, 2562)

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารซึ่งมีความรับผิดชอบโดยตรง จึงมีความต้องการที่จะพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นหัวใจต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช
4. เพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย การเป็นวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) เป็นการศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ตัวแทนผู้บริหาร จำนวน 4 คน และครูผู้สอน 49 คน รวม 53 คน รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมายและข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่ม 15 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 4 ขั้นตอน คือ
 1. วิเคราะห์เอกสารด้านนโยบายและเป้าหมายการศึกษาระดับชาติ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน
 2. พัฒนารูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน
 3. ทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มเป้าหมายที่ทดลองใช้
 4. ประเมินรูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยผู้เชี่ยวชาญ
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ วิเคราะห์ข้อมูลปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนาด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานการนิเทศภายใน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและความต้องการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยการอาชีวชนครศรีธรรมราชโดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ดังนี้
 1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และ ความต้องการนิเทศภายใน
 2. กำหนดผู้เกี่ยวข้องและบทบาทการนิเทศภายใน
 3. กำหนดแผนงานและแนวทางการทำงานร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง

4. การเตรียมการนิเทศ
5. ดำเนินการนิเทศ
6. การประเมินผลการนิเทศ
7. การปรับปรุงและพัฒนาการนิเทศภายใน
8. การนำผลการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในไปใช้

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราชพบว่า ผู้บริหารและครูมีความพึงพอใจระดับมากและผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก

4. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความถูกต้องโดยรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานนิเทศภายในวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราชโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและความต้องการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะการนิเทศภายในจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในด้านการวางแผนพัฒนาหลักสูตรวิธีสอนสื่อการวัดผล ประเมินผลการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา การบริหารเป็นประโยชน์ต่อครูและบุคลากรในสถานศึกษา ในการพัฒนาความรู้ความสามารถและพัฒนาพฤติกรรมการสอนของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สุทธนู ศรีไสย์, 2545) ; (สุลัดดาวัลย์ อัฐนาค, 2559) ; (นิลวรรณ วัฒนา, 2556)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รูปแบบประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต/ผลลัพธ์ มีขั้นตอน 8 ขั้นตอนและหลักการและกลยุทธ์ดังนี้

ขั้นตอนการนิเทศภายในประกอบด้วย 8 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ช่องว่างของปัญหา และความต้องการของการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นขั้นตอนที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญก่อนที่ผู้นิเทศจะดำเนินการนิเทศ ผู้นิเทศต้องทราบสภาพ ปัญหาและความต้องการของผู้รับการนิเทศสภาพปัจจุบัน เป็นสภาพที่เป็นจริงและกำลังเป็นอยู่ในปัจจุบัน ส่วน

ความต้องการเป็นจุดมุ่งหมายที่ต้องการจะไปถึง เมื่อได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการนิเทศแล้ว ก็จะได้วางแผนการจัดโครงการการนิเทศต่อไป (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2548)

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดผู้เกี่ยวข้องและบทบาทการนิเทศภายใน การกำหนดผู้ที่เกี่ยวข้องและบทบาทการนิเทศภายใน ผู้ที่เกี่ยวข้องในการนิเทศภายในของวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราชประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร 2) หัวหน้างานพัฒนาหลักสูตรฯ 3) หัวหน้าแผนก 4) ครูผู้สอน การกำหนดผู้เกี่ยวข้องเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเพราะการนิเทศจะประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทุกส่วนและบุคลากรต้องรับบทบาทหน้าที่ตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย (คำนิง ทองเกตุ, 2547) ได้พบว่าอาจารย์นิเทศภายในได้แก่ หัวหน้าคณะ หัวหน้าแผนก/สาขาวิชา ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนและเป็นที่ยอมรับ ทั้งนี้การนิเทศถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ แต่ในทางปฏิบัติ อาจมอบหมายให้หัวหน้าคณะ หัวหน้าแผนก หัวหน้าสาขาวิชาหรือครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ดำเนินการ (วรรณพร สุขอนันต์, 2550)

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดแผนงานและแนวทางการทำงาน โดยใช้แนวคิดของ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน คือการนำข้อมูลผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุของปัญหา และความต้องการมากำหนดกิจกรรม และแนวทางการปฏิบัติงานนิเทศการวางแผนนิเทศภายใน การส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนเป็นขั้นตอนที่นำเอาทางเลือกที่จะดำเนินการมาร่วมกัน การกำหนดรายละเอียดกิจกรรม และจัดลำดับขั้นตอนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงปัญหาและอุปสรรคสำคัญคือการขาดความร่วมมือและขาดความต่อเนื่อง ผู้นิเทศขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดความมั่นใจในการให้ คำปรึกษา (ชาติชาย แสนบัวคำ, 2552)

ขั้นตอนที่ 4 การเตรียมนิเทศ การเตรียมนิเทศมีแนวทางในการดำเนินงานคือ 1) เตรียมคน ให้บุคลากรทุกฝ่ายมีความเข้าใจตรงกันถึงวัตถุประสงค์ วิธีการในการนิเทศ (วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช, 2562) สอดคล้องกับขั้นตอนการนิเทศเชิงคลินิก 5 ขั้นตอนของโบนัน และ แคปแลนด์ (Boyan, N. J. & Copeland, , 1978) ได้กล่าวถึงที่สำคัญคือจะต้องมีการประชุมก่อนสังเกตการสอน ระบุพฤติกรรมที่ต้องการสังเกต กำหนดเกณฑ์การสังเกตและสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 5 การดำเนินการนิเทศ ขั้นการดำเนินการนิเทศภายใน ได้มุ่งเน้นการนิเทศแบบชี้แนะเพราะเป็นการนิเทศที่เป็นการกระตุ้นให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนตัวเอง โดยการใช้ศักยภาพของตนเองมากขึ้น สิ่งที่ผู้นิเทศทำคือทำให้ผู้รับการนิเทศเห็นตัวเอง ยอมรับในสิ่งที่ทำ กระตุ้นให้เปลี่ยนแปลงตัวเองมองเห็นประโยชน์เมื่อเขาเปลี่ยนแปลงตัวเองสอดคล้องกับการวิจัยของ (ธัญพร ชื่นกลิ่น (2553); (ยุภาคม กลมเกลลา, 2546) ได้ทำการวิจัยเรื่องการ

รับรู้บทบาทการนิเทศการศึกษาของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาที่รัฐเวอร์จิเนีย สหรัฐอเมริกา พบว่าเทคนิคการนิเทศที่ได้ผล ได้แก่ การเยี่ยมชั้นเรียน การประชุมร่วมกับครู ส่วนวิธีการใช้เอกสารเป็นวิธีการที่ได้ผลน้อย

ขั้นตอนที่ 6 การประเมินผลการนิเทศเพื่อการพัฒนา ขั้นตอนการประเมินผลการนิเทศเพื่อการพัฒนา การติดตามและประเมินผลการใช้รูปแบบเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียนสอดคล้องกับแนวคิดของ (กรทอง จิระเดชากุล, 2550) ที่เน้นระบบการติดตามประเมินผลที่เน้นผลงานครูถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก สอดคล้องกับ อัญชลี ธรรมะวิสิฏกุล ได้กล่าวว่าการติดตามและประเมินผลการนิเทศนับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญช่วยให้ผู้ดำเนินการได้ทราบผลว่าโครงการนั้น บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่ต้องการมากน้อยเพียงไร ดำเนินการสำเร็จมีประสิทธิภาพหรือไม่ (อัญชลี ธรรมะวิสิฏกุล, 2563)

ขั้นตอนที่ 7 การปรับปรุงและพัฒนาารูปแบบฯ การปรับปรุงและพัฒนาารูปแบบมีแนวทางการดำเนินงานคือ 1) ประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อประเมิน ให้ความคิดเห็น และสรุปผลารูปแบบการนิเทศภายใน 2) การปรับปรุงพัฒนาารูปแบบการนิเทศภายใน 3) การวางนโยบาย แผนงาน แนวทาง และกลยุทธ์การพัฒนาารูปแบบการนิเทศภายใน พัฒนาเป็นหัวใจสำคัญตามเป้าหมายการนิเทศและเป็นไปตามหลักการโกลด์แฮมเมอร์ และโคแกน

ขั้นตอนที่ 8 การนำผลการพัฒนาารูปแบบไปใช้

การนำผลการพัฒนาารูปแบบไปใช้ในที่นี้ขอมุ่งเน้นไปที่การนิเทศการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เรียน ครูผู้สอน และผู้บริหารการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน โดยใช้ หลักการและกลยุทธ์ การมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ การนิเทศเชิงบวก การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกระหว่าง ผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้บุคคลค้นพบวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองการค้นหาล้างในตัวบุคคลเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสอนที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่งยืนสอดคล้องกับแนวคิด หลักการสำคัญของการนิเทศการศึกษา คือกระบวนการทำงานร่วมกันของผู้บริหาร ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศโดยการดำเนินการนิเทศ ต้องมีการทำงานเป็นขั้นตอน (steps) มีความต่อเนื่อง (continuity) ไม่หยุดนิ่ง (dynamic) และมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์(interaction) ในหมู่ผู้ปฏิบัติงาน

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

1) ความพึงพอใจของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อรูปแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช พบว่าความพึงพอใจของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อรูปแบบการนิเทศภายในโดยรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะรูปแบบการนิเทศเป็นรูปแบบที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนอย่างจริงจัง (สามารถ ทิมนาค, 2545)

2) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่ใช้รูปแบบการนิเทศภายใน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะรูปแบบการนิเทศมุ่งเน้นพัฒนาครูให้จัดกระบวนการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือจัดการเรียนการสอนตรงกับความ ต้องการ หรือความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนในชั้นเรียนมากที่สุด (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) รวมถึงครูผู้สอนได้ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning: EL) ตามแนวคิดของโคลบ์และโคลป์

4. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความถูกต้อง สามารถอภิปรายผลได้ว่า การประเมินรูปแบบการนิเทศภายใน จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความถูกต้อง พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยความเป็นประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารและครูผู้สอนได้เล็งเห็นว่ารูปแบบการนิเทศภายใน มีประโยชน์และส่งผลกระทบต่อคุณภาพด้านการสอน และคุณภาพของผู้เรียนรวมทั้งคุณภาพการบริหารสถานศึกษา รูปแบบการนิเทศภายในมุ่งเน้นกระบวนการนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) การชี้แนะเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ครูให้ครูสามารถพัฒนาการเรียนการสอนได้ด้วยตนเอง (เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ, 2549) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เกษม เป้าศรีวงศ์, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และ ความต้องการนิเทศภายใน 2) กำหนดผู้เกี่ยวข้องและบทบาทการนิเทศภายใน 3) กำหนดแผนงานและแนวทางการทำงานร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง 4) การเตรียมการนิเทศ 5) ดำเนินการนิเทศ 6) การประเมินผลการนิเทศ 7) การปรับปรุงและพัฒนาการนิเทศภายใน และ 8) การนำผลการพัฒนาระบบการนิเทศภายในไปใช้ ผลการใช้รูปแบบสามารถพัฒนาคุณภาพของครูในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นมีความสุขในการเรียนและพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราชควรใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย ส่งเสริมสนับสนุนการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช 2) ควรมีการสร้าง ความเข้าใจกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้รับทราบข้อมูลที่ตรงกันก่อนนำรูปแบบไปใช้และควรเริ่มจากความสนใจ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสอนของครูในแนวทางที่พึงประสงค์หลังจากใช้รูปแบบการนิเทศภายใน 2) ควรมีการศึกษา

เกี่ยวความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการนิเทศกับพฤติกรรมการสอนของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 3) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการนิเทศการสอน 4) วิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดใหญ่ 5) ควรมีการศึกษาผลสัมฤทธิ์หลังจากนำรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาไปใช้ในการบริหารงานของสถานศึกษา 6) ศึกษาความยั่งยืนของคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูหลังจากการนิเทศตามรูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน 7) ควรศึกษารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานของครูของวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

- กรองทอง จิรเดชากุล. (2550). คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: ธารอักษร.
- เกษม เป้าศรีวงศ์. (2557). การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบเสริมพลังครูนักวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. ใน หลักสูตรปรัชญาดุขฎิบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). คู่มือการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- คำนึ่ง ทองเกต. (2547). การพัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาที่สอนด้านช่างอุตสาหกรรม. ใน วิทยานิพนธ์ คอ.ด. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ. (2549). การพัฒนากระบวนการเสริมสมรรถภาพการชี้แนะของนักวิชาการพี่เลี้ยงโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ในการอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎิบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาติชาย แสนบัวคำ. (2552). การศึกษาแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในของโรงเรียนบ้านหนองกงธารสารไธสมณอำเภอกุเวียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ขอนแก่นเขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- นิลวรรณ วัฒนา. (2556). ศึกษาสภาพและความต้องการการนิเทศภายในด้านวิชาการของครูประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม วิทยาลัยเทคนิคของสถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง 6. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ปรียาพร วงศ์อนันตรโรจน์. (2548). การนิเทศการสอน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.

- ยุภาคม กลมเกลา. (2546). ความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนและลักษณะกิจกรรมการนิเทศภายในของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. ใน ปริญญาโทบริหารการศึกษา มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา . สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ตาตาพับลิเคชั่น.
- วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช. (2562). รายงานผลการประเมินตนเอง ปีการศึกษา 2562. นครศรีธรรมราช: วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช.
- สามารถ ทิมนาค. (2545). การนิเทศการสอนแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการอ่าน. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ. (2562). หลักเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษาระดับ ปวช. ปวส. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- สุทธนู ศรีไสย์. (2545). หลักการนิเทศการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุลัดดาวัลย์ อัฐนาค. (2559). สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. ใน หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- อนงค์ สินธุ์ศิริ. (2562). การเรียนแนวใหม่สำหรับศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 9 ธันวาคม 2562 จาก <http://anongswu502.blogspot.com/2013/01/21.html>
- อัญชลี ธรรมะวิธิกุล. (2563). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 9 พฤศจิกายน 2563 จาก <http://panchalee.wordpress.com/2020/01/30/supervision>
- อารมณ ฉนวนจิตร. (2551). .นวัตกรรมนิเทศการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: มิตรภาพการพิมพ์และสื่อดิจิทัล.
- Boyan, N. J. & Copeland. . (1978). “A Training Program for Supervisors: Anatomy of and Educational Development,” . Journal of Educational Research Columbus, 7 (March 11978): 55.

การประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*

KNOWLEDGE APPLICATION OF LOCAL WISDOM IN COMMUNITY SELF- MANAGEMENT ACCORDING TO THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY

หทัยชนก คตะสมบุรณ์

Hathaichanok Khatasombun

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Nakhon Sawan Rajabhat University

E-mail: hataichanok.naok@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชน 3) พัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชน การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชน และสถานศึกษา พื้นที่บ้านท่าหาด ตำบลธรรมามูล อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท จำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า 1) วิถีชีวิตความเป็นอยู่ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชน สภาพความเป็นอยู่ในชุมชนเป็นแบบเรียบง่าย ในชุมชนมีความรักสามัคคีเสียสละซึ่งกันและกัน การจัดการตนเองของภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนด้านเกษตรกรรม สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความมั่นคงภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพ 2) องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชน ชุมชนมีแผนยุทธศาสตร์และแผนงานมีระบบฐานข้อมูล มีวิธีคิดแบบองค์รวมในเชิงบูรณาการ นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยการจัดการตนเองของชุมชน นำองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนา ทำให้เกิดความร่วมมือจากหลายฝ่าย 3) รูปแบบการประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชน นำองค์ความรู้ที่มีทั้งภายในและภายนอกชุมชนมาจัดการตนเองเพื่อนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปพัฒนาชุมชน ต่อยอดจากความรู้เดิม ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้

* Received April 13, 2022; Revised May 27, 2022; Accepted June 18, 2022

ประสบการณ์ให้กับชุมชน จัดเก็บองค์ความรู้ในรูปแบบตัวบุคคลและเอกสาร แล้วนำมาถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชุมชนด้วยการอบรมแลกเปลี่ยนความรู้ ทำให้เกิดการไหลเวียนของความรู้ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสำเร็จกับชุมชน

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้ความรู้, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การจัดการตนเอง, หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the way of life and living of local wisdom in community self-management according to the Sufficiency Economy Philosophy 2) to study the knowledge of local wisdom in community self-management and 3) to develop the model of knowledge application of local wisdom in community self-management Qualitative research by in-depth interviews Choose a specific example The key informants were divided into 3 groups community leaders citizens and educational institutions in Ban Tha Hat, Thammamoon sub-district, Muang district, Chainat province. Data were analyzed by descriptive analysis. The results of this research revealed that 1) Way of life and local wisdom in community self-management and the living in the community were simple. In the community, there is love, unity and sacrifice for each other. Self-management of local wisdom in agricultural communities was self-reliant, stability and pride in their career. 2) Knowledge of local wisdom in community self-management the community has a strategic plan and work plan. There is a knowledge base system and a holistic way of thinking in terms of an integrated thinking system. Adopt the philosophy of sufficiency economy driven by community self-management bring knowledge from local wisdom to develop resulting in cooperation from many parties. and 3) The model of knowledge application of local wisdom in community self-management brought the knowledge both inside and outside the community to manage themselves in order to bring the local wisdom knowledge to develop the community that extending from previous knowledge to transfer knowledge and experience to the community and store knowledge in individual and document formats that brought the knowledge to the community through knowledge exchange training

which creates to flow of knowledge that will facilitate the success of the community.

Keywords: Knowledge application, Local wisdom, Self-management, Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

มรดกทางปัญญาที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนและถือเป็นแบบแผนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป คือ ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกนัยหนึ่งเรียกว่า มรดกทางปัญญาของบรรพชน (บุญทัน ดอกไธสง, 2558) โดยได้รับการถ่ายทอดและสั่งสมมาตั้งแต่ครั้งบรรพกาลผ่าน กระบวนการลองผิดลองถูกมานับครั้งไม่ถ้วน ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นองค์ความรู้และภูมิความรู้ที่เป็นนวัตกรรมสมัยใหม่และใช้แก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในแต่ละห้วงเวลาของชุมชน หรือใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน (สัญญา เคนาภูมิ, 2557) หรือใช้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากสถานการณ์ทางธรรมชาติ นอกจากนี้หากพิจารณาในมิติของการนำเอาองค์ความรู้ในภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้จะพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเอื้อต่อการนำไปพัฒนาและต่อยอดให้เกิดประโยชน์ได้อย่างมากมายทั้งการดำรงชีวิตประจำวันและการกำหนดกฎเกณฑ์กติกาที่ใช้อยู่ร่วมกัน โดยทั่วไปภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกจัดแบ่งได้ หลายประเภท อาทิ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านสมุนไพร ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเครื่องมือเครื่องใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารการกิน ฯลฯ ภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละอย่าง ล้วนเกิดมาจากการคิดค้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากบรรพบุรุษสู่คนรุ่นหลัง (สนธยา ชมพู, 2558)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ หรือมนุษย์กับธรรมชาติโดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ และพิธีกรรมต่าง ๆ จนเกิดเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดสืบต่อกันมา ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความสำคัญและมีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งต่อวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อความอยู่รอดของสังคมในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าต่อวิถีชุมชนให้สามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุล ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพและเป็นรากฐานการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองและการพัฒนาที่เกิดจากการผสมผสานองค์ความรู้บนฐานภูมิปัญญาเดิมเพื่อเกิดเป็นภูมิปัญญาใหม่ที่เหมาะสมกับยุคสมัย ดังนั้น ภูมิปัญญาจึงมีคุณค่าไม่เพียงแต่ท้องถิ่นและผู้คนเท่านั้น แต่ยังเอื้อประโยชน์อย่างใหญ่หลวงต่อการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและมั่นคง อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่เหมาะสม ทรงคุณค่า และมีความสำคัญเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขอีกทั้งยังช่วยสร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และอำนวย

ประโยชน์ในการทำงานเพื่อพัฒนาชนบทของกลุ่มบุคคล ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยใช้เป็นแนวทางในการทำงานให้สอดคล้องและผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชาวบ้านมากยิ่งขึ้น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561) การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นจะเกิดขึ้นได้นั้น ชุมชนท้องถิ่นเองจะต้องมีแนวคิดโดยเฉพาความเชื่อพื้นฐานในปรัชญาการพัฒนาชุมชนว่า มนุษย์มีความสามารถ แฝงอยู่ทั้งพลังความคิด ทักษะแรงงานที่มีความสามารถพัฒนาตนเองได้ตามขีดความสามารถทางคุณภาพและคุณธรรม การที่ชุมชนท้องถิ่นจะสามารถจัดการตนเองได้นั้นชุมชนต้องมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของคน และชุมชนว่าสามารถจัดการตนเองได้ ด้วยการยึดหลักการพึ่งตนเองเป็นที่ตั้ง การจัดการทรัพยากรชุมชน ทุนชุมชน วัฒนธรรมชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะภาวการณ์เปลี่ยนแปลงได้ทำลายฐานเหล่านี้ของชุมชนไปจนเกือบล่มสลาย อย่างไรก็ตามการจัดการชุมชนถือว่าเป็นนวัตกรรมใหม่ที่น่าสนใจ เพราะเกิดขึ้นจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ทำให้ชุมชนส่วนหนึ่งยังคงความเข้มแข็งอยู่ได้ และชุมชนอีกส่วนหนึ่งก็กำลังรื้อฟื้นความเป็นชุมชนขึ้นมา ด้วยวิธีการใหม่ที่ยังคงต้องรักษารฐานวัฒนธรรม ประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นเอาไว้ เพื่อสร้างเป็นฐานทุนของชุมชนในการต่อสู้ยืนหยัดกับสภาวะการณ์ของกระแสเศรษฐกิจทุนนิยม ที่ส่งผลให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นจะเป็นฐานความรู้ในการสร้างระบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับชุมชนของตนเอง (ศราวุธ คชพงศ์ และคณะ, 2563)

จากข้อมูลพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านท่าหาด ตำบลธรรมามูล อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท ประชากรภายในหมู่บ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งประกอบด้วย การปลูกสวนผลไม้ผสม และการปลูกผักปลอดสารพิษ ประชากรภายในหมู่บ้านประกอบอาชีพรับจ้างรองลงมาจากการทำเกษตร นอกจากนั้นยังประกอบอาชีพค้าขาย และประมงเป็นหลักบางส่วน (เทศบาลตำบลธรรมามูล, 2564) ซึ่งจากการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในหมู่บ้าน โดยได้เน้นการดำเนินกิจกรรมในลักษณะผสมผสานทั้งการปลูกพืชปลอดสารพิษ การปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์ การประมง การส่งเสริมอาชีพ และอื่น ๆ โดยใช้หลักการบริหารจัดการพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดกระบวนการความร่วมมือจากชุมชนในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นคุณภาพชีวิตสมบูรณ์ ชุมชนเข้มแข็ง ตลอดจนมีการจัดตั้งกลุ่มทุนของตนเอง ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายของการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษา การประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะเป็นมีส่วนช่วยให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมในด้านภูมิ

ปัญหาท้องถิ่น ควรมีการส่งเสริมให้กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้รู้ในชุมชนได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดคุณค่าได้รับการพัฒนาไม่สูญหาย และสามารถนำไปใช้ในวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับยุคสมัย การพัฒนาระบบการเรียนรู้ วิถีชุมชนและการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนเพื่อไม่ให้สูญหายเป็นองค์ความรู้ที่ควรมีการจัดการอย่างเป็นระบบและได้รับการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ที่ควรมีการจัดการอย่างเป็นระบบและได้รับการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องบูรณาการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพของชุมชนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนท้องถิ่นที่เชื่อมโยงองค์ความรู้และความต้องการของชุมชน อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยอยู่บนพื้นฐานของการผสมผสานร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key- Information) ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน ปราชญ์ชาวบ้าน 10 คน ผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 4 คน ผู้นำทางศาสนาในชุมชน 1 คน ประชาชนในชุมชน 5 คน คณะครูและนักเรียนในพื้นที่ 5 คน ในพื้นที่บ้านท่าหาด ตำบลธรรมามูล อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท โดยแต่ละกลุ่มจะคัดเลือกตัวแทนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยเลือกจำเพาะเจาะจงผู้ที่มีประสบการณ์ มีความรู้ ความเข้าใจ ที่สามารถเป็นตัวแทนหรือตอบคำถามให้ข้อมูลในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชน ในฐานะตัวแทนของคนในชุมชนได้ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัย ได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวนรวมทั้งสิ้น 30 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ ที่มีคำถามกำหนดไว้แน่นอน การนำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างไปใช้ในการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในพื้นที่วิจัย โดยสัมภาษณ์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รูปแบบการประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การตรวจสอบและหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสังคม จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence, IOC) ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00

3.2 แบบสังเกต (Observation) เป็นการรวบรวมข้อมูล ศึกษาเหตุการณ์ โดยใช้การสังเกตสภาพแวดล้อมในชุมชน ความเป็นอยู่ และการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพของคนในชุมชน การประชุมต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้มีการบันทึกสิ่งที่พบเห็นไปพร้อม ๆ กัน โดยที่ไม่ได้มุ่งร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ กับคนในชุมชน เพียงแต่สังเกตเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการพบเห็นเท่านั้น การตรวจสอบและหาคุณภาพของแบบสังเกต โดยนำแบบสังเกตที่ผ่านความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสังคม จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence, IOC) ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00

3.3 แบบประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นการประชุมเพื่อพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด ช่วยให้ออกคิด ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง แก้ไข จนรูปแบบนั้นสมบูรณ์การจัดทำวาระการประชุมที่ครอบคลุมความมุ่งหมายของการวิจัย ประเด็นคำถามการวิจัยที่ยังไม่ชัดเจน เพื่อค้นหาคำตอบให้ตรงประเด็น และเครื่องมือที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ สมุดการจดบันทึกการประชุมอันเป็นการรวบรวมข้อมูลที่เป็นรูปธรรม และการบันทึกภาพ เสียง ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ

4. เก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การสัมภาษณ์ (Interview) ใช้การสัมภาษณ์รายบุคคล โดยการเข้าไปพักอาศัยในชุมชน ใช้เวลาสัมภาษณ์ช่วงที่ชาวบ้านว่างจากการทำงานประจำ สัมภาษณ์ช่วงเวลาพักกลางวันเป็นรายบุคคล สัมภาษณ์ตอนเย็น หลังจากเสร็จภารกิจครอบครัว การสัมภาษณ์แบบที่มีโครงสร้าง ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพื่อหาคำตอบตามความมุ่งหมาย และการสัมภาษณ์แบบที่ไม่มีโครงสร้าง โดยเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบเพื่อจับประเด็นและนำมาตีความหมายโดยใช้ทฤษฎีและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้รู้ โดยประเด็นการสัมภาษณ์ ได้แก่ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชน รูปแบบการประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.2 การสังเกต (Observation) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบในการสังเกต 2 รูปแบบ ดังนี้ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้เข้าไปพักอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านโดยร่วมทำกิจกรรมสังเกตซักถามข้อมูลวิถีชีวิตความเป็นอยู่ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชน รูปแบบการประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จัดบันทึกพร้อมทั้งเปิดเผยตัวเองว่าเป็นนักวิจัยและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยจะทำการสังเกตกิจกรรมในหมู่บ้านอยู่ข้าง นอกไม่เข้าร่วมกิจกรรมกับชาวบ้าน

4.3 การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพที่สำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้ถูกต้อง และเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจาก เอกสารและข้อมูลในภาคสนาม แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลจนสามารถสรุปเป็นรูปแบบการประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของตนเอง จากนั้นจึงนำเข้าสู่ที่ประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด ช่วยเหลือข้อคิด ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง แก้ไข จนรูปแบบนั้นสมบูรณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการตรวจสอบและจัดกระทำข้อมูลก่อนที่จะนำมาวิเคราะห์โดยการตรวจสอบข้อมูลวิถีชีวิตความเป็นอยู่ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รูปแบบการประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งมีวิธีการดังนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2565) โดยตรวจสอบว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมนั้นถูกต้องหรือไม่ คือ การตรวจสอบ

แหล่งข้อมูลในเรื่อง แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล กรณีข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มีความขัดแย้งไม่ตรงกันกับข้อมูลที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์คนใดคนหนึ่ง ผู้วิจัยนำคำถามเดิมสอบถามผู้ให้ข้อมูลอีกครั้งโดย เปลี่ยนเวลา สถานที่ที่ต่างกัน เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบคำถามอีกครั้ง เป็นการยืนยันและหาข้อสรุปของข้อมูลนั้นให้เกิดความชัดเจน ส่วนข้อมูลที่เป็นที่สงสัยและไม่สามารถพิสูจน์ทราบได้ หรือขาดความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยจะไม่นำข้อมูลนั้นมาใช้ และถ้าได้ข้อมูลไม่เพียงพอที่จะศึกษาก็จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. วิถีชีวิตความเป็นอยู่ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า 1) ด้านเกษตรกรรม คนในชุมชนมีการปลูกผักไว้รับประทานเพื่อเป็นแนวทางที่สวดยาม สามารถเก็บกินผลผลิตของพืชผักจากรั้วได้ สามารถพึ่งพาตนเองได้และมีความมั่นคงภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมรวมทั้งพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบธุรกิจเกษตร บนพื้นฐานเกษตรกรรมภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ด้านหัตถกรรม มีการทำหัตถกรรม ผลงานเชิงประจักษ์ คือการทำเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ และการจักสานจากเถาวัลย์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการจัดทะเบียนสินค้าโอท็อป (OTOP) มีประสบการณ์มานานถึง 40 ปี โดยได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น 3) ด้านกองทุนธุรกิจชุมชน มีกระบวนการจัดการตนเองกองทุนธุรกิจชุมชน โดยจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานในระดับหมู่บ้านและตำบล พร้อมทั้งมอบหมายหน้าที่ให้แต่ละคนรับผิดชอบ การจัดทำแผนชุมชน จัดตั้งกองทุนและธุรกิจชุมชน เพื่อดำเนินธุรกรรมการเงินหรือธุรกิจอื่น ๆ เพื่อเพิ่มผลประโยชน์ ให้เกิดแก่สมาชิกในรูปของตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน 4) ด้านวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ปรากฏเห็นเด่นชัด โดยชุมชนในพื้นที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเป็นคนท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ผ่านกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา 5) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและประหยัดการใช้สารอินทรีย์ชีวภาพในการทำเกษตร ปลูกสวนผลไม้ผสม ปลูกผักปลอดสารพิษ รวมถึงการทำสวนแบบผสมผสาน การบริโภคสินค้าที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โครงการต่าง ๆ ในหมู่บ้านก็จะเป็นโครงการทำนุบำรุง ปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้ดีขึ้นในด้านต่าง ๆ โดยเน้นงานด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อม “ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ทางการทำการเกษตร จะส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างเรื่องราว ให้กับสินค้าเกษตรและชุมชน เพื่อเป็นจุดขายสร้างความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของสินค้าเกษตร” (วิเชียร บัวแก้ว, 2565)

ภาพที่ 1 วิธีชีวิตความเป็นอยู่ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชน

2. องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า 1) ด้านความพอประมาณ มีวิถีชีวิตที่ยึดความพอเพียงนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ โดยทำการเกษตรอินทรีย์ และทำการเกษตรผสมผสาน ใช้ชีวิตอย่างไม่ฟุ้งเฟ้อไม่ฟุ่มเฟือยไม่เป็นหนี้สิน ภูมิปัญญาท้องถิ่นดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมกับฐานะการเงินและรายได้ มีการผลิตและการบริโภคอยู่ในระดับพอประมาณ ไม่มากจนเกินไปและ ไม่น้อยจนเกินไป มีกระบวนการเรียนรู้ โดยเป็นลักษณะของการเรียนรู้ตนเอง เรียนรู้ในศักยภาพของตนเอง ตระหนักถึงพลังของการรวมกลุ่ม กิจกรรมภายในชุมชน เพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง 2) ด้านความมีเหตุผล ชุมชนดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความมีเหตุผลดำเนินชีวิตที่ไม่ตั้งอยู่ในความประมาทมีสติสัมปชัญญะ รู้จักกาลเทศะและวางแผนดำเนินชีวิตอย่างรอบคอบด้วยข้อมูลที่เพียงพอ ใช้จ่ายเงินทองอย่างเหมาะสมให้คุ้มค่าตามความจำเป็นไม่หลงยึดติดกระแสมากเกินไป และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด คิดและตัดสินใจทำอะไรจะต้องมีเหตุผล การพิจารณาที่จะดำเนินงานใด ๆ ด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ ไม่ย่อท้อ ไร้อคติ คำนึงถึงเหตุผลและปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องดีงาม เกิดประสิทธิผล เกิดประโยชน์และความสุข 3) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ชุมชนนำความรู้ในการจัดการตนเองมาบูรณาการกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนแม่บทชุมชน ทำให้คนในชุมชนเรียนรู้ร่วมกัน ได้ข้อสรุปและนำข้อสรุปมากำหนดเป็น

แผนปฏิบัติเพื่อนำไปสู่เป้าหมายร่วมกัน ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนท่าหาดสามารถพึ่งพาตนเอง รวมกลุ่มอย่างมีพลัง ใช้ชีวิตพออยู่ พอกิน พอเพียง มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม โดยชุมชนสามารถพึ่งตนเอง เกิดการเรียนรู้และพัฒนาชุมชนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เกิดการตระหนักและเรียนรู้ร่วมกันทำให้ชุมชน มีความสุขตามอัตภาพ 4) ด้านเงื่อนไขความรู้ รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง การจัดการตนเองของชุมชนโดยจัดองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอด การจัดเก็บ การพัฒนา ประยุกต์ใช้ ซึ่งเกิดจากความคิด ประสบการณ์ ความเชื่อ ที่เชื่อมโยงกับ วัฒนธรรมในการดำรงชีพ มีการถ่ายโอนความรู้กันและกัน ภายใต้เงื่อนไขความรู้ รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน 5) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน แบ่งปัน บทบาทของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้กระทำตนให้เป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตยึดมั่นอยู่ในหลักคุณธรรม จริยธรรม ประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์ สุจริต ไม่แสวงหาประโยชน์ในตำแหน่งหน้าที่ มีความพอใจ และภูมิใจในสถานภาพ และการดำรงชีวิตของตน “ชุมชนท่าหาดมีความรักความสามัคคีกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันร่วมกันคิด วิเคราะห์ถึงความถูกต้องของภารกิจงานชุมชน ขอร่วมประชุมกิจกรรมของชุมชนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนงานของชุมชน อีกทั้ง ชาวบ้านมีความยินดีที่จะให้ผู้เข้ามาจากบุคคลภายนอกชุมชน เพราะเห็นว่าผู้นำที่มาจากภายนอกชุมชนนั้นจะมีแนวคิดที่แตกต่างในเรื่องของการพัฒนาที่สามารถต่อยอดให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี” (อำนาจ นกครุฑ, 2565)

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชน

3. การพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า 1) ด้านการบริหารนโยบายชุมชน มีการกำหนดนโยบายในระดับท้องถิ่น เพื่อกำหนดทิศทาง แนวทาง แผนงาน โครงการและกิจกรรมที่ชุมชนทำหัดร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเลือกที่จะทำเพื่อพัฒนาท้องถิ่นหรือตอบสนองต่อปัญหาของท้องถิ่น โดยหน่วยภาครัฐต่างมีหน้าที่เป็นหน่วยงานประสานงานเพื่อเป็นการขับเคลื่อนนโยบายร่วมกับชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่เข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับชุมชน 2) ด้านการวางแผนชุมชน โดยที่มีการร่วมประชุมเป็นประจำทุกเดือน โดยใช้ศูนย์เรียนรู้รวมถึงจะมีการแลกเปลี่ยนกับหน่วยงานต่าง ๆ นำผลการดำเนินงานของกลุ่มต่าง ๆ ในแต่ละเดือนมาวิเคราะห์และวางแผนร่วมกัน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน วัด และโรงเรียน รวมถึงสมาชิกภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยพิจารณาจากความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เน้นการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา วางแผนร่วมกันในการแก้ไขปัญหาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของของคนในชุมชน 3) ด้านการจัดการความรู้ในชุมชน นำองค์ความรู้ที่ได้รับมาจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนซึ่งทางภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับความรู้แล้วนำมาจัดการตนเองเพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาชุมชน นำความรู้ที่มีอยู่ต่อยอดจากความรู้เดิม ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ให้กับชุมชน ถ่ายทอดองค์ความรู้ เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างมากอีกกระบวนการหนึ่งสำหรับการจัดการความรู้ เพื่อให้ชุมชนได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างถูกต้อง ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นจะถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ตรงกับความต้องการ และความสามารถที่มีถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน 4) ด้านการสร้างเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์ เพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้รัก สามัคคี สร้างเป็นเครือข่าย เชื่อมโยงกันภายในชุมชนและนอกชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้ที่ผลักดันให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนอื่น ๆ หรือเข้าร่วม เป็นเครือข่ายกับสังคมภายนอกได้เป็นอย่างดี “การประยุกต์ใช้ความรู้ปราชญ์ชุมชนในการจัดการตนเองของชุมชนเน้นการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา วางแผนร่วมกันในการแก้ไขปัญหาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของของคนในชุมชนการส่งเสริมให้หมู่บ้านใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชน ในการแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง บนพื้นฐานของข้อมูล การคิด การตัดสินใจและการลงมือทำของคนในชุมชน มีการวางรากฐานวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน” (กาญจนา เบ็ญจะวะชิริ, 2565)

ภาพที่ 3 รูปแบบการประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชน

อภิปรายผล

1. วิถีชีวิตความเป็นอยู่ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สภาพความเป็นอยู่ในชุมชนเป็นแบบเรียบง่าย ผู้คนในชุมชนต่างมีความรัก ความปรองดอง สามัคคีเสียสละซึ่งกันและกัน การจัดการตนเองของภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้และมีความมั่นคงภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพ ชุมชนมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม หัตถกรรม โดยเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมของชุมชนที่มีประสบการณ์มาอย่างยาวนาน ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษาเข้ามาต่อยอด และรักษาความรู้ของภูมิปัญญาให้เกิดความยั่งยืนในชุมชน มีกระบวนการการจัดการตนเองกองทุนธุรกิจชุมชน โดยดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมตามนโยบายรัฐบาลในการส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชน มีการดำเนินงานทางด้านกองทุนและธุรกิจชุมชนที่โดดเด่น โดยชุมชนในพื้นที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเป็นคนท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ผ่านกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ อีกทั้งยังมีการส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี เชื่อมโยงกับกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและประหยัด การทำการทำสวนแบบผสมผสาน รักษาสภาพแวดล้อมที่สมดุลใช้ทรัพยากรอย่างพอประมาณ มีเหตุผลรอบคอบ ระมัดระวัง ไม่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากร ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันของสิ่งแวดล้อม ทำให้มีทรัพยากรใช้ต่อไปในระยะยาว ที่เป็นเช่นนี้เพราะ สังคมไทยในอดีตมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่แวดล้อมอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นตัวกำหนดรากฐานทางภูมิปัญญาดั้งเดิมที่สืบทอดมา แม้ว่าจะกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงจะเป็นตัวแปรที่ทำให้สูญหายไปบ้างตามกาลเวลา แต่ก็ยังคงเหลือร่องรอยอยู่บ้างโดยเฉพาะภูมิ

ปัญหาท้องถิ่นและเทคโนโลยีท้องถิ่นที่แสดงถึงประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถของชาวบ้านในการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ โดยใช้ศักยภาพของตนเองรังสรรค์และถ่ายทอดคุณค่าแห่งภูมิปัญญา ซึ่งเป็นเครื่องบ่งบอกให้ได้ทราบว่าในบรรพกาล บรรพบุรุษของเราได้สั่งสมวิวัฒนาการความเจริญก้าวหน้าทางอารยธรรม วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่แสดงถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนความเป็นเอกลักษณ์มรดกทางภูมิปัญญา สอดคล้องกับ วงศ์ธีรา สุวรรณิน และสุรเชษฐ์ โชวเกียรติรุ่ง ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุมชนต้นแบบบนฐานคติวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนในจังหวัดหนองคาย พบว่า วิถีชีวิตของชาวบ้านมีการทำเกษตร แบบไร่นาสวนผสมมากขึ้น และยังยึดถือปฏิบัติตามจารีตประเพณีของ หมู่บ้านอย่างเคร่งครัด เพราะมีผู้นำ ที่เข้มแข็งนำ ชาวบ้านปฏิบัติตาม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตัวแบบเชิงการพัฒนามุ่งเน้นที่การกระตุ้นให้คนรุ่นหลังตระหนักเห็นความสำคัญในเศรษฐกิจ พอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่น (วงศ์ธีรา สุวรรณิน และสุรเชษฐ์ โชวเกียรติรุ่ง, 2562)

2. องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนท่าหาด พบว่า ชุมชนมีวิถีชีวิตที่ยึดความพอเพียงสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ โดยทำการเกษตรอินทรีย์ และทำการเกษตรผสมผสาน ใช้ชีวิตอย่างไม่ฟุ้งเฟ้อไม่ฟุ้งเฟ้อไม่เป็นหนี้สิน ภูมิปัญญาท้องถิ่นดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมกับฐานะการเงินและรายได้ มีการผลิตและการบริโภคอยู่ในระดับพอประมาณ ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการพัฒนาตนเองและชุมชน และเกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดผู้นำชุมชนคนรุ่นใหม่เข้ามาร่วมทำงาน ร่วมแก้ไขปัญหา เกิดความคิดริเริ่มพัฒนาตนเองเป็นปัญญาชนท้องถิ่นที่มีส่วนสำคัญในการร่วมกันแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชน ดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความมีเหตุผล มีเป้าหมาย มีแผน ยุทธศาสตร์และแผนงานที่มีฐานข้อมูล ความรู้ และหลักคิดที่ดี รับฟังและเคารพในความคิดเห็น มีวิถีคิดแบบองค์รวมในเชิงระบบคิดแบบบูรณาการ นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยการจัดการตนเองของชุมชน นำองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งชุมชนบ้านท่าหาดถือว่าเป็นผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความเสียสละ มีความตั้งใจจริงที่จะพัฒนาทำให้เกิดความร่วมมือจากหลายฝ่าย นำความรู้ในการจัดการตนเองมาบูรณาการกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนแม่บทชุมชน นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นพลังที่ก่อให้เกิดกระบวนการสร้างชุมชนคุณธรรมอย่างยั่งยืนในทุกพื้นที่ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทำหน้าที่ร่วมพัฒนา ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ใช้ชีวิตพออยู่ พอกิน พอเพียง มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม ทำให้ชุมชนมีความสุขตามอัตภาพ การจัดการตนเองของชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จัดเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอด การจัดเก็บ การพัฒนา ที่เกิดจากความคิด ประสบการณ์ ความเชื่อ ที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมในการ

ดำรงชีพ มีการถ่ายทอดความรู้กันและกัน ภายใต้เงื่อนไขความรู้ รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง ชุมชนท่าหาด นำองค์ความรู้มาจัดการตนเองของชุมชนอันเป็นอัตลักษณ์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการความรู้เพื่อสร้างคุณค่าทางสังคม เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจนำไปสู่ทักษะอาชีพการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน บทบาทของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนไม่เพียงเป็นผู้ให้ความรู้เท่านั้น แต่เป็นผู้กระทำให้เป็นแบบอย่างดำเนินชีวิตยึดมั่นอยู่ในหลักคุณธรรมจริยธรรม ประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์ สุจริต เป็นนักคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และมีเหตุผลมากขึ้น มีความขยันหมั่นเพียร มุ่งมั่น ในการทำงานและเสียสละ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับคนในชุมชน ซึ่งการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ที่เป็นเช่นนี้เพราะ การดำรงอยู่ของชุมชน เป็นแนวทางที่จะทำให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ในระยะยาว ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีการผลิตและการบริโภคที่พอดี การตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน เป็นไปอย่างมีเหตุผล รอบคอบ โดยการตัดสินใจร่วมกันของชุมชน พัฒนาศักยภาพสมาชิกในชุมชนให้มีความพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยใช้ความรู้ข้อมูลข่าวสารและแนวคิดเชิงเหตุผลในการพัฒนาชุมชน โดยผสมผสานความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมตามสภาพการณ์ของชุมชน และส่งเสริมสมาชิกในชุมชนให้มีความซื่อสัตย์ มีความเพียรพยายาม ประยุกต์ใช้หลักศาสนา และส่งเสริมให้เกิดความสามัคคี ใช้ประโยชน์จาก วัฒนธรรมที่งดงาม พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับ จันตима จันทรเอยด ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านหัตถกรรม เครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสงขลา การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม และความรู้ใหม่ที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ กระบวนการจัดการความรู้ เริ่มตั้งแต่การกำหนดความรู้จากบรรพบุรุษ มากำหนดผลิตภัณฑ์ผ่านการคิดและตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม การแสวงหาและยึดกุมความรู้ เป็นความรู้ได้มาจากทั้งภายในและภายนอกกลุ่ม เพื่อให้เกิดความรู้เพิ่มขึ้น การแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มเพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีทักษะการผลิตมากขึ้น การจัดเก็บความรู้เป็นการจดจำด้วยการฝึกปฏิบัติและ การถ่ายทอดความรู้จากบุคคลสู่บุคคลโดยการสาธิต (จันตима จันทรเอยด, 2564) และสอดคล้องกับ เพ็ญพร ชำนาญพันธ์ ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเศรษฐกิจครัวเรือนโดยหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชาวนา กรณีศึกษาบ้านโนนแดง ตำบลบึงคล้า อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ชาวนาได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ความรู้ และคุณธรรม เป็นฐานคิด และจัดการกับเศรษฐกิจครัวเรือน โดยจัดการกิจกรรมการผลิต บนหลักคิด ความพอประมาณและพึ่งพา

ตนเอง จึงทำให้ชาวนาพยายามนำทรัพยากรที่หาได้ในท้องถิ่น มาปรับปรุงใช้ให้เกิดประโยชน์ (เพ็ญพร ชำนาญพันธ์, 2555)

3. รูปแบบการประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นโยบายชุมชนถือเป็นนโยบายในระดับท้องถิ่น เป็นการกำหนดทิศทาง แนวทาง แผนงาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีองค์ความรู้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายชุมชน ด้วยการทำประชาคมร่วมกับชุมชน และหน่วยงานภาครัฐก็จะเข้ามาสนับสนุน ขับเคลื่อนให้เกิดพลังในชุมชนและให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับชุมชน ส่งเสริมให้หมู่บ้านใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชน ในการแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง บนพื้นฐานของข้อมูล การคิด การตัดสินใจและการลงมือ ทำของคนในชุมชน มีการวางรากฐานวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และประชาชนในชุมชน ผู้เข้าร่วมจัดทำแผนชุมชนจำนวนมากทำให้การเสนอสภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางแก้ไขปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาชุมชนอยู่ครอบคลุม สามารถแก้ไขปัญหาความต้องการของคนในชุมชนได้อย่างครอบคลุมทั่วถึงการวางแผนอย่างมีหลักเกณฑ์เป็นระบบช่วยป้องกันการสูญเสียโอกาสและลดความเสี่ยงในการวางแผน การดำเนินงานเป็นขั้นตอนตามที่ได้กำหนดไว้ก่อน รวมถึงวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรค เพื่อหาแนวทางในการแก้ไข และลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชน เป็นการนำองค์ความรู้ที่ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนนำมาจัดการตนเองเพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาชุมชน นำความรู้ที่มีอยู่ต่อยอดจากความรู้เดิม ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ให้กับชุมชน นำมาจัดเก็บองค์ความรู้ทั้งในรูปแบบของตัวบุคคล ในรูปแบบของเอกสาร หรือในรูปแบบจัดทำคู่มือเพื่อการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ แล้วนำมาถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชุมชนด้วยการการอบรม และการแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งทำให้เกิดการไหลเวียนของความรู้ที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดความสำเร็จกับชุมชน การใช้งานองค์ความรู้ ผ่านการประยุกต์องค์ความรู้ต่าง ๆ การใช้งานองค์ความรู้ถือเป็นหัวใจหรือเป้าประสงค์หลักในการจัดการความรู้ สามารถประยุกต์องค์ความรู้เข้าไปใช้ในการกระบวนการทำงานร่วมกับชุมชนจนประสบความสำเร็จและส่งผลให้ชุมชนท่าหาดเป็นชุมชนต้นแบบในการจัดการชุมชน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์ เพื่อส่วนรวมช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง สร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่าง ชุมชน สังคม เพื่อให้มีการพัฒนาต่อยอดของความรู้ในด้านต่าง ๆ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้นำชุมชนทุกคน มีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางและนำพาชุมชนไปสู่ความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง ด้วยการส่งเสริมให้ชาวบ้านทุกครัวเรือนมีการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการสร้างเครือข่ายกับภาคส่วนต่าง ๆ ให้เข้ามาร่วมกันพัฒนาชุมชน ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ชุมชนบ้านท่าหาด มีส่วนร่วมในการพัฒนา

ชุมชน โดยการร่วมมือร่วมใจกันอย่างจริงจัง ในกระบวนการพัฒนาชุมชนด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ โดยยึดหลักการพึ่งพาตนเอง จนตระหนักและเข้าใจในศักยภาพของทุนชุมชน มีการประเมิน การใช้ประโยชน์เพื่อกำหนดเป้าหมายการดำเนินกิจกรรมเพื่อจัดการปัญหาของคนในชุมชน ผู้นำ ปราชญ์ชาวบ้าน (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) และชาวบ้านได้ยึดถือปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และน้อมนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงที่สำคัญไปปฏิบัติให้เห็นผลเป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นการ ทดลองทำ ไร่นาสวนผสม การปลูกผักสวนครัวอุปโภคในครัวเรือน การบริหารงานกลุ่มโดยยึดหลักแห่งคุณธรรม และการรู้จักประมาณตน ทำให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ ดีขึ้น คือ การลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว นอกจากนั้น พลังชุมชนอีกประการหนึ่ง คือ ชุมชนใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ของตน พัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน สอดคล้องกับ สุชีรา ธนาวุฒิ และคณะได้ศึกษาเรื่อง การสังเคราะห์องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริงในการพัฒนาธุรกิจ พบว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสิ่งแสดงวิถีชีวิตของประชาชน เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อดออม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม (สุชีรา ธนาวุฒิ และคณะ, 2560) ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้เป็นสิน เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน ชุมชนมีการใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความรู้ทันว่าการเป็นทาสวัตถุนิยม นำมาซึ่งการเป็นหนี้สิน ส่วนการเรียนรู้เป็นมิติที่แฝงอยู่ เน้นความเป็นจริงในอาชีพ มีองค์ความรู้หลากหลาย มีการวางแผนการผลิตเป็นขั้นเป็นตอนสร้างสมดุลของการดำรงชีพกับอาชีพที่ทำ ชุมชนสามารถนำความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผนวกกับทฤษฎีทางด้านการบริหารมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจควบคู่ไปกับการศึกษาจนกระทั่งประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับ พระใบฎีกา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า วิถีชีวิตความเป็นอยู่ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชน สภาพความเป็นอยู่ในชุมชนเป็นแบบเรียบง่าย ในชุมชนมีความรักสามัคคีเสียสละซึ่งกันและกัน การจัดการตนเองของภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนด้านเกษตรกรรม สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความมั่นคงภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพ องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชน ชุมชนมีแผนยุทธศาสตร์และแผนงาน มีระบบฐานข้อมูล มีวิธีคิดแบบองค์รวมในเชิงบูรณาการ นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยการจัดการตนเองของชุมชน นำองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนา ทำให้เกิดความร่วมมือจากหลายฝ่าย รูปแบบการประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชน นำองค์ความรู้ที่มีทั้งภายในและภายนอกชุมชนมาจัดการตนเองเพื่อนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปพัฒนาชุมชนต่อยอดจากความรู้เดิม ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ให้กับชุมชน จัดเก็บองค์

ความรู้ในรูปแบบตัวบุคคลและเอกสาร แล้วนำมาถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชุมชนด้วยการอบรมแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งทำให้เกิดการไหลเวียนของความรู้ที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดความสำเร็จกับชุมชน ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ในการสืบทอดประเพณีใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน สิ่งสำคัญ คือ ทายาทของผู้สืบทอด หากไม่มีทายาทในการสืบทอดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาควรจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้าน ๆ ของชุมชนและให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ของชุมชนได้เรียนรู้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานภาครัฐและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรจัดกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน โดยการนำปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโสในชุมชน ได้บอกเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนให้กับคนรุ่นหลัง รวมถึงจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสืบสานและฟื้นฟูให้ภูมิปัญญายังคงอยู่ในชุมชน ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นเฉพาะพื้นที่บ้านท่าหาด ตำบลธรรมามูล อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท เท่านั้น แต่ในข้อเท็จจริงยังมีหมู่บ้านอีกหลายแห่งในจังหวัดใกล้เคียง ที่มีบริบทในเชิงพื้นที่ ใกล้เคียงกับบ้านท่าหาด ตำบลธรรมามูล อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท ประเด็นสำคัญในเรื่องข้อจำกัดของงานวิจัยครั้งนี้พบว่า ข้อมูลที่ได้สะท้อนให้เห็นแต่เพียงชุมชนเพียงชุมชนแห่งเดียวในจังหวัดชัยนาทเท่านั้น จึงไม่สามารถสรุปเป็นข้อมูลโดยภาพรวมทั้งหมดของชุมชนในภาคกลางทั้งหมด ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไป จึงควรทำวิจัยในจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลาง เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยที่ได้จากบริบทพื้นที่ของหมู่บ้าน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กาญจนา เบ็ญจะวะชिर. (1 สิงหาคม 2565). รูปแบบประเพณีใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชน. (หทัยชนก คะตะสมบุรณ์, ผู้สัมภาษณ์)
- จันติมา จันท์เอียด. (2564). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม เครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสงขลา. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 38(2), 139-167.
- เทศบาลตำบลธรรมามูล. (2564). สภาพทั่วไป บ้านท่าหาด ตำบลธรรมามูล อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท. เรียกใช้เมื่อ 13 กันยายน 2564 จาก <https://www.thanmamoon.go.th/condition.php>
- บุญทัน ดอกไธสง. (2558). นโยบายสาธารณะศาสตร์. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- เพ็ญพร ชำนาญพันธ์. (2555). การจัดการเศรษฐกิจครัวเรือนโดยหลักเศรษฐกิจพอเพียงของ
ชาวนากรณีศึกษาบ้านโนนแดง ตำบลบึงคล้า อำเภอล่มสีก จังหวัดเพชรบูรณ์. ใน
วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.
มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วงศ์ธิดา สุวรรณิน และสุรเชษฐ์ โชวเกียรติรุ่ง. (2562). การพัฒนาชุมชนต้นแบบบนฐานคติวิถี
ชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
ของชุมชนในจังหวัดหนองคาย. BU ACADEMIC REVIEW, 18(1), 34-49.
- วิเชียร บัวแก้ว. (1 สิงหาคม 2565). วิถีชีวิตชุมชนท่าหาด. (หทัยชนก คะตะสมบุญ, ผู้
สัมภาษณ์)
- ศรายุทธ คชพงศ์ และคณะ. (2563). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่นในภาวะการณ์
เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 5(3), 191-202.
- สนธยา ชมพู. (2558). นโยบายสาธารณะและการวางแผนกับการจัดการวิสาหกิจชุมชน.
เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2557). วิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่น. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย
ราชภัฏมหาสารคาม.
- สุชีรา ธนาวุฒิ และคณะ. (2560). การสังเคราะห์องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ
จริงในการพัฒนาธุรกิจ. วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์, 12(1), 46-57.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2565). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อำนาจ นกครุฑ. (4 สิงหาคม 2565). การประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการ
ตนเองของชุมชน. (หทัยชนก คะตะสมบุญ, ผู้สัมภาษณ์)

บทความวิจัย

การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีต่อสมรรถนะ
การฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษา
ระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง*

DEVELOPMENT OF CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF FACTORS
AFFECTING COMMUNICATIVE ENGLISH LISTENING AND SPEAKING
COMPETENCY FOR UNDERGRADUATE STUDENTS OF RAJABHAT
UNIVERSITIES IN THE CENTRAL REGION

รุ่งอรุณ วณิชธนชากร

Rungarun Wanithanachakorn

สมบัติ คชสิทธิ์

Sombat Kotchasit

พิทักษ์ นิลนพคุณ

Phithak Nilnophoon

กันต์ฤทัย คลังพหล

Kanreutai Klangphahol

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Valaya Alongkorn Rajabhat under the Royal Patronage

E-mail: rungarun@vru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีต่อสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลางกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 2) ศึกษาอิทธิพลที่ส่งผลต่อสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย คือ นักศึกษาในระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง 5 แห่ง จำนวน 5,362 คน ที่ศึกษาในระดับชั้นปีที่ 1 ถึง 4 ในปีการศึกษา 2564 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 249 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิจัย พบว่า

* Received November 6, 2021; Revised June 13, 2022; Accepted August 3, 2022

1) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีต่อสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 6.002$, $df = 6$, relative $\chi^2 = 1.005$, $p = 0.4229$, $RMSEA = 0.00131$, $RMR = 0.00586$, $SRMR = 0.00940$, $GFI = 0.995$, $AGFI = 0.961$, $NFI = 0.998$, $NNFI = 1.00$) 2) ปัจจัยมีผลทางตรงต่อสมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยมีขนาดอิทธิพล 0.724 และมีผลทางตรงต่อสมรรถนะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.754 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยส่งเสริมสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนี้ สามารถอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้ร้อยละ 85.10 และ สมรรถนะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ได้ร้อยละ 56.10

คำสำคัญ: ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร, การฟังและพูดภาษาอังกฤษ, โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) verify the goodness-of-fit between the hypothesized causal relationship model of factors affecting communicative English listening and speaking competency for undergraduate students of Rajabhat universities in the central region and the empirical data, and 2) investigate causal factors influencing communicative English listening competency and speaking competency. The population was 5 , 3 6 2 undergraduate students in 5 Rajabhat universities in the central region in the academic year 2021. A sample of 249 students was obtained by random sampling. A questionnaire was applied as the research instrument. The data analysis was carried out using mean, standard deviation, and the goodness-of-fit between the hypothesized model and the empirical data. The research findings were as follows: 1) the construct validity of the model fit the empirical data ($\chi^2 = 6.002$, $df = 6$, relative $\chi^2 = 1.005$, $p = 0.4229$, $RMSEA = 0.00131$, $RMR = 0.00586$, $SRMR = 0.00940$, $GFI = 0.995$, $AGFI = 0.961$, $NFI = 0.998$, $NNFI = 1.00$), 2) the factors with direct effect on communicative English listening competency had an effect size of 0.724 and the factors with direct effect on communicative English speaking competency had an effect size of 0.754 with a statistical significance at .05 level.

Keywords: Communicative English, Listening and Speaking, Causal Relationship Model

บทนำ

การฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนั้น เป็นสมรรถนะที่สำคัญต่อการทำงานและการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน ทว่าในประเทศไทยนั้น ยังพบปัญหาในการพัฒนาสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เห็นได้จาก การจัดอันดับสมรรถิผลภาษาอังกฤษ (English Proficiency Index) ของเว็บไซต์เอดดูเคชันเฟิร์ส (Education First) ประจำปี ค.ศ. 2021 (Index, E. E. P., 2021) ซึ่งประเทศไทยยังคงอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีระดับสมทธิผลทางภาษาอังกฤษต่ำมาก (Very Low English Proficiency) การพัฒนาสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนนั้น จากข้อมูลดังกล่าว เห็นได้ว่า จำเป็นต้องมีการพัฒนาสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ซึ่งการจะพัฒนาสมรรถนะดังกล่าว นั้น ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริม และเหมาะสมกับนักเรียนในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา หรือกลุ่มที่เรียกว่า ดิจิทัลเนทีฟ Prensky ได้อธิบายว่าผู้เรียนกลุ่มนี้มีลักษณะที่ชอบความรวดเร็วและสะดวก ชอบติดต่อสื่อสารกับโลกผ่านอินเทอร์เน็ตตลอดเวลา ชอบการสื่อสารทางสังคมออนไลน์และใช้ชีวิตเสมือนจริง (Virtual Life) มากกว่าเพื่อนในชีวิตจริง (Reality Life) และเคยชินกับการใช้สื่อดิจิทัล ด้วยลักษณะของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมนี้ จึงควรมีการศึกษาปัจจัยที่เหมาะสม และช่วยส่งเสริมสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารให้กับผู้เรียน (Prensky, M. , 2001)

ในอดีตที่ผ่านมา พบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับการฟังและการพูดภาษาอังกฤษไว้เป็นจำนวนมาก แต่ยังไม่มีการศึกษาปัจจัยสำหรับกลุ่มคนรุ่นใหม่หรือดิจิทัลเนทีฟที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เมื่อผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จึงสามารถสรุปได้ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนั้น สามารถแบ่งได้เป็น3 กลุ่ม คือ ผู้เรียน สื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียน และการสอน ปัจจัยด้านผู้เรียนนั้น หมายถึง ลักษณะวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งอาจมีวิธีการเรียนรู้ที่ต่างกัน จากการศึกษาของ Ghaedi, & Jam นั้นพบว่า ผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศในระดับมหาวิทยาลัยที่มีแรงจูงใจสูงนั้นจะใช้วิธีการเรียนรู้ด้วยภาพ (Visual Learning Style) (Ghaedi, Z., & Jam, B., 2014) นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้เรียนที่มีระดับคะแนนการฟังสูงในการสอบ TOEFL (Test of English as a Foreign Language) จะใช้วิธีการเรียนรู้ด้วยภาพเช่นกัน (Naning. Z. A., & Hayati. R., 2011) ในขณะที่ พัทธรา พันธรัักษ์พงษ์ ได้ศึกษาวิธีการเรียนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ในระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น แล้วพบว่านักศึกษา

ส่วนใหญ่ที่มีระดับผลการ เรียนดี มีวิธีการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ (Kinesthetic Learning Style) (พัชรา พันธรักษ์พงษ์, 2012) และ วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย (Multimodal Learning Style) อีกปัจจัยหนึ่งที่จะส่งเสริมการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ได้แก่ ปัจจัยด้านสื่อ มัลติมีเดียในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งหมายถึง การกำหนดหัวข้อ ระยะเวลา ของสื่อ เช่น การใช้สื่อ มัลติมีเดียที่ใช้เวลาเรียนรู้นานนัก ประเด็นดังกล่าวนี้สอดคล้องกับที่ Prensky ได้รับบุ ลักษณะหนึ่งของดิจิทัลเนทีฟ ไว้ว่า เป็นผู้ที่ชอบสื่อที่มีความเร็ว และมักไม่อดทนต่อ สภาพแวดล้อมที่ช้า (Prensky, M. , 2001) ในอีกแง่มุมหนึ่ง Brinton เสนอว่า การใช้สื่อ มัลติมีเดียในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษนั้น จะช่วยให้ผู้สอนบริหารเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนควรเป็นหัวข้อที่นักศึกษาคุ้นเคย อีกทั้งยังควร ออกแบบสื่อที่มีส่วนผสมของตัวอักษร หรือ ภาพ (Brinton, D. M., 2001) นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ Kondo, P. นั้นยังพบว่า เทคโนโลยีมีส่วนช่วยพัฒนาการพูดภาษาอังกฤษของ นักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยอีกด้วย (Kondo, P., 2018) ยิ่งไปกว่านั้น ปัจจัยด้านการสอนซึ่งเป็นปัจจัยท้ายสุด อันหมายถึง ตัวผู้สอนและการออกแบบขั้นตอนการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) ควรเปิดโอกาสให้นักศึกษา ได้ฝึกพูดภาษาอังกฤษจากสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย คอยแนะนำเทคนิค หรือให้ความช่วยเหลือระหว่างทำกิจกรรม ชมเชย มีการให้ คะแนนในการแข่งขัน หรือให้เลื่อนระดับเมื่อนักศึกษาทำกิจกรรมได้ถูกต้อง เป็นต้น และจากการศึกษาของ Yang, Y. et al. ทำการศึกษาโดยใช้วิธีการสอนแบบผสมผสาน นั้นพบว่า นักศึกษาที่เรียนในระดับมหาวิทยาลัยนั้นมีการฟังและการพูดภาษาอังกฤษดีขึ้นเมื่อได้รับการ จัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานเมื่อเปรียบเทียบกับการเรียนแบบเดิมในชั้นเรียน (Yang, Y. et al. , 2013)

จากสภาพปัญหาและข้อมูลต่าง ๆ ข้างต้น จึงเป็นที่มาของการศึกษาและพัฒนาโมเดล ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีต่อสมรรถนะการฟัง และการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการ สื่อสารสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ ปัจจัยที่มีต่อสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร กับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลที่ส่งผลต่อสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการ สื่อสาร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยเพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เป็นแบบสอบถาม 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปีที่ คณะ สาขาวิชาของนักศึกษา และจำนวนปีที่นักศึกษาได้เรียนวิชาภาษาอังกฤษนับตั้งแต่ระดับประถมศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเรื่ององค์ประกอบของสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสื่อสารสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง และปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

2. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มีการสร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และ ปัจจัยที่ส่งเสริมสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. การหาคุณภาพเครื่องมือและการรวบรวมข้อมูล

3.1 ทำการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ของสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและ ปัจจัยที่ส่งเสริมสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

3.2 มีการตรวจสอบความเป็นไปได้ของนิยามองค์ประกอบ และพฤติกรรมบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งมีตัวแปรแฝงภายนอก ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งเสริมสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (Fac) และตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่ ผู้เรียน (Stu) สื่อมีลติมีเดียเพื่อการเรียน (Mult) และ การสอน (Teach) ส่วนตัวแปรแฝงภายใน มี 2 ตัวแปร ได้แก่ สมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (Lis) และ สมรรถนะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (Spk) โดยตัวแปรดังกล่าว ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่ ความรู้สำหรับการฟังภาษาอังกฤษ (LisKnow) ทักษะสำหรับการฟังภาษาอังกฤษ (LisSkill) และคุณลักษณะเฉพาะบุคคลในการฟังภาษาอังกฤษ (LisAtt) และสมรรถนะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารมีตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่ ความรู้สำหรับการพูดภาษาอังกฤษ (SpkKnow) ทักษะสำหรับการพูดภาษาอังกฤษ (SpkSkill) และคุณลักษณะเฉพาะบุคคลในการพูดภาษาอังกฤษ (SpkAtt)

3.3 มีการสร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะการฟังและสมรรถนะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร รวมถึงปัจจัยที่ส่งเสริมสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ 5 หมายถึง ดีมาก 4 หมายถึง ดี 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด จากนั้นแปลผล โดยการคำนวณ คือความกว้างของอันตรภาคชั้น โดยใช้สูตรคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น โดยมีหลักการคำนวณดังนี้

ความกว้างของอันตรภาคชั้น = (คะแนนต่ำสุด - คะแนนต่ำสุด) / จำนวนชั้น

$$= (5-1) / 5$$

$$= 0.8$$

ดังนั้นแปลผลของคะแนนเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

4.21 - 5.00 หมายถึง ดีมาก

3.41 - 4.20 หมายถึง ดี

2.61 - 3.40 หมายถึง ปานกลาง

1.81 - 2.60 หมายถึง น้อย

1.00 - 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

3.4 ตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ในเรื่องของการใช้ภาษา ความสอดคล้องของข้อความบ่งชี้กับนิยามศัพท์ในแต่ละด้านเป็นรายข้อ และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามที่สร้างขึ้น โดยหาค่า IOC (Indexes of Item-Objective Congruence) ซึ่งมีค่ามากกว่าหรือ เท่ากับ 0.50 ขึ้นไป จากนั้นได้มีการปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะ

3.5 นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับแก้ไขขั้นต้นไปทดลองใช้เก็บข้อมูล (Try out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 18 คน

3.6 นำข้อมูลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha - coefficient) ของแบบสอบถามเรื่ององค์ประกอบของสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.980 และแบบสอบถามเรื่องปัจจัยส่งเสริมสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มีค่าเท่ากับ 0.958

3.7 นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 249 คน คัดเลือกโดยการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร รวมทั้งสิ้น 5,362 คน ในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลางจำนวน 5 แห่งที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 ถึง 4 ในปีการศึกษา 2563 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างนั้น มีการคำนวณโดยใช้โปรแกรม G* Power 3 Faul et al. โดยผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแปรสังเกตได้จำนวน 9 ตัวแปร ที่มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.15 (medium size) และเป็นขนาดอิทธิพลขนาดเล็ก (Faul, F et al., 2007) ที่ระดับนัยสำคัญทาง

สถิติเท่ากับ 0.05 และ ค่าอำนาจทดสอบ (power of test) เท่ากับ 0.95 โดยมีจำนวนพรีดิกเตอร์ (predictor) ที่ต้องการประมาณค่า จำนวน 21 ตัว จากการคำนวณพบว่าควรมีขนาดตัวอย่าง จำนวนตั้งแต่ 226 ตัวอย่างขึ้นไป จึงวางแผนเก็บข้อมูลตัวอย่างเป็นจำนวน 250 คน แต่ได้ผลตอบกลับของแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง 249 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค และวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยองค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าสถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV)

4.2 วิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของโมเดล ตามสมมติฐานความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (SEM) โดยค่าสถิติสำคัญที่ใช้ตรวจสอบ ได้แก่ χ^2 , df, p-Value, RMR, RMSEA, NFI, NNFI, AGFI, GFI, RFI, IFI, และ CFI

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรในการวิจัย และ ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของปัจจัยต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดค่าสถิติและผลต่าง ๆ ดังตารางที่ 1 และ 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าสถิติเชิงบรรยายลักษณะตัวแปรในการวิจัยของกลุ่มตัวอย่าง (n = 249)

ตัวแปร	ชื่อตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	S.D.	C.V. (%)	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ความเบ้	ความโด่ง
สมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (Lis)									
1.ความรู้ด้านการฟัง	LisKnow	3.322	ปานกลาง	0.759	22.9	1	5	-0.215	-0.173
2.ทักษะการฟัง	LisSkil	3.293	ปานกลาง	0.812	24.6	1	5	0.023	-0.289
3.คุณลักษณะของการฟัง	LisAtt	3.658	ดี	0.751	20.5	1	5	-0.215	-0.173
สมรรถนะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (Spk)									
4. ความรู้ด้านการพูด	SpkKnow	3.324	ปานกลาง	0.843	25.3	1	5	0.023	-0.289
5.ทักษะการพูด	SpkSkil	3.210	ปานกลาง	0.807	25.2	1	5	-0.662	0.790
6.คุณลักษณะของการพูด	SpkAtt	3.641	ดี	0.785	21.6	1	5	0.009	-0.300

ตัวแปร	ชื่อตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	S.D.	C.V. (%)	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ความเบ้	ความโด่ง
ปัจจัย (Fac)									
7. ผู้เรียน	Stu	3.668	ดี	0.818	21.8	1	5	- 0.214	- 0.295
8. สื่อ มัลติมีเดียฯ	Mult	3.670	ดี	0.765	20.9	1	5	- 0.578	0.798
9. การสอน	Teach	3.766	ดี	0.777	20.6	1	5	- 0.233	- 0.062

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติในแต่ละด้าน มีเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.210 ถึง 3.766 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับดี โดยการแจกแจงข้อมูลของคะแนนเฉลี่ย ด้านความรู้ด้านการฟัง (LisKnow) ด้านคุณลักษณะเฉพาะบุคคลในด้านการฟัง (LisAtt) ตัวแปรด้านทักษะการพูด (SpkSkill) ตัวแปรด้านผู้เรียน (Stu) ตัวแปรด้านสื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียน (Mult) และตัวแปรด้านการสอน (Teach) พบว่า มีการแจกแจงข้อมูลเป็นแบบเบ้ซ้าย ซึ่งหมายความว่า มีค่าคะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ย

ผลการวิเคราะห์การแจกแจงข้อมูลของคะแนนเฉลี่ย ด้านทักษะการฟัง (LisSkill) ตัวแปรความรู้ด้านการพูด (SpkKnow) ตัวแปรคุณลักษณะเฉพาะบุคคลในด้านการพูด (SpkAtt) มีลักษณะการแจกแจงข้อมูลเป็นแบบเบ้ขวา หมายถึง มีค่าคะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย

เมื่อพิจารณาค่าความโด่งของตัวแปรแต่ละตัวแล้ว พบว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีค่าติดลบระหว่าง -0.062 ถึง -0.300 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรส่วนใหญ่มีรูปแบบการกระจายข้อมูลเป็นโค้งต่ำกว่าโค้งปกติ ยกเว้น ตัวแปรทักษะสำหรับการฟัง และ สื่อมัลติมีเดียที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่มีค่าความโด่ง เท่ากับ 0.790 ถึง 0.798 แสดงว่าตัวแปรส่วนใหญ่มีรูปแบบการกระจายข้อมูลเป็นโค้งสูงกว่าโค้งปกติ

ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของตัวแปรต่าง ๆ สามารถแสดงได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ (n = 249)

	LisKnow	LisSkill	LisAtt	SpkKnow	SpkSkill	SpkAtt	Stu	Mult	Teach
LisKnow	1								
LisSkill	.883**	1							
LisAtt	.676**	.701**	1						
SpkKnow	.873**	.907**	.645**	1					
SpkSkill	.823**	.861**	.604**	.883**	1				
SpkAtt	.619**	.613**	.897**	.563**	.579**	1			
Stu	.687**	.707**	.685**	.735**	.685**	.617**	1		

	LisKnow	LisSkill	LisAtt	SpkKnow	SpkSkill	SpkAtt	Stu	Mult	Teach
Mult	.674**	.605**	.609**	.681**	.608**	.607**	.862**	1	
Teach	.566**	.506**	.680**	.552**	.487**	.662**	.768**	.830**	1
mean	3.322	3.293	3.658	3.324	3.210	3.641	3.668	3.670	3.766
S.D.	0.759	0.812	0.751	0.843	0.807	0.785	0.818	0.765	0.777

** . ค่าสหสัมพันธ์ มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

Bartlett's Test of Sphericity = 2792.193 df = 36 p = 0.000 Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling

Adequacy = 0.875

จากตารางที่ 2 เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้จำนวน 9 ตัวแปร ดังนี้ ความรู้ด้านการฟัง (LisKnow) ทักษะการฟัง (LisSkill) คุณลักษณะของการฟัง (LisAtt) เป็นองค์ประกอบของตัวแปรแฝงสมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (Lis)

ตัวแปรความรู้ด้านการพูด (SpkKnow) ทักษะการพูด (SpkSkill) คุณลักษณะของการพูด (SpkAtt) เป็นองค์ประกอบของตัวแปรแฝงสมรรถนะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (Spk)

ตัวแปรสังเกตได้ ผู้เรียน (Stu) สื่อมัลติมีเดียที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ (Mult) และการสอน (Teach) เป็นองค์ประกอบของตัวแปรแฝงปัจจัยส่งเสริมสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ (Fac)

ทั้งนี้พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมด 9 คู่ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.506- 0.883 ซึ่งตัวแปรทุกคู่มีความสัมพันธ์กันทางบวก และเป็นค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 3 การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าดัชนีความสอดคล้อง	เกณฑ์	ค่าดัชนีของโมเดล	สรุปผล
ค่าไคสแควร์ (χ^2)		6.002	
P value	มากกว่า 0.05	0.4229	สอดคล้อง
χ^2/df หรือ relative χ^2	น้อยกว่า 2	1.005	สอดคล้อง
GFI	มากกว่า 0.95	0.995	สอดคล้อง
AGFI	มากกว่า 0.95	0.961	สอดคล้อง
NNFI	มากกว่า 0.95	1.00	สอดคล้อง
RMSEA	น้อยกว่า 0.07	0.00131	สอดคล้อง
SRMR	น้อยกว่า 0.08	0.00940	สอดคล้อง

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีต่อสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้

ค่าไคสแควร์ (χ^2) เท่ากับ 6.002 ที่ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 6 อัตราส่วนระหว่างค่าไคสแควร์กับองศาอิสระ (relative χ^2) เท่ากับ 1.005 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (< 2), $p = 0.4229$ RMSEA = 0.00131 RMR = 0.00586 SRMR = 0.00940 GFI = 0.995 AGFI = 0.961 NFI = 0.998 NNFI = 1.00

ดัชนีความสอดคล้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ relative χ^2 มีค่าน้อยกว่า 2 ดัชนี RMSEA, SRMR มีค่าน้อยกว่า 0.05 และ ดัชนี GFI, AGFI และ NNFI มีค่ามากกว่า 0.95 จึงสรุปได้ว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ของปัจจัยที่ส่งเสริมสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวชี้วัดในปัจจัยส่งเสริมสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

ตัวแปรตาม ตัวแปรสาเหตุ	สมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสาร (Lis)		สมรรถนะการพูดภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสาร (Spk)	
	Direct Effect	Total Effect	Direct Effect	Total Effect
ปัจจัย (Fac)	0.724** (0.061)	0.724** (0.061)	0.754** (0.060)	0.754** (0.060)
R-square	0.851		0.561	

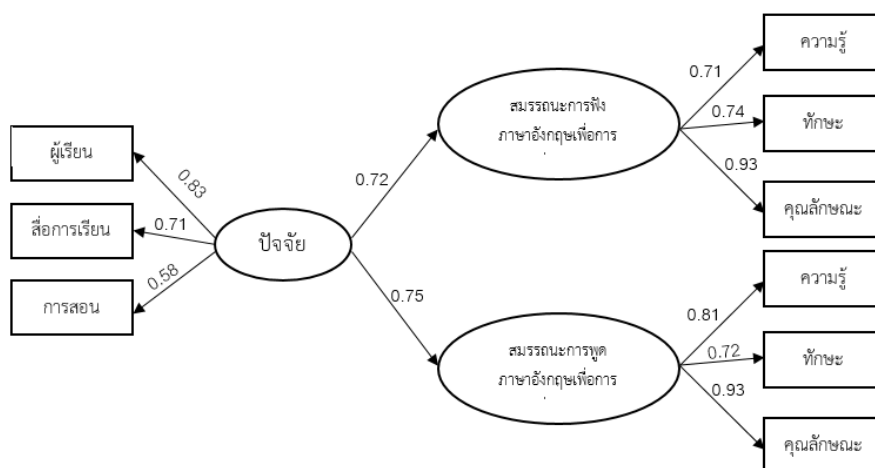
$\chi^2 = 6.002$ df = 6 relative $\chi^2 = 1.005$, $p = 0.4229$ RMSEA = 0.00131 RMR = 0.00586 SRMR = 0.00940 GFI = 0.995 AGFI = 0.961 NFI = 0.998 NNFI = 1.00

จากตารางที่ 4 มีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ ตัวแปรปัจจัย ซึ่งแสดงความแปรปรวนของสมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ร้อยละ 85.10 และความแปรปรวนของสมรรถนะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ร้อยละ 56.10

ตัวแปรปัจจัยมีผลต่อสมรรถนะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มีอิทธิพลทางบวกกับ สมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตัวแปรปัจจัยมีผลต่อสมรรถนะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.754 ซึ่งมากกว่าสมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารที่มีค่าเท่ากับ 0.724

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีต่อสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลางสามารถแสดงดังรูปที่ 1 ได้ดังนี้

$$\chi^2 = 6.002 \text{ df} = 6 \text{ relative } \chi^2 = 1.005, p = 0.4229 \text{ RMSEA} = 0.00131 \text{ RMR} = 0.00586$$

$$\text{SRMR} = 0.00940 \text{ GFI} = 0.995 \text{ AGFI} = 0.961 \text{ NFI} = 0.998 \text{ NNFI} = 1.00$$

รูปภาพ ค่าคะแนนมาตรฐานของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีต่อสมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

จากตารางที่ 4 และรูปที่ 1 แสดงให้เห็นผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีต่อสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดล $\chi^2 = 6.002 \text{ df} = 6 \text{ relative } \chi^2 = 1.005, p = 0.4229 \text{ RMSEA} = 0.00131 \text{ RMR} = 0.00586 \text{ SRMR} = 0.00940 \text{ GFI} = 0.995 \text{ AGFI} = 0.961 \text{ NFI} = 0.998 \text{ NNFI} = 1.00$

จึงสรุปได้ว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีต่อสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีปัจจัยส่งเสริม 3 ปัจจัยได้แก่ ผู้เรียน สื่อมัลติมีเดียที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และการสอน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่นำเสนอข้างต้นโดยรวมภาพโมเดลมีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดและ สมมุติฐาน ผู้วิจัยมีประเด็นสำหรับอภิปรายผล ดังนี้

1. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีต่อสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร กับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากผลการศึกษา ที่พบว่า มีปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ ด้านผู้เรียน สื่อมัลติมีเดียที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และการสอน ที่เน้นความเป็นดิจิทัลเนทีฟ (Prensky, M. , 2001) ยิ่งไปกว่านั้น ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านผู้เรียน ที่ส่งเสริมให้เกิดสมรรถนะการฟังและการพูด

ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร นั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Dörnyei, Z. ที่เสนอว่า ระดับผู้เรียนเป็นแรงจูงใจหนึ่งในการเรียนภาษาต่างประเทศนั้น โดยหมายถึง ความมั่นใจในตนเอง นอกจากนี้ผลการศึกษา ที่พบว่า การสอนเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนั้น ก็สอดคล้องกับแนวคิดของ Dörnyei, Z. ที่กล่าวว่า สถานการณ์ในการเรียน อันประกอบไปด้วย ด้านเนื้อหาวิชา และด้านผู้สอน เป็นแรงจูงใจในการเรียนภาษาต่างประเทศ (Dörnyei, Z., 2001)

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลที่ส่งผลต่อสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร นอกจากนี้ผลการศึกษา ยังสอดคล้องกับแนวคิดแบบจำลองการศึกษาเชิงสังคม (Socio-Educational Model) ของ Gardner สำหรับการเรียนภาษาที่สอง โดยส่วนหนึ่งกล่าวไว้ว่า ทิศนคติต่อสถานการณ์การสอน (Learning Situation Attitudes) การใช้เครื่องมือการสอน (Instrumentality) และ ผู้เรียนที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวัฒนธรรมเจ้าของภาษา (Gardner, R. C., 2006) รวมถึงความสนใจของผู้เรียนต่อภาษานั้น ส่งผลต่อแรงจูงใจของผู้เรียน ให้เกิดความสำเร็จในภาษา (Learning Achievement) อีกทอดหนึ่ง ดังนั้นการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัยและสอดคล้องกับผู้เรียนจะช่วยส่งเสริมทัศนคติต่อสถานการณ์การสอนที่ดีขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะ การฟัง และการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ปัจจัยนี้มีความแปรปรวนของสมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ร้อยละ 85.10 และมีความแปรปรวนของ สมรรถนะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ร้อยละ 56.10 นอกจากนี้ ปัจจัยดังกล่าวยังมีอิทธิพลต่อสมรรถนะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในทางบวก โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.754 ซึ่งมากกว่าผลที่มีต่อสมรรถนะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.724 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปในอนาคตนั้น ควรมีการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยด้านสื่อเทคโนโลยีที่มีต่อสมรรถนะหรือความสามารถในการสื่อสารด้วยการเขียนและอ่านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร รวมถึงการขยายการศึกษาเพิ่มเติมในระดับชั้นอื่น ๆ โดยใช้ทักษะการสื่อสารที่หลากหลาย

กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่องการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีต่อสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย

ราชภัฏภาคกลาง มีเนื้อหาจากส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานในบริบทดิจิทัลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลางเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยผู้วิจัยได้นำมาปรับถ้อยคำและเนื้อหาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- พัชรา พันธรักษ์พงษ์. (2012). English learning styles of high and low performance students of the faculty of education, Khon Kaen University. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46(34), 3390-3394.
- Brinton, D. M. (2001). The use of media in language teaching. In Celce-Murcia, M. (Ed.). *In Teaching English as a second or foreign language* (459-475). Boston, MA: Heinle and Heinle.
- Dörnyei, Z. (2001). *Teaching and researching motivation*. (First edition). Harlow: Pearson Education.
- Faul, F et al. (2007). G*Power 3: A Flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*, 39(2), 75-191.
- Gardner, R. C. (2006). The socio-educational model of second language acquisition: A research paradigm. In S. H. Foster Cohen, M. Medved Krajnovic, and J. Mihaljević Djigunović (Eds.). *In S. H. Foster Cohen, M. Medved Krajnovic, and J. Mihaljević Djigunović (Eds.) Eurosla yearbook* (237–260). Amsterdam: John Benjamins.
- Ghaedi, Z., & Jam, B. (2014). Relationship between learning styles and motivation for higher education in EFL stude. *Theory & Practice in Language Studies*, 4(6), 1232-1237.
- Index, E. E. P. (2021). A Ranking of 112 Countries and Regions by English skills. Education First. Access on. Retrieved August 1st of , 2022, from <https://www.ef.com/assetscdn/WIBlwq6RdJvcD9bc8RMd/cefcom-epi-site/reports/2021/ef-epi-2021-english.pdf>

- Kondo, P. . (2018). Contributing factors to students' English speaking performance at Universitas Klabat. *Human Behaviour, Development and Society*, 17(2), 79-88.
- Naning. Z. A., & Hayati. R. (2011). The correlation between learning style and listening achievement of English education study program students of Srywijaya University. *Journal Holistic*, 3(5), 2085-4021.
- Prensky, M. . (2001). Digital natives, digital immigrants' part 1. *On The Horizon*, 9(5), 3-6.
- Yang, Y. et al. . (2013). A blended learning environment for individualized English listening and speaking integrating critical thinking. *Computers & Education*, 63(4), 285-305.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้น
ตัวแปรเดียว โดยใช้แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วย
แบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*

THE DEVELOPMENT OF MATHEMATICS LEARNING ACTIVITIES
ON LINEAR EQUATION BASED ON CONSTRUCTIVIST THEORY
SUPPLEMENTED BY POYA'S PROBLEM SOLVING PRACTICE
FOR MATHAYOMSUKSA 1 STUDENTS

ทศพรณ์ ศรีจันดี

Thadsaporn Srijandee

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

E-mail: thadsaporn.12@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา 2) ศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา และ 3) ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี เชิงปฏิบัติการ 3 วงจร ปฏิบัติการ กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เลือกแบบเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 36 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา มี 5 ขั้นตอนที่สำคัญ 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่

* Received May 3, 2022; Revised May 30, 2022; Accepted July 14, 2022

เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และ 3) ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาวางคณิตศาสตร์หลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75

คำสำคัญ : การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์, สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว, ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์, ทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop of Mathematics learning Activities on linear equation based on constructivist theory supplemented by Polya's problem-solving practice, 2) to study and compare students' learning achievement in Mathematics before and after learning through the constructivist theory supplemented by the practice of Polya's problem-solving skill and 3) to study the Matthayomsuksa 1 students' abilities to solve mathematical problem through the constructivist theory by the practice of Polya's problem-solving skill. A mixed method study was divided into 3 operating cycles implemented among 36 students of Matthayomsuksa 1 which were selected by purposive sampling method. The results of this study were shown as follows: 1. The development of Mathematics learning activities on basic data analysis by constructivist theory supplemented by the practice of Polya's Problem-solving skill were 5 essential stages. 2. Students had the posttest learning achievement score by using constructivist supplemented with skill Polya's Problem-solving practice was not less than 75 percent. The posttest learning achievement score was higher than the pretest score. 3. Students had the posttest ability on mathematical problems solving after learning by using constructivist supplemented with skill Polya's Problem-solving practice score was not less than 75 percent.

Keywords: The Development of Mathematics Learning Activities, Linear Equation of One Variable, Constructivist theory, Ploya's problem solving process, Matthayomsuksa 1 students.

บทนำ

แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี เน้นการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคนในทุกมิติและทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความคุณภาพ มีหลักการคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়รัฐมนตรี, 2559) และในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) มีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ในสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล คิดอย่างเป็นระบบ สามารถวิเคราะห์สังเคราะห์ปัญหาอย่างมีเหตุผล และมีระเบียบแบบแผน รู้จักวิธีการแก้ปัญหา และสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (สิริพร ทิพย์คง, 2545)

คณิตศาสตร์จึงมีความสำคัญ ซึ่งต้องตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์มากขึ้น แต่ที่ผ่านมาการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ยังไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร จากการรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์โรงเรียนพรเจริญวิทยา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2561–2563 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 27.54, 24.96 และ 32.33 ตามลำดับ (ระดับประเทศ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 30.04, 26.73, 25.46 ตามลำดับ) (โรงเรียนพรเจริญวิทยา, 2561) พบว่าผลการทดสอบมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคะแนนเฉลี่ยแยกตามสาระการเรียนรู้จากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐานชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนพรเจริญวิทยาปีการศึกษา 2563 แล้วพบว่าในสาระการเรียนรู้ จำนวนและพีชคณิต นักเรียนทำคะแนนได้ต่ำที่สุด คือ ร้อยละ 19.67 (โรงเรียนพรเจริญวิทยา, 2563) อยู่ในระดับที่ต้องมีการพัฒนา ส่งผลให้ผู้บริหารและคณะครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของโรงเรียนพรเจริญวิทยาต้องการให้มีการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง จากปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนยังขาดความรู้และทักษะในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ที่ค่อนข้างต่ำ ผู้เรียนไม่สามารถใช้ทักษะและกระบวนการในด้านการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การจัดการเรียนรู้ที่จะกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวความคิดของทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ซึ่งเป็นการเรียนการสอนแบบสร้างองค์ความรู้ ครูจะมีบทบาทแตกต่างไปจากเดิม คือ จากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และควบคุมการเรียนรู้ เปลี่ยนไปเป็นการให้ความร่วมมือและเป็นผู้อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือนักเรียนในการจัดการเรียนรู้ (ทศนา ขมมณี, 2556) ตามแนวความคิดของทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่ให้

ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และความรู้เดิมของนักเรียน ครูจำเป็นต้องสร้างสถานการณ์เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ค้นหาคำถามความรู้ด้วยตนเอง สืบเสาะหาวิชาความรู้เพิ่มเติม รวมทั้งเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์เดิมรวมเข้ากับความรู้ใหม่ที่ได้จากการจัดกิจกรรม

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจการจัดการเรียนรู้ตามแนวความคิดของ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์มาใช้ในการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับสภาพการศึกษาในชั้นเรียน และผู้เรียนได้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ที่ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลอดจนเสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของโพลยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้เหมาะสมในศตวรรษที่ 21 ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน
3. เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎี คอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ใช้วิธีเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยนำหลักการและขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ เคมมิสและ แมคแทกการ์ท (Kemmis, S. and McTaggart, R., 1988) มาเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้แนวคิดทฤษฎี คอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งการดำเนินการตามวงจรการปฏิบัติการเป็นดังนี้ 1) ขั้นการวางแผน (Plan) เป็นการสำรวจปัญหาสำคัญที่ต้องการแก้ไข แล้วกำหนดแนวทางแก้ปัญหาย่างเป็นขั้นตอนที่สามารถตรวจสอบได้ 2) ขั้นปฏิบัติการ (Action) เป็นการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ในขั้นที่ 1 มีการวิเคราะห์ ประกอบการปฏิบัติการ โดยรับฟัง

จากผู้ร่วมวิจัยหรือผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ 3) ขั้นการสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติ 4) ขั้นการสะท้อนผลการปฏิบัติการ (Reflection) เป็นการประเมินหรือตรวจสอบกระบวนการแก้ปัญหาหรือข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติการ ซึ่งทำให้ได้แนวไปสู่การปรับปรุงและวางแผนปฏิบัติการต่อไป

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพรเจริญวิทยา อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 เลือกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 36 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำแนกเป็น 3 ประเภท ตามลักษณะการใช้ดังนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา จำนวน 9 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

2) เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติการ ได้แก่ (1) แบบสังเกตพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู (2) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ทั้ง 2 แบบมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ ที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 (3) แบบสัมภาษณ์ผู้เรียนในท้ายวงจรปฏิบัติการ ใช้เก็บข้อมูลกิจกรรมการเรียนรู้ในความคิดเห็นของนักเรียน และข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลจากกลุ่มเป้าหมายในอัตราส่วน นักเรียนที่เรียนเก่ง:นักเรียนที่เรียนปานกลาง:นักเรียนที่เรียนอ่อน เป็น 1:2:1 ต่อวงจรปฏิบัติการ (4) แบบทดสอบย่อยท้ายวงจรปฏิบัติการ เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความสามารถทางการเรียนรู้ของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละวงจรปฏิบัติการเสร็จสิ้นลงวงจรละ 1 ชุด รวม 3 ชุด แต่ละชุดประกอบด้วยข้อสอบแบบอัตนัย ที่ครอบคลุมทุกเนื้อหา

3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัย ได้แก่ (1) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จำนวน 5 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.28–0.49 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.73–0.90 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.35–0.75 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20–0.80 หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรครุเดอร์-ริชาร์ดสัน K-R20 เท่ากับ 0.95

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้เลือกผู้ช่วยวิจัยซึ่งเป็นครูผู้สอนในรายวิชาคณิตศาสตร์พื้นฐาน โรงเรียนเดียวกัน ให้เป็นผู้ร่วมสังเกตการณ์จัดกิจกรรมการเรียนรู้และสะท้อนผลของการวิจัย ซึ่งมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียดดังนี้ 1) ดำเนินการทดลองตามแผนการ

จัดการเรียนรู้ตามวงจรปฏิบัติที่เตรียมไว้โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) เมื่อจบแต่ละวงจรปฏิบัติการ ทำการทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการและสัมภาษณ์นักเรียน 3) ทำการตรวจสอบข้อมูลเพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้เพียงพอ ตอบปัญหาของการวิจัย ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเชื่อถือได้ 4) นำข้อมูลที่ได้มาสะท้อนผลการปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงแก้ไขการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการต่อไป 5) เมื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทั้งสามวงจรปฏิบัติการแล้ว ทำการทดสอบนักเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ หลังจากนั้นนำคะแนนไปวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ จากการสะท้อนผลการปฏิบัติในแต่ละวงจรปฏิบัติการ ดังนี้

1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลจากแบบบันทึกการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู ความคิดเห็นของครูผู้ช่วยวิจัยต่อพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู และพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน และแบบสัมภาษณ์ในประเด็นของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วเรียบเรียงเป็นเชิงคุณภาพ โดยการสรุป อธิบาย เมื่อสิ้นสุดวงจรปฏิบัติการ

2) ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน แบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ใช้สถิติในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ผู้วิจัยได้ออกแบบรายละเอียดขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยผสมผสานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐานกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ที่สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน มี 5 ขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน (ขั้นเผชิญ

สถานการณ์ปัญหาและแก้ปัญหารายบุคคล ชั้นไตร่ตรองระดับกลุ่มย่อย ชั้นไตร่ตรองระดับกลุ่มใหญ่) ขั้นสรุป ขั้นฝึกทักษะ และขั้นวัดและประเมินผล

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบก่อนเรียน ซึ่งดำเนินการก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ และทำการทดสอบหลังเรียน เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ ด้วยแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ซึ่งปรากฏผลดังตาราง

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ก่อนเรียน และหลังเรียน

เกณฑ์ที่กำหนดคือ ร้อยละ 75 (จำนวนนักเรียน 36 คน)	ก่อนเรียน		หลังเรียน	
	คะแนนที่ได้	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
M	6.58	16.45	30.97	77.43
Σ	2.60	6.50	8.20	

จากตารางพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเฉลี่ย 6.58 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 16.45 และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ย 30.97 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.43 ดังนั้นนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ผลการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหลังเรียน เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ ด้วยแบบทดสอบอัตนัยจำนวน 3 ข้อ ซึ่งปรากฏผล ดังตาราง

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

เกณฑ์ที่กำหนดคือ ร้อยละ 75 (จำนวนนักเรียน 36 คน)	ก่อนเรียน		หลังเรียน	
	คะแนนที่ได้	ร้อยละ	คะแนน (20)	ร้อยละ
M	5.58	23.25	18.33	76.38
Σ	4.05	16.88	3.94	16.42

จากตาราง พบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 18.33 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 76.38 ดังนั้นนักเรียนมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75

อภิปรายผล

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ในขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูมีการกล่าวทบทวนความรู้เดิมที่เป็นพื้นฐานในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ มีการแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้และใช้เวลาได้เหมาะสม **ขั้นเผชิญสถานการณ์ปัญหาและแก้ปัญหาเป็นรายบุคคล** ขั้นนี้ครูนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่เหมาะสมกับความรู้เดิมและใช้เวลาได้เหมาะสม **ขั้นไตร่ตรองระดับกลุ่มย่อย** ครูกระตุ้นให้นักเรียนค้นคว้าวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ช่วยแนะนำให้กำลังใจ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติงานตามศักยภาพ อำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษาและควบคุมชั้นเรียนได้ดี แต่ใช้เวลาในขั้นนี้ค่อนข้างนาน เพราะนักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาและการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูต้องอธิบายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเข้าใจในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ใน**ขั้นไตร่ตรองระดับกลุ่มใหญ่**ตอนที่ครูสุ่มตัวแทน แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนใช้เวลาค่อนข้างนาน นักเรียนนำเสนอด้วยความตื่นเต้น **ขั้นสรุป**เพื่อสร้างโครงสร้างใหม่ทางปัญญา ขั้นนี้ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมแสดง ความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปองค์ความรู้ จากนั้นให้นักเรียนทำแบบฝึกทักษะซึ่งใช้เวลาได้เหมาะสม และใน**ขั้นวัดและประเมินผล** ครูใช้คำถามได้ค่อนข้างดีและใช้เวลาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านการคิดที่ดีขึ้น คิดได้หลากหลาย เกิดความกระตือรือร้น ส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สามารถบูรณาการกับเนื้อหาหรือวิชาอื่น ๆ ได้ ในการทำงานกลุ่มนักเรียนรู้จักวางแผนการทำงานได้อย่างเป็นระบบ แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ รู้จักรวบรวมประเมินผลงานและสรุปผลการทำงาน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นักเรียนในกลุ่มช่วยเหลือกันและกัน ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ทำให้งานมีประสิทธิภาพ สามารถตรวจสอบความคิดของตนเองว่าคำตอบที่ได้ถูกต้องหรือไม่ ถ้าไม่ถูกต้องสามารถตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขได้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออก และมีความสุขกับการเรียน ดังที่ สุนีย์ เหมะประสิทธิ์ ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ นักเรียนต้องเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม เพื่อสร้างความเข้าใจด้วยตนเองจนค้นพบหรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยครูต้องออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าอย่างผสมผสาน จนก่อให้เกิดการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง กิจกรรมการเรียนรู้ควรเชื่อมโยงกับประสบการณ์หรือพื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียน

เกิดความเข้าใจได้เร็วและง่ายขึ้น อีกทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ควรสะท้อนโลกแห่งความเป็นจริง หรือใกล้เคียงชีวิตจริงมากที่สุด เพราะจะทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจได้แจ่มชัดและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต (สุนีย์ เหมาะประสิทธิ์, 2543) นอกจากนี้ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้ให้แนวคิดไว้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมกลุ่มเล็ก เพื่อให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดและเจตคติ ตลอดจนทักษะทางสังคม การจัดกิจกรรมกลุ่มควรมีนักเรียนกลุ่มละ 4 คน และนอกจากกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์แล้ว ยังเสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ซึ่งเป็นกระบวนการแก้ปัญหาที่มีความต่อเนื่องและเกี่ยวเนื่องกันทุกขั้นตอน นักเรียนได้ฝึกคิดและหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งการแก้ปัญหาหนึ่ง ๆ สามารถเลือกใช้วิธีที่เหมาะสมกับเนื้อหาและระดับชั้นของนักเรียน ในแต่ละขั้นตอนจะมีการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาและทักษะต่าง ๆ เป็นการจัดการเรียน การสอนที่เน้นการฝึกทักษะและกระบวนการ โดยให้นักเรียนสามารถสรุปกฎและกระบวนการแก้ปัญหาสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาหรือหาคำตอบโดยอาศัยการเรียนรู้ การฝึกฝนไปพร้อม ๆ กัน และทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูและระหว่างนักเรียนกับนักเรียนเอง ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนเป็นทักษะพื้นฐานที่นักเรียนสามารถนำติดตัวไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้นานตลอดชีวิต (Polya, G., 1957) อ้างถึงใน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555) จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยได้ฝึกการคิดด้วยตนเอง รู้จักไตร่ตรองปัญหาร่วมกับคนอื่นในระบบกลุ่ม ได้เผชิญปัญหา ได้ลงมือปฏิบัติ ได้รับประสบการณ์ตรงและได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งมีการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้นักเรียนมีความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาให้ดีขึ้น และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ พฤติกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา กับการใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเฉลี่ย 6.58 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 16.45 และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ย 30.97 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.43 ดังนั้นนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ดังที่ พลอยไพริน ศิริพัฒน์, ประภาพร หนองหารพิทักษ์ และ ปวีณา

ชั้นดีศิลา กล่าวไว้ว่า การใช้รูปแบบการแก้โจทย์ปัญหาตามแนวคิดของโพลยา สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้มีคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนได้ (พลอยไพริน ศิริพัฒน์ และคณะ, 2562)

3. การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 18.33 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 76.38 ดังนั้นนักเรียนมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ดังที่ ญัฐกฤตา ห้วยทราย กล่าวไว้ว่า การสอนตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ญัฐกฤตา ห้วยทราย, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ควรทำการศึกษาให้เข้าใจในการจัดกิจกรรม ควรวางแผนให้รอบคอบ เลือกกิจกรรมและสื่อให้เหมาะสม จึงจะทำให้กิจกรรม การเรียนรู้มีความสนุก น่าสนใจ ตื่นเต้น เกิดผลดีทั้งครูและนักเรียน 2) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยใช้แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เกี่ยวกับตัวแปรด้านอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการให้เหตุผลเพราะในขั้นตอนการแก้ปัญหาของโพลยาต้องบอกเหตุผลว่าคำตอบที่ได้ถูกต้องหรือไม่ในขั้นตรวจสอบผล การสื่อสาร สื่อความหมายและการนำเสนอ และทักษะ กระบวนการทางคณิตศาสตร์ต่าง ๆ เนื่องจากได้ใช้กระบวนการสื่อสาร สื่อความหมายและการนำเสนอในกระบวนการทำงานกลุ่มและการนำเสนอสถานการณ์ต่อนักเรียนทั้งชั้นเรียน เป็นต้น 3) ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ควรมีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นการวัดผลและประเมินผลในส่วนที่ครูและนักเรียนร่วมกันเฉลยแบบฝึกทักษะและตรวจคำตอบร่วมกัน โดยการกระชับเวลาไม่ให้นานเกินไปหรือนำไปเฉลยในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การเฉลยคำตอบนอกเวลา การเฉลยคำตอบผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- Kemmis, S. and McTaggart, R. (1988). The action research planner. Geelong: Deakin University Press.
- Polya, G. (1957). How to solve it. (2nded.). New York: Doubleday.
- ณัฐกฤตา ห้วยทราย. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา, 2(1),120-132.
- ทิตินา แหมมณี. (2556). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พลอยไพริน ศิริพัฒน์ และคณะ. (2562). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการแก้โจทย์ปัญหา เรื่อง การประยุกต์ของสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการแก้โจทย์ปัญหาตามแนวคิดของโพลยา. วารสารวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา, 2(1),23-33.
- โรงเรียนพรเจริญวิทยา. (2561). รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวัดและประเมินผลคะแนน o-net ประจำปี 2561 – 2563. บึงกาฬ: โรงเรียนพรเจริญวิทยา.
- โรงเรียนพรเจริญวิทยา. (2563). รายงานประกันคุณภาพการศึกษากลุ่มงานบริหารวิชาการ โรงเรียนพรเจริญวิทยา. บึงกาฬ: โรงเรียนพรเจริญวิทยา.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). คู่มือครูรายวิชาคณิตศาสตร์พื้นฐาน คณิตศาสตร์ เล่ม 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ปรับปรุง 2560. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์สวัสดิการครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎามนตรี. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ฉบับที่12). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎามนตรี.
- สิริพร ทิพย์คง. (2545). การพัฒนารูปแบบการสอนพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุนีย์ เหมาะประสิทธิ์. (2543). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.

นวัตกรรมทางสังคมของพระสงฆ์ในสถานการณ์โควิด-19 *

Social Innovation of Monks during the Pandemic of COVID-19

ชญาพัฒน์ เลิศอานาจกิจเสรี

Chayapadhana Loetamnatkitseri

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

E-mail: chayapadhana@aru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับสถานการณ์โควิด-19 ทุองค์การ สถาบันได้รับผลกระทบจากโรคระบาดนี้ รวมถึงสถาบันทางพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทสำคัญต่อสังคมไทย ในด้านการเป็นศูนย์กลางบริการการศึกษา เป็นแหล่งส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เป็นที่สร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม เป็นที่พึ่งทางใจแก่คนในชุมชนที่ได้รับผลกระทบเช่นกัน จากภาวะวิกฤตนี้ จำเป็นที่สถาบันทางพระพุทธศาสนาต้องดำเนินการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของวัดและพระสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความราบรื่นและให้สอดคล้องกับภารกิจตามหลักคำสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า จากการศึกษาพบว่า สถานการณ์โควิด-19 ที่เป็นวิกฤตก่อให้เกิดนวัตกรรมทางสังคมของวัดหรือพระสงฆ์ในการปรับตัวและริเริ่มภารกิจในรูปแบบใหม่ คือ ด้านศาสนศึกษา มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียน การสอนจาก Onsite มาเป็น Online ด้านสาธารณูปการ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ก็เป็นการบูรณะซ่อมแซมโบราณสถาน โบราณวัตถุเตรียมความพร้อมผ่านพ้นสถานการณ์โควิด-19 ด้านการเผยแผ่เปลี่ยนรูปแบบจากเชิงรับมาเป็นเชิงรุก เช่นกิจกรรมคุยกับพระ การเทศนาออนไลน์แบบสดโดยใช้เฟสบุ๊ก การแจกหนังสือธรรมะผ่านทางเว็บไซต์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ การเป็นที่พึ่งทางใจแก่คนในชุมชน มีการช่วยเหลือประชาชนที่เป็นรูปธรรม เช่นตู้ปันสุข การจัดทำโรงทานเดลิเวอรี่ โดยจัดหน่วยรถเพื่อนำทานนั้นไปมอบให้ที่บ้าน การใช้สถานที่วัดเป็นจุดคัดกรองและฉีดวัคซีน แต่ยังมีประเด็นที่ต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในด้านบุคลากร ควรมีการสนับสนุนพระสงฆ์ให้เรียนรู้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนา การเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ รวมทั้งแนวทางการบริหารจัดการในแต่ละวัด

คำสำคัญ: นวัตกรรม, พระสงฆ์, บทบาทของวัด, โควิด-19

* Received April 13, 2022; Revised June 30, 2022; Accepted June 18, 2022

Abstract

This academic article was related to COVID-19 situation, all organizations and institutions have been affected by this pandemic. Including Buddhist institutions, which have played an important role for Thai society since the old age in terms of being an educational center, a source of cultural promotion and being a mental refuge for people in the community. Due to this crisis, it is imperative that Buddhist institutions must manage its changed so that the Buddhist activities can be carried out smoothly. The study found that COVID-19 situation was initiated social innovation from the temple or monks daily activities adaptation. In terms of being an educational center, there has been a change in learning and teaching style from Onsite to Online. Promotion of arts and culture was considered and implemented the restoration of the antiques to be ready for tourism once it's stable. The spreading Buddhism aspect has changed from reactive to proactive such as activity called "talking to monks" to heal the soul, live online using Facebook, distributing Dhamma books through the website. Last, being mentally reliant on people in the community the format has been adjusted to focus on religious welfare, helping people in a concrete way such as Pansuk cabinet, food and essential things for home delivery, using temple space for vaccinated. But there are still issues that need continuous improvement, especially in personnel. There should be support for monks to learn technology for development, open mind to learn new things inclusive of temple administration and management.

Keywords: Innovation, Monks, Buddhist temple role, COVID-19

บทนำ

ในปลายพ.ศ. 2562 มีรายงานผู้ป่วยโรคปอดอักเสบที่ไม่ทราบสาเหตุในเมืองอู่ฮั่น เมืองเอกของมณฑลหูเป่ย์ทางตอนกลางของจีน และมีการรายงานการแพร่กระจายจากคนสู่คน มีการติดเชื้อเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงและมีผู้เสียชีวิตอย่างต่อเนื่อง การแพร่ระบาดลุกลามไปยังประเทศต่างๆ ทั้งในภูมิภาคเอเชีย ยุโรป และสหรัฐอเมริกา รวมทั้งประเทศไทย รัฐบาลในหลายประเทศได้มีมาตรการจำกัดการเข้าออกประเทศ หลายประเทศประกาศห้ามประชาชนออกนอกเคหสถานในเวลาที่กำหนด สำหรับสถานการณ์การแพร่ระบาดในประเทศไทย พบผู้ป่วยรายแรกเมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2563 ต่อมาวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 ประเทศไทย

ได้ประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นโรคติดต่ออันตราย (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข, 2563) และรัฐบาลได้ประกาศพระราชกำหนดฉุกเฉินเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2563 (ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน, 2563) โดยมีมาตรการควบคุมการเข้าออกจังหวัดและประกาศปิดสถานที่เสี่ยง ห้ามประชาชนออกนอกเคสสถานทั่วราชอาณาจักร และสั่งห้ามไม่ให้คนต่างชาติและคนไทยเดินทางเข้าประเทศไทย จากสถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบเป็นวงกว้าง และเป็นอุปสรรคอย่างมากในการดำเนินชีวิตประจำวันหรือการปฏิบัติการกิจต่างๆ

พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นสถาบันหนึ่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนาน จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทยในทุกด้าน ทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณีและศีลธรรม บทบาทของวัดจึงมีความสำคัญในการเป็นศูนย์กลางและเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน โดยมีพระสงฆ์เป็นตัวแทนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งในด้านการเป็นศูนย์กลางบริการทางการศึกษา เป็นแหล่งส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เป็นที่พึ่งทางใจแก่คนในชุมชนที่ได้รับผลกระทบเช่นกัน จากภาวะวิกฤตนี้จำเป็นต้องมีสถาบันทางพระพุทธศาสนาต้องดำเนินการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของวัดและพระสงฆ์ให้ เป็นไปด้วยความราบรื่น

แนวคิดนวัตกรรมทางสังคม

ในโลกปัจจุบัน มนุษย์ประสบปัญหาในหลากหลายด้าน สิ่งที่กำลังก่อให้เกิดปัญหาคือความเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี Digital Disruption ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงทางสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่นสภาวะโลกร้อน ภัยแล้ง อุทกภัย รวมถึงภาวะวิกฤตที่เกิดจากโรคระบาด ภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลกเหล่านี้เรียกว่า VUCA (สุรเดช จงวรรณศิริ, 2562) คือการมีความผันผวนสูง ไม่สามารถคาดเดาหรือพยากรณ์ได้ล่วงหน้าทำให้ไม่สามารถมีหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจที่ชัดเจน อีกทั้งมีสภาวะที่ซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ มีสภาวะแห่งความคลุมเครือที่ไม่สามารถบ่งชี้ข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในอดีตมีการศึกษาการจัดการการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนา โดยมีแนวความคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม ซึ่งแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมนี้ไม่มีหลักฐานปรากฏว่าเกิดในช่วงใด แต่เริ่มได้รับการยอมรับและมีการนำคำนี้ไปใช้อย่างกว้างขวางนับแต่ปีค.ศ. 1950 เป็นต้นมา (กฤตเมธ บุญนุ่น, 2560) ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ระบุว่านวัตกรรมคือการกระทำหรือสิ่งที่ทำขึ้นใหม่หรือแปลกจากเดิมซึ่งอาจจะ เป็นความคิด วิธีการ หรืออุปกรณ์ เป็นต้น (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ส่วนสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติได้ให้ความหมายคำว่านวัตกรรมว่า คือสิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานนวัตกรรม

แห่งชาติ, 2553) นวัตกรรมยังสามารถหมายถึงสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีใครเคยทำมาก่อน หรือสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นจากการนำสิ่งที่มีอยู่แล้วมาพัฒนา ปรับปรุงให้ดีขึ้น หรือ สิ่งใหม่ที่ได้ทำมาแล้วในอดีตแต่ได้มีการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ การคิดค้นนวัตกรรมมักเกิดจากการวิจัยและพัฒนาโดยเฉพาะในด้านผลิตภัณฑ์และบริการ รวมถึงการพัฒนาองค์การ (European Commission, 2013); (Holt, K., 1971); (Morelli, N., 2007); (Neumeier, S., 2011) และส่วนใหญ่เป็นด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Butkeviciene, E., 2009)

นวัตกรรมทางสังคมคือแนวคิดใหม่ที่ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ รวมถึงกระบวนการใหม่ ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการทางสังคมและการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมหรือความร่วมมือใหม่ที่เกิดขึ้นเพื่อบรรลุเป้าหมายในการปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (European Commission, 2013) โดยมีองค์ประกอบ คือ หนึ่ง ประเด็นปัญหาที่สังคมหรือชุมชนประสบอยู่ สอง แนวทางในการแก้ไขปัญหา สาม การประเมินผลหลังจากปฏิบัติตามแนวทางที่แก้ปัญหานั้นและสี่ ขั้นตอนการขยายผลสำเร็จ ดังเช่นการศึกษาของ Pot and Vass พบว่านวัตกรรมทางสังคมเป็นพลวัตทางการจัดการ รวมถึงความยืดหยุ่นขององค์การ การพัฒนาทักษะและความสามารถ (Pot, F. & Vass, F., 2008) และ Neumeier ได้ระบุว่า นวัตกรรมทางสังคมเกิดขึ้นจากความร่วมมือในการกระทำบางอย่างของกลุ่มบุคคลเพื่อผลในการเปลี่ยนแปลง พัฒนาทั้งในด้านทัศนคติ วิธีการ รวมถึงพฤติกรรมเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งนี้อาจเกิดจากประเด็นปัญหาที่พบทั้งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติหรือเกิดจากสภาพภายนอก โดยทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีการแสดงเจตนาในการแก้ไขปัญหาด้วยการให้ความร่วมมือตามวิธีการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนา (Neumeier, S., 2011) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการศึกษาของ อลงกรณ์ คูตระกูล ที่กล่าวถึงขั้นตอนนวัตกรรมทางสังคมอันได้แก่ หนึ่ง การตระหนักถึงปัญหาและการเปิดรับความรู้ใหม่ สอง การขยายแนวร่วม ตั้งทีมงานและลงมือปฏิบัติ สาม การทำให้เป็นทางการ การปรับปรุงกิจกรรมและการเผยแพร่ผลสำเร็จ สี่ การประเมินผลการปฏิบัติ และการสร้างกิจกรรมใหม่ ๆ (อลงกรณ์ คูตระกูล, 2553) นอกจากนี้ นวัตกรรมทางสังคมตามแนวคิดของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ คือ การประยุกต์ใช้ความคิดใหม่และเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการยกระดับคุณภาพชีวิต ชุมชน และสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่ความเท่าเทียมกันในสังคม และสามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำได้อย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2562) เมื่อพิจารณาโดยองค์รวม นวัตกรรมทางสังคมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องในวงกว้างทั้งในมหภาคและจุลภาคเพราะต้องอาศัยแรงขับเคลื่อนทางสังคมจากทั้งหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่ไม่แสวงผลกำไร ไปจนถึงกระทั่งชุมชนหรือคนในพื้นที่ โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการแก้ปัญหาของสังคมหรือชุมชน ซึ่ง European Commission ได้ระบุถึงลักษณะของนวัตกรรมทางสังคมว่าเป็นระบบเปิดโดยมีการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ เป็นสหวิทยาการ เป็นการรวบรวมความรู้จากหลายแหล่งเพื่อการแก้ไขปัญหา โดยอาศัยการให้ความ

ร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องหรือการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้กระบวนการนวัตกรรมทางสังคมเป็นลักษณะการแก้ปัญหาเฉพาะเรื่อง เฉพาะพื้นที่ เพราะปัญหาในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน (European Commission, 2013) กล่าวโดยสรุปความหมายของนวัตกรรมทางสังคมคือ กระบวนการทางความคิด แนวทาง นโยบายในการพัฒนาความสามารถทางสังคมปัจเจกบุคคล ชุมชนหรือองค์กร โดยอาศัยการให้ความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องหรือการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อแก้ปัญหาและยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

บทบาทของวัดและศาสนกิจของสงฆ์

วัดแห่งแรกในสมัยพุทธกาลคือวัดเวฬุวนาราม เป็นสถานที่ที่พระเจ้าพิมพิสารสร้างถวายพระพุทธเจ้า ที่แคว้นมคธ ประเทศอินเดีย ซึ่งใช้เป็นสถานที่จำพรรษา และประกอบกิจกรรมประจำวันของพระพุทธเจ้าและเหล่าสาวก สำหรับประเทศไทย พระพุทธศาสนาได้เข้ามามีบทบาทตั้งแต่สมัยอดีตกาลเรื่อยมาจนถึงสมัยสุโขทัย อยุธยาและรัตนโกสินทร์ ความเป็นวัดได้มีการพัฒนาตามยุคสมัยอย่างต่อเนื่อง วัดนอกเหนือจากการเป็นที่พำนักของสงฆ์และการทำศาสนกิจแล้ว วัดยังมีบทบาทในด้านการศึกษา เพราะวัดเป็นศูนย์รวมทางความรู้และสรรพวิชา เมื่อพ่อแม่มีบุตรหลานก็จะส่งบุตรหลานไปบวชเรียนและศึกษาหาความรู้ที่วัด เป็นสถานที่ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เป็นสถานที่ให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ วัดยังมีบทบาทในการสร้างเสริมวัฒนธรรมไทย ไม่ว่าจะเป็นศิลปะ จิตรกรรมฝาผนัง ลักษณะของอุโบสถ วิหาร เจดีย์ รวมถึงโบราณสถาน โบราณวัตถุต่างๆ และไม่เพียงแต่สภาพภายนอกที่เป็นวัตถุ วัดยังเป็นที่พักใจของพุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะในช่วงที่ประชาชนเกิดความทุกข์ยาก วัดก็เป็นที่พักใจในทุกสถานการณ์ กระทั่งมีคำว่า “บวร” เป็นคำที่ใช้ในการเรียกย่อๆของ บ้าน วัด และโรงเรียน ซึ่งเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ให้ความสำคัญกับบ้าน วัด และโรงเรียนถือเป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อสังคม พระอริการโสภณ ปิยธมโม (กิ่งแก้ว) และคณะ (2564) ได้ให้ความหมายว่า บวร คือ บ้าน วัด และโรงเรียนซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้าง การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมีองค์ประกอบดังนี้ บ้าน คือ ชุมชน ผู้นำชุมชน หน่วยงานต่างๆในชุมชน รวมถึง เครื่องมือและกลไกต่างๆที่มาจากภาครัฐ ที่จะนำมาดูแลและพัฒนาด้านสภาพแวดล้อม และด้านกายภาพต่างๆ ที่อยู่ในชุมชน วัด คือ สถาบันที่เป็นศูนย์รวมของประชาชนชาวพุทธอันมีความเกี่ยวข้องตั้งแต่เกิด เช่น เกิดมาบิดา มารดาจะพาบุตรไปวัดเพื่อให้พระที่เคารพนับถือตั้งชื่อ เป็นต้น ซึ่งวัดจะประกอบไปด้วยพระภิกษุสงฆ์ สามเณร แม่ชี อุบาสก และอุบาสิกา ส่วนโรงเรียน คือ สถาบันทางสังคมที่ให้ความรู้ และขัดเกลาเยาวชน ให้เยาวชนมีความรู้คู่คุณธรรมเพื่อนำสังคมไปสู่แนวทางที่ถูกต้อง

ประกอบด้วย ครู อาจารย์ นักวิชาการ และบุคลากรทางการศึกษา อื่นๆ ทั้งในโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และองค์กรการศึกษาอื่นๆ

ในส่วนของพระสงฆ์ถือเป็นตัวแทนของวัดในการดำเนินศาสนกิจ เป็นการยึดถือแนวทางการบำเพ็ญกรณียกิจของพระพุทธเจ้าและของพระสาวกในอดีตกาล โดยมีวัตถุประสงค์และขอบเขตกว้างขวางดังพุทธพจน์เมื่อครั้งแรกที่พระพุทธเจ้าทรงส่งพระสาวกออกไปประกาศพระศาสนา ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขของชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ในภาวะปกติ พระสงฆ์มีหน้าที่ธำรงตนเป็นแบบอย่าง และคอยให้คำปรึกษา รวมทั้งเป็นผู้นำในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทางที่ถูกที่ควร เห็นได้จากการที่พระสงฆ์เป็นผู้นำในการจัดการชุมชน จัดการป่า จัดการน้ำ และจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ เป็นศูนย์ฝึกสัมมาชีพ เป็นต้น จึงนับได้ว่าพระสงฆ์มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศอีกทางหนึ่ง สำหรับในภาวะวิกฤต ประเทศชาติมีสาธารณภัยเกิดขึ้น คณะสงฆ์เป็นองค์กรที่สำคัญในการประสานศรัทธาของสาธุชน สนับสนุนภาครัฐในการเข้าไปช่วยเหลือเกื้อกูล บรรเทาความทุกข์ทางกาย ด้วยวัตถุสิ่งของจำเป็นเบื้องต้น ที่สำคัญคือ พระสงฆ์สามารถเข้าไปมีส่วนช่วยบรรเทาทุกข์ทางใจ โดยการนำหลักธรรมไปประคับประคองจิตใจให้ผู้ประสบภัยก้าวพ้นภาวะวิกฤต ซึ่งพระสงฆ์มีบทบาทที่จะต้องรับผิดชอบเรื่องของสถานภาพของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับพันธกิจของวัด 6 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการปกครอง ในแต่ละระดับชั้นของคณะสงฆ์ตั้งแต่มหาเถรสมาคม สมเด็จพระสังฆราชฯ แต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่ต่าง ๆ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด จนมาถึงเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ซึ่งแต่ละระดับก็มีเขตอำนาจ มีหน้าที่ในการดำเนินการโดยวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ เช่นการดำเนินการประชุมคณะสงฆ์ในแต่ละวัด อาจมีการประชุมอาทิตย์ละครั้งหรือมีการกำหนดวาระการประชุมตามความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น การปรึกษาหารือ หรือการกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกัน (สมศักดิ์ สนพะเนาว์และคณะ, 2564) ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงมีพระดำริให้คณะสงฆ์ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าว (กระทรวงวัฒนธรรม, 2563ก) โดยพิจารณาให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติประสานไปยังวัดทั่วราชอาณาจักรให้จัดตั้งโรงทานในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยและผู้ได้รับผลกระทบ (พระมหาอำคา วรปญโญ และภักดี โพธิ์สิงห์, 2564); (ข่าวไทยพีบีเอส, 2563) ซึ่งถูกนำไปปฏิบัติโดยคณะสงฆ์และเจ้าอาวาสในแต่ละวัด เป็นแนวทางในการใช้อำนาจปกครองเพื่อความ

ผาสักของประชาชน ทั้งนี้การปฏิบัติก็แตกต่างกันไปในรูปแบบของแต่ละวัด ตามการกำกับดูแลของเจ้าอาวาสที่มีอำนาจในการบริหารจัดการ ในฐานะนิติบุคคลอันเป็นจุดก่อกำเนิดของนวัตกรรมทางสังคมของพระสงฆ์ โดยกรมการศาสนาได้มีประกาศการจัดกิจกรรมเข้าวัดปฏิบัติธรรมวันธรรมสวนะระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนกันยายน 2563 (กระทรวงวัฒนธรรม, 2563ข) และมีการชี้แจงแนวทางในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ซึ่งเป็นนวัตกรรมทางสังคมที่เรียกว่า New normal หรือสถานการณ์ปกติใหม่ โดยการรักษากำหนดเกี่ยวกับการรักษาระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) เช่นการสวมหน้ากากอนามัย การรักษาความสะอาด การฆ่าเชื้อด้วยการหมั่นล้างมือและอุปกรณ์รวมทั้งสถานที่ในการจัดกิจกรรม และต้องใช้เวลาในการจัดกิจกรรมให้น้อยที่สุด (กระทรวงวัฒนธรรม, 2563ค) ทั้งนี้ต้องไม่ขัดต่อคำสั่งของศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.)

2. ด้านศาสนศึกษา คือการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนระบบการศึกษาสามารถแบ่งออกเป็นสองด้านคือ ด้านการศึกษาของคณะสงฆ์และด้านการศึกษาของฆราวาส สำหรับคณะสงฆ์จะเป็นการส่งเสริมให้เรียนนักรธรรมแต่ละระดับคือ นักรธรรมตรี นักรธรรมโทและนักรธรรมเอก รวมถึงการเรียนเปรียญธรรมบาลี สำหรับฆราวาสมีการจัดให้เรียนธรรมศึกษาบาลีศึกษา (สมศักดิ์ สนพะเนาและคณะ, 2564) และการเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในวัดที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการก็จัดให้มีการเรียนวิชาชีพเสริมเข้าไปกับการเรียนพระพุทธศาสนาเพื่อให้คนในชุมชนสามารถนำไปประกอบอาชีพสร้างรายได้ (สุเทพ เชื้อสมุทร, 2564). เช่น การซ่อมและล้างแอร์ การตัดเย็บเสื้อผ้า การนวดแผนไทย แต่จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้เกิดนวัตกรรมในด้านศาสนศึกษา เช่น หลักสูตรการบวชพระนวกะออนไลน์ ที่วัดญาณเวศกวัน จังหวัดนครปฐม ที่กำลังพัฒนาหลักสูตร (วัดญาณเวศกวัน, 2563ก) เพราะปริมาณพระบวชใหม่เริ่มมีปริมาณน้อยลงทุกปีและในสถานการณ์นี้ทำให้ต้องรักษาระยะห่างทางสังคมมากขึ้น ส่วนการเรียนการสอนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร) ได้ออกมาตรการในการป้องกัน เช่น ลดปริมาณบุคลากรที่เข้าปฏิบัติงานโดยการสลับวันและบางส่วนปฏิบัติงานจากบ้าน (Work from home) การเรียนการสอนและการสอบวัดผลให้ดำเนินการในรูปแบบออนไลน์ (พระมหาจันทน์ศิริวัฒน์ (ผมไผ่), 2564); (Somsathan, P. & Sanjaiprom, S., 2021)

3. ด้านสาธารณูปการ เรื่องการก่อสร้าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการสร้างอุโบสถ วิหาร ปรับปรุงสถานที่ต่าง ๆ อันเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการมีความคิดริเริ่มในการดำเนินการ ปัจจัยเรื่องของทุน งบประมาณ กำลังคน รวมถึงการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะในกรณีที่ดินเป็นวัดหลวงหรือถูกกำหนดให้เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุที่ต้องมีการดูแลรักษา อนุรักษ์โดย

กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม การดำเนินการใดๆจำเป็นต้องมีการยื่นเรื่องเพื่อขออนุญาตในการดำเนินการ

4. ด้านงานเผยแผ่ พระมีหน้าที่เผยแผ่สั่งสอนธรรม ถือเป็นหัวใจของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น พระพุทธเจ้าไปสอนธรรมที่ใดก็มีแต่สร้างความเจริญให้กับที่นั้น พระสงฆ์จำเป็นต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งมีทั้งรูปแบบการเทศน์ การจัดกิจกรรมฝึกอบรมค่ายพุทธบุตรในโรงเรียน การสร้างคุณธรรม จริยธรรมโดยมีพระสงฆ์ผู้มีความรู้เป็นวิทยากร ที่ผ่านมาในอดีตรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะเป็นในเชิงรับคือรอให้ญาติโยมมาที่วัดเพื่อฟังเทศน์ ฟังธรรมในวันพระ วันอาทิตย์หรือวันสำคัญทางศาสนา แต่จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้เกิดนวัตกรรมการเผยแผ่ที่เปลี่ยนรูปแบบจากเชิงรับมาเป็นเชิงรุก จากการศึกษาพบในหลายกรณี ดังตัวอย่าง วัดญาณเวศกวัน ที่จัดกิจกรรมคุยกับพระ เพื่อเยียวยาความเศร้าโศกของผู้สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักด้วยกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา การให้คำปรึกษาทางพุทธจิตวิทยา ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบจากการพบหน้ามาเป็นรูปแบบออนไลน์ โดยการใช้เทคโนโลยีและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊กและเว็บไซต์ เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างญาติโยมกับวัด การแจกหนังสือธรรมะคำสอนของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) ส่งผ่านทางไปรษณีย์ถึงผู้รับที่บ้านโดยญาติโยมไม่จำเป็นต้องเดินทางมาวัด (วัดญาณเวศกวัน, 2563ข) มีการพัฒนาเว็บไซต์และระบบฐานข้อมูลในการเผยแผ่ธรรมะ พยายามรวบรวมคำสอนของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) ที่มีมากมายมาจัดหมวดหมู่ให้สามารถสืบค้นได้ง่าย (วัดญาณเวศกวัน, 2563ค) การปรับเปลี่ยนรูปแบบอย่างจริงจังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย ถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลาย ในกรณีวัดสุทัศนเทพวราราม กรุงเทพมหานคร ก็เป็นอีกวัดหนึ่ง ซึ่งพัฒนาการฟังเทศน์ ฟังธรรม สวดมนต์ที่วัดมาเป็นรูปแบบออนไลน์ ผ่านการไลฟ์สดในเฟสบุ๊ก ศึกษาหาข้อมูลโดยใช้ Program obs ในการไลฟ์สดและก็มี premiere program ในการติดต่อซึ่งอาศัยคณะพระภิกษุสงฆ์ภายในวัดเป็นผู้ดำเนินการ การบันทึกเสียงและการไลฟ์สดก็ศึกษาหาข้อมูลจาก YouTube เป็นสำคัญ

5. ด้านศึกษาสงเคราะห์ เป็นบทบาทหนึ่งของพระสงฆ์ในการสนับสนุนการศึกษาด้วยการให้ทุน การศึกษา อุปกรณ์การเรียน ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน นักศึกษาที่อาศัยอยู่ในวัด หรือการให้กับเด็กในชุมชน หรือวัดใดที่มีโรงเรียนอยู่ด้วย ก็มีการดำเนินการให้ทุนกับเด็กนักเรียนในโรงเรียนนั้น (สมศักดิ์ สนพะเนาว์และคณะ, 2564) และในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พระสงฆ์ได้ประสานงานกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พัฒนาความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรค การปฏิบัติเพื่อหลีกเลี่ยงจากการติดเชื้อ การแจกจ่ายอุปกรณ์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรค (ณัชพล ศิริสวัสดิ์, 2564)

6. ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ เป็นบทบาทสำคัญที่สามารถแยกย่อยเป็น 4 ด้านอันได้แก่

- 1.ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสังคม เช่น การช่วยเหลือคนยากจน การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม
- 2.ด้านการช่วยเหลือกิจการของผู้อื่น เช่น การสนับสนุนโครงการเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ
- 3.ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสงเคราะห์โรงเรียนชุมชน การสนับสนุนหรือสร้างโรงพยาบาล
- 4.ด้านการช่วยเหลือประชาชนทั่วไปตามกาล เช่น ในกรณีเกิดภัยพิบัติด้วยการมอบสิ่งอำนวยความสะดวก อาหาร ยา จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรมด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ซึ่งมีรูปแบบหลากหลาย เช่น การจัดทำตู้ปันสุขหน้าวัด เป็นการรวบรวมสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น อาหาร ข้าวสาร สิ่งประกอบเพื่อการปรุงอาหาร น้ำดื่ม มาวางในตู้ปันสุขเพื่อแจกจ่ายให้คนที่ยังพอจะเดินทางได้ มารับที่วัด กับการจัดทำโรงทานเดลิเวอรี่ โดยจัดหน่วยรถเพื่อจะนำทานนั้นไปมอบให้ที่บ้าน (พระครูสุทธิวรญาณ (นิธิมงคลชัย) และวัดป่าญาณวิสุทธาวาส, 2564) นอกจากนี้วัดชลอ จังหวัดนนทบุรี พระท่านคิดโครงการหนึ่งขึ้น เรียกว่า คุปองอิมท้อง อิมบุญ อิมธรรม คุปองนี้มีมูลค่า 40 บาท เริ่มจากการทำแบบสำรวจผ่าน Google form เก็บข้อมูลทั้งตำบลบริเวณวัดชลอและตำบลบางกรวย เพื่อสำรวจความต้องการและเก็บเป็นข้อมูล โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มผู้ป่วยติดเตียง กลุ่มพิการตามแต่ละประเภท กลุ่มเยาวชนที่มีครอบครัวก่อนวัยอันควร และกลุ่มคนที่ทุกข์ยากได้รับผลกระทบจริง แล้วจึงแจกจ่ายคุปองออกไปเพื่อให้คนมาใช้กับร้านค้าใกล้เคียงเป็นการช่วยเหลือทั้งประชาชนทั่วไปและผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบ อีกทั้งรูปแบบนี้จะให้ทางเลือกกับผู้รับของบริจาคได้อย่างเฉพาะเจาะจงตามความต้องการมากขึ้น นอกจากนี้ในบางวัดพระสงฆ์ประสานงานกับหน่วยงานสาธารณสุขและภาครัฐใช้พื้นที่วัดเพื่อตรวจค้นหาผู้ป่วยเชิงรุก เป็นพื้นที่การรับวัคซีนของชุมชน หรือเป็นโรงพยาบาลสนาม ทั้งนี้การขยายความช่วยเหลือในด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่เพียงแต่เป็นกิจกรรมที่พระสงฆ์ดำเนินการแต่ฝ่ายเดียว แต่พระสงฆ์ควรใช้บทบาทตนเองเป็นศูนย์กลางในการสร้างเครือข่าย ทั้งเครือข่ายองค์กรอาสาสมัคร เครือข่ายองค์กรสาธารณสุขสงเคราะห์วิถีพุทธ เครือข่ายข้าราชการและหน่วยงานของรัฐในพื้นที่เพื่อร่วมกันทำงานแบบบูรณาการ (ณัชพล ศิริสวัสดิ์, 2564)

สรุป

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า New normal หรือสถานการณ์ปกติใหม่ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทุกประเทศทั่วโลก สำหรับประเทศไทย องค์กรทางพระพุทธศาสนาได้รับผลกระทบเช่นกัน แต่ในการที่ได้รับผลกระทบนี้ทำให้เกิดนวัตกรรมในการเปลี่ยนแปลงและ

พัฒนาในพันธกิจต่างๆของพระสงฆ์ 6 ด้านคือ ด้านการปกครองโดยที่สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงมีพระดำริให้คณะสงฆ์ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าว โดยพิจารณาให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติประสานไปยังวัดทั่วราชอาณาจักรให้จัดตั้งโรงทานในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยและผู้ได้รับผลกระทบ ด้านศาสนศึกษา มีการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้มากขึ้น เปลี่ยนรูปแบบการสอนจาก Onsite มาเป็น Online และในมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จัดการทำงานแบบ Work from home มีการสับเปลี่ยนวันที่เข้ามาทำงาน ลดปริมาณบุคลากรที่ต้องมาปฏิสัมพันธ์กัน ด้านสาธารณูปการ วัดใช้โอกาสนี้ในการบูรณะโบราณสถาน โบราณวัตถุของวัดเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนกลับมาดำเนินการในรูปแบบปกติ ด้านงานเผยแผ่ มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเผยแผ่จากเชิงรับเป็นเชิงรุก โดยการนำเทคโนโลยีมาช่วยผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ การนำสวดมนต์ทำวัตรผ่านเว็บไซต์ Facebook Live มีการแจกหนังสือธรรมะผ่านทางเว็บไซต์ ด้านศึกษา สงเคราะห์ พระสงฆ์ได้ประสานงานกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พัฒนาความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติเพื่อหลีกเลี่ยงจากการติดเชื้อ การแจกจ่ายหน้ากากอนามัยและเจลแอลกอฮอล์ในการฆ่าเชื้อ ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีการบริจาคทาน การจัดทำตู้ปันสุขหน้าวัด การจัดทำโรงทานเดลิเวอรี่ การใช้พื้นที่วัดเพื่อตรวจค้นหาผู้ป่วยเชิงรุก เป็นพื้นที่การรับวัดขึ้นของชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้การดำเนินการใดๆต้องอาศัยรูปแบบการทำงานเชิงบูรณาการและการให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน อีกทั้งจำเป็นต้องกำกับดูแลให้ทั่วถึงโดยเจ้าอาวาสผู้ที่เป็นผู้นำของวัดในแต่ละชุมชน พื้นที่ ให้มีการจัดการอย่างเป็นเอกภาพ อีกทั้งจำนวนพระสงฆ์และสามเณรบวชใหม่และอยู่จำวัดมีปริมาณลดน้อยลงทุกปี สืบเนื่องจากหลายปัจจัยคือ ปริมาณเด็กที่เกิดใหม่มีจำนวนน้อยลง ปัญหาเศรษฐกิจที่ทำให้ฆราวาสชายต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัวโดยเฉพาะการทำงานที่อนุญาตให้ลาเพื่อการอุปสมบทเพียง 14 วัน ดังนั้นการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลที่ลดน้อยลงจึงอาจเป็นข้อจำกัดที่ต้องคำนึงถึง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2563ก). พิธีมอบสิ่งของให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-๑๙. เรียกใช้เมื่อ 19 กรกฎาคม 2564 จาก https://www.mculture.go.th/th/article_view.php?nid=43765
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2563ข). ประกาศกรมการศาสนาเรื่องจัดการจัดกิจกรรมเข้าวัดปฏิบัติธรรมวันธรรมสวนะ. เรียกใช้เมื่อ 19 กรกฎาคม 2564 จาก https://www.mculture.go.th/th/article_view.php?nid=42336

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2563ค). แนวทางการจัดกิจกรรม ทางพระพุทธศาสนา ในช่วง COVID-๑๙. เรียกใช้เมื่อ 19 กรกฎาคม 2564 จาก https://www.m-culture.go.th/th/article_view.php?nid=90546
- กฤตเมธ บุญนุ่น. (2560). นวัตกรรมทางสังคม: ความรู้สู่สังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสาร สังคมศาสตร์วิชาการ, 10(2560), 245-262.
- ข่าวไทยพีบีเอส. (2563). สมเด็จพระสังฆราช ประทานพระดำริให้วัดตั้งโรงทานช่วยคนรายได้น้อย. เรียกใช้เมื่อ 9 สิงหาคม 2564 จาก https://news.thaibps.or.th/content/290155?read_meta=%7B%22label%22%3A%22articlepage_number%22%2C%22group%22%3A%22%22%7D
- ณัชพล ศิริสวัสดิ์. (2564). การศึกษาเครือข่ายงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19). วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 10(3), 264-277.
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข. (2563). ชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ 3). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ หน้า 1 (29 กุมภาพันธ์ 2563).
- ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน. (2563). การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ หน้า 1 (25 มีนาคม 2563).
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2554). นวัตกรรม. เรียกใช้เมื่อ 16 สิงหาคม 2564 จาก <https://dictionary.orst.go.th/>
- พระครูสุทธธิริญาณ (นิธิมงคลชัย) และวัดป่าญาณวิสุทธาวาส. (2564). การจัดการงานสงฆ์สาธารณสุขสงเคราะห์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ เชื้อโควิด 19 ระลอกสองในจังหวัดสมุทรสงคราม: ถอดบทเรียน. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 8(5), 114-122.
- พระมหาจันทน์ศิริวัฒน์ (ผมไผ่). (2564). แนวทางการจัดการบทบาทพระสงฆ์ในการปรับตัวกับสถานการณ์โควิด-19. Journal of Modern Learning Development, 6(1), 395-405.
- พระมหาอำคา วรปัญญา และภักดี โพธิ์สิงห์. (2564). บทบาทพระสงฆ์กับจิตบริการสังคม สาธารณะ. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 6(1), 721-736.
- พระอธิการโสภณ ปิยธมโม (กิ่งแก้ว) และคณะ. (2564). พลังบวร: พลังหลักของชุมชนคุณธรรม. วารสาร ปัญญาปัญญา, 6(1), 69-80.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- วัดญาณเวศกวัน. (2563ก). หลักสูตรการบวชพระนวกะออนไลน์. เข้าถึงได้จาก <https://www.lifestudies.net/103.html>
- วัดญาณเวศกวัน. (2563ข). ระบบแจกหนังสือภายในวัด. เรียกใช้เมื่อ 18 สิงหาคม 2564 จาก <https://activity.watnyanaves.net/report/report5.php>
- วัดญาณเวศกวัน. (2563ค). ตามรอยพุทธธรรมออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 2564 สิงหาคม 18 จาก <https://sites.google.com/view/buddhadhamma-online/home?fbclid=IwAR21e8qFLNKD5kXJ7bGYybDMCKAEwCXC-CePtXOplum-ZE-o10t0rKzKsr8>
- สมศักดิ์ สนพะเนาและคณะ. (2564). แนวทางการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ใน จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการ มจร. บุรีรัมย์, 6(1), 31-45.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2553). รายงานผลการสำรวจขีดความสามารถด้านนวัตกรรมของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2562). รายงานประจำปี 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สุเทพ เชื้อสมุทร. (2564). บทบาทของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระยอง. วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์: 6(2), 419-434.
- สุรเดช จอจวรรณศิริ. (2562). การจัดการสู่องค์กรนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ.
- อลงกรณ์ คูตระกูล. (2553). นวัตกรรมทางสังคม: กรณีศึกษาโครงการของท้องถิ่นในเขตภาคเหนือของประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Butkeviciene, E. (2009). Social innovation in rural communities: Methodological framework and empirical evidence. *Social Science / Socialiniai mokslai*, 1(63), 80-88.
- European Commission. (2013). Guide to social innovation. Directorate-General for Regional and Urban Policy. Retrieved July 19, 2021, from <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/12d044fe-617a-4131-93c2-5e0a951a095c>
- Holt, K. (1971). Social innovation in organizations. *International Studies of Management & Organization*, 1(3), 235-252.

- Morelli, N. (2007). Social innovation and new industrial contexts: Can designers industrialize socially responsible solution? *Design Issues*, 23(4), 3-21.
- Neumeier, S. (2011). Why do social innovations in rural development matter and should they be considered more seriously in rural development research? Proposal for a stronger focus on social innovations in rural development research. European Society for Rural Sociology. *Sociologia Ruralis*, 52(1), 48-69.
- Pot, F. & Vass, F. (2008). Social innovation, the new challenge for Europe. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 57(6), 468-473.
- Somsathan, P. & Sanjaiprom, S. (2021). Learning Online Preparedness during the COVID-19 Pandemic in Thailand. *Journal of MCU Peace Studies*, 9(3), 884-894.

บทความวิจัย

รายงานการพัฒนาแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านพุเลียบ*

REPORT ON THE DEVELOPMENT OF AN INTEGRATED SUPERVISION MODEL TO PROMOTE COMPETENCYPROACTIVE LEARNING MANAGEMENT OF BAN PHU LIAP SCHOOL TEACHERS

อานนท์ เกียรติสาร

Anont Kiattisan

โรงเรียนบ้านพุเลียบ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

Ban Phu Liap School Kanchanaburi Primary Educational Service Area District Office 1

Email: arnont010123@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในการพัฒนาแบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านพุเลียบ 2) เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านพุเลียบ 3) เพื่อศึกษาผลการใช้แบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านพุเลียบ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นำผลมาการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยพบว่า 1.การนิเทศแบบบูรณาการเป็นกระบวนการและกิจกรรมที่มุ่งให้ความช่วยเหลือแนะนำ ส่งเสริม ปรับปรุงในการสอนของครูที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2.แบบการนิเทศ มีกระบวนการ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้น 1 การวางแผนกำหนดทิศทางขั้น 2 การปฏิบัติการณ์เทศ ขั้น 3 การเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลการประเมินแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และคู่มือ มีความเหมาะสม 3.ผลการศึกษาการใช้แบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านพุเลียบ พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจแบบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4. การประเมินผลการใช้แบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านพุเลียบ

* Received April 12, 2022; Revised May 11, 2022; Accepted June 18, 2022

นั้น ภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$, S.D = 0.12) มีผลการประเมินในระดับมากที่สุดทุกรายการ

คำสำคัญ: รูปแบบการนิเทศ, แบบบูรณาการ, เพื่อส่งเสริมสมรรถนะ, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

this research article Objectives 1) to study the basic information necessary to develop a model of supervision Integration to promote the competence of proactive learning management of teachers in Ban Phu Liap School 2) To create and monitor the quality of the integrated supervision model. To promote the competence in proactive learning management of school teachers 3) To study the effect of using an integrated supervision model to promote the competence in proactive learning management of Ban Phu Liap School teachers. using qualitative research and quantitative research Study documents and interview experts. The results were analyzed according to objectives. The results showed that 1. Integrated supervision is a process and activity aimed at assisting, recommending, promoting and improving the teaching of teachers with the aim of improving teaching quality. and promoting teaching and learning activities that focus on proactive learning management 2. The supervision model has a three-step process, comprising Stage 1: planning direction, stage 2: supervision operations, step 3: learning to develop the assessment results of an integrated supervision model to promote competency in proactive learning management. and manuals are appropriate 3. The results of the study on the use of an integrated supervision model To promote the competence in proactive learning management of teachers in Ban Phu Liap School, it was found that teachers had a statistically significant level of comprehension at the .05 level. To promote the competence in proactive learning management of Ban Phu Liap School teachers. The overall picture was appropriate at the highest level ($\bar{x} = 4.89$, S.D = 0.12) with the highest level of assessment results in all items.

Key words: Supervision model, integrated, to promote competency, proactive learning management

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) มาตรา 22 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยที่ลักษณะการจัดการเรียนของครูในประเทศในยุคนปัจจุบันเป็นการจัดการเรียนรู้อยู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนแต่ละคนไม่อยู่นิ่ง กระตือรือร้นและคิดค้นหาความรู้และคำตอบอยู่ตลอดเวลา (Active Learner) สร้างบรรยากาศให้ในห้องเรียนเป็นห้องเรียนแห่งความสงสัย อยากเรียนอยากรู้อยากหาคำตอบ (Community of Inquiry) มุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิด การคิดสร้างสรรค์ (Creative Learning) ที่จะนำไปสู่การผลิตนวัตกรรม (Innovation) การสร้างอาชีพและการเรียนรู้ด้วยตนเองและมุ่งหวังให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากความสนใจรายบุคคลและการรวมตัวของผู้เรียนที่มีแรงผลักดันเป็นทีมเช่นทีมที่มีนวัตกรรมเป็นจุดเน้น (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2558) ซึ่งการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการจัดการเรียนรู้ที่นำไปสู่ไทยแลนด์ 4.0 ให้กับผู้เรียนได้ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องมีลักษณะที่ทำให้ผู้เรียนแต่ละคนไม่อยู่นิ่ง กระตือรือร้นและคิดค้นหาความรู้และคำตอบอยู่ตลอดเวลา (Active Learner) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการกิจกรรมการเรียนการสอนได้ลงมือกระทำ (active learning) มากกว่าการที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับความรู้เพียงอย่างเดียว (passive learning) การเรียนการสอนเชิงรุกเป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง (เนาวนิตย์ สงคราม, 2555) การจัดการเรียนการสอนต้องมีการวางแผนและเตรียมการใช้กิจกรรมต่าง ๆ โดยจัดให้ผู้เรียนคิดบ่อย ๆ (สินธะวา ความดิษฐ์, 2559) ส่วนการนิเทศในปัจจุบันยังมีปัญหาอยู่ค่อนข้างมาก เช่น ขาดแคลนอัตรากำลังศึกษานิเทศก์ ขาดเครื่องมือในการปฏิบัติงาน ขาดการประสานงาน ขาดงบประมาณ ศึกษานิเทศก์มีภาระมาก ทำให้ไม่มีเวลาดูนิเทศ การนิเทศไม่ต่อเนื่อง ขาดแรงจูงใจและสนับสนุน ขาดการประเมินผลการปฏิบัติงาน (มาเรียม นิลพันธุ์และคณะ, 2553) การจัดการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่สูงขึ้นผ่านความร่วมมือ การยอมรับซึ่งกันและกัน มีการปรับปรุงพัฒนา ด้วยการสะท้อนผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และการนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring) จากแนวคิดของโทมัสและสมิธ (Thomas, W. and Smith, A. , 2009) เป็นการนิเทศที่ทำให้ผู้รับการนิเทศได้พัฒนาความรู้ ความสามารถและศักยภาพของตนด้วยตนเองให้สูงขึ้นคอस्ता และแกร์มตัน (Costa, Arthur L., and Robert J. Garmston., 2002)

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงการใช้รูปแบบการนิเทศที่ช่วยให้ครูผู้สอนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอน พัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่เหมาะสมได้พัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ

เพื่อใช้เป็นแนวทางในการนิเทศการศึกษา เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่สามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนได้จริง และมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านบุเลียบ
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านบุเลียบ
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านบุเลียบ
4. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านบุเลียบ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบวิจัยผสมผสาน (Mixed method) การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านรูปแบบการนิเทศ จำนวน 3 ท่าน ทดลองนำร่องกับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 10 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และผู้อำนวยการโรงเรียนในเครือข่าย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 8 คน ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และการตรวจสอบเครื่องมือกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 30 คน มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกจากครูที่สมัครเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบรัค (Cronbach) ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินทั้งฉบับ เท่ากับ .863

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาจากตำรา เอกสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกชนิด แล้วบันทึกลงในแบบบันทึกผลการวิเคราะห์เอกสาร
2. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ดำเนินการ ดังนี้
 - 2.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขออนุญาต และขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์
 - 2.2 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง

3. การศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จากครูผู้สอน ดำเนินการโดยทำหนังสือเพื่อและส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างและรวบรวมด้วยตนเอง จำนวน 30 ฉบับ ได้ตอบกลับมา จำนวน 30 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้วิจัยนำมาสรุปเป็นตัวแปรที่ศึกษา

2. วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วเทียบกับเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง น้อยที่สุด

4. การวัดเจตคติตามแบบของลิเคิร์ทนั้นข้อความที่เป็นกลางนั้นใช้ไม่ได้ (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2543) แล้วนำข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective congruence: IOC

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

1.1 ค่า IOC (Item Objective Congruence)

1.2 สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยวิธีการของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

2.1 ค่าความถี่ (Frequency)

2.2 ค่าร้อยละ (Percentage)

2.3 ค่าเฉลี่ย (Mean)

2.4 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis: EFA)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านบุเลียบ พบว่า การนิเทศแบบคลินิก การนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญา การนิเทศแบบพี่เลี้ยง และส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้เกิดประสิทธิภาพ มีวัตถุประสงค์ครอบคลุม มีการติดตามต่อเนื่อง อย่างเหมาะสม ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศร่วมเรียนรู้ด้วยกัน ต้องตระหนักถึงความสำคัญ ความรู้ ความเข้าใจ ด้านกระบวนการที่มีรูปแบบ แนวทาง กระบวนการ และแผนการนิเทศที่ชัดเจน ด้านทรัพยากรที่ให้ความสำคัญและให้การส่งเสริม สนับสนุนอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านบุเลียบพบว่า จากการศึกษารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านบุเลียบ ได้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านบุเลียบ 3 ขั้นตอน ขั้น 1 การวางแผนกำหนดทิศทาง ขั้น 2 การปฏิบัติการนิเทศ ขั้น 3 การเรียนรู้เพื่อพัฒนา และคู่มือมีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทในการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ 1) ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) เจตคติที่มีต่อการเรียนรู้เชิงรุก

3. ผลการศึกษารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านบุเลียบ พบว่าความรู้ความเข้าใจของครูหลังการอบรม เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกภาพรวมมีความเหมาะสม กิจกรรมเน้นการเรียนรู้เชิงรุก และสอดคล้องกับจุดประสงค์. เจตคติที่มีระดับเจตคติมากที่สุด

4. การประเมินผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนบ้านบุเลียบ พบว่าภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด มีผลการประเมินในระดับมากที่สุดทุกรายการ

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่ค้นพบจากการสรุปผลนำมาอภิปรายผล 3 ประเด็น ดังนี้

1. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนบ้านบุเลียบเป็นการบูรณาการนิเทศแบบคลินิก (Clinical Supervisor), การนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching) และ

การนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกและ เจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยมีกระบวนการตามรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ 3 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 การวางแผนกำหนดทิศทาง (D: Directional planning) ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการนิเทศ (S: Supervisory Management) ขั้นที่ 3 การเรียนรู้เพื่อพัฒนา (L: Learning development) ผลที่มีความเหมาะสมมากที่สุด พิจารณาแนวคิดและกระบวนการนิเทศที่เหมาะสมกับรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการที่ศึกษานิเทศก์มีหน้าที่เป็นผู้ให้คำชี้แนะ คำปรึกษา สอดคล้องกับกระบวนการนิเทศการศึกษาที่ สจต อุทรานันท์ การปฏิบัติงาน (Doing -D) ประกอบด้วยงานใน 3 ลักษณะคือ.1 ผู้รับนิเทศลงมือปฏิบัติงานตาม .2 การปฏิบัติงานของผู้ให้การนิเทศ ควบคุมคุณภาพให้งานสำเร็จออกมาทันกำหนดเวลาและมีคุณภาพสูง 3. การปฏิบัติงานของผู้สนับสนุนการนิเทศ ผู้บริหารก็จะให้บริการสนับสนุน การสร้างขวัญและกำลังใจเสริมกำลังใจของผู้บริหารประเมินผลผลิตของการ (สจต อุทรานันท์, 2530)

2 การใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนบ้านพุเลียบ จำนวน 21 คน โดยให้ครูได้ปฏิบัติตามรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกตามขั้นตอนต่าง ๆ เป็นอย่างดี และครูผู้สอนสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ สื่อที่ใช้ในการทดลองทันสมัยและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้จริง นำกระบวนการนิเทศแบบ PIDRE และรูปแบบกัลยาณมิตรมาผสมผสาน บูรณาการเป็นรูปแบบการนิเทศแบบร่วมมือประสานใจ วัชรรา เล่าเรียนดี ได้เสนอแนวทางเพื่อการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงานจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมง่ายขึ้น ซึ่งเป็นการนิเทศที่เกิดจากการตกลงร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศที่จะพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (วัชรรา เล่าเรียนดี, 2550)

3. การใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนบ้านพุเลียบ พบว่า ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน เมื่อทำการทดสอบ พบว่า ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หลังการอบรมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนด้านการเขียนทำแผนการจัดการเรียนรู้ และทักษะการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน รวมถึงเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 21 คน วัดเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามแบบวัดเจตคติตามเทคนิคของ Likert technique พบว่ามี เจตคติ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกช่วยพัฒนาการคิดระดับสูง ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าในระดับมากที่สุด กว่าเดิม (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2543)

4. การประเมินการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนบ้านพุเลียบ โดยผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.12) อาจเนื่องจากว่าเมื่อครูผ่านการฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์/ผู้วิจัย แล้วมีความมั่นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ อีกทั้งรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านพุเลียบ ที่พัฒนาขึ้นและผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ การทดลองนำร่องเพื่อพิจารณาความเป็นไปได้และผ่านการปรับปรุงแก้ไขจนได้รูปแบบการนิเทศฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในห้องเรียนแล้วได้ผลดีตามเป้าหมาย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนบ้านพุเลียบ ทั้ง 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การวางแผนกำหนดทิศทาง (D: Directional planning) ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการนิเทศ (S: Supervisory Management) และ ขั้นที่ 3 การเรียนรู้เพื่อพัฒนา (L: Learning development) ที่สามารถส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมควรนำรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนบ้านพุเลียบ ไปใช้ส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะด้านอื่น ๆ ที่สำคัญจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เช่น ด้านการออกแบบกิจกรรม นำแบบนิเทศอื่น ๆ มาใช้บูรณาการ เพื่อการนิเทศที่ใช้มีความหลากหลายขึ้น และเพื่อเพิ่มทักษะของผู้นิเทศให้มีศักยภาพ และประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- เนาวนิตย์ สงคราม. (2555). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อการสร้างองค์ความรู้และความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนิสิต นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์บัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2543). วิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ็น.การพิมพ์.

- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา. 116 (74 ก).(19 สิงหาคม 2542).หน้า 1-19.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2558). การคิดและการสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิด: ความเข้าใจพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มาเรียม นิลพันธุ์และคณะ. (2553). การประเมินโครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบ กิจกรรมการพัฒนานิเทศแนวใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย, 31(2), 149-166.
- วัชร เล่าเรียนดี. (2550). การนิเทศการสอน. นครปฐม: ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สงัด อุทรานันท์. (2530). การนิเทศการศึกษา : หลักการทฤษฎี และปฏิบัติ (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม) พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสยาม.
- สินธวา คามดิษฐ์. (2559). ห้องเรียนสอนคิด. ใน ความเป็นครูและการพัฒนาครูมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร: DPU Coolprint มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Costa, Arthur L., and Robert J. Garmston. (2002). Cognitive coaching foundation seminar learning guide. 5th ed. Highlands Ranch, CO: Center for Cognitive Coaching.
- Thomas, W. and Smith, A. . (2009). Coaching Solutions: Practical Ways to Improve Performance in Education. Moeeabin, Victoria, Australia: Hawker Brownlow Education.

นโยบายสาธารณะ: กรณีศึกษา เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*

PUBLIC POLICY: PENSION FOR THE ELDERLY,
LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS

ภัชลดา สุวรรณนวล

Patchlada Suwannanual

พระครูธีรธรรมพิมล

Phrakhruthirathamphimon

พระปลัดนิคม กตปณโณ (นำชม)

Phrapalad Nikhom katapanyo (Nachom)

พระปลัดนิคม ปญญาวิชโร (ปักซี่)

PhrapaladNikhom Punyavachiro (Paksee)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surathani Buddhist College, Thailand

E-mail: patchlada_@hotmail.com

บทคัดย่อ

เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้เริ่มเป็นรูปธรรมใน พ.ศ. 2535 จากแนวคิดของกรมประชาสงเคราะห์ (ในรัฐบาลสมัย นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีสองสมัย ระหว่างปี พ.ศ. 2535 - 2538) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุถือเป็นสวัสดิการสังคมประเภทหนึ่ง ที่รัฐบาลจัดสรรให้กับผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ โดยผ่านการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ได้แก่ องค์กรภาครัฐที่รับผิดชอบ คือ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีบทบาทในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ได้เริ่มต้นอย่างเป็นทางการ ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ดำเนินการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2554 ได้กำหนดอัตราการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในอัตราแบบขั้นบันได จะได้รับเบี้ยยังชีพแตกต่างกันไปตามอายุ สำหรับผู้สูงอายุที่เป็นข้าราชการบำนาญ จะไม่ได้รับค่าเบี้ยยังชีพ ถึงแม้ว่าผู้สูงอายุจะได้รับค่าเบี้ยยังชีพจากรัฐบาล แต่ก็ยังได้รับจากบุตรหลาน จากผลการวิจัย พบว่า รูปแบบความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การอยู่อาศัยกับบุตรหลานโดยตรง 2) การอยู่อาศัยตามลำพัง หรืออยู่แบบคู่สามี

* Received June 24, 2022; Revised July 3, 2022; Accepted July 30, 2022

ภรรยา แต่อยู่ไม่ไกลจากบุตรหลานมากนัก เช่น อยู่ในเมืองเดียวกัน และ 3) การอยู่อาศัยตามลำพัง หรืออยู่แบบคู่สามีภรรยา แต่อยู่ไกลจากบุตรหลาน ทั้ง 3 รูปแบบมีลักษณะเป็นสากล โดยรูปแบบความเป็นอยู่นั้นมีความสัมพันธ์กับเงินที่บุตรหลานส่งเสียให้ผู้สูงอายุ และการดูแลที่ได้รับจากบุตรหลาน การส่งเสียเงินและการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวสะท้อนถึงค่านิยมเรื่องของความกตัญญู ซึ่งมีให้เห็นอยู่ในปัจจุบันของสังคมไทย

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะ, เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ, องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The pension for the elderly began to materialize in 1992 from the concept of the Department of Public Welfare. (In the government during the reign of Mr. Chuan Leekpai, Prime Minister for two terms, between 1992 and 1995), the pension for the elderly is considered a type of social welfare. The government allocated to people aged 60 years and over, which is a social welfare arrangement for the elderly. through participation from all sectors, including the responsible government organization, namely the Ministry of Social Development and Human Security; including local government organizations that play a role in providing welfare for the elderly has officially started At present, local government organizations To proceed with the payment of the elderly pension in accordance with the Cabinet resolution on October 18, 2011, has set the rate of payment of the elderly pension in a ladder rate. Will receive a pension varies according to age. For senior citizens who are pensioners will not receive pension Even though the elderly receive a living allowance from the government, they still receive it from their children. From the research results, it was found that there were 3 living styles of the elderly, namely 1) living directly with their children 2) living alone. or living as a married couple but not far from their children, such as living in the same city; and 3) living alone. or living as a married couple But far from children, all three styles are universal. The way of living was related to the money that children gave to the elderly. and the care received from the children Remitting money and caring for the elderly in the family reflect the values of gratitude. which is seen in the present of Thai society

Keywords: Public Policy, Pension for The Elderly, Local Administrative Organizations

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีภารกิจตามอำนาจหน้าที่และมีอิสระในการปกครองตนเองในการจัดบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น การดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุถือเป็นภารกิจหนึ่งในอำนาจหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ การวางระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุและพัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ การเผยแพร่องค์ความรู้ด้าน ผู้สูงอายุ แนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุควรดำเนินการอย่างเป็นระบบเป็นไปตามภารกิจ อำนาจหน้าที่ ภารกิจตามแผนการถ่ายโอนและให้สอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 - 2564 (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2552)

นโยบายสาธารณะมีความสำคัญต่อสังคมและประเทศชาติ เป็นแนวทางการปฏิบัติหรือการกระทำมีจุดมุ่งหมายชัดเจน เป็นการตัดสินใจของรัฐบาล มีพันธผูกพันในการจัดสรรงบประมาณ และมีสิทธิและเอกสิทธิ์แก่ประชาชน อีกทั้งเป็นกิจวัตรและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในบางครั้ง ส่งผลให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการแก้ไขปัญหาของประชาชน หรืออาจจะกล่าวได้ว่านโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่เอื้อผลประโยชน์และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ต่อทั้งประชาชนและรัฐบาล โดยนโยบายสาธารณะแบ่งออกเป็นหลายประเภทด้วยกัน ซึ่งแต่ละประเภทนั้นก็แตกต่างกันออกไป ตามความเหมาะสม ส่วนการนำไปใช้บริหารประเทศนั้นก็ขึ้นอยู่กับรัฐบาลแต่ละชุดว่าจะกำหนดและปฏิบัติตามนโยบายสาธารณะแบบไหน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนมากที่สุด ดังนั้นนโยบายสาธารณะจึงเป็นกิจกรรมของรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศในแต่ละยุคได้กำหนดขึ้นว่าจะทำหรือไม่ทำอะไร โดยมีการขับเคลื่อน ผ่านส่วนราชการต่าง ๆ โดยมีการกำหนดออกมาเป็นโครงการ แผนงานและชุดกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อสาธารณะ (นราธิป ศรีรวม, 2557) ดังนั้นการปรับแนวทางการบริหารกิจการสาธารณะในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นและเพิ่มขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหา เช่น แนวทางการทำงานในลักษณะของเครือข่าย (network) ที่เป็นการทำงานร่วมมือกันระหว่าง หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ องค์กรภาคเอกชน องค์กรภาคประชาชน สถาบันวิชาชีพ หรือองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร เนื่องจากเป็นแนวทางการทำงานที่ให้ความสำคัญกับการแสวงหาแนวร่วมที่มีความรู้ความสามารถในด้านที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น (วีระศักดิ์ เครือเทพ และคณะ, 2558) ทั้งนี้เพื่อให้การบริการสาธารณะมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

การแจกเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุของท้องถิ่นนั้น ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลแต่ละชุดที่เข้ามาทำหน้าที่บริหารประเทศว่าจะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการอย่างไร จาก

ที่พบปัญหาอยู่บ้างที่การสนับสนุนด้านงบประมาณให้กับท้องถิ่น ในช่วงระยะแรก ๆ งบประมาณไม่ถูกโอนมาในทันที มีความล่าช้าในการโอนงบประมาณสนับสนุนของฝ่ายรัฐบาล หรือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเองแต่ก็แก้ปัญหาโดยการออกหนังสือแนวทางปฏิบัติสั่งการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเงินสะสมที่มีอยู่มาจ่ายเบี้ยยังชีพไปพลางก่อน เมื่อได้รับเงินอุดหนุนแล้วก็นำคืนคลังเช่นเดิม นั้นแสดงว่า ปัญหาในระดับหน่วยงานหลักอย่างกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทำหน้าที่จัดสรรงบประมาณลงมาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความล่าช้า ทำให้กระบวนการในการจัดสรรเงินให้กับผู้สูงอายุเกิดความล่าช้าตามไปด้วย หรือบางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่มีเงินสะสมเพียงพอหรือสถานะการเงินการคลังไม่ดีก็จะยิ่งให้เกิดขาดสภาพคล่องในการบริหารจัดการโดยเฉพาะพื้นที่ที่ผู้สูงอายุได้รับเบี้ยยังชีพได้รับเงินไม่พร้อมกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

การดูแลผู้สูงอายุเป็นหน้าที่ของคนในครอบครัวแต่ในความเป็นจริงคือเราทุกคนต้องช่วยกันดูแลผู้สูงอายุ ดังนั้นในชุมชนแห่งหนึ่งจะมีผู้สูงอายุจำนวนมากบ้าง น้อยบ้างแตกต่างกันไป ซึ่งขณะนี้ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว ดังนั้นจำนวนผู้สูงอายุจะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทุกบ้านควรมีความรู้และใส่ใจในเรื่องของ “การดูแลผู้สูงอายุ” เพื่อจะได้มีความรู้และนำไปใช้ทั้งกับผู้สูงอายุในครอบครัวและผู้สูงอายุของบ้านอื่น ๆ (ในชุมชน) ซึ่งมีหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุร่วมกัน นั่นคือ “การดูแลผู้สูงอายุ” เป็นหน้าที่ของทุกคนในชุมชน

ความหมายนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางปฏิบัติของรัฐบาล ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาต่าง ๆ ของสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาให้กับประชาชน โดยคำนึงถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประชาชนก็เป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจ (มยุรี อนุมานราชธน, 2547)

นโยบายสาธารณะ หมายถึง นโยบายที่เป็นการนำความรู้ ความคิดที่มีเหตุผลเพื่อนำไปแก้ไขปัญหาเป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ การปฏิบัติของรัฐบาล เป็นการกำหนดแนวทางในอนาคต เน้นเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เจื่อนไข ผลลัพธ์จากสิ่งที่เกิดขึ้นติดตามจากการดำเนินงานของรัฐบาล (เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2550)

นโยบายสาธารณะ หมายถึง อำนาจในการจัดสรร ค่านิยมของสังคมทั้งมวลและผู้ที่มีอำนาจในการจัดสรร คือ รัฐบาล ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมที่ผ่านมาในอดีตกิจกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน และกิจกรรมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตและสิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำล้วนเป็นนโยบายสาธารณะ (Easton, David, 1953)

สรุปได้ว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทางปฏิบัติของรัฐบาลในการกำหนดนโยบายเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยมีกำหนดวัตถุประสงค์ที่แน่นอน

ในการพัฒนาและเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคมในปัจจุบัน เพื่อป้องกันหรือหลีกเลี่ยงปัญหาในอนาคต ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของประชาชนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

องค์ประกอบสำคัญของนโยบายสาธารณะ

องค์ประกอบที่สำคัญของนโยบายสาธารณะเพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ในองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้ (มยุรี อนุมานราชชน, 2547)

1. ปัจจัยแวดล้อมทางนโยบาย (policy environment factors) มีปัจจัยจำนวนมากที่ประกอบกันเข้าเป็นสภาพแวดล้อมได้กำหนดขอบเขตของการกำหนดนโยบาย ปัจจัยเหล่านี้จะเป็นข้อมูลในการตัดสินใจให้ผู้กำหนดนโยบายต้องตัดสินใจไปในลักษณะใด ลักษณะหนึ่งตามข้อมูลที่มีอยู่จริง ผู้กำหนดนโยบายนอกจากจะมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยหรือองค์ประกอบพื้นฐานในการกำหนดนโยบายสาธารณะแล้ว ยังต้องมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ที่สังคมหนึ่ง ๆ มีอยู่ได้ด้วย ทั้งนี้เพราะปัจจัยที่กล่าวถึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ สามารถจำแนกประเภทของปัจจัยออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1) ปัจจัยแวดล้อมภายนอกกระบวนการเมือง ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และ 2) ปัจจัยแวดล้อมภายในการเมือง ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับการเมือง ผู้นำ จิตวิทยาการบริหาร

2. รัฐในฐานะผู้กำหนดนโยบายรัฐ (state) หมายถึง ชุมชนทางการเมืองที่ประชาชนร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อให้พ้นจากการควบคุมของรัฐบาลอื่น ๆ ชุมชนนี้มีดินแดนและประชากรแน่นอน และมีสถาบันที่ใช้อำนาจอธิปไตยทำหน้าที่แทนรัฐ และมีอำนาจสูงสุดในการกำหนดกฎเกณฑ์บังคับใช้กับประชาชนทุกคนได้จากความหมายข้างต้น ถ้าพิจารณาถึง “สถาบัน” ที่กระทำหน้าที่แทนรัฐ ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติประกอบด้วยรัฐสภา และสถาบันที่ทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติอื่น ๆ ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วยคณะรัฐมนตรี และหน่วยงานของรัฐทุกระดับ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ซึ่งทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย และตัดสินใจออกกฎหมายบางประเภท และฝ่ายตุลาการ ประกอบด้วยศาลระดับต่าง ๆ ทำหน้าที่ตีความตีบทกฎหมายและรัฐธรรมนูญ รวมถึงการพิจารณาคดีความต่าง ๆ รัฐชาติมีอำนาจอธิปไตย ทั้ง 3 อำนาจ โดยมีการแบ่งแยกการใช้อำนาจ เพื่อให้เกิดการควบคุมอำนาจและถ่วงดุลอำนาจระหว่างกัน รูปแบบการใช้อำนาจอธิปไตยโดยรวมได้กำหนดให้ทุกระดับโดยเฉพาะส่วนท้องถิ่นสามารถใช้อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญได้อย่างอิสระในเรื่องใดและระดับใด นอกจากนี้ภาครัฐมีอิทธิพลต่อปัจเจกบุคคล โดยการบังคับ การกำหนดกฎระเบียบและการใช้อำนาจ

3. ผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะนอกจากสถาบันหลัก ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ซึ่งมีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญในการตัดสินใจกำหนด

นโยบายอย่างเป็นทางการแล้ว ยังมีผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ กลุ่มผลประโยชน์ พรรคการเมือง และประชาชนทั่วไป ซึ่งไม่มีอำนาจตามรัฐธรรมนูญในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย 1) กลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง กลุ่มคนที่มีแนวคิดพื้นฐานชีวิต ฐานที่เหมือนหรือคล้ายกันหรือมีอาชีพเดียวกัน สมาชิกรวมกันเป็นครั้งคราวหรือสม่ำเสมอเพื่อเรียกร้องและปกป้องผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก เนื่องจากสมาชิกเห็นความสำคัญของการประสานกิจกรรมร่วมกัน เช่น สหภาพแรงงาน กลุ่มสมัชชาคนจน กลุ่มสมัชชาสุขภาพ กลุ่มต่อต้านทุจริตคอร์รัปชัน กลุ่มวิชาชีพแพทย์ กลุ่มผู้ประกอบการโรงพยาบาล เป็นต้น กลุ่มผลประโยชน์มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาผลประโยชน์เพื่อเรียกร้องจากรัฐบาล โดยไม่ต้องการเป็นรัฐบาล หรือเพื่อเรียกร้องจากผู้มีอำนาจตัดสินใจในรัฐบาลมีนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่ม กลุ่มผลประโยชน์มีจำนวนมาก และแตกต่างกันตามขนาดกลุ่ม การจัดการ การรูปแบบการดำเนินการ และผลประโยชน์ของกลุ่ม 2) พรรคการเมือง หมายถึง องค์การเอกชนที่มีผลประโยชน์คล้ายคลึงกันรวบรวมประชาชนให้เข้ามาเป็นสมาชิกพรรคโดยสมัครใจจากชุมชนระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ ประสานประโยชน์ของสมาชิกพรรคและแสวงหาอำนาจทางการเมืองตามวิถีทางที่รัฐธรรมนูญกำหนดในระบบการเมืองทุกระบบ พรรคการเมือง มีหน้าที่และความสำคัญที่แตกต่างกัน ได้แก่ เป็นช่องทางให้ประชาชนแสดงออกและทำการรวบรวมข้อเสนอต่าง ๆ เข้าสู่ระบบ โดยปกติพรรคการเมืองจะมีบทบาทในการกำหนดนโยบายสาธารณะที่มีขอบเขตกว้างขวางกว่ากลุ่มผลประโยชน์ กล่าวอีกนัยก็คือ ได้รวมกันขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะเข้าควบคุมและกำหนดนโยบายของรัฐ โดยการเอาชนะในการเลือกตั้ง การออกกฎหมายและการบริหารประเทศมากกว่าจะเป็นผู้สนับสนุนผลประโยชน์เฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง 3) ประชาชนทั่วไปในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ประชาชนทั่วไปมักไม่ได้รับความสำคัญให้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกกฎหมาย ซึ่งเป็นหน้าที่ที่มอบหมายให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐรับผิดชอบแต่ในความเป็นจริงการกำหนดนโยบายมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้กระบวนการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายมาจากปัญหาและความต้องการของประชาชน ลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจซึ่งถือว่าการสร้างฉันทามติในการสร้างข้อตกลงร่วมกัน 4) สื่อมวลชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ สื่อมวลชน คือ ข้อต่อที่สำคัญในการเชื่อมโยงผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย ให้ก้าวมาอยู่บนฐานแห่งการรับรู้ที่เหมือนกัน ทั้งในเรื่องของสถานการณ์ความเป็นไปที่เปิดเผยหรือถูกปิดบัง เรื่ององค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการคลี่คลาย และจัดการปัญหาในแต่ละเรื่องรวมถึงเกาะติดกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะให้เป็นไปอย่างโปร่งใส เป็นธรรม เชื่อถือได้ ยังรวมถึงการทำหน้าที่ตรวจสอบติดตามนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐแทนประชาชน นำไปสู่ผลลัพธ์ที่สร้างสรรค์ถูกต้องตามความเป็นจริงเป็นประโยชน์ต่อสังคม

สรุปได้ว่า องค์ประกอบสำคัญของนโยบายสาธารณะประกอบด้วย 1) ปัจจัยแวดล้อมทางนโยบาย จำแนกประเภทของปัจจัยออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ปัจจัยแวดล้อมภายนอกระบบการเมือง ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และปัจจัยแวดล้อมภายในการเมือง ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับการเมือง ผู้นำ จิตวิทยาการบริหาร 2) รัฐในฐานะผู้กำหนดนโยบายรัฐ หมายถึง ชุมชนทางการเมืองที่ประชาชนร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อให้พ้นจากการควบคุมของรัฐบาลอื่น ๆ “สถาบัน” ที่กระทำหน้าที่แทนรัฐ ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ ประกอบด้วยรัฐสภา และสถาบันที่ทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติอื่น ๆ ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วยคณะรัฐมนตรี และหน่วยงานของรัฐทุกระดับ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ซึ่งทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย และตัดสินใจออกกฎหมายบางประเภท และฝ่ายตุลาการ 3) ผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะนอกจากสถาบันหลัก ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ซึ่งมีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญในการตัดสินใจกำหนดนโยบายอย่างเป็นทางการ แล้ว ยังมีผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ กลุ่มผลประโยชน์ พรรคการเมือง และประชาชนทั่วไป ซึ่งไม่มีอำนาจตามรัฐธรรมนูญในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย

การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

เป็นการกระทำขององค์การราชการที่จะต้องรับผิดชอบในการนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จในทุกด้าน และให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยครบถ้วนสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เมื่อนโยบายสาธารณะถูกกำหนดออกมาเป็นนโยบาย แผนงาน โครงการกิจกรรมที่นำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดผลเรียกว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเช่น การจัดองค์กรใหม่ ได้แก่ การกำหนดแผนงาน หน่วยงานขึ้นมาทำหน้าที่ปฏิบัติตามนโยบาย หรืออาจมอบหมายความรับผิดชอบให้หน่วยงานที่มีอยู่ดำเนินการ หน่วยงานที่ทำหน้าที่นำนโยบายไปปฏิบัติ จะต้องแปลกฎหมายให้เป็นกฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรืออาจจ้างเอกชนดำเนินการแทน แนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติจากบนลงล่าง หมายถึง การที่ส่วนราชการเป็นผู้ดำเนินการโดยประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในขณะที่การนำนโยบายไปปฏิบัติจากล่างขึ้นบน เป็นการให้ความสำคัญกับประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการนำนโยบายไปปฏิบัติ เช่น การมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่นเดียวกับแนวคิดของ (จักรี ศรีจารุเมธี ญาณ, 2563) การถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติถือเป็นขั้นตอนย่อยหนึ่งของการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญในการผลักดันให้นโยบายได้รับการรับรู้ เข้าใจ ยอมรับและสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ปฏิบัติตามนโยบาย และผู้ปฏิบัติได้รับการรับรู้ เข้าใจ ยอมรับและสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ปฏิบัติตามนโยบายและผู้ได้รับผลจากนโยบายอันจะเป็นเครื่องมือที่ทำให้นโยบายประสบความสำเร็จ ในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ผู้มอบและรับนโยบายจะต้องมีความชัดเจนเรื่อง

องค์ประกอบของนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้รับนโยบายจะต้องเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้ตามแนวทางของนโยบายที่ได้กำหนดไว้อย่างถูกต้อง (Mazmanian, D. A., & Sabatier, P. A., 1989) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติและนโยบายสาธารณะ โดยชี้ให้เห็นว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการนำการตัดสินใจนโยบายที่ได้กระทำไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จและเป็นการร่วมกันทำงานภายใต้กฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบของฝ่ายนิติบัญญัติ หรือคำสั่งของฝ่ายบริหาร หรือคำพิพากษาของศาลสูงสุด หรือศาลฎีกา การตัดสินใจนโยบาย คือ การบ่งชี้ปัญหา การกำหนดวัตถุประสงค์ และการกำหนดโครงสร้างกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งกระบวนการกำหนดนโยบายไปปฏิบัติประกอบด้วย การกำหนดกฎพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติ การคาดหมายผลลัพธ์จากการนำนโยบายไปปฏิบัติ การยินยอมปฏิบัติตามของกลุ่มเป้าหมาย การพิจารณาผลกระทบจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งที่เจตนาและไม่ได้เจตนาผลกระทบจากการตัดสินใจของหน่วยปฏิบัติ และการปรับปรุงกฎระเบียบพื้นฐานที่ใช้ในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เหมาะสม

สรุปได้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากการกำหนดนโยบาย นโยบายจะประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทั้งผู้มอบและผู้รับนโยบายจะต้องยอมรับและสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ปฏิบัติตามนโยบาย และผู้ปฏิบัติได้รับการรับรู้เข้าใจ ยอมรับและสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ปฏิบัติตามนโยบายและผู้ได้รับผลจากนโยบายอันจะเป็นเครื่องมือที่ทำให้นโยบายประสบความสำเร็จ ในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ผู้มอบและผู้รับนโยบายจะต้องมีความชัดเจนเรื่ององค์ประกอบของนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้รับนโยบายจะต้องเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้ตามแนวทางของนโยบายที่ได้กำหนดไว้อย่างถูกต้อง

ความหมายของผู้สูงอายุ

“ผู้สูงอายุ” หมายความว่า บุคคลที่มีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย ผู้สูงอายุต้องได้รับความช่วยเหลือ ในกรณีที่เดือดร้อนจะได้รับการช่วยเหลือตามประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ การคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน การจัดที่พักอาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่มให้ผู้สูงอายุตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริม และสนับสนุน หรือชมรมผู้สูงอายุ ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ภายในชุมชน และหรือระหว่างชุมชน และส่งเสริมการใช้ศักยภาพผู้สูงอายุ โดยเพิ่มการจัดกิจกรรมทางกีฬา นันทนาการ และการถ่ายทอดภูมิปัญญา ควรได้รับโอกาสในการศึกษาเรียนรู้ ศาสนา และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคม อันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้าน เพื่อสามารถ

ปรับบทบาทของตนให้สมวัยและมีเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่มชนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (ระบบฐานข้อมูลด้านสังคมและคุณภาพชีวิต, 2560)

ผู้สูงอายุคือบุคคลที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป มีการแบ่งเกณฑ์ผู้สูงอายุตาม สภาพของการมีอายุเพิ่มขึ้นในลักษณะของการแบ่งช่วงอายุของประเทศไทยดังนี้ ผู้สูงอายุ (Elderly) คือ อายุระหว่าง 60 - 69 ปี คนชรา (Old) คือ อายุระหว่าง 70 - 79 ปี คนชรามาก (Very old) คือ อายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป

ในปัจจุบันรัฐบาลและสังคมได้ให้ความสำคัญแก่ผู้สูงอายุมาก โดยได้จัดให้วันที่ 13 เมษายน เป็น “วันผู้สูงอายุแห่งชาติ” เพื่อเป็นการตอบแทนคุณงามความดีของท่านที่ได้ทำประโยชน์ให้แก่สังคมมาช้านาน โดยการจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราขึ้นตามภาคต่าง ๆ บริการด้านสาธารณสุข แก่ผู้สูงอายุ คือให้บริการด้านการรักษาพยาบาลแก่ผู้มีอายุเกิน 60 ปี ขึ้นไปฟรีโดยไม่คิดมูลค่าและส่งเสริม ให้โรงพยาบาลต่าง ๆ จัดตั้งบริการคลินิกผู้สูงอายุขึ้น บริการตรวจสุขภาพฟรี และชุมนุมผู้สูงอายุเพื่อให้ความรู้ให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุคือ บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปี บริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย ได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองให้พ้นจากการถูกทอดทิ้ง และละเมิดสิทธิโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้และผู้พิการที่สูงอายุ

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

มาตรา 11 ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ
2. การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
3. การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม
4. การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน
5. การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ ยานพาหนะหรือการบริการสาธารณะอื่น
6. การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม
7. การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ
8. การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง

9. การให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดีหรือในทางแก้ไข ปัญหาครอบครัว

10. การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง
11. การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
12. การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี
13. การอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 มีแนวคิดพื้นฐานที่จะให้ผู้สูงอายุไม่ใช่เป็นบุคคลด้อยโอกาส หรือเป็นภาระต่อสังคมแต่สามารถมีส่วนร่วมเป็นพลังพัฒนาสังคม เนื่องจากผู้สูงอายุมีประสบการณ์ มีภูมิปัญญา จึงควรที่จะได้รับการส่งเสริมและเกื้อกูลจากครอบครัวชุมชนและรัฐให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และมีภาวะสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นโดยกำหนด วิสัยทัศน์ที่ว่า “ผู้สูงวัยเป็นหลักชัยของสังคม” ซึ่งการสร้างหลักประกันให้วัยผู้สูงอายุเป็นกระบวนการสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิต มั่นคงให้แก่สังคมและจะต้องมีส่วนร่วมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนร่วมบูรณาการให้เหมาะสมและต่อเนื่อง โดยมีแนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุที่สำคัญดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559)

1. ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี คือ มีสุขภาพที่ดีทั้งกายและจิต ครอบครัวมีสุขสังคมเอื้ออาทร อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ปลอดภัย มีหลักประกันที่มั่นคง ได้รับสวัสดิการและการบริการที่เหมาะสม อยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจและมีส่วนร่วมในครอบครัว ชุมชน และสังคม และมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารอย่างต่อเนื่อง
2. ครอบครัวและชุมชนเป็นสถาบันหลักที่มีความเข้มแข็ง สามารถให้การเกื้อหนุนแก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีคุณภาพ
3. ระบบสวัสดิการและการบริการจะต้องสามารถรองรับผู้สูงอายุให้สามารถดำรงอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพและมีมาตรฐาน
4. ทุกภาคส่วนจะต้องมีส่วนร่วมในระบบสวัสดิการ และบริการให้แก่ผู้สูงอายุ
5. มีการดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุที่ทุกข์ยากและต้องการการเกื้อกูลในการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างดีและต่อเนื่อง

ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2553 ในวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2553 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อ 15 กันยายน พ.ศ. 2553 โดยสรุปที่เพิ่มเติม คือ ให้มีการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ให้มีสิทธิ

ได้รับเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และให้มีสิทธิได้รับสวัสดิการสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ และล่าสุดได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม เป็นฉบับที่ 3 เมื่อ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2560

แนวทางการปฏิบัติการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

ระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ พ.ศ. 2543 ตามที่มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2535 เห็นชอบให้กรมประชาสงเคราะห์ดำเนินการช่วยเหลือผู้สูงอายุยากจนหรือถูกทอดทิ้งเป็นเงินเบี้ยยังชีพตามระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการจ่ายเงินอุดหนุนกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุและครอบครัวในชุมชน พ.ศ. 2536 ต่อมาสภาการณเปลี่ยนแปลงไปและคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2542 เห็นชอบให้กำหนดวงเงินและวิธีการให้การสงเคราะห์ใหม่

ข้อ 7 ผู้สูงอายุที่ได้รับอนุมัติสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพผู้สูงอายุนับแต่วันแรกที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ สำหรับผู้สูงอายุที่ได้รับการอนุมัติในปีงบประมาณต่อ ๆ ไป ก็ให้มีสิทธินับตั้งแต่วันต้นปี งบประมาณนั้น เว้นแต่กรณีการมีสิทธิเพราะได้รับอนุมัติให้มีสิทธิแทนที่ผู้สูงอายุที่หมดสิทธิลง กรณีเช่นนี้ให้สิทธิรับเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพผู้สูงอายุนับต่อจากผู้สูงอายุที่หมดสิทธิลงนั้น

ข้อ 8 การจ่ายเงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุในงวดแรก จะต้องมียกข้อจากข้าราชการตั้งแต่ระดับ 3 หรือเทียบเท่าหรือผู้มียศตั้งแต่ ร้อยตรี เรือตรี เรืออากาศตรี หรือร้อยตำรวจตรีขึ้นไป หรือบุคคลที่น่าเชื่อถือรับรองต่อสำนักงานว่า หากผู้สูงอายุหรือผู้รับมอบอำนาจหรือผู้เปิดบัญชีเงินฝากธนาคารแทนผู้สูงอายุนั้นตาย จะต้องแจ้งสำนักงานทราบในสามวันนับแต่วันตาย

ข้อ 9 ให้สำนักงานจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพผู้สูงอายุให้แก่ผู้สูงอายุด้วยวิธีหนึ่งวิธีใด ดังนี้

1. โอนเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารในนามผู้สูงอายุที่มีสิทธิรับเงินนี้ หรือจัดส่งโดยทางธนาณัติ
2. โอนเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของบุคคลที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้สูงอายุที่มีสิทธิหรือจัดส่งให้แก่ผู้รับมอบอำนาจจากผู้สูงอายุที่มีสิทธิหรือจัดส่งให้แก่ผู้รับมอบอำนาจทางธนาณัติ
3. จ่ายให้แก่ผู้สูงอายุที่มีสิทธิด้วยเงินสด
4. จ่ายเป็นเงินสดให้แก่ผู้รับมอบอำนาจจากผู้สูงอายุที่มีสิทธิ

ต่อมามติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2544 และเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545 อนุมัติให้มีการเปลี่ยนแปลงการโอนเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพแก่ผู้สูงอายุเป็นรายงวดละ 6 เดือน และหลักเกณฑ์การคลังจนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2546 องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นได้เป็นผู้รับผิดชอบการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ แทน (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2557)

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพแก่ผู้มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์ เดือนละ 1 ครั้ง ยกเว้นการจ่ายเงินให้ผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์ จะจ่ายปี ละ 2 ครั้ง ก็ได้ โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้บริหารท้องถิ่นด้วยวิธีหนึ่งวิธีใดตามความประสงค์ของผู้มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์

การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้อุปปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552 ข้อ 12 หรือตามมติคณะรัฐมนตรี ซึ่งปัจจุบันให้ดำเนินการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2554 ได้กำหนดอัตราการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในอัตราแบบขั้นบันได ดังนี้

- ผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60 - 69 ปี จะได้รับเงินเบี้ยยังชีพ อัตรา 600 บาท
- ผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 70 - 79 ปี จะได้รับเงินเบี้ยยังชีพ อัตรา 700 บาท
- ผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 80 - 89 ปี จะได้รับเงินเบี้ยยังชีพ อัตรา 800 บาท
- ผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 90 ปี ขึ้นไป จะได้รับเงินเบี้ยยังชีพ อัตรา 1,000 บาท

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ภายในวันที่ 10 ของทุกเดือนตามที่มีผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้แสดงความจำนงจะรับเงิน โดยเลือกวิธีใดที่สะดวก ดังนี้

- รับเงินสดด้วยตนเอง
- รับเงินสดโดยบุคคลที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้มีสิทธิ
- โอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารในนามผู้มีสิทธิ
- โอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารในนามบุคคลที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้มีสิทธิ

สรุป

ผู้สูงอายุเป็นประชากรซึ่งมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว กล่าวคือ เป็นแหล่งความรู้ ความชำนาญที่มีคุณค่า เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งประเพณี วัฒนธรรม และเป็นสายใยแห่งครอบครัว เชื่อมต่อระหว่างบุคคลในช่วงวัย ต่าง ๆ แต่ขณะเดียวกัน มีปัญหาในด้านสุขภาพ อนามัย ปัญหาด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้นกว่าวัยอื่น ๆ ปัญหาด้านสุขภาพ เกิดเนื่องจากเป็นวัยชรูเซลล์ เนื้อเยื่อ อวัยวะต่าง ๆ เสื่อมลงตามธรรมชาติ ทำให้เกิดโรคการเสื่อมของอวัยวะต่าง ๆ เกิดภาวะสมรรถภาพทดถอย ไร้แรงงาน หรือไร้สมรรถภาพ เช่น โรคกระดูกเสื่อม โรคข้อเสื่อม หรือความจำ สติปัญญาเสื่อมถอย สับสนง่าย เกิดการทรงตัวไม่ดี เชื่องช้า ล้มได้ง่าย กระดูกหักง่าย เกิดโรคขาดอาหารได้ง่ายจากการเสื่อมสภาพของเหงือกและฟัน รวมทั้งภูมิคุ้มกันต้านทานคุ้มกัน

โรคลดลง มีการติดเชื้อได้ง่าย และมักเป็นการติดเชื้อรุนแรง มีโอกาสเกิดโรคมะเร็งสูงกว่าวัยอื่น ต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือจากบุคคลอื่น รวมทั้งในด้านการรักษาพยาบาล มีภาระด้านค่ารักษาพยาบาลสูงกว่าในวัยอื่น เป็นปัญหาสาธารณสุขในระดับชาติในด้านสังคม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีรายได้ ต้องพึ่งพา เป็นภาระทั้งต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ทั้งด้านสุขภาพ การเงิน ความเสื่อมจากเซลล์สมอง การขาดแคลนคนดูแล คนเข้าใจ และแรงทรัพย์ เป็นเหตุให้ผู้สูงอายุมักมีอาการซึมเศร้าได้ง่ายดังนั้น ถ้าไม่ตระหนัก ถึงข้อดี ถึงปัญหาของผู้สูงอายุ และให้การดูแลอย่างถูกต้อง ผู้สูงอายุจะกลายเป็นปัญหาใหญ่หลวงของประเทศชาติในทุกด้าน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2559). การจัดสวัสดิการสังคมเกี่ยวกับผู้สูงอายุและการวิเคราะห์บทบาทอำนาจหน้าที่ด้านการสงเคราะห์ผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 30 มีนาคม 2565 จาก http://www.dla.go.th/work/e_book/eb1/stan16/p2.pdf
- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2557). ประชากรผู้สูงอายุไทย: ปัจจุบันและอนาคต. เรียกใช้เมื่อ 30 มีนาคม 2557 จาก https://www.m-society.go.th/article_attach/13225/17347.pdf
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2563). การนํานโยบายไปปฏิบัติ. วารสารวิจัยธรรมศึกษา, 3(1), 19-26.
- นราธิป ศรีราม. (2557). แนวคิดเกี่ยวกับการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่น เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่น หน่วยที่ 1 - 7. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มยุรี อนุมานราชธน. (2547). นโยบายสาธารณะ แนวคิด กระบวนการและการวิเคราะห์. เชียงใหม่: คະนิงนิการพิมพ์.
- ระบบฐานข้อมูลด้านสังคมและคุณภาพชีวิต. (2560). ความมั่นคงหลักประกันรายได้. เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2565 จาก <https://socail.nesdb.go.th>
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2550). การนํานโยบายไปปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ และคณะ. (2558). 15 ปี การกระจายอำนาจของไทย สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมนวัตกรรมและธรรมาภิบาลท้องถิ่น.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 12) 2560 - 2564. เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2565 จาก <http://www.nesdc.go.th>

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2552). ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย หลักเกณฑ์การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พ.ศ. 2552. เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2565 จาก http://www.oppo.opp.go.th/pages/law/law_06.html

Easton, David. (1953). The Political System An Inquiry in to the State of Political Science. New York: Alfred A. Knorf.

Mazmanian, D. A., & Sabatier, P. A. (1989). Implementation and publicpolicy: With a new postscript. Latham: MD: University Press ofAmerica.

รูปแบบการปฏิบัติตามแนวทางคฤหัสถ์โพธิสัตว์ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท*

THE PRACTICAL MODEL OF BODHISATTVA L AITY IN MAHAYANA BUDDHISM

ทศพร คุ่มภัย

Thotsaporn Koompai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: jenchoun@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความหมาย เป้าหมาย พัฒนาการ แนวคิด และอิทธิพลของคฤหัสถ์โพธิสัตว์ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาแนวทางการปฏิบัติ คฤหัสถ์โพธิสัตว์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 3) เสนอรูปแบบการปฏิบัติตนตามแนวทาง คฤหัสถ์โพธิสัตว์ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษา ข้อมูลจากพระไตรปิฎกมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นหลัก และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วจึง นำข้อมูลที่ได้นำมาทำการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้เนื้อหาสอดคล้องตามลำดับ ผลการศึกษาวิจัยพบว่าการปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์ เป็นรูปแบบการปฏิบัติตนของคฤหัสถ์ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับพัฒนาการ ของพระพุทธศาสนาเถรวาทโดยมีบทบาทในการปฏิบัติรักษาเผยแผ่ปกป้องพระพุทธศาสนา ควบคู่กับการใช้ชีวิตทางโลก ผู้วิจัย พบว่า คัมภีร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทได้วางแนวการ ปฏิบัติ 2 ส่วน คือ 1) หลักธรรมที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์ ได้แก่ โพธิสัตว์จริยา เป็นต้น และ 2) การปฏิบัติไตรสิกขาและโพธิสัตว์ศีล โดยเลือกปฏิบัติโพธิสัตว์ศีลชนิดที่ เหมาะสมกับแนวทางการดำเนินชีวิตของตน รูปแบบการปฏิบัติตามแนวทางคฤหัสถ์โพธิสัตว์ สามารถปฏิบัติได้ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) รับรู้แนวทางการปฏิบัติ 2) แรงจูงใจต่อการเข้าสู่ กระบวนการปฏิบัติ 3) การตัดสินใจเลือกแนวทาง 4) การเริ่มต้นเข้าสู่กระบวนการปฏิบัติ 5) การดำเนินอยู่บนแนวทางการปฏิบัติ 6) การสร้างคุณลักษณะภายในและภายนอก และ 7) การ สร้างความมั่นคงต่อการปฏิบัติอยู่บนแนวทางของคฤหัสถ์โพธิสัตว์ คฤหัสถ์โพธิสัตว์จึงต้องทำ สร้างความพร้อมทั้งทางโลกและทางธรรมด้วยการเรียนรู้ ประกอบอาชีพ ดำรงชีวิตด้วยปัจจัย

* Received April 11, 2022; Revised May 23, 2022; Accepted June 18, 2022

4 ปฏิบัติต่อครอบครัวและสังคมตามกรอบของหลักธรรมและวินัยตามแบบพระโพธิสัตว์ โดยมุ่งสร้างประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น พร้อมอุทิศความดีทั้งปวงเพื่อเป้าหมายในพระโพธิญาณเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: รูปแบบการปฏิบัติ, แนวทางคฤหัสถ์โพธิสัตว์, พุทธศาสนamahayan

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study meanings, objectives, development, ideas and influences of layman Bodhisattva in Mahayana Buddhism, 2) study the practical guidelines of layman Bodhisattva in Mahayana Buddhism, and 3) to propose the model of practical guidelines of layman Bodhisattva in Mahayana Buddhism. This research employed the qualitative research methodology done by studying documents Chinese version of Mahayana *Tipitaka* including other related documents and then the analysis of collected data was done to meet the expected relevance. In the research, it was found that the practices of layman Bodhisattva imply laity's practices which might be developed at the time of the development of Mahayana Buddhism where its roles, preservations, propagations and protections of Buddhism are followed while living household life. It was also found by a researcher that the two types of practical guidelines were already laid down in Mahayana Buddhist scriptures as follows: 1) the principles of Dhamma which are relevant to layman Bodhisattva's practices, Bodhisattvacariyā, and 2) following threefold training and Bodhisattvasīla by which the precept is chosen to observe in accordance with one's ways of living life. Then, the practical model accorded with layman Bodhisattva could be observed through seven steps: 1) realization of the practical guidelines, 2) motivation to enter the practical processes, 3) making decision while choosing the given guidelines, 4) initiating the practical processes, 5) moving on the practical guidelines, 6) building up the internal and external attributes, and 7) sustaining its move on the practical guidelines of layman Bodhisattva. By virtue of these, layman Bodhisattva is required to be prepared by both worldly and supramundane matters through learning, working and living life by means of four requisites whereby he could behave toward family and society in accordance with Dhamma and Vinaya of Bodhisattva's ways of life with a view

to providing the great deal of benefit to oneself and others whereby all goodness could be solely dedicated to the goal of enlightenment.

Keywords: the practice model, guidelines of layman Bodhisattva, Mahayana Buddhism

บทนำ

พระพุทธศาสนามหายานมีเป้าหมายในการปฏิบัติสูงสุด คือ การบรรลุพระโพธิญาณตามแบบพระปัญญาของพระพุทธเจ้า ดังนั้น จึงวางแนวทางการปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนด้วยวิธีการบำเพ็ญตนแบบพระโพธิสัตว์ (เซอเม แก้วคล้าย, 2547) ได้แก่ การตั้งโพธิจิต บำเพ็ญโพธิสัตว์จริยา สร้างประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น พร้อมอุทิศความดีทั้งปวงตลอดการปฏิบัติเพื่อพระโพธิญาณในอนาคต ด้วยเหตุนี้บรรพชิตผู้ปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวจึงถูกเรียกว่าบรรพชิตโพธิสัตว์ 出家菩萨 (อู เจีย ผู ซ่า) ส่วนฆราวาสผู้ครองเรือนผู้สมารถตามแนวทางดังกล่าวได้ถูกเรียกว่าคฤหัสถ์โพธิสัตว์ 在家菩萨 (จ้ายเจียผูซ่า) คฤหัสถ์โพธิสัตว์จึงกลายมาเป็นคำเรียกผู้ครองเรือนในพระพุทธศาสนามหายาน ซึ่งได้สมารถตามแนวทางการปฏิบัติธรรมตามรูปแบบของพระโพธิสัตว์ ได้แก่ อุบาสก อุบาสิกา ผู้ได้ยึดหลักการดำเนินชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรมตามหลักการของโพธิสัตว์จริยา (日本东京大藏经刊行会, 1998) โดยผู้ที่ได้สมารถตามแนวทางโพธิสัตว์นี้ได้ชื่อว่าโพธิสัตว์ในฐานะผู้เรียนรู้สู่ความรู้แจ้ง ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญ คือ โพธิหรือ ความตื่นรู้ และปฏิบัติตนด้วยการสร้างประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นอยู่เสมอ แนวทางการปฏิบัติตนของคฤหัสถ์ตามรูปแบบดังกล่าวได้ปรากฏหลักฐานในคัมภีร์พระพุทธศาสนามหายานจำนวนมาก เช่น อุบาสกศีลสูตร รัตนกฐินสูตร อุครปริปจฉาสสูตร โพธิสัตว์กุศลศีลสูตร และโยคจารกัมมศาสตร์ เป็นต้น

พระพุทธศาสนามหายานได้ให้ข้อสังเกตว่าได้ อติชาติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในหลายภพชาติได้เคยครองตนเป็นคฤหัสถ์พร้อมทั้งบำเพ็ญบารมีเพื่อความหลุดพ้นที่ส่งผลต่อการตรัสรู้ในที่สุด (星云大师, 1995) ดังนั้น จึงเห็นความสำคัญของ อุบาสก อุบาสิกา เป็นพิเศษ เพราะเหตุผลว่าคฤหัสถ์เป็นผู้ซึ่งมีปกติเลี้ยงชีพด้วยการประกอบกิจการงาน ดูแลครอบครัว พร้อมทั้งมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังสามารถใช้ชีวิตใกล้ชิดกับบุคคลต่างๆ ในสังคม ซึ่งส่งผลให้มีโอกาสในการสร้างบารมีและเข้าใจชีวิตทั้งความสุขและความทุกข์ที่ปรากฏอยู่จริงในการดำเนินชีวิตของบุคคล (สุชาติ หงษา ดร, 2550) เพราะเหตุนี้ คัมภีร์จึงมีความเห็นว่าการปฏิบัติตนของคฤหัสถ์ในบางโอกาสสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่พระพุทธศาสนาได้สะดวกกว่าการครองเพศบรรพชิต เช่น การบำเพ็ญทานด้วยทรัพย์และสิ่งของ เป็นต้น (日本东京大藏经刊行会, 1998) ดังนั้น จึงเป็นโอกาสที่คฤหัสถ์จักสามารถสร้างประโยชน์เกื้อกูลแก่ผู้อื่น

ได้ง่าย เช่นเดียวกับการหว่านเมล็ดบนท้องนา (เสถียรโพธิ์นันทะ, 2544) และ การสร้างบ้านบนผืนดิน (萧振士, 2017) ย่อมอยู่ในฐานะทำให้เกิดความงอกงามในบารมีได้

อย่างไรก็ตาม คัมภีร์ในพระพุทธศาสนาหายานมีความเห็นว่าผู้ปฏิบัติตนตามแนวทางคฤหัสถ์โพธิสัตว์ควรศึกษาชีวิตของสมณะ (พระพรหมบัณฑิต, 2561) เช่น ศึกษาวินัยของสมณะและนำวินัยและคุณธรรมบางประการของสมณะที่ตนสามารถประพฤติได้นำมาปฏิบัติ (เสถียรโพธิ์นันทะ, 2544) เช่น การรักษาศีลพรหมจรรย์ การระงับกามารมณ์ เป็นต้น ดังนั้น คัมภีร์ในหมวดวินัยจึงมีโพธิสัตว์ศีลบางชุดที่บรรพชิตและคฤหัสถ์สามารถรับปฏิบัติร่วมกันได้ ในทางเดียวกัน ข้อปฏิบัติเรื่องโพธิสัตว์ศีล และหลักเกณฑ์การปฏิบัติธรรมตามแนวทางพระโพธิสัตว์มีการแสดงไว้อย่างมากมาย โดยมีปัจจัยแวดล้อมที่ต่างกัน ทำให้ข้อปฏิบัติเรื่องโพธิสัตว์ศีลและหลักธรรมบางประการสำหรับการปฏิบัติตามแนวทางนี้มีความแตกต่าง เช่น โพธิสัตว์ศีลจากคัมภีร์มหายานพรหมชาลสูตรสนับสนุนการครองเพศพรหมจรรย์ ส่วนโพธิสัตว์ศีลจากคัมภีร์อุบาลสีกสูตรและคัมภีร์โยคจารย์มิได้มุ่งเน้นเรื่องพรหมจรรย์ หากแต่มีการระบุเพียงว่าพึงถืออุโบสถศีลในวันอุโบสถอย่างน้อยเดือนละ 6 วัน (日本东京大藏经刊行会, 1998) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีโพธิสัตว์ศีลที่มีการระบุเรื่องการถือมังสวิรัตและไม่ระบุเรื่องมังสวิรัต พร้อมทั้งข้อปฏิบัติประการอื่นที่แตกต่าง อาทิ การปฏิบัติต่อคู่ครองและบุตร การบริหารความต้องการตามธรรมชาติ เช่น เพศสัมพันธ์ เป็นต้น

ผู้วิจัย มีความสนใจในประเด็นดังกล่าว และมุ่งที่จะศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ และเสนอรูปแบบการปฏิบัติภายใต้หลักการ แนวคิดเรื่องคฤหัสถ์โพธิสัตว์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาหายานให้เห็นภาพลักษณ์ที่ชัดเจน ที่สามารถนำไปเป็นรูปแบบของการปฏิบัติของผู้ครองเรือนได้จริง และเป็นทางเลือกหนึ่งของการปฏิบัติธรรมและการสร้างประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาในฐานะของผู้ครองเรือน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงความหมาย เป้าหมายในการปฏิบัติ พัฒนาการ แนวคิด และอิทธิพลของคฤหัสถ์โพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาหายาน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาหายาน
3. เพื่อเสนอรูปแบบการปฏิบัติตนตามแนวทางคฤหัสถ์โพธิสัตว์ ในพระพุทธศาสนาหายาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาจีน โดยปฏิบัติตามขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกมหายานภาคภาษาจีน

ฉบับตำเจิ้งชินชีวต้าจั้งจิง (日本东京大藏经刊行会, 1998) เป็นหลัก พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลฝ่ายพระพุทธศาสนาเถรวาทจากพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้อ้างอิง หรือ ปรากฏความสัมพันธ์อยู่ในคัมภีร์ งานเขียน เอกสารของพระพุทธศาสนamahayan พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิ โดยรวบรวมจากคัมภีร์ชั้นรองเป็นส่วนเสริม คือ คัมภีร์ทศวิภาษาศาสตร์ คัมภีร์โยคจารภูมิศาสตร์ คัมภีร์มหายานศรัทธาปาทศาสตร์ เป็นต้น และรวบรวมจากเอกสารประเภทหนังสือ บทความ และงานวิจัย ที่เขียนโดยนักคิดและนักวิชาการทั่วไป ทั้งที่อยู่ในภาคภาษาไทยและภาษาจีน

2. การวิเคราะห์ นำข้อมูลที่ได้เรียบเรียงเป็นหมวดหมู่ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาความเหมือนและแตกต่างของข้อมูล ทำการเปรียบเทียบและพิจารณาข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กัน สรุปข้อมูลพร้อมทั้งจัดแยกหมวดหมู่ข้อมูลที่มีความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกัน

3. นำเสนอผลการวิจัย ด้วยการนำข้อมูลที่ได้ผ่านการวิเคราะห์และจัดลำดับหมวดหมู่แล้ว เสนอเป็นขั้นตอนตามลำดับวิธี ได้แก่ การเสนอรูปแบบตามลำดับขั้น และวิธีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับข้อมูล พร้อมทั้งอภิปรายถึงผลที่ได้รับจากการวิจัย และให้การเสนอแนะเพิ่มเติม

4. นำเสนอผลการวิจัย ด้วยการนำข้อมูลที่ได้ผ่านการวิเคราะห์และจัดลำดับ หมวดหมู่แล้ว เสนอเป็นขั้นตอน พร้อมทั้งอภิปรายถึงผลที่ได้รับจากการวิจัย และให้การเสนอแนะเพิ่มเติม

ผลการวิจัย

การรวบรวมข้อมูล จากการศึกษาเอกสารทั้งภาคภาษาจีนและภาษาไทย พบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับคฤหัสถ์โพธิสัตว์ปรากฏอยู่ในเอกสาร 3 กลุ่มได้แก่ 1) เอกสารแนวคู่มือในการปฏิบัติตนของคฤหัสถ์โพธิสัตว์ คือ ข้อมูลที่แสดงถึงแนวทางการปฏิบัติสำหรับคฤหัสถ์เป็นการเฉพาะ อาทิ คัมภีร์อุบาสกศีลสูตร คัมภีร์อุครปริปจฉาสูตร คัมภีร์วิมลเกียรตินิเทศสูตร คัมภีร์ศรีมาลาเทวีศรีนารทสูตร ข้อมูลข้างต้นมีลักษณะของการนำเสนอข้อมูลเรียงลำดับจากการปฏิบัติพื้นฐานจนถึงการปฏิบัติในขั้นสูง และเป็นกลุ่มข้อมูลที่แสดงออกให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อคฤหัสถ์ โดยระบุความสำคัญ การปฏิบัติ เกณฑ์การตัดสินวินัยและความประพฤติของคฤหัสถ์ไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น ข้อมูลในกลุ่มแรกจึงเหมาะสมสำหรับผู้เริ่มต้นปฏิบัติและการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในเรื่องของคฤหัสถ์โพธิสัตว์เป็นเบื้องต้น 2) เอกสารซึ่งมีความสัมพันธ์กับคฤหัสถ์โพธิสัตว์และแนวทางการปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์ ข้อมูลในส่วนนี้ได้กล่าวถึงคฤหัสถ์โดยตรง แต่แสดงพฤติกรรมและแนวคิดของบุคคลที่สัมพันธ์กับคฤหัสถ์โพธิสัตว์ เช่น สัทธรรมปณฺธิกสูตร อมิตายุทธยานสูตร ลังกาวดารสูตร มหายนพรหมชาลสูตร วัชรปรัชญาปารมิตาสูตฺร โพธิสัตว์กุศลศีลสูตร โยคจารภูมิศาสตร์ ทศภูมิวิภาษาศาสตร์ เป็นต้น ข้อมูลประเภทนี้แสดงแนวทางการปฏิบัติ เช่น โพธิสัตว์จริยา โพธิสัตว์ศีล อุดมการณ์พระ

โพธิสัตว์ การแต่งกายของคฤหัสถ์โพธิสัตว์ เป็นต้น ซึ่งสามารถนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ และหาแนวทางร่วมในการสร้างรูปแบบของการปฏิบัติตามแนวทางคฤหัสถ์โพธิสัตว์ และ 3) เอกสารสร้างความเชื่อมโยงและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ผลงานเขียนของนักวิชาการ ผู้ชำนาญการ ผู้รู้ บันทึก เอกสารประวัติศาสตร์ เช่น บันทึกภาษาจีน ได้แก่ หนังสือราชวงศ์ฮั่น (ฮั่นชู) บันทึกศากยวงศ์ ตำนานคฤหัสถ์ (จีซือจ้วน) เป็นต้น เอกสารดังกล่าวทำให้ทราบถึง ข้อมูลการกำเนิดของแนวคิดการปฏิบัติโพธิสัตว์ธรรมในเพศคฤหัสถ์ จนถึงการเผยแผ่แนวคิด และการปฏิบัติในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาหายาน

วิเคราะห์ข้อมูล จากหลักฐานทั้ง 3 กลุ่ม ได้แสดงข้อมูลดังต่อไปนี้ คือ 1) ประวัติศาสตร์ ทางศาสนาของการปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์ 2) คุณธรรมจริยธรรมสำหรับคฤหัสถ์โพธิสัตว์ 3) หลักการเรื่องไตรสิกขาในแบบคฤหัสถ์โพธิสัตว์ 4) โพธิสัตว์จริยา และ 5) หลักธรรมสำหรับการ ปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์ จากข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่า คัมภีร์และเอกสารทางประวัติศาสตร์ กล่าวไปในทางเดียวกันว่าการปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์เกิดขึ้นมาอย่างชัดเจนร่วมกับ พระพุทธศาสนาหายาน ทำให้เห็นภาพรวมว่ามหายานมีความต้องการให้พุทธบริษัท ตั้งเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่ต่อการปฏิบัติของตน และเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตทางศาสนาจากการออก สู่ป่าเพียงผู้เดียวมาเป็นการหันหน้าเข้าสู่สังคมด้วยการสร้างประโยชน์ร่วมกันเป็นกลุ่ม ในส่วน ของหลักการไตรสิกขาชี้ชัดว่าคฤหัสถ์และบรรพชิตสามารถปฏิบัติบางอย่างเหมือนกัน เช่น การ ถือโพธิสัตว์ศีลชุดเดียวกัน เป็นต้น โดยเน้นให้คฤหัสถ์พยายามศึกษาชีวิตของบรรพชิตและทำกิจ อันเป็นประโยชน์ที่สถานะของบรรพชิตไม่เอื้ออำนวย ซึ่งจะเห็นได้ว่าคฤหัสถ์ได้ถูกดึงเข้ามามี บทบาทสำคัญในมหายานอย่างเห็นได้ชัด เป็นการแสดงให้เห็นว่าพุทธบริษัทมีความเสมอภาค กัน การครองเพศคฤหัสถ์สามารถสร้างประโยชน์แก่ศาสนาและสังคมได้อย่างกว้างขวาง

ผลของข้อมูลที่ได้ 1) คฤหัสถ์โพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาหายานมีความหมายถึง ผู้เรียนรู้สู่การรู้แจ้งในฐานะของผู้ครองเรือน มีเป้าหมายในการปฏิบัติเพื่อสร้างประโยชน์แก่ ตนเองและผู้อื่นทั้งทางโลกและทางธรรมด้วยวิธีของคฤหัสถ์ โดยมีพระพุทธภูมิเป็นเป้าหมายใน อนาคต ซึ่งคฤหัสถ์โพธิสัตว์มีพัฒนาการมาพร้อมกับการเกิดขึ้นของพระพุทธศาสนาหายาน การปฏิบัติดังกล่าวมีแนวคิดที่สัมพันธ์กันได้แก่หลักการเรื่องโพธิจิต พุทธตา เป็นต้น การปฏิบัติ ดังกล่าวมีอิทธิพลต่อรูปแบบการปฏิบัติ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาหายาน และวัฒนธรรม ประเพณีในพระพุทธศาสนาหายาน 2) คัมภีร์ในพระพุทธศาสนาหายานอาทิ อุปาสกศีลสูตร แสดงเรื่องโพธิสัตว์จริยาและโพธิสัตว์ศีลสำหรับคฤหัสถ์ผู้มีคู่ครอง คัมภีร์มหายานพรหมชาล สูตรแสดงโพธิสัตว์ศีลสำหรับผู้ประพฤติพรหมจรรย์ คัมภีร์คันทวยุทธสูตรแสดงการเรียนรู้และ แรงจูงใจของการปฏิบัติด้วยการอาศัยความประทับใจในบุคคลต้นแบบ 3) การปฏิบัติตนตาม แนวทางคฤหัสถ์โพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาหายานสามารถเสนอเป็นรูปแบบได้ 7 ขั้นต้น ซึ่ง

เริ่มต้นจากการรับรู้จนถึงการสร้างความมั่นคงทางจิตใจต่อการปฏิบัติอยู่บนหนทางคฤหัสถ์โพธิสัตว์

อภิปรายผล

ความหมาย เป้าหมายในการปฏิบัติ พัฒนาการ แนวคิด และอิทธิพลของคฤหัสถ์โพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนา คฤหัสถ์โพธิสัตว์ หมายถึง ผู้ครองเรือน อันได้แก่ อุบาสก และอุบาสิกา ผู้เข้าสู่กระบวนการปฏิบัติตนตามแบบพระโพธิสัตว์ (佛陀教育基金会, 2555) ด้วยการปฏิบัติหลักธรรม ไตรสิกขา ถือนิยตามแบบพระโพธิสัตว์ตามคติของพระพุทธศาสนา (日本东京大藏经刊行会, 1998) เป้าหมายสำคัญของการปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์ คือ การเข้าถึงความรู้อย่างแท้จริงแบบพระพุทธเจ้าเป็นเป้าหมายหลัก และมีเป้าหมายรองในการเป็นหลักประกันในการรู้แจ้งด้วยปัญญาของพระปัจเจกพุทธเจ้าและพระสาวก พร้อมทั้งการได้รับความสุขในสวรรค์สมบัติ มนุษย์สมบัติ หรือ การได้อัตภาพอื่นด้วยการมีคุณสมบัติพิเศษกว่าบุคคลที่อยู่ในอัตภาพเดียวกัน เป็นการรับรองว่าผู้ปฏิบัติย่อมได้รับประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (杰操大师, 2002)

หลักฐานจากข้อมูลที่ได้ศึกษาชี้ให้เห็นว่า แนวคิดเรื่องการปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์มีพัฒนาการมาจากวิธีการปฏิบัติของพระโพธิสัตว์ผู้อยู่ในฐานะอดีตชาติของพระพุทธเจ้า โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากคัมภีร์ชาดกในพระพุทธศาสนาเถรวาท (释印顺, 2011) เมื่อพระพุทธศาสนาขยายได้ก่อตัวขึ้นแนวคิดเรื่องการปฏิบัติโพธิสัตว์ปฏิบัติได้รับความนิยมนิยมและมีพัฒนาการควบคู่ไปกับพระพุทธศาสนาด้วย (星云大师, 1995) โดยแนวทางดังกล่าวเปลี่ยนแปลงเป้าหมายจากการปฏิบัติเพื่อบรรลุผลแบบพระสาวก มาสู่การปฏิบัติเพื่อเป้าหมายในพระโพธิญาณ คือ การมีความรู้แจ้งแบบพระพุทธเจ้า (วสิน อินทสระ, 2550) พร้อมทั้งอาศัยหลักการปฏิบัติของพระโพธิสัตว์ในอดีต และวิธีการปฏิบัติตามแนวทางของพระพุทธศาสนาในยุคดังกล่าว กำหนดเป็นแนวทางการปฏิบัติสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์ในพระพุทธศาสนา ต่อเมื่อมีคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาอย่างเป็นแบบฉบับ วิธีการในการปฏิบัติของคฤหัสถ์โพธิสัตว์จึงถูกจัดอย่างเป็นแบบแผน (杰操大师, 2002) เมื่อแนวคิดดังกล่าวได้แผ่เข้าสู่จีนประชาชนเรียนรู้การปฏิบัติตามแนวคิดแบบพระโพธิสัตว์ด้วยการสวดพระนามพระพุทธเจ้าและบริโภคมอาหารมังสวิรัตพร้อมกับทำอโศกศีล (星云大师, 1995) เมื่อมีการแปลพระสูตรเป็นภาษาจีนอย่างเป็นทางการ จึงมีการเผยแผ่ให้มีการปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะ และสมาทานโพธิสัตว์ศีลอย่างเป็นรูปแบบ แนวทางการปฏิบัติของคฤหัสถ์ในยุคที่พระพุทธศาสนาขยายแผ่เข้าสู่จีน ได้วางแนวทางอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งแสดงวิธีการปฏิบัติของคฤหัสถ์โพธิสัตว์ผู้เป็นบุคคลแบบอย่างที่น่าปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

จากผลของการวิจัยจะเห็นได้ว่าพระพุทธรูปศาสนายานมีจุดประสงค์สำคัญที่จักผลักดันให้ผู้ครองเรือนได้เข้ามามีบทบาทในพระพุทธรูปศาสนามากขึ้นกว่าในยุคต้น โดยใช้วิธีชี้ให้เห็นถึงเป้าหมายของการปฏิบัติธรรมที่เป็นอุดมคติอันยิ่งใหญ่ และให้การอบรมผ่านคัมภีร์สำคัญยังให้คฤหัสถ์ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง อาทิ 1) คำสอนว่าด้วยศักยภาพภายในที่สามารถฝึกฝนจนนำไปสู่ความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ได้ (林国营, 2550) 2) ความเสมอภาคในการรักษาและขับเคลื่อนพระพุทธรูปศาสนา 3) การเข้าถึงธรรมได้ตามศักยภาพของตน และ 4) ความสามารถในการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อพระพุทธรูปศาสนาและสังคมอย่างกว้างขวางได้ในฐานะของผู้ครองเรือน (日本东京大藏经刊行会, 1998)

ตามข้อมูลของผลการวิจัยจักเห็นว่า พุทธบริษัทผู้ปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์ตามความหมายของพระพุทธรูปศาสนายานมิได้เป็นเพียงผู้ครองเรือนที่เลี้ยงชีวิตตนและครอบครัว หรือ เป็นผู้รับใช้พระพุทธรูปศาสนาในฐานะทาสเทวสถาน หากแต่ฐานะของคฤหัสถ์โพธิสัตว์ตามการอธิบายของคัมภีร์มหายาน คือ ผู้มีศักยภาพในการรักษา ทำนุบำรุงพระพุทธรูปศาสนา เป็นผู้ประกาศพระธรรมพร้อมกับการสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม ฐานะของคฤหัสถ์ตามนัยของคฤหัสถ์โพธิสัตว์จึงมิได้เป็นเพียงผู้ทำตามบรรพชิตเท่านั้น หากแต่เป็นผู้ดูแลบรรพชิตและสามารถปฏิบัติกิจทางธรรมบางประการในที่ที่บรรพชิตไม่สามารถเข้าถึงได้ (พระพรหมบัณฑิต, 2561)

การปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์มีแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักการเรื่องโพธิชาต โพธิจิต และโพธิสัจยาน โดยหลักการทั้ง 3 สนับสนุนให้บุคคลเชื่อมั่นในศักยภาพของตนในความสามารถที่จักตรัสรู้ตามแบบปัญญาของพระพุทธเจ้า โดยมีการปฏิบัติตนตามแบบพระโพธิสัตว์เป็นเครื่องมือในการนำไปสู่ความสำเร็จในเป้าหมายดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่าแนวคิดและการปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์มีอิทธิพลต่อรูปแบบการปฏิบัติของคฤหัสถ์ในพระพุทธรูปศาสนายานพร้อมทั้งการกำหนดวินัยสำหรับคฤหัสถ์ตามแบบวิธีการของพระโพธิสัตว์ นอกจากนี้การปฏิบัติดังกล่าวยังส่งผลต่อศิลปวัฒนธรรมและประเพณีในพระพุทธรูปศาสนา เช่น การแต่งกาย การสร้างปฏิมากรรม เป็นต้น (普慧莲社, 1981)

อิทธิพลดังกล่าวส่งผลให้ผู้ครองเรือนที่เป็นพุทธมามกะเกิดการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายในการปฏิบัติตน คือ จากการมุ่งปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นเฉพาะตนและการสร้างประโยชน์แก่ตนเอง เปลี่ยนเป็นเป้าหมายเพื่อการหลุดพ้นไปพร้อมกับมหาชนและสร้างประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นไปพร้อมๆ กันตามวลีที่ปรากฏว่า “รสแรกเพื่อตน รสที่สองเพื่อผู้อื่น” และ “ประการที่หนึ่งปรารถนาพระพุทธรูปมรรค ประการที่สองโปรดปวงสรรพสัตว์” เพราะเหตุนี้ คฤหัสถ์ผู้ปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวจึงถูกขนานนามว่าโพธิสัตว์ในฐานะผู้เรียนรู้สู่ความรู้แจ้ง โดยมีพระโพธิญาณเป็นเป้าหมายสูงสุด

ปรากฏการณ์สำคัญที่ปรากฏขึ้นในพระพุทธศาสนาหายานจากกรณีนี้ คือ คฤหัสถ์ได้รับการให้เกียรติเรียกว่าโพธิสัตว์ แม้จักเป็นเพียงผู้เรียนรู้และปฏิบัติแบบผู้ฝึกหัด แต่ด้วยวิธีนี้ หลักการฐานจากการวิจัยในส่วนของประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาหายาน ได้ชี้ให้เห็นว่า คฤหัสถ์ได้เข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนพระพุทธศาสนามากขึ้น โดยเฉพาะการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การแปลพระสูตร การจารพระสูตร เป็นต้น นอกจากนี้ จากหลักฐานบันทึกยังแสดงให้เห็นชัดว่าผู้ปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์มีความสามารถเป็นอย่างยิ่งในการรักษาศิลปฏิบัติพุทธานุสติ และในบางรายยังสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แก่คฤหัสถ์รุ่นหลังอีกด้วย

ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากรูปแบบการปฏิบัติของคฤหัสถ์โพธิสัตว์ ซึ่งคัมภีร์มหายาน อาทิ อุบาทสกลสูตร ติมลเกียรตินิเทศสูตร และอุครปริปจฉาสสูตร เป็นต้น ได้ชี้ชัดว่าคฤหัสถ์โพธิสัตว์จักต้องปฏิบัติธรรมด้วยการเรียนรู้ทั้งโลกียะและโลกุตระ เป็นผู้อยู่ในสังคมทั้งทางโลกและทางธรรม สร้างความสมดุลให้แก่สังคมทั้งสอง พร้อมทั้งอยู่ทางโลกอย่างไม่แปดเปื้อน อยู่ทางธรรมอย่างไม่ละทิ้งอุดมการณ์ ดังนั้น คฤหัสถ์โพธิสัตว์จึงไม่มุ่งจักบรรลุดับกิเลสในปัจจุบันชาติ แต่จักต้องควบคุมกิเลสของตนใช้เป็นเพียงเชื้อไฟเพื่อจุดประทีปส่องแสงสว่าง ดังนั้น คฤหัสถ์โพธิสัตว์แม้มิได้สละกิเลสให้หมดไป แต่สามารถควบคุมอยู่ด้วยสติและสร้างสรรค์ประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาและสังคมได้ (日本东京大藏经刊行会, 1998) เพราะเหตุนี้จึงมีผู้ศรัทธาปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง และแพร่หลายในทุก ๆ สังคม ดังปรากฏในบันทึกราชวงศ์ฮั่นและตำนานคฤหัสถ์ว่ามีผู้สมทานแนวทางนี้ทั้งบุคคลผู้เป็นพระราชวงศ์ ข้าราชการ บัณฑิตและประชาชนทั่วไป

ในส่วนนี้ ผู้วิจัย มีความเห็นว่า การปรากฏขึ้นของคฤหัสถ์โพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาหายาน เป็นการสอดคล้องกับแนวคิดของมหายานเองที่มุ่งเอาบุคคลในอุดมคติมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตน ซึ่งหมายถึง พระโพธิสัตว์ในฐานะอดีตชาติของพระพุทธเจ้า ซึ่งแน่นอนว่าพระโพธิสัตว์ในอดีตชาติตามที่ปรากฏในคัมภีร์ชาดกล้วนปรากฏการบำเพ็ญบารมีในฐานะที่เป็นคฤหัสถ์อยู่เป็นจำนวนมาก กับทั้งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องโพธิจิต พุทธภาวะ ที่มีอยู่ในบุคคลผู้ซึ่งสร้างสมเหตุปัจจัยแห่งการรู้แจ้ง การที่มหายานส่งเสริมให้คฤหัสถ์เข้ามามีบทบาทและมีส่วนในการปฏิบัติโพธิสัตว์จริยาจึงเป็นการส่งเสริมแนวคิดข้างต้น ซึ่งเป็นการยอมรับร่วมกันว่าธาตุแห่งความรู้แจ้งย่อมมีอยู่ในตัวของคฤหัสถ์ และเมื่อคฤหัสถ์เข้ามาปฏิบัติย่อมสามารถมีผลเป็นความสำเร็จทางธรรมได้เช่นกัน อนึ่ง ผู้วิจัยพิจารณาตามหลักฐานประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาหายานเห็นว่า การกำหนดแนวทางสำหรับคฤหัสถ์อย่างเป็นระบบสามารถช่วยให้มหายานมีกำลังของคฤหัสถ์ที่มีคุณภาพ และด้วยการส่งเสริมเรื่องโพธิสัตว์จริยา ย่อมสามารถทำให้สังคมมหายานมีบุคคลากรผู้มีจิตอาสาที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางโลกและทางธรรมได้ด้วยความเสียสละ ซึ่งอาจเป็นปัจจัยให้พุทธบริษัทเกิดความเข้มแข็ง

แนวทางการปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์ในคัมภีร์พระพุทธานามายาน ผู้วิจัยพบว่า คัมภีร์ในพระพุทธานามายานได้แสดงแนวทางในการปฏิบัติไว้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) แนวทางการปฏิบัติตามหลักธรรมสำหรับคฤหัสถ์โพธิสัตว์ บุคคลสามารถเข้าสูการปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์ได้ด้วยการอาศัยความประพฤตินโปธิสัตว์จริยา จากนั้นจึงดำเนินอยู่บนแนวทางการปฏิบัติด้วยการปฏิบัติธรรมที่สัมพันธ์กับอุดมการณ์และเป้าหมายตามแนวทางของพระโพธิสัตว์ เช่น การเข้าถึงพระรัตนตรัยทั้งภายในและภายนอก (日本东京大藏经刊行会, 1998) การปฏิบัติตามหลักธรรมตามแบบอย่างของพระโพธิสัตว์ เช่น การบริโภคมังสวิรัติด้วยจิตเมตตาสงสารสรรพสัตว์ เป็นต้น คัมภีร์ได้ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติภายนอกและภายใน โดยมุ่งหวังให้ผู้ปฏิบัติสามารถมีความเข้าใจในเจตนารมณ์ของธรรม และการเข้าถึงธรรมชาติของความเป็นพระโพธิสัตว์ ซึ่งสามารถทำให้ผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติธรรมได้ด้วยความสมบูรณ์ทั้งกาย วาจา ใจ ความคิด และความรู้สึก 2) แนวทางการปฏิบัติไตรสิกขาและโพธิสัตว์ศีลสำหรับคฤหัสถ์โพธิสัตว์ นอกจากคฤหัสถ์โพธิสัตว์จะต้องปฏิบัติศีลตามแบบคฤหัสถ์โดยทั่วไป ยังมีความจำเป็นในการสมาทานโพธิสัตว์ศีล จึงจักได้รับการยอมรับว่าเข้าสูการปฏิบัติโพธิสัตว์ธรรมอย่างสมบูรณ์ โดยโพธิสัตว์ศีลสำหรับคฤหัสถ์สามารถจำแนกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ สำหรับผู้ประพฤติพรหมจรรย์ ผู้ปฏิบัติสัมพันธ์กับการสั่งสอน และการเป็นผู้ครองเรือนผู้มีโลกียวิสัยตามปกติ คฤหัสถ์โพธิสัตว์ควรเลือกปฏิบัติโพธิสัตว์ศีลตามรูปแบบที่เหมาะสมกับตนเอง โดยสามารถสมาทานโพธิสัตว์ศีลได้ 2 วิธี คือ สมาทานด้วยตนเอง และสมาทานจากพระภิกษุ (日本东京大藏经刊行会, 1998)

หลักการสำคัญในส่วนนี้ ได้แก่ หลักการเรื่องโพธิจิตที่มีผลต่อการยกฐานะของบุคคลผู้เป็นผู้ครองเรือนปกติ ให้เข้ามาตั้งอยู่ในฐานะของโพธิสัตว์ด้วยการตั้งโพธิจิต ผู้วิจัยพบว่า โพธิจิต มิใช่มีอยู่ในบุคคลหรือสรรพสัตว์ทุกคน มีความแตกต่างจากความหมายของอาตมัน หรือสภาวะของพระผู้เป็นเจ้าที่ปรากฏอยู่ในตัวสรรพสัตว์ หากแต่คัมภีร์อุบาสกศีลสูตรชี้ชัดว่าโพธิจิต คือ ผลของปัจจัยในการสร้างสมกุศลกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกุศลกรรมที่สัมพันธ์กับปัญญาแห่งการตื่นรู้ และเป็นปัจจัยมาจากคุณธรรมแห่งความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว มีความคิดที่จักแก้ปัญหา หรือ ค้นคว้าวิธีการเพื่อสร้างสรรค์ความรู้ให้เกิดแก่ตนเองและผู้อื่น บุคคลสามารถบังเกิดโพธิจิตได้เมื่อปัจจัยถึงพร้อม แม้บุคคลทั่วไปจักยังไม่มีโพธิจิต หากแต่สามารถสร้างโพธิจิตได้ด้วยการสร้างสมปัจจัยอันเป็นกุศลและคุณธรรมซึ่งมีลักษณะดังเบื้องต้น คัมภีร์ชี้ว่า “ผู้ตั้งโพธิจิตได้ชื่อว่าโพธิสัตว์” (日本东京大藏经刊行会, 1998) ดังนั้น การตั้งโพธิจิตจึงถือเป็นประตูนำไปสู่การปฏิบัติโพธิสัตว์จริยา โพธิสัตว์ศีล ธรรมสำหรับโพธิสัตว์ และคุณธรรมแวดล้อมประการอื่น หากขาดการตั้งโพธิจิตแล้วย่อมทำให้การประพฤติโพธิสัตว์จริยาทั้งปวงตกไปด้วย ทั้งการปฏิบัติไตรสิกขาก็ย่อมจัดว่าเป็นการประพฤติเพื่อส่วนตน ดังนั้น แนวทางการปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์จึงขาดการปฏิบัติเรื่องโพธิจิตไม่ได้

ผู้วิจัยได้พิจารณาข้อมูลเรื่องโพธิสัตว์ศีลจากเอกสารเรื่องปาฏิโมกข์ของอุตรนิกาย พบว่า โพธิสัตว์ศีลที่ปรากฏในเอกสารดังกล่าวเป็นโพธิสัตว์ศีลซึ่งมีที่มาจากคัมภีร์มหายาน พรหมชาลสูตร ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติของบรรพชิตและคฤหัสถ์ผู้รักษาพรหมจรรย์ จากหลักฐานชุดนี้อาจทำให้เกิดการลงความเห็นว่าคุณสมบัตินิพพานโพธิสัตว์ศีลโดยเฉพาะผู้ครองเรือนทุกคนจำเป็นต้องรักษาพรหมจรรย์ คือ ตัดขาดจากการมีเพศสัมพันธ์อย่างสิ้นเชิง ซึ่งทำให้คฤหัสถ์มีการปฏิบัติในข้อนี้ที่ใกล้เคียงกับปาฏิโมกข์ของพระภิกษุ จากหลักฐานที่ค้นพบในคัมภีร์พระไตรปิฎกมหายาน ทำให้ผู้วิจัยพบว่า โพธิสัตว์ศีลมีหลายประเภท เฉพาะที่ปรากฏอยู่ในงานวิจัยนี้มีถึง 6 ประเภท มีที่มาจากคัมภีร์ที่แตกต่างกัน และสามารถรับปฏิบัติได้ตามความเหมาะสมของตนเอง อาทิ โพธิสัตว์ศีลจากคัมภีร์โพธิสัตว์กุศลศีลสูตร คัมภีร์โยคาวจรภูมิศาสตร์ ไม่ปรากฏเรื่องการวิริยิกาม คัมภีร์อุบาสกศีลสูตร ปรากฏเพียงการไม่ประพฤตินิพพานและละเว้นกามกิจในวันอุโบสถ ไม่เสพสังวาสในสถานที่และกาลอันไม่ควร เป็นต้น โดยเฉพาะในคัมภีร์หลังนี้ ผู้วิจัยพบว่า มีการระบุไว้อย่างชัดเจนว่า หากโพธิสัตว์ไม่ดูแลครองของตนให้มีความสุขตามควร จัดว่าเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ คฤหัสถ์โพธิสัตว์เป็นผู้ดูแลภรรยา บุตรธิดา และสอนเรื่องทางโลกเช่นการครองเรือนแก่บุตรธิดาพร้อมทั้งศิษย์ของตนด้วย

คัมภีร์ในพระพุทธศาสนาหลายแห่งให้ความสำคัญในการปฏิบัติสมาธิด้วยวิธีการของสมถกรรมฐานและวิปัสณากรรมฐาน โดยมุ่งเน้นการเจริญพุทธานุสติ อัมปมัญญาจิต ด้วยการภาวนาพระนามพระพุทธเจ้า และการแผ่ความปรารถนาดีให้แก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย พร้อมทั้งตั้งตนอยู่ในสติปัฏฐาน 4 อย่างต่อเนื่อง คฤหัสถ์โพธิสัตว์ควรปฏิบัติให้สำเร็จทั้งฉานและญาณ มีความชำนาญในฉาน 4 เป็นต้น

คัมภีร์แนะนำให้คฤหัสถ์โพธิสัตว์สร้างปัญญาด้วยวิธีฟัง คิด และปฏิบัติ ทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรม ได้แก่ การมีความรู้ในการดำรงชีวิต ใช้ชีวิต และประกอบอาชีพ สามารถใช้ความรู้ทางโลกเพื่อสร้างประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น พร้อมชวนชวนศึกษาพระสูตรมหายานเพิ่มพูนกุศล ทำลายกิเลส เป็นต้น

ผู้วิจัยพบว่า ความมุ่งหมายในการสร้างคุณสมบัติภายในจิตใจและคุณสมบัติภายนอกของผู้ปฏิบัติ ผู้วิจัยพบว่า ความมุ่งหมายดังกล่าวถูกสอดแทรกและตั้งเป็นประเด็นใหญ่ในการปฏิบัติทุกๆขั้นตอน อาทิ การตั้งโพธิจิต ก่อตั้งปณิธาน การเข้าถึงพระรัตนตรัย การสร้างประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น และการถือมั่งสวริติ เป็นต้น คัมภีร์มีความมุ่งหมายว่าผู้ปฏิบัติจักสามารถปฏิบัติธรรมตามหัวข้อต่างๆ ด้วยความเข้าใจอย่างลุ่มลึก ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้วิเคราะห์ ถอดถอน และนำไปผนวกกับความรู้สึกร่วมตามธรรมชาติที่เรียกว่า “หัวใจของพระโพธิสัตว์” ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าคัมภีร์มุ่งหมายให้ผู้ปฏิบัติเกิดความเข้าใจและปฏิบัติออกมาจากใจจริง หรือที่เรียกว่า “ออกมาจากใจ” การปฏิบัติดังนี้ทำให้ผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติด้วยความ

เป็นธรรมชาติ เกิดจากสัญชาตญาณแห่งความเมตตากรุณา หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นจิตใต้สำนึกของคุณลักษณะแห่งโพธิสัตว์ คุณสมบัติดังกล่าวคัมภีร์เรียกว่าโพธิสัตว์ผู้เที่ยงแท้

รูปแบบการปฏิบัติตามแนวทางคฤหัสถ์โพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนา วิทยุวิจัยอาศัยความสัมพันธ์ของข้อมูลในส่วนของแนวทางการปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์ และหลักการที่เกี่ยวข้อง ทำการวิเคราะห์และผลานข้อมูลจากส่วนของหลักธรรม ไตรสิกขา และโพธิสัตว์ศีลได้เสนอขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติออกเป็น 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การรับรู้แนวทางการปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์ 2) แรงจูงใจในการเข้าสู่กระบวนการปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์ 3) การตัดสินใจเลือกแนวทางการปฏิบัติแบบคฤหัสถ์โพธิสัตว์ 4) การเริ่มต้นเข้าสู่กระบวนการปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์ 5) การดำเนินอยู่บนแนวทางการปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์ 6) การสร้างคุณลักษณะภายนอกและภายในของคฤหัสถ์โพธิสัตว์ และ 7) การสร้างความมั่นคงต่อการปฏิบัติอยู่บนแนวทางของคฤหัสถ์โพธิสัตว์ โดยแบ่งเป็นระยะก่อนการเข้าสู่การปฏิบัติ การเริ่มต้นเข้าสู่การปฏิบัติ และการดำเนินอยู่บนแนวทางของการปฏิบัติ

โดยการปฏิบัติในทุกขั้นตอนจะต้องคำนึงถึงหลักธรรม คุณธรรม โพธิสัตว์ศีล และหลักการที่เกี่ยวข้องเสมอ โดยให้ความสำคัญกับการปฏิบัติด้วยความเข้าใจในเจตนารมณ์ของธรรม และ ความเข้าถึงธรรม หรือ ความสามารถเข้าถึงธรรมชาติของธรรมนั้นๆ คฤหัสถ์โพธิสัตว์จะต้องแสดงออกภายนอกด้วยการกระทำ การพูด ด้วยการอาศัยคุณลักษณะภายในควบคู่กันเสมอ ได้แก่ ความคิดที่ประกอบไปด้วยเหตุผลทั้งเชิงศีลธรรมและเชิงจิตวิทยา เช่น การคิดบวก พร้อมทั้งการกำหนดความรู้สึกที่เกิดจากมโนธรรม หรือ จิตใจเบื้องต้น ทำให้สามารถปฏิบัติด้วยความเข้าใจ ใส่ใจ อย่างมีจิตวิญญาณของความเป็นโพธิสัตว์ เพื่อสร้างประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นเพื่อเป้าหมายในพุทธภูมิ

จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์ธรรมนั้น เกิดขึ้นได้ด้วยกระบวนการของการรับรู้เป็นเบื้องต้น ซึ่งสามารถรับรู้แนวทางการปฏิบัตินี้จากการศึกษา การอยู่ร่วมกับสังคัมภีระมิตร และเกิดจากปัญญาของตนเอง โดยข้อมูลได้ให้ความสำคัญต่อโอกาสในการรับรู้ทั้ง 3 วิธีข้างต้น ทั้งนี้ยังต้องอาศัยโอกาสและปัจจัยแวดล้อมอย่างอื่นด้วย

ข้อมูลชี้ให้เห็นว่า บุคคลสามารถเข้ามาสู่การปฏิบัติได้ด้วยการอาศัยแรงจูงใจ ซึ่งคัมภีร์ได้แสดงให้เห็นว่าเกิดจากปัจจัยดังนี้ ได้แก่ บุคคลต้นแบบ ประสบการณ์ตรง และประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติ ดังเช่นสุนทรภู่แต่งโพธิจิตเพราะได้พบกับพระมัญชุศรีโพธิสัตว์ผู้มีความสง่างาม มีปัญญา สามารถนำพาบุคคลจำนวนมากให้มีความรู้ เป็นผู้ควรแก่การเคารพ เป็นผู้มีความดีเต็ยและความกรุณา (日本东京大藏经刊行会, 1998) เพราะอาศัยปัจจัยในความประทับใจข้างต้นสุนทรภู่จึงเกิดความซาบซึ้งและปรารถนาจักปฏิบัติตนตามแบบพระมัญชุศรี

การตัดสินใจดังกล่าวนำไปสู่การเริ่มต้นเข้าสู่กระบวนการปฏิบัติคุณหลักโพธิสัตว์ หรือ ประตูลู่ความเป็นคุณหลักโพธิสัตว์ จากข้อมูลของแนวทางการปฏิบัติคุณหลักโพธิสัตว์ในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาหายานชี้ชัดว่า การเข้าสู่ประตูแห่งการปฏิบัติมีประเด็นที่ควรศึกษา 3 ประการ ได้แก่ 1) การยอมรับแหล่งความรู้ 2) วิธีการเริ่มต้น และ 3) การเข้าถึงภายใน โดยผู้ปฏิบัติเปิดใจยอมรับความรู้ในแนวทางของคุณหลักโพธิสัตว์ รับเอาพระรัตนตรัยเป็นสรณะที่พึ่งสามารถยอมรับในทฤษฎีของพระพุทธศาสนาได้ การยอมรับดังกล่าวเป็นทั้งการยอมรับด้วยความเข้าใจของตนเอง และสามารถแสดงออกภายนอกได้ด้วยการสร้างสัญลักษณ์แห่งการยอมรับ (越南佛学明月居士林, 2054) เช่น การปฏิญาณตนเป็นพุทธมามะ (日本东京大藏经刊行会, 1998) ซึ่งสามารถส่งต่อไปสู่กระบวนการสำคัญ คือ การตั้งเป้าหมายในการปฏิบัติ ได้แก่การตั้งโพธิจิต และการตั้งนโยบายในการปฏิบัติของตนเอง หรือ การตั้งปณิธาน

เมื่อการเข้าสู่ประตูแห่งการปฏิบัติคุณหลักโพธิสัตว์เริ่มขึ้น เป็นตัวชี้ชัดว่าจากนี้ต่อไปผู้ปฏิบัติจะต้องดำเนินอยู่บนแนวทางการปฏิบัติของคุณหลักโพธิสัตว์ ซึ่งครอบคลุมไปถึงการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ การปฏิบัติต่อครอบครัว การอยู่ร่วมกับสังคม และการปฏิบัติต่อพระพุทธศาสนา ด้วยการอาศัยตัวแปรสำคัญของหลักการศีล สมาธิ ปัญญา หลักธรรม และคุณธรรมตามแบบคุณหลักโพธิสัตว์ เป็นผลให้คุณหลักโพธิสัตว์มีความจำเป็นต้องดำรงชีวิตประกอบอาชีพ ดูแลครอบครัว ปฏิบัติต่อสังคมและพระพุทธศาสนาในกรอบของศีลและธรรมตามแบบพระโพธิสัตว์ ส่งผลให้การดำรงชีวิตด้วยปัจจัย 4 ต้องผ่านการพิจารณาไตร่ตรอง เช่น การบริโภคอาหารมังสวิรัต การใช้จ่ายที่ปราศจากชีวิตสัตว์ หรือ รับประทานยาที่มีส่วนประกอบของชีวิตสัตว์ด้วยการพิจารณาด้วยความเมตตากรุณา เล็งเห็นว่าเป็นไปเพื่อการรักษาโรคและยังอรรถภาพให้เป็นไปเพื่อการปฏิบัติธรรม ตั้งอยู่ในความคิดว่าเป็นดังการบริโภคบุตรของตน ย่อมไม่มีความยินดีหรือระแวงกับการบริโภคเช่นนี้ด้วยความขาดสติ และแน่นอนว่ากรอบข้างต้นได้ครอบคลุมไปถึงเรื่องเครื่องนุ่งห่มที่จักต้องปราศจากการใช้ส่วนประกอบของชีวิตสัตว์ และหากมีความจำเป็นต้องใช้จริงก็ย่อมต้องพิจารณาไปในทางเดียวกันกับข้างต้น

กรอบของศีลธรรมในแบบของพระโพธิสัตว์ที่เป็นตัวระบุวิธีการประกอบอาชีพของคุณหลักโพธิสัตว์ ซึ่งจากตัวแปรของศีลธรรมดังกล่าวส่งผลให้คุณหลักโพธิสัตว์ต้องประกอบอาชีพอยู่ในศีลธรรมและตั้งอยู่บรากฐานของความเมตตากรุณา เช่น การไม่ค้าชีวิตสัตว์ เนื้อสัตว์ อุปกรณ์ในการฆ่า ยาพิษ การไม่ค้ำมนุษย์ ไม่ค้ำประเวณี ทำการค้าด้วยการไม่คดโกง เช่น ใช้ตราซึ่งที่ได้มาตรฐาน ควรเลือกอาชีพที่ห่างไกลการฆ่า หรือ ห่างไกลจากการผิดกฎหมาย ซึ่งในที่นี้จะเห็นว่าอาชีพอย่างทหารและข้าราชการที่สัมพันธ์กับการฆ่าอาจจำเป็นต้องเป็นอาชีพที่ถูกละไว้ หากแต่มีเนื้อความจากคัมภีร์ในฝ่ายวินัยชี้ชัดว่า แม้อาชีพที่อยู่ในข่ายนี้ก็ย่อมสามารถปฏิบัติได้ (日本东京大藏经刊行会, 1998) หากแต่พึงทำการพิจารณาให้มากด้วยความคิดว่าตนปฏิบัติเพื่อการรักษาชีวิตของประชาชนภายในประเทศ มิได้มีความพึงพอใจต่อ

การทำลายชีวิตของผู้อื่น อนึ่ง ด้วยเหตุผลของอุดมการณ์โพธิสัตว์ย่อมมีผลทำให้อาชีพในกลุ่มดังกล่าวต้องรักษาใจให้เป็นกุศล ยินยอมต้องทำบาปทางกายเพื่อรักษาชีวิตของประชาชนเป็นหลัก

หลักการเรื่องเป้าหมายของการปฏิบัติตนตามแบบพระโพธิสัตว์ได้เล็งเห็นว่า พระโพธิสัตว์มีทั้งผู้เสื่อมจากโพธิจิตและไม่เสื่อมต่อโพธิจิต เพราะการปฏิบัติที่ยาวนานอย่างไม่มีกำหนดการสิ้นสุด หลักการ ในหลักธรรมและคุณธรรมของพระโพธิสัตว์จึงมีความพยายามในการหล่อหลอมให้คฤหัสถ์โพธิสัตว์สร้างความมั่นคงต่อการปฏิบัติอยู่บนแนวทางของคฤหัสถ์โพธิสัตว์ ด้วยการเสนอให้ปฏิบัติอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สร้างแรงกระตุ้นในการปฏิบัติธรรม การเพิ่มศักยภาพของตนด้วยแนวคิดที่ว่าความไม่ก้าวหน้าคือความถดถอย ทบทวนเป้าหมายและปณิธานของตนเองสม่ำเสมอ ประกอบกิจกรรมสร้างเสริมกำลังใจแก่ตนเอง เช่น การปฏิบัติร่วมกับหมู่คณะ การสวดมนต์ภาวนาในคัมภีร์หรือบทสวดอันว่าด้วยแนวทางของพระโพธิสัตว์ และทำการแก้ไขเปลี่ยนแปลงความประพฤติที่ผิดพลาดให้ตั้งอยู่ในสิ่งที่ควร

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การแก้ไขเปลี่ยนแปลง เนื่องด้วยมหายานให้ความเข้าใจว่าผู้ปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์อาจมีโอกาสทำผิดพลาดทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ อาศัยตัวแปรเรื่องของสัมมาทิฐิเข้ามาจัดการในกระบวนการนี้ทำให้แนวทางในการปฏิบัติได้ทำการชี้ชัดว่า คฤหัสถ์โพธิสัตว์พึงเป็นผู้รู้จักความผิดและยอมรับผิด เพราะกระบวนการในการรู้ตัวว่าตนเองประพฤติผิดเป็นประตูสำคัญที่นำไปสู่การแก้ไขที่ถูกต้อง ทั้งนี้ เนื้อหาจากคัมภีร์ได้ชี้ชัดว่า คฤหัสถ์โพธิสัตว์พึงเป็นผู้มีสติตามรู้ หากตนต้องกระทำในสิ่งที่ผิดต่อแนวทางนี้ควรรู้ได้ด้วยตนเองว่ากำลังประพฤติในสิ่งไม่ชอบด้วยธรรม หลักการนี้ให้ความสำคัญกับการรักษาใจ พร้อมทั้งเน้นย้ำให้ผู้ปฏิบัติยอมรับเพื่อการแก้ไข และเน้นย้ำว่าบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้เสมอ ดังนั้น เมื่อเกิดความผิดพลาดแล้วพึงยอมรับแล้วแก้ไข พร้อมทั้งปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดังมาอยู่อย่างสม่ำเสมอ

องค์ความรู้ใหม่

จากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัย พบว่า รูปแบบการปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนา มหายานได้ปรากฏองค์ความรู้สำคัญอันสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามแนวทางของพระโพธิสัตว์ และความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักการพร้อมทั้งประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา มหายาน ดังต่อไปนี้

การเริ่มต้นปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา มหายานมีการตั้งเป้าหมายอย่างชัดเจน จักเห็นได้ว่าขั้นตอนของการปฏิบัติโพธิสัตว์จริยานั้น ปรากฏขั้นตอนของการตั้งโพธิจิตและการตั้งปณิธานเข้ามาสัมพันธ์ในความตั้งใจเบื้องต้น ทั้งในส่วนของการเข้าถึงพระรัตนตรัยและหลักธรรมประการต่างๆ ล้วนมุ่งแสดงเป้าหมายของการปฏิบัติที่ชัดเจน คือ เป็นไปเพื่อพระโพธิญาณ และมุ่งนำความรู้ความสามารถและผลอันเกิดจากการปฏิบัตินำไปเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น

ซึ่งแสดงให้เห็นว่า รูปแบบของการปฏิบัติตามแนวทางของพระโพธิสัตว์นี้ มีการตั้งเป้าหมายในการปฏิบัติอย่างชัดเจน พร้อมเน้นย้ำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความตระหนักถึงความสำคัญและทิศทางในการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง รูปแบบการปฏิบัติดังกล่าวจึงทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความตื่นตัวและรับรู้ถึงสิ่งที่ตนปฏิบัติอยู่เสมออย่างมีเป้าหมาย

หลักการสำคัญในพระพุทธศาสนาหายานซึ่งสัมพันธ์กับรูปแบบการปฏิบัติคฤหัสถ์
โพธิสัตว์มีความสัมพันธ์กับหลักการของพระพุทธศาสนายุคต้น หลักการสำคัญดังกล่าว เช่น ไตรลักษณ์ พระพุทธศาสนาหายานมีมุมมองว่าไตรลักษณ์เป็นทฤษฎีสำคัญของการปฏิบัติโพธิสัตว์จรรยา แสดงความเป็นพระพุทธศาสนา เช่น การปฏิเสธเรื่องพระผู้เป็นเจ้าเป็นผู้สร้างสรรพสิ่ง มนุษย์มีชีวิตเป็นไปได้ด้วยการกำหนดของตนเอง ทั้งแสดงว่าแม้แต่โพธิจิตย่อมเกิดจากเหตุปัจจัยแห่งกุศลมารวมกัน การเกิดมาบนโลกนี้มีได้เป็นไปเพราะการลิขิตของพระผู้เป็นเจ้า แต่เป็นไปตามกรรมที่ตนกระทำ เป็นต้น

การปฏิบัติโพธิสัตว์ธรรมในฐานะคฤหัสถ์ถือเป็นทางเลือกเพื่อการสร้างประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น จากการวิจัยได้แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาหายานได้ให้ความสำคัญในเป้าหมายแห่งโพธิและการปฏิบัติตนตามแนวทางของพระโพธิสัตว์ ซึ่งมุ่งประโยชน์ในการสร้างความดีต่อตนเองและผู้อื่น มหายานเห็นว่า การปฏิบัติธรรมอยู่ในเพศคฤหัสถ์เป็นการสร้างประโยชน์ให้แก่คนหมู่มากได้อย่างคล่องตัว ทั้งเป็นโอกาสที่จะได้สร้างบารมีได้อย่างเข้าถึง และสามารถปฏิบัติกิจบางประการที่บรรพชิตไม่สามารถปฏิบัติได้ การเป็นคฤหัสถ์มิได้ถูกกีดขวางต่อการตื่นรู้ ในทางตรงกันข้ามการอยู่ในสิ่งแวดล้อมแบบคฤหัสถ์สามารถทำให้พิจารณาถึงธรรมของโลกได้อย่างเด่นชัด ในทางเดียวกัน เพราะการอาศัยการครองตนในแบบคฤหัสถ์ สามารถกำหนดวิธีเพื่อการสร้างประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย อาทิ การแสดงธรรมด้วยกุศลโลบายโดยมิทำให้เกิดความแปลกแยก เป็นต้น

การปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์มุ่งเน้นจากความเข้าใจภายในไปสู่การปฏิบัติภายนอก จากการวิจัยทำให้ทราบว่า ทุกขั้นตอนของการปฏิบัติตามแนวทางของพระโพธิสัตว์แม้จักมีการปรากฏพิธีกรรมมารองรับในเกือบทุกขั้นตอน หากแต่แนวทางดังกล่าวมุ่งเน้นความเข้าใจ หรือความเข้าถึง ที่เกิดจากความรู้สึกอย่างลึกซึ้ง อันเป็นคุณลักษณะของความเมตตากรุณาภายในจิตใจ แล้วจึงอาศัยความรู้ ความเข้าใจ ในความรู้สึกดังกล่าวแสดงออกมาเป็นการปฏิบัติ ดังนั้น ผู้ปฏิบัติได้ตามแนวทางนี้จึงสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นธรรมชาติ สามารถเข้าถึงวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติได้อย่างชัดเจน ในทางเดียวกันผู้ปฏิบัติจากภายในจิตใจออกมาสู่ภายนอก จักสามารถลดละอกุศลได้ด้วยความเข้าใจในโทษของอกุศล เช่น ทำให้ตนและผู้อื่นเดือดร้อน ทำให้จิตเศร้าหมอง เป็นต้น พร้อมกันนี้ความเข้าใจจากภายในทำให้สามารถสร้างกุศลอย่างมั่นคงและก้าวหน้า เช่น การถือมังสวิรัตได้ตลอดชีวิตเพราะเกิดความสงสารต่อชีวิตสัตว์ การรักษาโพธิสัตว์ศีลได้เพราะมีความปิตในการสร้างประโยชน์ เป็นต้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบของการปฏิบัติตามแนวทางคฤหัสถ์โพธิสัตว์นพระพุทธานามหายาน คือ การผานวิธีการปฏิบัติใน 5 ส่วน ได้แก่ 1) โพธิสัตว์จริยา 2) หลักธรรมสำหรับการปฏิบัติ คฤหัสถ์โพธิสัตว์ 3) การเข้าถึงพระรัตนตรัย 4) การปฏิบัติไตรสิกขา และ 5) การปฏิบัติโพธิสัตว์ ศีล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 5 ส่วนข้างต้น พร้อมด้วยการผานข้อมูลที่สัมพันธ์กัน ผู้วิจัย สามารถสร้างรูปแบบการปฏิบัติด้วยวิธีการ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การรับรู้แนวทางการปฏิบัติ คฤหัสถ์โพธิสัตว์ 2) แรงจูงใจในการเข้าสู่กระบวนการปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์ 3) การตัดสินใจ เลือกแนวทางการปฏิบัติแบบคฤหัสถ์โพธิสัตว์ 4) การเริ่มต้นเข้าสู่กระบวนการปฏิบัติคฤหัสถ์ โพธิสัตว์ 5) การดำเนินอยู่บนแนวทางการปฏิบัติคฤหัสถ์โพธิสัตว์ 6) การสร้างคุณลักษณะ ภายนอกและภายในของคฤหัสถ์โพธิสัตว์ และ 7) การสร้างความมั่นคงต่อการปฏิบัติอยู่บน แนวทางของคฤหัสถ์โพธิสัตว์ ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่ารูปแบบการปฏิบัติทั้ง 7 ขั้นตอน สามารถ จำแนกเป็นขั้นตอนสำคัญ 3 ช่วง ได้แก่ 1) การเรียนรู้และการตัดสินใจก่อนการปฏิบัติ 2) การ เริ่มต้นสู่การปฏิบัติ และ 3) การปฏิบัติอยู่บนแนวทางของคฤหัสถ์โพธิสัตว์ ผู้วิจัยศึกษาพบว่า ในแต่ละช่วงของการเรียนรู้จนถึงการปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติจำเป็นต้องปฏิบัติด้วยการผาน คุณลักษณะภายนอกและภายใน ทำการเข้าสู่วิธีการเริ่มต้นปฏิบัติ และปฏิบัติต่อตนเองและ บุคคลรอบข้างด้วยความประพฤติกายในกรอบของอุดมการณ์ของพระโพธิสัตว์ ด้วยวิธีการ แสดงออกอันสัมพันธ์กับคุณลักษณะภายในและภายนอกตามอย่าง “หัวใจของความเป็นพระ โพธิสัตว์” การปฏิบัติตามแนวทางคฤหัสถ์โพธิสัตว์ มุ่งหวังเพื่อการปฏิบัติในระยะยาว ดังนั้น จึง ควรสร้างความมั่นคงในการยืนหยัดอยู่บนแนวทางของการปฏิบัติ ด้วยความเข้าถึงเจตนารมณ์ ของธรรม จนถึงการสร้างฉันทะและลักษณะนิสัยแบบพระโพธิสัตว์ โดยปฏิบัติให้ถึงพร้อมทั้ง กาย วาจา ใจ ด้วยความรู้สึตามแบบพระโพธิสัตว์ พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพของตนทั้งทางโลก และทางธรรมอยู่เสมอเพื่อสร้างประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น เพราะการพัฒนาย่อมสามารถ รักษาให้คุณภาพทางจิตใจไม่เกิดความเสื่อมถอย สามารถปฏิบัติมั่นคงอยู่ในแนวทางนี้ด้วยความ เบิกบาน

เอกสารอ้างอิง

- ชะเอม แก้วคล้าย. (2547). สัทธรรมปุณฑริกสูตร. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
พระพรหมบัณฑิต. (2561). พระไตรปิฎกฉบับสากล : วิถีธรรมจากพุทธปัญญา.
พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
วสิน อินทสระ. (2550). พุทธปรัชญามหายาน. กรุงเทพมหานคร: เม็ดทราย.
สุชาติ หงษา ดร. (2550). ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: ศยาม.

- เสถียรโพธิ์นันทะ. (2544). วิมลเกียรติคุณเทสสุตร. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- 佛陀教育基金会. (2555). 《佛学大辞典》. 台北: 财团法人佛陀教育基金会.
- 日本东京大藏经刊行会. (1998). 大正新修大藏经. 台北: 世桦印刷企业有限公司.
- 星云大师. (1995). 《人间佛教》. 高雄: 佛光山.
- 普慧莲社. (1981). 《授三归五戒八戒正范》. 香港: 普慧莲社.
- 杰操大师. (2002). 《入菩萨行论广解》. 台北: 大千.
- 林国营. (2550). 佛学大辞典. 台北: 台北: 财团法人佛陀教育基金会.
- 萧振士. (2017). 《六祖坛经轻松读》. 新北: 大喜文化.
- 越南佛学明月居士林. (2054). 授据家二众三归五戒正范合本. 越南: 华侨印刷公司.
- 释印顺. (2011). 《初期大乘佛教之起源与开展》. 北京: 中华书局.

บทความวิจัย

การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสาราณียธรรมในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลขนอม อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE PARTICIPATORY DEVELOPMENT OF THE PEOPLE ACCORDING TO SĀRĀNĪYADHAMMA PRINCIPLES IN KHANOM SUB – DISTRICT MUNICIPALITY, KHANOM, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

อดิสร คงทอง

Adison Khongthong

พระครูวิรัตธรรมโชติ

Phrakruviratdhammachot

ดิเรก นุ่นกล้า

Direk Nunklam

พระครูวาทีธรรมวิภา

PhraKruwateethammaviput

พระครูรัตนสุตากร

PhraKhuratanasutakorn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: anonlove2536@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลัก สาราณียธรรมในเขตพื้นที่ เทศบาลตำบลขนอม อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสาราณียธรรม ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี เชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตตำบลขนอม จำนวน 367 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติที่ใช้หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูป/คน ผลการวิจัย 1) การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสาราณียธรรม โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านสี่สัณณูตา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านเมตตาวจกรรม ส่วนด้านเมตตาทกยกรรม มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ตามลำดับ 2)

* Received April 20, 2022; Revised May 6, 2022; Accepted June 15, 2022

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสาราณียธรรมพบว่า 2.1) เทศบาลควรประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนด้วยความเต็มใจ 2.2) เทศบาลควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพูด เสนอปัญหา ได้อย่างอิสระ 2.3) ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมคิด แสดงความคิดเห็น และตัดสินใจอย่างเสรีภาพและเป็นกลาง 2.4) ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์มากที่สุด อย่างเป็นธรรม 2.5) เทศบาลควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตั้งเทศบาล 2.6) ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมพูด คิด ทำโดยอิสระและเป็นกลาง เท่าเทียมปราศจากความอคติใด ๆ ทั้งสิ้น

คำสำคัญ: การพัฒนา, การมีส่วนร่วมของประชาชน, หลักสาราณียธรรม

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study The Participatory Development of the people according to Sārāṇiyadhamma principles in Khanom sub-district municipality, Khanom, Nakhon Si Thammarat province, and 2) study the suggestions about the guidelines for The Participatory Development of the people according to Sārāṇiyadhamma principles. A quantitative integrated research model was used, use questionnaires, The population is People in the Khanom Sub-District Municipality area of 367 people, Data were analyzed by statistical package program used to find percentage, mean, standard deviation., and qualitative research by in-depth interviews with key informants, 25 key informants/person. The results of the research found that 1) the Participatory Development of the people according to Sārāṇiyadhamma principles, including all 6 aspects, was at a high level ($\bar{x} = 3.78$) when considering each aspect in order of averages from highest to lowest, it was found that the Silasāmaññatā aspect was the highest mean, followed by Mettāvacikamma aspect with mean, and Mettākāyakkamma aspect have the lowest average respectively, respectively. 2) Recommendations on The Participatory Development of the people according to Saraniyadhamma principles, found that, 2.1 Municipality should public relations invite people to join the activity. or projects to jointly develop their communities willingly. 2.2 Municipalities should allow citizens to participate in speaking out, suggesting problems or developing guidelines independently. 2.3 Municipality should giving people the opportunity to participate in thinking

express opinions and share in decision-making with freedom and impartiality. 2.4 Municipalities should allow people are involved in getting the most benefits fairly. 2.5 Municipality should participate in the establishment of municipal laws in the community. 2.6 Municipality should provide opportunities for people to participate in cooperation share ideas freely and objectively share the benefits equally without bias.

Keywords: The Development, The people according, Sārāniyadhamma principles

บทนำ

การพัฒนาท้องถิ่นจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นขึ้นอยู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนจะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นขึ้นอยู่กับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบของประชาชน เมื่อเกิดการพัฒนาท้องถิ่นแบบประชาชนมีส่วนร่วมก็จะเกิดการบริหารงานแบบธรรมาภิบาล (Good Governance) ถ้าหากประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองสูง โครงการ กิจกรรม การพัฒนาท้องถิ่นก็จะตรงตามความต้องการของประชาชน ทำให้เกิดพลังทำให้เกิดความสำเร็จตามที่คาดหวังไว้ การพัฒนาท้องถิ่นก็จะเป็นไปอย่างรวดเร็ว นำความเจริญมาสู่ประเทศชาติ (สุนทรีลักษณ์ ยกเทพ และยุภาพร ยุภาศ, 2560)

ในปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนหรือการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชนกำลังเป็นประเด็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการพัฒนาที่ พยายามยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม เช่น ร่วม คิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ และร่วมประเมิน โดยการจัดเวทีประชาคมต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชน สามารถใช้ศักยภาพของตนเองในการแก้ปัญหาของชุมชน ซึ่งจะเห็นว่าศักยภาพของชุมชนใน วิสัยทัศน์ใหม่ คือ กระบวนการเคลื่อนไหวที่นำไปสู่การสร้างชุมชนแบบองค์รวมที่เป็นอิสระ การพึ่งพาตัวเองได้อย่างมั่นคงแล้วประสานกันเข้าเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชนในทุกระดับ เพื่อ ร่วมกันวางแผนยุทธศาสตร์และร่วมมือกันวางแผนชีวิตของตนเอง ซึ่งเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

เทศบาลตำบลหนอง อำเภอนม จังหวัดนครศรีธรรมราช มีปัญหาหลายด้าน เช่น ด้านความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านประเพณีและ วัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข ด้านการปกครอง เป็นต้น จึงเหมาะแก่การนำหลักสาราณียธรรมมา ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม เพราะเป็นหลักธรรมที่ก่อให้เกิดเหตุให้ระลึกถึงกัน เป็นหลักการอยู่ร่วมกัน ประกอบด้วย 1) เมตตาการุณยธรรม ทำต่อกันด้วยเมตตา คือ แสดงไมตรี และความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ ร่วมชุมชน โดยการช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ ด้วย

ความเต็มใจ แสดงอาการกิริยา สุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2) เมตตา วชิกรรม พุดต่อกันด้วยเมตตา คือ ช่วยบอก แจ้งสิ่งที่ประโยชน์ สอนหรือแนะนำตักเตือน กันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง 3) เมตตาโมกกรรม คิดต่อกันด้วยเมตตา คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่ประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน 4) สาธารณโภคี ได้มาแบ่งกันกินกันใช้ คือ แบ่งปัน ลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่ว กัน 5) สีลสามัญญตา ประพฤติให้ดีเหมือนเขา คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบ วินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ 6) ทิฐิสามัญญตา ปรับความเห็นเข้ากันได้ คือ เคารพรับฟังความคิดเห็นกัน มีความเห็นชอบร่วมกัน ยึดถืออุดม คติ หลักแห่งความดีงามหรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556) จึงจะทำให้สร้างสันติสุขและความเจริญให้แก่ชุมชน ด้วยความเป็นมาและความสำคัญ ของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ตามหลักสาราณียธรรมในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนอม อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยใช้หลัก “สาราณียธรรม” เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนแบบร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบ ทำให้ ชุมชนมีความรัก ความสามัคคี มีความมั่นคง และมีความสุข ชุมชนมีประสิทธิภาพ และ เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสาราณียธรรมในเขต พื้นที่เทศบาลตำบลชนอม อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ตามหลัก สาราณียธรรมในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนอม อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณกับการ วิจัย เชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่ เทศบาลตำบลชนอม อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 4,435 คน กำหนดกลุ่ม ตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane., 1973) ซึ่งได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 367 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบบ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบของการวิจัย เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากประชากรที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ **ตอนที่ 1** แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน **ตอนที่ 2** แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสารานิยธรรมในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลขนอม อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นคำถามปลายปิด มีลักษณะเป็น แบบเลือกตอบ มี 6 ด้าน คือ 1) ด้านเมตตาการุณกรรม 2) ด้านเมตตาวิจิตรกรรม 3) ด้านเมตตาโมกกรรม 4) ด้านสาธารณโภคี 5) ด้านศีลสามัญญตา และ 6) ด้านทิวาสัญญาญตา จำนวนด้านละ 5 ข้อ รวมเป็นจำนวนทั้งหมด 30 ข้อ โดยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า มี 5 ระดับ การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยกำหนดค่าของลำดับคะแนน ดังนี้ 5 4 3 2 1 ตามลำดับ

การสร้างแบบสอบถามและการตรวจสอบเครื่องมือ การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีขั้นตอนตามลำดับ ดังต่อไปนี้ 1) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามให้ตรงตามวัตถุประสงค์ 2) นำแบบสอบถามฉบับร่าง ไปให้อาจารย์ผู้ควบคุมงานวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบ แนะนำและปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น 3) นำแบบสอบถามฉบับร่างที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความถูกต้องตามรูปแบบ และความถูกต้องของภาษา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item - Objective Congruence Index : IOC) ซึ่งได้ค่า IOC แต่ละข้อตั้งแต่ 0.66 - 1 และผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ 0.944 ซึ่งแสดงว่า ข้อคำถามนั้นตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย 4) หลังจากดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว นำเครื่องมือที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มบุคคลที่ไม่ใช่ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่น 0.975 5) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามความคิดเห็นของกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสารานิยธรรมในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลขนอม ตามที่ได้ทดลองใช้และได้ปรึกษาร่วมกับอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับประชากรกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ทำหนังสือขอความร่วมมือในการทำงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อขอความอนุเคราะห์

ในการเข้าไปทำการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล 2) ผู้วิจัยได้นำหนังสือขอความอนุญาตแจกแบบสอบถาม แก่นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลชนอม อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อขอความ อนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามแก่ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนอม 3) ผู้วิจัยได้ นำแบบสอบถาม จำนวน 367 ชุด ไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำการชี้แจง รายละเอียดของแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างฟัง ให้เวลาผู้ตอบแบบสอบถามในการตอบ แบบสอบถาม และรับแบบสอบถามคืนมาระหว่างเดือน กรกฎาคม 2564 ถึงเดือน ธันวาคม 2564 ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลเดือน 6

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแล้ว นำข้อมูลมา วิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ แบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยใช้ สถิติค่าความถี่ และค่าร้อยละ 2) ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของ ประชาชนตามหลักสาราณียธรรมในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนอม อำเภอนอม จังหวัด นครศรีธรรมราช นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยแปลผลตามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และแปลความหมาย

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติขั้นพื้นฐานโดยใช้ โปรแกรม สำเร็จรูป ได้แก่ สถิติพื้นฐานมีดังนี้ 1) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อพิจารณา แบบสอบถามที่ได้รับคืน 2) การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 3) การวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ 1) กลุ่ม ผู้นำส่วน ราชการและข้าราชการ จำนวน 7 คน 2) กลุ่มผู้นำทางศาสนา จำนวน 5 รูป 3) กลุ่ม ผู้นำชุมชนและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน 6) กลุ่มประชาชนในเขตพื้นที่ จำนวน 8 คน รวม ทั้งหมดจำนวน 25 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษา เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลให้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ 2) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและ สร้างแบบสัมภาษณ์ของงานวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ 3) นำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบเนื้อหาและโครงสร้างของ คำถามตลอดจนภาษาที่ใช้เพื่อความเที่ยงตรงและถูกต้อง 4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการ ปรับปรุงให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาตามรูปแบบและความ

ถูกต้องของภาษา 5) ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอเพื่อพิจารณาอีกครั้ง 6) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้วไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เลือกไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครศรีธรรมราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่จะสัมภาษณ์ 2) ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์เพื่อนัดวันสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญล่วงหน้า 3 วัน ก่อนที่จะสัมภาษณ์ 3) ผู้วิจัยเป็นผู้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้คำถามที่ถูกสร้างขึ้นมาสัมภาษณ์ กลุ่มหัวหน้าส่วนราชการและข้าราชการ กลุ่มผู้นำศาสนา กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มประชาชนในเขตพื้นที่ ด้วยอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการบันทึกข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำคำตอบและได้บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไว้เป็นระเบียบเรียบร้อยแล้ว นำไปวิเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง มีความสละสลวยมากยิ่งขึ้น รัดกุมเข้าใจง่าย และแยกออกเป็นแต่ละด้านตามลำดับ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และนำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสาราณียธรรมในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลขนอม อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าด้านศีลสามัญญตา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.86) รองลงมา คือ ด้านเมตตาวิจิตรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.83) รองลงมา คือ ด้านสาธารณโภคี มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.76) รองลงมา คือ ด้านเมตตาโมกกรรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.88) รองลงมา คือ ด้านทวิญญูสามัญญตา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.92) และด้านเมตตาภายกรรม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.90) สามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสาราณียธรรมในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลขนอม อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 6 ด้าน

การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสาราณียธรรมในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลขนอม อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช	ระดับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านเมตตาภายกรรม	3.73	0.90	มาก

การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ตามหลักสารณียธรรมในเขตพื้นที่ เทศบาลตำบลชนอม อำเภอนอม จังหวัด นครศรีธรรมราช	ระดับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม		
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
2. ด้านเมตตาวจีกรรม	3.79	0.83	มาก
3. ด้านเมตตามโนกรรม	3.77	0.88	มาก
4. ด้านสาธารณโภคี	3.79	0.76	มาก
5. ด้านศีลสามัญญตา	3.88	0.86	มาก
6. ด้านทวิฐสามัญญตา	3.73	0.92	มาก
ภาพรวม	3.78	0.76	มาก

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสารณียธรรมในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนอม อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 6 ด้าน พบว่า 1) ด้านเมตตาวจีกรรม ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม หรือ โครงการต่าง ๆ เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนด้วยความเต็มใจ 2) ด้านเมตตาวจีกรรม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพูด เสนอปัญหา หรือ แนวทางการพัฒนาได้อย่างอิสระ ปราศจากการขัดขวางใด ๆ ทั้งสิ้น 3) ด้านเมตตามโนกรรม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมคิด แสดงความคิดเห็น และ ร่วมตัดสินใจ อย่างเสรีภาพและมีความเป็นกลาง 4) ด้านสาธารณโภคี การพัฒนาชุมชน ประชาชนมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์มากที่สุด อย่างเป็นธรรม 5) ด้านศีลสามัญญตา เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตั้งเทศบัญญัติในชุมชนของตนเอง 6) ด้านทวิฐสามัญญตา เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่วมทำ ร่วมพูด ร่วมคิด โดยอิสระ เสรี และมีความเป็นกลาง ร่วมรับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน ปราศจากความอคติใด ๆ ทั้งสิ้น

อภิปรายผล

การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสารณียธรรมในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนอม อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายได้ พบว่า ด้านศีลสามัญญตา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านเมตตาวจีกรรม ส่วนด้านเมตตาวจีกรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เพราะว่าเทศบาลมีความเสมอภาค มีความประพฤติสุจริต เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเสนอปัญหา แสดงความคิดเห็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนได้อย่างอิสระ แต่ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง จึงไม่สามารถเข้าร่วมทำในกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิเชษฐ โปตาพล ที่พบว่า การบริหารตามหลักสารณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารตามหลักศีล

สามัญญตา (พิเชษฐ โปตาพล, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอนุชิต อนุจारी (ณัดเลื้อย) ที่พบว่า การพัฒนาสังคมตามหลักสราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเข้ อำเภอกุหมพริสัย จังหวัดศรีสะเกษ ด้านเมตตากายกรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (พระมหาอนุชิต อนุจारी (ณัดเลื้อย), 2556)

ในส่วนของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสราณียธรรมในเขตพื้นที่ เทศบาลตำบลขนอม อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถอภิปรายผลตามลำดับของ ค่าเฉลี่ยมากที่สุดในแต่ละด้านโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านเมตตากายกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เทศบาล ตำบลเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมลงมือทำในการทำกิจกรรม หรือโครงการเพื่อพัฒนาใน ชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ เทศบาลตำบลเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมสนับสนุน วัสดุและอุปกรณ์ เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน ส่วนข้อที่ว่า เทศบาลตำบลเปิดโอกาส ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารการเงิน เพื่อนำมาพัฒนาชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิษณุ หยกจินดา ที่พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมออกแรงในการทำ กิจกรรม หรือโครงการเพื่อพัฒนามีส่วนร่วมสนับสนุนทรัพย์สินเงินทองเพื่อใช้ในการทำกิจกรรม และมีส่วนร่วมสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง (วิษณุ หยกจินดา, 2557)

ด้านเมตตาจาริกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เทศบาลตำบลเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมประชุมเพื่อนำเสนอปัญหาเรื่องต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในการพัฒนาชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ เทศบาลตำบลเปิดโอกาสให้ ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ในกิจกรรมพัฒนาชุมชน ส่วนข้อที่ว่า เทศบาลตำบลเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้วิพากษ์การใช้ทรัพยากรหรืองบประมาณใน โครงการพัฒนาชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phang Kosal et al. ที่พบว่า ประชาชนมีโอกาสในการเข้าร่วมประชุมเสนอความคิดเห็น พิจารณาร่างแผนพัฒนา ท้องถิ่นหรือกิจกรรมของตำบล ร่วมตัดสินใจในการกำหนดแนวทางพัฒนาและแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน โดยความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเหล่านั้นได้รับการยอมรับ (Phang Kosal et al., 2561)

ด้านเมตตาโมกรรม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เทศบาลแจ้ง ประกาศเรื่องต่าง ๆ แก่ประชาชนอย่างเปิดเผยในที่สาธารณะ หรือสื่อต่าง ๆ ของเทศบาลด้วย จิตเป็นกลาง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ เทศบาลให้เกียรติและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มี ช่องทางในการเสนอปัญหาอย่างตรงไปตรงมา ส่วนข้อที่ว่า เทศบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ แลกเปลี่ยนความคิดและตัดสินใจในการพัฒนาเรื่องต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ จูติอสิณา ใจเพียร ที่พบว่า เทศบาลได้มีการประกาศข่าวสารการติดตามและ

ประเมินผลแผนพัฒนาให้ประชาชนทราบ เทศบาลได้เผยแพร่เอกสารสื่อประชาสัมพันธ์ของโครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาลให้ประชาชนทราบ และเทศบาลได้ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายเกี่ยวกับนโยบายของผู้บริหารให้ประชาชนทราบ (ฐิตอลีนา ใจเพียร, 2558)

ด้านสาธารณโภคี อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งท้องถิ่น เพราะความต้องการให้ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาพัฒนาชุมชนของตน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตน เพราะต้องการความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในชุมชน ส่วนข้อที่ว่า ประชาชนมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนิศร ยืนยง ที่พบว่า ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น เช่น โครงการสวนสมุนไพร โครงการประปาหมู่บ้าน หมายถึง กิจกรรมการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่นประชาชนนั้นได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการได้รับผลประโยชน์จากการจัดกิจกรรมนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นโครงการสวนสมุนไพร โครงการประปาหมู่บ้าน ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น (ธนิศร ยืนยง, 2561)

ด้านสิทธิสามัญญตา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกผู้นำของชุมชนด้วยความสุจริต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกติกาอย่างเสมอภาคกัน ส่วนข้อที่ว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรของเทศบาลได้อย่างเสมอภาค มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดธรรมสรณ์ โสภานุตร ที่พบว่า แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพบุรุษมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอกุฉินารายณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผู้ปกครองมีภาวะความเป็นผู้นำในการสั่งสอนนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกตนและสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยตัวเองได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนได้ปฏิบัติตาม (พระครูปลัดธรรมสรณ์ โสภานุตร, 2561)

ด้านทวิญญูสามัญญตา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นปัญหาและ การแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยปราศจากความขัดแย้ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการเข้าโครงการพัฒนาชุมชนของตนได้อย่างสะดวก โดยไม่มีการขัดขวางหรือกีดกัน ส่วนข้อที่ว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้การใช้จ่ายงบประมาณของเทศบาล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูศรีวิฑูริเมธี และคณะ ได้กล่าวว่า การทำความเข้าใจให้ตรงกันอันเป็นส่วนกำหนดพฤติกรรมโดยรวมของสมาชิกในชุมชนบ้านวังโพน ทำได้ด้วยการหมั่นประชุมหารือกัน เมื่อมีงานเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ถ้าหากมีการตัดสินใจสำคัญในการขับเคลื่อนให้หลักสาราณียธรรมของชุมชนบ้านวังโพนถูก

ขับเคลื่อนไปได้จะอยู่ที่ผู้นำที่เข้มแข็ง เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิกในชุมชน อันทำให้สมาชิกในชุมชนบ้านวังโพธิ์ให้การยอมรับและพร้อมที่จะปฏิบัติตาม (พระครูศรีวิเมธี และคณะ, 2560)

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสารานุกรมในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลหนอง อำเภอนม จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 6 ด้านพบว่า

ด้านเมตตากายกรรม เทศบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทำกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรักความสามัคคี ทุกฝ่ายร่วมกันทำ ร่วมพัฒนาชุมชนของตนเอง ด้วยความรักความปรารถนาดีต่อกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยความเต็มใจ

ด้านเมตตาวจีกรรม เทศบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพูดแสดงความคิดเห็น เสนอแนะปัญหาและแนวทางในการวางแผนการทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน โดยใช้คำพูดที่ดีต่อกัน พูดจาสุภาพ ไพเราะ แสดงถึงความเคารพซึ่งกันและกัน

ด้านเมตตามโนกรรม เทศบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมคิด แสดงความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจอย่างเสรีภาพและความเป็นกลาง ร่วมกันคิดหาแนวทางในการพัฒนาชุมชนด้วยความมีจิตใจที่ซื่อสัตย์ สุจริต ไม่ลำเอียงเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของผู้ร่วมงานเป็นอย่างดี ไม่มีความโลภใช้หน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน

ด้านสาธารณโภคี เทศบาลควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์มากที่สุดอย่างเป็นธรรม รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรม ช่วยเหลือกัน ไม่เห็นแก่ตัวหรือประโยชน์ส่วนตน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

ด้านศีลสามัญญตา เทศบาลควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ข่าวสารและสามารถตรวจสอบได้ทุก ๆ ช่องทางอย่างตรงไปตรงมาและสะดวก ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับหรือวินัยต่าง ๆ อย่างเดียวกัน และเคารพในสิทธิเสรีภาพของ ไม่ก้าวร้าวหยิ่งยโส ไม่อ้างอำนาจบาตรใหญ่ ไม่ถืออภิสิทธิ์ใด ๆ ทั้งปวง

ด้านทฤษฎีสามัญญตา การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนนั้น ควรมีความยุติธรรมในการพิจารณาและตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เมื่อมีปัญหาควรมีการประชุมแก้ไขปัญหาร่วมกัน เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นอยู่เสมอ และประนีประนอมให้ตรงกัน มีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกัน ไม่ยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสาราณียธรรมในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนอม อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสาราณียธรรม ทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ด้านเมตตากายกรรม คือ ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนด้วยความเต็มใจ 2) ด้านเมตตาวจิกรรม คือ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพูด เสนอปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาได้อย่างอิสระ ปราศจากการขัดขวางใด ๆ ทั้งสิ้น 3) ด้านเมตตามโนกรรม คือ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมคิด แสดงความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจ อย่างเสรีภาพและมีความเป็นกลาง 4) ด้านสาธารณโภคี คือ การพัฒนาชุมชน ประชาชนมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์มากที่สุด อย่างเป็นธรรม 5) ด้านศีลสามัญญตา คือ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตั้งเทศบัญญัติในชุมชนของตนเอง 6) ด้านทฎฐิสามัญญตา คือ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่วมทำ ร่วมพูด ร่วมคิด โดยอิสระ เสรี และมีความเป็นกลาง ร่วมรับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน ปราศจากความอคติใด ๆ ทั้งสิ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสาราณียธรรมในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนอม อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านศีลสามัญญตา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านเมตตาวจิกรรม ด้านสาธารณโภคี ด้านเมตตามโนกรรม ด้านทฎฐิสามัญญตา และด้านเมตตากายกรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสาราณียธรรมในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนอม อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ทุกภาคส่วนควรร่วมมือกันพัฒนาชุมชนโดยไม่มีความอคติใด ๆ ทั้งสิ้น มีใจสุจริตคิดที่จะพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเห็นของผู้อื่น ไม่ยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่ แบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรม ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน และเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันอยู่เสมอ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับหรือวินัยต่าง ๆ อย่างเดียวกัน เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคล ปฏิบัติกับทุก ๆ ฝ่ายอย่างเท่าเทียมและเสมอภาค ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) เทศบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อให้ประชาชนเห็นคุณค่าและความสำคัญของชุมชนตัวเอง 2) เทศบาลควรรณรงค์ไม่ให้ทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลอง ช่วยกันดูแลรักษาแม่น้ำลำคลองให้สะอาด และจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น ล่องแพชมทิวทัศน์ จัดกิจกรรมปลูกและดูแลป่าชายเลน 3) เทศบาลและประชาชนควรร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง โดยการจัดกิจกรรม เพื่อที่จะทำให้บุคคลเหล่านี้มีกำลังใจและไม่เจ็บเหงา 4)

เทศบาลควรส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีอาชีพเสริม มีรายได้เพิ่ม เพียงพอต่อการดำรงชีวิต สนับสนุนให้ประชาชนฝึกอบรมอาชีพเสริมต่าง ๆ ส่งเสริมให้แต่ละชุมชนใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้า สำหรับจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวหรือทำเปิดสินค้า OTOP และให้กลุ่มอาชีพที่มีอยู่เดิม ขยายงาน ขยายตลาด เพื่อต่อยอดให้เข้มแข็งและยั่งยืน ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ 1) ในการพัฒนาชุมชนแต่ละชุมชน ถ้าเป็นโครงการขนาดเล็ก ๆ เทศบาลจ้างประชาชนในชุมชนนั้นพัฒนาตนเอง จะทำให้ประชาชนได้มีรายได้เพิ่มขึ้น 2) ในการประชุมแต่ละครั้ง ประชาชนและเทศบาลควรมีใจเป็นกลาง เพื่อเปิดใจรับฟังปัญหา หรือแนวทางการพัฒนา หรือความคิดต่างและเหตุผลของกันและกัน โดยปราศจากความอคติใดทั้งสิ้น และร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนด้วยใจที่คิดว่าต้องการที่จะพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าอย่างจริง ๆ ไม่ได้หวังที่จะเข้ามาเพื่อกอบโกยผลประโยชน์ให้กับตนเองหรือพวกพ้อง 3) ทุกภาคส่วนควรร่วมกันวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม การบริหารจัดการเกษตรและอุตสาหกรรมสู่มาตรฐานครบวงจร และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ควรพัฒนาคน ชุมชน และสังคม ให้เข้มแข็ง มั่นคงและน่าอยู่ จัดตั้งหน่วยงานดูแลรักษาความสะอาดแม่น้ำลำคลอง และประชาชนที่อยู่ในบริเวณนั้นร่วมช่วยกันอีกแรงหนึ่ง 4) เทศบาลควรจัดตั้งตู้ร้องทุกข์แต่ละชุมชน เพื่อให้ประชาชนที่ไม่กล้าแสดงออก ได้เขียนจดหมายเสนอปัญหา หรือแนวทางการพัฒนาชุมชนที่ตนอยากจะทำลงในตัว ทุกเดือนเทศบาลต้องมาเปิดตู้ และนำจดหมายไปอ่าน เพื่อจะได้ทราบถึงความต้องการของประชาชนแต่ละชุมชน และร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาเรื่อง ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานของเทศบาล เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นให้กว้างมากขึ้น 2) ควรศึกษาเรื่อง การให้ความร่วมมือในการช่วยกันพัฒนาชุมชนของประชาชน ในพื้นที่ เพื่อจะได้ทราบว่าประชาชนให้ความร่วมมือมากน้อยแค่ไหน 3) ควรศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาล เพื่อจะได้ทราบระดับประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลว่าอยู่ในระดับใด 4) ควรศึกษาเรื่อง การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อสร้างประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญในชุมชนของตน

เอกสารอ้างอิง

- จิตติอลีนา ใจเพียร. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน: ภายใต้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเนชั่น.
- ธนิศร ยืนยง. (2561). การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของประชาชนในจังหวัดนครนายก. มหาจุฬานาครทรรศน์, 5(2), 127-128.

- พระครูปลัดธรรมสรณ์ โสภาบุตร. (2561). แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาปฏิบัติของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอพือชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูศรีวิฑูริ์ และคณะ. (2560). การสังเคราะห์ประเพณีฮีต 12 เข้ากับหลักสาราณียธรรมตามแนวปฏิบัติของชุมชน ตำบลเขาวัว อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดมหาสารคาม. วารสารธรรมพินิต, 17(1), 87-98.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2556). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- พระมหาอนุชิต อนุจารี (ถนิตเลื้อย). (2556). การพัฒนาสังคมตามหลักสาราณียธรรม ขององค์การบริหาร ส่วนตำบลเข้ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิเชษฐ โพทาพล. (2564). การบริหารตามหลักสาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ, 1(1), 1-8.
- วิชญ์ หยกจินดา. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและ ภาคเอกชน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุนตลักษณ์ ยกเทพ และยุภาพร ยุภาศ. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 5(พิเศษ), 182-191.
- Phang Kosal et al. (2561). การมีส่วนร่วมและเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของตำบลสวายปรอเตียล อำเภอสะอาง จังหวัดกันดาล ราชอาณาจักรกัมพูชา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 12(3), 89-98.
- Taro Yamane. (1973). Statistics: an introductory analysis. New York: Harper& Row.

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร*

TOURISM MANAGEMENT MODEL OF KOH PITAK COMMUNITY BANGNAMCHUET SUB-DISTRICT, LANGSUAN DISTRICT, CHUMPHON PROVINCE

ธัญญรัตน์ รักชาววงศ์

Thunyarat Ragsawong

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

Email: 6205253306@student.sru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทและพลวัตของชุมชนเกาะพิทักษ์ และ 2) ศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชน มีอบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 2) คณะทำงาน มีคณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน อสม. 3) เจ้าของธุรกิจ บ้านพักโฮมสเตย์ และ 4) ประชาชนทั่วไป มีปราชญ์ชาวบ้าน อาสาพัฒนาชุมชน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้จำนวนทั้งสิ้น 32 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และสนทนากลุ่ม โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทชุมชนเกาะพิทักษ์ มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติทั้งบนเกาะและบริเวณรอบเกาะในทะเลมีการประกอบอาชีพการประมงและหว่านโซ่การประมงเป็นหลัก มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและวิถีชีวิตที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง ส่วนด้านพลวัตของชุมชนเกาะพิทักษ์ มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกต่อความเข้มแข็งและการพึ่งพาตนเองของชุมชนในกระบวนการพัฒนาหมู่บ้าน การอนุรักษ์ฟื้นฟูพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน มีการรวมกลุ่มต่าง ๆ และมีการพัฒนาเกิดขึ้นจากกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนเป็นหลัก และ 2) รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเกาะพิทักษ์ มีองค์ประกอบครบทั้ง 7 ด้านตามกรอบ 7s Model คือ ด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้าง ด้านระบบ ด้านบุคลากร ด้านทักษะ ด้านลักษณะ และด้านการ

* Received April 22, 2022; Revised May 8, 2022; Accepted June 18, 2022

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งนี้ชุมชนมีเป้าหมายร่วมกัน คือ การอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อัตลักษณ์ชุมชน เชื่อมโยงกับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลตามเจตนารมณ์ความต้องการของชุมชนภายใต้แนวทางและกฎหมาย

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการ, การท่องเที่ยวชุมชน, พลวัตชุมชน, ชุมชนเกาะพิทักษ์

Abstract

The objectives of this research article were: 1) to study the Koh Pitak Community context and community dynamics, 2) to study the tourism model of the Koh Pitak Community Bangnamchuet Sub-district, Langsuan District, Chumphon Province. The study was qualitative research. Key informants such as 1) community leaders have a sub-district administrative organization headmen village headman, 2) working group have a community committees village fund committee Village. Health Volunteer, 3) business owners' homestay of houses, and 4) the general public a village scholar. community development volunteers by selected a specific sample group total 32 people. The research tool was a structured in-depth interview and focus group. By content analysis and summary overview. The research was found that: 1. Koh Phithak Community Context There is an abundance of natural resources both on the island and around the island in the sea, mainly engaged in fishing and fishing chains. They are ready for their own unique infrastructure and way of life. The dynamics of the Koh Phithak community There was a positive change in the strength and self-sufficiency of the community in the village development process. Conservation, restoration and development of natural resources and the environment of the community There are groups and developments arise mainly from the participation process of the community stakeholders. and 2. Koh Phithak Community Tourism Management Model There are all 7 components under the 7s Model framework, namely, strategy, structure, system, personnel, skills, characteristics, and learning exchange. The community has a common goal of conservation, rehabilitation, and development of natural resources and the environment. community identity Connect with the government, the private sector, and the public sector to take part in caring for the needs of the community under guidelines and laws.

Keywords: Management Model, Community Tourism, Community Dynamic, Koh Pitak Community

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่สำคัญมาก ประกอบด้วยธุรกิจมากมายหลายประเภท ทั้งโดยตรง เช่น ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจจันทนาการ ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจภัตตาคารและร้านอาหาร และธุรกิจโดยอ้อม เช่น ธุรกิจก่อสร้าง ร้านซักรีด ร้านเสริมสวย เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Industry) เป็นธุรกิจที่เป็นแหล่งรายได้ของประเทศ โดยเฉพาะในยุคที่วิทยาการก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้น (นิศา ศิลปเศรษฐ, 2560) จนกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้ในรูปแบบของเงินตราต่างประเทศ ช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ เพิ่มรายได้จากการเก็บภาษีของรัฐบาล รายได้ของประชาชนทั้งในระดับประเทศและชุมชนท้องถิ่น จึงถือว่าเป็นสินค้าออกที่มองไม่เห็นด้วยตา (Invisible Export) (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2565) และมีคำกล่าวว่า “การท่องเที่ยวเสมือนสูตรสำเร็จสำหรับทุกประเทศโดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาหรือประเทศยากจน” (Tourism of World, 2022) ทำให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศต่าง ๆ ทุกภูมิภาคของโลกและมีหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะช่วงหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1939-1946) ยุติลงแล้วเกิดกระแสการพัฒนาประเทศที่วัดความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจจากรายได้ประชาชาติตามกระบวนทัศน์ทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory) (สิทธิพันธ์ พูนเอียด, 2562) สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม คือ “การท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม” (Convention Tourism) ที่เน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่เป็นหลัก มุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด โดยมีได้คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในระยะยาวของทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resources) ที่มีความเสียที่รุนแรงต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมชุมชน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศรี ศรีดำกา, 2557) ดังนั้นในช่วงกึ่งศตวรรษที่ผ่านมาการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางในเชิงลบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวทั่วโลก จนผลักดันให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการประชุมนานาชาติด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ณ เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา ที่เรียกว่า “Global⁹⁰ Conference” ผลจากมติที่ประชุมทำให้เกิด “หลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” (Sustainable Tourism) ขึ้นและได้รับรองวาระการพัฒนายั่งยืน ค.ศ. 2030 (The 2030 Agenda for Sustainable Development) และเป้าหมายการพัฒนายั่งยืน 17 เป้าหมายของสมาชิกแห่งสหประชาชาติ โดยมีสมาชิกลงมติรับรองวาระนี้ จำนวน 193 ประเทศ (ธงพล

พหุสาขา ณ สกลนคร, 2562) โดยผลักดันให้เกิดกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ที่มีการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ การดูแลความสมดุลของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ในกระแสการพัฒนาของสังคมโลก ทั้งกระแสพัฒนาประเทศในโลกที่ 3 การพัฒนาตามกระแสหลักของทฤษฎีภาวะทันสมัยและการพัฒนาประเทศที่มีเป้าหมายเชิงวิสัยทัศน์ของประเทศที่ว่า “ประเทศมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน” ของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวในฐานะกลไกหลักในการช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นการท่องเที่ยว โดยจะต้องพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งระบบ มุ่งเน้น นักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ สร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของ นักท่องเที่ยว และมุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวในสาขาที่มีศักยภาพ แต่ยังคงรักษาจุดเด่นของประเทศ ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม อัตลักษณ์ความเป็นไทย ตลอดจนให้คุณค่ากับสิ่งแวดล้อมไว้ได้ทั้งนี้ การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะ 20 ปี ในระยะแรกให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง วางรากฐานด้านการท่องเที่ยวที่เน้นมาตรฐานและคุณภาพระดับสากล สิ่งสำคัญที่สุดคือ การสร้างความเชื่อมั่นในเรื่องความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว การบังคับใช้กฎหมายให้เกิดความปลอดภัย และไม่ให้นักท่องเที่ยวถูกเอารัดเอาเปรียบ แล้วจึงกระจายการท่องเที่ยวทั้งในมิติของพื้นที่ และรายได้สู่ชุมชน ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายสูงสุดของการท่องเที่ยวในการเป็นเครื่องมือในการลดความเหลื่อมล้ำของสังคมไทย (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) รวมถึงการบรรจุแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และการปรับเปลี่ยนบทบาทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยคล่องตัวขึ้นและเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้ประเทศมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นลำดับ 1 เมื่อเทียบกับการส่งสินค้าออกประเภทอื่น (ศรัญญา วรากุลวิทย์, 2558)

จังหวัดชุมพร เป็นเมืองที่มีชายฝั่งขนานกับทะเลฝั่งอ่าวไทยและเป็นจังหวัดที่ได้ชื่อว่าเป็นประตูสู่ภาคใต้ อีกทั้งเป็นสะพานเชื่อมระหว่างอ่าวไทยและอันดามัน มีศักยภาพโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามมากมาย นอกจากนี้ ยังมีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ อนุสรณ์สถานที่สำคัญ ที่เหมาะแก่การสักการะเป็นอย่างยิ่ง คือ อนุสรณ์สถานพลเรือเอก พระบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพร เขตอุดมศักดิ์ ผู้ก่อตั้งทัพเรือสมัยใหม่ ดังคำขวัญของจังหวัดชุมพรที่ว่า “ประตูภาคใต้ ไหว้สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ชมไร่กาแฟ แลหาดทรายรี ดีกล้วยเล็บมือ ขึ้นชื่อรังนก” จึง

ทำให้จังหวัดชุมพรเป็นอีกหนึ่งจังหวัด ที่ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาตินิยมมาเที่ยวกันมาก โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทหมู่เกาะ ดังเช่น เกาะพิทักษ์ อำเภอลำสน จังหวัดชุมพร เป็นเกาะที่อยู่ห่างจากพื้นที่ชายฝั่งเพียง 1 กิโลเมตร เป็นเกาะหนึ่งที่มีความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ดี เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์ทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ด้านอาหารและความมั่นคงของที่อยู่อาศัย และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและสามารถตอบสนองนโยบายของรัฐบาลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม จากมรสุมและภัยธรรมชาติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ชาวบ้านเกาะพิทักษ์ต้องสร้างบ้านเรือนบริเวณเชิงทะเลฝั่งตะวันตกที่มีอ่าวกำบังคลื่นลมพายุในฤดูมรสุม การสร้างบ้านได้สูง ป้องกันน้ำขึ้นลง การปูพื้นเรือนแบบฝากระดานมีความมั่นคงแข็งแรง และเพิ่มความโปร่งโล่ง ให้ลมพัดผ่านได้ตลอดเวลา ด้วยการขยายชานบ้านยื่นออกไปในทะเลดูกลมกลืนกันเรียงรายเป็นแนวนาน 43 หลังคาเรือน ซึ่งมีความโดดเด่นเหมาะแก่การเก็บภาพธรรมชาติ วิถีชาวเกาะ ชมวิวทิวทัศน์และชมพระอาทิตย์ตกทั้งดงามอย่างยิ่ง อีกทั้งยังมีการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย มีการสร้างบ้านเรือนอยู่ในทะเลต่อเป็นหัวร้านลงไปในทะเล ถือเป็นอัตลักษณ์ของเกาะพิทักษ์ เป็นการใช้ชีวิตแบบครอบครัวใหญ่ที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แต่ละครัวเรือนมีน้ำใจต่อกันใช้ชีวิตอย่างพอเพียง มีโฮมสเตย์พร้อมอาหารเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวสร้างรายได้แก่ชุมชน อีกทั้งยังมีการจำหน่ายของที่ระลึกอีกมากมาย เป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านเกาะพิทักษ์ (Chumphon sawadee.com, 2022)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้มีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอลำสน จังหวัดชุมพร เพื่อให้ได้ทราบถึงบริบทและพลวัตของชุมชนเกาะพิทักษ์ และรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอลำสน จังหวัดชุมพร บนพื้นฐานของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นทุนทรัพยากรธรรมชาติ และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวและยกระดับไปสู่สากลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและพลวัตของชุมชนเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอลำสน จังหวัดชุมพร
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอลำสน จังหวัดชุมพร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก สทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ในรูปแบบพรรณนาและสรุปเป็นภาพรวม

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ 1) ผู้นำ ประกอบด้วย อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน 2) คณะทำงาน ประกอบด้วย คณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน อสม. จำนวน 12 คน 3) เจ้าของธุรกิจ ประกอบด้วย บ้านพักโฮมสเตย์ จำนวน 14 คน และ 4) ประชาชนทั่วไป ประกอบด้วย ประชาชนชาวบ้าน อาสาพัฒนาชุมชน จำนวน 3 คน คือ คัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นตัวแทนของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงและมีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 32 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ มีการหนุนเสริมชุมชน และมีประสบการณ์ทำงานร่วมกับชุมชน ไม่นต่ำกว่า 5 ปี

2.2 เนื้อหา ได้แก่ หลักการแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการท่องเที่ยว บริบทชุมชน รูปแบบ และพลวัตของชุมชน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านภาษา และวิจัย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.67 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดถือว่าแบบสัมภาษณ์มีคุณภาพนำไปใช้ได้ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546) และจัดทำแบบสัมภาษณ์แบบสมบูรณ์ แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) บริบททั่วไปของชุมชน 3) พลวัตของชุมชนเกาะพิทักษ์ และ 4) รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยเก็บแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 บริบททั่วไปและพลวัตของชุมชนเกาะพิทักษ์ (สัมภาษณ์เชิงลึก) และระยะที่ 3 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ ใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยการตรวจสอบสามเส้า (ด้านข้อมูล ด้านผู้วิจัย ด้านทฤษฎี) ในการตรวจสอบข้อมูลจาก

การสัมภาษณ์ว่าข้อมูลนั้นอ้อมตัว ถูกต้อง เพียงพอ และเชื่อถือได้ของข้อมูลว่าจะสามารถตอบปัญหาของการศึกษาได้อย่างครบถ้วน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล คือ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ในรูปแบบพรรณนา และสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

1. บริบทและพลวัตของชุมชนเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร แบ่งเป็นด้านได้ดังนี้

1.1 บริบทของชุมชนเกาะพิทักษ์ มีรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้

1.1.1 ด้านประวัติศาสตร์ ด้านความเป็นมาและประชากรของชุมชนที่มาของ “เกาะพิทักษ์” มีเรื่องเล่าต่อกันมาว่า เดิมมี 2 ชื่อ คือ “เกาะผีทักษ์” และ “เกาะที่พัก” โดยชื่อแรกเป็นความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์การปกครองของไทยสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ ได้เสด็จประพาสภาคใต้ ทรงมีพระราชนิพนธ์ตอนหนึ่งว่า “ได้แวะหน้าเกาะผีทักษ์ พอรุ่งอรุณท่านขึ้นที่ปากน้ำหลังสวน” ซึ่งเป็นชื่อที่ชาวบ้านเรียกขานกันมา เพราะปู่เคยหนึ่งในโจรอันยี่ที่หลบหนีทางการเมืองมาเห็นคนยืนก้มมือเรียกให้ขึ้นฝั่งแต่เมื่อขึ้นฝั่งก็ไม่พบผู้คน ส่วนอีกหนึ่งชื่อนั้นตั้งขึ้นเพราะ เมื่อชาวประมงโดนมรสุมก็จะหลบมาพักบนเกาะนี้ จึงได้ชื่อว่า “เกาะที่พัก” จวบจนประชาชนเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้นจนเข้าหลักเกณฑ์ความเป็นชุมชนทางการเมืองจึงได้ตั้งหมู่บ้านเกาะพิทักษ์ขึ้นใน พ.ศ. 2426 จวบจนปัจจุบัน

1.1.2 ด้านกายภาพและที่ตั้ง (ที่ตั้งและกายภาพของชุมชน) เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณเกาะพิทักษ์ ซึ่งเป็นเกาะเล็กๆ ในอ่าวท้องครก ชายฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย มีเนื้อที่ประมาณ 11,392 ตารางกิโลเมตร ของหมู่ที่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ห่างจากฝั่งตำบลบางน้ำจืดซึ่งเป็นแผ่นดินใหญ่ระยะทาง 1 กิโลเมตร ตั้งบ้านเรือนอยู่เรียงรายไปตามชายฝั่งตะวันตกของเกาะทั้งหมด

1.1.3 ด้านลักษณะภูมิอากาศ สภาพภูมิอากาศโดยรวมของเกาะพิทักษ์ตลอดทั้งปี เป็นเขตรักษาพันธุ์เมืองร้อน มีมรสุมพัดผ่านประจำปี 2 ฤดู คือ 1) ฤดูร้อน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ไปถึงเดือนมิถุนายน 2) ฤดูฝน ตั้งแต่เดือนสิงหาคม ไปถึง เดือนธันวาคม

1.1.4 ด้านประชากร มีจำนวน 52 ครัวเรือน มีประชากร จำนวน 232 คน (15 มกราคม 2565)

1.1.5 ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน โดยภาพรวมถือว่าสะดวกสบายโดยการเดินทางจากพื้นแผ่นดินใหญ่สามารถใช้ทางหลวงชนบท หมายเลข ชพ. 4012 แล้วขึ้นเรือที่ทำเรือเกาะพิทักษ์ ระยะทาง 1 กิโลเมตรและบางช่วงเมื่อน้ำทะเลลดสามารถเดินจากฝั่งไปยังเกาะได้เลย ส่วนบนเกาะจะมีทางเดินที่ปูด้วยตัวหนอนรอบเกาะ

สามารถขี่จักรยานได้แต่ไม่มีรถโดยสารประเภทไดบนเกาะ ด้านไฟฟ้า ประปาและระบบการสื่อสารใช้ระบบเดียวกับชุมชนอื่นๆ สำหรับการกำจัดขยะมูลฝอยซึ่งลอยกับน้ำทะเลใช้วิธีการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำจัดโดยการแยกขยะรีไซเคิล ครั้วเรือนนำไปทำปุ๋ย เป็นต้น

1.1.6 ด้านเศรษฐกิจของชุมชน ประกอบอาชีพประมงเป็นอาชีพหลัก ทุกครัวเรือน รองลงมาคือ การทำสวนมะพร้าว แปรรูปผลิตภัณฑ์จากห่อไข่อาชีพการประมง เช่น ทำปลาเค็ม ปลาแปรรูปอื่นๆ ผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น ผลิตภัณฑ์จากเปลือกหอย และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ได้มีอาชีพทำโฮมสเตย์ สำหรับบริการนักท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ปัจจุบันมีบ้านโฮมสเตย์ จำนวน 24 หลัง

1.1.7 ด้านสังคม ใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการรวมกลุ่มช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ยึดกรอบประเพณีของชุมชนมีความรักสามัคคีแบบพี่น้องกันทั้งชุมชน การโยกย้ายถิ่นฐานหรือไปประกอบอาชีพอื่นน้อยมากหรือไม่มีเลย ด้านศาสนานับถือศาสนาพุทธ มีลานปฏิบัติธรรม มีประเพณีไหว้แม่ย่านางเรือประจำปี โดยมีความเชื่อว่าแม่ย่านางเรือช่วยให้ทำมาหากินเจริญรุ่งเรือง ปกป้องคุ้มครองชีวิตยามมีมรสุมและให้ได้ปลาหรืออาหารทะเลจำนวนมากเมื่อออกทะเล ประเพณีสวดหาหรือทำบุญเกาะประจำปี ประเพณีวิ่งแหวกทะเล เป็นการวิ่งลุยน้ำข้ามทะเลจากฝั่งมายังเกาะ ซึ่งประเพณีและกิจกรรมเหล่านี้ได้เปิดให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมด้วย

1.1.8 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกาะพิทักษ์ได้ชื่อว่ามีธรรมชาติที่มีครบทั้งทะเลและภูเขา บรรยากาศเงียบสงบ น้ำใสสะอาด บางช่วงเวลาที่น้ำขึ้นเหมาะสำหรับการเล่นน้ำทะเลมาก

1.1.9 ด้านผู้นำและภูมิปัญญาชุมชน ผู้ใหญ่บ้านคือ นายสมควร เย็นบางสะพาน และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 2 คน คือ นายคลอด ธาณีครุฑ และนายสมพร รัตนราช

สอดคล้องกับผู้ใหญ่บ้านให้ข้อมูลว่า “ปัจจุบันชุมชนมีการทำธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว คือ การทำโฮมสเตย์ ที่มีการบริหารจัดการของชุมชนเอง มีบ้านพักโฮมสเตย์จำนวน 24 หลัง ร้านอาหารทั่วไป จำนวน 2 แห่ง มีร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์ประเภทเสื้อผ้า จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ เสื้อเกาะพิทักษ์ กางเกงเล ผ้ามัดย้อม ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนอีกทางหนึ่ง” (ผู้ใหญ่บ้าน, 2565)

และคณะกรรมการชุมชนให้ข้อมูลว่า “ชุมชนมีประเพณีและวัฒนธรรมการไหว้แม่ย่านางเรือ บ้านที่ทำประมงจะมีการไหว้แม่ย่านางเรือเพื่อให้ทำมาหากินเจริญรุ่งเรือง ปกป้องรักษาชีวิตยามเกิดมรสุมให้ปลอดภัย และให้ได้ปลาจำนวนมากในแต่ละครั้งที่ออกเรือหาปลา และเดือนตุลาคมจะมีการขอขมาแม่น้ำ พ่อขุนทะเล แม่ย่านางเชิงกระ โดยมีความเชื่อว่าเป็นการสะเดาะเคราะห์ และเสริมสิริมงคลให้กับคนในชุมชน โดยในแต่ละ

ครัวเรือนจะปันหุ้นของคนในครัวเรือนให้ครบ แล้วตัดเล็บมือเศษผมใส่ลงในหุ้น ปันด้วยดินเหนียว ดินน้ำมัน หรือแป้ง แล้วนำมาสวดพราหมณ์ และนำหุ้นไปลอยลงทะเล ถือเป็นอันเสร็จพิธี” (คณะกรรมการชุมชน, 2565)

1.2 ด้านพลวัตของชุมชนเกาะพิทักษ์ มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในด้านต่างๆ ดังนี้

1.2.1 การวางแผนพัฒนา จากการไปดูงานท่องเที่ยวที่ชุมชนศิรีวงอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม รักษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนชุมชนไว้แบบเดิม เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมากขึ้น และมีการขับเคลื่อนพัฒนาและผลักดันยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวจนได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และได้รับรางวัลหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ด้วยการน้อมนำศาสตร์พระราชายึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

1.2.2 การมีส่วนร่วม การขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมของชุมชนเกาะพิทักษ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการช่วยเหลือสนับสนุนจากภายนอกชุมชนในเชิงบูรณาการจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถานศึกษา สื่อมวลชน ภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ในหลากหลายรูปแบบ ตามศักยภาพและบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานนั้นๆ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดชุมพร สำนักงาน การท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำจืด พัฒนาชุมชนอำเภอหลังสวน โรงเรียนสวนศรีวิทยา (หลังสวน)

1.2.3 การจัดตั้งกลุ่ม การอุปถัมภ์ของการท่องเที่ยวของชุมชนรูปแบบโฮมสเตย์ ซึ่งมีการริเริ่มของผู้ใหญ่ อำพล ชานีครุฑ โดยการเปิดบ้านของตนเองนำร่องเป็นหลังแรกในปี พ.ศ. 2539 แล้วชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมเปิดบ้านรับนักท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน ด้วยความตั้งใจและวิธีการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผนดำเนินการและร่วมรับผลประโยชน์ ภายใต้การบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน มีบ้านโฮมสเตย์เพิ่มขึ้นเป็น 24 หลัง จากจำนวนบ้านในชุมชน 52 หลัง มีการขับเคลื่อนพัฒนาและผลักดันยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์จนเกาะพิทักษ์ได้รับ “มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย” (โฮมสเตย์ที่จัดบริการอยู่ในมาตรฐาน 10 ด้าน)

1.2.4 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก่อนปี พ.ศ. 2536 พบว่า ถูกทำลายและเสื่อมโทรมมากโดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริเวณทะเล ทะเลรอบเกาะพิทักษ์ ซึ่งเคยเป็นอยู่ชั่วอายุคนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเลทั้ง กุ้ง หอย ปู ปลา ปะการังและแหล่งอาหารธรรมชาติถูกทำลายลงด้วยเรืออวนลาก อวนรุน จากชาวประมงทั้งภายในและภายนอก เกาะพิทักษ์ ชาวบ้านไม่ตระหนักรู้ ไม่ร่วมกันแก้ไขและป้องกันการบุกรุกทำลายจากการพัฒนาโดยกระแสนิยม จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2536 มีผู้นำ

ชุมชน คือ นายอำพล ธาณีครุฑ ได้นำประชาชนในเกาะพิทักษ์มาร่วมพูดคุยวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขกันอย่างจริงจัง บนหลักชุมชนพึ่งตนเอง จัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มสหกรณ์ชุมชน กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำทะเล เพาะพันธุ์ปลา ทำกระชังปู พร้อมพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ทำเทียบเรือ ถนนรอบเกาะ เป็นต้น ผลการดำเนินการทำให้ประชาชนในชุมชนหันมาร่วมกันพัฒนา พึ่งพาซึ่งกันและกัน มีความรักสามัคคีแบบพี่น้อง ประการสำคัญได้ช่วยกันแก้ไขปัญหา พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเกาะพิทักษ์จนทำให้กลับมาสมบูรณ์อีกครั้งและนำไปสู่การพัฒนาอาชีพต่าง ๆ ขึ้นในชุมชน

1.2.5 การพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวชุมชนเชิงนิเวศน์ที่จัดรูปแบบการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ มีองค์ประกอบเกื้อหนุนต่อการท่องเที่ยวหลายประการ เช่น 1) สิ่งดึงดูดใจ 2) กิจกรรมการท่องเที่ยว 3) องค์กรชุมชนและกลุ่มต่างๆ ในชุมชน 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน 5) สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่จัดไว้บริการ 6) มีการจัดการอย่างยั่งยืนตามหลัก PDCA Cycle 7) การสร้างกระบวนการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนา และ 8) มีการแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างทั่วถึง เสมอภาคและเป็นธรรม

สอดคล้องกับเจ้าของโฮมสเตย์ให้ข้อมูลว่า “การพัฒนาโฮมสเตย์ของเรานั้นได้นำมโนทัศน์พระราชดำริหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ ร่วมกับการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการขยะ ลดใช้ถุงพลาสติก คัดเลือกกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพเพื่อให้กระทบกับธรรมชาติให้น้อยที่สุด เมื่อที่พักประสบความสำเร็จแล้วก็มีกรยกระดับสินค้าชุมชนให้มีมาตรฐาน เช่น ได้มาตรฐาน อย. พัฒนาบรรจุภัณฑ์ ให้สวยงามทันสมัย เหมาะเป็นของฝากให้กับนักท่องเที่ยวอีกด้วย” (เจ้าของโฮมสเตย์, 2565)

และคณะกรรมการชุมชนให้ข้อมูลว่า “อนาคตเกาะพิทักษ์จะเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีกลุ่มอาชีพที่มั่นคง มีกลุ่มอนุรักษ์ที่เข้มแข็ง มีทรัพยากรธรรมชาติที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ มีการจัดการเรื่องขยะที่ดีขึ้นกว่าเดิม ตอนนี้ชุมชนเกาะพิทักษ์กำลังขับเคลื่อนเรื่อง Green Island เพื่อให้เป็นชุมชนปลอดมลพิษ ควบคู่ไปกับการพัฒนาและการปฏิรูปมิติที่ต่าง ๆ รอบเกาะให้มีความสวยงามมากยิ่งขึ้น” (คณะกรรมการชุมชน, 2565)

2. รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร พบว่า จากการสนทนากลุ่มของรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนตามกรอบคิดของรูปแบบจำลอง “7s Model” ได้สรุปดังนี้

2.1 ด้านกลยุทธ์ (Strategy) ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและแนวทางแก้ไขตามหลักการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ แนวทางของกลยุทธ์คือ การเริ่มต้นและพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ มีการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงเป้าหมาย คือ จะใช้การท่องเที่ยวชุมชนแบบโฮมสเตย์เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ฟื้นฟู พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมเป็นหัวใจหลัก ทั้งนี้จะช่วยในด้านเศรษฐกิจ วิถีชีวิต วัฒนธรรม สังคมของคนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยยึดหลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์และกำหนดกฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติที่ทุกคนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ทั่วถึง เสมอภาคและเป็นธรรม

2.2 ด้านโครงสร้าง (Structure) ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของเกาะพิทักษ์โดย “กลุ่มโฮมสเตย์” มีการบริหารจัดการแบ่งออกเป็นฝ่ายๆ เช่น ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายการตลาด ฝ่ายกิจกรรม ฝ่ายต้อนรับและฝ่ายการเงิน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน

2.3 ด้านระบบ (System) การจัดตั้ง การพัฒนาและความสำเร็จของการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของชุมชน “เพราะทำอย่างมีระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์” โดยประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ ร่วมดำเนินการและรับผลประโยชน์ สำหรับระบบที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ชัดเจน คือ 1) ระบบกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน และ 2) มีระบบการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาคุณภาพของคนด้านการประกอบอาชีพ การพัฒนาการท่องเที่ยว การใช้ชีวิตในชุมชนที่เรียบง่าย

2.4 ด้านบุคลากร (Staff) มีดำเนินการโดย 1) การคัดเลือกคนเข้ามาทำงานในตำแหน่ง 2) การคัดเลือกยึดหลักความรู้ความสามารถในการทำงานตามตำแหน่งงาน และ 3) การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องโดยการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมาให้คำแนะนำ พัฒนาความรู้และทักษะในงาน

2.5 ด้านทักษะ (Skill) บุคลากรมีทักษะในการปฏิบัติงานโดยตรงแล้วยังมีการพัฒนาทักษะด้านห่วงโซ่การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ คือ ทักษะด้านพิธีกรรม กิจกรรมการท่องเที่ยว ทำปลาร้าเค็ม ผลิตภัณฑ์ระลึก

2.6 ด้านลักษณะเฉพาะ (Style) มีลักษณะเฉพาะ คือ 1) การเริ่มต้นการพัฒนาการท่องเที่ยวโฮมสเตย์โดยผู้นำชุมชน 2) กระบวนการพัฒนาใช้หลักการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ 3) การดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์ ฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการประกอบอาชีพ 4) กระบวนการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านจะดำเนินการตามกรอบของกระทรวงมหาดไทย แต่ทุกกระบวนการคนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วม และ 5) กิจกรรมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่เป็นห่วงโซ่อุปทานการประมง การพัฒนาชุมชน การพัฒนาประเพณีและวัฒนธรรมชุมชน จะมีการจัดตั้งกลุ่มเฉพาะด้านขึ้นมารับผิดชอบร่วมกัน

2.7 ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Share) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบ 2 ขา คือ ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนและระหว่างนักท่องเที่ยวด้วยกัน ซึ่งพบใน 4 ลักษณะ คือ 1) ระหว่างการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งบนบกและในทะเลรอบเกาะ 2) ระหว่างที่นักท่องเที่ยว

พักอยู่ที่บ้านโฮมสเตย์แต่ละหลังช่วงรับประทานอาหารและการพักผ่อนระหว่างวัน 3) ระหว่างกิจกรรมการร่วมกลุ่มประชุม สันทนาการ ณ บ้านโฮมสเตย์ของผู้ใหญ่อำพล และ 4) ระหว่างส่งนักท่องเที่ยวขึ้นฝั่ง นักท่องเที่ยวมีโอกาสพูดคุยความประทับใจ ความพึงพอใจและข้อเสนอแนะเชิงพัฒนาการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอนาคต

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาบริบทและพลวัตของชุมชนเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ด้านบริบทชุมชนเกาะพิทักษ์ มีจุดเด่นที่เป็นที่ดึงดูดใจให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชนในรูปแบบโฮมสเตย์ จนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ด้วยมีปัจจัยเกื้อหนุนหรือจุดแข็งของชุมชนคือ ด้านกายภาพและที่ตั้งของชุมชนขนาดเล็กบนเกาะพิทักษ์ เป็นเกาะที่มีความสวยงาม สงบ สะอาด ท่ามกลางความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งบนบกและทะเล จากปัจจัยด้านกายภาพและที่ตั้งของชุมชน เป็นจุดแข็งที่ส่งผลต่อองค์ประกอบการท่องเที่ยวชุมชน (Community Tourism) ซึ่งสอดคล้องกับ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ได้กล่าวไว้ว่าการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจ จึงต้องมีองค์ประกอบหลายประการและประการที่ดึงดูดใจนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวขึ้นคือ แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Culture Attractions) แหล่งท่องเที่ยวตามสภาพธรรมชาติ (Scenic Attractions) และแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะตัว (Specific Attractions) (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2565) และ นิศศา ศิลปเสรรฐ ที่ได้กล่าวถึงรูปแบบการท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติ จะมี 2 ลักษณะ คือ 1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ที่เป็นการท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะถิ่นและแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ และ 2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบตามแหล่งธรรมชาติทางทะเล อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล (นิศศา ศิลปเสรรฐ, 2560) ในส่วนของพลวัตของชุมชนเกาะพิทักษ์กับการท่องเที่ยวชุมชน พลวัตของชุมชนเกาะพิทักษ์ในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมาถือว่าเป็นสถานการณ์ที่นำไปสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมของชุมชนเกาะพิทักษ์อย่างสำคัญ ที่เชื่อมโยงมาสู่การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนขึ้น ควบคู่กับการดูแลสุขภาพ อนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางทะเล เศรษฐกิจและสังคมของประชาชนที่นำไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน โดยเริ่มจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการเรียนรู้ วิเคราะห์ กำหนดแนวทาง การวางแผน กำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรม ภายใต้ศักยภาพของชุมชนเองตามหลักการพัฒนาที่ต้องระเบิดจากข้างในคือ ภายในชุมชน ทำให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เช่น

การแปรรูปอาหารทะเล การจัดทำผลิตภัณฑ์จากวิสาหกิจอาหารทางทะเล ผลิตภัณฑ์ OTOP นอกจากนี้ มีเครือข่ายความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) เข้ามาให้การสนับสนุนชุมชนอย่างต่อเนื่อง จากการขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพลวัตของชุมชนเกาะพิทักษ์ ดังกล่าว สอดคล้องกับ พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์ ได้กล่าวถึงวิธีการสวอต (SWOT) เป็นวิธีการที่ไม่ยุ่งยากมีการร่วมกันมองภาพของชุมชนให้เข้าใจและชัดเจนก่อนการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการพิจารณาจุดแข็ง จุดอ่อน ที่เกิดขึ้นในชุมชนเองรวมทั้งโอกาสและอุปสรรคที่เป็นผลจากภายนอกที่มีต่อชุมชน แล้วพิจารณาเพื่อให้เห็นถึงความน่าจะเป็นหรือแนวทางที่ถูกต้องในการดำเนินการการท่องเที่ยวของชุมชน การตีความแบบสวอตถือเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนเพื่อพัฒนาด้านการท่องเที่ยวให้เป็นไปอย่างระมัดระวังขึ้น การวิเคราะห์ SWOT เปรียบเสมือนบันไดขั้นแรกในการเริ่มต้นการวางแผนในการจัดการเชิงกลยุทธ์ (พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์, 2556) และ กฤตยา เตยโพธิ์ ที่ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ว่า ความเป็นมาของโฮมสเตย์มีความเกี่ยวข้องกับคนในชุมชนหรือคนในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว มีวิถีชีวิตใจชุมชนที่เรียบง่าย ปลอดภัย บรรยากาศเย็นสบายเป็นสังคมที่ดำรงชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการท่องเที่ยวแบบสัมผัสธรรมชาติ (กฤตยา เตยโพธิ์, 2559)

2. จากการศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ ดำเนินการเป็นไปตามกรอบ 7s Model ซึ่งประกอบด้วย ด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้าง ด้านระบบ ด้านบุคลากร ด้านทักษะ ด้านลักษณะเฉพาะในการดำเนินงานและด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีปัจจัยที่เป็นเหตุหรือปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) บริบทชุมชนเกาะพิทักษ์ จัดเป็นฐานทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่กระบวนการทางธรรมชาติสรุสร้างให้แก่ชุมชนประการหนึ่งและต้นทุนทางสังคมที่เป็นฝีมือของประชาชนหรือผู้คนในชุมชนเกาะพิทักษ์ได้สร้าง พัฒนา พื้นฟูทั้งมิติสังคมและเศรษฐกิจ ที่เป็นทั้งปัจจัยที่เป็นเหตุ-ผลซึ่งกันและกัน และ 2) พลวัตของชุมชนที่ได้ผ่านร้อนผ่านหนาวจนเกือบเป็นชุมชนที่ล่มสลายแล้วกลับมาฟื้นตัวอีกครั้งด้วยความเอาใจจริงเอาใจของผู้นำท้องถิ่นและการให้ความร่วมมือจากสมาชิกของชุมชนเป็นอย่างดี โดยเน้นการฟื้นฟู พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางทะเลบริเวณเกาะพิทักษ์ อันเป็นอยู่ข่าวน้ำของชุมชนแล้วพัฒนาห่วงโซ่อื่นๆ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมให้กลับมาด้วยการขับเคลื่อนโดยพลังของชุมชนในรูปแบบของกลุ่มต่างๆ ทั้งนี้โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกคนในชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ทุกกิจกรรมที่ก่อประโยชน์จะมีการจัดสรรแบ่งปันผลประโยชน์อย่างทั่วถึง เสมอภาคและเป็นธรรม สอดคล้องกับ ดรรชนี เอกพันธ์ ที่เห็นว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ 1) รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการกับทรัพยากรอันเป็นต้นทุนทางธรรมชาติ

และวัฒนธรรมของชุมชน 2) การจัดการที่ต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม 3) เน้นกระบวนการให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทเป็นเจ้าของทรัพยากร 4) การท่องเที่ยวจัดการการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สัมผัสทรัพยากรที่มีคุณค่าของชุมชน และ 5) การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชนโดยการจัดการท่องเที่ยวอย่างสมดุล (ดร.ชนันท์ เอมพันธ์, 2565) และณัฐพัชร มณีโรจน์ ได้กล่าวว่า องค์ประกอบการท่องเที่ยวชุมชนมี 8 ประการ คือ 1) สิ่งดึงดูดใจ คือ ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาชุมชน ซึ่งจัดเป็นต้นทุนทางสังคม 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวเป็นนักแสดงมากกว่าผู้ชม 3) มีการจัดตั้งกลุ่มในชุมชน ประสานงานกันอย่างเป็นระบบ ตลอดจนมีเจ้าของภูมิปัญญาชุมชน 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการบริหารจัดการและรับผลประโยชน์ 5) สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 6) การจัดการอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การวางแผน กำหนดงาน กำหนดคน การนำแผนไปสู่ภาคปฏิบัติ การควบคุมติดตามประเมินผล 7) สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน และ 8) การพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจชุมชน ทั้งนี้พบว่า มีความสำเร็จในระดับหนึ่งเมื่อเทียบกับตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้นจากคำตอบของชุมชน (ณัฐพัชร มณีโรจน์, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า บริบทและพลวัตของชุมชนเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอลี้หลวง จังหวัดชุมพร ซึ่งเกาะพิทักษ์ มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติทั้งบนบกและในทะเลรอบเกาะ ประชาชนประกอบอาชีพการประมงและหวังใช้การประมงเป็นหลัก มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีวิถีชีวิตที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองด้านพลวัตของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกต่อการพัฒนาความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองของชุมชนทั้งด้านการอนุรักษ์ การฟื้นฟู และพัฒนาอย่างยั่งยืน รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอลี้หลวง จังหวัดชุมพร มีองค์ประกอบครบทั้ง 7 ด้าน คือ กลยุทธ์ โครงสร้าง ลักษณะ บุคลากร ทักษะ ลักษณะและการแลกเปลี่ยนซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลภายใต้ศักยภาพของชุมชนแห่งนี้ และการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมของชุมชนเกาะพิทักษ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการช่วยเหลือสนับสนุนจากภายนอกชุมชนในเชิงบูรณาการจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถานศึกษา สื่อมวลชน ภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ การอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน หน่วยงานภาครัฐทั้งระดับประเทศ ภูมิภาคและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเปิดโอกาสเชิงกระจายอำนาจให้องค์กรชุมชนท้องถิ่นหรือภาคประชาชนหรือภาคประชาสังคม มี

อำนาจหน้าที่และมีส่วนร่วมเป็นเจ้าภาพในการดำเนินการในเรื่องนี้ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนของแต่ละท้องถิ่น ควรวิเคราะห์ศักยภาพด้านบริบทและพลวัตของชุมชนเป็นฐานทุนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติและฐานทุนทางสังคมของชุมชนเป็นประเด็นสำคัญยิ่ง และ การจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ควรยึดแนวทางหรือกรอบหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้การท่องเที่ยวชุมชนเป็นการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรศึกษาเรื่องการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มในชุมชนเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร และควรศึกษาเรื่องความร่วมมือและพัฒนาศักยภาพการยกระดับเป็นวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชนเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา เตยโพธิ์. (2559). วัฒนธรรมโฮมสเตย์ : การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. ใน ในวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2565). การท่องเที่ยวชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2565 จาก tourisatbuu.wordpress.com
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2565). ความหมายและความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2565 จาก tourisatbuu.wordpress.com
- คณะกรรมการชุมชน. (20 มีนาคม 2565). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร. (ธัญญรัตน์ รักขางค์, ผู้สัมภาษณ์)
- เจ้าของโฮมสเตย์. (22 มีนาคม 2565). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร. (ธัญญรัตน์ รักขางค์, ผู้สัมภาษณ์)
- ณัฐพัชร มณีโรจน์. (2560). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 13(2), 26-46.
- ดรธรณี เอมพันธ์. (2565). การท่องเที่ยวโดยชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2565 จาก so02.tci-thaijo.org
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2562). การจัดการเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พรินต์ติ้งเฮาส์.
- นิตา ศิลปเศรษฐ. (2560). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. เล่มที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.

- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศรี ศรีดำกา. (2557). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: บริษัทธรรมสาร.
- ผู้ใหญ่บ้าน. (19 มีนาคม 2565). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอลำสนธิ จังหวัดฉะเชิงเทรา. (ธัญญรัตน์ รักษาวงศ์, ผู้สัมภาษณ์)
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจ. (2556). การท่องเที่ยวชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ศรัญญา วรากุลวิทย์. (2558). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: แวไวพริ้นติ้ง.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สิทธิพันธ์ พูนเอียด. (2562). การบริหารการพัฒนา: แนวคิด ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). การบริหารการพัฒนา: แนวคิด ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- Chumphon sawadee.com. (2022). ข้อมูลท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2022 จาก <http://www.sawadee.co.th/chumphon/chumphon.html>
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers.
- Tourism of World. (2022). รูปแบบการท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2022 จาก tourismatbuu.wordpress.com.

บทความวิจัย

กลยุทธการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา*

THE TACTCS ACTUATION OF THE FIVE PRECEPTS VILLAGE

IN NAKHON RATCHASIMA

พระครูวิริยธรรมานุศาสน์

Phrakhru Wiriyathmanusk

ประสิทธิ์ ชะนะมาร

Prasit Chanaman

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus

E-mail: pichitpuri2@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา 2) วิเคราะห์และถอดบทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา และ 3) นำเสนอกลยุทธการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5 รูป/คน ได้แก่ 1) คณะสงฆ์ระดับจังหวัด 2) คณะสงฆ์ระดับอำเภอ 3) คณะสงฆ์ร่วมรักษาศีล 5 4) ข้าราชการระดับจังหวัด และ 5) ข้าราชการระดับอำเภอ ทั้งหมด 25 คน วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า พบว่า 1) กระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา 1) มีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนในการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 2) จัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล 5 3) หลักการการติดตามและประเมินผล 2) วิเคราะห์และถอดบทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา เครือข่ายคณะสงฆ์ประสานความร่วมมือยึดหลักการทำงานตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำนวยการ ประสานงาน กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน ติดตามประเมินผล รายงานผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 3) กลยุทธการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา กลยุทธที่ 1 ขยายเครือข่ายให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยการบูรณาการแผนงานของคณะสงฆ์และแผนยุทธศาสตร์จังหวัดให้เกิดการจัดกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 กลยุทธที่ 2 การบูรณาการแผนงานของคณะสงฆ์กับกิจกรรมชุมชนภายใต้แผนยุทธศาสตร์จังหวัดให้เกิด

* Received April 19, 2022; Revised May 8, 2022; Accepted June 18, 2022

การพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 กลยุทธ์ที่ 3 สร้างการมีส่วนร่วมเชิงตระหนักพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 และกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านสามารถสร้างและกระตุ้นจิตสำนึกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การขับเคลื่อน, โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5, จังหวัดนครราชสีมา

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study operation processes of the Project 5 Buddhist Precepts Villages in Nakhon Ratchasima province, 2) analyze and learn lessons from the Project 5 Buddhist Precepts Villages in Nakhon Ratchasima province and 3) propose strategies for driving the Project 5 Buddhist Precepts Villages in Nakhon Ratchasima province. This qualitative was conducted by studying of documents, in-depth interview and focus group discussion. Sample selected by purposive sampling was 25 informants consisted of 5 groups each group 5 people as: 1) Monks in provincial level, 2) Monks in district level, 3) Monks who were complied with the principle of 5 Buddhist precepts, 4) Laymen in provincial level and 5) Laymen in district level. Contents were analyzed and concluded in form of overview. The research revealed that: 1. Operation processes of the Project 5 Buddhist Precepts Villages in Nakhon Ratchasima province were as follows: 1) Participating with all sectors to develop the 5 Buddhist precepts villages, 2) Providing of activities to comply with the 5 Buddhist precepts; 2. Analyze and learn lessons from the Project 5 Buddhist Precepts Villages in Nakhon Ratchasima province was conducted by establishing of monk networks for cooperation based on the regulation of the Sangha Supreme Council of Thailand on the Project 5 Buddhist Precepts Villages for achieving targets by management, coordination, strategic formulation, planning, monitoring and evaluation as well as reporting; 3. Strategies for driving the Project 5 Buddhist Precepts Villages in Nakhon Ratchasima province were as follows; Strategy 1 - Expansion of networks for covering all areas by integrating both of the Sangha and provincial strategic plans for developing activities of the Project 5 Buddhist Precepts Villages; Strategy 2 - Integrating the Sangha plans with community activities under the provincial strategic plans for developing the Project 5 Buddhist Precepts Villages and; Strategy 3 - Creation of awareness and

participation on the development of the Project 5 Buddhist Precepts Villages and activities for developing villages for enabling them to create and stimulate people's conscience for their participation.

Keywords: Tactics, Actuation, Five precepts village, Nakhon Ratchasima Province

บทนำ

สำหรับสังคมไทยในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา แม้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศนับถือพระพุทธศาสนา แต่ปัญหาต่าง ๆ ได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและนับวันจะมีทวีความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประชาชนในประเทศ ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัวก็ตาม มหาเถรสมาคม โดยเจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุณฺโญ) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ คณะสงฆ์ และทุกภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมไทย ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวในสังคมไทย จึงได้ดำเนินการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปลอดภัยและสันติสุข โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” อย่างเป็นทางการ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557) ตั้งแต่วันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2557 โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ประการด้วยกัน ได้แก่ 1) เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ 2) เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยและสันติสุข ลดความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับประชาชนในประเทศ 3) เพื่อให้ประชาชนได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข 4) เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกได้สำนึกและสร้างความตระหนัก รักและเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้เป็นสถาบันหลักของประเทศอย่างมั่นคง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550)

ตามดำริที่เจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ได้ประทานโอวาทไว้ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 ว่า “อันว่าศีล 5 เป็นการสำคัญของมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล 5 ด้วยกัน สังคมนั้น ๆ คือประชาชนย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเป็นไปได้ ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่า หมู่บ้านรักษาศีล 5” (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557) การดำเนินตามโครงการนี้มีเป้าหมายในเชิงปริมาณ คือ ให้ครอบคลุมตำบล 7,255 ตำบล 74,693 หมู่บ้าน และประชาชนของประเทศ 61,561,933 คน ภายในระยะเวลา 4 ปี คือตั้งแต่ปีงบประมาณ 2557 - 2560 โดยในการกำหนดแผนการดำเนินการตามโครงการฯ เป็น 3 ระยะ คือระยะเร่งด่วน ระยะปานกลางและระยะยาว และในเชิงคุณภาพ มุ่งหวังให้พุทธศาสนิกชนทุกหมู่เหล่าปฏิบัติตามคำสอนในทางพระพุทธศาสนา โดยการปฏิบัติตามหลักศีล 5 เพื่อให้เกิดความปลอดภัยและสันติสุข ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ทำให้

สังคมสงบ ร่มเย็น และมีความสุขอย่างยั่งยืน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557) ประชาชนที่ได้ปฏิบัติตามหลักศีล 5 จะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิต เพื่อเน้นให้ประชาชนมีสุขภาพะ มีความมั่นคงในชีวิต และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าในช่วงที่ผ่านมา โดยมีสุขภาพะที่สมบูรณ์ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 (พุทธทาสภิกขุ, 2539) ซึ่งแนวทางการพัฒนาให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความรู้และปรับเจตคติด้านสุขภาวะผ่านสถาบันครอบครัวและระบบการศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2554) เกิดจากประชาชนนำหลักการของศีล 5 มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้ชีวิตมีความสงบ ลดรายจ่าย ป้องกันปัญหา และผลกระทบที่เกิดจากอบายมุข สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับอบายมุขของชุมชน (แพรวภัทร ยอดแก้ว, 2558)

กรมการศาสนาจึงได้จัดทำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 : ชาวประชาเป็นสุข เพื่อส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนได้รับการ ส่งเสริมให้ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เพื่อกระตุ้นให้เกิดความรัก ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ให้รู้จักใช้หลักธรรมมาเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตให้ได้รับความสุขจากการแบ่งปันและความเอื้ออาทรต่อกัน ตลอดจนเพื่อเป็นการแสดงถึงความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและเป็นการจรรโลงพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงสืบไป โครงการนี้ นับเป็นโครงการที่เป็นนโยบายสำคัญของกรมการศาสนาที่จะส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเห็นความสำคัญของการรักษาศีล 5 และมาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนโครงการนี้ไปสู่ผลสัมฤทธิ์ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อถือซึ่งกันและกัน และมีจิตสำนึกต่อตนเองในการรักษาคุณค่าของข้อบัญญัติแห่งศีล 5 นั้นเอง (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม , 2557) ชาวพุทธในประเทศไทยส่วนใหญ่แม้จะไม่ออกมาประกาศตนว่าเป็นพุทธมามกะทั้งหมด แต่ด้วยความเป็นชาวพุทธเมื่อมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ย่อมต้องร่วมกันสมาทานศีล 5 หรือ ศีล 8 ซึ่งโดยส่วนใหญ่คือสมาทานศีล 5 และร่วมกันบำเพ็ญศีล ถาวรานา ตลอดจนงานจนจบ การที่ทางศาสนจักรนำโดยสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช และทางอาณาจักรนำโดยรัฐบาลปัจจุบันซึ่งมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ต่างต้องการให้บ้านเมือง สงบสุขและมีความมั่นคงยั่งยืนในหลายๆ ปัญหาที่ผ่านมา โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นเหมือนการกระตุ้นเตือนให้ชาวพุทธทั้งหมดในประเทศไทยได้ตระหนักรู้ว่าตัวหลักศีล 5 นี้ถือเป็นกฎกติกาสังคมเชิงพุทธ ที่ต้องร่วมกันรักษาอย่างเข้มแข็ง อันจะส่งผลต่อความสงบสุขของหมู่บ้าน ชุมชนและสังคมไทยอย่างยั่งยืนต่อไป แต่ปัญหาการวิจัยที่ต้องการดำเนินการให้ได้มาซึ่งคำตอบคือโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 นี้ ในความเป็นจริงแล้วมีรูปแบบและกระบวนการรักษาศีล 5 อย่างไร ที่จะส่งผลให้เกิดเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ได้ อย่างเป็นรูปธรรม หรือมีเงื่อนไข กฎกติกาอะไรที่ยังรอการแก้ไขเพื่อให้การดำเนินการโครงการ

หมู่บ้านรักษาศีล 5 นี้เป็นไปตามนโยบายของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชอย่างมีประสิทธิภาพได้ (พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, 2558)

การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา โดยการสร้างความร่วมมือ บันทึกข้อตกลง ระหว่างคณะสงฆ์ มีกระบวนการการดำเนินโครงการ การกำหนดยุทธศาสตร์ผ่านการทำงาน ผ่านโครงการกิจกรรม เช่น การประชาสัมพันธ์ให้ศรัทธาประชาชนเข้าร่วมโครงการมีสถิติ เพิ่มมากขึ้น เป็นต้น เป็นการสร้างความเข้าใจแก่ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) และเอกชนให้มี บทบาทในการมีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้ใช้เป็นแนวทางในสร้างการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมาและสถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน นำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา แบบมีส่วนร่วมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์และถอดบทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัย เชิงคุณภาพ โดยใช้รูปแบบการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ ข้อมูลตามประเด็นการวิจัย ตามวัตถุประสงค์

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจาก คัดเลือกจากตัวแทนฝ่ายสงฆ์ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ตำบล เจ้าอาวาส ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนผู้สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านศีล 5 จำนวน 25 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบเครื่องมือ คณะผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางกำหนดเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี กระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 วิเคราะห์และถอดบทเรียน

การตรวจสอบและหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ โดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญจาก ผู้มีความเชี่ยวชาญ รวมจำนวน 5 คน

เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence, IOC) ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกซึ่งเป็นคำถามแบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องซึ่งได้จากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอกสาร หนังสือ วิทยานิพนธ์ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากในประเทศ รวมถึงการศึกษาข้อมูลจากสื่อทางอินเทอร์เน็ต โดยที่ผู้วิจัยต้องทำการสัมภาษณ์ไปตามคำถามที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ตามข้อที่กำหนดไว้เท่านั้น และผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งเป็นคำถาม ในการสัมภาษณ์และจดบันทึกข้อมูลและบันทึกเสียงตามคำบอกของผู้ถูกสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการลงพื้นที่ และใช้แนวคิดทฤษฎี มาเป็นกรอบในการอธิบายข้อมูลจากกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) (สุรางค์ จันทวานิช, 2556) โดยพิจารณาจากแหล่งข้อมูล ระยะเวลา และสถานที่ เพื่อหาความเหมือนและแตกต่างของข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายจากหลากหลายกลุ่มจากทีมนักวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลใน 2 ลักษณะ คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ในส่วนการนำเสนอผู้วิจัยนำเสนอในลักษณะของการเล่าเรื่องพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Narrative Analysis Description) และใช้หลักการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) มีการเชื่อมโยงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับแนวคิดทฤษฎีที่มีความสอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไร

ผลการวิจัย

1. กระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา พบว่าโครงการหมู่บ้านศีล 5 ตามนโยบายของคณะสงฆ์ไทย มีความเป็นมา จากสถานการณ์บ้านเมืองในห้วงเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบปัญหามากมาย คณะสงฆ์ โดยเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มหารัชมงคลมุนี ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มีดำริที่จะเสริมสร้างความปรองดอง และสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล 5 มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน และมหาเถรสมาคมได้มีมติเห็นชอบเป็น “โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5” กระบวนการเริ่มต้นจากการสมัครเข้าเป็นสมาชิกโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 นำเอาหลักการศีล 5 ตามหลักปฏิบัติของชาวพุทธ มาประพฤติเพื่อให้เกิดความสุขสงบในสังคมชุมชน สอนนโยบายรัฐบาล และนโยบายคณะสงฆ์

สร้างความร่วมมือเชิงปฏิบัติการร่วมกันในรูปแบบของเครือข่าย สนับสนุนการทำกิจกรรมซึ่งกันและกันเพื่อให้สมาชิกในชุมชน มีการปฏิบัติหลักการของศีล 5 จัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับบุคคล หมู่บ้านและชุมชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และส่งเสริมการอำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ส่งระบบฐานข้อมูลผลการดำเนินการ และกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในระดับภาคและประเทศ

ข้อมูลการให้สัมภาษณ์

“ศีล 5 เป็นกฎระเบียบและเป็นหลักประพฤติปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคน หากร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งและ จริงใจ ในการขับเคลื่อนโครงการนี้ให้ประสบความสำเร็จ และจะทำให้เกิดความสุขสงบในสังคมชุมชน” (พระมหาปัญญาวัฒน์ สิริภโต, 2563)

2. การวิเคราะห์และถอดบทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เครือข่ายคณะสงฆ์ เป็นกลไกกระบวนประสานความร่วมมือ เชื่อมโยง ร่วมใจของคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมาทุกระดับ ทั้งนี้ได้ยึดหลักการ องค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ ในการทำงานตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 พ.ศ. 2557 แบ่งตามระดับการปกครองประกอบด้วย ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล ระดับวัด โดย เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด ทั้งสองฝ่าย เป็นที่ปรึกษาโครงการ มีอำนาจหน้าที่ ช่วยอำนวยความสะดวก ประสานงาน กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน เร่งรัดติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมสนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการแก่คณะกรรมการระดับ อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา ดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้องอาศัยการทำงานในรูปแบบเครือข่ายทำให้เกิดมีการประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร มีเครือข่ายช่วยกันคิด ช่วยกันทำงาน มีผู้ร่วมรับรู้รับผิดชอบ ต่างได้ทำหน้าที่ของตนเอง การมีเป้าหมายอย่างเดียวกัน ให้การดำเนินงานลุล่วงสำเร็จเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว เพราะเป็นการแบ่งเบาภาระในการทำงาน จัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการรักษาศีล 5 พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย กำหนดแนวทาง วิธีการให้ส่วนราชการต่าง รัฐบาลท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ

ข้อมูลการให้สัมภาษณ์

“การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้องอาศัยการทำงานในรูปแบบเครือข่าย ในพื้นที่ที่มีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง แลกเปลี่ยนข้อมูล เครือข่ายในพื้นที่ ร่วมคิด ร่วมกันทำงานด้วยความเข้มแข็ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างเดียวกัน” (พระเมธีสุตาภรณ์, 2563)

3. การนำเสนอกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 สภาพการดำเนินกิจกรรมทั่วไปเป็นการดำเนินงานในรูปแบบของเครือข่าย อาศัยการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา กับ จังหวัดนครราชสีมา เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน มีเป้าหมายลดความขัดแย้งในสังคม โดยอาศัยหลักการของศีล 5 มาปรับใช้กับกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดการบูรณาการแผนงานต่าง ๆ ร่วมกัน การมีส่วนร่วมนับเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 การถอดบทเรียนนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์และวิธีการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 กลยุทธ์ที่ 1 ขยายเครือข่ายให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยวิธีการบูรณาการแผนงานของคณะสงฆ์และแผนยุทธศาสตร์จังหวัด ให้เกิดการจัดกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 กลยุทธ์ที่ 2 การบูรณาการแผนงานของคณะสงฆ์กับกิจกรรมชุมชนภายใต้แผนยุทธศาสตร์จังหวัด ให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 และกลยุทธ์ที่ 3 สร้างการมีส่วนร่วมเชิงตระหนักกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 และกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านสามารถสร้างและกระตุ้นจิตสำนึกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตระหนักถึงคุณค่าที่เกิดจากการทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านวัดและหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุน เป็นกลยุทธ์หนึ่งที่ช่วยให้ขับเคลื่อนให้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อมูลการให้สัมภาษณ์

“การทำงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้องจัดทำแผน และกลยุทธ์เพื่อให้ใช้เป็นแนวทางในการทำงานของโครงการ ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงออกด้านความคิด การระดมความเห็นเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาศีล ๕ ในชุมชนต้องมีการประชาสัมพันธ์อย่าง ต่อเนื่อง ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน มีการบูรณาการเข้ากับกิจกรรมต่าง ๆ ควรใช้หลักมี การวางแผน การดำเนินกิจกรรม การใช้ประโยชน์ และการได้รับประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน” (พระครูศรีปริยัตยารักษ์, 2563)

อภิปรายผล

1. กระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เริ่มต้นจากการสมัครเข้าเป็นสมาชิกโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 นำเอาหลักการศีล 5 ตามหลักปฏิบัติของชาวพุทธ มาประพடுத்தให้เกิดความสนุกสนานในสังคมชุมชน สนองนโยบายรัฐบาล และนโยบายคณะสงฆ์ สร้างความร่วมมือเชิงปฏิบัติการร่วมกันในรูปแบบของเครือข่าย สนับสนุนการทำกิจกรรมซึ่งกันและกันเพื่อให้สมาชิกในชุมชน มีการปฏิบัติหลักการของศีล 5 จัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับบุคคล หมู่บ้านและชุมชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และส่งเสริมการอำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามโครงการ

หมู่บ้านรักษาศีล 5 ส่งระบบฐานข้อมูลผลการดำเนินการ และกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในระดับภาคและประเทศ สอดคล้องกับ พระมหาบุญเลิศ อินทปัญญา และคณะ ได้วิจัยเรื่อง หมู่บ้านรักษาศีล 5 : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย พบว่า แนวคิดในการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยตรงได้กำหนดไว้ 2 ประการคือ 1) การสร้างเครือข่าย คือการดำเนินการเพื่อชวนเชิญชวนให้คนในหมู่บ้านมาร่วมกันรักษาศีล 5 เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่สมัครใจที่จะมาร่วมกันรักษาศีล 5 ภายใต้พื้นฐานความเคารพสิทธิเชื่อถือเพื่ออาทรซึ่งกันและกัน (พระมหาบุญเลิศ อินทปัญญา, และคณะ, 2556) โดยมีหลักการคือความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นโดยสมัครใจมีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน มีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน และการเกื้อกูลพึ่งพากัน 2) การประชาสัมพันธ์ส่งต่อความดี สอดคล้องกับ แพรภัทร ยอดแก้ว ได้วิจัยเรื่อง การถอดบทเรียนการดำเนินงานหมู่บ้านศีล 5 ของจังหวัดนครปฐม พบว่า 1) ผลการถอดบทเรียนการดำเนินงานได้แนวปฏิบัติที่ดี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำทั้งฝ่ายสงฆ์และผู้นำท้องถิ่น ด้านการประชาสัมพันธ์ที่ดี โดยใช้การประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ ด้านการจัดกิจกรรมที่ดีซึ่งอาศัยทุนเดิมของชุมชนที่มีอยู่ และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ (แพรภัทร ยอดแก้ว, 2558) ในท้องถิ่นและด้านการส่งเสริมสนับสนุนที่ดี จากวัดซึ่งนำโดยพระสงฆ์และจากหน่วยงานภาครัฐทั้งในส่วนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม 2) มีรูปแบบการทำงานแบบเน้นการร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์กับผู้นำท้องถิ่นตั้งแต่ระดับจังหวัดจนถึงระดับหมู่บ้านมีแผนการดำเนินงาน 3 ระยะตามแนวทางของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

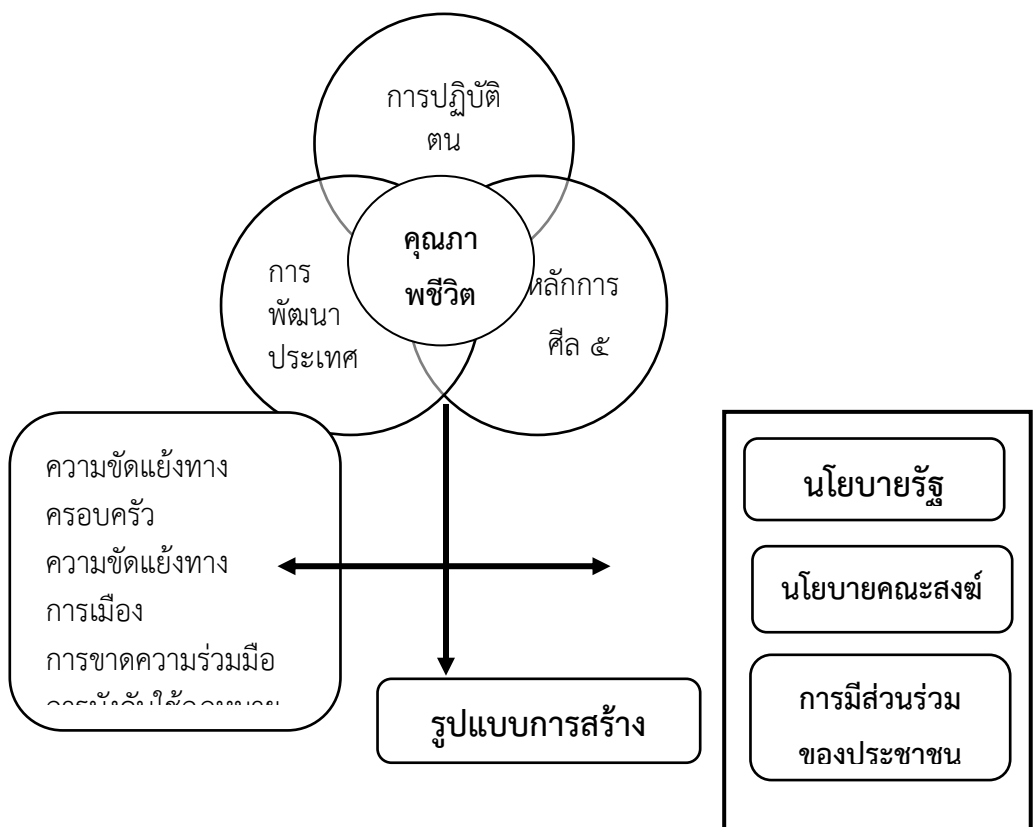
2. การวิเคราะห์และถอดบทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 พบว่า เครือข่ายคณะสงฆ์ เป็นกลไกกระบวนการประสานความร่วมมือ เชื่อมโยง ร่วมใจของคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมาทุกระดับ โดยยึดหลักการ องค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ ในการทำงานตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ช่วยอำนวยความสะดวก กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน เร่งรัดติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานโครงการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะการทำงานในรูปแบบเครือข่ายทำให้เกิดมีการประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร มีเครือข่ายช่วยกันคิด ช่วยกันทำงาน มีผู้ร่วมรับรู้รับผิดชอบ ต่างได้ทำหน้าที่ของตนเอง การมีเป้าหมายอย่างเดียวกัน ให้การดำเนินงานลุล่วงสำเร็จเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว สอดคล้องกับ พระมหายุทธนา นรเชษฐ และจุฑารัตน์ ทองอินทร์ ได้วิจัยเรื่อง แนวคิด องค์ประกอบ ตัวชี้วัด บทเรียน และการบูรณาการรักษาศีล 5 ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 พบว่า การประยุกต์เอาหลักการและแนวทางการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ในทางพระพุทธศาสนาให้เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย ด้านองค์ประกอบ

ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ประกอบด้วยคณะกรรมการในระดับประเทศ จังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน (พระมหาสุทนต์ นรเชฏฐ และจุฑารัตน์ ทองอินทร์, 2559)

3. การนำเสนอกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา พบว่ากลยุทธ์ที่ 1 ขยายเครือข่ายให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยวิธีการ บูรณาการแผนงานของคณะสงฆ์และแผนยุทธศาสตร์จังหวัด ให้เกิดการจัดกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 กลยุทธ์ที่ 2 การบูรณาการแผนงานของคณะสงฆ์กับกิจกรรมชุมชนภายใต้แผนยุทธศาสตร์จังหวัด ให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 กลยุทธ์ที่ 3 สร้างการมีส่วนร่วมเชิงตระหนักกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 และกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านสามารถสร้างและกระตุ้นจิตสำนึกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตระหนักถึงคุณค่าที่เกิดจากการทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งนี้เพราะกลยุทธ์เป็นส่วนหนึ่งหนึ่งที่ช่วยให้ขับเคลื่อนให้โครงการหมู่บ้านศีล 5 สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับ แพรภัทร ยอดแก้ว ได้วิจัยเรื่อง การถอดบทเรียนการดำเนินงานหมู่บ้านศีล 5 ของจังหวัดนครปฐม การดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครปฐม มีรูปแบบการทำงานแบบเน้นการร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์กับผู้นำท้องถิ่นตั้งแต่ระดับจังหวัด จนถึงระดับหมู่บ้านมีแผนการดำเนินงาน 3 ระยะตามแนวทางของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้แก่ ระยะเร่งด่วน ระยะปานกลาง และระยะยาว มีแนวทางการดำเนินงานในลักษณะคณะกรรมการทุกระดับและ มีกิจกรรม 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมหลัก ได้แก่ การสวดมนต์ปฏิบัติธรรมและกิจกรรมเสริม ได้แก่ กิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการปฏิบัติศีล 5 และการรณรงค์การรักษาศีล 5 กิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น (แพรภัทร ยอดแก้ว, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา” โดยได้ต่อบัณฑิตอุปสงค์ครบทั้งสามข้อที่มาจากการวิจัยแบบผสมวิธีดังกล่าวข้างต้น ซึ่งบัดนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปวิเคราะห์ องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความขัดแย้งทางครอบครัว ความขัดแย้งทางการเมือง การขาดความร่วมมือ การบังคับใช้กฎหมาย ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันปัญหาเยาวชน รากฐาน ศีล 5 เป็นธรรมะพื้นฐานของมนุษย์ ไม่เลือกชั้นวรรณะ เชื้อชาติศาสนา มีสาระเดียวกัน หากแต่เรียกชื่อต่างกันเท่านั้น เรียกว่านิจศีล สังคมย่อมสงบสุข ชาวโลกย่อมร่มเย็นกันทั่วหน้า หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ศีล 5 เป็นหลักธรรมเกี่ยวกับความประพฤติดีงาม และการหาเลี้ยงชีพในทางสุจริตได้แก่ ศีลมุ่งเน้นที่ประโยชน์เกื้อกูลแก่สังคมในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่บ้าน ชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติตน การพัฒนาประเทศโดยตรงแก่บุคคลและสังคม โดยรูปแบบเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 เชีงอำนาจและหน้าที่ เป็นรูปแบบเครือข่ายประสานความร่วมมือ แลกเปลี่ยน เชื่อมโยง ปฏิบัติงาน ติดตามผล และรายงานผลการปฏิบัติงาน ด้วยวิธีการจัดตั้งเครือข่าย โดยมีผู้นำเป็นผู้ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตามบทบาทหน้าที่ ภายใต้การได้รับมอบหมายการแต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชา และประสานไปยังหน่วยงาน

อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามสายงานการบังคับบัญชาเพื่อให้เกิดการปฏิบัติ ตามคำสั่ง ตามประกาศ นอกจากนี้เครือข่ายยังมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงานของหมู่บ้านรักษาศีล 5 และเครือข่ายยังมีส่วนร่วมในการรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 รวมถึงหน่วยงานอื่นที่บูรณาการโครงการและกิจกรรมของตนเองเข้ามาเกี่ยวข้องกับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ประสานความร่วมมือในประเด็นที่มีความสนใจร่วมกัน ของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 สถานศึกษารักษาศีล 5 และหน่วยงานรักษาศีล 5 ในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน ได้จัดกิจกรรมบูรณาการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 กิจกรรมส่งเสริมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมส่งเสริมการเผยแผ่ธรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ให้ความรู้เรื่องศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษา สงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวทิตาธรรม และสามัคคีธรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัด นครราชสีมา พบว่ากระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีหลักการทำงาน ร่วมกันของเครือข่ายภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม 1) หลักการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนในการ พัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 2) หลักการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล 5 3) หลักการการ ติดตามและประเมินผลหมู่บ้านรักษาศีล วิเคราะห์และถอดบทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เครือข่ายคณะสงฆ์ เป็นกลไกกระบวนการประสานความร่วมมือ เชื่อมโยง ร่วมใจของคณะสงฆ์จังหวัด นครราชสีมา โดยยึดหลักการ องค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ ในการทำงานตามระเบียบมหาเถร สมาคมว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ช่วยอำนวยความสะดวก ประสานงาน กำหนด ยุทธศาสตร์ แผนงาน เร่งรัดติดตามประเมินผลและรายงานผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมี ประสิทธิภาพ กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา กลยุทธ์ที่ 1 ขยายเครือข่ายให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยการบูรณาการแผนงานของคณะสงฆ์และแผน ยุทธศาสตร์จังหวัดให้เกิดการจัดกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 กลยุทธ์ที่ 2 การบูรณาการ แผนงานของคณะสงฆ์กับกิจกรรมชุมชนภายใต้แผนยุทธศาสตร์จังหวัดให้เกิดการพัฒนา หมู่บ้านรักษาศีล 5 กลยุทธ์ที่ 3 สร้างการมีส่วนร่วมเชิงตระหนักพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 และ กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านสามารถสร้างและกระตุ้นจิตสำนึกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) หน่วยงาน องค์กรภาครัฐและเอกชน ควรจัด โครงการส่งเสริมต่อยอดโครงการหมู่บ้านศีล 5 ในพื้นที่นำไปสู่การประยุกต์ใช้ทางด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ ความมั่นคงของชุมชนในมิติต่าง ๆ 2) องค์กรบริหารส่วนตำบลร่วมกับคณะสงฆ์ใน พื้นที่ควรจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านศีล 5 และ เมื่อโครงการเข้มแข็งมีการจัดทำ แผนปฏิบัติการเพื่อประสานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดการสนับสนุนโครงการอย่าง

ต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) รัฐบาลควรส่งเสริมให้ชุมชนมีการปฏิบัติตามหลักศีล 5 การสนับสนุนชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ต่อยอดกิจกรรมที่ชุมชนได้ริเริ่มให้เกิดการปฏิบัติตามนโยบายหมู่บ้านศีล 5 2) คณะสงฆ์ในพื้นที่จัดทำนโยบายขยายโครงการที่หมู่บ้านศีล 5 ริเริ่ม มีการปฏิบัติกร่วมกับชุมชนให้เข้มแข็งสร้างความมั่นคงของชุมชนในมิติต่าง ๆ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) การศึกษาเส้นทางเพิ่มมูลค่าของเศรษฐกิจฐานรากหมู่บ้านศีล 5 วัดโรงเรียน 2) ควรมีการดำเนินการวิจัยการดำเนินงานโครงการ หมู่บ้านรักษาศีล 5 ติดตามประเมินผลด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในชุมชนในการรักษาศีล 5

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 : ชาวประชาเป็นสุข ในตำราของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ฉบับที่ 2 (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- พระครูศรีปริยัตยารักษ์. (17 กันยายน 2563). รูปแบบการสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดนครราชสีมา. (ประสิทธิ์ ชะนะมาร, ผู้สัมภาษณ์)
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). ธรรมานุญชีวิต. กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์.
- พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ. (2558). การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อนโครงการ หมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน รายงานการวิจัย. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัย พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญเลิศ อินทปัญญา, และคณะ. (2556). หมู่บ้านรักษาศีล 5 : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาปัญญาวัฒน์ สิริกทฺโธ. (17 กันยายน 2563). โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครราชสีมา. (ประสิทธิ์ ชะนะมาร, ผู้สัมภาษณ์)
- พระมหายุทธนา นรเชฏฺโฐ และจุฑารัตน์ ทองอินทร์. (2559). แนวคิด องค์ประกอบ ตัวขับเคลื่อน บทรเย็น และการบูรณาการรักษาศีล 5 ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระเมธีสุตาภรณ์. (17 กันยายน 2563). การพัฒนารูปแบบโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัด นครราชสีมา. (ประสิทธิ์ ชะนะมาร, ผู้สัมภาษณ์)
- พุทธทาสภิกขุ. (2539). ทาน ศีล ภาวนา. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- แพรวภัทร ยอดแก้ว. (2558). การถอดบทเรียนการดำเนินงานหมู่บ้านศีล 5 ของจังหวัด นครปฐม. นครปฐม: สถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์. (2554). แผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับ ที่ 11). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). คู่มือการดำเนินงาน โครงการสร้างความปรองดอง สมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5”. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2556). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทความวิจัย

การจัดการนวัตกรรมหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบของสังคมไทย*

MANAGEMENT OF THE INNOVATION OF COMMUNITIES IN THAI SOCIETY

พระครูภาวนาจันทคุณ

Phrakhrubhavanajanthakun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surat Thani Buddhist College

E-mail: Kreetha.srisai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินชีวิตของชุมชนต้นแบบสังคมไทยตามหลักศีล 5 2) วิเคราะห์นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชนต้นแบบหมู่บ้านรักษาศีล 5 และ 3) ศึกษารูปแบบการจัดการนวัตกรรมหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบของประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5 รูป/คน ได้แก่ 1) คณะสงฆ์ระดับจังหวัด 2) คณะสงฆ์ระดับอำเภอ 3) คณะสงฆ์ร่วมรักษาศีล 5 4) ข้าราชการระดับจังหวัด และ 5) ข้าราชการระดับอำเภอ จำนวนทั้งหมด 25 รูป/คน วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินชีวิตของชุมชนต้นแบบสังคมไทยตามหลักศีล 5 โดยการประยุกต์หลักศีล 5 กับการดำเนินชีวิตประจำวัน อาศัยพระสงฆ์เป็นกลไกหลัก เป็นศูนย์กลางของกิจกรรม ชักชวนหน่วยงานราชการเข้ามาสนับสนุนโครงการภายในหมู่บ้าน ทั้งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของพระสงฆ์ กิจกรรมของหน่วยงานราชการ หมู่บ้านรักษาศีล 5 คณะสงฆ์และชาวบ้านให้ความร่วมมือกับทางคณะสงฆ์และราชการเป็นอย่างดี 2) วิเคราะห์นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชนต้นแบบหมู่บ้านรักษาศีล 5 การอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมไทย โดยภาพรวมเป็นพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันด้วยระยะเวลาที่ยาวนานภายใต้กรอบแห่งโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่ชุมชนในหมู่บ้านที่เป็นตัวแทนแต่ละแห่งพร้อมใจกันเสริมสร้างจนกลายเป็นวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของแต่ละชุมชนร่วมกันรักษาและอนุรักษ์ให้กับลูกหลานรุ่นต่อรุ่นและร่วมกันสร้างกระบวนการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน 3) สร้างเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5

* Received April 21, 2022; Revised May 9, 2022; Accepted June 21, 2022

รองรับการจัดการวิถีชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีเป้าหมาย 3 เกณฑ์ ได้แก่ 1) ตนเองมีความสุข 2) สังคมมีความสุข 3) เศรษฐกิจมั่นคงพึ่งตนเองได้

คำสำคัญ: การจัดการ, หมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ, นวัตกรรม, สังคมไทย

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study way of life of role-model communities in Thai society that complied with the principle of 5 Buddhist precepts, 2) analyze creative innovation of role-model communities that complied with the 5 Buddhist precepts villages and 3) to study management model on innovation of role-model villages that complied with the principle of 5 Buddhist precepts in Thailand. This qualitative was conducted by studying of documents and in-depth interview. Sample selected by purposive sampling was 25 informants consisted of 5 groups each group 5 people as: 1) Monks in provincial level, 2) Monks in district level, 3) Monks who were complied with the principle of 5 Buddhist precepts, 4) Laymen in provincial level and 5) Laymen in district level. Contents were analyzed and concluded in form of overview. The research revealed that: 1) Way of life of role-model communities in Thai society that complied with the principle of 5 Buddhist precepts and applied with their daily life by using monks as a main mechanism for being the center of activities, inviting government agencies to support internal activities in their villages both of Sangha and agency's activities. People in the 5 Buddhist precepts villages had good cooperation with monks government agencies; 2) Analyzing creative innovation of role-model communities that complied with the 5 Buddhist precepts villages and cohabitation of communities in Thai society found that in overall it was a behavior of cohabitation for a long time under the framework of the 5 Buddhist precepts villages project that each community in the village agreed to fortify their cooperations and it became a culture of cohabitation of each community for conserving and handing over to the next generation well as creating processes to continually promote until now; 3) Creating of a standard criteria for living in accordance with the 5 Buddhist precepts to support the management model on innovation of villages that complied with the principle

of 5 Buddhist precepts that had 3 targets for: 1) Happiness for their own, 2) Happiness for society and 3) Sustainable economy and self-reliance.

Keywords: Management, Living Standard, Innovation, Thai Society

บทนำ

การดำเนินชีวิตของบุคคล โดยที่ลักษณะของพฤติกรรมต่าง ๆ จะเป็นตัวบ่งบอกถึงรูปแบบการดำเนินชีวิต กระทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งดำเนินชีวิตไปตามกระแสของกิเลสหรือกระแสนิยมระบบทุนนิยมเสรี ที่ส่งเสริมสร้างกระแสบริโภคนิยม กระตุ้นให้เกิดความอยาก ความขัดแย้ง และช่วงชิง นำไปสู่การละเมิดศีล 5 ส่งผลให้สังคมไม่ปกติสุข และเมื่อกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินชีวิตของบุคคลในชุมชนจะช่วยให้ชุมชนวิเคราะห์ตนเองได้ (พุทธทาสภิกขุ, 2539) ศีล 5 เป็นหลักความประพฤติ ที่ช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข เรียกว่า พรหมจริยะ (พรหมจริยธรรม หรือ พรหมจรรย์) แปลว่า ความประพฤติอันประเสริฐ นำไปสู่กระบวนการพัฒนาคนที่สมบูรณ์ ส่งผลให้สังคมเป็นสุข โดยเกณฑ์ความสำเร็จคิดเป็นร้อยละร้อย นำไปสู่ต้นแบบเพื่อประเมินหมู่บ้านการประเมินหมู่บ้านศีล 5 อื่น ๆ ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการดำเนินชีวิตของชุมชน หมู่บ้านรักษาศีล 5 และโรงเรียนรักษาศีล 5 ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จ.สระบุรี โดยสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญโญ) กล่าวว่า ศีล 5 เป็นหลักประกันสังคมได้เป็นอย่างดี หากหมู่บ้านใดนำไปปฏิบัติได้จะเกิดความสงบสุข และจะส่งผลยังประเทศให้เกิดความสงบสุข ไม่ต้องทุกข์ เดือดร้อน และการดำเนินการโครงการนี้หากจังหวัดใดสามารถดำเนินการได้จนประสบความสำเร็จก็จะส่งผลให้เกิดความสงบสุขยังจังหวัดนั้น และสุดท้ายจะทำให้ประเทศชาติสงบสุขด้วย (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระบุรี, 2560) การดำเนินชีวิตของคนไทยและวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้รับอิทธิพลหล่อหลอมด้วยหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา วิถีชีวิต ทัศนคติ พฤติกรรมนิสัยใจคอของคนไทยตลอดจนถึงวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันชุมชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคง รวมทั้งเสริมสร้างความสามารถและความเข้มแข็งของชุมชนนวัตวิถีมุ่บ้านรักษาศีล 5 (พระครูสุพัฒนกาญจนกิจ, 2561)

ทุนทางศีลธรรมชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้ม เป็นชุมชนที่มีชาวปกากะญอ เป็นชุมชนหนึ่งที่ดำรงเอกลักษณ์ ตามแบบของพระครูพัฒนกิจจานุรักษ์ (ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา หรือ ครูบาวงศ์) ที่เป็นชุมชนต้นแบบ นำหลักศีล 5 มาเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนอย่างแท้จริง ถึงแม้ครูบาวงศ์จะได้มรณภาพไปแล้ว แต่ทุกคนยังสืบสานปณิธานรักษาระเพณีมีการรักษาศีล 5 ตลอดมา และพัฒนาสู่นวัตวิถีการท่องเที่ยวชุมชน โดยการจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธ ชุมชนรักษาศีล 5 ชุมชนอาชีพสุจริต รักษาศีล 5 มีทุนศีลธรรม ทุนทางสังคม สามารถนำมาจัดการให้

เกิดเป็นนวัตกรรมชุมชนรักษาศิล 5 ได้ และสร้างรายได้ให้กับกลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น การสนับสนุนโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม ตามนโยบายรัฐบาล และส่งเสริมโครงการฯให้สื่อมวลชนลงพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมที่มีความพร้อมเพื่อกระตุ้นให้ชุมชนตื่นตัวในการพัฒนาศักยภาพชุมชน พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน นำมาเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการเปลี่ยนผ่านจากการผลักดันขายสินค้า OTOP ออกจากชุมชนเพียงด้านเดียว สู่การขายสินค้าที่มีอยู่ในชุมชน ที่มาจากการท่องเที่ยวโดยใช้เสน่ห์ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิด สร้างสรรค์ แปลงเป็นรายได้สู่ชุมชน (สำลี รักสุทธี, 2543)

การจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนววิถีพุทธ เป็นทิศทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานการพึ่งตนเองโดยอาศัยกระบวนการจัดการชุมชนในการพัฒนาด้านต่างๆ โดยมีวิธีคิดที่มีพื้นฐานจากระบบคิดเดิมของชุมชนหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านผสมผสานเข้ากับวิธีคิดและระบบการจัดการของสังคม ความเข้มแข็งและยั่งยืนของคนหรือสังคมชุมชน (พระราชสีมาภรณ์, 2546) การสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีที่ใกล้สูญหาย การจัดการกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน การท่องเที่ยวชุมชน การบริหารจัดการน้ำดื่มชุมชน การจัดการกระบวนการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ป่าชุมชน การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และการพัฒนาภาษาต่างประเทศ คือภาษาอังกฤษ และภาษาพม่า ซึ่งทั้งหมดนี้มหาวิทยาลัยฯ และชาวบ้านจะได้ร่วมกันวางแผนหาแนวทางแก้ไขต่อไป (พระเมธีวราภรณ์, 2552) ผลของการจัดการเกิดเป็นองค์ความรู้นำไปเศรษฐกิจฐานความรู้และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ชุมชนหรือองค์กรต่าง ๆ ต้องปรับตัวและจำเป็นต้องแข่งขันกันด้วย “ความคิดสร้างสรรค์” และ “นวัตกรรม” อาศัยความคิดสร้างสรรค์ และสามารถดึงศักยภาพของคนในองค์กรออกมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หมู่บ้านรักษาศิล 5 เมื่อสามารถจัดการทุนทางสังคมและจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมจะก่อให้เกิดนวัตกรรมของหมู่บ้านศิลป 5 นำไปสู่การพัฒนาหมู่บ้านศิลป 5 และสร้างมูลค่าให้เกิดขึ้นต่อสังคมชุมชน (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2558) ดังนั้นการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศิล 5 ให้เกิดการต่อยอดทุนทางสังคม ทุนชุมชน เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีมูลค่าเพิ่ม ตามหลักพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วย “สี่เลนะ สุกะตัง ยันติ ศิลเป็นเหตุให้ถึงเป้าหมายที่เป็นสุข (สุคติ) สี่เลนะ โภคะสัมปะทา ศิลเป็นเหตุให้ถึงพร้อมด้วยโภคทรัพย์(กิจกรรมทางเศรษฐกิจไม่มีโทษ) สี่เลนะ นิพพุตัง ยันติ ศิลเป็นเหตุให้ถึงพระนิพพาน (ความสุขสงบในสังคมชุมชน) และผลการจัดการหมู่บ้านรักษาศิล 5 จะเกิดเป็นนวัตกรรมจำหน่วยทั้งผลิตภัณฑ์ กิจกรรม ท่องเที่ยวชุมชนวิถีพุทธ (สำลี มหณรงค์ชัย, 2558)

จากความสำคัญดังกล่าว คณะผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยถึงการจัดการนวัตกรรมหมู่บ้านรักษาศิล 5 ต้นแบบของสังคมไทย โดยจะศึกษาการดำเนินชีวิตทุนของชุมชนหมู่บ้านรักษาศิล 5 วิเคราะห์นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชนต้นแบบหมู่บ้านรักษาศิล 5 ของประเทศไทย และ

นำเสนอเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของหมู่บ้านศีล 5 ต้นแบบ รองรับการจัดการนวัตวิถีชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของสังคมไทย ส่งต่อแนวปฏิบัติที่ดีต่อชุมชน วางอนาคตชุมชนของสังคมไทย ใช้ความรู้ที่เชื่อมโยงกิจกรรมวิถีชุมชน วิถีพุทธ หมู่บ้านรักษาศีล 5 มาเป็นขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานความรู้ รองรับกิจกรรมการเรียนรู้สภาพจริงของคณะสงฆ์และสังคมไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตของชุมชนต้นแบบสังคมไทยตามหลักศีล 5
2. เพื่อวิเคราะห์นวัตวิถีสร้างสรรค์ชุมชนต้นแบบหมู่บ้านรักษาศีล 5
3. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการนวัตวิถีหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัย เชิงคุณภาพ โดยใช้รูปแบบการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ ข้อมูลตามประเด็นการวิจัย ตามวัตถุประสงค์

2. **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** โดยคัดเลือกแบบเจาะจง โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ตัวแทนฝ่ายฆราวาสระดับจังหวัด ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดลำพูน จังหวัดขอนแก่น จังหวัดลพบุรี และจังหวัดกระบี่ จำนวน 4 รูป/คน กลุ่มที่ 2 ตัวแทนฝ่ายคณะสงฆ์ระดับจังหวัด ได้แก่ เจ้าคณะจังหวัด จังหวัดลำพูน จังหวัดขอนแก่น จังหวัดลพบุรี และจังหวัดกระบี่ จำนวน 4 รูป/คน กลุ่มที่ 3 ตัวแทนคณะกรรมการระดับอำเภอ ฝ่ายฆราวาส จังหวัดลำพูน จังหวัดขอนแก่น จังหวัดลพบุรีและจังหวัดกระบี่ จำนวน 4 รูป/คน กลุ่มที่ 4 ตัวแทนคณะกรรมการระดับอำเภอฝ่ายคณะสงฆ์ จังหวัดลำพูน จังหวัดขอนแก่น จังหวัดลพบุรีและจังหวัดกระบี่ จำนวน 4 รูป/คน กลุ่มที่ 5 ตัวแทนองค์กรภาครัฐและเอกชน คณะสงฆ์ที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านศีล 5 จังหวัดลำพูน จังหวัดขอนแก่น จังหวัดลพบุรี และจังหวัดกระบี่ จำนวน 9 รูป/คน รวมจำนวน 25 รูป/คน

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบเครื่องมือ** คณะผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือ โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ และสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อพิจารณาถึงประเด็นแนวทางสร้างเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 รองรับการจัดการนวัตวิถีชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประเทศไทย การตรวจสอบและหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ โดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญจาก ผู้มีความเชี่ยวชาญ รวมจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence, IOC) ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกซึ่งเป็นคำถามแบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องซึ่งได้จากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอกสาร หนังสือ วิทยานิพนธ์ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากในประเทศ รวมถึงการศึกษาข้อมูลจากสื่อทางอินเทอร์เน็ต โดยที่ผู้วิจัยต้องทำการสัมภาษณ์ไปตามคำถามที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ตามข้อที่กำหนดไว้เท่านั้น และผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งเป็นคำถาม ในการสัมภาษณ์และจดบันทึกข้อมูลและบันทึกเสียงตามคำบอกของผู้ถูกสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพใช้แนวคิดทฤษฎี มาเป็นกรอบในการอธิบายข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยพิจารณาจากแหล่งข้อมูล ระยะเวลา และสถานที่ และเน้นการลงพื้นที่เพื่อหาความเหมือนและแตกต่างของข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายจากหลากหลายกลุ่มจากทีมนักวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลใน 2 ลักษณะคือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ในส่วนการนำเสนอ ผู้วิจัยนำเสนอในลักษณะของการเล่าเรื่องพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Narrative Analysis Description) และใช้หลักการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) มีการเชื่อมโยงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับแนวคิดทฤษฎีว่ามีความสอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไร

ผลการวิจัย

1. การดำเนินชีวิตของชุมชนในสังคมไทยตามหลักศีล 5

การดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักศีล 5 ของหมู่บ้านต้นแบบ 1) ภาคเหนือ คือ บ้านพระพุทธรบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน 2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ บ้านเสียว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น 3) ภาคกลาง คือ บ้านทุ่งท่าช้าง ตำบลทุ่งท่าช้าง อำเภอสรรโบสถ์ จังหวัดลพบุรี 4) ภาคใต้ คือ บ้านลำทับ ตำบลลำทับ อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่ พบว่า การดำเนินชีวิตของชุมชนต้นแบบสังคมไทย แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การดำเนินชีวิตของชุมชนต้นแบบตามวิถีพุทธวัฒนธรรม 2) การดำเนินชีวิตของชุมชนต้นแบบตามหลักศีล 5 ทั้ง 2 ลักษณะมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 การดำเนินชีวิตของชุมชนต้นแบบตามวิถีพุทธวัฒนธรรม

การดำเนินชีวิตของชุมชนต้นแบบตามวิถีพุทธวัฒนธรรม เป็นลักษณะพฤติกรรมการดำเนินชีวิตสมาชิกชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพราะความต้องการของสมาชิกชุมชนไม่มีที่สิ้นสุดแต่การเปลี่ยนแปลงจะเร็วหรือช้าขึ้นขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มาเกี่ยวข้อง เช่น ระดับการศึกษาของคนในสังคม การสื่อสารคมนาคม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

การนำมาเปลี่ยนแปลง การค้นพบ การประดิษฐ์ การขัดแย้ง การแข่งขัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุเปลี่ยนแปลง ปัญหาที่ชุมชนประสบอยู่ ความต้องการจะปรับปรุงวิถีชีวิตของตนเองและครอบครัวให้มีสภาพดีขึ้นกว่าเดิม การรับเอาแบบอย่างความเป็นอยู่ในเรื่องอาหารการกิน การแต่งกาย การพักผ่อนหย่อนใจ ฯลฯ ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของชุมชนหมู่บ้านรักษาศีลมีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลาให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน

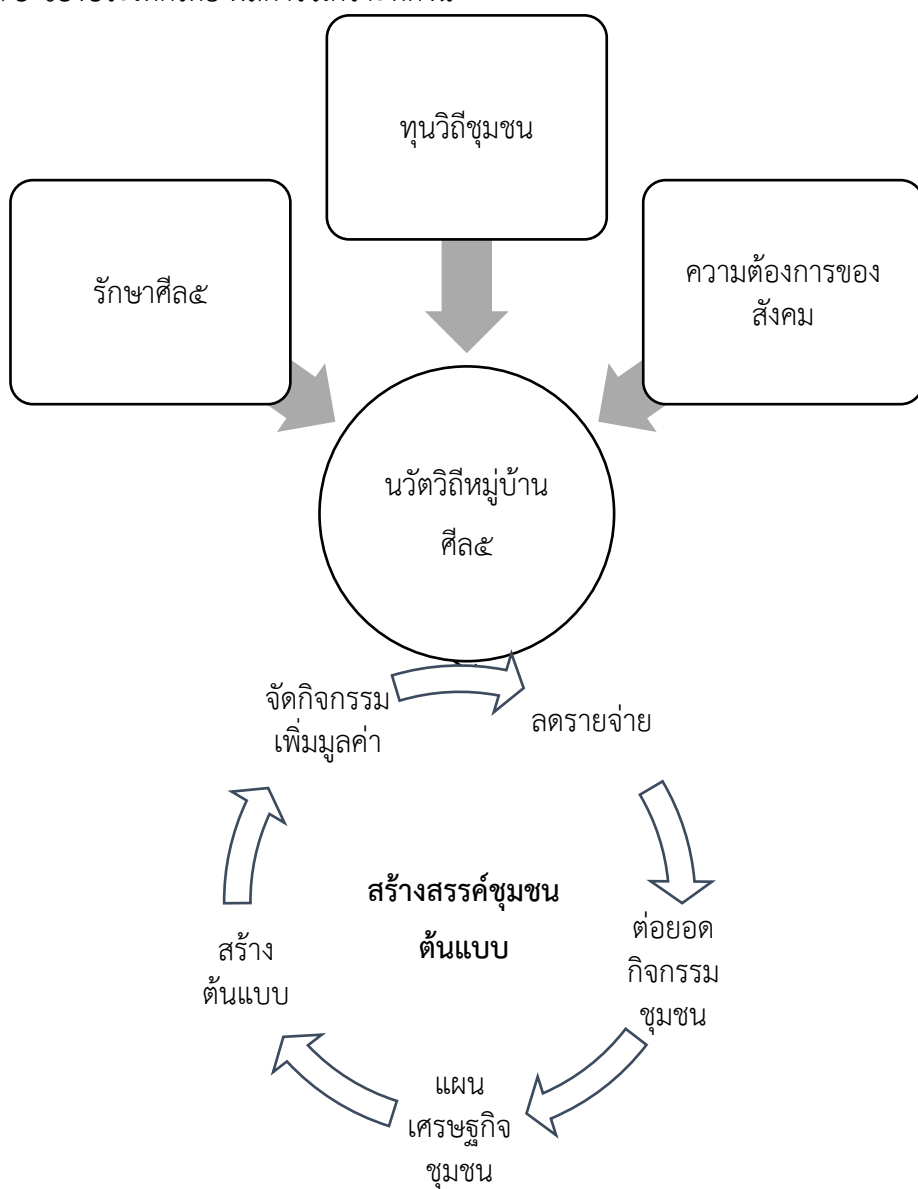
ภาพที่ 1 การดำเนินชีวิตแบบพหุวัฒนธรรม

1.2 การดำเนินชีวิตของชุมชนต้นแบบตามหลักศีล 5

การดำเนินชีวิตของชุมชนต้นแบบตามหลักศีล 5 หมู่บ้าน แม้วิถีชุมชนจะได้รับกระแสวัฒนธรรมภายนอกให้เปลี่ยนแปลง แต่การยึดมั่นในคำสอนพระพุทธศาสนาช่วยรักษาวัฒนธรรมพุทธ วิถีชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 สมาทานรักษาศีลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การเปล่งวาจารับศีลเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และการประยุกต์หลักศีล 5 กับการดำเนินชีวิตประจำวัน อาศัยพระสงฆ์เป็นกลไกหลัก เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่าง ๆ ชักชวนหน่วยงานราชการเข้ามาสนับสนุนโครงการภายในหมู่ ทั้งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของพระสงฆ์ กิจกรรมโครงการของหน่วยงานราชการ หมู่บ้านรักษาศีล 5 คณะสงฆ์ ชาวบ้านความร่วมมือกับทางคณะสงฆ์และราชการ

2. การวิเคราะห์วิถีวิธีสร้างสรรค์ชุมชนต้นแบบหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประเทศไทย

การวิเคราะห์วิถีวิธีสร้างสรรค์ชุมชนต้นแบบหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประเทศไทย เพื่อสร้างเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 รองรับการจัดการวิถีชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประเทศไทย ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ภาพที่ 2 วิถีวิธีสร้างสรรค์ชุมชนต้นแบบหมู่บ้านรักษาศีล 5

องค์ประกอบหลักคือ 5 สำหรับสร้างเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินชีวิตของชุมชนในสังคมไทยตามหลักคือ 5 ส่งผลต่อการสร้างชุมชนให้มีสันติภาพ อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ไม่มีการเบียดเบียนทำให้ตนเองหรือผู้อื่นเดือดร้อนทั้งกายและใจ

ศีล ผู้ปฏิบัติมีความสุข ควบคุมกาย วาจา และใจของตนเอง พฤติกรรมเรียบร้อย สงบ ร่มเย็น เมตตา เป็นสุข

ศีล สังคมมีความสุข มีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในสังคม หากสมาชิกขาดศีล สังคมนั้นๆ ก็ไม่น่าอยู่ จะมีปัญหามากมายตามมา สมาชิกในสังคมควบคุมกาย วาจา และใจ

ศีล เศรษฐกิจมั่นคงพึ่งตนเองได้ เพราะการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอย่างสงบสุข ไม่มีความขัดแย้ง ความขัดแย้งเป็นเพียงความคิดที่เห็นต่าง มีผลดีต่อการตรวจสอบกันและกัน การไม่เบียดเบียนกันและกันช่วยให้เกิดการระดมพลังชุมชน

ชาวชุมชนพระบาทห้วยต้ม มีศีล 5 ครบ เกิดพลังชุมชนขยายโครงการต่างๆอย่างต่อเนื่อง มีการพึ่งพาอาศัยและเอื้ออาทรต่อกัน มีความสามัคคี มีการร่วมมือกันสูงสร้างรายได้เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ

3. รูปแบบการจัดการนวัตวิถีหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบของประเทศไทย

ตาราง สร้างเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินชีวิตตามหลักคือ 5 รองรับการจัดการนวัตวิถีชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีรายละเอียด ดังนี้

การดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักศีล 5					
การดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 สมบูรณ์		← รูปแบบการดำเนินชีวิต ของชุมชน ศีล 5 →		การดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 แบบ ปรับประยุกต์	
การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5					
เป้าหมาย การดำเนิน ชีวิต	องค์ประกอบ ศีล 5	ผลการ ปฏิบัติ เฉพาะ บุคคล	ผลการปฏิบัติ ภาพรวมสังคม	ผลสะท้อนทาง เศรษฐกิจชุมชน	การกำหนดค่า เป้าหมาย
การประเมินผลการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5					
เป้าหมาย การดำเนิน ชีวิต ทำได้/ทำ ไม่ได้	องค์ประกอบ ศีล 5 ปฏิบัติครบ/ ไม่ครบ	ผลการ ปฏิบัติ เฉพาะ บุคคล มีความสุข/ ไม่มี ความสุข	ผลการปฏิบัติ ภาพรวมสังคม มีความสุข/ไม่มี ความสุข	ผลสะท้อนทาง เศรษฐกิจชุมชน พอใจ/ไม่พอใจ	การกำหนดค่า เป้าหมาย ค่ามาก/ค่าน้อย
ภาพสะท้อนชุมชนศีล 5					

การดำเนินชีวิตของชุมชนในอดีต		การดำเนินชีวิตของชุมชนในปัจจุบัน		การดำเนินชีวิตของชุมชนในอนาคต	
เปิดเผย	ไม่สงบสุข	เปิดเผยน้อย	สงบสุข	ลดรายจ่าย	กิจกรรมเศรษฐกิจพึ่งตนเอง
พึ่งพาตนเองน้อย	ความขัดแย้ง	พึ่งพาตนเอง	ความขัดแย้งน้อย	ท่องเที่ยวชุมชนเชิงเรียนรู้	สะสมทุนชุมชน

รูปแบบการจัดการนวัตวิถีหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบของสังคมไทย

1. การจัดการเบญจธรรม ยึดหลักเมตตา สงเคราะห์สมาชิกชุมชน ส่งกิจกรรมชุมชนให้เกิดการบริการเชิงสงเคราะห์ประชาชน เจ้าอาวาสจะต้องมีแผนนโยบาย เป้าหมายเพื่อจัดทำโครงการให้มีหลัก มีวิธีการและระเบียบงานที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานตามภารกิจของวัดด้านการสงเคราะห์ประชาชน คำนึงถึง การจัดการของวัดให้เป็นไปด้วยดี ตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของเจ้าอาวาสมาใช้จัดการศาสนสมบัติวัด

2. การจัดการควบคุมอบายมุขชุมชน คำนึงถึงปัจจัยเสี่ยง อบายมุข รับฟังข้อมูลปรับเปลี่ยนให้เกิด การควบคุมรักษาผลประโยชน์ส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน ในการควบคุมตรวจสอบกิจกรรม สถานที่ ศาสนสมบัติต่อความต้องการทุกภาคส่วนลดอบายมุข ปรับใช้หลักธรรมโดยมุ่งประโยชน์ส่วนรวมและสังคม ดำเนินไปตามเป้าหมาย หมู่บ้านรักษาศีล 5 ลดอบายมุข งานบุญปลอดเหล้า วัดปลอดเหล้าและบุหรี่

3. การจัดการแต่งตั้งบุคลากรที่ดูแลและดำเนินการ ดึงบุคคลเข้ามาช่วยงาน ทำกิจกรรมให้เกิดการแก้ไขปัญหาตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นการดึงบุคคลเข้าช่วยเหลืองานจัดการหมู่บ้านรักษาศีล 5 พัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางการแก้ไขปัญหาของประชาชนในระดับหมู่บ้าน และใช้กระบวนการแก้ไขปัญหาให้ใช้หลักทางพระพุทธศาสนาและใช้กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา การส่งเสริมระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองและการพัฒนาชุมชน

4. การส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนต้นแบบ สนับสนุนวัฒนธรรมชุมชนให้เป็นสำคัญต่อการส่งเสริมชุมชนมีรายได้ ชุมชนตระหนักในคุณค่า โดยนำทุนทางสังคมของชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่เป็นต้นแบบของชุมชนมาพัฒนาส่งเสริมให้เกิดการต่อยอดกิจกรรมเชื่อมโยงกับกิจกรรมโครงการหมู่บ้านศีล 5 ที่วัดและเครือข่ายได้จัดทำขึ้น นำไปสู่การจัดการให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชน มีกิจกรรมเชื่อมโยงกับประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนสร้างชื่อเสียงและรายได้เข้าสู่ชุมชนอย่างต่อเนื่องภายใต้การรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนและเกิดเป็นมูลค่าคุณค่าที่ชุมชนตระหนักร่วมกัน

อภิปรายผล

1. การดำเนินชีวิตของชุมชนในสังคมไทยตามหลักศีล 5 ประกอบด้วย 1) การดำเนินชีวิตของชุมชนตามวิถีพุทธวัฒนธรรม พบว่า การดำเนินชีวิตของชุมชนตามวิถีพุทธวัฒนธรรมของสังคมไทยย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพราะความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด แต่การเปลี่ยนแปลงจะเร็วหรือช้าขึ้นขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ระดับการศึกษาของคนในสังคม การสื่อสารคมนาคม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การนำมาเปลี่ยนแปลง การค้นพบ การประดิษฐ์ การขัดแย้ง การแข่งขัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุเปลี่ยนแปลง ปัญหาที่ชุมชนประสบอยู่ ความต้องการจะปรับปรุงวิถีชีวิตของตนเองและครอบครัวให้มีสภาพดีขึ้นกว่าเดิม การรับเอาแบบอย่างความเป็นอยู่ในเรื่องอาหารการกิน การแต่งกาย การพักผ่อนหย่อนใจ ฯลฯ ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของชุมชนปรับเปลี่ยนตลอดเวลาให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เช่น การแต่งกายตามยุคสมัยใหม่ และเด็กไทยนั้นได้รับอิทธิพลการแต่งตัวแบบเด็กญี่ปุ่นและเกาหลีนั้น ทำให้เกิดการเลียนแบบและพยายามทำตัวให้เหมือนเด็กญี่ปุ่นและเกาหลี เนื่องจากเกิดจากการเทียบทางวัฒนธรรม และต้องการเป็นในแบบที่เชื่อว่าอยู่ในวัฒนธรรมที่มีชนชั้นที่สูงกว่า แต่ในความเป็นจริงแล้วการแต่งตัวของเด็กญี่ปุ่นและเกาหลีที่อยู่ในประเทศของตนแบบนั้นจริง ๆ นั้นมีการแต่งตัวที่มีสไตล์การแต่งตัวที่หลากหลายมากกว่าที่เด็กไทยประเทศไทยบริโภคอยู่มาก การที่เด็กไทยรับสไตล์การแต่งตัว มานั้น ยังถือว่าน้อยอยู่ในตอนนี้ เป็นแค่เพียงการเลียนแบบเฉพาะบางส่วน อาจเป็นเพราะชุมชนหมู่บ้านศีล 5 มีการวางรากฐานคุณธรรมทางด้านจิตใจส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นทำให้รู้สึกผูกพันกับแนวปฏิบัติเดิม ๆ ที่ชุมชนวางรากฐานไว้ แต่การรับรู้ของสมาชิกในชุมชนสามารถรับรู้และปรับเปลี่ยนความคิดอย่างรวดเร็ว ผ่านการรับสื่อออนไลน์และมีอิทธิพลต่อการละเมิดศีล 5 และอาจเป็นปัจจัยให้เกิดการปฏิบัติตามหลักการศีล 5 ได้เช่นเดียวกัน

การดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมตะวันตก ให้ความสำคัญความเจริญทางเทคโนโลยีที่เข้ามา เช่นการพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ นับเป็นสื่ออันสำคัญที่ทำให้ชุมชน ได้รับข่าวสารเรื่องราวต่าง ๆ เกิดการเรียนรู้ ยอมรับและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมุ่งความทันสมัย ไม่คำนึงถึงรากฐานวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิม นำไปสู่แนวคิดความเจริญทางด้านสังคมและชุมชน จังหวัดได้มีการวางแผนโครงการด้านต่าง ๆ ทำให้ท้องถิ่นเกิดความเจริญ มีความสะดวกสบายในด้านต่าง ๆ เมื่อสังคมและชุมชนมีการขยายตัวอย่างกว้างขวางผู้คนหันไปสนใจเศรษฐกิจมากขึ้น เกิดการแข่งขัน ทำให้เกิด ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต เป็นผลให้เกิดปัญหาทางสังคมขึ้นหลายประการ ยกตัวอย่างปัญหายาเสพติด ปัญหาที่เป็นอันตรายต่อบุคคล ครอบครัวและสังคม ทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม ศีลธรรม วัฒนธรรมของชาติ ปัญหาความยากจน ความยากจนหมายถึงสภาพความขัดสนทางเศรษฐกิจ บุคคลไม่สามารถจัดสรรหรือแสวงหาสิ่งมาบำบัดความต้องการของตนทั้งร่างกาย

และจิตใจจึงมีความเป็นอยู่ต่ำกว่ามาตรฐาน ปัญหาทางการผลิต ก็ก่อให้เกิดความยากจน ปัญหาครอบครัว เช่น ครอบครัวแตกแยก ภาวะผิดปกติของครอบครัว จากที่สมาชิกกระทำพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น ละทิ้ง ละเลย ไม่อาจ ทำหน้าที่ในครอบครัวได้อย่างปกติ จนทำให้สมาชิกเดือดร้อนเสียหาย ในที่สุดอาจเกิดภาวะล่มสลายของครอบครัว อาจเป็นเพราะ การดำเนินชีวิตที่รับข่าวสารต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงรากฐานวัฒนธรรมอันดีงาม ก่อให้เกิดการละเมิด ศีล 5 นำไปสู่ความล่มสลายของชุมชน ปัญหาสังคม ความต้องการหลีกเลี่ยงปัญหาต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตามโครงการหมู่บ้านศีล 5 แม้บางครั้งสมาชิกในชุมชนไม่อาจปฏิบัติตามหลักการของศีล 5 ได้ครบ มีการปฏิบัติตามหลักการศีล 5 เพียงบางข้อก็ก่อให้เกิดการซึมซับทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวพุทธ 2) การดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักศีล 5 พบว่า การดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักศีล 5 หมู่บ้านต้นแบบ มีวิถีชุมชนดำรงวัฒนธรรมของตนเองไว้ การเปลี่ยนแปลงตามวัฒนธรรมภายนอกน้อยเมื่อเทียบกับหมู่บ้านภายนอกที่มีได้ดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ทั้งนี้เพราะความต้องการของสมาชิกชุมชนหมู่บ้านศีล 5 อาศัยปัจจัยต่าง ๆ เฉพาะจำเป็นต่อการดำรงชีวิตเท่าที่ตนเองจะสามารถหาได้ แนวทางดำเนินชีวิตมาจากการส่งต่อองค์ความรู้ การศึกษาของสมาชิกชุมชน เป็นองค์ความรู้ภายนอกชุมชนและองค์ความรู้ที่บรรพบุรุษในชุมชนสะสมไว้ การสื่อสารคมนาคม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การนำมาเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป สอดคล้องกับ พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง หมู่บ้านรักษาศีล 5 : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันของสังคมไทย พบว่า แนวทางการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ชุมชนจะต้องสร้าง ชุมชนต้องมีผู้นำที่ตั้งตนอยู่ในศีล 5 มีการสร้างกฎกติกา และมีการเคารพกฎกติกา อยู่ร่วมกันโดยใช้หลักความเมตตา ไม่ตามกระแสวัตถุนิยม คือมีความพอเพียง ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ และมีความพร้อมเพียง มีความสามัคคีของหมู่คณะ (พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ และคณะ, 2559)

2. วิเคราะห์เชิงยืนยันองค์ประกอบหลักศีล 5 สำหรับสร้างเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินชีวิตของชุมชนในสังคมไทยตามหลักศีล 5 พบว่า องค์ประกอบหลักศีล 5 สำหรับสร้างเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินชีวิตของชุมชนในสังคมไทยตามหลักศีล 5 ผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบการอธิบายสำหรับสร้างเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินชีวิตของชุมชนในสังคมไทยตามหลักศีล 5 การดำเนินชีวิตของชุมชนในสังคมไทยตามหลักศีล 5 มีการปฏิบัติตามหลักศีลข้อ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการฆ่าสัตว์ ศีลข้อ 2 อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการลักทรัพย์ ศีลข้อ 3 กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี เว้นจากการประพฤติดินในกาม ศีลข้อ 4 มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการพูดเท็จ ศีลข้อ 5 สุราเมรยมชขพมาทญฺฐานา เวรมณี เว้นจากการดื่มน้ำเมา สิ่งเสพติด มีผลต่อการดำรงชีวิตชุมชนศีล 5 ได้แก่ 1. ผู้ปฏิบัติมีความสุข 2. สังคมมีความสุข 3. เศรษฐกิจมั่นคงพึ่งตนเองได้ ซึ่งสามารถนำมาสร้างเกณฑ์มาตรฐานการ

ดำเนินชีวิตของชุมชนศีล 5 ได้ ทั้งนี้เพราะการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 มีความสำคัญมาก ศีล 5 เป็นธรรมะคุ้มครองผู้ปฏิบัติให้มีความสุข ส่งผลต่อการสร้างชุมชนให้มีสันติภาพ อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ไม่มีการเบียดเบียนทำให้ตนเองหรือผู้อื่นเดือดร้อนทั้งกายและใจ อาจเป็นเพราะการปฏิบัติตนเองตามหลักศีล 5 มีผลต่อการทำให้ตนเองเป็นบุคคลปกติทั้งร่างกายและจิตใจ จึงส่งผลให้ผู้ปฏิบัติตามหลักของศีล 5 มีความสุข ได้รับความสุขได้ด้วยตนเอง มีสติที่มั่นคงจากสิ่งเสพติด และไม่เกิดความขัดแย้งกับบุคคลอื่น สอดคล้องกับ พุทธศักดิ์ หอมสมบัติ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง ครอบครัวยุทธศาสนิกศัล 5 : รูปแบบและการเสริมสร้างวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของครอบครัวในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า หลักเบญจศีล คือ การรักษาภรรยาและวาจาให้มีความเป็นปกติมี 5 อย่าง คือ 1) การห้ามฆ่าสัตว์ 2) ห้ามลักทรัพย์ 3) การห้ามประพฤติดิฉันในกาม 4) การห้ามพูดปด และ 5) การห้ามดื่มสุราและเมรัย โดยมีหลักธรรมที่ส่งเสริมการรักษาศีลจำนวน 5 อย่าง คือ 1) หลักเบญจธรรม 2) หลักวิริย 3) หลักขันติโสรัจจะ 4) หลักสติสัมปชัญญะ และ 5) หลักปัญญา การรักษาศีลเป็นประโยชน์ ต่อตนเองและสังคม ส่วนการไม่รักษาศีลเป็นโทษต่อตนเองและสังคม (พุทธศักดิ์ หอมสมบัติ และคณะ, 2559)

3. เกณฑ์มาตรฐานการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 รองรับการจัดการวิถีชีวิตชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล 5 พบว่า การสร้างเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินชีวิตของชุมชนในสังคมไทยตามหลักศีล 5 ผู้วิจัย ได้นำข้อมูลการดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักศีล 5 หมู่บ้านต้นแบบ ได้แก่ บ้านพระพุทธรูปห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน บ้านเสียว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น บ้านทุ่งท่าช้าง ตำบลทุ่งท่าช้าง อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี บ้านลำทับ ตำบลลำทับ อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่ จากการศึกษาวิถีชุมชนดำรงวัฒนธรรมของตนเองไว้การเปลี่ยนแปลงตามวัฒนธรรมภายนอกน้อยเมื่อเทียบกับหมู่บ้านภายนอกที่มีได้ดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ซึ่งมีเป้าหมายอยู่ 3 ประการ 1. ตนเองมีความสุข 2. สังคมมีความสุข 3. เศรษฐกิจมั่นคงพึ่งตนเองได้ เป็นเพราะนำมาสร้างเป็นเกณฑ์หรือตัวบ่งชี้มาตรฐานคุณภาพชีวิตของชุมชนในสังคมไทยได้ ทั้งนี้เพราะผู้ปฏิบัติตามหลักศีล 5 ก่อให้เกิดความสุขและรับรู้ความสุขได้ด้วยตนเอง ส่งผลมายังความสุขโดยรวมของสังคมที่สะท้อนจากการดำรงชีวิต การใช้จ่ายไม่ฟุ่มเฟือย พึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ การปฏิบัติตามหลักศีลทั้ง 5 ข้อ มีเป้าหมายให้ตนเองเป็นมนุษย์ มีความเป็นอยู่ด้วยความสุขอย่างต่อเนื่อง (ปกติ) สมาชิกในชุมชนทุกคนปฏิบัติตามหลักการของศีล 5 สมาชิกทุกคนมีความสุข สังคมมีความสุขต่อเนื่อง บุคคลสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความร่วมมือกระทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจในสังคมร่วมกัน ส่งผลให้เศรษฐกิจชุมชนมีความมั่นคง พึ่งพาตนเองได้ การปฏิบัติตามหลักการของศีล 5 ในบางสังคมอาจมีการปรับเป้าหมายให้ลดลง ปฏิบัติได้บางข้อไม่ครบทั้ง 5 ข้อ หรือบางข้ออาจมีการปรับไม่ถึงกับทำให้ศีลนั้นขาดลง มีเพียงความเศร้าหมองของศีล เช่น ไม่มีการพูดโกหก แต่ไม่ต้องการตอบ ศีลที่เกิดจากการละเมิดจากการพูดโกหกจึงไม่สมบูรณ์ เป็นต้น การปฏิบัติตาม

หลักการของหมู่บ้านศีล 5 ต้นแบบ บางแห่งมีการปรับเป้าหมายลง ไม่มีการงดเว้นบริโภคเนื้อสัตว์ แต่จะงดเว้นการเบียดเบียนชีวิตของเพื่อนมนุษย์ งดเว้นการดื่มสุรา จำหน่ายสุราในหมู่บ้าน ในวัด แต่สมาชิกบางท่านในชุมชนมีการดื่มสุราจากภายนอกหมู่บ้านเหล่านี้ เป็นเป้าหมายการปฏิบัติตามหลักการของหมู่บ้านศีล 5 ลดลง สอดคล้องกับ สาธุ มหัทธนาตุล และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง ศีลห้า : เกณฑ์ชี้วัดและการเสริมสร้างสันติสุขของบุคคลและสังคม พบว่า เกณฑ์ชี้ วัดศีลห้าเป็นมาตรฐานสำคัญในการรักษาศีลห้าในทางปฏิบัติเกณฑ์ดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มุ่งเน้นให้หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้องปฏิบัติตามหลักศีลห้าอย่างเคร่งครัด ในการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในภาพใหญ่นั้นมีเกณฑ์ดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ทั้ง 40 ตัวชี้วัดเป็นตัวกำกับการพัฒนาเกณฑ์ชี้วัดศีลห้าเป็นการนำเอาเกณฑ์ชี้วัดในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาทั้งสองเกณฑ์ มาวิเคราะห์ข้อความและคำศัพท์เดิมตั้งต้นขึ้นโบราณที่ถูกแปลมาจากภาษาบาลีที่ปรากฏในอรรถาธิบายและนำขึ้นสู่การปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม (สาธุ มหัทธนาตุล และคณะ, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การจัดการนวัตวิถีหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบของสังคมไทย พบว่า 1) การดำเนินชีวิตของชุมชนต้นแบบสังคมไทยตามหลักศีล 5 โดยการประยุกต์หลักศีล 5 กับการดำเนินชีวิตประจำวัน อาศัยพระสงฆ์เป็นกลไกหลัก เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่าง ๆ ชักชวนหน่วยงานราชการเข้ามาสนับสนุนโครงการภายในหมู่บ้าน ทั้งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของพระสงฆ์ และกิจกรรมโครงการของหน่วยงานราชการ หมู่บ้านรักษาศีล 5 คณะสงฆ์และชาวบ้านให้ความร่วมมือกับทางคณะสงฆ์และราชการเป็นอย่างดี 2) วิเคราะห์นวัตวิถีสร้างสรรค์ชุมชนต้นแบบหมู่บ้านรักษาศีล 5 การอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมไทย โดยภาพรวมเป็นพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันด้วยระยะเวลาที่ยาวนานภายใต้กรอบแห่งโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่ชุมชนในหมู่บ้านที่เป็นตัวแทนแต่ละแห่งพร้อมใจกันเสริมสร้างจนกลายเป็นวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของแต่ละชุมชนที่ร่วมกันรักษาและอนุรักษ์ให้กับลูกหลานรุ่นต่อรุ่นและร่วมกันสร้างกระบวนการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน 3) สร้างเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 รองรับการจัดการนวัตวิถีชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีเป้าหมายอยู่ 3 เกณฑ์ ได้แก่ 1) ตนเองมีความสุข 2) สังคมมีความสุข 3) เศรษฐกิจมั่นคงพึ่งตนเองได้ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) หน่วยงานสาธารณสุข องค์การภาครัฐและเอกชน ควรจัดโครงการส่งเสริมต่อยอดโครงการหมู่บ้านศีล 5 ในพื้นที่ให้มีการขยายโครงการที่หมู่บ้านศีล 5 ริเริ่ม มีการปฏิบัติการที่เข้มแข็งนำไปสู่การประยุกต์ใช้ทางด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ ความมั่นคงของชุมชนในมิติต่าง ๆ 2) ชุมชนควรจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านศีล 5 และเมื่อโครงการเข้มแข็งมีการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อประสานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดการสนับสนุนโครงการ

อย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) รัฐบาลควรส่งเสริมให้ชุมชนมีการปฏิบัติตามหลักศีล 5 การสนับสนุนชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ต่อยอดกิจกรรมที่ชุมชนได้ริเริ่มให้เกิดการปฏิบัติตามนโยบายหมู่บ้านศีล 5 อย่างต่อเนื่อง 2) หน่วยงานภาครัฐควรนำผลการปฏิบัติตามหลักการของศีล 5 นำมาเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายเชิงปฏิบัติการให้เกิดการส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ แก่ชุมชนให้เกิดการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านศีล 5 อย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) การศึกษาเส้นทางเพิ่มมูลค่าของเศรษฐกิจฐานรากหมู่บ้านศีล 5 วัด โรงเรียน 2) การศึกษานวัตกรรมหมู่บ้านศีล 5 ความเชื่อมโยง ความสุข สังคม เศรษฐกิจ ของชุมชนต้นแบบ

เอกสารอ้างอิง

- พระครูสุพัฒนกาญจนกิจ. (2561). การพัฒนารูปแบบการทำงานของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(2), 41-55.
- พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ และคณะ. (2559). หมู่บ้านรักษาศีล 5 : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันของสังคมไทย. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2558). ศีล 5 คุณค่าของชีวิตและสังคม. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเมธีวราภรณ์. (2552). เบญจศีล เบญจธรรม : อุดมชีวิตของมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ต้นบุญ.
- พระราชสีมาภรณ์. (2546). พระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธศาสนิกขุ. (2539). ทาน ศีล ภาวนา. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- พลศักดิ์ หอมสมบัติ และคณะ. (2559). ครอบครัวรักษาศีล 5 : รูปแบบและการเสริมสร้างวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของครอบครัวในจังหวัดอุบลราชธานี. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- सानุ มหัทธนาตุล และคณะ. (2558). ศีลห้า : เกณฑ์ชีวิตและการเสริมสร้างสันติสุขของบุคคลและสังคม . ใน รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระบุรี. (2560). โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5. เรียกใช้เมื่อ 2 มีนาคม 2564 จาก <http://sri.onab.go.th>
- สำลี รักสุทธี. (2543). ศีล สดุดีวินัยของศาสนาพุทธ. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.
- สมาลี มหณรงค์ชัย. (2558). ศีล 5 ฉบับคู่มือรักษาศีล “ศีลปาโล”. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์.

การศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาล
ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และเทศบาลตำบลบุญเรือง
อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย*

A COMPARATIVE STUDY OF THE CARING POTENTIAL FOR
THE ELDERLY IN BANDOO SUB-DISTRICT MUNICIPALITY,
MUANG DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE AND BOONRUANG
SUB-DISTRICT MUNICIPALITY, CHIANG KHONG DISTRICT,
CHIANG RAI PROVINCE

สุวนันท์ แก้วจันทา

Suwanan Kaewjanta

ยิ่งยง เทาประเสริฐ

Yingyong Taoprasert

กันยานุช เทาประเสริฐ

Kanyanoot Taoprasert

ศิวพงษ์ ต้นสุวรรณวงศ์

Siwapong Tansuwanwong

วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

School of Traditional and Alternative Medicine, Chiang Rai Rajabhat University, Thailand

E-mail: sutinan_08062537@outlook.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านดู่ และเทศบาลตำบลบุญเรือง และ 2) เพื่อเสนอโอกาสในการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยตามศักยภาพของเทศบาล โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้มี 2 กลุ่ม จำนวน 13 คน ได้แก่ ผู้บริหารของเทศบาลตำบลบ้านดู่จำนวน 1 คน ผู้บริหารเทศบาลตำบลบุญเรืองจำนวน 1 คน และอาจารย์แพทย์แผนไทยจำนวน 11 คน โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้บริหารของเทศบาล การสังเกตบริบทสภาพแวดล้อมของชุมชน และการสนทนากลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลทั้งสองแห่งมีความแตกต่างกันในด้านงบประมาณโดยเทศบาลตำบลบ้านดู่มีงบประมาณสูงกว่า

* Received June 5, 2022; Revised June 20, 2022; Accepted July 11, 2022

เทศบาลตำบลบุญเรือง เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของชุมชนมีการเจริญเติบโตสูงกว่า ในด้านบุคลากรพบว่าทั้งสองแห่งมีผู้บริหารที่มีนโยบายในการดูแลผู้สูงอายุและมีแนวคิดในการนำเอาการแพทย์แผนไทยไปดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน ในด้านอำนาจออกข้อบัญญัติเป็นกฎหมายใช้ในท้องถิ่นเทศบาลทั้งสองแห่งและสามารถออกเทศบัญญัติในเรื่องการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยได้ และในด้านโครงสร้างเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ของหน่วยงานพบว่าเทศบาลทั้งสองแห่งมีกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม มีสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ที่จะจัดบริการดูแลสุขภาพและส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทย โดยเทศบาลตำบลบ้านดู่อยู่ในเขตชุมชนเมืองมีงบประมาณที่สูงกว่าจึงมีโอกาสจัดบริการดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบศูนย์รับฝากผู้สูงวัยวิถีไทย ส่วนเทศบาลตำบลบุญเรืองอยู่ในเขตชุมชนชนบทมีงบประมาณน้อยกว่าจึงมีโอกาสจัดบริการดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบคลินิกสูงวัยด้วยการแพทย์แผนไทย

คำสำคัญ: ศักยภาพ, ผู้สูงอายุ, การแพทย์แผนไทย

Abstract

The objectives of this research article were to compare the caring potential for the elderly in Badoo sub-district municipality and in Boonruang sub-district municipality and to offer the opportunities to provide elderly care services with Thai traditional medicine using qualitative research. The samples consisted of 2 groups of 13 people: 1 administrator of Badoo sub-district municipality, 1 administrator of Boonruang sub-district municipality and 11 Thai traditional medicine professors. There was undertaken by in-depth interviews, community observation and focus group. The results revealed that the caring potential for the elderly of the two municipalities differed in the only budget aspect, that was Badoo sub-district municipality had got higher budget than that of Boonruang sub-district municipality due to the economic growth. As for other aspects, they were similar. In terms of personnel, both municipalities had administrators who had policies on caring for the elderly and ideas to apply Thai traditional medicine to care for the elderly in the community. In terms of the power to issue ordinances as local laws, both municipalities could issue ordinances on the caring and development the quality of life with Thai traditional medicine. And in terms of the structure, tools and equipment, both municipalities had the Division of Public Health and Environment, places and materials to

provide health care services and to promote the quality of life for the elderly. However, Bando sub-district municipality is located in urban area with higher budget potential, so there is an opportunity to provide elderly care services with Thai traditional medicine in form of a day care center but Boonrueng sub-district municipality is in a rural community with less budget, so there is an opportunity to provide elderly care services in form of a geriatric clinic with Thai traditional medicine.

Keywords: Potential, Elderly, Thai Traditional Medicine

บทนำ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร โดยมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นและ ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ซึ่งมีผู้สูงอายุร้อยละ 10.05 ของจำนวนประชากรทั้งหมด (กรมการปกครอง. สำนักบริหารงานทะเบียน, 2540) และในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยมีประชากรทั้งหมด 66,171,439 คน โดยมีผู้สูงอายุจำนวน 12,241,542 คน คิดเป็นร้อยละ 18.50 ของจำนวนประชากรทั้งหมด (กรมการปกครอง. สำนักบริหารงานทะเบียน, 2564) ในขณะที่ประชากรวัยแรงงานและวัยเด็กมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากอัตราการเกิดที่ลดลงโดยในปี พ.ศ. 2543 - 2548 อัตราเกิดต่อ 1,000 คนอยู่ที่ 15.3 ต่อมา ปี พ.ศ. 2553 - 2558 อยู่ที่ 14.1 (บุญเลิศ เลี้ยวประไพ, 2557) และในปีพ.ศ. 2564 อัตราการเกิดลดลงมาอยู่ที่ 10.2 (มหาวิทยาลัยมหิดล. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2564) สะท้อนให้เห็นว่าจำนวนประชากรวัยทำงาน ในอนาคตที่จะมาดูแลผู้สูงอายุจะมีจำนวนลดลง

ทั้งนี้เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุร่างกายจะเสื่อมสภาพลงทำให้ผู้สูงอายุเกิดปัญหาสุขภาพโดยมีโรคประจำตัวเป็นโรคเรื้อรัง บางคนรุนแรงถึงขั้นกลายเป็นผู้ป่วยติดเตียง และยังมีอาการที่เกิดขึ้นจากความเสื่อมของร่างกายโดยตรง (ศิริพันธุ์ สาสัจย์, 2554) โดยผู้สูงอายุมีโรค/อาการเจ็บป่วยที่พบได้บ่อย ได้แก่ อาการปวดตามข้อ อาการปวดตามกล้ามเนื้อ โรคกระเพาะอาหาร โรคกรดไหลย้อน และอาการท้องผูก นอกจากนี้ยังมีโรคประจำตัวที่เป็นโรคเรื้อรังต้องได้รับการดูแลแบบประคับประคอง เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคไขมันในเลือดสูง โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคหืดหอบ และโรคภูมิแพ้ทางอากาศ เป็นต้น ส่วนในด้านจิตใจในผู้สูงอายุมักมีภาวะเหงา บางคนก็มีภาวะเครียดวิตกกังวลเนื่องจากการเจ็บป่วย และกลัวการเสียชีวิต (รุสนี มามะ และคณะ, 2564) นอกจากนี้ผู้สูงอายุบางคนยังประสบปัญหาด้านรายได้ในการเลี้ยงชีพ และในด้านสังคมที่ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งให้อยู่ลำพัง ขาดคนดูแล (จารุวรรณ สุกใส และวิมลฤดี พงษ์หิรัญญ์, 2556) ดังนั้นเมื่อจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นปัญหาที่กล่าวมาจะมีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งจะพึงพาระบบครอบครัวให้ดูแลผู้สูงอายุอย่างเช่นในอดีตอาจจะทำได้น้อยลงเนื่องจากสภาพสังคม

และเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป ภาครัฐจึงจำเป็นต้องสร้างกลไกมารองรับเพื่อแก้ปัญหาของผู้สูงอายุ ในชุมชน ภาครัฐได้มีการกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาทำหน้าที่ดูแลและพัฒนา คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนโดยมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ซึ่งมีการกำหนดอำนาจ หน้าที่ของเทศบาลให้มีการกิจในการสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ รวมถึงการสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล (ประกาศคณะกรรมการ กระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2545)

ดังนั้นเทศบาลจึงเป็นหน่วยงานที่สามารถจัดบริการดูแลผู้สูงอายุได้ทั้งในด้านสุขภาพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนทั้งในด้านสุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจ โดยที่ผ่าน มาเทศบาลมีการดูแลผู้สูงอายุตามนโยบายของรัฐแต่การดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตามนโยบาย ของรัฐสามารถช่วยบรรเทาปัญหาของผู้สูงอายุได้เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ผู้ศึกษาจึงเล็งเห็นโอกาส ที่จะนำเอาการแพทย์แผนไทยมาช่วยจัดการปัญหาผู้สูงอายุในชุมชนภายใต้การดำเนินงานของ เทศบาล โดยเฉพาะในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุซึ่งส่วนใหญ่ป่วยเป็นโรคเรื้อรังและต้องการ การดูแลระยะยาว โดยแพทย์แผนไทยสามารถให้การดูแลรักษาโรคต่าง ๆ ที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ เช่น โรคเข่าเสื่อมระยะเริ่มต้นใช้วิธีการรักษาด้วยหัตถเวช (การรักษาด้วยมือ) เพื่อลดการกำเริบ ของลมและเลือดลมที่แทรกบริเวณมัดกล้ามเนื้อและเส้นเอ็นบริเวณขาและเข่า ทำให้อาการ ปวด บวม และติดขัดของข้อเข่าลดลง (ฐิติรัตน์ ชัยชนะ และคณะ, 2563) อาการเลือดลม แปรปรวนที่ทำให้ผู้สูงอายุมีอาการครั่นเนื้อครั่นตัว เหงื่อซึมตามตัวและเวียนศีรษะซึ่งดูแล โดยการบริหารเลือดลมด้วยหัตถเวชอย่างสม่ำเสมอ (กรรณิกา นันตา และคณะ, 2564) และ การใช้ยาหอมเพื่อขับลมและสลายลมช่วยรักษาอาการเวียนศีรษะและใจหวิวใจสั่นที่เกิดจาก เลือดลมแปรปรวนในผู้สูงอายุ (ศิริพัทธ์ จันทรสังสา และคณะ, 2563) โรคหืดหอบที่ใช้หนุมนาน ประสานกายในการลดการกำเริบของโรคหืดได้ ทำให้ผู้ป่วยลดการใช้ยาพ่น (ปริพัช เงินงาม และคณะ, 2562) เป็นต้น และสามารถให้การดูแลสุขภาพจิตโดยใช้การพูดคุย การทำ กิจกรรมบำบัด และพิธีกรรมพื้นบ้านเข้ามาดูแลสุขภาพจิตร่วมด้วย (สุวสิน พลนรัตน์ และคณะ, 2564) รวมทั้งสามารถนำองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยมาช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับ ผู้สูงอายุในชุมชน เช่น การสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุ เป็นต้น แต่เทศบาลจะสามารถจัดบริการ ดูแลผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยได้ในรูปแบบใด จำเป็นต้องมีการศึกษาศักยภาพของ เทศบาลแต่ละแห่งซึ่งอาจจะมีศักยภาพที่แตกต่างกัน โดยเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เป็นเทศบาลที่อยู่ในเขตชุมชนเมืองมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง มี ประชากรอาศัยอยู่ในพื้นที่ค่อนข้างหนาแน่น ซึ่งมีประชากรผู้สูงอายุในพื้นที่ถึง 3,616 คน หรือ ร้อยละ 17.80 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ส่วนเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายอยู่ในเขตชุมชนชนบท มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจน้อยเพราะส่วนใหญ่เป็น พื้นที่ทางเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งมีประชากรอาศัยอยู่ค่อนข้างน้อย แต่มีประชากรผู้สูงอายุใน

พื้นที่สูงถึง 1,715 คน หรือร้อยละ 28.95 ของจำนวนประชากรทั้งตำบล ด้วยความแตกต่างของบริบทชุมชนทั้งสองแห่งจึงต้องมีการศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพของเทศบาลที่มีบริบทที่ต่างกันทั้งเทศบาลที่อยู่ในเขตชุมชนเมือง และเทศบาลที่อยู่ในเขตชุมชนชนบท เพื่อให้เห็นโอกาสในจัดบริการดูแลผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยตามศักยภาพของเทศบาล และนำไปพัฒนาเป็นแนวทางการดูแลรักษาสุขภาพผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยในเทศบาลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อเสนอโอกาสในการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยตามศักยภาพของเทศบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างมีอยู่ 2 กลุ่ม รวมทั้งหมด 13 คน กลุ่มแรกเป็นผู้บริหารของเทศบาลได้แก่นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 1 คน นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน 1 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงเลือก และกลุ่มที่สองได้แก่ อาจารย์แพทย์แผนไทย จำนวน 11 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงเลือก โดยมีเกณฑ์ในการเลือก คือ เป็นอาจารย์ที่ได้ลงพื้นที่ไปให้บริการวิชาการด้านการแพทย์แผนไทยแก่ประชาชนในท้องถิ่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของเทศบาล โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบ่งประเด็นในการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1 ศักยภาพขององค์กร เช่น บุคลากร งบประมาณ ทรัพยากรของหน่วยงาน นโยบายของผู้บริหารในการดูแลผู้สูงอายุ และประเด็นที่ 2 คือ โอกาสในการดูแลผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทย ใช้วิธีการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ท่านแรกคือ อาจารย์แพทย์แผนไทยวิชาชีพที่มีความชำนาญในการนำองค์ความรู้ทางการแพทย์แผนไทยไปบริการชุมชน ท่านที่สองคืออาจารย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่มีความชำนาญเทคโนโลยีสุขภาพ ท่านที่สามเป็นอาจารย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพยาบาล

ท่านที่สี่เป็นอาจารย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านกายภาพบำบัด และท่านที่ห้าเป็นอาจารย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญกิจกรรมบำบัด เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา

2. แบบบันทึกข้อมูลการสังเกตบริบทสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมจากลงพื้นที่โดยสังเกตข้อมูลได้แก่ ท่าเลที่ตั้ง บริบทและสภาพแวดล้อมของชุมชนสถานที่สำคัญ และประชากร

3. การสนทนากลุ่ม จำนวน 1 ครั้ง เพื่อระดมความคิดร่วมกันในการกำหนดแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยตามศักยภาพของเทศบาลทั้งสองแห่ง

การรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของเทศบาลในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุจากกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง และศึกษาข้อมูลองค์กรของเทศบาลจากแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล

2. ออกแบบและพัฒนาเครื่องมือวิจัย และตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

3. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยการสังเกตบริบทสภาพแวดล้อมของชุมชน และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้บริหารของเทศบาล

4. เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ จากนั้นจึงนำข้อมูลมาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย และวิเคราะห์ศักยภาพของเทศบาลในแต่ละด้าน

5. จัดสนทนากลุ่มกับทีมอาจารย์แพทย์แผนไทยเพื่อระดมความคิดในการกำหนดแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยตามศักยภาพของเทศบาล

6. วิเคราะห์ผลและสรุปผลการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) คือ การใช้วิธีการเปรียบเทียบ โดยการนำข้อมูลแต่ละส่วนที่ได้มาจำแนกออกเป็นประเด็นย่อย แล้วนำมาเปรียบเทียบให้เห็นความเหมือนหรือความต่างของข้อมูลและสรุปผล

ผลการวิจัย

1. บริบทและสภาพทั่วไปของพื้นที่

1.1 บริบทและสภาพทั่วไปของตำบลบ้านดู่

จากการศึกษาบริบทและสภาพทั่วไปของตำบลบ้านดู่ พบว่า ตำบลบ้านดู่มีลักษณะเป็นชุมชนเมือง มีเขตพื้นที่ประมาณ 72 ตารางกิโลเมตร มีทั้งหมด 19 หมู่บ้าน โดยตำบลบ้านดู่เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จากการมีสถานที่สำคัญตั้งอยู่ในพื้นที่ทำให้ตำบลบ้านดู่มีการพัฒนาในเชิงพื้นที่อย่างรวดเร็ว มีภาคเอกชนและผู้ประกอบการรายย่อย

มาลงทุนทำธุรกิจในพื้นที่จำนวนมาก เช่น ธนาคาร สถาบันบริการน้ำมัน ศูนย์บริการรถยนต์ ศูนย์การค้า/ห้างสรรพสินค้า มินิมาร์ ร้านค้า โรงแรม/รีสอร์ท ร้านอาหาร ห้องพัก/ห้องเช่า เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้านจัดสรร ทาวน์โฮมในพื้นที่จำนวนมาก ส่งผลให้ที่ดินมีมูลค่าสูง ประชาชนในพื้นที่ส่วนหนึ่งกลายเป็นผู้ที่มีฐานะดีขึ้นจากการขายที่ดินและการประกอบธุรกิจ โดยในปี พ.ศ. 2564 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 20,310 คน เป็นประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 3,616 คนคิดเป็นร้อยละ 17.80 ของจำนวนประชากรทั้งหมดถือว่าตำบลบ้านดู่ได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) แล้ว

1.2 บริบทและสภาพทั่วไปของตำบลบุญเรือง

ตำบลบุญเรือง มีเขตพื้นที่ประมาณ 77.04 ตารางกิโลเมตร มีทั้งหมด 10 หมู่บ้าน มีลักษณะชุมชนเป็นชุมชนชนบท ซึ่งสภาพพื้นที่มีลักษณะเป็นภูเขาสูง มีภูเขาน้อยใหญ่ และแนวเขตป่าถาวร ประชาชนอาศัยอยู่ตามแนวเชิงเขาและที่ราบเชิงเขา ประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ซึ่งมีป่าชุ่มน้ำขนาดใหญ่ 3,021 ไร่ และป่าชุมชน 5,935 ไร่ ส่วนการประกอบกิจการในพื้นที่จากการสำรวจพบว่าในปี พ.ศ. 2564 มีสถานประกอบการจำนวนน้อย โดยในปี พ.ศ. 2564 มีประชากร จำนวน 5,925 คน มีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 1,715 คน หรือร้อยละ 28.95 ของจำนวนประชากรทั้งตำบล เห็นได้ว่าตำบลบุญเรืองได้กลายเป็นสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super-aged Society) แล้ว

2. การเปรียบเทียบศักยภาพของเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

2.1 ศักยภาพด้านงบประมาณ

เทศบาลเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีความได้เปรียบ เพราะได้รับงบประมาณจากรัฐและมีงบประมาณที่เป็นรายได้ของตนเอง จึงสามารถนำมาพัฒนาท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ โดยเทศบาล มีรายรับจากหลายแหล่ง สามารถจัดได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ รายได้จัดเก็บเอง ภาษีและค่าธรรมเนียมที่รัฐจัดเก็บให้และจัดสรรให้ และเงินอุดหนุนจากรัฐบาล โดยเทศบาลตำบลบ้านดู่อยู่ในเขตที่เป็นลักษณะชุมชนเมืองมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง เนื่องจากมีมหาวิทยาลัยตั้งอยู่ในพื้นที่ ทำให้มีภาคธุรกิจเข้ามาลงทุนในพื้นที่จำนวนมาก มีสนามบินตั้งอยู่ในพื้นที่ซึ่งเทศบาลสามารถจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างได้ โดยเป็นรายได้ของเทศบาลโดยตรง และยังมีค่าธรรมเนียมสนามบิน เช่น ค่าธรรมเนียมค่าบริการในการขึ้นลงของอากาศยาน ค่าบริการที่เก็บอากาศยาน เป็นต้น ที่จะได้รับจัดสรรให้เป็นรายได้ให้กับเทศบาล นอกจากนี้ยังมีประชากรอาศัยอยู่จำนวนมาก ทำให้ในปี พ.ศ. 2564 เทศบาลตำบลบ้านดู่มีงบประมาณโดยรวมสูงถึง 149,800,000 บาท

ดังบทสัมภาษณ์ของนายกเทศตำบลบ้านคูที่กล่าวว่า “เทศบาลตำบลบ้านคูนี้มีงบประมาณสูงแต่ครับ เพราะมีมหาวิทยาลัยราชภัฏตั้งอยู่ในพื้นที่มีนักศึกษาเข้ามาใช้ นักชาวบ้านก็ได้ค้าได้ขาย มีคนมาลงทุนในพื้นที่นี้ แม้เดี๋ยวนี้มีบ้านจัดสรรขึ้นนักขนาด ที่ดินกะมีราคาแพง กำแพงโรงพยาบาลกรุงเทพจะมาตั้งในพื้นที่บ้านคูด้วยหนาแต่เปลือยบอกว่าที่ดินของบ้านคูมันแพงล้ำเลยไปตั้งที่ตำบลนางแลแทน” (นายกเทศมนตรีตำบลบ้านคู, 2562)

ส่วนเทศบาลตำบลบุญเรืองอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชนชนบท ในปี พ.ศ. 2564 ของเทศบาลตำบลบุญเรืองมีงบประมาณโดยรวม จำนวน 61,620,000 บาท หรือน้อยกว่าเทศบาลตำบลบ้านคูประมาณ 1 เท่าตัว เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไม่สูงมาก เนื่องจากพื้นที่ไม่ได้เป็นแหล่งเศรษฐกิจ

ดังบทสัมภาษณ์ของนายกเทศตำบลบุญเรืองที่กล่าวว่า “เทศบาลตำบลบุญเรืองนี้มีงบประมาณบ้านักครับ รายได้แค่ ๆ ของเทศบาลก็มีบ้านักที่ดูเหมือนเทศบาลมีรายได้ นั่นเป็นงบอุดหนุนที่รัฐหือมาแต่มีข้อกำหนดให้อใช้ตามภารกิจหมดแล้ว งบที่จะมาใช้พัฒนาท้องถิ่นนั้นมีแค่ครั้งเดียว แล้วตำบลบุญเรืองของเขาส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทางการเกษตร ยะนา ยะสวนเป็นหลัก รายได้ของเทศบาลที่เก็บได้เลยบ้านักเหมือนเทศบาลใหญ่ ๆ ที่อยู่ในเมือง” (นายกเทศมนตรีตำบลบุญเรือง, 2564)

โดยพื้นที่ทางการเกษตรสามารถเก็บภาษีที่ดินได้น้อยอยู่แล้ว ดังนั้นรายได้ของเทศบาลที่จัดเก็บเองจึงน้อยกว่าตำบลบ้านคู และรายได้ที่รัฐจัดเก็บให้และจัดสรรให้ก็น้อยกว่า เพราะงบประมาณส่วนนี้จะจัดสรรคืนตามจำนวนประชากร ซึ่งตำบลบุญเรืองมีประชากรน้อยกว่าตำบลบ้านคูถึง 3 เท่า อย่างไรก็ตามเทศบาลทั้งสองแห่ง สามารถจัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยได้ แต่อาจจะจัดบริการในรูปแบบที่แตกต่างกันตามงบประมาณของแต่ละแห่ง

2.2 ศักยภาพด้านบุคลากร

เทศบาลตำบลบ้านคูมีคณะผู้บริหารที่ได้ให้ความสำคัญกับการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ซึ่งมีนโยบายในการส่งเสริมสวัสดิการทางสังคม และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้ได้รับสวัสดิการตามนโยบายของรัฐบาลอย่างทั่วถึง การส่งเสริมอาชีพ และส่งเสริมสนับสนุนด้านสาธารณสุขเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุให้ได้รับความช่วยเหลือตามความเหมาะสม โดยที่ผ่านมาได้สนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุมาโดยตลอดผ่านการทำโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ รวมทั้งสนับสนุนให้นำการแพทย์แผนไทยเข้าไปดูแลกลุ่มผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ และบุคลากรประจำมีนักพัฒนาชุมชนทำหน้าที่ในการจัดทำโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ แต่ในด้านสุขภาพมีเพียงพยาบาลวิชาชีพและเจ้าพนักงานสาธารณสุขทำหน้าที่ดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยการลงพื้นที่ไปเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงเป็นครั้ง ๆ ตามโครงการ และยังต้องปฏิบัติตามภารกิจอื่นๆ

ของกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เช่น งานอนามัยสิ่งแวดล้อม งานคุ้มครองผู้บริโภค งานบริการและพัฒนาระบบจัดการมูลฝอย เป็นต้น จึงยังไม่มีบุคลากรที่จะมาทำหน้าที่ดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยตรงซึ่งการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความสามารถทั้งการดูแลรักษา ส่งเสริม ป้องกันและฟื้นฟูสุขภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ รวมถึงสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้ ดังนั้นจึงมีโอกาสด้านเทศบาลตำบลบ้านดู่จะเพิ่มตำแหน่งแพทย์แผนไทย เนื่องจากมีงบประมาณที่สามารถจ้างบุคลากรเพิ่มได้ เพราะตาม (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542, 2542) มาตรา 35 สามารถจ้างบุคลากรได้ไม่เกินร้อยละ 40 ของเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปี

ดังบทสัมภาษณ์ของนายกเทศตำบลบ้านดู่ ที่กล่าวว่า “ตอนนี้เทศบาลตำบลบ้านดู่ยังไม่มีแพทย์แผนไทยอยู่ประจำเทศบาลเพื่อ ทางเทศบาลก็อยากได้อยู่แต่อาจจะต้องจ้างตามภารกิจหรือตามโครงการไปก่อน แต่ในส่วนนี้ต้องมีงานที่ชัดเจนก็มีโอกาสที่จะจ้างแพทย์แผนไทยไปดูแลสุขภาพผู้สูงอายุได้ ตอนนี้ก็อาศัยพึ่งพาว่าหาอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีคณะแพทย์แผนไทยอยู่แล้ว ก็อาศัยร่วมมือกันไปด้วยแล้วผู้สูงอายุในชุมชนก่อน” (นายกเทศมนตรีตำบลบ้านดู่, 2562)

ส่วนเทศบาลตำบลบุญเรืองคณะผู้บริหารก็มีนโยบายในการสนับสนุนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนทั้งในด้านสุขภาพและด้านความเป็นอยู่โดยเฉพาะการสร้างอาชีพ การสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่ มีนโยบายในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยนำวัตถุดิบจากทรัพยากรในพื้นที่มาสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนเป็นการสร้างงานสร้างอาชีพใหม่ให้กับผู้สูงอายุและประชาชนในพื้นที่ จึงมีความสนใจที่จะนำเอาการแพทย์แผนไทยเข้าไปช่วยดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน ส่วนบุคลากรประจำมีนักพัฒนาชุมชนทำหน้าที่ในการจัดทำโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในด้านการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ มีพยาบาลและผู้ช่วยเจ้าหน้าที่งานสาธารณสุข แต่ยังขาดแพทย์แผนไทย โดยเทศบาลตำบลบุญเรืองมีโอกาสที่จะเพิ่มอัตราแพทย์แผนไทยเข้าไปทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุได้

ดังบทสัมภาษณ์ของนายกเทศตำบลบุญเรืองที่กล่าวว่า “ตอนนี้เทศบาลตำบลบุญเรืองยังไม่มีแพทย์แผนไทยอยู่ประจำเทศบาล ทางเทศบาลก็มีแผนอยากอยากจ้างแพทย์แผนไทยมา เพื่อมาดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน ก็ต้องทำแผนเสนอขอจ้างแพทย์แผนไทยในปีงบถัดไปได้แต่อาจจะจ้างคนเดวก่อนเพราะงบมีบ้างหลาย” (นายกเทศมนตรีตำบลบุญเรือง, 2564)

2.3 ศักยภาพด้านอำนาจออกข้อบัญญัติเป็นกฎหมายใช้ในท้องถิ่น

เทศบาลเป็นหน่วยงานท้องถิ่นที่มีอำนาจในการออกเทศบัญญัติหรือข้อบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมาย ที่เทศบาลสามารถกำหนดใช้ในเขตพื้นที่ของตนเองได้ เป็นเครื่องมือสำคัญใน

การจัดบริการสาธารณะในท้องถิ่น โดยการดูแลส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุถือเป็นหน้าที่หนึ่งของเทศบาลตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นทั้งเทศบาลตำบลบ้านดู่และเทศบาลตำบลบุญเรืองจึงสามารถออกเทศบัญญัติในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ได้ โดยอาจจะมีข้อกำหนดให้เทศบาลมีหน้าที่ในการดูแลส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ได้ เช่น กำหนดให้มีคลินิกการแพทย์แผนไทยเพื่อบริการรักษาโรคสำหรับผู้สูงอายุ กำหนดให้มีศูนย์บริการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน กำหนดให้มีสวนสาธารณะเพื่อส่งเสริมการออกกำลังกายของผู้สูงอายุในชุมชน กำหนดให้มีการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถออกเทศบัญญัติการใช้งบประมาณของเทศบาล ซึ่งสามารถกำหนดโครงการที่จะไปช่วยแก้ปัญหาผู้สูงอายุในชุมชน

2.4 ศักยภาพด้านโครงสร้าง เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ของหน่วยงาน

จากการศึกษา พบว่า กรณีศึกษาของตำบลบ้านดู่และเทศบาลตำบลบุญเรืองมีกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมที่เป็นหน่วยงานหลักในการรองรับงานด้านการดูแลสุขภาพและส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถจัดตั้งคลินิกบริการรักษาสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนได้ นอกจากนี้ยังมีส่วนราชการที่สามารถให้การสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุ เช่น กองช่างที่จะช่วยในการออกแบบโครงสร้างอาคารสถานที่ ซ่อมแซมหรือปรับปรุงอาคารให้เหมาะต่อการจัดตั้งคลินิกและศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ สำนักปลัดเทศบาลที่ทำหน้าที่ส่งเคราะห์สวัสดิการให้กับผู้สูงอายุ เป็นต้น นอกจากนี้เทศบาลทั้งสองแห่งยังมีสถานที่ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อจัดบริการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เนื่องจากปัจจุบันเทศบาลมีพื้นที่ว่างหลายแห่งโดยเทศบาลตำบลบ้านดู่มีพื้นที่ที่เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเดิมซึ่งสามารถนำมาจัดสร้างเป็นศูนย์ดูแลผู้สูงอายุได้

ดังบทสัมภาษณ์ของนายกเทศตำบลบ้านดู่ที่กล่าวว่า “ตอนนี้เรามีที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเก่าที่อยู่หมู่ 2 บ้านป่าซางที่อยู่ใกล้วัด เอามาทำเป็นศูนย์รับฝากดูแลคนเฒ่าได้หนา มีสนามหญ้ามีอาคาร มีห้องน้ำมีที่จอดรถผมว่าเอามาทำได้เลย” (นายกเทศมนตรีตำบลบ้านดู่, 2562)

ส่วนเทศบาลตำบลบุญเรืองก็มีพื้นที่เดิมของเทศบาลที่สามารถจัดสร้างเป็นคลินิกการแพทย์แผนไทยเพื่อบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุได้เช่นกัน

ดังบทสัมภาษณ์ของนายกเทศตำบลบุญเรืองที่กล่าวว่า “ทางเทศบาลกะมีที่ทางอยู่ตรงกะเป็นอาคารเก่าของเทศบาลที่หือเป็นศูนย์คนแก่ ที่ไว้มาทำกิจกรรมกัน ก็ลองไปดูก่อนว่าจะเอามาเป็นคลินิกได้ก่อ และมีอีกที่อยู่ใกล้กับอนามัยมีอาคาร สนามกับป่าข้างหลังก็เอาไว้ปลูกสมุนไพรได้” (นายกเทศมนตรีตำบลบุญเรือง, 2564)

ส่วนในด้านวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการดูแลผู้สูงอายุทางเทศบาลสามารถจัดทำเป็นโครงการในการจัดซื้อครุภัณฑ์และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้เพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ

3. โอกาสในการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยตามศักยภาพของเทศบาล

3.1 โอกาสในการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยตามศักยภาพของเทศบาลตำบลบ้านดู่

จากการศึกษาศักยภาพของเทศบาลตำบลบ้านดู่พบว่า มีศักยภาพด้านงบประมาณสูง มีศักยภาพในด้านบุคลากรที่สามารถเพิ่มอัตราแพทย์แผนไทยได้ มีอำนาจออกข้อบัญญัติเป็นกฎหมายใช้ในท้องถิ่นในเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ด้วยการแพทย์แผนไทยได้ และมีศักยภาพด้านโครงสร้าง เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ของหน่วยงาน ทำให้มีโอกาสสามารถจัดบริการดูแลผู้สูงอายุในลักษณะศูนย์รับฝากผู้สูงวัยวิถีไทย เป็นบริการรับดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบไป-กลับ (Day Care) เน้นรับผู้สูงอายุที่ญาติไม่มีเวลาดูแลในช่วงกลางวัน ซึ่งมีบริการทั้งด้านการรักษาและการบริการดูแล ในด้านการรักษาจะมีคลินิกสูงวัยด้วยแพทย์แผนไทยให้บริการรักษาโรคให้กับผู้สูงอายุ ส่วนบริการด้านการดูแลจะมีบริการดูแลที่ครอบคลุมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยมีกิจกรรมให้ผู้สูงอายุทำเป็นประจำทุกวัน เช่น การตรวจสุขภาพประจำวัน กิจกรรมขยับกายคลายเส้นเป็นการบริหารร่างกาย กิจกรรมฟื้นฟูสุขภาพ เช่น บริหารข้อฝึกความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ฝึกการช่วยเหลือตนเอง เป็นต้น และการดูแลช่วยเหลือทำกิจวัตรประจำวันสำหรับผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้น้อย/ไม่ได้เลย ส่วนกิจกรรมการดูแลด้านจิตใจใช้กิจกรรมตามประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นผสมผสานกับกิจกรรมบำบัดต่าง ๆ มาช่วยในการดูแลสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ กิจกรรมพูดคุยสุขใจ กิจกรรมบำบัด เช่น ฟังเพลง ดนตรีบำบัด งานศิลปะ กิจกรรมสมาธิบำบัด เช่น ทำบุญ ฟังเทศน์-ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม สวดมนต์ เป็นต้น และพิธีกรรมบำบัดเน้นการใช้พิธีกรรมพื้นบ้านของท้องถิ่นมาช่วยดูแลจิตใจของผู้สูงอายุ ซึ่งหากในอนาคตเทศบาลมีศักยภาพสูงกว่านี้ก็อาจจะมีโอกาสขยายผลไปดูแลผู้สูงอายุในลักษณะของศูนย์บริบาลผู้สูงวัยวิถีไทยที่มีบริการดูแลผู้สูงอายุแบบประจำที่เพื่อรองรับผู้สูงอายุกลุ่มที่ถูกทอดทิ้งขาดคนดูแลในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

3.2 โอกาสในการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยตามศักยภาพของเทศบาลตำบลบุญเรือง

จากการศึกษาศักยภาพของเทศบาลตำบลบุญเรือง พบว่า มีศักยภาพด้านงบประมาณน้อยกว่าเทศบาลตำบลบ้านดู่ เนื่องจากเทศบาลมีรายได้น้อยกว่าเพราะมีลักษณะชุมชนที่เป็นชุมชนชนบท มีศักยภาพในด้านบุคลากรที่สามารถเพิ่มอัตราแพทย์แผนไทยได้ มี

อำนาจออกข้อบัญญัติเป็นกฎหมายใช้ในท้องถิ่นในเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ด้วยการแพทย์แผนไทยได้ และมีศักยภาพด้านโครงสร้าง เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ของหน่วยงาน จึงมีโอกาที่เทศบาลจะนำการแพทย์แผนไทยเข้าไปช่วยดูแลผู้สูงอายุได้ โดยสามารถจัดบริการดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบคลินิกสูงวัยด้วยการแพทย์แผนไทย ให้บริการรักษาโรคให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน ได้แก่ โรคโครงสร้างกระดูกข้อ และกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น เช่น โรคไหล่ติด โรคนิ้วล็อก โรคเข้าเสื่อมระยะเริ่มต้น และโรคอัมพาตจากหลอดเลือดสมอง เป็นต้น โรคทางเดินอาหาร เช่น โรคกระเพาะอาหารเรื้อรัง โรคกรดไหลย้อน โรคกรดสีดวงทวารหนัก เป็นต้น โรคทางเดินหายใจ เช่น โรคหืดหอบ โรคภูมิแพ้ทางอากาศ เป็นต้น โรคผิวหนัง เช่น โรคสะเก็ดเงิน โรคกลาก เกื้อื้อ โรคเรื้อรัง งูสวัด เป็นต้น และโรคลมและเลือดลม ซึ่งมีสาเหตุเกิดจากการติดขัดของลมและเลือดลมในร่างกาย ได้แก่ โรคลมปจจิมวัย โรคลมติดขัดอัมพฤกษ์-อัมพาต เช่น อาการปวดตามข้อ และอาการปวดตามกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ เป็นต้น และมีกิจกรรมส่งเสริมป้องกันสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมชยบกายคลายเส้น กิจกรรมปรุงอาหารเป็นยา กิจกรรมดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือ กิจกรรมจิตอาสาเพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมสมาธิบำบัด และพิธีกรรมอยู่เย็นเป็นสุข โดยเน้นนำเอาพิธีกรรมในท้องถิ่นมาช่วยดูแลจิตใจของผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งหากในอนาคตเทศบาลมีศักยภาพสูงกว่านี้ก็อาจจะมีโอกาสขยายผลไปดูแลผู้สูงอายุในลักษณะของศูนย์รับฝากผู้สูงวัยวิถีไทยที่มีบริการดูแลผู้สูงอายุแบบไป-กลับได้

อภิปรายผล

จากการศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. การเปรียบเทียบศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยเทศบาลทั้งสองแห่งมีศักยภาพที่ต่างกันในด้านงบประมาณซึ่งเทศบาลตำบลบ้านดู่มีงบประมาณสูงกว่าเทศบาลตำบลบุญเรืองถึง 1 เท่า ทั้งนี้เนื่องจากเทศบาลตำบลบ้านดู่อยู่ในเขตชุมชนเมืองที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าทำให้เทศบาลมีรายได้จากภาษีและค่าธรรมเนียมสูงกว่า รวมถึงมีประชากรอาศัยอยู่ในพื้นที่อย่างหนาแน่นทำให้มีโอกาสได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐสูงกว่า ขณะที่เทศบาลตำบลบุญเรืองอยู่ในเขตชนบทที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทางการเกษตรทำให้เทศบาลมีรายได้น้อย อีกทั้งประชากรในพื้นที่ก็น้อยทำให้ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐน้อยตามไปด้วย ส่วนศักยภาพในด้านอื่นๆ มีความคล้ายคลึงกันโดยทั้งสองแห่งมีผู้บริหารเทศบาลที่มีนโยบายสนับสนุนการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทย

และมีโอกาสจ้างแพทย์แผนไทยมาทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุได้ มีอำนาจในการออกเทศบัญญัติในการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ และมีกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมที่เป็นหน่วยงานหลักที่จะให้บริการดูแลสุขภาพและส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ ในองค์กรที่จะสนับสนุนการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุ รวมไปถึงมีสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ในการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุได้ โดยมีความสอดคล้องกับงานศึกษาของ กวินารัตน์ สุทธิสุคนธ์และคณะ ที่ได้ศึกษาภาพขององค์กรท้องถิ่นในการจัดการดูแลผู้สูงอายุทุกพลภาพในชุมชน พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีการจัดการดูแลผู้สูงอายุ โดยต้องมีความพร้อมทั้งในด้านบุคลากรที่ผู้บริหารที่มีนโยบายส่งเสริมการดูแลผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่ ด้านงบประมาณในการจัดสรรจ้างกำลังคนเพื่อดูแลผู้สูงอายุ ด้านวัสดุอุปกรณ์ในการดูแลผู้สูงอายุ และด้านการบริหารจัดการมีโครงการดูแลผู้สูงอายุ และมีหน่วยงานภายในที่จะรองรับงานด้านการดูแลผู้สูงอายุคือ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม หรือสำนักปลัด (กวินารัตน์ สุทธิสุคนธ์และคณะ, 2557)

2. โอกาสในการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยตามศักยภาพของเทศบาล ซึ่งเทศบาลทั้งสองแห่งมีความแตกต่างกันตามบริบทชุมชนของพื้นที่โดยเทศบาลตำบลบ้านดู่ที่มีลักษณะเป็นชุมชนเมืองมีงบประมาณสูงกว่าเทศบาลตำบลบุญเรืองจึงมีโอกาสที่จะจัดบริการในลักษณะของศูนย์รับฝากผู้สูงวัยวิถีไทยเพราะในชุมชนเมืองผู้สูงอายุพึ่งพาการดูแลจากญาติได้น้อยหรือต้องจ้างคนมาดูแล ทำให้ครอบครัวมีภาระเพิ่มขึ้น หรือบางครอบครัวจำเป็นต้องปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่ลำพังในช่วงกลางวันเพราะบุตรหลานไปทำงาน เทศบาลจึงต้องมีหน่วยบริการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ กิตติพร เนาว์สุวรรณ และมาริสา สุวรรณราช ที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ตอนล่าง ซึ่งได้เสนอให้มีการพัฒนาการดูแลผู้ป่วยในระยะยาวให้เป็นรูปธรรม โดยต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศูนย์ประสานงานกรณีไม่มีคนดูแลผู้ป่วย หรือพัฒนาเป็นสถานรับดูแลผู้สูงอายุที่ติดเตียงเฉพาะกลางวันเพื่อลดปัญหาลูกหลานไม่มีเวลาดูแล (กิตติพร เนาว์สุวรรณ และมาริสา สุวรรณราช, 2562)

ส่วนเทศบาลตำบลบุญเรืองมีบริบทชุมชนเป็นแบบชนบทมีงบประมาณน้อย มีโอกาสจัดบริการดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบคลินิกสูงวัยด้วยการแพทย์แผนไทยเพราะจำเป็นต้องมีสถานบริการดูแลรักษาสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย เนื่องจากสถานพยาบาลของรัฐยังมีข้อจำกัดด้านค่าใช้จ่ายและจำนวนผู้รับบริการที่มีจำนวนมากต่อวัน ซึ่งการใช้การแพทย์แผนไทยในการดูแลสุขภาพจะมีค่าใช้จ่ายที่ถูกลง มีต้นทุนต่ำ เนื่องจากไม่ต้องใช้เทคโนโลยีที่ซับซ้อนและยาและเวชภัณฑ์ที่มีราคาแพงเช่น การรักษาโรคจิตสืดวงทวารหนักที่ใช้ตำรับยาริดสีดวงมหากาฬในการรักษาทำให้หัตถ์จิตสืดวงยุบลง โดยไม่ต้องใช้วิธีการผ่าตัดช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการ

รักษาได้ไม่น้อยกว่า 10 เท่า การรักษาโรคไหล่ติดที่ใช้กระบวนการรักษาด้วยมือและอุปกรณ์ โดยไม่ต้องผ่าตัดทำให้มีค่าใช้จ่ายที่ถูกกว่าและผู้ป่วยไม่ต้องพักฟื้นหลังการผ่าตัด (สิทธิศักดิ์ กองมา, 2558) การรักษาโรคเรื้อนกวาง (โรคสะกดเจ็บ) ด้วยยาสมุนไพร ซึ่งผู้ป่วยที่มีบาดแผลเฉพาะที่สามารถรักษาให้หายเป็นปกติภายใน 12 สัปดาห์ ส่วนผู้ป่วยที่บาดแผลกระจายมากกว่า 1 แห่งของร่างกาย ใช้เวลาในการรักษาสูงสุดไม่เกิน 24 สัปดาห์ เห็นผลการรักษาที่ชัดเจน และมีค่าใช้จ่ายที่ถูกกว่ายาแผนปัจจุบัน (สายฝน สมภูสาร และคณะ, 2562) เป็นต้น ดังนั้น การแพทย์แผนไทยจึงสามารถให้การดูแลครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความเป็นอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ พรรณภัทร อินทฤทธิ์ ที่ได้ศึกษาการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย พบว่า การแพทย์แผนไทยจัดเป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมที่มีการดูแลสุขภาพโดยวิธีการต่าง ๆ เน้นการมีส่วนร่วม การประสานงาน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วย ญาติ สิ่งแวดล้อม และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่มีส่วนในการดูแลสุขภาพ มีการผสมผสานวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและศาสนา มาเสริมการดูแลสุขภาพให้เกิดความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ (พรรณภัทร อินทฤทธิ์, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้พบว่าศักยภาพของการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลทั้งสองแห่งมีศักยภาพที่ต่างกันในด้านของงบประมาณซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจของชุมชนนั้น ๆ ส่วนศักยภาพในด้านบุคลากร ด้านอำนาจออกข้อบัญญัติเป็นกฎหมายใช้ในท้องถิ่น และด้านโครงสร้าง เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ของหน่วยงานมีความคล้ายกัน ซึ่งศักยภาพในด้านงบประมาณเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้โอกาสที่จะจัดบริการดูแลผู้สูงอายุมีความต่างกัน โดยโอกาสในการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยตามศักยภาพของเทศบาลในเขตเทศบาลตำบลบ้านคูมีโอกาที่จะจัดบริการดูแลผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยได้ในรูปแบบศูนย์รับฝากผู้สูงวัยวิถีไทย ส่วนเทศบาลตำบลบุญเรืองที่มีลักษณะชุมชนเป็นชุมชนชนบทมีงบประมาณน้อยกว่ามีโอกาสที่จะจัดบริการดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบคลินิกสูงวัยด้วยการแพทย์แผนไทยสำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้ คือ 1) การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะพื้นที่ ซึ่งหากมีการนำผลการวิจัยไปใช้ควรมีการปรับให้มีความสอดคล้องกับบริบทของเทศบาลนั้น ๆ 2) การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาศักยภาพของเทศบาลในขั้นต้นเพื่อหาโอกาสและความเป็นไปได้ของเทศบาลในการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทย ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาถึงรายละเอียดของแนวทางการดูแลรักษาสุขภาพผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยที่ดำเนินการโดยเทศบาล

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงรายที่ให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณนายกเทศบาล ตำบลบ้านดู่ และนายกเทศบาลตำบลบุญเรือง ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ และขอขอบคุณทีมอาจารย์แพทย์แผนไทยทุกท่านที่ได้ให้การช่วยเหลือในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและการจัดสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. สำนักบริหารงานทะเบียน. (2540). ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถิติ ประชากรรายจังหวัด ปี พ.ศ. 2540. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2565 จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/StatMIS/#/ReportStat/3>
- กรมการปกครอง. สำนักบริหารงานทะเบียน. (2564). ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถิติ ประชากรรายจังหวัด ปี พ.ศ. 2564. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2565 จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/StatMIS/#/ReportStat/3>
- กรรณิกา นันตา และคณะ. (2564). การศึกษาโอกาสในการพัฒนาแนวเวชปฏิบัติการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในผู้ที่ย่างเข้าสู่วัยสูงอายุด้วยหัตถเวช. วารสารหมอยาไทยวิจัย, 7(1), 53-65.
- กวินารัตน์ สุทธิสุคนธ์ และคณะ. (2557). ศักยภาพขององค์กรท้องถิ่นในการจัดการดูแล ผู้สูงอายุทุพพลภาพในชุมชน. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 8(2), 132-141.
- กิตติพร เนาว์สุวรรณ และมารีสา สุวรรณราช. (2562). สภาพปัญหาและความต้องการดูแล สุขภาพของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน ภาคใต้ตอนล่าง. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครดัตต, 11(2), 118-132.
- จารุวรรณ สุกใส และวิมลฤดี พงษ์ศิริบุญ. (2556). ปัญหาและความต้องการสวัสดิการของ ผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ สำนักงานเขตดินแดง กรุงเทพมหานคร. วารสาร เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและงานวิจัย, 20(1), 46-56.
- ฐิติรัตน์ ชัยชนะ และคณะ. (2563). การศึกษาและติดตามผลการรักษาโรคข้อเข่าเสื่อมระยะ เริ่มต้นด้วยการแพทย์แผนไทย. วารสารหมอยาไทยวิจัย, 6(1), 45-54.
- นายกเทศมนตรีตำบลบ้านดู่. (23 เมษายน 2562). ศักยภาพของเทศบาลตำบลบ้านดู่. (นางสาว สุวนันท์ แก้วจันทา, ผู้สัมภาษณ์)
- นายกเทศมนตรีตำบลบุญเรือง. (14 ตุลาคม 2564). ศักยภาพของเทศบาลตำบลบุญเรือง. (นางสาวสุวนันท์ แก้วจันทา, ผู้สัมภาษณ์)

- บุญเลิศ เลี้ยวประไพ. (2557). ประชากรไทย อดีต-ปัจจุบัน-อนาคต . กรุงเทพมหานคร: บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลาจำกัด.
- ประกาศคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2545). เรื่อง แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนพิเศษ 23 ง หน้า 22 (13 มีนาคม 2545).
- ปริพัช เงินงาม และคณะ. (2562). การศึกษาสมุนไพรมหานุสารณายการกำเริบของ โรคหัด. ใน มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, รายงานสืบเนื่องจากการประชุม วิชาการและนำเสนองานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 6 นวัตกรรมการศึกษา เพื่อพัฒนาสังคมสู่ความยั่งยืน ในวันที่ 20 กรกฎาคม 2562 (น.175-186). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- ปิยากร หวังมหาพร และคณะ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาคุณภาพ ชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารสหวิทยาการวิจัย, 8(1), 33-41.
- พรรณภัทร อินทฤทธิ์. (2560). การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย. วารสารหมอยาไทยวิจัย, 3(2), 35-42.
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่นพ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 112 ตอนที่ 120 หน้า 1-20 (29 พฤศจิกายน 2542).
- มหาวิทยาลัยมหิดล. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2564). ประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2564. สารประชากร มหาวิทยาลัยมหิดล, 30(1), 1-2.
- รุสนี มามะ และคณะ. (2564). การศึกษาปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์ แผนไทยของผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 10(1), 222-231.
- ศิริพัทธ์ จันทรสังสา และคณะ. (2563). ประสบการณ์ในการใช้ยาหอมรักษาอาการเลือดลม แปรปรวนของผู้สูงอายุ. วารสารหมอยาไทยวิจัย, 6(2), 35-47.
- ศิริพันธุ์ สาสัตย์. (2554). การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายในผู้สูงอายุ. (หน้า 11-26). การ พยาบาลผู้สูงอายุปัญหาที่พบบ่อยและแนวทางในการดูแล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายฝน สมภูสาร และคณะ. (2562). ผลการรักษาโรคเรื้อนกวางด้วยกรรมวิธีการแพทย์แผน ไทย. วารสารการวิจัย กาสะลองคำ, 13(1), 95-101.
- สิทธิศักดิ์ กองมา. (2558). การศึกษาศักยภาพการแพทย์แผนไทยในหน้าที่เป็นทางเลือกของ การรักษาโรคที่มีข้อจำกัด. ใน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, รายงานสืบเนื่องจาก การประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนองานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ (Proceedings)

เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15 ในวันที่ 23
กรกฎาคม 2558 (น.175-186). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
สุวสิน พลนรัตน์ และคณะ. (2564). แนวทางการพัฒนาคลินิกจิตเวชชุมชนด้วยภูมิปัญญา
ท้องถิ่นภายใต้บริบทของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา. วารสารมหาจุฬานาครธรรม์ ,
8(5), 162-176.

บทความวิจัย

ผลของการใช้ปุ๋ยหมักที่มีส่วนผสมของกะลากาแฟสูตรต่างกัน
ต่อการเจริญเติบโตของผักกวางตุ้ง*
EFFECT OF USING FERMENTED FERTILIZER WITH COFFEE
PARCHMENT IN DIFFERENT MIXTURES ON THE GROWTH
OF PAK CHOI

สมภาพร เรืองสังข์

Samaporn Ruangsanka

วรวุฒิ พิษพรหม

Worawoot Phatphom

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Valaya Alongkorn Rajabhat University Under the Royal Patronage, Thailand

E-mail: samaporn@vru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะทางกายภาพและเคมีของปุ๋ยหมักกะลากาแฟ และ 2) เพื่อศึกษาผลของส่วนผสมปุ๋ยหมักกะลากาแฟต่อการเจริญเติบโตของผักกวางตุ้ง ดำเนินการวิจัยที่สถานีเกษตรหลวงอินทนนท์ ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยวางแผนการทดลองแบบสุ่มสมบูรณ์ แบ่งเป็น 8 กรรมวิธี (8 สูตรปุ๋ย) ทำการหมักกะลากาแฟเป็นเวลา 1 เดือนในถุงปุ๋ย โดยมีการกลับถุงปุ๋ยและรดน้ำสัปดาห์ละ 1 ครั้ง แล้วนำมาปลูกกวางตุ้งสูตรละ 3 ซ้ำเป็นเวลา 1 เดือน ผลการวิจัย พบว่า วัสดุปลูกทั้ง 8 สูตร มีลักษณะทางกายภาพและเคมีได้แก่ ค่า pH อยู่ระหว่าง 6.4-6.8 และมีอุณหภูมิ 17.77-18.33 องศาเซลเซียส ซึ่งเหมาะสมกับการเจริญเติบโตของผักกวางตุ้ง โดยกรรมวิธีที่ 1 (ดิน + กะลากาแฟ + พด.1) มีค่า pH สูงที่สุด กรรมวิธีที่ 3 4 5 7 มีอุณหภูมิเท่ากันและสูงกว่ากรรมวิธีที่เหลือ คือ 18.33 องศาเซลเซียส สำหรับการวิเคราะห์การเจริญเติบโตของผักกวางตุ้ง พบว่าปุ๋ยหมักกรรมวิธีที่ 1 กรรมวิธีที่ 2 (ดิน+กะลากาแฟ+พด.1+กากน้ำตาล 100 กรัม) และกรรมวิธีที่ 3 (ดิน + กะลากาแฟ + พด.1 + กากน้ำตาล 300 กรัม) ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของผักกวางตุ้งในด้านความสูงต้น ความยาวก้านใบแท้ จำนวนใบแท้ และน้ำหนักสดน้อยกว่ากรรมวิธีอื่นที่เหลือ ส่วนกรรมวิธีที่ 5 (ดิน+กะลากาแฟ+อีเอ็ม+กากน้ำตาล) และ กรรมวิธีที่ 8 (ดิน) ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางลำต้นได้แก่ความสูงต้น ความยาวก้านใบแท้ จำนวนใบแท้ และ

* Received August 9, 2022; Revised September 6, 2022; Accepted October 10, 2022

น้ำหนักสด ได้ดีกว่ากรรมวิธีอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามผลการวิจัยพบว่ากรรมวิธีที่ 2 มีผลยับยั้งการเจริญเติบโตของผักกวางตุ้งอย่างชัดเจน

คำสำคัญ: กวางตุ้ง, กะลากาแฟ, ปุ๋ยหมัก

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the physical and chemical characteristics of coffee parchment fermented fertilizer and 2) to study the effect of coffee parchment fermented fertilizer on the growth of pak choi. The experiment was conducted at the Royal Agricultural Station Inthanon, Ban Luang Subdistrict, Chom Thong District, Chiang Mai Province. It was designed as a completely randomized design, divided into 8 treatments (8 fertilizer formulas). The coffee parchments were fermented for a month in a bag of fertilizer. The fertilizer bags were reversed and watered once a week, and then used for growing pak choi as 3 replicates per fertilizer formula for 1 month. The results showed that the planting medium for all 8 treatments had physical and chemical properties of pH values between 6.4-6.8 and the temperature between 17.77-18.33°C, which were suitable for the growth of pak choi. Treatment 1 (soil + coffee parchment + PD. 1) had the highest pH value. The treatments of 3, 4, 5, 7 had the equal temperature of 18.33 degrees Celsius, which was higher than the rest treatments. For the growth analysis of pak choi, it was found that the treatments of 1, 2 (soil + coffee parchment + PD. 1 + 100g molasses) and 3 (soil + coffee parchment + PD. 1 + 300g molasses) resulted in less stem height, the true leaf petiole length, true leaf number and fresh weight than other treatments. Regarding the treatment 5 (soil+ coffee parchment + EM + molasses) and 8 (soil) had a better promoting effect on the growth of pak choi than other treatments with statistically significant differences. However, the treatment 2 had an inhibitory effect on the growth of pak choi.

Keywords: pak choi, coffee parchment, fermented fertilizer

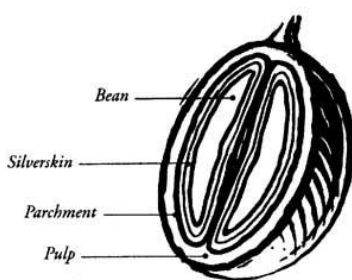
บทนำ

การเกษตรในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นเกษตรเชิงเดี่ยว (Monoculture) พึ่งพาปัจจัยภายนอกเพื่อเพิ่มผลผลิตให้ได้ปริมาณและคุณภาพตามความต้องการเพื่อจำหน่าย

ภายในประเทศและส่งออก การส่งออกผลผลิตทางการเกษตรของประเทศไทย ถือเป็นเศรษฐกิจที่ทำรายได้หลักให้ประเทศเป็นอย่างมาก ปัจจัยภายนอกที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ ปุ๋ยเคมี มีการใช้อย่างแพร่หลายเพื่อเร่งการเจริญเติบโตของผลผลิต แต่การใช้ปุ๋ยเคมีในปริมาณที่มากเกินไปจะส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับดินและต้นไม้ทำให้ดินแข็ง เกิดสารเคมีตกค้างในดินและน้ำ และเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิต

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ได้มีการสรุปตัวเลขปริมาณการใช้สารเคมีทางการเกษตร ทั้งการใช้ในการกำจัดศัตรูพืช และใช้ในรูปแบบปุ๋ยเคมี มีปริมาณการนำเข้าสารเคมีมากถึงปีละ 6 ล้านตัน คิดเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 80,000 ล้านบาท และเมื่อมีการใช้ปริมาณสารเคมีทางการเกษตรเพิ่มขึ้นแล้ว ผลกระทบที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติก็มีมากขึ้นเช่นเดียวกันโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาการเสื่อมสภาพของดิน ที่พบได้ร้อยละ 60 ของพื้นที่หรือประมาณ 190 ล้านไร่ (สำนักบริหารยุทธศาสตร์, 2555) จากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรทางรัฐบาลจึงมีการส่งเสริมให้มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในการเกษตรมากขึ้นเนื่องจากเกษตรกรสามารถทำปุ๋ยอินทรีย์ได้เอง สะดวกและประหยัดเวลา และวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการทำปุ๋ยอินทรีย์ สามารถหาได้ในตลาด เช่น การใช้ส่วนต่างๆ ของมันสำปะหลัง (ธีรวุฒิ ลาภตระกุล, 2551) เศษอาหาร (ธัญวดี ศรีธาวีรัตน์, 2547) มาผสมกับมูลสัตว์ เป็นต้น ปุ๋ยอินทรีย์จึงมีบทบาทในด้านการเกษตรเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดการลดใช้ปุ๋ยเคมีและการหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี

Cross-section of a Coffee Cherry

ภาพที่ 1 โครงสร้างเมล็ดกาแฟ (พิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์ และ นิธิยา รัตนพานนท์, 2562)

การใช้วัสดุเหลือทิ้งจากการผลิตกาแฟ มาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้รับความสนใจเนื่องจากในปัจจุบันนิยมบริโภคกาแฟกันมาก ของเหลือทิ้งที่เกิดจากการทำกาแฟ ได้แก่ เปลือกกาแฟ (Coffee husk) กะลากาแฟ (Coffee parchment) และกากกาแฟ (Coffee ground) จึงมีปริมาณมากเช่นเดียวกัน เพราะเมื่อนำกาแฟสด 1 ตัน มาปอกเปลือก จะมีเปลือกทิ้งถึง 0.5 ตัน และมีเปลือกของกะลากาแฟ อีก 0.18 ตัน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557) ซึ่งปกติแล้วของเสียเหล่านี้จะถูกทิ้งไว้หรือนำไปปลูกคลุมต้นไม้เพื่อป้องกันการระเหยของน้ำใต้ดิน

ปัจจุบันมีการทดลองนำเปลือกกาแฟมาใช้ทำปุ๋ยหมัก เนื่องจากมีปริมาณธาตุไนโตรเจนและโพแทสเซียมสูง (Shemekite et al., 2014) ซึ่ง Yenani ระบุว่า เปลือกด้านนอก (Skin หรือ Pericarp) ของผลกาแฟ มีปริมาณธาตุโพแทสเซียม ไนโตรเจน และฟอสฟอรัส คิดเป็น 2.46, 1.27 และ 0.06% ต่อน้ำหนักแห้งตามลำดับ (Yenani et al., 2020) นอกจากนี้ ชไมพร แดงตุ้ย และคณะ พบว่า น้ำหมักชีวภาพจากกากและเปลือกเมล็ดกาแฟ (Coffee ground & husk) ที่หมักด้วยสารเร่งซูเปอร์ พด. 2 ทุกระดับความเข้มข้น ทำให้ผักกาดฮ่องเต้มีน้ำหนักสดและความสูงมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ชไมพร แดงตุ้ย และคณะ, 2560)

ดังนั้นการนำของเหลือจากกาแฟมาใช้ในการผลิตปุ๋ยจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์เพิ่มมากขึ้นในไรกาแฟ และเป็นการหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ ลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมีได้ ผู้วิจัยจึงต้องการทดสอบสูตรหรือรูปแบบอื่นๆ ในการใช้ประโยชน์จากกากกาแฟซึ่งเป็นส่วนเหลือทิ้งมาทำเป็นปุ๋ยหมัก โดยศึกษาผลการใช้ปุ๋ยหมักกากกาแฟที่มีส่วนผสมสูตรต่างๆ ต่อการเจริญเติบโตของผักกวางตุ้ง ซึ่งเป็นผักเศรษฐกิจที่นิยมนำมาประกอบอาหารหลายชนิด และเป็นผักที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงเพราะประกอบด้วยแคลเซียม วิตามินเอและวิตามินซีในปริมาณที่สูงมาก และมีสรรพคุณในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้ร่างกาย บำรุงและรักษาสายตา เสริมสร้างกระดูกและฟันให้แข็งแรง ป้องกันโรคกระดูกพรุน ลดความเสี่ยงของการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจตีบ (Medthai, 2562) การผลิตกวางตุ้งเพื่อบริโภคในครัวเรือนและเพื่อจำหน่ายสร้างรายได้ จึงควรมีการบำรุงให้พืชเจริญเติบโตได้ดี แข็งแรง มีผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพสูง งานวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้แนวทางการใช้ประโยชน์จากเศษวัสดุเหลือทิ้งจากกากกาแฟพันธุ์อาราบิกา (*Coffea arabica*) เพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตของผักกวางตุ้งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพและเคมีของปุ๋ยหมักกากกาแฟที่เหลือทิ้งด้วยเชื้อจุลินทรีย์
2. เพื่อศึกษาผลของปุ๋ยหมักกากกาแฟสูตรวิธีต่าง ๆ ต่อการเจริญเติบโตของผักกวางตุ้ง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง ดำเนินการวิจัย ณ โรงเรือนปุ๋ยหมักและห้องปฏิบัติการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ สถานีเกษตรหลวงอินทนนท์ ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีขั้นตอนการทดลองดังนี้

1. แผนการทดลอง

วางแผนการทดลองแบบสุ่มสมบูรณ์ (Completely Randomized Design; CRD) แบ่งออกเป็น 8 กรรมวิธี (สูตร) กรรมวิธี ละ 3 ซ้ำๆ ละ 3 ต้น โดยใช้ดินผสมกับปุ๋ยกะลาปากาแฟหมักในสัดส่วน 1:1 โดยน้ำหนัก ผสมกับส่วนผสมอื่นๆ ดังนี้

กรรมวิธีที่ 1 : ดิน 1 กก.+ กะลาปากาแฟหมัก 1 กก. + พด.1 1 ถุงในน้ำ 10 ลิตร

กรรมวิธีที่ 2 : ดิน 1 กก. +กะลาปากาแฟหมัก 1 กก. + พด.1 1ถุงในน้ำ 10 ลิตร + กากน้ำตาล 100 กรัม

กรรมวิธีที่ 3 : ดิน 1 กก. +กะลาปากาแฟหมัก 1 กก. + พด.1 1 ถุงในน้ำ 10 ลิตร+ กากน้ำตาล 300 กรัม

กรรมวิธีที่ 4 : ดิน 1 กก.+กะลาปากาแฟหมัก 1 กก. + อีเอ็ม 1 ลิตร

กรรมวิธีที่ 5 : ดิน 1 กก. +กะลาปากาแฟหมัก 1 กก. + อีเอ็ม 1 ลิตร + กากน้ำตาล 100 กรัม

กรรมวิธีที่ 6 : ดิน 1 กก. +กะลาปากาแฟหมัก 1 กก. + อีเอ็ม 1 ลิตร + กากน้ำตาล 300 กรัม

กรรมวิธีที่ 7 : ดิน 1 กก. + กะลาปากาแฟหมัก 1 กก. + น้ำ 10 ลิตร

กรรมวิธีที่ 8 : ดิน 3 กก. (ชุดควบคุม)

วัสดุปลูกแต่ละสูตรนี้ใช้สำหรับแบ่งใส่ถุงดำขนาด 5x10 นิ้ว กรรมวิธีละ 9 ถุง

2. ขั้นตอนการทดลอง

2.1 หมักปุ๋ยกะลาปากาแฟพันธุ์อาราบิก้าตามสูตรที่กำหนดแต่ละกรรมวิธี โดยหมักในถุงปุ๋ย วางไว้ในที่โล่ง พลิกถุงปุ๋ยกลับไป-มาพร้อมกับรดน้ำ 1 ถังบัวรดน้ำ/ถุงปุ๋ยหมัก สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เป็นเวลา 30 วัน จึงวัดคุณสมบัติทางกายภาพและเคมีของปุ๋ยหมักสูตรต่างๆ ได้แก่ วัดค่าความเป็นกรด-เบส (pH) ธาตุอาหาร (NPK รวม) และอุณหภูมิ ด้วยเครื่อง Digital 3 ways analyzer (luster leaf, USA) ก่อนนำไปใช้ปลูกวางตั้ง

2.2 เพาะเมล็ดถั่วแดงงอก พันธุ์ต้นเขียว (ศรีแดงการเกษตร) ในถาดหลุมที่บรรจุดินเป็นระยะเวลาประมาณ 7 วัน เมื่อต้นพีชมีใบแท้จำนวน 2 คู่ ให้ย้ายปลูกลงในถุงดำขนาด 5x10 นิ้วที่บรรจุวัสดุปลูกในแต่ละกรรมวิธี กรรมวิธีละ 3 ซ้ำ ซ้ำละ 3 ต้น

2.3 เมื่อย้ายปลูกลงถุงดำแล้วทำการรดน้ำทุกวัน วันละ 2 ครั้ง เข้า-เย็น ปริมาณน้ำ 600 มล./1 ถุงดำ/ครั้ง เป็นเวลา 30 วัน จึงเก็บข้อมูลการเจริญเติบโตของต้นวางตั้ง ได้แก่ จำนวนใบแท้ ความยาวของก้านใบแท้ ความสูงของต้น และน้ำหนักสดวางตั้ง

3. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

นำข้อมูลการเจริญเติบโตของผักถั่วแดงงอกได้แก่ จำนวนใบแท้ ความยาวของก้านใบแท้ ความสูงของต้น น้ำหนักสด pH ในดิน และอุณหภูมิในดิน ไปทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนด้วยวิธี Analysis of Variance; ANOVA ตามแผนการทดลองแบบ Completely

Randomized Design; CRD ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ Statistix 10 Trial เวอร์ชัน 10.0

ผลการวิจัย

1. ลักษณะทางกายภาพและเคมีของปุ๋ยหมักกะลาเผา

วัสดุปลูก 8 กรรมวิธี โดยกรรมวิธีที่ 1-7 มีการหมักกะลาเผาและส่วนผสมอื่นๆ เป็นเวลา 1 เดือน ปุ๋ยหมักกรรมวิธีต่างๆ มีค่า pH 6.4-6.8 และมีอุณหภูมิ 17.77-18.33 องศาเซลเซียส สำหรับธาตุอาหาร (total NPK) มีค่า 0-3 ลักษณะทางกายภาพและเคมีของปุ๋ยหมักสูตรต่างๆ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่า pH ธาตุอาหาร และอุณหภูมิในวัสดุปลูก

กรรมวิธี	ค่า pH ในดิน	ค่าธาตุอาหารในดิน	อุณหภูมิในดิน
1. ดิน + กะลาเผา + พด.1	6.8	0.00	17.77
2. ดิน + กะลาเผา + พด.1 + กากน้ำตาล 100 กรัม	6.6	0.00	17.77
3. ดิน + กะลาเผา + พด.1 + กากน้ำตาล 300 กรัม	6.4	1.00	18.33
4. ดิน + กะลาเผา + อีเอ็ม	6.6	1.00	18.33
5. ดิน + กะลาเผา + อีเอ็ม + กากน้ำตาล 100 กรัม	6.5	1.00	18.33
6. ดิน + กะลาเผา + อีเอ็ม + กากน้ำตาล 300 กรัม	6.5	1.00	17.77
7. ดิน + กะลาเผา + น้ำ 10 ลิตร	6.6	1.00	18.33
8. ดิน (ชุดควบคุม)	6.4	3.00	17.77

2. การเจริญเติบโตของผักกวางตุ้ง

การศึกษาผลของปุ๋ยหมักกะลาเผาต่อการเจริญเติบโตของผักกวางตุ้ง โดยทำการปลูกผักกวางตุ้ง เป็นเวลา 30 วัน เมื่อวิเคราะห์การเจริญเติบโตทางลำต้น ได้แก่ ความสูงต้น ความยาวของก้านใบแท้ จำนวนใบแท้ และน้ำหนักสด พบว่า กรรมวิธีปุ๋ยหมักทั้ง 8 กรรมวิธี ความสูงของต้นผักกวางตุ้ง อายุ 30 วัน การใส่ปุ๋ยกรรมวิธีต่างๆ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) โดยมีความสูงที่ 4.75-11.89 เซนติเมตร ความยาวก้านใบแท้ 0.71-11.27 เซนติเมตร จำนวนใบแท้เฉลี่ยอยู่ที่ 0.94-6.89 ใบ และน้ำหนักสด 0.06-11.80 กรัม ในภาพรวมพบว่า กรรมวิธีที่ 5 และ 8 มีการเจริญเติบโตของกวางตุ้งดีกว่ากรรมวิธีอื่น ในขณะที่กรรมวิธีที่ 2 มีการเจริญเติบโตน้อยที่สุด ดังตารางที่ 2 และภาพที่ 2

ตารางที่ 2 การเจริญเติบโตของผักกวางตุ้ง อายุ 30 วัน หลังเพาะเมล็ด

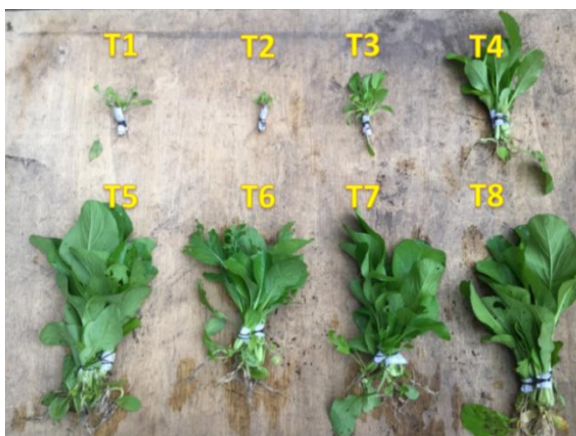
กรรมวิธี	ความสูงต้น (เซนติเมตร)	ความยาว ก้านใบแท้ (เซนติเมตร)	จำนวนใบ แท้ (ใบ)	น้ำหนักสด (กรัม)
1. ดิน + กะลาเผา + พด.1	5.54 ^d	1.49 ^c	1.50 ^{bc}	0.10 ^b
2. ดิน + กะลาเผา + พด.1 + กากน้ำตาล 100 กรัม	4.75 ^d	0.71 ^c	0.94 ^c	0.06 ^b

กรรมวิธี	ความสูงต้น (เซนติเมตร)	ความยาว ก้านใบแท้ (เซนติเมตร)	จำนวนใบ แท้ (ใบ)	น้ำหนักสด (กรัม)
3. ดิน + กะลากาแฟ + พด.1 + กากน้ำตาล 300 กรัม	5.02 ^d	2.71 ^c	1.67 ^{bc}	0.31 ^b
4. ดิน + กะลากาแฟ + อีเอ็ม	7.32 ^c	6.68 ^b	3.39 ^{bc}	2.78 ^b
5. ดิน + กะลากาแฟ + อีเอ็ม + กากน้ำตาล 100 กรัม	11.79 ^a	11.11 ^a	4.39 ^{ab}	11.80 ^a
6. ดิน + กะลากาแฟ + อีเอ็ม + กากน้ำตาล 300 กรัม	9.65 ^b	9.97 ^a	4.11 ^{ab}	6.92 ^{ab}
7. ดิน + กะลากาแฟ	9.27 ^b	9.22 ^a	3.39 ^{bc}	5.71 ^{ab}
8. ดิน (ชุดควบคุม)	11.89 ^a	11.27 ^a	6.89 ^a	10.69 ^a
CV	10.61	21.42	54.32	74.67
LSD	1.50	2.46	3.09	6.20
T-test	*	*	*	*

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ยตามหลังด้วยอักษรที่แตกต่างในแต่ละคอลัมน์มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

* หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสิ่งทดลองแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ $P < 0.05$

ภาพที่ 2 การเจริญเติบโตของผักกวางตุ้ง

อภิปรายผล

จากการทดลองผลของการใช้ปุ๋ยกะลากาแฟที่หมักด้วยเชื้อจุลินทรีย์ต่อการเจริญเติบโตของผักกวางตุ้ง หลังจากการนำปุ๋ยหมักกะลากาแฟทั้ง 7 กรรมวิธีมาผสมกับส่วนผสมต่างๆ และกรรมวิธีที่ 8 ใช้ดินเพียงอย่างเดียว (ชุดควบคุม) ทดลองปลูกผักกวางตุ้งพบว่า ลักษณะทางกายภาพและเคมีของปุ๋ยหมักกะลากาแฟ มีค่า pH อยู่ระหว่าง 6.4-6.8 และมีอุณหภูมิ 17.77-18.33 องศาเซลเซียส ซึ่งเหมาะสมกับการเจริญเติบโตของผักกวางตุ้ง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของ Kelley ที่ระบุว่า pH ที่เหมาะสมกับกวางตุ้ง คือ 6-6.8 และอุณหภูมิที่เหมาะสม คือ 15.5-21 องศาเซลเซียส สำหรับการศึกษาที่มีความแตกต่างของปริมาณธาตุอาหาร pH

และ อุณหภูมิ อาจเป็นผลมาจากกิจกรรมของจุลินทรีย์ที่มีอยู่ในส่วนผสมของปุ๋ยหมักแต่ละสูตร (Kelley, 1999)

ในภาพรวมจากการทดลองครั้งนี้จะเห็นได้ว่าปุ๋ยหมักกรรมวิธีที่ 1 2 และ 3 ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของผักกวางตุ้งในด้านความสูงต้น ความยาวก้านใบแท้ จำนวนใบแท้ และ น้ำหนักสดน้อยที่สุด ส่วนกรรมวิธีที่ 5 และ 8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางลำต้นได้ดีกว่ากรรมวิธีอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) โดยกรรมวิธีที่ 5 ทำให้กวางตุ้งมีน้ำหนักสดสูงกว่ากรรมวิธีอื่น คือ 11.80 กรัม ในขณะที่กรรมวิธีที่ 8 ทำให้กวางตุ้งมีความสูงต้น ความยาวก้านใบแท้ และจำนวนใบแท้สูงกว่ากรรมวิธีอื่น คือ 11.89 เซนติเมตร 11.27 เซนติเมตร และ 6.89 ใบตามลำดับ กรณีที่กรรมวิธีที่ 1 2 3 ที่หมักกะลาปากแพด้วยเชื้อจุลินทรีย์ผสมในรูปของ พด. 1 ที่ใส่และไม่ใส่กากน้ำตาล ไม่ส่งเสริมการเจริญเติบโตของผักกวางตุ้งนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของปริยานุช จุลกะ และคณะ ที่พบว่า การเพิ่มสัดส่วนของกากกาแพในวัสดุปลูกมีผลทำให้การเจริญเติบโตของต้นกล้ามะเขือเทศลดลง (ปริยานุช จุลกะ และคณะ, 2557) แม้ว่ากากกาแพเป็นวัสดุอินทรีย์มีค่าอัตราส่วนของ C/N สูงถึง 14:1 (Janissen & Huynh, 2018) ลักษณะเป็นผงร่วนและอุ้มน้ำได้ดี มีการแนะนำให้นำมาทำเป็นปุ๋ยปรับสภาพดิน แต่มีงานวิจัยระบุว่า กากกาแพเหลือทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรมกาแพสำเร็จรูปมีความเป็นพิษต่อระบบนิเวศเป็นอย่างมากหากนำไปทิ้งโดยไม่ผ่านการบำบัดเนื่องจากกากกาแพมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ มีฤทธิ์เป็นกรด มีสารประกอบตกค้างที่มีความเป็นพิษต่อจุลินทรีย์และพืช ได้แก่ สารแทนนิน สารคาเฟอีน และกรดคลอโรจีนิค (Campos-Vega et al., 2015; Janissen & Huynh, 2018) ซึ่ง Mohanpuria & Yadav พบว่า สารคาเฟอีนมีฤทธิ์ในการยับยั้งการเจริญของต้นกล้ายาสูบ (Mohanpuria & Yadav, 2009) ขณะที่ความเป็นพิษของกรดคลอโรจีนิคในกากกาแพมีการศึกษาในต้น *Arabidopsis thaliana* โดยพบว่า กรดคลอโรจีนิคมีผลในการยับยั้งการงอก และเจริญเติบโตของราก ซึ่งมีค่า IC_{50} เท่ากับ 96.3 ไมโครโมล (Reigosa & Pasoz-Malvido, 2007) ส่วนการทดลองของปีหมา หาญนอก และคณะระบุว่า กากกาแพที่ผ่านการหมักนาน 45 วัน อาจยังไม่เพียงพอหรือไม่สามารถสลายสารพิษในกากกาแพได้หมด เมื่อนำมาทดสอบกับต้นข้าวโพด พบว่า ส่งผลให้อัตราการเจริญเติบโตของข้าวโพดช้าลง (ปีหมา หาญนอก และคณะ, 2563) โดยเป็นการค้นพบภายหลังจากงานวิจัยครั้งนี้เสร็จสิ้นในปี พศ. 2562 ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีเวลาจำกัดในการหมักปุ๋ยกะลาปากแพและนำมาทดสอบปลูกกวางตุ้ง เนื่องจากโรคกะลาปากแพที่เป็นของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตกาแพ จึงออกแบบการทดลองให้เหมาะสมกับเวลาที่มี เพื่อดูการตอบสนองของกวางตุ้งซึ่งในขณะนั้นยังขาดข้อมูลการวิจัยกับผักชนิดนี้ ดังนั้นการจะนำกากกาแพมาใช้ประโยชน์ในด้านการปรับปรุงปริมาณอินทรีย์วัตถุให้แก่ดินปลูก จึงควรศึกษาแนวทางการจัดการกากกาแพเพื่อสลายสารพิษที่ตกค้างอยู่

กรณีการปลูกวางตุ้งด้วยดินเพียงอย่างเดียวในกรรมวิธีที่ 8 ซึ่งมีธาตุอาหารในดินมากที่สุด และไม่มีใส่กากกาแฟและจุลินทรีย์ ทำให้ต้นวางตุ้งมีความสูงต้นความยาวก้านใบแท้และจำนวนใบแท่มากที่สุด ส่วนกรรมวิธีที่ 5 ที่มีดินผสมกากกาแฟหมักด้วยจุลินทรีย์ในรูปแบบอีเอ็มผสมกากน้ำตาลทำให้วางตุ้งมีความสูง ต้นความยาวก้านใบแท้และจำนวนใบแท้ใกล้เคียงกับกรรมวิธีที่ 8 แต่มีน้ำหนักสดมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการหมักกากกาแฟด้วยจุลินทรีย์ในรูปแบบอีเอ็มโดยมีกากน้ำตาลเป็นอาหารให้จุลินทรีย์ ส่งเสริมการเจริญเติบโตของวางตุ้งได้ดีกว่าการหมักด้วย พด.1 อาจเป็นผลมาจาก อีเอ็มมีจุลินทรีย์ที่มีคุณสมบัติในการส่งเสริมการเจริญเติบโตของพืชในปริมาณมากกว่าหรือหลากหลายกว่า เช่น อีเอ็มอาจทำให้เกิดการย่อยสลายกากกาแฟแล้วมีการปลดปล่อยไนโตรเจนได้มากกว่า พด.1 โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการเติมกากน้ำตาลเป็นอาหารให้จุลินทรีย์อีเอ็ม ยิ่งทำให้จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพสูงเหล่านี้เจริญเติบโตได้ดี เพิ่มจำนวนและมีกิจกรรมได้มาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธา ทองขาว ศึกษาผลของกากกาแฟหมักด้วยเชื้อจุลินทรีย์อีเอ็ม พบว่า กากกาแฟหมักด้วยอีเอ็ม 50 กรัมต่อแปลง มีผลต่อการเจริญเติบโตของผักบุ้งจีนเช่นเดียวกับการใส่ปุ๋ยยูเรีย นำเสนอว่าใช้กากกาแฟหมักด้วยอีเอ็มแทนปุ๋ยยูเรียได้ แต่ถ้าใส่กากกาแฟหมักด้วยอีเอ็มที่เข้มข้นเกินไปจะยับยั้งการเจริญเติบโตของผักบุ้ง (สุธา ทองขาว, 2559) ในขณะที่ ชไมพร แดงตุ้ย และคณะ พบว่า การรดผักกาดฮ่องเต้ด้วยน้ำหมักชีวภาพจากกากกาแฟหรือเปลือกกาแฟที่หมักด้วยสาร พด.2 โดยเจือจางน้ำหมัก 100 300 และ 500 เท่า จะส่งเสริมการเจริญเติบโตของผักกาดฮ่องเต้ได้ดีกว่าชุดควบคุมที่ไม่ได้รดน้ำหมัก (ชไมพร แดงตุ้ย และคณะ, 2560) จะเห็นได้ว่าจุลินทรีย์ที่ใช้หมักปุ๋ยแตกต่างจากการทดลองครั้งนี้ที่ใช้ในรูปของ พด. 1 และอีเอ็ม ย่อมเกิดความแตกต่างของชนิดและปริมาณจุลินทรีย์ที่จะสลายสารต่างๆ ในเปลือกและกากกาแฟ อีกทั้งการนำน้ำหมักไปใช้ยังมีการเจือจางก่อนนำไปรดผักกาดฮ่องเต้ ซึ่งเป็นไปได้ว่างานวิจัยครั้งนี้ที่ทำการหมักกากกาแฟผสมกับดิน แล้วนำไปใช้เป็นวัสดุปลูกเลย จึงมีความเข้มข้นของปุ๋ยหมัก รวมถึงสารตกค้างต่างๆ ที่เป็นพิษต่อจุลินทรีย์และพืช ผลการทดลองส่วนใหญ่จึงให้ผลในทางยับยั้งการเจริญเติบโตของผักวางตุ้งมากกว่าการส่งเสริมการเจริญเติบโต

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรใช้ระยะเวลาในการหมักอย่างน้อย 6 เดือนจึงจะครบกระบวนการหมักที่สมบูรณ์ สลายสารตกค้างที่เป็นพิษต่อพืชและจุลินทรีย์ให้หมด แล้วจึงจะนำมาใช้ทดลอง เพื่อให้มีการปลดปล่อยธาตุอาหารพืชจะทำให้เห็นผลต่อการเจริญเติบโตของพืชได้ชัดเจนขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ลักษณะทางกายภาพและเคมีของปุ๋ยหมักกากกาแฟ มีค่า pH อยู่ระหว่าง 6.4-6.8 ธาตุอาหาร N P K รวมมีค่าอยู่ระหว่าง 0-3 และมีอุณหภูมิ 17.77-18.33 องศาเซลเซียส โดย

กรรมวิธีที่ 1 มีค่า pH สูงที่สุด กรรมวิธีที่ 8 ที่มีเฉพาะดิน มีค่าธาตุอาหารในดินสูงที่สุด และกรรมวิธีที่ 3 4 5 และ 7 มีอุณหภูมิเท่ากันและสูงกว่ากรรมวิธีที่เหลือ คือ 18.33 องศาเซลเซียส ผลของส่วนผสมปุ๋ยหมักกะลาเผาต่อการเจริญเติบโตของผักกวางตุ้ง กรรมวิธีที่ 5 (ดิน กะลา แกลบ อีเอ็ม และกากน้ำตาล) และ 8 (ดิน) ส่งผลส่งเสริมการเจริญเติบโตทางลำต้นของผักกวางตุ้งได้ดีใกล้เคียงกัน และมากกว่ากรรมวิธีอื่น คือ กรรมวิธีที่ 5 ต้นกวางตุ้งมีน้ำหนักสดมากที่สุด รองลงมาคือกรรมวิธีที่ 8 แต่กรรมวิธีที่ 8 ต้นกวางตุ้งมีความสูงต้น ความยาวก้านใบแท้ และจำนวนใบแท้มากที่สุด รองลงมาคือกรรมวิธีที่ 5 สำหรับกรรมวิธีที่ 1 2 และ 3 ที่มีดินผสมกะลาเผาและ พด.1 แสดงผลยับยั้งการเจริญเติบโตของผักกวางตุ้ง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่ในการทดลองจาก สถานีวิจัยเกษตรหลวงอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่

เอกสารอ้างอิง

- ชไมพร แดงตุ้ย และคณะ. (2560). ผลของน้ำหมักชีวภาพจากกากและเปลือกเมล็ดกาแฟต่อการเจริญเติบโตของผักกาดฮ่องเต้. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 12(2), 54-63.
- ธีรภูมิ ลามตระกูล. (2551). การใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือทิ้ง จากการปลูกมันสำปะหลัง และกระบวนการผลิตแป้งมันสำปะหลังเพื่อการผลิตปุ๋ยหมัก. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ธัญวดี ศรีธาวีรัตน์. (2547). การศึกษากระบวนการทำปุ๋ยหมักจากเศษอาหารร่วมกับเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ปริญญ ชูละ และคณะ. (2557). ผลของวัสดุปลูกที่มีส่วนผสมของกากกาแฟต่อการงอกและการเจริญเติบโตของต้นกล้ามะเขือเทศ. ใน รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยพืชเขตร้อนและกึ่งร้อน ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ปัทมา หาญนอก และคณะ. (2563). การตรวจสอบเบื้องต้นลักษณะทางกายภาพของข้าวโพดปลูกในดินที่ประกอบด้วยกากกาแฟเหลือทิ้ง. วารสารผลิตภัณฑ์การเกษตร, 2(3), 63-72.
- พิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์ และ นิธิยา รัตนานนท์. (2562). Parchment coffee / กาแฟกะลา. สืบค้นเมื่อ 23 ตุลาคม 2562, จาก <https://www.foodnetworksolution.com/wiki/word/2778/parchment-coffee-กาแฟกะลา>
- สุธา ทองขาว. (2559). ผลของกากกาแฟหมักด้วยเชื้อจุลินทรีย์อีเอ็มที่มีต่อการเจริญเติบโตของผักบุ้งจีน. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่.

- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2557). กาแฟ สรุปสถานะการผลิต การตลาด และราคาในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2562, จาก http://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=17878&filename=index
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์. (2555). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559). สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2562, จาก <http://oaep.diw.go.th/policy/?p=110>
- สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. (2556). สถานการณ์สินค้าการเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2557. กรุงเทพมหานคร: อักษรสยาม.
- Campos-Vega et al. (2015). Spent coffee grounds: A Review on current research and future prospects. *Trends in Food Science & Technology*, 45(1), 24-36.
- Janissen, B., & Huynh, T. (2018). Chemical composition and value-adding applications of coffee industry by-products: A review. *Resources, Conservation & Recycling*, 128 (2018), 110-117.
- Kelley, W.T. (1999). Specialty crops: Chinese cabbage and related oriental crops, *Extension Horticulturist-Vegetable Crops*. Retrieved October 6, 2019, from <https://docplayer.net/49128121-Specialty-crops-chinese-cabbage-and-related-oriental-crops.html>
- Medthai. (2562). ผักกวางตุ้ง สรรพคุณและประโยชน์ของกวางตุ้ง 13 ข้อ!. Retrieved October, 27, 2562, from <http://medthai.com/ผักกวางตุ้ง/>
- Mohanpuria, P., & Yadav, S.K. (2009). Retardation in seedling growth and induction of early senescence in plants upon caffeine exposure is related to its negative effect on Rubisco. *Photosynthetica*, 47(2), 293-297.
- Reigosa, M.J., & Pasoz-malvido, E. (2007). Phytotoxic effects of 21 plant secondary metabolites on *Arabidopsis thaliana* germination and root growth. *Journal of Chemical Ecology*, 33(7), 1456-1466.
- Shemekite et al. (2014). Coffee Husk Composting: An Investigation of the Process Using Molecular and Non-Molecular Tools. *Waste management*, 34 (3), 642-652.
- Yenani et al. (2020). Organic fertilizer of coffee peel with PUMAKKAL starter formula for sustainable plantation cultivation. Paper presents in Young Scholar Symposium on Science Education and Environment (YSSSEE), Lampung, Indonesia.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรค์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double Blind Peer – Reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน ทางวารสารมีกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรค์

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ สหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 – 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมี

รายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิง/1 บทความ

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด – ปิด แล้วระบุชื่อ – นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ ชื่อที่/ เลขหน้า มาด้วย เว้นวรรคหนึ่งครั้งแล้วตามด้วยอ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่าง เช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นมนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูญในโภคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมต่อผู้แต่งทั้งสองราย แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากร และ เชนณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุภราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kemp, S., 2020)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Levinson, D. & Ember, M., 1996)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Davis, S. N. et al., 2020)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ สุจโน. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวิระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตวิทย์ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอคาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาควิน. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณฐณัฏ แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุณจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง**เอกสารอ้างอิง**

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธิดาวิมล หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุญ ดาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Muniyandi, M. et al. (2015). Health literacy on tuberculosis amongst vulnerable segment of population: Special reference to Saharia tribe in central India. The Indian journal of medical research, 141(5), 640-647.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6(5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนมได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับแจ้งการลบล้างฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....ระบุประเภทของวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16 pt)

2..... (16 pt)

3..... (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt)..... ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่
สอดคล้อง กับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

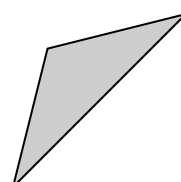
.....

.....

.....

.....

.....

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ให้ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

[illegible]

....(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

[illegible]

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16.pt)...ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

.....

.....

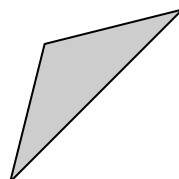
.....

.....

Keywords: 3 – 5 words

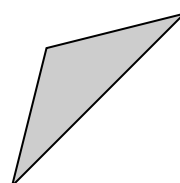
.....(16 pt).....

(10 pt)

.....(16 pt).....

(10 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

